Sven Wimnell 15 mars 2014:
Samhällsplaneringens problem,
Förslag till förstasida med 22 politikområden på socialdemokraternas hemsida och kommentarer om de 22 områdena.

http://wimnell.com/omr36-39zzg.pdf

Sven Wimnell 15 mars 2014:
Samhällsplaneringens problem.
Förslag till förstasida med 22 politikområden på socialdemokraternas hemsida och kommentarer om de 22 områdena.
http://wimnell.com/omr36-39zzg.pdf

Innehåll

4 **Ett förslag till socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven.**
5 Förstasida med 22 politikområden.
6 Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i
22 politikområden den 27 november 2013.

7 **Sven Wimnell: klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.**

7 Systemet har följande avdelningar på högsta nivån:
1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Tidningar o d. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

7 Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer:
Individens kroppsliga förhållanden,
Individens psykiska förhållanden,.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle.
Individens sociala miljö - sociala samhälle,

7 Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter:
Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket

7 Människorna påverkar genom verksamheter i fyra roller i livet.
A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna.
A2: att påverka de politiska styrningarna
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de förvärvslivssystemen med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet

7 Individer och samhällen planerar framtiden.

Hur var det ?	Kunskaper, erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ?	Riktiga kunskaper om rådande förhållanden
Hur kan det bli ?	Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ?	Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

8 Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer.

8 Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner.

10 Klassifikationssystem för verksamheter.

12 Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.
13 Den fundamentala påverkanskedjan.
15 Politiska och opolitiska planeringar
16 Påverkans- och förändringsproblem
17 Individens inre verkligheter
18 Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteksystemen
19 Om det uppgjorda klassifikationssystemet.
20 De 22 politikområdena och klassifikationssystemets verksamheter.

22 Makthavare och kunskaper.
25 Religion och levnadskunskap.
27 Samhällsinformation och om människornas roller och möjligheter att klara dem.

29 **De åtta partiledarna i Perrisintervjuer.**
38 Partiledarnas ideologier och förmåga att driva politik.
38 De andra partiernas hemsidor.

41 **Val 2014. Världspolitik. Europapolitik. Politikområden.**

42 Artiklar om länder utanför Sverige i Dagens Nyheter 22 november- 31 december 2013.

46 Artiklar om länder utanför Sverige i Dagens Nyheter 1 januari-24 februari 2014.

51 Några artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 22 november- 31 december 2013, om svenska förhållanden.

55 Några artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 2 januari- 2 februari 2014, om svenska förhållanden.

59 Artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 3 - 24 februari 2014, om svenska förhållanden.

67 **Socialdemokraternas hemsida.**
67 Socialdemokraternas hemsida 15 nov 2013. Vår politik A till Ö
68 Socialdemokraternas hemsida 3 mars 2014.Vår politik A till Ö
70 Annat än det på “ Vår politik A till Ö”

70 Det som finns på hemsidan bör ordnas så att budskapen blir tydligare.
Länkarna bör ordnas i de 22 politikområden som visats tidigare. Områdena omfattar var för sig huvudsakligen regeringens ministerområden.

71 Socialdemokraternas hemsida 3 mars 2014
“Vår politik A till Ö” samt andra länkar.

74 **Förslag till ny sida på Socialdemokraternas hemsida på Internet.**
75 Socialdemokraternas talespersoner placerade på politikområdena
76 Kommentarer till länkarna på socialdemokratenas hemsida den 3 mars 2014.
81 Socialdemokraternas hemsida är det viktigaste medlet.

83 **22 politikområden mars 2014**

Innehållsförteckning se sidan 83

Ett förslag till socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven.

Socialdemokraterna har nu på sin hemsida på Internet bra beskrivningar av partiets politik för många delområden, men har ingen översiktlig sammanfattning om de stora dragen i sin politik.

På Sven Wimnells hemsida på Internet, http://wimnell.com , ges en redovisning av ett forskningsarbete med titeln:
" Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen." Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter .

Forskningsarbetet har pågått sedan mitten av 1960-talet och redovisningar finns på hemsida som lades in på på Internet den 29 april 1998.

Utvecklingen mot framtiden beror huvudsakligen av människornas verksamheter. De har på hemsidan grupperats i 129 verksamhetsområden i huvudområden numrerade 1-9.

Där finns myndigheter och privata företag och organisationer, arbetare, tjänstemän, filosofer, forskare, lärare, elever, författare, människor av alla slag med alla upptänkliga verksamheter, yrkesverksamheter, fritidsverksamheter, tankeverksamheter o s v.

Sidorna på hemsidan avser att i första hand belysa hur verksamheterna fördelas på de 129 områdena. De innehåller numera inte de senaste aktualiteterna och är inte bra uppdaterade.

De kompletteras av särskilda utredningar, vanligen i pdf-format, som nås via länkar på sidorna, och som vartefter innehåller aktuella saker som gäller problem och konflikter som ska lösas på vägen mot framtiden.

De särskilda utredningarna finns förtecknade i följande pdf, som också innehåller innehållsförteckningar till de senaste årens utredningar.

Sven Wimnell 080203+++: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Ett forskningsarbete. Utredningar och deras innehåll. (http://wimnell.com/omr40zf.pdf)

I början är dokumenten där uppdelade på olika kategorier, men från och med 8 april 2011 (sidan 164) förtecknas de i kronologisk ordning, varvid den senaste läggs underst.

I början på hemsidan anges de senaste utredningarna, som var för sig ofta redovisar aktuella saker i alla de 129 delområdena. De förtecknas i kronologisk ordning med den senast allra överst.

De nu viktigaste dokumenten är där ett drygt dussin som är daterade 20 mars 2013 och senare.

Socialdemokraterna bör på sin hemsida föra in följande första sida om sin politik.

Vår politik

* **Partiledare Stefan Löfven.**
  Klicka på rubiken och se vad han vill.
* **Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.**
  Förtroendevalda i riksdag och kommuner m m. Utredningar.
* **Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.**
  Politik för en utrikesminister.
* **Europapolitik.**
  Politik för en EU-minister.
* **Demokratiproblem, juridik.**
  Politik för en demokratiminister och en justitieminister.
* **Försvar.**
  Politik för en försvarsminister.
* **Klimat och klimatpolitik**
  Politik för en miljöminister.
* **Transporter.**
  Politik för en infrastrukturminister.
* **Planering av fysiska miljöer.**
  Politik för en plan- och byggminister.
* **Landsbygdspolitik.**
  Politik för en landsbygdsminister.
* **Bistånd.**
  Politik för en biståndsminister.
* **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
  Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
* **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
  Politik för en hem- och konsumentminister och en energiminister.
* **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.**
  Politik för en barn- och äldreminister med välfärd och socialtjänst.
* **Utbildning. Forskning.**
  Politik för en utbildningsminister.
* **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
  Politik för en IT-minister och en kultur- och idrottsminister.
* **Jobb.**
  Politik för en arbetsmarknadsminister och en jämställdhetsminister.
* **Näringar.**
  Politik för en näringsminister.
* **Handel.**
  Politik för en handelsminister.
* **Migration. Integration.**
  Politik för en migrationsminister och en integrationsminister.
* **Polisen. Brott. Kriminalvård.**
  Politik för justitieministerns polis- och kriminalpolitik.
* **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**
  Politik för finans-, finansmarknads- och socialförsäkringsministrar.

Sven Wimnell 27 november 2013:
Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Första delen med de första 12 områdena. http://wimnell.com/omr36-39zzd1.pdf
Sidnummer är sidnummer i den första delen:

4 **Introduktion**
22 **Innehållsförteckningar till alla politikområden**
Därefter följer polikområden med fullständiga artiklar för följande politikområden:

43 **Ledning**. (Statsminister)
56 **Planering av och information om regeringspolitiken.** (Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
72 **Utrikes- och världspolitik.** (Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)
124 **Europapolitik.** (EU-minister och Europaplaneringsminister)
177 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
302 **Försvar.** (Försvarsminister)
349 **Klimat och klimatstörningar.** (Miljöminister)
368 **Transporter.** (Infrastrukturminister)
395 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
404 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)
458 **Bistånd.** (Biståndsminister)
484-573 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier räddningdtjänst.** (Socialminister)

Sven Wimnell 27 november 2013:
Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Andra delen med de sista 10 områdena. http://wimnell.com/omr36-39zzd2.pdf
Sidnummer är sidnummer i den andra delen:

4 **Introduktion**
22 **Innehållsförteckningar till alla politikområden**
Därefter följer polikområden med fullständiga artiklar för följande politikområden:

43 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)
71 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.** (Barn- och äldreminister)
106 **Utbildning.** (Utbildningsminister)
129 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.** (IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
185 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
241 **Näringar.** (Näringsminister)
280 **Handel.** (Handelsminister)
345 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
417 **Polisen. Brott. Kriminalvård o d**. (Justitieminister, del)
444-594 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar**. (Finansminister. Finansmarknadsminister. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)

Sven Wimnell: klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

Systemet har följande avdelningar på högsta nivån:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande örhållanden.
Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och
sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan

alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

De nio verksamhetsområdena har delats upp så att det blir 129 verksamhetsområden:

1-4: 44 områden. 5-6: 41 och 7-9 45 områden. Varje sådant område är vanligen mycket innehållsrikt och kan delas upp i mindre områden, men för förståelsen av det hela är det lämpligt med just de 129 förtecknade områdena.

Verksamheterna är inte i alla områden av samma karaktär. Man kan säga att det i huvudområdena 1-4 i grunden är fråga om tankeverksamheter och registrering av tankeverksamheter o d. Område 5 gäller i grunden naturforskningsverksamheter och 6 teknologisk-ekonomisk användning av naturforskningens rön till kroppslig-materiell nytta. Områden 7-9 kan anses gälla kulturella verksamheter, där man visserligen använder materiella ting, men där huvudsyftet är nytta för psyket, verksamheterna kan beskrivas som informationsverksamheter med olika slags uttrycksmedel.

Den uppgjorda förteckningen över verksamheterna är grundad på mycket långa studier där verksamheterna hämtats från från etablerade system och klassifikationer för näringsgrenar, yrken, utbildningar, forskningar och biblioteksystemens dokument mm. Utgångspunkten för huvudupplägget är det mer än 100 år gamla biblioteksystemet DC, som dock i väsentliga avseenden reviderats med hänsyn till de under de många åren inträffade samhällsförändringarna. I några delar stämmer systemt mer med DK och det udda svenska biblioteksystemet SAB .

I det följande två sidor med de 129 områdena.

Klassifikationssystem för verksamheter.

O....1 Psykologiska och filosofiska verksamheter

O....10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar
O....101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
O....102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
O....103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar
O....104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
O....105 Övergripande om forskning
O....106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
O....107 Övergripande om kulturella verksamheter, utbildning o d.
O....108 Samhällskunskap.
O....109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

O....11/19 Individernas inre verkligheter.
O....11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
O....12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
O....13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
O....14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
O....15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
O....16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
O....17 Individens moral och uppfattningar om moral.
O....18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

O....2 Religiösa verksamheter o d
O....20 Övergripande religiösa verksamheter o d
O....21 Allmän religionsvetenskap
O....22/28 Kristna religioner
O....29 Icke kristna religioner o d

O....3 Politikvetenskaper.Politiska verksamheter.
O....31 Statistik och demografi
O....32 Statsvetenskap
O....33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
O....34 Lagar o förordningar, traktat, juridik
O....35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
O....351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
O....352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots utomlands)
O....353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
O....354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

O....36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
O....36...om individernas kroppsliga förhållanden.
O....37...om utbildning o d.
O....38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
O....39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

O....4 Sambandsforskningsverksamheter.
O....40. 41- 49. Systemvetenskap. Infostruktur.

O....5 Naturforskning. Matematikverksamheter.
O....50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
O....51 Matematik
O....52 Astronomi, rymdforskning
O....53 Fysik o d
O....54 Kemi o d
O....55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
O....56 Paleontologi, arkeologi o d
O....57 Biologi,ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära, ärftlighet
O....58 Botanik.
O....59 Zoologi

O....6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
O....60 Allmänt om teknologiska och ekonomiska verksamheter
O....61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverksamheter
O....62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
O....63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske
O....64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
O....641 Matlagning. 642 Måltider,servering, restauranger.
O....643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
O....644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
O....645 Användning av inventarier o d.

O....646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
O....647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
O....648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
O....649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

O....65 Administration, distribution, kommunikation, organisation o d
O....651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
O....6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
O....6525-6529 Militära verksamheter
O....653 Handelsverksamheter.
O....654 Telekommunikationsverksamheter.
O....655 Förlagsverksamheter o d.
O....656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
O....657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
O....658 Allmän företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.
O....659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

O....66/68 Tillverkning av varor
O....66 Tillverkning av kemivaror o d
O....67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
O....68 Tillverkning av komplexvaror

O....69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar

O....7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.
O....70 Allmänt om konst och kultur.
O....71 Övergripande planering av fysiska miljöer. Klimat.
O....72 Formgivning av byggnader och anläggningar, arkitektur
O....73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
O....74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning
O....75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafiskt, 77 Foto
O....78 Musik (konserter o d 792)

O....79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer och verksamheter. Sport
O....7911-7913 Seder och bruk. Planering av sociala miljöer.
O....7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
O....792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
O....793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
O....794 Spel. Skicklighets- och turspel Lotteri. Lotto. Tips

O....795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
O....7951 Socialvård o d.
O....7952/7956 Sociala miljöer o verksamheter i fysiska miljöer
O....7957 Undervisning o d.
O....7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
O....7959 Sociala miljöer o verksamheter i allmänna grupper o d

O....796/799 Sport, idrott o d.

O....8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
O....80 Språk.Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
O....81 Litteraturvetenskap - historia. 812/819 motsvarar 82/89.

O....82/89 Skönlitteratur på olika språk
O....82 Engelsk skönlitteratur o d.
O....83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitteratur
O....84 Fransk skönlitteratur o d
O....85 Italiensk skönlitteratur o d
O....86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d
O....87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d
O....88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d
O....89 Skönlitteratur på orientaliska och övriga språk o d

O....9 Saklitterärt. Allmän geografi, allmän historia. Biografi.
O....90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen
O....91 Allm. geografi, reseskildringar 913/919 motsvarar 93/99.
O....92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d

O....93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
O....93 Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria
O....94 Medeltidens o nya tidens historia i allmänhet och i Europa
O....95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
O....96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
O....97 Medeltidens o nya tidens historia i Nord- o Mellanamerika
O....98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika
O....99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.

Var får man tag på den information man behöver?

Man kan gå till biblioteken och söka i böcker eller köpa böcker i bokhandeln. Man kan läsa i tidningar och tidskrifter, höra radio, se på TV, uppsöka forsknings- och utbildningsanstalter och organisationer osv. Men idag kan man sedan en tid söka på Internet som nu vuxit så att de flesta svenska betydande organisationer har hemsidor där. Ännu är dock dess hemsidor ofta ofullkomliga.

Med utländska hemsidor kan svenskarna nu på Internet finna miljontals sidor med objektiva fakta och subjektiva åsikter. Om man är skicklig och har tur kan man på Internet hitta svar på många frågor som rör detaljer. Men det är mycket svårt att hitta svar på frågor om hur allting hänger samman och svar på frågor om konsekvenserna av åtgärder som förespråkas på Internet.

För femton år sedan fanns på Internet samlingar av ämnesområden av typ SUNET, Samhällsguiden och sverige.se, som man hade hjälp av. De är nu mest borta och har man inte länkar klart för sig har man att söka ämnen eller ord på Google.

Klassifikationssystemet för verksamheter innehåller verksamhetsområden som var för sig innehåller många ämnen, men är så valda att de är lätta att förstå, och så få, 129 st, att man kan lära sig dem. Tillsammans innehåller de allting och utgör en helhet man behöver för att kunna sätta in alla ämnen i en förståelig helhet där man kan få klart för sig hur olika delar hänger ihop. Genom att bygga upp problemen efter verksamheter kan man avsevärt minska antalet områden och öka hanterbarheten jämfört med ett system som byggs upp efter ämnen.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex ”fotbollsmatcher” eller ”magont”. I ett väl utvecklat nät ska man då få ”träffar” som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Den fundamentala påverkanskedjan

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
5-6 Naturforskning och teknologiska/ ekonomiska verksamheter.
7-9 Kulturella verksamheter.

4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

020130

Den fundamentala påverkanskedjan.

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom åratal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individenas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlik än den behövde vara. Den nuvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Vill man rätta till skevheterna i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt. Det som då finns att tillgå är bland annat FNs mänskliga rättigheter och mål med komplement som bl a FNs Millenniedeklarationer.

Schema med politiska och opolitiska planeringar.

Planering:
Hur var det ?
Hur är det ?
Hur kan det bli ?
Hur bör det bli ?

Schema över påverkans- och förändringsproblem.

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.
Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen,

1/2 Individernas inre verklighet (i psyket) sedd som medel. Vilja och förmåga att förändra.
3/4 Politiska styrningar i den yttre verkligheten (medel)
5/6 Ekonomiska handlingar i den yttre verkligheten (medel till kroppslig nytta).
7/9 Kulturella handlingar i den yttre verkligheten (medel till psykisk nytta).
1/2 Individens inre verklighet (i psyket) sedd som mål. Upplevelse av tillfredsställelse.

Klassifikationssystemet för verksamheter och biblioteksystemen.

Det uppgjorda klassifikationssystemet är ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter.

Verksamheterna är infogade i ett system med 9 huvudområden betecknade 1-9. Varje sådant område delas upp i 10 delområden, i princip enligt en decimalprincip, så att man erhåller 90 områden betecknade 10-99. Vart och ett av dessa områden delas sedan in i 10 områden så att man får 900 områden 100-999. Därefter kan delas in i områden med 4 siffror 1000-9999, etc.

Fördelningen av verksamheterna på de 9 huvudområdena innebär en mycket grov sortering som bara ger en första överblick. Indelningen på nivån med tre sffror och 900 områden innebär fler områden än man kan hålla i huvudet.

Nivån med 90 områden 10-99 innebär en indelning som på någorlunda fattbart sätt ger en överblick över verksamheterna samtidigt som områdena på det hela taget motsvarar vanligen förekommande områdesindelningar och således inte blir för grov. En del av områdena 10-99 är dock så omfattande att en längre gående uppdelning måste göras om man vill ha en klarare uppfattning om verksamheterna.

Systemet är uppbyggt med utgångspunkt från världens största system för klassifikation av dokument, det mer än 100 år gamla amerikanska biblioteksystemet DC, Dewey Classification, och det på det systemet senare byggda DK, eller som det också heter UDK, Universiella Decimalklassifikationen.

DC- och DKsystemen har mycket stora likheter, men har också skillnader. De klassificerar med hjälp av siffror ungefär som systemet här. Systemen är uppgjorda för **klassifikation av dokument**, medan systemet här avser **klassifikation av verksamheter**. Det är en väsentlig skillnad, men klassifikationerna i systemet här överensstämmer i stor utsträckning med klassifikationerna i DC och DK. Vilka skillnaderna är förbigås nu.

I den svenska nationalbibliografin, den officiella förteckningen över svenska dokument, och i svenska forskningsbibliotek och folkbibliotek används i första hand för klassifikation av dokument ett svenskt system, som är mycket udda i jämförelse med system som används i andra länder, SAB:s klassifikationssystem, upprättat 1921 av Sveriges Allmänna Biblioteksförening, senare reviderat.

SAB-systemet klassificerar med hjälp av bokstäver och har huvudområden betecknade med ”stora” boksäver A-Ä (versaler). Som indelningsgrund därefter används ”små” bokstäver (gemena). Siffror används ibland som tilläggsbeteckningar.

DC, DK och SAB har samma dokument att klassificera och områdena i de olika systemen har ofta samma omfång, men med olika beteckningar. Som exempel kan nämnas, att område 2 i DC och DK gäller religion, medan i SAB religion betecknas C.

Allmänt kan sägas, att DC-och DK-systemen har fördelar framför SAB-systemet, men att en övergång till DC eller DK i svenska nationalbibliografin och i svenska bibliotek inte varit möjlig på grund av att så mycket sedan 1921 är klassificerat enligt SAB. På senare tid tycks man dock i svenska bibliotek inrikta sig på att övergå till DC, vilket är olyckligt eftersom DC inte är helt bra med hänsyn till samhällsplaneringens problem.

I systemet för verksamheter har klassifikationerna för dokument så att säga översatts till klassifikationer för verksamheter, tonvikten har lagts vid de verksamheter som dokumenten beskriver eller är resultat av.

Det uppgjorda klassifikationssystemet.

Systemet har följande områden på högsta nivån:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
Individernas kunskaper, erfarenheter, visioner, över- och underklass-värderingar, uppfattningar om sammanhang, tankar, logik, över- och underklassmoral.

2. Religiösa verksamheter o d.
Uppfattningar om gudars verksamheter och krav, religiösa dogmer o d.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
Politiska krav och beslut, lagar, förordningar o d. Över- eller under-klassvärderingar kan styra politiken.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
Forskning om samband mellan olika verksamheter. Inte väl utvecklade verksamheter. Sker vanligen i samband med andra verksamheter. Makthavare kan undanhålla samband för att förgylla sin politik.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
Undersökningar om naturen och dess krafter.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
Verksamheter till materiell, praktisk nytta (eller onytta). Styr i hög grad de materiella levnadsförhållandena.

7-9 Kulturella verksamheter.
Verksamheter till psykisk nytta (eller onytta). Avgör hur verksamheter-na 1-9 utvecklar sig i fortsättningen.

Verksamheterna 1-5 ligger till grund för verksamheterna 6 och 7-9. Det hela styrs av verksamheterna i 1:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter. De har ökat under historiens gång, och förbättringar givit resultat i alla verksamhetter.

2. Religiösa verksamheter o d. Har minskat i betydelse till förmån för verksamheterna i 3.

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter. Har gått från makt för ledare och furstar, kungar och kejsare, överklassen, till mer makt för folket och underklassen, till demokrati. Starkt beroende av 1.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur. Har varit subjektiva och fragmentariska, behöver bli bättre.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter. Har gjort stora framsteg och mycket påverkat de teknologiska/ekonomiska verksam-heterna i 6.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. Har påverkats av verksamheterna i 5 och politiska verksamheter i 3, samt de i 1.

7-9 Kulturella verksamheter. Har påverkats av praktiska möjligheter i 6, t ex av boktryckarkonsten, radio, film, TV, datorer, Internet, och av verksamheter i 3 med lagar om skolor och annat som leder till bättre verksamheter i område 1 med psykologiska och filosofiska verksam-heter, vilka i sin tur påverkar alla verksamheterna, bl a 6 och 7-9, som i hög grad representerar levnadsförhållandena.

Från http://wimnell.com/omr36-39zzd1.pdf :

De 22 politikområdena och klassifikations-systemets verksamheter.

Fördelningen av klassifikationssystemets områden kan bli, med hänsyn till hur regeringens verksamheter fördelar sig på ministrar:

1 **Ledning**. (Statsminister)
351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och motsvarande utomlands)
353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

2 **Planering av och information om regeringspolitiken.** (Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
36...om individernas kroppsliga förhållanden.
37...om utbildning o d.
38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

3 **Utrikes- och världsplolitik.** (Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)
353 Sveriges regering. Del
354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d) Del
91 Allm. geografi, reseskildringar 913/919 motsvarar 93/99.
93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
93 Allmänt om allmän historia. Världs- och forntidshistoria
94 Medeltidens o nya tidens historia i allmänhet och i Europa
95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
97 Medeltidens o nya tidens historia i Nord- o Mellanamerika
98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika
99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

4 **Europapolitik.** (EU-minister och Europaplaneringsminister)
354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d) Del
94 Medeltidens o nya tidens historia i allmänhet och i Europa

5 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
31 Statistik och demografi
32 Statsvetenskap
33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
34 Lagar o förordningar, traktat, juridik
6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

6 **Försvar.** (Försvarsminister)
6525-6529 Militära verksamheter

7 **Klimat och klimatstörningar.** (Miljöminister)
71 Övergripande planering av fysiska miljöer. Klimat. Del

8 **Transporter.** (Infrastrukturminister)
656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

9 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
71 Övergripande planering av fysiska miljöer. Klimat. Del
72 Formgivning av byggnader och anläggningar, arkitektur

10 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)
63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske

11 **Bistånd.** (Biståndsminister)
7951 Socialvård o d. Del

12 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
(Socialminister)
61 Hälso- o sjukvårdsverksamheter, räddning o d. Veterinärverksamheter

13 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
(Hem- och konsumentminister. Energiminister)
64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d.
646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
649 Personvård: barn, hemsjukvård o d. Del

14 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.** (Barn- och äldreminister)
649 Personvård: barn, hemsjukvård o d . Del
7951 Socialvård o d.

15 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)
7957 Undervisning o d.
Forskning och utbildning:
103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar
104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
105 Övergripande om forskning
106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
107 Övergripande om kulturella verksamheter, utbildning o d.
108 Samhällskunskap.
109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.
11/19 Individernas inre verkligheter.
11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
15 Individens psykiska mekanismer. Psykologi o d.
16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
17 Individens moral och uppfattningar om moral.
18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.
4 Sambandsforskningsverksamheter.
5 Naturforskning. Matematikverksamheter
50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
51 Matematik
52 Astronomi, rymdforskning
53 Fysik o d
54 Kemi o d
55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
56 Paleontologi, arkeologi o d
57 Biologi, ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära, ärftlighet
58 Botanik.
59 Zoologi
60 Allmänt om teknologiska och ekonomiska verksamheter
62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d) Del
7959 Sociala miljöer och verksamheter i allmänna grupper o d. Del

16 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
(IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
654 Telekommunikationsverksamheter.
655 Förlagsverksamheter o d.

659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. Del
70 Allmänt om konst och kultur.
73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning
75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafiskt, 77 Foto
78 Musik (konserter o d 792)
7911-7913 Seder och bruk. Planering av sociala miljöer.
7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
794 Spel. Skicklighets- och turspel Lotteri. Lotto. Tips
7959 Sociala miljöer och verksamheter i allmänna grupper o d. Del
796/799 Sport, idrott o d
80 Språk.Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
81 Litteraturvetenskap - historia. 812/819 motsvarar 82/89.
82/89 Skönlitteratur på olika språk
90 Tidningar, tidkrifter, journalistik.
92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d
101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
20 Övergripande religiösa verksamheter o d
21 Allmän religionsvetenskap
22/28 Kristna religioner
29 Icke kristna religioner o d
Delar av forskning och utbildning i område 15.

(Området är mycket stort, men politikerna brukar inte ha mycket intresse för konst och kultur)

17 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
658 Allmän företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad. Del

18 **Näringar.** (Näringsminister)
658 Allmän företagsekonomi, Arbetsförmedling. Arbetsmarknad.Del
62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d) Del
659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. Del
66/68 Tillverkning av varor
66 Tillverkning av kemivaror o d
67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
68 Tillverkning av komplexvaror
69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar

19 **Handel.** (Handelsminister)
653 Handelsverksamheter.
659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. Del

20 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet m m

21 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)
7952/7956 Sociala miljöer o verksamheter i fysiska miljöer.Del

22 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner,försäkringar**. (Finansminister. Finansmarknadsminister. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)
657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter

Alla områdena innehållller stora tydliga politiska problem och många detaljproblem.

När det gäller ordningen mellan områdena har här börjats med området om den politiska ledningen och området för hur man kommer fram till politiska förslag och förmedlar förslagen till väljarna.

Sedan kommer området för hur man ser på världen, världsplaneringen och utrikespolitiken samt hur man ser på Europa.

Efter det kommer problem med demokratin och juridiken, krigs- och försvarsproblem och problemen med klimatet sett som gällande världen och de olika länderna.

Sedan utbredningen över markytan: transporter, planeringen av den fysiska miljön och problem med glesbygden, det som tidigare brukade kallas jordbrukspolitik. Dessa problem kan ses som gällande hela världen och gällande varje land för sig, bland annat Sverige.

Efter dessa områden som kan gälla hela världen kommer området om biståndspolitiken där de föregående problemen är förutsättningar för biståndet.

Sedan kommer områden som mer kan gälla närområden: först område om hälsa, sjukvård och räddning, sedan område om hushållens verksamheter och område om omsorg för grupper som behöver stöd.

Efter detta: område för utbildning, område för information och kultur od, område för jobb och område för näringar och område för handel.

Sedan område för rasism, främlingsfientlighet o d och integration, och område för brott, polis od.

Sist området för pengar. Man kan rimligen inte diskutera pengar förrän man gått igenom alla de tidigare områdena.

Makthavare och kunskaper.

I det föregående nämns att utvecklingen i världen beror av den 7 miljarder stora värdsbefolkningens kunskaper och värderingar. Alla är makthavare och det kan vara svårt att utbilda alla tillräckligt väl. Om man vill reducera problemet kan man välja ett mindre antal makthavare och ta med bara förtroendevalda till demokratiska organ och chefer hos myndigheter och stora organisationer och företag o d.

För Sverige: Antalet förtroendevalda i riksdagen är 349, i kommuner och landsting kanske 20 000. Med stora chefer av olika slag kanske man kan räkna med 100 000, cirka 1 % av Sveriges befolkning.

För världen: 1% av världsbefolkningen. avrundat uppåt gör cirka 100 miljoner personer. Dessa bör ha tillräckliga kunskaper och värderingar.

Systemen för kunskaper och värderingar :
Det ordinarie utbildningssystemet :
* Förskola och uppfostran före skolan.
* Grundskolan, 9 klasser.
* Gymnasiet, 3 år.
* Universitet och högskolor, säg 3 - 4 - 5 år.

Utanför detta system:
Forskare och utredare hos riksdag, regering, kommuner och deras myndigheter och andra organ. Forskare och utredare hos intresseorganisationer, ideella organisationer och företag av alla slag. Medier: TV radio, Inernet, film, tidningar, tidskrifter, bibliotek arkiv, bokförlag, teatrar, festivaler, studiecirklar etcetera.

Kunskapsområden finns ordnade i flera statistikserier för utbildningar, yrken och näringar mm.

Den grundläggande utbildningen sker före skolan och i grundskolan. Efter grundskolan ska svenskarna vara färdigutbildade för sin huvudroll:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

I gymnasiet kan erhållas utbildning för relativt enkla uppgifter och vid universitet och högskolor mer kvalificerade uppgifter:

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Den mest finfördelade klassificeringen av yrkes- och kunskpsområden sker vid högskolor och universitet. De som där svarar för att få fram nya kunskaper är professorerna.

Varken högskoleverket eller utbildningsdepartementet har någon förteckning över Sveriges professorer/professurer och vad de gör. Utbildningsministern vet inte vad de gör och vill inte veta det, kravet om forskningens frihet gör att universiteten och högskolorna bestämmer. Ändå bestämmer regeringen om hur mycket pengar de ska få av staten.

Vilka möjligheter har svenska folket att förstå partiets beskrivningar av sin politik?

Man får då återgå till det svenska utbildningsväsendet. Det finns inga andra krav om att svenskarna ska följa med utvecklingen än att man ska gå igenom grundskolan. Om man har lärt sig det som står i grundskolans läroplaner är man redo att rösta - så får man uppfatta det. Äldre personer som gått i äldre skolor med äldre läroplaner får rösta, men kan naturligtvis inte tillräckligt för att göra det.

Före skolåldern finns inga krav om utbildning, man räknar med att föräldrarna uppfostrar barnen. För dagis och förskola finns vissa krav. Krav om barn finns i FNS deklaration om mänskliga rättigheter och i Barnkonventionen.

Regeringen ska utreda om barnkonventionen bör bli svensk lag. Regeringen vill ta reda på hur tillämpningen av lagar och andra föreskrifter överensstämmer med barnkonventionen och tillsätter därför en utredare, Anita Wickström. Den särskilda utredaren ska även analysera för- och nackdelar med att inkorporera barnkonventionen, det vill säga om den ska gälla som svensk lag. - Barnets rättigheter behöver stärkas i vårt land. Även om vi tycker att vi gör mycket rätt enligt barnkonventionen så finns det anledning att förstärka barnets rättigheter på flera områden, säger Maria Larsson.

Grundskolan regleras med läroplanerna. I den läser alla om religion, men något ämne om filosofi och psykologi finns inte, ämnen som gäller tänkandets och kunskapens historia och ämnen som gäller hur männisor fungerar psykologsikt sett. Grundskolan ska vara allmänbildande och innehålla allt man behöver, men gör det inte.

Före andra världskriget gick cirka 5 % av årskullarna på gymnasiet som då var allmänbildande, men inte hade filosofi och psykologi som obligatoriskt. Uppskattningsvis kanske 20 % av dem på gymnasiet läste detta, dvs cirka 1% av årskullen läste filosofi.

Nu är gymnasiet huvudsakligen till för yrkesutbildning, men kanske fortfarande 1% av årskullarna läser filosofi och psykologi.

På högskolor och universitet läses de ämnena bara då det behövs i yrkena. Om man räknar med att 1% läser det kommer man till att 99 % av dem på universitet och högskolor blir fackidioter.

I de 22 politikområdena finns anledning att kommentera hur grundskolan tillgodoser kunskapsbehoven i områdena.

Som tur är följer många svenskar, trots dålig skolgång, med i det som händer och sker.

Klart är att grundskolans ämnen Samhällskunskap, Religionskunskap och Hemkunskap behöver förbättras med hänsyn till vad man behöver. Likaså Samhällskunskap och religionskunskap på gymnasiet. Där skulle det också vara bra med ett ämne Hemkunskap, men om det inte finns plats för det borde Samhällskunskapen kunna ökas på med viktiga hemkunskapsproblem.

Högervridningen, våldet och allt annat elände gör att man måste förbättra undervisningen i skolan. Religionskunskapen bör ändras till Religion och levnadskunskap, Samhällskunskapen behöver bli mycket bättre och Hemkunskapen behöver utökas. Med rätta förbättringar blir barnen lyckligare som barn och sedan som vuxna och demokratin förbättras.

Religion och levnadskunskap.

Tanken med att bygga ut religionsämnet är att religionsämnet är litet och skulle tåla en komplettering. Litet är kanske ämnet i Sverige, men det är stort i världen, stort i Mellanöstern, Nordafrika och andra länder med Islam, stort i USA med bl a högerextrema religiösa fundamentalister som hotar ruinera USA, stort i Sydamerika och stort i de flesta länder utom Norden och kommunistiska länder som Ryssland och Kina. I Sverige förekommer religiösa problem bland invandrare. I Ryssland har religion trätt fram efter Sovjetunionens fall. Påvedömet är kvar.

Religioner har i Sverige på senare tid blivit mer problematiska än tidigare. Religioner behöver en motvikt bestående av filosofi och psykologi o d som föreslås som komplettering i ämnet Religionskunskap i grundskolan. Även på gymnasiet behövs samma kompletteringar.

Gymnasiegemensamma ämnen: Engelska, Historia, Idrott och hälsa, Matematik, Naturkunskap, Religionskunskap, Samhällskunskap, Svenska/svenska som andraspråk.

Förr fanns högre allmänna läroverk. Cirka 5 % av årgångarna barn gick där och resten i folkskolan. På gymnasiet kunde finnas en lektor som var präst och hade hand om religionsundervisningen (kristendom var ämnet då). Han skötte också undervisningen i filosofi, som bestod av tre ämnen: filosofi, logik och psykologi.

Filsofiämnet var inte obligatoriskt, i en klass på reallinjen med 25 elever kunde det vara bara två som läste filosofi. Filosofiämnet är fortfarande inte obligatoriskt på gymnasiet och hela efterkrigstiden har en stor del av dem som gått där och efteråt på högskolor och universitet inte fått någon utbildning i filosofi och psykologi. Många av dem har blivit chefer och män i staten - utan utbilding i filosofi och psykologi,

men väl i religion. Det är inte bra. Det gamla filosofiämnet är nu uppdelat på filosofi och psykologi.

De första gymnasierna kom till i början på 1600-talet och hade då uppgiften att förbereda för prästutbildning och utbildning av tjänstemän i staten. Religion hade en stark ställning. Den allmänna folkskolan kom till 1842 och sköttes till en början i stor utsträckning av präster och andra kyrkans män. Barn skulle bli religiösa med kristlig tro. Gymnasierna utvecklades vartefter med nya ämnen, reallinjer tillkom, och flickor fick börja gå på gymnasierna på 1920-talet. Biskoparna var högsta chefer för läroverken. Med tiden togs biskoparnas ledarskap bort.

Folkskolan växte vartefter och de nuvarande grundskolorna och gymnasierna kom till i slutet på 1900-talet. Statskyrkan har avskaffats och och kristendomskunskapen har ändrats till religionskunskap. Man får nu inte undervisa i religion så att barnen blir religiösa utan bara om religion.

Man bör komma ihåg att religioner med gudars styrningar tillkom under forntiden och att deras betydelse har minskat och nu mer och mer ersätts av demokrati där människorna är ansvariga för styrning och utveckling. Religionerna är visserligen ännu av stor betydelse, men de är i dagens situation ändå av marginell betydelse.

Att i Sverige ha ett obligariskt ämne som bara handlar om religion är att tillmäta religionerna för stor betydelse. Viktigare är värdsliga problem och kunskaperna om dem förtjänar större uppmärksamhet. Att komplettera religionsämnet med mer aktuella saker är lämpligt. Det gör att ämnets beteckning Religionskunskap inte passar utan bör ersättas av något mer rättvisande.

Man kan inte bara ändra till “Livsåskådning”, “Filosofi” eller “Psykologi”, det blir för snävt och missvisande.

Ämnet Samhällskunskap har sina lärare utbildade på Statsvetenskapliga institutioner, Det som behöver tillkomma ligger närmare religionerna och därför kan det vara bra att lägga det tillkommande tillsammans med religion, i ett ämne Religion och levnadskunskap.

Om religionsämnet ombildas till ett ämne med filosofi och psykologi kommer det ämnet att innehålla många universitetsämnen. Av ämnena kan man anse att religionen var först och om man lägger ämnena i en kronologisk och logisk ordning kan man börja med religion:

<u>Religion och levnadskunskap.</u> (Barnen lär också föräldrarna)

1. Religionskunskap.
2. Filosofihistoria.
3. Idé-och lärdomshistoria.
4. Vetenskapshistoria
5. Utbildnings- och skolhistoria.
6. Skolverkets läroplan för grundskolan.
7. Arkiv-och bibliotekskunskap.
8. Individernas kunskaper och erfarenheter.
9. Framtidsplanering. För Sverige och världen för kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer, med samhällsbeskrivning, sambandsforskning och demokratins krav.
10. Estetik och värderingar.
11. Livsåskådningar och världsåskådningar. Världsbilder.
12. Psykologi. Biologisk psykologi. Kognition. Utvecklingspsykologi.
13. Socialpsykologi.
14. Sociologi och informationskunskap.
15. Logik och vetenskapsteori.
16. Etik och moral.
17. Konsten att inte ha tråkigt. (Tillägg 18 feb 2014)
    Ämnet bör utformas i flera alternativ passade till utbildningsnivåerna. Enklare för lägre klasser och mer utvecklade för högre.

<u>På sidorna 72- 224 i följande sammanställning finns uppgiftter om samhällsinformation och om människornas roller och möjligheter att klara dem.</u>

<u>Sven Wimnell 24 december 2013: Socialdemokraternas politik. Krav om bättre politik och bättre information om politik. Krav om bättre samhällsinformation och bättre skolundervisning.</u>
http://wimnell.com/omr36-39zze.pdf

Sida

72 **Samhällsinformationens principiella problem. En diskussionspromemoria 1977 från NSI, Nämnden för samhällsinformation.**
72 Innehåll.
73 1 NSI:s uppdrag och diskussionspromemorians disposition.
74 2 Samhällsinformation — motiv och innebörd.
74 2.1 Samhället och informationen.
76 2.2 Varför samhällsinformation?
77 2.3 Vad är samhällsinformation?
79 3 Samhällsinformationen och individen.
79 3.1 Oinformerad—eller välinformerad?
81 3.2 Tillgänglig tid.
82 3.3 Varför använder människan information?
83 3.4 Särskilda grupper.
85 3.5 "Massmediefattigdom och informationssvaghet"
86 3.6 Ett framtidsperspektiv.
87 4 Den offentliga sektorns information - bakgrund och dagsläge.
87 4.1 Informationsutredningen.

88 **Hur får man nu tag i information rörande verksamheterna?**
90 Nya villkor för public service.
97 Före skolan, i skolan och efter skolan.
98 **Inre och yttre verkligheter.**

109 **Människornas roller och möjligheter att klara dem.**
110 Innehåll och sammanfattning.
111 **Innehåll i en sammanställning om samhällsplaneringens problem.** Hur ska man kunna förbättra världen? Politik inför 2012. Det behövs ordentliga och hederliga planeringar för många delområden i nio huvudområden.

117 **Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011.**
125 Kursplaner för den vanliga grundskolans ämnen.
125 Samhällskunskap
126 Religionskunskap
128 Matematik
129 Fysik
131 Kemi
132 Biologi
134 Teknik
135 Hem- och konsumentkunskap
136 Slöjd
137 Bild
138 Musik
139 Idrott och hälsa
140 Modersmål och andra språk
Engelska
Svenska
Svenska som andraspråk
Teckenspråk för hörande
Moderna språk
141 Geografi
143 Historia

144 **Kursplaner för några ämnen i gymnasiet.**
146 Samhällskunskap.
148 Religionskunskap.
149 Filosofi.
151 Psykologi.

152 **Gymnasiet. Programstruktur och examensmål. Kurser.**

153 **Stockholms universitet. Institutioner. Ämnen.**
153 Filosofiska institutionen Praktisk och teoretisk filosofi.
156 Institutionen för litteraturvetenskap och idéhistoria. Idéhistoria.
156 Institutionen för pedagogik och didaktik. Pedagogik.
157 Psykologiska institutionen.
158 CESAM - Centrum för de samhällsvetenskapliga ämnenas didaktik. Lärarutbildningsportalen.
160 Sociologiska institutionen Stockholms universitet.
161 Samhällskunskap. Samhällsvetenskapliga institutionen.

162 **Hushållsverksamheter. Hemkunskap.**
163 Hushållsverksamheter är beroende av andra verksamheter.
164 Klassifikationssystem för verksamheter.

166 **Utbildning för människornas roller. A1, A2, B1, B2.**
Det behövs kunskaper om samhället och om individernas inre verkligheter som inte finns i grundskolan: kunskaper om filosofi och psykologi o d. Skolans religionsämne bör göras om till ett ämne"Religion och levnadskunskap"
171 Om levnadskunskap i grundskolans kursplaner.
175 Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. Läroplan för grundskolan bör ingå i skolans ämnen.
176 I det nya skolämnet Religion och levnadskunskap bör ingå om människornas levnadsvillkor och roller, kunskaper för planering av kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer samt kunskaper om värlsförbätringsproblem och planeringarnas infomationsflöden.

178 **Religion och levnadskunskap.**

180 **Skolämnet Hemkunskap bör ökas på med mera.**

180 **Övningsuppgift i världsplanering. Samhällskunskapen behöver förbättras.**

181 **Vilka ämnen i grundskolan har mest betydelse för de 22 politikområdena?**

183 **Hjälpmedel till förbättring av Samhällskunskapen.**

183 Innehåll i: Sven Wimnell 8 april 2011 Statliga myndigheter mm och några av deras webbkartor på Internet.
http://wimnell.com/omr40zg.pdf

190 Förenta Nationernas Millenniedeklaration. Sammandrag.
192 FN:s Konvention om barnets rättigheter.
194 De mänskliga rättigheterna.
198 Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Agenda 21. 1992.
200 Folkhälsomål.
202 INTERNATIONELLT SAMARBETE. Millenniemålen - 190 länder mot minskad fattigdom.

204 Innehåll i Sven Wimnell 10 april 2012: Universitet och högskolor. Utbildning och forskning.
http://wimnell.com/omr40zh.pdf

211 Norstedt: Sveriges historia.
218 Vänstervåg. Högervåg.

223- Södertörns högskola. Historia och samtidsstudier.
224 Politik och aktivt medborgarskap.

De åtta partiledarna i Perrisintervjuer.

De svenska partiledana har januari-mars 2014 i TV2 intervjuats på ett ovanligt sett av psykoterapeuten Poul Perris. De har givit värdefulla upplysningar om partiledarnas tänkesätt och kunskaper och om partiernas politik. Inter-vjuerna har varit på 50 minuter och sedan har en programledare och två statsvetare försökt resonera sig fram till vilken den politik är som partiledarna förmedlat.

Intervjuerna och efterkommentarer är på tillsammans åtta timmar och det kan vara svårt att komma ihåg allt. Programledaren har sagt att intervjuerna finns på SVT-play, men de har inte kunnat hittas där.

Intervjuerna har börjat med att Perris konstaterat att offret är partiledare, men också människa, och fått jakande svar. Sedan har Perris frågat om barndomen och miljön där och försökt få fram grundläggande inställningar. Såsmåningom har kommit frågor om hur de börjat med politik och sedan om hur de blivit partiledare och hur de ser på det. På slutet har offren fått ge sin syn på intervjun, bl a hur den kan ha påverkat väljarna.

Statsvetarna som kommenterat intervjuerna har haft svårt att ge enkla svar om hur de uppfattat partiledarna och partiernas politik. Genomgående har varit att partiledarna haft svårt att beskriva partiernas politik

Vänsterledaren Jonas Sjöstedt hade föräldrar som hade det gott ställt och de hade tre barn. Jonas var mellanbarnet och visste inte riktigt vem han var. Det är nog så att det äldsta och det yngsta barnet får en viss klar identitet medan mellanbarnet blir ett slags varken-eller. Han hade anlag för dyslexi, som han nu är fri från, familjen flyttade mycket och han kom i olika skolor och blev mobbad för avvikande dialekt. Han beskrev sig som en allvarsam person i ungdomen. I 13-årsåldern kom han in i ett kommunistiskt ungdomsförbund och kände sig välkommen där. Han intresserade sig för internationella frågor och reste mycket utomlands. Ett intryck man kan få är att han har kvar en del besvärliga värderingar från den första kommunistiska tiden. Han verkar lägga mer på att försämra för överklassen än att förbättra för underklassen, vilket kan ha varit en förklaring till valförlusten 2010.

Moderatledaren Fredrik Reinfeldt växte upp i ett radhusområde i Bromma i Stockholm. Mamman var hemmafru, vad pappan gjorde fick man inte veta. Han hade tänkt sig bli en framstående basketspelare, men var inte tillräckligt bra för det.

Han upptäckte att han i 13-årsåldern var duktig på att prata och undervisa andra om vad de skulle tycka. Andra tyckte det var bra att ha en pratare eftersom de flesta ogillade att prata själva. Han blev elevrepresentant och så vidare och blev såsmåningom moderaternas partiledare. I 13-årsåldern är det lätt att fastna för politiska åsikter. Hur han kommit att fastna i moderatfacket är oklart. Hur som helst är han där, med det klasstänkande som följer med.

Hans politik verkar inte ha något annat mål än att de borgerliga ska vinna valen och kunna forsätta med att gynna överklassen: staten ska ha så liten makt som möjligt och marknadskrafterna, där överklassen är stark, ska avgöra utvecklingen. Därför blir politiken en fråga om att vinna spelet, och i det tillåter sig moderaterna att förvanska beskrivningarna av verkligheten och moderatpolitikens konsekvenser.

Socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven kom in i politiken ganska sent via arbete i fackförbund och har rättvisa som en viktig ledtråd. I en matkö i lumpen blev en snäll kamrat oskyldigt och orättvist beskylld av en tillsynsperson, det har fastnat i hans minne och blivit en viktig grund för hans åsikter.

Alliansregeringens klasspolitik är inte lämplig och det är bara socialdemokraterna som kan bli ett alternativ. Men socialdemokraternas politik måste vara bättre än den nuvarande regeringens. Och socialdemokraterna måste visa att de har en bra förståelse för de stora sammanhangen. Alliansregeringen försöker driva att den kan styra Sverige bättre än socialdemokraterna, därför är det viktigt att socialdemokraterna har en bra redovisning om de stora dragen i politiken.

Folkpartiledaren Jan Björklund växte upp i ett litet samhälle i Västergötland som dominerades av en textilindudtri. De flesta var arbetare; finare familjer, läkare m m, bodde vid en särskild gata. Pappan var textilarbetare, mamman var norska och hade flytt från Norge under kriget, hon hade stort inflytande över Jan.

Samhället där han växte upp kunde beskrivas som "rött", men Jan Björklund blev folkpartist med stöd av folkpartister i Borås. Som Fredrik Reinfeldet upptäckte han i 13-årsåldern att han var bra på att prata, vilket ledde till partiledarposten. Om sina åsikter som partiledare sa han att han tyckte de med låga inkomster är ansvarslösa, vilket är ett mycket tydligt tecken på alliansregeringens klassideologi med över- och underklass. Folkpartiet beskriver sig som social-liberala, men det sociala tycks ha minskat och partiet framstår nu som mycket höger.

Miljöpartiets språkrör Åsa Romson gav intryck av att vara en naturromantiker som inte hade full realistisk koll på konsekvenserna av partiets tämligen yviga miljöpolitik. Miljöpartiet beskriver inte tillräckligt väl konsekvenserna för välfärdsfördelningen av partiets politik och det är lätt att få intrycket att de har litet intresse av att undersöka det.

Sverigedemoraternas partiedare Jimmie Åkesson beskrev sig som att han när han var liten var en snäll och välartad pojke, som någon gång blev antastad av andra, elaka, och istället för att hamna i slagsmål sprang hem till mamma. Han sa att han alltid varit inställd på att medla mellan olika åsikter, att han nog var en ledartyp. Efter en beskedlig början drog det sig till slutet ihop till en främlingsfienlig partiledare, som inte fått kläm på vår tids problem med solidaritet i världen. Sverigedemokraterna kan ses som nationalistiska och konservativa på ett sätt som inte passar idag.

Centerpartiets partiledare Annie Lööf växte upp på landsbygden i Småland med många släktingar ikring sig, Föräldrarnas föräldrar blev dagis för henne. Hon hade många svävande svar. När hon var partiledare och var på semester i Thailand fick hon besked om att pariet hade gjort ett förslag till partiprogram som bl a föreslog slopad skolplikt. Hon ogillade det och reste hem i förtid och sa det. Hennes sätt att besluta om problem som partiledare är att känna på magkänslan. Och är därmed ungefär lika precis som den legendariska bondeförbundsledaren Gunnar Hedlund, som sa att partiet stödjer alla bra förslag.

Kristdemokraterna partiledare Göran Hägglund växte upp i en bruksort i Värmland, där nästan alla var arbetare och några få finare folk, som arbetarna inte hade mycket med att göra på fritiden. Göran sa att han var mycket blyg som barn och inte gjorde mycket väsen av sig. Föräldrarna var troende men det framkom inte mycket i vardagen. Det var självklart att man skulle hjälpa varandra, och han nämnde när pappan hjäplte hem en berusad arbetskamrat. Han läste mycket om hela världens problem och kom tillsammans med kamrater i ett kristdemokratisk ungdomsförbund där han hade mycket roligt.

Såsmåningom blev han partiledare och den gamla blygheten har försvunnit helt. Han menar att de kristna värderingarna är det som gäller i Kd, men man behöver inte vara troende. Det var oprecist, för hur är det med t ex katolska kyrkans värderingar, är de kristna? Man kan förstå vad han menar, det är de kristna värderingarna i Sverige som räknas.

Han gjorde ett gott intryck när han talade om det nödvändiga i att ta hänsyn till hela världens problem, främst problem med hjälpsamheten mellan alla. Med det skulle han passa in hos socialdemokraterna som i sin ideologi vid ett välvilligt betraktande tycks ha just det. Men Göran Hägglund tar parti för alliansen.

Det bestående intrycket av alla intervjuerna är att partiledarna inte har mycket att säga om politikens stora huvudområden så som de finns i förslaget här tidigare till socialdemokratiske partiledaren Stefan Löfven, om att samla alla delförslag i 22 politikområden.

Socialdemokraterna kommer att göra stort intryck hos de andra partiledarna när de lägger ut de 22 politikområdena på sin hemsida.

När socialdemokraterna formar sin politik bör de göra det med hänsyn till verklighetens förhållanden, men måste också göra det med hänsyn till de andra partiernas politik.

Centerpartiet och dess föregångare bondeförbundet har i det förgångna långa perioder samarbetat med socialdemokraterna, till en början varit ett landsbygsparti med landsbygsarbetare och småbönder, "odalbönder". och sedan, när landsbygden avfolkades, ett parti för småföretagare. Nu har centerpartiet bundit upp sig för att samarbeta med moderaterna och ter sig ibland mer höger än moderaterna.

Folkpartiet hyste i början många nykterister och frireligiösa, blev sedan det dominerande högerpartiet under Bertil Ohlin som beskrev sig som socialliberal med sociala ambitioner, men var socialdemokraternas stora fiende. Det talas ofta om debatterna mellan honom och Tage Erlander. På senare år har moderaterna tagit över rollen som det ledande högerpartiet. Folkpartiet har då setts som litet mera sociala, men partiet kan nu ses mer som höger än socialliberalt.

Moderaternas föregångare är adel, präster, borgare. storbönder, storföretagare och andra välbärgade med vana att dominera.

Kristdemokaterna kom in sent i politiken och skiljer sig från de andra allianspartierna. Göran Hägglund är mer populär än partiet, men han har deklarerat en tilltro den borgerliga politiken.

Vänsterpartiets föregångare var till en början ett revolutionärt kommunistparti som hade som fiender både sociademokraterna och de borgerliga.

Sverigedemokraterna kan ses som ett missnöjesparti där medlemmarna till stor del drivs av de andra partiernas oförmåga att forma bra politik. De andra partierna har mycket bekymmer med hur sverigedemokraterna sköter sin vågmästarpolitik och fruktar ett för stort inflytande från dem. För socialdemokraterna gäller det att ha en bra politik och kan de stora dragen med 22 stora politikområden.

DN, Dagens Nyheter, är Sveriges största morgontidning, är "oberoende liberal" och håller på ledarsidorna på de borgerliga, men kan där ha bra beskrivningar ändå. För nyhetssidorna har tidningen många medarbetare både inom och utom Sverige, som vad man kan tro ger bra bevakning. Medarbetarna där tycks dock förbjudna att skriva något om jobbskatteavdragen.

På ledarsidorna har DN recenserat några av Perris-intervjuerna med partiledarna, men inte vågat sig på moderat- och folkpartiledarna. inte heller Stefan Löfven eller Åsa Romson.

Några kommentarer om Perris intervjuer kommer härefter.

DN 10 jan 2014:

“Tiger Reinfeldt i terapisoffan?”

”Det är en god mänsklig egenskap att lära sig lyssna på tystnaden”, sade Fredrik Reinfeldt i Expressen nyligen i ett sällsynt utbrott av lyrisk livsvisdom; kanske hänger det samman med den förskjutning i litteratursmak som han ådagalade i sitt jultal – från Läckbergs medelklassmys till Roslund & Hellströms råbarkade förortskriminalitet.

I nya numret av Situation Stockholm intervjuas psykoterapeuten Poul Perris, som snart ska försöka få de svenska partiledarna att ”öppna sig” i SVT:s nya serie ”Nyfiken på partiledaren”.

Ska bli spännande att se om statsministern återvänder till tystnaden. Själv säger Perris att de åtta partiledarna åtminstone haft en sak gemensamt: ett genuint politiskt engagemang – ”i alla fall från början.”

Björn Wiman bjorn.wiman@dn.se “

DN 15 jan 2014: Radio och tv. Så ska valen skildras

“Partiledarna hos terapeuten. Med djupintervjuer vill Poul Perris levandegöra ideologi i nytt SVT-program”

“I årets valrörelse ska Sveriges partiledare inte bara presentera sina tankar. De kommer också att vända ut och in på sina känslor. Psykoterapeuten, läkaren och musikern Poul Perris har tidigare varit programledare i ”Par i terapi”. I det nya SVT-programmet ”Nyfiken på partiledaren” låter han väljarna skåda in i de svenska partiledarnas själar. Mest förvånad är han över att alla åtta ställde upp.

– I mitt jobb som läkare och psykoterapeut har jag många internationella vänner. Alla som jag har haft kontakt med har varit både förvånade och entusiastiska till att svenska politiker under ett valår ställer upp på den här typen av samtal. Ingen av mina kolleger utomlands kunde se framför sig att deras politiker skulle kunna göra det, säger Poul Perris.

Först ut i programstarten på söndag blir Jonas Sjöstedt, som bland annat berättar om en både trygg uppväxt och en tidig frihetslängtan, redan som 13-åring liftade han till Helsingfors. Det är inte den stereotypt tyste terapeuten som gör intervjuerna. Poul Perris ställer många motfrågor, men sällan av det kritiska slaget. Målet är gestaltning, inte granskning.

– Jag försöker inte sätta dit dem. Många av de här partiledarna har ofta utsatts för ett ansvarsutkrävande om sakpolitiken av journalister. Med rätta förstås, så ska det vara. Men vår utgångspunkt med de här programmen har varit att bredda och komplettera den sakpolitiska debatten genom att försöka levandegöra och belysa värderingar och ideolo-

gi, det vill säga basen för politiken. Det är allmänmänskliga frågor det handlar om. Mycket av psykoterapin hamnar förr eller senare i de här frågorna kring vilket samhälle vill man leva i, vilka värderingar är viktiga för mig, vilken människosyn man har, säger han.

Under vintern har det förts en diskussion om politikens eventuella personfixering, bland annat efter Aron Etzlers bok ”Reinfeldteffekten” som hävdade att Fredrik Reinfeldts framgångar i de senaste två valen beror på att han lyckats göra politik i Sverige till en fråga om förtroende och personlig kompetens i stället för idédebatt. Frågan är om ett program som ”Nyfiken på partiledaren” kan komma att förstärka en sådan personfixering i politiken.

– Kanske finns en viss risk för det, men jag tror ändå att fördelarna med att ta utgångspunkt i deras person överväger nackdelarna. Jag använder partiledaren för att levande göra partiernas värderingar och ideologi. Det ena behöver heller inte utesluta det andra. Vi är intresserade av både person och sak. Den här programserien hjälper förhoppningsvis väljare att få syn på de större linjerna i politiken, säger han.

I en tid när samtliga myndiga individer förväntas ha en egen säljande berättelse – om inte på sitt cv så i alla fall på Facebook – är det svårt att föreställa sig en partiledare som ställer upp i ”Nyfiken på partiledaren” utan omsorgsfulla förberedelser med sin personliga pr-konsult. Men även om partiledarna här skulle ha chansen att konstruera några hjärteknipande barndomsminnen eller sympativäckande livskriser tror Poul Perris att ärlighet är den vinnande strategin.

– Jag tror att alla åtta partiledare hemskt gärna vill ha en sådan, effektiv, färdig berättelse och det är upp till väljarna att sedan granska, ifrågasätta och debattera berättelserna som läggs fram. Men börjar man söka vad man tror att andra tycker är sympatiskt, något som inte kommer från hjärtat, är det lätt att man hamnar på hal is. Då kan man senare tvingas leva upp till något som kan få både ris och ros. Att försöka vara sig själv på ett genuint sätt är nog det hållbara i den här situationen, säger han.

Så vilken partiledare var mest öppenhjärtig? Vem tycker han är i störst behov av terapi? Vem skulle han helst vilja ha som patient? Vem tänker han rösta på?

Frågor av det slaget besvarar Poul Perris med ett vänligt och diplomatiskt avböjande. Det finns fler yrkesgrupper än politiker som är beroende av ett högt förtroende.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se “

DN 20 jan 2014: Terapi-tv.

“En timmes politisk delfinsång”

“ I SVT:s nya intervjusatsning ”Nyfiken på partiledaren” utlovas politiker som ”släpper garden”. Det första programmet som sändes i går, med Jonas Sjöstedt i huvudrollen, visade att denna beskrivning var både riktig och falsk.

Nog kunde han slappna av, Sjöstedt. Intervjun som utfördes av terapeuten Poul Perris var en mer friktionsfri upplevelse än att åka vattenrutschkana insmord i glidmedel.

Men samtidigt. Släppa garden? Yeah right. En partiledare står alltid, alltid i stridsställning. Den som tror att någon av ledarna kommer att känna sig så bekväma hos terapeut Perris att de liksom glömmer att de talar i tv, och flummar i väg i exceptionella avslöjanden om helt nya sidor av sig själva, lär bli kraftfullt besviken.

Jag antar att själva formatet ska erbjuda en ännu djupare dimension än de vanliga politiska personporträtt som medierna ständigt tillhandahåller. Det ska grävas i personliga drivkrafter och det ska slutföras komplexa resonemang.

Problemet är att det finns få saker som är så meningslösa som att låta en politiker tala till punkt. Efter en kvart med Sjöstedt vet vi att han var ett lillgammalt mellanbarn i ett akademikerhem. Jaha? ”För mig är min familj väldigt viktig”, säger Sjöstedt och Perris nickar förstående: ”Den där tioåringen som fick det här samhällsintresset... Vad var det för kille?”

”Jag kan inte sluta att se det här klassamhället runtomkring mig”. Good for you! Det finns en anledning till att skjutjärnsjournalistiken föddes på 1960-talet, och det var att en politiker som får tala till punkt i en timme ofrånkomligen kommer att uttrycka sig som en timslång valaffisch.

”Jag tror inte att man är klokast själv, jag tror man är klokast med andra människor.” ”Vi håller på att förstöra den här planetens klimat.” Jag klandrar inte Sjöstedt för att detta blev tråkig tv, han fick en gyllene chans att floskla i väg och han tog den givetvis. Den största behållningen med intervjun kom egentligen när den var slut och programledaren Anders Holmberg plötsligt kom i bild – han såg faktiskt helt nyväckt ut.

Jag klandrar honom inte om han nickade till. Det hela var som att få Vänsterpartiets program uttryckt i delfinsång samtidigt som man svävar i en flyttank med vispgrädde.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN 24 feb 2014: Nyfiken på.

“Killen från 80-talets Sölvesborg”

“Så hade turen kommit till Jimmie Åkesson. SD-ledaren åkte ut till villan där SVT-terapeuten Poul Perris tog emot och så fick Åkesson berätta om sin barndom.

Det är något lite rörande över hela upplägget. Där sitter terapeuten och frågar med mjuk stämma: ”Hur kände den lille killen som sprang in till mamma när de andra barnen bråkade?” Huvudet på sned: ”Hur tror du att det har format dig?” Och så ska partiledaren berätta lite lagom mycket, vara lite lagom tillmötesgående – utan att egentligen blotta sitt inre.

Det är inte ointressant alls att få se våra toppolitiker i ett annat sammanhang än det gängse, få höra dem resonera utifrån lite andra frågeställningar än vanligt. Som statsvetaren Katarina Barrling påpekade i en kommentar efter programmet är det intressant att notera hur politikerna uppfattat skolan, eftersom den ofta är det första mötet med ”staten”.

Åkesson berättade om en lärare som gick i taket för att två elever hade röstat på SD i skolvalet. Han sa sedan att han hade en rebellisk ådra. Detta tillsammans med hans eget motstånd mot invandringspolitiken och EU-medlemskapet skulle ha fått honom att själv söka sig till SD. Kanske var det så.

Åkessons egna minnen av att det funnits grupper av aggressiva barn med invandrarbakgrund kläs i termer av ”polarisering” och”splittring”. Även om inte partiledaren vill påstå att dessa händelser är förklaringen till hans politiska värderingar i dag så är det den vuxne sverigedemokraten som analyserar barndomsminnet: Människor- från olika kulturer har svårt att leva i fred och gemenskap med varandra. Tydligen också om invandrarna är så få som i Sölvesborg på 1980-talet.

Men det mest slående med gårdagens terapisession är egentligen inte vad som sägs, utan hur skarp kontrasten är till den ordinarie kontexten. Journalister vill gärna sätta dit top-politiker längs hela den politiska skalan, men frågorna som Åkesson får syftar ofta till att avslöja och förnedra ett helt parti. Varje fråga ska helst rymma hela det antirasistiska motståndet mot Sverigedemokraterna.

Åkesson har blivit expert på att hantera dessa situationer. Han svarar lugnt – ju hetsigare frågeställare, desto lugnare partiledare. Det är i stället när en mjuk och omsorgsfull terapeut vill veta hur Åkesson hanterar sin utsatta position som fasaden vibrerar en smula.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN 3 mars 2014: Nyfiken på.

“Centern sitter fast i CV-ångest”

“ Jo, en smula nyfiken var jag på hur Annie Lööf skulle handskas med det bubbliga terapimyset i gårdagen avsnitt av ”Nyfiken på partiledaren” i SVT. I samtal med psykologen Poul Perris har tidigare intervjuobjekt, åtminstone under korta ögonblick, lyckats leva upp till programmets ambition att ge valåret en reflekterande dimension.

Lööf är inte oförmögen att föra principiella eller personliga resonemang på en nivå som är gångbar för en partiledare. Det visade hon i lördagens porträtt i DN. I en färsk intervju i podcasten ”Synfält framåt” tvingade komikern Kristoffer Appelquist C-ledaren att klä det hon kallar Värnamoliberalismen i ord som betyder något.

Appelquist fick peta, pilla och avbryta, Men det gick. Fram tonade sedan bilden av ett parti som även om det gått vilse har kvar en berättelse och en tradition. Som går att forma till något relevant. När Centern är som bäst uppträder det som ett miljöparti med ryggraden snett till höger om mitten.

Vilket Centerparti som satt i terapifåtöljen blev dock aldrig klart. Annie Lööf föll i stället tillbaka i den sorts tilltrasslade självrecensioner som människor formulerar under arbetsintervjuer. C står alltid redo med en prydlig meritförteckning, med tre styrkor och tre svagheter (som ju också är styrkor, nu när man funderar närmare på saken) inövade. Den som i efterhand vill bevittna detta, och som vet sig bära på överkänslighet mot obekväma situationer, bör ladda upp med starka antihistaminer.

För Lööf är det alltid ”bra med kompromisser”, debatten var ”jätterolig”. När Poul Perris en bit in i programtimmen frågade – missmodigt, tycktes det – om inget upplevs som tufft fick han en ny slev mosigt sorglösa talepunkter i retur.

Det händer ju att C-ledaren höjer tonen mot sina politiska motståndare. Men den vrede, frustration eller det gravallvar inför oförrätter som hennes föregångare kunnat visa är nu ytterst tunnsådd.

Partiets problem är inte splittringen mellan Stureplan och landsbygden. Alla partier är kluvna på längden och tvären. Centern har fastnat i en ond cirkel av navelskådande ångest. Ett första steg i terapin vore att sluta stirra sig själv i spegeln och testa att bli arg.

Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se “

DN 10 mars 2014: Nyfiken på.

“Den minst politiske politikern”

“Det är något med Göran Hägglund som ger honom popularitetssiffror hans parti aldrig kommer i närheten av. Vad är det, och varför smittar det inte av sig på stödet för KD?

I går sändes sista avsnittet av det lite annorlunda intervjuprogrammet ”Nyfiken på”, där partiledarna i tur och ordning har frågats ut av psykoterapeuten Poul Perris. Inför första avsnittet var jag mycket skeptisk till programidén, men måste erkänna att det längre formatet och de lite annorlunda frågorna ger något som inte ryms inom den ordinarie politiska journalistiken. Det partiledarna väljer att lyfta fram säger faktiskt en del om kopplingen mellan psykologi, erfarenheter och ideologi.

När Göran Hägglund pratar om sin uppväxt och grunden för sitt sociala och sedermera politiska engagemang handlar det om att hjälpa mindre lyckligt lottade människor, i när och fjärran. Solidaritet, förvaltarskap, medmänsklighet. Han pratar inte främst om hur man konstruerar system som ska garantera allas lika möjligheter, utan om ett samhälle som uppmuntrar och förväntar sig att varje medborgare tar sitt ansvar att vara medmänniska.

Som motvikt till i stort sett alla andra politiker som framhåller hur politiken ska skapa incitament för människor att arbeta, konsumera och bete sig på rätt sätt, så är Hägglunds människocentrerade utgångspunkt ganska uppfriskande.

Uppfriskande är också Hägglunds självdistans. Intrycket är att han inte tycker att vare sig han själv eller det han sysslar med är det absolut viktigaste i hela universum. Det är ganska ovanligt bland svenska toppolitiker. Kanske finns förklaringen i Hägglunds gudstro; han berättade att den ger honom en känsla av ansvar men också en förståelse för sin egen litenhet.

Men om det är denna avslappnade inställning till politiken och sig själv som gör att Hägglund framstår som en sympatisk person, är det också fullt begripligt att hans egen popularitet inte gör något som helst avtryck på väljarnas inställning till KD:s politik.

Och det Hägglund faktiskt brinner för är något annat än den politik han plikttroget arbetar med. Han önskar sig ett samhälle där människor är godare, mer omtänksamma, mer solidariska och oombedda uppoffrar sig för andra människor.

Frågan är om han inte skulle ha passat bättre i en predikstol, som lärare eller rentav som konservativ kulturskribent.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

Socialdemokraterna 1928:

I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet.

"Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. Där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad, den starke trycker icke ner och plundrar den svage. I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet. Tillämpat på det stora folk- och medborgarhemmet skulle detta betyda nedbrytandet av alla sociala och ekonomiska skrankor, som nu skilja medborgarna i privilegierade och tillbakasatta, i härskande och beroende, plundrare och plundrade."

Det är Per Albin Hansson som talar. Han leder det socialdemokratiska partiet i opposition 1928.

Partiledarnas ideologier och förmåga att driva politik.

Ett intryck man kan få av intervjuerna med partiledarna är att de är förvånansvärt okunniga om ideologer och värderingar och om vad samhälle och politik är. De har ideologier och tankar om politik som påminner om 1920-1930-talet då de politiska problemen man ägnade sig åt var färre än nu och kunde hanteras med ledning av politikernas egna erfarenheter och deras egna tyckanden.

I politiken har man nu fört in fler förhållanden och politiken omfattar större geogafiska områden än tidigare. Politiska beslut har nu konsekvenser som ofta berör fler personer än förr, och okända. Politik kan nu inte föras med ledning bara av politikernas egna erfarenheter och tyckanden, det behövs mer omfattande utredningar än förr. Det behövs mer vetenskap i besluten. Det märkte man inte mycket av i intervjuerna. Partiledarna behöver nu vara forskningsledare som bedriver politik systematiskt.

Medlemsantalen i partierna har gått ner och man kan inte begära att medlemmarna på gräsrotsnivå ska kunna vara de politiska forskare som nu behövs. Partiledningarna måste mer än förr vara forskande ledare och kan inte lita till att önskvärd politik hittas på av gräsrötterna

Men ingen av partiledarna sa något om detta fundamentala. Tvärtom framfördes att partiledare är vanliga människor som inte behöver kunna mycket utan bara tycka.

Det är lätt att tycka när det gäller poitikens delområden, svårt blir det när delområden ställs mot varandra. Socialdeomkraterna har politik på många delområden, men man får inte veta huvudområdena och vet inte hur de balanserar mellan områdena. Därför är det viktigt att partiet inför de 22 politikområdena. så att man åtminstone kan tro att de har någon aning om balansproblemen.

Moderaterna har på sin hemsida 27 politikområden:
Alla politiska områden A-Ö
Alliansen
Barn
Bostad
Brott och straff
Demokrati
Ekonomi och skatter
Energi
Europa och EU
Funktionsnedsättning
Företagande och entreprenörskap
Försvar
Infrastruktur och trafik
Integritet
Jobben
Jämställdhet
Konsumentfrågor
Kultur, idrott och turism
Landsbygd
Migration och integration
Miljö och klimat
Pensioner
Sjukförsäkringen
Sjukvård
Skola och utbildning
Social trygghet
Utrikespolitik .
Äldrefrågor
13 mars 2014

Folkpartiet har på sin hemsida under Politik/Rapporter följande 18 politikområden:

Allmänpolitik och Folkpartiet
Barn och ungdomar
Demokrati och integritet
Ekonomi och skatter
Europa
Europaparlamentsval 2014
Handikappolitik
Infrastruktur och IT
Integration
Jobb och företagande
Jämställdhet
Kultur, media och idrott
Miljö och klimat
Rättspolitik
Skola och utbildning
Utrikespolitik och försvar
Vård och social trygghet
Äldrepolitik
13 mars 2014

Centerpartiet har på sin hemsida Politik A-Ö, 23 politikområden.

Arbetsmarknad och jobb
Bostad
Ekonomi och skatter
Energi
Europa
Familjen
Företagande
Försvar
Infrastruktur och trafik
Integration och invandring
IT
Jordbruk, jakt och fiske
Jämställdhet och diskriminering
Kultur, media och idrott
Lag och rätt
Miljö
Perspektivet landsbygd
Sociala frågor
Spel och konsument
Trygghetssystem
Utbildning
Utrikes och biståndsfrågor
Vård och omsorg
13 mars 2014

Kristdemoktaterna har på sin hemsida följande 18 politikom-råden.

Arbete och företagande
Bostad
Ekonomi och skatter
Europasamarbetet
Familj
Högre utbildning och forskning
Internationellt
Jord- och skogsbruk
Jämställdhet
Kommunikationer och IT
Kultur och media
Lag och rätt
Migration och integration
Miljö och energi
Skola
Säkerhet och försvar
Trossamfund och religion
Vård och omsorg
13 mars 2014

Vänsterpartiet har en sökmotor där man kan klicka fram ett ämne i taget. Man få fram 20 områden:
Äldreomsorg
Antirasism
Arbetslivet
Arbetsmarknadspolitiken och a-kassan
Bostäder
Ekonomisk politik
Energi
EU
Eurokrisen
Flykting- och integrationspolitik
Jämställdhetsfrågor
Jobben
Kommunikationer
Miljö och klimat
Regionalpolitik
Skola
Socialförsäkringar
Ungdomsarbetslöshet
Utrikes- och säkerhetspolitik
Vård
13 mars 2014

Miljöpartiet har på sin hemsida cirka 55 politikområden A-Ö, vilket inte motsvarar de färre politikområdena de andra partierna har. 13 mars 2014
Sverigedemokraterna anger på sin hemsida 3 st politikområden:
Invandring
Brottslighet
Äldreomsorg 13 mars 2014

Val 2014. Världspolitik. Europapolitik. Politikområden.

Det blir val till riksdagen och kommunerna i september 2014 och till EU-parlamentet den 25 maj. De politiska partierna börjar nu förbereda sig. Huvudmotståndare blir moderaterna och socialdemokraterna.

Alliansregeringens politik kan anses representera moderaternas politik. Regeringens politik har redovisats i:

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Första delen med de första 12 områdena. http://wimnell.com/omr36-39zzd1.pdf

Sven Wimnell 27 november 2013: Regeringens, kommunernas och landstingens verksamheter i 22 politikområden den 27 november 2013. Andra delen med de sista 10 områdena. http://wimnell.com/omr36-39zzd2.pdf

I följande utredningar har visats att de aktuella politiska problemen kan ordnas in i 22 politikområden:

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 1-3. http://wimnell.com/omr36-39zzb.pdf

Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet 2014. Del 4 http://wimnell.com/omr36-39zzc.pdf

Sida **Del 3 Världsproblem och problem i länder utanför Sverige.**

336 Innehållet i: Sven Wimnell 4 maj 2011: Om mänskliga rättigheter 2007 i alla världens länder enligt Urikesdepartementets utredningar. **http://wimnell.com/omr103a.pdf**
341 Förenta Nationernas Millenniedeklaration.
349 Millenniemålen - 190 länder mot minskad fattigdom
351 Innehållet i: Sven Wimnell 16 mars 2008: Något om sociala miljöer. Kompletterad 1 juni 2012 med våldet i världen, mänskliga rättigheter, mobbning, diskriminering o d. **http://wimnell.com/omr7952-7956d.pdf**
Tidningsartiklar slutet september - 21 november 2013:
355 Världen
370 USA
406 Kina
419 Ryssland
431 Europa utom Ryssland
503 Mellanöstern och Nordafrika
545 Japan
546 Indien
547 Övriga Asien
577 Övriga Afrika
581 Övriga Amerika
585 Oceanien och Polarområdena
586- Världsarvslistan
610 **Världsarvslistan http://whc.unesco.org/en/list/**

29 **Del 4. Början av politiken inför valet 2014.**
149- På slutet: kommentarer till 22 politikområden med
754 tidningsartiklar slutet september - 21 november 2013

Artiklar om länder utanför Sverige i Dagens Nyheter 22 november- 31 december 2013.

***1 Världen**
IQ-boom sprids till utvecklingsländer
Mest korruption i konfliktländer
Amerikas indianer släkt med européer
Jättarnas stora lyft får vänta
Det händer i världen 2014

***2 USA**
Obamacare behöver akutvård
Presidentkulten kom med John F Kennedy
Värdig och enkel ceremoni i Dallas
Mordet är fast i USA/s folksjäl
Uppbrott med farligt nedfall
Andra periodens förbannelse
Pengarna sover aldrig i Hollywood
Amerikanskt larm om fosfor i mat tonas ned
Klassklyftor oroar i USA
Kompromiss kan ge kongressen andrum
Hon kämpar för att göra skolor säkrare
Fler vapen säljs trots tragedin i Newtown
Budgetförslag får kritik
Afroamerikansk historia het i Hollywood
Barn dör medan politikerna käbblar
USA-plan ratades efter spionaffär
God jul men dåligt år
Ovanlig julferie för presidenten
Obama med i Obamacare
Fritt fram för homoäktenskap i Utah
Stor samling mot rasism
USA-ränta kan knäcka börsen i Stockholm

***3 Kina**
Torbjörn Petersson/ Nu är det upp till bevis för Xi Jinping
Kvinnlig Mao hetare än någonsin
Reformer ett krav om Kinas ekonomi ska nå nya höjder
Kinesisk tortyr
Kina förpestar luften
Flera länder svarar på kinesiska utmaningen
Nedtonat Mao-jubileum
Carlsberg köper i Kina

***4 Ryssland**
Greenpeaces pr-triumf en rysk mardröm
Aktivisterna riskerar sju år i fängelse
Svenske aktivisten/ Just nu är det bara skönt att slippa häktet
Putin vill återskapa Moskvas inflytande i landet
Om Putin avlyssnats är det en internationell skandal
Oberoende nyhetsbyrå stängs ned
Peronisten Putin
Ryssland och EU i klinch om Ukraina
Janukovytj fortsätter flörta med Putin
Putin tar befälet om Ukraina
Putins amnesti är bara ett spel
Putins oväntade drag/ Värste fienden släpps
Frisläppt Chodorkovskij flög direkt till Tyskland
Ingen kan lita på Putin
Fri – men fortsatt kritisk mot Putin
Putins nycker är frihetens gräns
Chodorkovskij söker Schengen-visum
”Alla som åker till OS i Sotji stöder Putin”
Oron för nya attentat växer inför OS i Sotji
Terror med -djupa rötter
Chodorkovskij får visum

***5 Europa utom Ryssland**
Ukrainas krav skapar kaos i förhandlingen
Tyskland får minimilön
Små tecken på stor fara
”Vi har haft nog av tsarer och oligarker”
Landet säger nej till EU – och till Putin
Folket får rösta om direktörernas löner
Grekland/ Nu vänder det
Krav på mordutredning i Riga
Valets förlorare ser ut att vinna
Stora protester i Ukraina
Svårt sökande i Riga
Mindre goda grannar
Fortsatta EU-protester
Berlusconi tvingas lämna parlamentet
Skottar ratar kärnvapen och BBC
Regeringen avgår efter galleriaraset
Ukraina nära kokpunkten – EU-frågan splittrar folket
Senaten sparkade ut Berlusconi
Tyskarna litar på att koalitionen ska fungera
David Cameron hotar med hårdare tag mot invandrare
Dyster stämning efter Ukrainas EU-avhopp
Berlusconi riskerar ny rättegång
”Öppen dörr för Ukraina”
Turkiet vill minska religiös ledares makt
Låt dem vara européer
Regeringens tålamod börjar ta slut
Europa backar när ord ska bli handling
Grekiskt ja till ny sparbudget
Henrik Brors/ Upp till bevis för EU-topparnas samarbete
Balansgång på slak lina
Demonstrationerna i Kiev utvecklas till ett kallt krig
Protesterna får ny kraft
Ukrainare redo för europeisk svångrem
EU-besked lugnade inte protester
Katalaner röstar nästa år
Kluven drift till separation
Ja till tysk koalition
Kievs borgmästare sparkad
Madrid vill stoppa omröstning
Irland klarar sig självt igen
EU bryter med Kiev om samarbetsavtal
Krisen är inte civilisationernas kamp
Merkels trea saknar tempo
Merkel blev omvald
”Willy Brandt är led-stjärnan i tysk 1900-talshistoria.”
Långt från en perfekt union
Johan Schück/ Euron ingen livboj – Lettland måste stå på egna ben
Socialister tar strid för abort
Korruptionshärvan kan bli Erdogans fall
Pressad Erdogan skyller på USA
Relation till USA skadas av bråket
Stränga lagförslag oroar Europa
Turkiets regering i kris
De turkiska ministrarna faller
Europa dödar drömmen om ett drägligt liv
Makten korrumperar
EU-invandrare protesterar mot hårdare krav
Gummikulor och tårgas mot demonstranter
”Storbritannien i EU-topp 2030”
Stukade greker rycker på axlarna åt EU
Grekland behöver inga fler nödlån

***6 Mellanöstern och Nordafrika**
Långt ifrån enighet om Irans kärnenergi
Sorgens gränd – ett år senare
Egypten tvingar bort ambassadör
Ett första steg är längre än inget steg
Historiskt avtal hyllas av nästan hela världen
USA och Iran tjänar båda på töväder
Israel djupt splittrat – osäkert vad premiärminister Netanyahus nästa steg blir
Ny egyptisk lag kritiseras
Folket försiktigt positivt efter att Iran släppts in i värmen
DN-medarbetare bortförd i Syrien
Dödliga strider i Benghazi
829 nya bosättningar godkänns
De ville berätta om läkarnas kamp i Syrien
al-Qaida har delvis manövrerat ut dem som kämpar för demokrati
Landet slås sönder
”En chock att de kidnappats”
Historiskt avtal ingen garanti för ”töväder”
”Vi ber för att de snart ska få komma hem”
I inbördeskrigets Syrien lider sjukvården brist på allt
Oenighet om Arafats död
”Fler EU-länder måste hjälpa som Sverige och Tyskland”
IAEA inspekterar känslig reaktor
Syrien riskerar att förlora en hel generation
Ännu ett bakslag för oppositionen
En ond spiral snurrar vidare
”Vi saknar allt men det är kylan som är det värsta”
Dödliga insatser i Aleppo
Båda sidor förlorar på att sabotera förhandlingarna
Politiska livet paralyserat
Bomboffensiv mot storstad
Hjälparbetare blir mål i allt brutalare konflikt
Nya åtal mot avsatte Mursi
Saudiska kvinnor utmanar på nätet
Libanon på inbördeskrigets rand efter bombattentatet
Demonstrationer möttes av tårgas

***7 Övriga Asien**
Japansk hjälp efter tyfonen
Afghanistans president vägrar skriva på avtal
Stora demonstrationer i Bangkok – krav på regeringens avgång
Oro för nya attentat trots ökad säkerhet
Demonstrationer lamslår Bangkok
Nyval ingen utväg för oppositionen
Nordkorealedare avsatt
Drabbade skapar sig ett liv mitt i bråten
Dagens protester kan fälla regeringen
Demokrater en bristvara
Jong-Uns farbror sparkad
Indiskt homosexförbud kvar
Partiledare mordåtalas
Kims mentor avrättad
En fläkt från det förgångna
Avrättningen skapar skräck i Nordkorea
Japan satsar på nya vapen
Tiotusentals på Bangkoks gator
Demonstranter försöker stoppa nyval
Militär kallas in för att stoppa våldet
Nordkoreas man i Sverige hemkallad

***8 Övriga Afrika**
Klassens ljus vill lyfta andra förmågor
”Stoppad skatteflykt hjälper Afrika bättre än bistånd”
Mandela gav världen hopp
Mandela gick bort omgiven av familj
Han fick betala ett högt pris för kampen
Här är utmaningarna som väntar Sydafrika
Nu behövs en ny fadersgestalt
Under 27 år av ensamhet lät han aldrig hatet ta över
Dags att befria ekonomin
Sverige skänkte miljoner i hemlighet
Förtrycket frodas i Sydafrika tjugo år efter apartheid
Trupper ska förhindra folkmord
VM-arenan räcker inte till när Mandela ska hyllas
Alla vill åt arvet efter Nelson Mandela
Både fattig och rik hyllade landsfadern
”Madiba” hyllas av världen
Tusentals köar för att ta avsked
Tomrummet efter Mandela
Mandela i karavan till sin hemby
Nu ska de unga föra arvet efter Mandela vidare
Landsfadern fördes till sista vilan i sin hemby
Civila söker skydd hos FN efter kuppförsök
Växande missnöje med Sydafrikas svaga ekonomi
Oklart läge i Sydsudan efter strider
Krav på internationell insats efter massaker
Spänt läge ökar risk för etnisk rensning
FN-förstärkningar till Sydsudan
Kritik mot homofoblag
FN-förstärkning väntas till Sydsudan
Snabb kollaps i världens nyaste inbördeskrig
Presidenten utlovar vapenvila
En ny katastrof måste avstyras
Maktspel och intriger att vänta 2014
”Pajkastning om sanktioner ett hån mot Mandelas arv”

***9 Övriga Amerika**
Oklar utgång i presidentval
Marijuanan blir laglig i Uruguay
Kvinnor på frammarsch på machokontinenten
Affärerna kan fjärma Sverige från det nordiska samarbetet
Oklart hur motköpen påverkar
Buenos Aires.

***10 Oceanien och Polarområdena**
Start för arktisk olja

Artiklar om länder utanför Sverige i Dagens Nyheter 1 januari-24 februari 2014.

***1 Världen**
Farväl till den globala obalansen
FN/ Tillväxt utan nya jobb
Både Iran och Israel närvarar vid mötet
Johan Schück/ Global optimism trots att tillväxtländerna tappar fart
105 miljoner dollar
Kerry diskuterade NSA med Merkel
Värdarnas krig
Krig värre än väder – utom vid fred
Anne Applebaum/ Jag tror att väst har större politiska problem än öst
Peter Wolodarski. Kriser och krig öppnar för totalitära system.
Frukost jorden runt

***2 USA**
Obamas strategi kritiseras
NSA-reform blir en svår balansgång för Obama
USA kritiserar militär bantning
Allierade ska inte avlyssnas
NSA-affären tär på relationerna
Svaret duger inte
Obama/ Gräs inte värre än alkohol
Amerikaner fokuserar på tv/n
Torkan i Kalifornien slår mot hela USA
I kväll gäller det att få tillbaka trovärdigheten
USA oroas av CAR-konflikt
Ångrar attacken i Benghazi
Utan nödvändiga tillstånd
Obama får positiv respons
Clinton överlägsen kandidat
USA/s ekonomi växte 3,2 procent
Kerrys ton får kritik av Israel
USA på väg slå i lånetaket
Isigt USA-väder skapar saltbrist
Lånetaket ökar splittringen bland sargade republikaner
Förolämpning avslöjande för USA/s syn på EU
6,6 procents arbetslöshet
Lika rättigheter rör upp känslor
4,5
Nu väntar vi bara på USA
USA skämmer bort impopulär Hollande
Obama måste klara hinderbanan
”USA-avtal bör villkoras”
Lånetaket väntas höjas i USA
Höjda lånetaket en republikansk vånda
800 000 utan el efter oväder i USA
Snurrig okunskap
USA/s förlorade rörlighet
Två miljoner har utvisats och än är ingen ny lag i sikte
Mindre basket för Obama
Kölden kyler ned ekonomin i USA
I ”House of cards” blir cynismen naiv
Bra fart i USA/s industri
Supportrarna tjuvstartar Clintons kampanj
Kampanj för delad delstat

***3 Kina**
Kina behöver inte mer marknad
Konsumtion ska bli viktigare i Kinas ekonomi
Kinas korrupta system
Johan Schück/ Spänningen mellan -Japan och Kina hotar ekonomin
Värsta H7N9-månaden
Kina planerar rekordtågtunnel
Kina ”accepterar inte” FN-kritik
Dalai lamas USA-besök retar Kina
Presidenten äter sig till trovärdighet

***4 Ryssland**
Ryssland anklagas för provskjutning
Ukraina ingår i Putins plan
Presidentens pr-spel
Imperiets sista suck
Rysslands 10 största guldhopp
OS-publiken får backa i belägrat Sotji
Sotjis enda gayklubb välkomnar OS-deltagarna
Vinterkuliss på badstranden
Kuppen mot Chrusjtjov. Så gick det till när DN var först i världen
Så gör Putin för att hålla kvar sin makt
Lenin i Stockholm. På väg till revolutionen i Ryssland
Investerarna flyr Ryssland trots OS
Putin vill se al-Sisi som president
Moskva tar sakta men säkert tillbaka makten
Kontroversiell gas ska stärka EU mot Ryssland
Polisens taktik mot Pussy Riot slog fel
Massgripanden efter protestdom
Peter Wolodarski/ Moskvas män -skjuter medan Putin ser på OS.
Ryssland läxar upp Sverige

***5 Europa utom Ryssland**
EU-ledarna spelade bort Ukraina
Eurozonens radikala vägval
”Så kan EU/s länder försvara samhället mot terrorismen”
Protestvindarna mojnar – men kampen går vidare
Janukovytj går inte att lita på
”Europa måste se upp med rasismen”
EU måste ompröva strategi i öst
Minnet av Förintelsen byggs bit för bit
Nära inbördeskrig. President Janukovitj måste hållas ansvarig
Kriget som gav demokrati
Utrensningar Erdogans vapen mot rättsväsendet
Hård kritik mot tyska exporten
Han vill slippa vara EU/s besserwisser
Tiotusentals protesterade
Katalonien kräver folkomröstning
Johan Schück/ Hårt arbete krävs för att hantera kommande eurokriser
Ukraina inför nya förbud
Erdogan släpps inte in
Presidenten över gränsen
Demonstranter fruktar fler döda i kravaller
”Jag trodde aldrig jag skulle få se något liknande”
Svaga insatser mot korruption
Bildt/ EU var för naivt
Punkprotester, Putin och patriarkat
Landets öde vilar i EU/s och Rysslands händer
Regeringen ombildas
Spänt läge inför dagens extramöte
Både Ryssland och EU tjänar på lugn utveckling
Antalet migranter som korsade Medelhavet ökade förra året
Kluvet om krisen i Kiev
Den ekonomiska krisen en bra affär för maffian
Sjukskriven Janukovytj ett tecken på avgång
Malta backar om pass
Den tänjbara tiden i Tirana
Historikerstrid om kriget
Tiotusentals tågade mot skärpt abortlag
Bråk på toppnivå om Ukrainas kris
Så bäddade Europas trötta politiker för första världskriget
Första världskrigets långa skugga
Torterade Demertjan/ Jag vill gärna träffa Lindberg

OS i repression och korruption
Polen samlar EU-ledare för enad linje om Ukraina
Janukovytj öppnar för lagändring efter USA-samtal
Ny censurlag väcker ilska bland oppositionen
Ryssland vägrar förhandla om adoption
Efter Lampedusa glöms flyktingarna bort
Mer än 150 skadade i våldsamma upplopp
Vädjan om att stoppa nätcensur
Berlusconi tillbaka i rätten
Olja och gas kan underlätta fredssamtal
”Risk att kampanj får negativ effekt”
Sjuka barn får rätt till dödshjälp
”Problem” med nätlagar
Resten återstår för Renzi
Bosnien finns bara på papperet
Rykten om barnporr bakom regeringskris
Presidenten kritiseras för möte med Berlusconi
Fredssamtal utan resultat
Kyrka välsignar inte gaypar
Erdogan får mer makt
Markering mot Sverige
Aktivister beviljas amnesti
Renzi kallad till presidenten
Oppositionen söker stöd hos Merkel
Italiensk regering dröjer
Janukovytj är ansvarig för våldet
”Fullt krig” när barrikader stormades
USA manar Janukovytj att sätta stopp för upptrappningen
Oppositionen hade aldrig en chans
Löfte om fredssamtal kyler ned Kiev
De flesta har tappat hoppet om EU-hjälp
Flera EU-länder vill överväga sanktioner
Presidenten gav godkänt till omstridd lag om nätcensur
Våldet förlamar förnuftet
Ett våldsamt avgörande närmar sig
EU enigt om sanktioner mot Ukraina
Bort från avgrunden
Poliserna byter sida efter det brutala våldet
Redan i år kan Tymosjenko bli president
Därför är Ukraina ett splittrat land
”Den riktiga segern blir med en ny president”
Ökad risk att Ukraina splittras – nu hänger allt på Ryssland
”De dog för vår frihet”
Risken för splittring fortfarande inte över
Cameron varnar skottarna
Avgörandets dag för Renzis regering

***6 Mellanöstern och Nordafrika**
Ett djupt splittrat land går till val om ny författning
Aleppo högt på dagordningen
Israel och USA i duell om fredsplan
Islamisk lag avfärdas
Kerry pressar båda sidor till eftergifter
Kerrys offensiv mot pessimismen
Israels hök och krigare
Sharons död väcker känslor
En outtröttlig superstrateg – älskad, hatad och fruktad
Israels tragiska dilemma
Rebellernas strid gynnar regimen
Svältande väntar förgäves på hjälp
Kemiska vapen lastas om i maffiastyrd hamn
Dålig chans till vapenvila

EU och Israel i bråk om bosättningar
Hårda ord fördjupar krisen
Spänt läge i väntan på nytt presidentval
”Låt kvinnorna vara med i fredsförhandlingarna”
FN-chefen pressad att utesluta Iran
Målet är en dialog mellan al-Assad och oppositionen
Fredskonferens i stridens tecken
Svårt att se hur landet ska enas
Fortfarande osäkert om förhandlingarna blir av
Rädsla och besvikelse tre år efter revolten
”Utvecklingen går åt fel håll”
Förintelsens suggestiva dragningskraft
Parterna redo att sitta i samma rum
Därför är Kerry skrämmande
Fredsutspel väcker ilska
Regimen sprängde stadsdelar
Pessimism inför nästa Syrienmöte
Nya samtal om Irans kärnenergi
Kraven inför Bildts Iranresa
”Finns risk att regimen legitimeras”
Rohani har fortfarande mycket kvar att bevisa
Keynoush har haft fyra presidenters öra
Fler än tusen dog i januari
”Gott om misstro på alla sidor”
Nya bomber över Aleppo
Svag ekonomi väcker folkets krav på förändring
57 rebeller dödade
Kärnvapenhotet främsta Iranfrågan för Carl Bildt
Rebelledare dödad i Tunis
Diktaturer utmanas ständigt av ny teknik
Övergrepp mot kvinnor i Irak
Homsbor ska evakueras
Amerikansk livsstil lockar välbeställda Teheranbor
Ytterligare 65 evakuerades från Homs
Ny last med kemvapen
25 år sedan dödsdomen. Salman Rushdie väcker inte längre samma vrede i Iran
Strid i FN om hjälp till de civila
Fredsstamtal står stilla i Syrien
Ny regering en kompromiss
Traditionen är Mellanösterns öde
Iransamtal siktar på nytt avtal om kärnenergiprogram
Det råder största möjliga tystnad om kriget i Syrien
”Vi blir dödade medan världen tittar på. Hur blev det så här?”
Turister nytt mål för terrorattacker
Terroranklagelse mot journalister kritiseras
Mursi manar till uppror

***7 Övriga Asien**
Demonstranterna kräver premiärministerns avgång
Proteströrelsen avfärdar demokratiskt val
Oppositionen går ut i generalstrejk
Jordskredsseger för regeringspartiet efter blodigaste valet någonsin
Här firas Kim Jong Un
Oppositionen vill lamslå Bangkok
Ny gängvåldtäkt skakar Indien
Toyota störst i världen
Valet i Thailand riskerar att flyttas
Bråk om Sveriges insatser
Rimligt att förklara omständigheterna för medborgarna
Astra Zeneca lämnar Indien
På landsbygden har ingen glömt Thaksins hjälp

Blockerade vallokaler ska hindra röstande
Bilboom i Burma
Skottlossning i Bangkok ökar oron inför valet
Inga spår av liv i askan
Karzai i hemliga samtal
Ny våg av flyktingar från Aleppo
Premiärminister utsedd
Thailand hoppas hålla fyllnadsval
Fiender möttes efter 65 år
Hög tid att spänna av
Grova brott mot mänskliga rättigheter
På krigsstigen mot klimatförändring
Sajt varnar kvinnor för trakasserier
Fyra döda när protester slogs ned
Familjer återses efter lottdragning
Helvetet på jorden
”Lögner och diverse påhitt som kokats ihop av -fientliga krafter och slödder.”

***8 Övriga Afrika**
Glöm det du trott dig veta om Afrika
Första försöket till förhandling
Ännu långt till vapenvila
Risk för nytt folkmord
Varken en Dalai Lama eller Caligula
Vapenvila i Sydsudan
Dawit Isaak uppges vara vid liv
Fiasko för oppositionens allians
Massaker i norra Mali
Våldet har ingen religion
Våldet ökar i Nigeria
CAR vill ha kvar franska trupper
Homohatets ekumenik

***9 Övriga Amerika**
Kanal ska binda ihop hav
Nöden har fallit i glömska och hjälpen uteblir
Nätköpen begränsas i Argentina
Latinamerika i möte hos Castro
500 fångar dödades
Unga invaderar gallerior i ny protestvåg
Protesterna trappas upp
López överlämnade sig
Praktexempel på vänsterdespot
Undantagstillståndet ska tysta oppositionen
USA kritiserar regimens våld
Nya protester i Caracas

***10 Oceanien och Polarområdena**
Bränder rasar i Australien

Några artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 22 november- 31 december 2013, om svenska förhållanden. (ca hälften av observerade)

Den som vill läsa artiklarna kan söka på www.dagensnyheter.se
Några av artiklarna, mest debattartiklar, finns i sin helhet i det följande tillsammans med artiklar för 2014.

Artiklarnas rubriker:

1 Partiedare Stefan Löfven.
Elddopet väntar för utmanaren som aldrig varit minister
Skelettet behöver blod och muskler

2 Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.
Dörrknackning är S stora satsning inför nästa års val

3 Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.

4 Europapolitik.

5 Demokratiproblem, juridik
”Partierna kapitulerar för populism och ekonomism”
”Demokrati minst lika viktigt som gott styre för välfärden”
De unga flyr från politiken
”Inför oberoende granskning av partiernas reformförslag”
-Året när en ny bild av Sverige spreds över världen
Politik är mer än siffror och tabeller
”Nu skärper vi lagarna mot penningtvättsbrott”
Flera nya lagar nästa år
HD-dom vägledande för ny lag om förföljelse
Sveriges framtid behöver kompromissviljan
”Tio politiska strider som kommer att avgöra valet”

6 Försvar.
”Går Sverige med i Nato ökar Rysslands misstro mot väst”
Frågan är vad Sverige får ut av samarbetet
Utrikesministern/ Det ligger i vårt intresse
Fredspriset viktigt för kampen mot kemvapen
”FRA kan göra vad som helst”
S-toppen har vänt om FRA-lagen
”Därför måste Sverige stärka militära skyddet av Gotland”
Hård kritik mot regeringen ger ammunition i försvarsdebatten
En ny samhällstjänst vore vår tids bästa nyårslöfte

7 Klimat och klimatstörningar.
”EU måste minska utsläppen med 60 procent till 2030”
Klimatarbete får kritik
”Grön offentlig upphandling har ingen effekt på miljön”
”Bensinpris på 42 kr – om vi ska klara målen”
Syftet med en riktigt dum idé
Bred uppgörelse krävs för framtidens miljö

8 Transporter.
Tågförseningar ingen självklarhet
Skarp kritik mot tågtrafiken
”Ställ supermiljökrav på nya förmånsbilar”

9 Planering av fysiska miljöer.
Nedgrävd t-bana kan ge tusentals bostäder
Småstäderna töms på ungdomar

10 Landsbygdspolitik.
Angora rycks från levande kaniner
”Det går att träna hunden överallt”
”Djuren får inte bete sig naturligt”
Vovve på vift kom hem efter nio år
Våga titta in i ladugården
Hundar kan titta i familjealbumet

11 Bistånd.
”Ge tills du dövat samvetet och ge sedan ännu mer”

12 Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningstjänst.
”Hur ska jag hantera min prestationsångest?”
Ljusare framtid för cancersjuka kvinnor
”Jag fick se pappas dödskamp på tv”
”Godtycket kring Quickfallet skadar verklig psykoanalys”
Kliniken på Säter var ett drivhus för lögner
”Kräv att svenska läkares kompetens kontrolleras”
Papperslösa nekas vård – trots nya lagen
Miljonsatsning mot cannabis nådde inte unga
Karin Bojs/ Jo, det är skillnad på män och kvinnor
Politik som gör skillnad
Konsten att ha svåra samtal
Är detta världens dyraste sjukhus?
Daniel, 17 år/ ”Vuxna har provat så lite men dömer så mycket”
Barn utsätts för farliga kemikalier i förskolor
Karin Bojs/ Bara 87 gener gör oss till människor
Hobbitens hemliga vapen/ D-vitamin
”Låt boxningsarrangörerna betala skadekostnaderna”
Vätskorna förgiftar allt fler

13 Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.
”Hyreskontrollen måste bort för att få fart på byggandet"
”Assar Lindbeck har fel om miljonprogrammet” - DN.SE
”Avregleringar har lett till färre och dyrare bostäder” - DN.SE
”Bostadsbrist också i länder med marknadshyror” - DN.SE
”Beskatta oförtjänta vinster – ge till låginkomsttagare”
”Hur självupptagen får en tonåring vara?”
”Vi måste ta en paus i den meningslösa kostdebatten”
Vattenfalls nya dagbrott splittrar tyska familjer
Nya byggregler ska ge unga bostad
”Bryt dödläget i energifrågan med en energikommission”
42 kvadratmeter
Det finns flera sätt att skapa fler lägenheter
Bättre privatekonomi för många nästa år – så blir ditt 2014
Nybyggd etta kostar 10 000 i månaden
”Gör om hyresmarknaden med Bryssel som mål”
Antalet som bor i skjul och husvagnar har minskat
De flesta får det bättre nästa år
”Därför bör vi göra det förbjudet att ge till tiggare”

14 Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.
Hemtjänst svarade inte på trygghetslarm
Psykiskt sjuka får sämre ekonomi
Jakt på fuskare kan ha avslöjat människohandel
”Skärpta regler förstör livet för oskyldiga”
Många i äldreomsorgen vill sluta
Kontrollen väger tyngre
”Hur ska vi bryta mönstret med vår aggressiva nioåring?”
”Inget barn ska behöva vara utan en julklapp”
Stor platsbrist på kvinnojourerna
”Sjuåringen är så otrevlig mot oss och syskonen”

15 Utbildning. Forskning.

En skolkommission kan ge vägledning | Brännpunkt | SvD
Våga strunta i debatten
”Kommunerna stjälper Björklunds karriärreform”
”Skolgallerior lösningen på skolans segregering”
”Skolan måste prata mycket mer om det”
Ingen ljusning i sikte
”Så ska vi vända regeringens djupa misslyckande i skolan”
”Ny rapport/ Undervisningen stimulerar inte eleverna”
Peter Wolodarski/ Trenden är tydlig/ öst tar över från väst.
Svag Pisaeffekt på Sverigebilden
”Kommunerna har haft sin chans – staten måste ta över”
Kunskapsras kopplas till skolvalet
Maciej Zaremba/ Hur kunde Sverige utarma sin lärarkår?
Skoldebatten modererades så att allt som återstod var adventsmys
Slopa specialreglerna
Gränsen vid 15 barn tas bort i förskolan
Björklund vill stoppa statsbidrag
Här kan du lägga grunden till ett Nobelpris
Den enes rätt är också den andres
Polisen/ Skolor döljer elevernas knarkande
”Vi är fruktansvärt besvikna”
”Högpresterande offras inte”
”Nationalnyckeln” digital i höst
Lek hotad när skolgårdar blir mindre
Rasande elever får stöd – arkitektskolan är sämst
Lärarnas inkomster släpar efter
”Kunskapsraset en naturlig följd av förändrat samhälle”
Årets tio viktigaste upptäckter

16 IT. Information, Konst, kultur, idrott.

Observatoriet tas över av -ideell förening
Nya avslöjanden slår tillbaka mot tidigare koncernchefen
Rensning i Teliatoppen – nu utreds fler affärer
”Polariseringen spelar extrema krafter i händerna”
”Ingen vet vem som tog emot 1,5 miljarder”
Risken för korruption ökar med få motparter
Peter Wolodarski/ Marschen från torget till den smala åsiktsgränden.
Dilsa Demirbag-Sten/ Bibliotekarier ser barnen – och kan rädda liv
Avlyssning fortsatt känsligt för Telia Sonera
Medier under press
”Stoppa nedläggningen av Centrum för lättläst”
”Är mina släktingar -avundsjuka?”
Jul med smak av många kulturer
Gamla jultraditioner slås ut av nya
"Svenska kyrkan klarar inte skötseln av alla kyrkor"
Du sköna – men ack så sköra – nya värld

17 Jobb.

Unikt samarbete ska ge fler jobb
Norra Stockholm bäst i landet – värre i söder
Attacken mot LO/ De fiskar i grumligt vatten
”Det är nutidens slaveri”
Jag vill bara få ett värdigt avslut på arbetslivet
Tillåt låglönekonkurrens
”Plusjobben klokaste sättet att förhindra utslagning”
Varje nytt ungdomsjobb kostade en dryg miljon

18 Näringar.
”Hög tid att könskvotera för bolagens och landets bästa”
Startbidrag till företag kritiseras
Småföretagare/ ”Det behövs kreativa lösningar ute i landet”
”Öka jämställdhet i bolagen genom utlandsrekrytering”
”En framgång för svensk industri”
Titta vi flyger – igen
Byggmästarna kräver upprensning i branscher

19 Handel.
Globalisering som inkluderar
Nytt avtal på plats – men framgången är begränsad
Märkvärdigt svårt att nå nytt avtal
Äntligen ett avtal
Regeringen vill stoppa oseriösa PPM-rådgivare med skriftligt avtal

20 Migration. Integration.
Vi behöver fler i arbete – utan invandring stannar Sverige
Klubben Sverige räknar
Långa väntetider på utländsk kompetens
Riktade insatser i repris
Europa dödar drömmen om ett drägligt liv 1
Folkvandringens tid. del 2
Folkvandringens tid del 3
Världen bygger murar mot vandrare 4
”Främlingsfientlighet och Europafientlighet är släkt”

21 Polisen. Brott. Kriminalvård.
”Dela upp brottet våldtäkt i två – för tonårsflickors skull”
Fortsatt teknikkaos sinkar polisarbetet
Romer kritiska – kräver ny utredning av polisens register
”Risken är stor att Sverige utlämnar Assange till USA”
Känd kriminell öppnade celldörren – med en knuff
November högsäsong för inbrottstjuvarna
”Olika slag av extremism kräver olika slags åtgärder”
”I värsta fall riskeras liv”
Nynazister gick till attack med påkar
”När jag läste Råstams bok började jag själv bli osäker”
Våldsamma nazister på frammarsch
Kritiken verkar inte gå hem
Oförsvarligt våld
Peter Wolodarski/ Blunda inte för hatet och hetsen i Sverige.
”Säpo missar en chans att rädda unga som vill kriga”

22 Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.
Kritiserad broms kvar i pensionen
Välbeställda drar mest nytta av rot
Peter Wolodarski. Det mesta du hört om krisen är fel.
Jobb efter 65 ger skattevinst
Maria Crofts/ För få har möjlighet att bättra på pensionen
Sänk skatten genom att ta ut högre lön
”Naiv kritik av ekonomipris missgynnar saklig debatt”
Skatterna som kan ändras efter valet – Anders Borg (M)
Skatterna som kan ändras efter valet – Magdalena Andersson (S)
Olika världar bland nordiska grannar
”Nu är jag en vanlig medelålders man”
Johan Schück/ Räkna med ett ekonomiskt starkt 2014
Få utnyttjar avdrag för hushållstjänster
Försäkringskassan får kritik av JO
”Sänkta skatter leder ingenvart”

Några artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 2 januari- 2 februari 2014, om svenska förhållanden. (ca hälften av observerade)

1 Partiedare Stefan Löfven.

2 Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.

3 Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.

4 Europapolitik.

5 Demokratiproblem, juridik
Partierna som blev pr-byråer
Förnuftets kris blev politikens
”OS-sponsorerna struntar i egna regler om rättigheter”
Våren var inte förgäves
En oförrätt väcker frihetslängtan
Skydda demokratin

Ewa Stenberg/ Socialdemokraternas väljare får köpa grisen i säcken
Veckans viktiga
Valårets första rond
Pressad Reinfeldt söker en ny skattefri slagvinkel
Ewa Stenberg/ Lööf tar hjälp av hundraåringen

6 Försvar.
Logiken talar för Nato ?
Regeringen målar upp olika bilder av försvaret
Statsministern fruktar inte rysk upprustning
Det blåser upp till storm – men av ryssen ses inget
ÖB varnar för M/s kurs
Björnen är inte överdrivet vaken
”Går Sverige med i Nato ökar Rysslands misstro mot väst”

7 Klimat och klimatstörningar.
Även solen har sina fläckar – fast de blir färre
Tekniken är banbrytande – men utsläppen ökar
”Fiaskot för utsläppshandeln gör att fler klimatmål krävs”
”Företagen vill ha hållbarhet – politikerna levererar inte”
EU vill mjuka upp klimatmål
”Regeringens inre osämja hindrar svenskt klimatdriv”
Regeringen väntar snällt

8 Transporter.
Trafikverket måste agera nu
Vi är inte framme än
Tågförare larmade före urspårningen
Tågtrubbel väntar i vinter trots massiv kritik
Frågan är om det finns en väg tillbaka
Vad vinner samhället?
”Det måste vara enkelt att ta sig till Stockholm”
”Det ska kosta om man förstör järnvägen”
Industrin har tröttnat på Sveriges dåliga järnvägar
Nytt tåg utmanar SJ på fler sträckor
SJ-chefen/ Olönsamma tåglinjer lägger vi ned
Statens stöd hjälper inte SJ
Löfvens förslag om järnvägsunderhållet kritiseras
”Vägtransporternas kaotiska marknad hindrar klimatmål”
dn.se järnvägen 17 jan 2014

9 Planering av fysiska miljöer.
Här byggs stans nya bostäder
Därför drabbas politiker av höga hus-febern
”Bilen blir alltmer onödig i takt med urbaniseringen”
”Avfolkning av landsbygden urholkar Sveriges välfärd”

10 Landsbygdspolitik.
Stormfälld skog pressar ner svenska virkespriser
Koltrasten är på frammarsch
Stockholmarens bästa vän är en blandras
”För att påverka naturen krävs minst 4 000 vargar”
Landsbygdsrötterna nära att vittra bort
Var tredje fiskare har slutat/ ”Ingen kan se någon framtid”

11 Bistånd.
Humanitärt arbete med förhinder

12 Sjuk-hälsovård, kemikalier, räddningstjänst.
Koffein kan hjälpa dig lägga saker på minnet
Efter flera domar – experter oeniga
Paracetamol stör hjärnan hos foster
Vaccinering mot polio en succé
Kaos väntar på BB-avdelningar
Karin Bojs/ Sakta ringar forskare in schizofrenins gåta
Krav på regler för ”surrogat- barnen”
E-tjänsten en succé i Uppsala – men läkarna är kritiska
Sömn viktig för hjärnceller
”Akutvården måste klara också sköra åldringar”
Karin Bojs/ Som om hela jorden skyms i ett moln av rök
Nätet gör det lättare att odla cannabis hemma
Uppdrag/ hålla koll på pesten
”Sjukvården hotar bli nästa krishärd i svensk välfärd”
Glasögonhjälp till barnen får kritik/ Jättesnålt
”Efter operationen kan jag inte sminka mig utan förstoringsglas”
Lägre förbränning ger oss längre liv
Gräs ger ingen mersmak
Ny metod ger hopp åt parkinsonsjuka

13 Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.
Svårt spara ihop till kontantinsatsen
Föräldrarna riskerar hamna i kläm
Varför har vi så dyra hyresrätter?
Hur gör man när man inte har råd att leva?
Valet sätter stopp för Ingves förslag
Till frossarens förtret
”Så kan Europa bidra till att minska antalet tiggare”
Idéhistorikern/ ”Den nya mannen lanseras med jämna mellanrum”
Bättre ekonomi – större skillnader
Maria Crofts/ Att förbereda sig i god tid det viktigaste
Forskare varnar för överproduktion av el
Så mycket villa ger en miljon
Marknadshyror krav från utredare
Förändring ledordet i alla förslag
Ont om nyttiga fiskfetter i flera omega-3-tillskott
”Helt orimligt att köa i fem år”
Svårt att få barnen att äta
”Sverige måste bli bättre på att kontrollera dricksvattnet”

14 Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.
Hur uppnår vi världens bästa äldrevård?
Att åldras i Stockholm oroar många
Ger hemtjänst på ackord ett värdigt liv?

Tillväxt inte nog för att få bättre vård, skola och omsorg
De goda skälen är många nog
LO byter spår – vill söka samförstånd
En jobbig fråga för S
Ingen förhandlingsfråga
Vi måste ta de äldres matproblem på allvar
Ministern öppnar för registerutdrag

15 Utbildning. Forskning.
”Pisarapporten säger inget om vad som fungerar väl”
Bäddar för nystart
”Vi satsar på yrkeshögskolan för att fler ska kunna få jobb”
Utländska experter ska granska skolkrisen
”Vi säger nej till att göra den svenska skolan statlig”
Slå vakt om professionalismen
”Katastrofal brist på lärare i NO-ämnen och matematik”
Förstatligad skola splittrar alliansen
Känd – för vad?
”Sverige måste locka fler internationella studenter”
Besked från vuxenvärlden
Tio år i grundskolan kräver nya lärarroller
”Regeringen var tvungen att göra något”
En tjusig bild har blivit viktigare än lärandet
De vill kunna straffa förskolor som saknar utbildad personal
Så hittar du rätt studieteknik
Skolgymnastik borde inte vara en plåga
”Kommunerna måste skärpa sig”
Eleverna är lata och lärarna blundar
Få svar på frågorna i skolans öppet hus
”Det ska inte vara ett hinder att vara dyslektiker”
Nu är det upp till Lundsberg att ändra på sina traditioner
Reinfeldt lägger skulden för svaga skolresultat på S
”Högskolans nya styrning hotar kreativitet och kritik”
Vi har arbetsro – men bara på vissa lektioner
”Lär av den franska skolans metod att avlasta lärarna”

16 IT. Information, Konst, kultur, idrott.
”Jag är förvirrad kring min sexuella identitet”
”Skolresultaten sänks av spektakelkulturen”
Kafkas ande svävar över världen
Webben ökar – men de flesta är kvar i tv-soffan
”Vi riskerar att irra bort oss” del 2
Anna tog makten över tekniken del 3
Så här minskade Anna sin IT-stress
Statens fibernät kan användas bättre
Gud och Mammon är inga bra förebilder
”Min generation är helstörd” del 4
Emanuel Karlsten/ Lanseringen av Lexbase var ett brandlarm

17 Jobb.
”Stor grupp män blir väldigt vilsna”
Jobbutsikterna fortsatt bräckliga i industrin
Ett prekärt problem
”Dåligt jämställdhetsbokslut för regeringen Reinfeldt”
De sov bort sina liv – sedan vände allt
”Välutbildade hemmafruar väldig välfärdsförlust för EU”
Europas utförsbacke fortsätter drabba unga
Många utan jobb – ändå saknas folk
Mental låsning kring mytisk 65-årsgräns
Arbetsgivare negativa till äldre arbetskraft

18 Näringar.
Rivstarta 2014 med nya mål
Dysterkvistarna bör tas på allvar efter oro i Argentina
Husbyggare slipper försäkring
Mängder av skäl att satsa hållbart

19 Handel.
Handla på nätet ska bli säkrare
”Försäljningen på nätet kommer absolut att öka”
Glesbygden överlevde fruktade apoteksdöden

20 Migration. Integration.
Legitima frågor misstänkliggörs
”Missbruka inte kampen mot främlingsfientligheten”
Rätten att flytta fritt splittrar EU-länderna
Därför försöker många EU-länder stänga gränserna
Våghalsig förhandlingstaktik
Drömmen om ett hemland

21 Polisen. Brott. Kriminalvård.
Skräcken möttes av misstro
Polisen utreds efter mordet på 90-åring
”De allra flesta som förföljs för sin religion är kristna”
Ineffektiv polis – då åtalas allt färre för brott
Åklagaren/ ”Vi är beroende av polisens resurser”
Ask om polisen/ ”Visar inte tillräckliga resultat”
8 500 unga hotade av familjen
Miljoner ska hejda ungdomsbrotten
”Grundlagen missbrukas och måste ändras snarast”
Utredning kan ändra reglerna
Ägare av kritiserad sajt kopplas till grova brottslingar
Djupare granskning av fler polisregister
Peter Wolodarski/ Sluta nonchalera brottslighet på internet.

22 Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.
Ökad skepsis mot trojkans politiska roll
Sänkt rot och rut ska finansiera hyresskatt
Sex punkter för fondbesiktning
Det är fondbolagen som ska sköta dina pengar
Skatterna som experterna glömde
"Vi måste låna mindre men också spara mer"
7 anledningar att glädjas inför 2014
Svagheterna i systemet finns kvar
Depressionens fyra fallgropar
Avregleringarna har kostat staten miljarder
Vad är sant och inte om pensionen? DN reder ut de vanligaste frågorna
Johan Schück/ Bernanke rätt man när krisen bröt ut
1 041 miljarder kronor
”Resurserna till vård, skola och omsorg fortsätter växa”
Krugman dömer ut Riksbanken/ De har gjort helt fel sak
”Fler försäkringslösningar kan säkra svensk välfärd”
Önsketänkande om krisen
Låt politiken handla om politik
Vad skulle LO-folket ha sagt?
Borg öppnar för skattehöjningar
S/ ”Ingen skatteutjämning”
Snabbmatsdebatt fram till valet
Nya EU-regler blir styrande i Sverige
Livsfarlig ekonomi för Europa
”Politiker har dolt välfärdens hotande finansieringskris”

Artiklar i 22 politikområden i Dagens Nyheter 3 - 24 februari 2014, om svenska förhållanden. (ca 2/3 - 3/4 av observerade)

1 Partiedare Stefan Löfven.
S-ledaren gör sig redo att ta över

2 Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.
Stenarna flyger i glashuset
FP-kritik mot M/s öppna brev
Skrämma väljarna – svår strategi

3 Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.
Sveriges syn på Ryssland kan omprövas

4 Europapolitik.
Många kan inte nämna viktig EU-fråga
I skuggan av Ukraina
Höger och vänster i EU-val
Vill satsa på Europa fullt ut

5 Demokratiproblem juridik
Snabbt växande bransch
Kungen talade mot sig själv
”Partier som tar emot gåvor anonymt ska inte få bidrag”
USA-minister öser beröm över Sverige
Nyliberalismen/ Så funkar den
Olika eliter tävlar om folkets stöd
Vilket juridiskt ansvar har en riksdagsman egentligen?
Befria ”Satansverserna” från politikens bojor
”Reformfega regeringar blir sällan återvalda”
Politik är att sätta gränser
Generna avgör viljan att rösta
En politisk vandrings renande eld
Löfven knappar in på Reinfeldt
Svidande siffror för statsministern
M positivt till att stoppa anonyma partibidrag
MP och S har störst möjlighet att växa
Sakfrågorna avgörande vid partibyte
Knäckfrågorna som S och MP måste enas om
Personkemin mellan ledarna kommer prövas
Samma gamla nya M
”Åkesson får hålla på där på sin högerkant”
SD beställer 22 miljoner valsedlar

6 Försvar.
Flygplan redo dygnet runt
Planer på svenskt förband till Mali

7 Klimat och klimatstörningar.
EU-parlamentet tar strid för tuffare klimatpolitik
Somersetborna har länge varnat för vattenmassorna
Varmare klimat kan öka risk för malaria
Ovädret fortsätter ställa till problem
Tusentals hem översvämmade
Ny storm väntas förvärra läget ytterligare
Nya stormar in över Storbritannien
Extrema väder är att vänta i en varmare värld
Översvämningarna ger ny fart åt brittisk klimatdebatt

8 Transporter.
Stopp för rullstol i t-banan upprör
Pant kan locka fler till bilskroten
Förbifarten kommer att bli ett svart budgethål
”Politikerna har riggat utredningen”
T-banenotan kan ge dyrare bostäder
Få väljer elbil trots premien
Problemet är bristen på tankställen
Nolltaxa skulle gynna alla i kollektivtrafiken
S vill ha ny utredning
Laddstolpar kan få nytt stöd
Vart är vi på väg?
Utredare/ Omöjligt att backa avregleringen
Hundra nya laddstolpar
Chef på Trafikverket slutar
Varning för halka på väg mot skidbackarna
Norsk tioåring körde bil – igen
Postnord samkör brev och paket
Skenande prisökning

9 Planering av fysiska miljöer.
Trafik genom naturreservat ska möjliggöra ny miljöstad
Från maskinskriverska till mellanchef
”Hotande katastrof vid Vänern kan kosta miljarder”
Akut brist på tågdepåer i spåren av arenabygget
Naturreservat kan användas för bostäder
”Järvafältet kan bli som Central Park”
Tätbebyggda kvarter ger fler bostäder än enstaka höga hus
”Det moderna kontoret måste ha olika utrymmen”
Rivningen av Klara. Så gick det till när centrala Stockholm förvandlades
Kevius/ Ingen ville ta hand om huset
Hon sätter ljud på kontoret
Håll nu löftet och låt parkerna få vara kvar
”Vi bygger en helt ny stad här”
Här är MP/s plan för Solna (och deras märkliga skiss)

10 Landsbygdspolitik.
Rödlistad räka oroar fiskare
Unikt samarbete om Östersjön
Jakten på bästa bönan
Karin Bojs/ Utan blommor dog mammutarna ut
Humlor kan flyga över Mount Everest
Så väljer du bästa djuret för din familj
Hennes två vinthundar kostar 8000 kronor i månaden
Tjuvjakten blomstrar – nu räknas elefanterna
Världens ledare vill få stopp på miljardhandeln
”Det är konstigt att den har överlevt.”
Ministern/ Jag ska fortsätta äta räkorna
Låg efterfrågan gör att grisarna sänds till Polen
Svårt att få betalt för kvalitet
Fiskare vill bli miljömärkta efter larm om räkbeståndet
700 kilo ko
Rädda grisarna med knorr
Grisbönderna kräver ersättning från staten
”Vi tvingas bli större och större”
Bofink i Överkalix skräll i räkning
Ministern tvingas tillsätta krisgrupp
Hälsosam kosttrend får branschen att tänka grönt
Kravmärkta ägg – då krävs grön el
Hjälp konsumenterna

11 Bistånd.
H&M stöder fattiga kvinnor ekonomiskt

12 Sjuk-hälsovård, kemikalier, räddningstjänst.
Svårt att hitta vägen fram
”Oansvarigt av staten att blåsa av bisfenol A-larmet”
Volontärer ger tröst till sjuka och döende
Frivilliga får inte täcka upp för personalbrist
Forskare varnar för pandemi
Antikroppar kan förebygga alzheimer
Amning kan skydda barn mot fetma
Från handskakning till abort
Personer med svåra trauman nekas vård
Vårdcentraler misstänks för diagnosfusk
Plack kan avslöja ökad risk
Forskarnas ”sax” kan klippa upp och laga gener
Världens första handprotes med känsel
Cigaretter tas bort – men marijuana säljs som godis
Försvaret får betala giftsanering
Färre fördomar om psykisk sjukdom
Kolhydrater avgör om du får magsår
S vill satsa på fler barnmorskor
”Skakvåld ger hjärnskador hos tiotals spädbarn varje år”
En miljon i Sverige är beroende
Få fall till domstol i Sverige
Smarta pistoler räddar liv
Hormonstörande ämne kartläggs
E-cigaretter förbjuds
Karin Bojs/ Med nyfödda celler blir hjärnorna friska
Ort avgör om sjuka får rätt

13 Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.
Produktion av el till havs planeras
Uppförsbacke i bostadskön
Kötiden för bostad blir bara längre
Notan för renare vatten/ 500 miljoner
”Dags att momsbefria mat som är bra för folkhälsan”
Historisk förlust för statliga Vattenfall
Stora elmarknader kopplas ihop
47,9 gram socker per dag
”Vattenfall går bra trots jätteförlusten”
Snabbhet en väg till lägenhet
Politik för miljardärer
Beslut i går/ Nu ska deras läger förstöras
Mitt hem ska vara min borg – men det blir nog min ruin
”Att tillåta tiggeri försvårar för romerna att integreras”
Tiggeriförslag får skarp kritik
Maria Crofts/ Snart blir det lättare att vara konsument
”Det här kan handla om en tickande miljöbomb”
Allt fler kineser turistar i Sverige
”Att lyxa är det nya sättet att uttrycka vem man är”
Det som är lyx för dig behöver inte vara det för någon annan
DN frågar/ Vad är lyxkonsumtion för dig?
Kåkstaden ska rivas på måndag
65
Säljaren är skyldig att förklara
”Lyxen får ingen mening om den inte visas upp”
”Lyx är inte bara prylar”
Luften i Peking kan förkorta invånarnas liv
Varför kan vi inte ta hand om våra fattiga?
Lyx i dag handlar om att ha koll
Bullriga barn är norm i hyreshus

Subventionerad lyxmat – ändå har lorderna mage att klaga
140 tusen hushåll
75 av rumänerna har fått bussbiljett hem
Ekonomin mår bra av att bli stresstestad
Landsting på jakt efter soliga tak
Priset avgörande när fler byter leverantör
Dyr sanering väntar efter att lägret tömts
Vissa betalar mer för att kunna säga ”det här är jag”
Här bygger de sin nya kåkstad
Klyftan mellan lyx och miljö luckras upp
Kritik mot elnätsföretag
”Vi har ingen bostadsbubbla – Sverige har en bostadsmur”
Studie visar/ Du mår som din farmor åt
Internationellt sug efter mjölk
Så vill Göran Persson få fart på byggandet
”Så kan vi bryta romernas tiggeri och utanförskap”
Rapporterna om buller börjar dugga tätt nu
Vindkraftverk försvinner

14 Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.
”Barn borde få egna ombud – annars har de inga rättigheter”
”Jag blir argare på mina barn än på någon annan”
Låt äldre få bestämma sina hjälpbehov själva
Den enes rätt är inte allt
De som bäst behöver hjälp har svårast få det
”GPS-tjänst trygghet för barn”
Äldreborgarrådet/ ”Vi behöver fler demensteam”
Männen tar ut allt fler dagar
”Gå ur situationen, gå ut en sväng eller stäng in dig själv och säg till barnet att ”nu måste jag få...
”Hur kan jag hjälpa min deprimerade make?”
”Skärp kontrollen över familjehem och jourhem”
Äldsta svensken har avlidit
Kolla detta innan du tar barnledigt
”Vi gör alla tvångsäktenskap och barnäktenskap olagliga”
Barns hälsa uppmärksammas för lite i utredningar
Vattnet urholkar stenen
Vi måste börja bygga ålderdomshem igen
”Möjlighet till kontaktförbud är ett geografiskt lotteri”
Hemtjänstföretag anmäler självmord
Jobbigt att behöva trängas med andra
Livsviktigt att föräldrarna pratar mycket med barnen
Hur kommunicerar ni med varandra?
”Hur kan jag få min dotter att sluta vara rädd för precis allt?”
Överviktiga barn ska inte banta
Fastställda domar för assistansbluff
Kränkt eller tacksam
Duckar för de svåra frågorna
Detaljrikt. Komplexa karaktärer får liv i sprängfylld skildring av betongförortens ungdomar
”Så vill vi förhindra handel och exploatering av barn”
Svår uppgift att skydda barnets rätt

15 Utbildning. Forskning.
”Det måste vara lugnt i klasserna”
Färre elever sätter skolor i budgetknipa
”Man märker att vissa lärare är väldigt stressade”
Ojämlik utbildning i skolan skapar digitalt klassamhälle
”Provet diskriminerar studiemotiverade”
Utredning kan få stor betydelse i valrörelsen
”Kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande”
Skolan blir valets hetaste fråga

”Det blir jobbigt att följa politikernas nycker”
Räkna med att regeringen kontrar i vår
Många lärare vill förstatliga skolan
Trögt för satsning på karriärlärare
Staten svek skolan
Ewa Stenberg/ Lärarna har för lite makt över undervisningen
”Vi vill stärka läraryrket med en ny kompetensförsäkring”
”Skolan sviker pojkarna”
Alliansen, visa oss pengarna
”Utanförskap försvann i debatten”
Teknik hjälper elever med problem
Ny gräns för att komma in på högskolan
Hälften hoppar av lärarutbildningen
Svenskarna vill ha mindre klasser
Ny gräns kan leda till sänkta betygssnitt
Så läste forna tiders tonåringar sina klassiker
Hårt arbete utan genväg.
”Mindre klasser inte lösningen”
S vill bana väg för utländska studenter
Nu pekas lärarna ut som bra eller dåliga
Sollentuna höjer sina lärarlöner
Björklund/ Mindre byråkrati för lärare
Läxhjälp under lupp
Betyg tidigt är nog inte helt fel
Mest debatt kring det sänkta studiebidraget
Alla har inte en Anders Borg som hjälper till med läxorna
Ludvig, 10, fick 10 000 av Håkan Lans
”Låt höginkomsttagarna finansiera en skolsatsning”

16 IT. Information, Konst, kultur, idrott. (
Biologin sätter käppar i hjulet för vad vi klarar av, del 5
”Vi människor behöver avkoppling”
Han vill sälja dina bilder
Säkra familjens minnen på datorn – vilken utopi
”Nätet ger fler chans att påverka” del 1
Uppkopplad kan få svårt med sömnen
Britterna vurmar för det nordiska
Så blev nätjätten Amazon ett omstritt bokimperium
Ny klinik hjälper digitalt stressade att koppla ner
Förslag om bättre trådlöst bredband
Microsoft tappar mark i datorkriget
”Windows 8 innehöll alltför många förändringar”
Så klarar brittisk bokkedja duellen med Amazon
Storebror ser åt dig
”Vi höjer kraven på kunderna för att säkra det fria ordet”
Stora brister i IT-system
Vad är det som är så roligt?
Skjut inte budbäraren
Det kan du stå för själv
Små bildskärmar värre för ögat
Vinter i Mumindalen. Tre gånger var familjen vaken i kylan
Klagomålen växer på snårig mobilmarknad
EU vill ha skärpt dataskydd i Sverige
Filmprinsessan fick betala för succén
129 anställda, slagning i register
Livets ord avvecklar teologistudier
Skandalsajten hann bli en guldgruva för ägarna
Leif Zern/ Det ska fan vara -teaterkritiker
Ungas chans i digitala världen är en klassfråga
968 mobiler

Bra priser för pratglada
Dagens Nyheter har för andra året i rad blivit utsedd till världens bäst designade tidning
Hur många arenor tål Sverige?
Arenafebern
Våra digitala fotspår kan ge smartare städer
Språket avslöjar mottagaren – och det är du
Subjektslöshet med lång historia
Fler skadar sig i backen – men få använder skydd
Hård strid om bästa täckningen i landet
Johan Esk/ Sveriges offensiv – skidsportens räddning
Fler klagomål på telebolag
”Kommunerna skulle själva kunna sätta upp så kallade samhällsmaster där operatörerna sedan kan montera...
Biografer får ny kick av digitalisering
Dagens Nyheter i dag – för 106 år sedan
Säkerheten brister – allt fler omkommer i laviner
Telekombolagen har flest missnöjda kunder
Sfär blev dyr affär
Få vinnare på ökad datatrafik
Så skötte sig olympierna

17 Jobb.
”Så vill vi vässa insatserna från Arbetsförmedlingen”
Sökes/ 5 000 nya bilmekaniker
Låglönejakt kan ha nått vägs ände
Fackförbund splittrade om sifferlösa löneavtal
Titta, han snackar också
Jobben viktigast för S i EU-valet
Stress på jobbet kan ge depression
Chefer ansvariga för anställds självmord
Så påverkar arbetet hälsan
Kostsamma arbetsskador ska granskas
Allt fler får ont av jobbet

18 Näringar.
En av tre företagare saknar försäkring
Pia Gripenberg/ Makteliten ruskas om när EU städar i svenskt styrelseträsk
”Vakna upp Spendrup!”
Bara två av tio börsbolag följer reglerna
Nordea/ De flesta jobben hamnar i Mälardalen
Svartlistade av försäkringsjättarna
Byggentreprenörer kollas
Kvar finns bara hål i marken
Så mycket mer tjänar direktörerna
”Det bästa som hänt mig”
”Principen är att förorenaren betalar”
Företagarna/ Tuffare att få lån från bankerna
Rennäring håller gruva stängd
Reformpaket ska få fart på företag
Få företag förebygger mutbrott
Byggandet tar fart i Sverige
Byggnads säger upp avtal
Sjöfartsverkets avtal skulle tysta anställda
Börstopparna duckar i frågan om kvotering
Wallenberg lämnar Electrolux
”Utflaggning av piloter hotar säkerheten i flygbranschen”
Pia Gripenberg/ Scaniabudet en del av VW-patriarkens imperiedrömmar

19 Handel.
Välgörenhet viktigare i företagens pr-arbete
Kedjornas egna märken ökar
”Frihandeln gör oss blinda för värdet av vårt jordbruk”
KO kritisk till lag om marknadsföring

20 Migration. Integration.
”Samhället måste ta den växande afrofobin på allvar”
Stöd till nyanlända ska kunna dras in
Mona Masri/ Varken förr eller senare har svensk export gått lika bra som under slavhandeln
Sluta blunda för våldet
Niklas Orrenius/ Svaren till våra barnbarn skapar vi nu
Så kan en ny myt byggas om det kosmopolitiska Sverige
EU kan välja tuff linje efter nej till invandring
Schweiz rör sig bakåt
Gränsgångare anklagas för att ta jobben
Fri rörlighet blir het fråga i valet
De har blivit måltavla för extremister
Polisen struntar i regler för id-koll
Det mörka arvet från Bollhusmötet
Maria Schottenius/ Jag önskar att man såg integration och invandring som en praktisk fråga
Det är viktigt att vi inte är tysta i debatten
Dilsa Demirbag-Sten/ Vi som upplevt rasism vill veta varför inget händer
Ewa Stenberg/ SD växer trots att allt fler svenskar säger ja till invandring

21 Polisen. Brott. Kriminalvård.
Bryt isoleringen
Föräldrar har skäl att varna barnen
Häktade föreslås få rätt till umgänge
Nästan varannan tror att mutor är vanliga i Sverige
Polisens nya miljonfiasko kan skrotas
Tjuvens nya knep/ ”vattenläckan”
Miljardsatsningarna döms ut av utredare
Oskyldiga och barn i polisens register
Inga initiativ om frigivningskrav
Misshandelsoffer mellan stolarna
Poliser/ Svenson bör avgå
Polisen kan få jobba kvar trots fällande dom
Viktig dom i viktigt polismål
Fler poliser – inte färre
Kvinnor i Afrika mest utsatta
”Polisen tappade intresset”
Fler poliser i Tensta och Rinkeby
34-åring kan få livstid – trots psykisk störning
”Det viktiga är att registret är olagligt”
Många unga gängavhoppare
Föräldrar anmäler internatskola
”Bortträngda minnen inte grund för Quick-domarna”
Ekobrottschefen lät bli att betala förmånsskatten
Pappa i rätten för mord på sina barn – brände ner huset
Ekobrottschef avgår efter DN/s avslöjande
Polisen skrotar omstritt IT-system
”Etnisk profilering kan inte uteslutas”
Niklas Orrenius/ I en rättsstat måste poliskåren vara till för allaNär jobbsnacket är ett brott
Fascinerande om historiens utstötta

22 Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.
Ewa Stenberg/ Så kan politikerna få styr på den skenande statsbudgeten
Regeringen vill höja trängselskatt
90 procent
Riskfurstarna har tappat glorian
LOs politiska plattform 2014
Fortfarande icke-fråga i riksdagen
Statens riskkapital satsas på säkra kort – eller inte alls
Virtuell valuta slår ut ny lag
Bitcoin har fått fäste i anrikt Berlinkvarter
”Svårare få lån utan personligt bankmöte”
Så mycket sparar vi i månaden
”Ta bort skatteavdragen och återinför arvsskatten”
Bolagen trappar upp jakten på bedragare
De med jobb vinner på den låga inflationen
Johan Schück/ Det kan dröja innan en höjning blir aktuell
Svenskarna får ny pensionskod
En väckarklocka för S
Strid om hur bankkriser ska lösas
Svenskars tillgångar ofta låsta i bostäder
”Inga skattesänkningar de närmaste två åren”
Maria Crofts/ Sjuka och arbetslösa betalar högre skatt
”Därför ställer ett förnyat Junilistan upp i EU-valet”
SSU vill trappa ned ränteavdrag
M och S spelar ett högt spel
Skatterna som Borg är beredd att höja
Missnöjet jäser mot Eliasson
”Han pekade på det jag tycker har kommit bort i debatten, nämligen att man tog bort alla styrmedel
Låst läge hotar bankunion
Konsument får mer skydd
100 000 euro
Årets upplåning större än väntat
Testballong på drift
Blocken laddar för skattestrid
Spara på studenter – hur tänkte ni?
Johan Schück/ Avsikten var aldrig att överskottsmålet skulle göras heligt
Staten tappar miljarder
Fortfarande mer -enfald än mångfald
Nytt kursrekord för börsen
Bakslag för Sveriges ekonomi
Nya regler ska göra det svårare för rådgivare
Hasse Eriksson/ Varningsflagg för en viss kategori fondväljare
Utbudet på olika marknader är enormt
Så fungerar skatterna för fondsparare
Koden är viktigast i kuvertet
”Sverige behöver en skattereform” - DN.SE

Socialdemokraternas hemsida 15 nov 2013

Vår politik A till Ö

A

- A-kassan
- Alkohol
- Apotek
- Arbete
- Arbetskraftsinvandring
- Arbetsmiljö

B

- Barn
- Barnfattigdom
- Barnkonventionen
- Betyg
- Bistånd
- Bostad
- Brott

D

- Deltid - Heltid
- Demokrati
- Den svenska modellen

E

- Ekonomi
- Elpriser
- Energi

F

- Fas 3
- Feminism
- Fildelning
- Flyktingar och migration
- Forskning
- Funktionsnedsättning
- Företagande och entreprenörskap
- Förskola
- Försvar och krisberedskap
- Föräldraförsäkring

H

- HBT
- Hemlöshet
- Högskola

I

- Idrott
- Illegala vapen
- Infrastruktur
- Innovation
- Integration och mångfald
- Integritet
- Internationellt

J

- Jobb
- Jämställdhet

K

- Klimat
- Kollektivavtal
- Konsumentfrågor
- Kriminalvård
- Kultur
- Kyrkor och trossamfund
- Kärnkraft

L

- LAS

M

- Miljö
- Mänskliga rättigheter

N

- Narkotika
- Näringsliv

P

- Pension
- Polisen
- Psykiatri

S

- Sjukförsäkringen
- Sjukvård
- Skatter
- Skola
- Sociala frågor
- Strategiprogram för gruvnäringen

T

- Tillväxt
- Trygghet i vardagen
- Trygghetsförsäkringar

U

- Ungdomsarbetslöshet
- Utbildning

V

- Validering
- Välfärden

Ä

- Äldre

Socialdemokraternas hemsida 3 mars 2014

Vår politik A till Ö

- 90-dagarsgaranti

A

- A-kassan
- Alkohol
- Alliansfrihet
- Apotek
- Arbete
- Arbetsförmedlingen
- Arbetskraftsinvandring
- Arbetsmiljö
- Arbetsrätt

B

- Barn
- Barnkonventionen
- Betyg
- Bistånd
- Bostad

D

- Deltid - Heltid
- Den svenska modellen

E

- Ekonomi
- Ekonomiskt bistånd
- Energi
- Export

F

- Fas 3
- Feminism
- FN
- Forskning

- Friskolor
- Fritis
- Funktionsnedsättning
- Förskola
- Förskoleklass
- Försvar och krisberedskap
- Föräldraförsäkring

G

- Globalisering
- Gymnasieskola

H

- Havsmiljö
- HBT
- Hemlöshet
- Högskola

I

- Idrott
- Infrastruktur
- Innovation
- Integration och mångfald
- Internationellt
- Israel och Palestina

J

- Jobb
- Jämställdhet

K

- Kemikalier
- Klimat
- Kollektivavtal
- Konsumentpolitik
- Kultur
- Kyrkor och trossamfund
- Kärnkraft

L

- Landsbygdspolitik
- Lärare
- Läxhjälp

M

- Mat
- Migration, asyl- och flyktingpolitik
- Miljö
- Mindre klasser
- Mänskliga rättigheter

N

- Nattis - Barnomsorg nattetid
- Nedrustning
- Näringsliv
- Näringspolitik och konkurrenskraft

P

- Pension
- Polisen
- Psykiatri
- Public service

R

- Regional tillväxt
- Rekryteringsgap
- Rektorer
- Rikskapitalförsörjning

S

- Sjukförsäkringen
- Sjukvård
- Skatter
- Skola
- Socialbidrag
- Sommarskola
- Strategisk samverkan
- Säkerhetspolitik

U

- Ungdomsarbetslöshet
- Utbildning

- Utbildningskontrakt

V

- Vinst i välfärden
- Vuxenutbildning
- Välfärden

Y

- Yrkescollege
- Yrkesintroduktionsjobb

Ä

- Äldre

Annat än det på “ Vår politik A till Ö”

Europa
EU-val
Vår politik A till Ö för EU
Valplattform inför valet till Europaparlamentet
Kandidater till Europaparlamentet
S i Europaparlamentet
Vårt alternativ för klimatmål i EU

Stefan Löfven
Vårt parti
Riksdagsgruppen
S i hela landet
Vår politik
Framtid
Nyheter
Jobb
Valet 2014
Kontakt
Press
Other languages

Läs upp sidan
Bli medlem nu
Opinionsverket
http://www.socialdemokraterna.se/Skolarbete/
http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Arbetarekommuner/
http://www.socialdemokraterna.se/Om-webbplatsen/
http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Framtidskontraktet/
Gilla oss på Facebook
Följ oss på Twitter
Maila
YouTube
Flickr
Sök
Om webbplatsen
Demokrati
Försvar, säkerhet och beredskap
Internationell solidaritet

Det som finns på hemsidan bör ordnas så att budskapen blir tydligare.

Länkarna bör ordnas i de 22 politikområden som visats tidigare. Områdena omfattar var för sig huvudsakligen regeringens ministerområden.

Socialdemokraternas hemsida 3 mars 2014

Länkar under "Vår politik A till Ö" samt andra som inte finns där och här är märkta med *. Placerade på 22 politikområden:

000 **Partiedare Stefan Löfven**. (Statsminister)
Stefan Löfven *

000 **Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.**
(Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
Länkarna ordnas enligt partiets val.
Vårt parti *
Riksdagsgruppen *
S i hela landet *
Vår politik *
Framtid *
Nyheter *
Valet 2014 *
Kontakt *
Press *
Other languages *
Läs upp sidan *
Bli medlem nu *
Opinionsverket *
http://www.socialdemokraterna.se/Skolarbete/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Vartparti/Arbetarekommuner/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Om-webbplatsen/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/ *
Framtidskontraktet/ *
Gilla oss på Facebook *
Följ oss på Twitter *
YouTube *
Flickr *
Sök *
Om webbplatsen *
Jobb *
Tillkommande och glömda länkar

000 **Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.** (Utrikesminister och ev. FN-minister och Världsplaneringsminister)
FN
Globalisering
Internationellt
Israel och Palestina
Säkerhetspolitik
Internationell solidaritet *

000 **Europapolitik.** (EU-minister och ev.Europaplaneringsminister)
Europa *
EU-val *
Vår politik A till Ö för EU *
Valplattform inför valet till Europaparlamentet *
Kandidater till Europaparlamentet *
S i Europaparlamentet *
Vårt alternativ för klimatmål i EU *

000 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
Mänskliga rättigheter

Demokrati *

000 **Försvar** (Försvarsminister)
Alliansfrihet
Försvar (och krisberedskap)
Nedrustning
Försvar, säkerhet och beredskap *

000 **Klimat och klimatpolitik** (Miljöminister)
Klimat

000 **Transporter.** Infrastrukturminister)
Infrastruktur

000 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
Havsmiljö
Miljö

000 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)
Landsbygdspolitik

000 **Bistånd.** (Biståndsminister)
Bistånd

000 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.** (Socialminister)
Alkohol
(Försvar och) krisberedskap
Kemikalier
Psykiatri
Sjukvård

000 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)
Bostad
Energi
Hemlöshet
Konsumentpolitik
Kärnkraft
Mat

000 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst** (Barn- och äldreminister)
Barn
Barnkonventionen
Ekonomiskt bistånd
Funktionsnedsättning
(Föräldraförsäkring)
HBT
Socialbidrag
Välfärden
Äldre

000 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)
Betyg
Forskning
Friskolor
Fritis
Förskola
Förskoleklass
Gymnasieskola
Högskola
Lärare
Läxhjälp
Mindre klasser

Rektorer
Skola
Sommarskola
Utbildning
Utbildningskontrakt
Vuxenutbildning
Yrkescollege
Nattis - Barnomsorg nattetid

000 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.** (IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
Idrott
Kultur
Kyrkor och trossamfund
Public service

000 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
90-dagarsgaranti
Arbetsförmedlingen
Arbetskraftsinvandring
Arbetsmiljö
Arbetsrätt
Deltid - Heltid
Den svenska modellen
Fas 3
Feminism
Jobb
Jämställdhet
Kollektivavtal
Rekryteringsgap
Ungdomsarbetslöshet
Yrkesintroduktionsjobb
Nattis - Barnomsorg nattetid

000 **Näringar** (Näringsminister)
Innovation
Näringsliv
Näringspolitik och konkurrenskraft
Regional tillväxt
Strategisk samverkan
Vinst i välfärden

000 **Handel.** (Handelsminister)
Apotek
Export

000 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
Integration och mångfald
Migration, asyl- och flyktingpolitik

000 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)
Polisen

000 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.** (Finansminister. Finansmarknadsminister. Ev. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)
A-kassan
Ekonomi
Föräldraförsäkring
Pension
Rikskapitalförsörjning
Sjukförsäkringen
Skatter

Förslag till ny sida på Socialdemokraternas hemsida på Internet:

Vår politik

* **Partiledare Stefan Löfven.**
  Klicka här och se vad han vill.
* **Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.**
  Förtroendevalda i riksdag och kommuner m m. Utredningar.
* **Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.**
  Politik för en utrikesminister.
* **Europapolitik.**
  Politik för en EU-minister.
* **Demokratiproblem, juridik.**
  Politik för en demokratiminister och en justitieminister.
* **Försvar.**
  Politik för en försvarsminister.
* **Klimat och klimatpolitik**
  Politik för en miljöminister.
* **Transporter.**
  Politik för en infrastrukturminister.
* **Planering av fysiska miljöer.**
  Politik för en plan- och byggminister.
* **Landsbygdspolitik.**
  Politik för en landsbygdsminister.
* **Bistånd.**
  Politik för en biståndsminister.
* **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
  Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
* **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
  Politik för en hem- och konsumentminister och en energiminister.
* **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
  Politik för en barn- och äldreminister med välfärd och socialtjänst.
* **Utbildning. Forskning.**
  Politik för en utbildningsminister.
* **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
  Politik för en IT-minister och en kultur- och idrottsminister.
* **Jobb.**
  Politik för en arbetsmarknadsminister och en jämställdhetsminister.
* **Näringar.**
  Politik för en näringsminister.
* **Handel.**
  Politik för en handelsminister.
* **Migration. Integration.**
  Politik för en migrationsminister och en integrationsminister.
* **Polisen. Brott. Kriminalvård.**
  Politik för justitieministerns polis- och kriminalpolitik.
* **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**
  Politik för finans-, finansmarknads- och socialförsäkringsministrar.

Socialdemokraternas talespersoner placerade på politikområdena

* **Patiedare Stefan Löfven.**
  Stefan Löfven

* **Allmänt om socialdemokraterna och patiets politik.**
  Gruppledaren i riksdagen Mikael Damberg

* **Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.**
  Vice ordförande i utrikesutskottet Urban Ahlin

* **Europapolitik.**
  Vice ordförande i EU-nämnden Marie Granlund

* **Demokratiproblem, juridik.**
  Ledamot i konstitutionsutskottet Björn von Sydow
  Ordförande i justitieutskottet Morgan Johansson

* **Försvar**.
  Ordförande i försvarsutskottet Peter Hulttwvist

* **Klimat och klimatpolitik**
  Matilda Ernkrans eller annan i miljö- ovh jordbruksutskottet
  .
* **Transporter.**
  Ordförande i trafikutskottet Anders Ygeman

* **Planering av fysiska miljöer.**
  Ordförande i civilutskottet Veronica Palm

* **Landsbygdspolitik.**
  Ordförande i miljö- och jordbruksutskotet Matilda Ernkrans

* **Bistånd.**
  Ledamot i utrikesutskottet Kenneth G Forslund

* **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
  Vice ordförande i socialutskottet Lena Hallengren

* **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
  Veronica Palm eller annan i civilutskottet
  Jennie Nilsson eller annan i näringsutskottet

* **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
  Lena Hallengren eller annan i socialutskottet

* **Utbildning. Forskning.**
  Vice ordförande i utbildningsutskottet Ibrahim Baylan

* **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
  Ordförande i kulturutskottet Gunilla Carlsson

* **Jobb.**
  Vice ordförande i arbetsmarknadsutskottet Ylva Johansson

* **Näringar**.
  Ledamot i näringsutskottet Jennie Nilsson

* **Handel.**
  Jennie Nilsson eller annan i näringsutskottet

* **Migration. Integration.**
  Tomas Eneroth eller annan i socialförsäkringsutskottet

* **Polisen. Brott. Kriminalvård**.
  Ordförande i justitieutskottet Morgan Johansson

* **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**
  Ekonomisk-poitisk talesperson Magdalena Andersson
  Vice ordförande i finansustskottet Fredrik Olovsson
  Viceorförande i skatteutskottet Leif Jakobsson
  Vice ordförande i socialförsäkringsutskottet Tomas Eneroth

Kommentarer till länkarna på socialdemokratenas hemsida den 3 mars 2014.

Länkarna som angivits i politikområdena är inte ordnade i någon logisk ordning utan i stort sett i bokstavsordning så som socialdemokraterna ordnat dem. Partiet bör i varje politikområde ordna länkarna i en logisk ordning de anser lämplig.

De flesta länkarna leder till sidor som ytligt sett varkar bra, men innehållet i dem har inte studerats närmare, partiet får stå för innehållen. Inte heller har gjorts någon bedömning om vilka ämnen som fattas, men förmodligen fattas mycket, det är partiets sak att välja sin politik.

Sidorna innehåller vanligen i nederkanten, från och med "You Tube", upplysningar som är osnyggt angivna och som borde kunna tas bort och ersättas med länkar till de 22 politikområdenas entrésidor.

Länkar till:
***Patiedare Stefan Löfven.**
***Allmänt om socialdemokraterna och patiets politik.**
***Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.**
***Europapolitik.**
***Demokratiproblem, juridik.**
***Försvar**.
***Klimat och klimatpolitik** .
***Transporter.**
***Planering av fysiska miljöer.**
***Landsbygdspolitik.**
***Bistånd.**

Under alla förhållanden bör "Navigering, Snabblänkar, Våra partidistrikt" tas bort.

Några sidor innehåller bara många rubriker på ett antal artiklar med innehåll som gör att de borde fördelas ut på politikområdena. I följande kommentarer har de sidorna angivits. Om sådana sidor ska vara kvar bör de börja med någon förklaring till vad man avser med artikelförteckningen.

Några andra kommentarer finns också.

***Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
***Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
***Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
***Utbildning. Forskning.**
***IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
***Jobb.**
***Näringar**.
***Handel.**
***Migration. Integration.**
***Polisen. Brott. Kriminalvård**.
***Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**

Socialdemokraternas hemsida 3 mars 2014

Länkar under "Vår politik A till Ö" samt andra som inte finns där och här är märkta med *. Placerade på 22 politikområden:

Kommentarer

000 **Partiedare Stefan Löfven**. (Statsminister)
Stefan Löfven *

000 **Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.**
(Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
Länkarna ordnas enligt partiets val.
Vårt parti *
Riksdagsgruppen *
S i hela landet *
Vår politik *
Framtid *
Innehåller bara många artiklar, som nog borde sorteras och placeras ut på politikområdena
Nyheter *
Valet 2014 *
Innehåller många artiklar som borde placeras ut på politikområdena.
Kontakt *
Press *
Other languages *
Läs upp sidan *
Bli medlem nu *
Opinionsverket Nätverket för progressiv opinionsb.påverkan *
http://www.socialdemokraterna.se/Skolarbete/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Vartparti/ *
Arbetarekommuner/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Om-webbplatsen/ *
http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/ *
Framtidskontraktet/ *
Gilla oss på Facebook * ?
Följ oss på Twitter * ?
YouTube * ?
Flickr *
Sök *
Om webbplatsen *
Jobb * Lista över besök
Tillkommande och glömda länkar

000 **Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.** (Utrikesminister och ev. FN-minister och Världsplaneringsminister)
FN
Globalisering Länken "Bistånd " är en för gammal version som inte hänvisar till biståndsutredningen. **Talesmannen för bistånd Kenneth bör finnas med bland gruppledarna.**
Internationellt
Borde kunna få en inledande översikt
Israel och Palestina
Säkerhetspolitik
Internationell solidaritet *
Innehåller många artiklar. Borde få en inledande översikt
En del bör finns också på andra områden t ex "Försvar" och "Migration.

000 **Europapolitik.** (EU-minister och ev.Europaplaneringsminister
En del här bör finnas också på "Klimat" m m.
Europa *
Innehåller många artiklar som berör många politikområden.

Borde fördelas ut på områdena.
EU-val *
Vår politik A till Ö för EU *
Borde ha en inledande förklaring/översikt
Valplattform inför valet till Europaparlamentet *
Kandidater till Europaparlamentet *
S i Europaparlamentet *
Svårbegriplig röra som bör göras begriplig
Vårt alternativ för klimatmål i EU *

000 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
Mänskliga rättigheter
Demokrati * Innehåller bara många artiklar. Här behövs en bra översikt om vad s vill och en sortering av artiklarna och överföring till andra politikområden. Det behövs en rejäl utläggning om demokrati i oliika situationer. Sidan underkänd.

000 **Försvar** (Försvarsminister)
Alliansfrihet
Försvar (och krisberedskap) Krisberedskap bör föras till Hälso- och sjukvård och räddningstjänst.
Nedrustning
Försvar, säkerhet och beredskap * Bara många artiklar . Inledande översikt och förklaring behövs. Sortering på politikområden.

000 **Klimat och klimatpolitik** (Miljöminister)
Klimat

000 **Transporter.** Infrastrukturminister)
Infrastruktur

000 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
Havsmiljö
Miljö

000 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)
Landsbygdspolitik

000 **Bistånd.** (Biståndsminister)
Bistånd
Det finns en senare version med hänvisning till biståndsutredningen som bör användas.

000 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.** (Socialminister)
Alkohol
(Försvar och) krisberedskap
Kemikalier
Psykiatri
Sjukvård
Apotek Har också placerats på handel

000 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)
Bostad
Bostadspolitiken är ett stort problemområde. Det finns förslag som vill lösa problemen, men som är dåliga. Det kommer att behandlas senare, bl a i kombination med dåliga förslag om skatter o d.
Energi

Hemlöshet
Konsumentpolitik
Kärnkraft
Forskningen om nya generationer kärnkraft som är säkrare och bl a kan använda avfallet bör stödjas och nya verk av denna typ byggas, bl a för att minska de nuvarande långa förvaringstiderna för avfallet.
Mat

000 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst** (Barn- och äldreminister)
Barn Samma sida som barnkonventionen
Barnkonventionen
Ekonomiskt bistånd Kan också ingå i "Hushållet..."
Funktionsnedsättning
(Föräldraförsäkring)
HBT
Socialbidrag
Välfärden
Äldre Sidan finns inte

000 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)
Här är tydligt att man behöver ordna ämnena logiskt
Betyg
Forskning
Friskolor
Fritis
Förskola
Förskoleklass
Gymnasieskola
Högskola
Lärare
Läxhjälp
Mindre klasser
Rektorer
Skola
Sommarskola
Utbildning
Utbildningskontrakt
Vuxenutbildning
Yrkescollege
Nattis - Barnomsorg nattetid
Dagis hör till utbildning

000 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.** (IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
Idrott
Kultur
Kyrkor och trossamfund
Public service
Det finns inget om IT, datorer, telefoner. tidningar o d

000 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
90-dagarsgaranti
Arbetsförmedlingen
Arbetskraftsinvandring
Arbetsmiljö
Arbetsrätt
Deltid - Heltid
Den svenska modellen
Fas 3
Feminism
Jobb
Jämställdhet
Kollektivavtal
Rekryteringsgap
Ungdomsarbetslöshet
Yrkesintroduktionsjobb
Nattis - Barnomsorg nattetid
"Jämställdhet lönar sig " borde framhållas:

000 **Näringar** (Näringsminister)
Innovation
Näringsliv
Näringspolitik och konkurrenskraft
Regional tillväxt
Strategisk samverkan
Vinst i välfärden

000 **Handel.** (Handelsminister)
Vanlig handel finns det inget om.
Apotek
Export

000 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
Integration och mångfald
Migration, asyl- och flyktingpolitik

000 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)
Inget om krminalvård.
Polisen

000 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.** (Finansminister. Finansmarknadsminister. Ev. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)
A-kassan
Ekonomi
Föräldraförsäkring
Pension
Rikskapitalförsörjning
Sjukförsäkringen
Skatter
Det finns nu många mycket dåliga förslag om skatter o d, det ska behandlas senare.

Bostadspolitiken är ett stort problemområde. Det finns förslag som vill lösa problemen, men som är dåliga. Det kommer att behandlas senare, bl a i kombination med dåliga förslag om skatter o d.

Socialdemokraternas hemsida är det viktigaste medlet.

Hemsidan på Internet är det viktigaste medlet för att förklara socialdemokraternas politik. Sidan innehåller nu ett stort antal politikbe-skrivningar för begränsade delområden. Därmed inte sagt något om kvaliteten och inte sagt något om huruvida urvalet av delområden är det bästa. Säkerligen fattas många delområden och de beskrivningar som finns kan antas ha brister. Men beskrivningarna av delområden är en bra början.

Det som fattas är i synnerhet en beskrivning av helheten, hur de olika delområdena hänger ihop. Förslaget om att införa en första sida med de 22 politikområdena råder bot mot denna brist.

Undersökningarna om politiska artiklar i Dagens Nyheter från slutet av september 2013 till 24 februari 2014, fem månader, visar att de politiska problemen kan fogas in i de 22 områdena. Områdena motsvarar alliansregeringens ministerområden, vilket visats i tidigare sammanställningar.

Det är viktigt att man på en sida kan se alla politikområden tillsammans och därmed får hjälp att bedöma hur viktiga olika delområden är i förhållande till varandra.

I den vanliga politiska debatten utgår man ofta från pengarna, och glömmer att pengarna bara är medel för att åstadkomma det man vill i de andra politikområdena. Området för pengarna har i förslaget placerats sist för att markera att det viktigaste är det man åstadkommer med pengarna i de 21 områdena före pengarna..

Förteckningen med politikområdena börjar med partiledaren och allmänt om partiet.

Sedan kommer utrikespolitik, världspolitik, och europapolitik. Vi är mer än förr nu beroende av världen utanför och förteckningarna om DN-artiklar rörande länder utanför Sverige september 2013- 24 februari 2014 visar att världen utanför angår oss i hög grad.

Därefter kommer ett politikområde med demokratiproblem. De problemen rymmer många frågor som socialdemokraterna bör ägna stor uppmärksamhet.

Sedan kommer försvar, klimat, transporter, planering av fysiska miljöer, landsbygdspolitik, områden som har betydelse både i världsperspektivet och i det rent svenska perspektivet. Efter det problem med bistånd.

Därefter hälso-och sjukvård o d. Sedan ett politikområde som politikerna hittills haft dåligt grepp om: Hushållet, som omfattar mat, boende (och hemlöshet), energi, vatten och avlopp, det som behövs i ett hem, konsumentpolitik m m och inte minst hushållsekonomi med hushållsbudgetar som visar om man har råd att leva.

I detta område ingår att sköta om varandra i ett hushåll, men det finns en rad problem med det som gör att delar av det brutits ut till nästa område om barn, äldre och särskilt behövande, bl a mycket problem med barn och problem med gamla som behöver hjälp.

Sedan kommer problem med utbildning och forskning och därfter ett område för IT, datorer, information, tele, tidningar. public service samt konst kultur ovh idrott.

Efter det kommer politikområdet om jobb, näringar och handel.

Sedan område om migration och integration, dvs in- och utvandring, främlingsfienlighet och rasim o d. Därefter problem med polis, brottslingar och kriminalvård o d.

Sist området om pengar: skatter, bidrag, avdrag, finanser, pensioner, försäkringar, banker, valutor o s v.

Det är faktiskt så att dagens politiska problem kan inrangeras i de 22 politikområdena.

Första sidan:

*** Partiedare Stefan Löfven.**
*** Allmänt om socialdemokraterna och patiets politik.**
*** Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.**
*** Europapolitik.**
*** Demokratiproblem, juridik.**
*** Försvar**.
*** Klimat och klimatpolitik** .
*** Transporter.**
*** Planering av fysiska miljöer.**
*** Landsbygdspolitik.**
* **Bistånd.**
*** Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.**
* **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.**
*** Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst**
*** Utbildning. Forskning.**
*** IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
*** Jobb.**
* **Näringar**.
* **Handel.**
*** Migration. Integration.**
*** Polisen. Brott. Kriminalvård**.
*** Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**

De nästa sidorna:

När man klickat på ett av de 22 områdena ska man komma till en sida som har till uppgift att fördela till de sidor med delområdena som partiet har.

Det är alltså 22 sidor som ska göras. De bör vara i stil med partiets sidor med delområden. De 22 politikområdena har olika många delområden, men bör var för sig se bra ut. Man kan lägga in bilder som fyller ut sidan om det behövs. Om man anser att talespersonerna är en tillgång för partiet kan de få ha en roll på dessa sidor. När man klickar där kommer man alltså till partiets delområden, som ska visa politik som är bättre än alliansregeringens politik.

I det följande kommer kommentarer och tidningsartiklar om de 22 politikområdena.

22 politikområden mars 2014

Innehåll

Sida

85 **Patiedare Stefan Löfven.** (Statsminister)

91 **Allmänt om socialdemokraterna och patiets politik.** (Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)

93 **Utrikes- och världpolitik. Globaliseringen.** (Utrikesminister och ev. FN-minister och Världsplaneringsminister)

118 **Europapolitik.** (EU-minister och ev. Europaplaneringsminister)

143 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)

160 **Försvar** (Försvarsminister)

174 **Klimat och klimatpolitik** (Miljöminister)

191 **Transporter.** (Infrastrukturminister)

212 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)

235 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)

242 **Bistånd.** (Biståndsminister)

246 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.** (Socialminister)

276 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)

325 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst** (Barn- och äldreminister)

339 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)

390 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.** (IT-minister. Kultur-och idrottsminister)

422 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
422 Första delen: Socialdemokratrnas drygt 40 sidor långa utredning om jobb.
466 Andra delen: Övrigt.

486 **Näringar** (Näringsminister)

495 **Handel.** (Handelsminister)

504 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)

526 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)

558-660 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.** (Finansminister. Finansmarknadsminister. ev. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)

Kommentarer

Det som är här är inte färdigbehandlat. Här finns inga tidningsartiklar efter 2 februari. Det ska kompletteras med sådant som hänt efter 2 februari 2014. När det är gjort kommer sammanställningen att få nytt datum och ersätta sammanställningen som den är nu. Eller görs helt nya sammanställningar för det tillkommande.

I slutet på några områden har dock lagts in några tidningsartiklar från de senaste dagarna, de är bara exempel på artiklar som borde föras in.

Isynnerhet ska tillkomma kommentarer om bostadspolitik och skattepolitik.

Det finns starka krafter som vill ändra hyresregleringen men det bör inte ske. De ändringar som föreslås gäller främst att hyrorna ska öka och bli på något sätt marknadsanpassade så att folk inte har råd att bo i sin lägenhet utan flyttar och de som har råd flyttar in. Man menar att bostadsbristen ska försvinna på det sättet, men resultatet kan bli att bostadsbristen visserligen minskar, men därför att folk inte har råd att efterfråga bostäder. Det är somliga nationalekonomer som ser saken på detta sätt och fastighetsägare som vill tjäna mer pengar. Det viktiga för dem är inte att folk har råd att bo.

F d socialdemokratiska statsministern Göran Persson, som nu är anställd hos ett privatföretag, hör till dem är med i ett förslag som vill höja hyrorna, vilket är illa. Förslaget innehåller synpunkter på byggprocessen som kanske är bra och kanske kan öka bostadsbyggandet.

Det som behövs är förmodligen statliga subventioner till byggande av hyreslägenheter, vilket är acceptabelt med hänsyn till hyreslägenheternas centrala roll i samhället. Ett sätt att minska kostnaderna för bostadsbyggandet är att staten köper den mark som används för byggande av hyreslägenheter, och upplåter marken utan ränta. Markvärdet stiger sedan med inflationen så att staten inte gör någon förlust, bara blir rikare för varje år. Enligt Nybyggarkommissionen i politikområdet " Planering av fysiska miljöer" är tomtkostnaden 18-20% av produktionskostnaden.

Det har kommit upp flera förslag om ändringar av skattesystemet. De förslag som kommit är synnerligen olämpliga. okunniga och oroväckande. Det nu gällande systemet för inkomstskatter är huvudsakligen bra om man undantar jobbskatteavdragen, som i onödan gynnar dem med höga inkomster. Det finns tyvärr inte tid nu att gå mer in på detta. I slutet på politikområdet om pengar finns en särskild del om skatter från tidigare sammanställning, den ska byggas på med kommentarer om de dåliga förslag som tillkommit sedan den skrevs.

1 Partiledare Stefan Löfven. (Statsminister)

DN 29 dec 2013. Vägen till valet.

"Elddopet väntar för utmanaren som aldrig varit minister"

"Under två år har Stefan Löfven metodiskt återuppbyggt förtroendet för den stukade socialdemokratin. Under 2013 enade han sitt parti. Nu väntar elddopet – att vinna Sverige. DN tog rygg på utmanaren som aldrig varit minister eller riksdagsledamot. Räcker hans tålamod hela vägen till Rosenbad? "

"Publiken i Linköping består av lika delar näringslivshöjdare, lokalpolitiker och lobbyister. Det är -Stefan Löfvens hemmaplan.

Det dröjer inte många minuter innan han, på bra engelska, får tillfälle att prata om innovationer och att Sverige ska ha den lägsta arbetslösheten i EU.

När Socialdemokraternas parti-ledare några timmar senare träffar några unga svetsare på ett yrkesgymnasium har slipsen åkt av och han skippar löftet om innovationsrådet.

Här är han en av grabbarna, byter omedvetet hållning, ställer sig mer bredbent och stoppar händerna i fickorna.

– Det här gillar jag, det här är min hemmiljö, det är det verkligen. Det är kul, konstaterar Stefan Löfven när DN senare visar bilder från besöket.

Besöket i Linköping är en väldigt vanlig dag på jobbet för Stefan Löfven. Jobb och skola kryddat med en stor dos näringspolitik.

Stefan Löfven pratar om jobben och skolan varje gång han får en mikrofon under näsan. Han gjorde det under 2012 och han gör det 2013. Om Stefan Löfven och Fredrik Reinfeldt har något gemensamt är det tålamodet. De upphör inte att prata om en fråga förrän väljarna insett att just den frågan är den viktigaste.

Egentligen är näringspolitiken det tydligaste exemplet på Stefan Löfvens uthållighet.

Till och med de lojalaste av lojala Löfven-lojalister, och det finns några stycken, skruvar på sig när partiledaren brister ut i långa utläggningar om samverkansråd och statligt riskkapital. Men Stefan Löfven fortsätter.

– När jag pratar näringspolitik är det inte så många som är intresserade, säger han och ler.

– Det är inte så många som kan det heller. Men det tillhör vad man i konståkning kallar obligatorisk åkning. Klarar du inte näringspolitiken, den obligatoriska åkningen, får du inte vara med på friåkningen heller.

Den 5 juli sprider sig surret i bland journalisterna i Almedalen. Stefan Löfven är på väg från flygplatsen till centrala Visby. Kvällen före har Fredrik Reinfeldt kallat S-ledarens inställning till Sverigedemokraterna för pinsam och avsevärt höjt temperaturen under en hittills ganska avmätt politikervecka.

– Det är Reinfeldt som är pinsam i sin kommentar, han bluffar ju, säger Stefan Löfven när han kliver ur Säpobilen.

Dittills har Stefan Löfven och Fredrik Reinfeldt sällan gått i direkt konfrontation. Men när den varma sommaren övergår i ljummen höst händer det gång på gång. I riks-dagen stoppar oppositionen regeringen från att sänka den statliga inkomstskatten och i SVT:s Agenda kräver en laddad Fredrik Reinfeldt ett svar från Stefan Löfven om vilka han tänker regera med efter en valseger.

När svaret väl kommer överraskar det många. Men redan där i gränden i Visby hade Stefan Löfven avslöjat hur han resonerade för den som lyssnade noga.

– Vi kommer att ge besked i hur vi ser på regeringsfrågan, ja. Det behöver inte innebära att man då börjar prata om den och den. Det är inte samma sak, sa han då.

Beslutet att öppna för regeringssamarbete över blockgränsen föregicks av samma konsekventa opinionsarbete som med jobben och skolan – fast den här gången internt.

Löfven själv visste tidigt hur han ville ha det, men inom partiet fanns många olika åsikter.

En del ville ha en tydligare flirt med Vänsterpartiet, andra ville utesluta V helt. Somliga förordade en omstart av det S-MP-samarbete som Mona Sahlin misslyckades med att driva igenom 2008 och så finns det alltid röster som på gammalt manér vill utesluta alla utom Socialdemokraterna.

Löfven fick, till skillnad från på kongressen, igenom sin linje helt utan interna bråk. Regeringsfrågan är det tydligaste exemplet på att Stefan Löfven, kompromisskandidaten och nödlösningen, nu har kontroll över sitt parti.

– Där vann han en seger, säger kompisen och tidigare IF Metallkollegan Göran Johnsson.

När Agenda-debatten i september dominerades av Fredrik Reinfeldt på Stefan Löfvens bekostnad kom S-ledarens begränsade politiska erfarenhet upp på nytt.

LO:s ordförande Karl-Petter Thorwaldsson menar att Stefan Löfven utvecklats som politiker under de här två åren. Han har tagit stora steg som intern kompromissmakare i den spretiga socialdemokratin och blivit en bra talare.

– Det har ett stort signalvärde, i synnerhet inom arbetarrörelsen, säger Thorwaldsson.

Men när det gäller debatterna återstår en del att göra.

– Nästan alla saker man lär sig är av repetition. Stefan har blivit en bra talare genom att han håller väldigt många tal. När det gäller debatterna tror jag att i samma takt som de ökar i antal under våren så kommer Stefan att anpassa sig till den mer hårda stilen som är i debatterna, säger Karl-Petter Thorwaldsson.

När DN besöker partihögkvarteret på Sveavägen 68 i Stockholm klockan åtta en decembermorgon har Stefan Löfven varit på kontoret i mer än en timme.

Statsministerutmanaren har inte jobbat på ett verkstadsgolv på mer än 20 år men har fortfarande dygnsrytm som en metallarbetare. Upp klockan fem på morgonen, läser morgontidningarna och på plats på kontoret vid sjusnåret. Kaffet ska vara svart och medarbetarna sover ofta när dagens första sms från parti-ledaren trillar in.

Han roas av att folk hänger upp sig på hans bakgrund. I sitt Almedalstal skämtade han om att borgerliga ledarskribenter inte tror att han kan engelska.

– Man ser ju en del kommentarer, så man kan faktiskt fundera på om det kan vara så att det finns ett förakt. Att här kommer en från verkstadsgolvet, vad kan han som kommer från den miljön, säger - Stefan Löfven.

Nu väntar elddopet för utmanaren som aldrig varit minister, riksdagsledamot eller ens kommunalråd. Jag frågar hur omställningen från fackordförande till påpassad parti-ledare och statsministerkandidat varit.

– Det är som det är, det är inget problem, svarar Stefan Löfven.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“**Året som gick.**
På partikongressen i Göteborg i april får Stefan Löfven i huvudsak i genom sin agenda. Vinsterna i välfärden är den fråga som är mest kontroversiell internt.

I september blir det till sist en tv-duell mellan Stefan Löfven och Fredrik Reinfeldt. Båda två är så laddade att det är svårt för tv-tittarna att hänga med de första minuterna.

Under hösten tar Socialdemokraterna strid om regeringens skattesänkningar. Det slutar med att höjningen av brytpunkten för den statliga inkomstskatten plockas ur budgeten.

I november ger Stefan Löfven sitt svar i regeringsfrågan. Partiet kan tänka sig att samarbeta med alla partier utom SD, lyder beskedet. Men Miljöpartiet är den mest naturliga partnern.

Stefan Löfven är den ende svenske politikern som bjuds in till Nelson Mandelas begravning i hans hemby, några dagar efter minnesceremonin.

4 april. På senare år har S importerat den amerikanska vanan att ha publik som står bakom parti-ledaren när han håller tal. Publiken finns där, som på kongressen i Göteborg, för fotografernas skull. ”Första gången kändes det ovant, oj det är ett gäng där bakom också. Men jag tycker att det är trevligt, faktiskt. Det känns härligt, sen är det roligt att gå och morsa på dem innan man börjar”, säger Stefan Löfven.

15 maj. På god engelska pratar Stefan Löfven om utmaningar, som att Sverige ska ha den lägsta arbetslösheten i EU, tillsammans med en panel bestående av direktörer och forskare. En miljö där han trivs nästan lika bra som på verkstadsgolvet.

16 juni. Traditionsenligt firande av Tage Erlanders födelsedag i Ransäter i Värmland. ”Han betydde och betyder fortfarande väldigt mycket för partiets historia, vår själ”, säger Stefan Löfven.

5 juli. S-ledaren minglar med partivänner i en kyrko-ruin i Visby under Almedalsveckan. Redan här hade han bestämt sig för att gå till val ensam och öppna för samarbete över blockgränsen.“

DN 30 dec 2013: Valrörelse.

“Skelettet behöver blod och muskler”

“Stefan Löfven hoppas vinna valet på att skrämma väljarna med skattesänkningar som regeringen inte ens har utlovat.”

“Fredrik Reinfeldt och Stefan Löfven är överens om mycket, väldigt mycket. Till exempel att valrörelsen ska handla om jobb och ekonomi. Båda tycks över-tygade om att de då kommer ha de bästa argumenten och därmed få tillräckligt väljarstöd för att kunna bilda regering i höst.

Statsministern och hans utmanare tävlar om vem som står stadigast med fötterna på jorden, i mest äkta kontakt med de allra vanligaste av de vanliga medborgarna. Därav de otaliga studiebesöken runtom på företag, skolor, myndigheter och annan offentlig verksamhet. För statsministerns del handlar det om att signalera att hans politik bygger på en kontinuerlig informationsinhämtning från folket. Löfvens mission är snarlik men syftar förstås också till att kommunicera att det finns ett alternativ till Alliansens politik.

Vilket är då detta alternativ? I helgen publicerade DN två längre intervjuer med de båda statsministerkandidaterna. Stefan Löfven talar där om att konfliktnivån höjts och att skillnaden mellan Alliansen och Socialdemokraterna blivit tydligare. Det kanske den har, för Löfven och Reinfeldt, men för stora väljargrupper är det nog precis tvärtom.

Stefan Löfven placerar nämligen den huvudsakliga konfliktlinjen i en hypotetisk framtid där den moderatledda regeringen fortsätter att sänka skatter. Och där Socialdemokraterna i stället väljer att höja anslagen till olika delar av den offentligt finansierade välfärden.

Med tanke på att varken statsministern eller finansministern tror att det kommer att finnas utrymme för några skattesänkningar inom de närmsta åren, blir Löfvens skrämselpropaganda just det, skrämsel-propaganda.

Men visst, Socialdemokraterna har visat att de menar allvar med att det räcker med skattesänkningar nu. Och det på ett sätt som riskerar framtida minoritetsregeringars handlingskraft. Man får därför anta att de verkligen anser att just här – efter femte jobbskatte-avdraget men före ytterligare sänkt brytpunkt – går anständighetens gräns.

Och visst, Moderaterna och Alliansen skulle inte ha något emot att framöver ytterligare sänka diverse skatter, i landet med ett av världens högsta skattetryck. Så ja, här finns en konfliktlinje.

Men de båda statsministerkandidaterna måste nog våga lyfta blicken och perspektiven något om inte deras tilltänkta väljare ska falla i politisk koma före valet. Skattesatser och jobbstatistik må vara skelettet i politiken. Utan senor, muskler och blod är ett skelett ändå bara en hög med ben.

Den så kallade jobbpolitiken i dag är nästan uteslutande inriktad mot att få ner arbetslösheten, att göra det möjligt för dem som inte har jobb att komma in på arbetsmarknaden. Det är förstås hemskt viktigt. Men hög sysselsättningsgrad kan inte vara det enda, allt överordnade, politiska målet.

En annan, minst lika intressant, fråga gäller människors möjlighet att göra klassresor. Hur ser utvecklingen ut? Är social rörlighet fortfarande ett politiskt mål – eller har vi så slukats av visionen om minskad arbetslöshet att det inte längre spelar någon roll vad folk arbetar med och hur deras arbetssituation ser ut?

Här finns stoff för en oppositionsledare som en bit in i valrörelseåret kanske börjar tröttna på att föra debatten helt och hållet på motståndarens planhalva.

DN 30/12 2013 “

DN 14 mars 2014 : Valet 2014.

”Sverige har nu den största andelen fattiga i Norden”

“Ny rapport. Från att ha haft både lägst arbetslöshet och lägst andel fattiga i Norden ligger Sverige nu högst i båda kategorierna. Privatisering av välfärden och minskade offentliga investeringar har spätt på utvecklingen. Det är dags att gå från privat risk till gemensamt ansvar, skriver Stefan Löfven och Karl-Petter Thorwaldsson. “

“Sverige är ett land att vara stolt över. Men att vara stolt innebär inte att vi ska blunda för de samhällsproblem som växer fram och som kräver nya politiska svar. För två år sedan inledde Samak, de socialdemokratiska partierna och landsorganisationerna i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island, det största forskningssamarbetet i den nordiska arbetarrörelsens historia. En stor grupp fristående forskare fick i uppdrag att utvärdera den nordiska modellen och beskriva möjligheterna till utveckling av den fram till 2030.

I uppdraget ingick även att göra jämförelser av utvecklingen av den nordiska modellen mellan länderna. I dag släpper Tomas Berglund vid Göteborgs universitet och Ingrid Esser vid Stockholms universitet rapporten om Sveriges position vid ett stort seminarium i Saltsjöbaden utanför Stockholm. Rapporten gör en komplex genomgång av Sveriges position och vi vill lyfta fram tre starka varningstecken från resultatet:

1 Sverige har högst ungdomsarbetslöshet i Norden men allt lägre investeringar i utbildning och forskning.

Sverige har under de senaste åren pendlat mellan att ha högst eller näst högst arbetslöshet i Norden. Det är ett stort varningstecken i sig. Men värst är situationen för Sveriges unga. Från att ha haft Nordens lägsta arbetslöshet vid början av 1990-talet har nu Sverige den högsta i Norden. Andelen arbetslösa unga i Sverige har under de senaste åren legat på den högsta nivån på 15 år i hela Norden.

Även strukturarbetslösheten har stigit. Trots ett liknande vakanstal var arbetslösheten två procent högre 2012 än 2008. Arbetslösheten biter sig fast på höga nivåer, även när konjunkturen vänder uppåt. Rapporten visar också att den nuvarande regeringen minskat investeringarna i utbildning och anställningsstöd i förhållande till arbetslösheten sedan 2006, vilket vi anser spär på denna utveckling. Även företagens investeringar i forskning och utveckling har minskat som andel av BNP, och utflödet av investeringar i Sverige har blivit betydligt större än inflödet. I ett bredare perspektiv beskriver rapporten en förskjutning från offentligt risktagande till privat, där större privata skulder har fått ersätta gemensamma samhällsinvesteringar.

2 Sverige har ökat privatiseringen kraftigt, och förtroendet för välfärdsinstitutioner faller.

Pisarapporten visar att de svenska skolresultaten just nu sjunker kraftigt. Alla elever drabbas, och eleverna med störst utmaningar drabbas hårdast. Men även fler delar av välfärden är i förändring. Rapporten visar att privatiseringen av sjukvården tog ny fart 2006, genom en ökad privatisering av primärvården och apoteken. En stark ökning av antalet hemtjänstutförare med vinstsyfte har också skett Samtidigt syns en tydlig nedgång i förtroendet för centrala välfärdsinstitutioner som sjukvården och Försäkringskassan. Tilliten mellan människor i Sverige är fortsatt hög och stabil, men vi litar allt mindre på vår gemensamma välfärd.

3 Sverige slår Nordenrekord i fattigdom med den högsta andelen fattiga på 20 år.

Arbetslöshet och bristande välfärd skapar förstås fattigdom. Men rapportens statistik är ändå extra oroväckande. 2006–2007 hade Sverige den lägsta andelen fattiga i Norden, mätt som andel av befolkningen med inkomster mindre än 60 procent av medianinkomsten. Nu har vi gått från lägst till högst andel på mindre än två mandatperioder. Nivån är också den högsta som har uppnåtts i Sverige sedan mätseriens början i mitten av 1980-talet.

Enligt statistiken i rapporten tycks det också vara den högsta nivån uppnådd i Norden på 20 år. Det är inget vackert rekord som Sverige slår just nu, och utvecklingen förklaras främst av en relativt försämrad situation för äldre och barnfamiljer med bara en förälder.

Rapporten är oberoende och drar inga egna politiska slutsatser, men för oss talar siffrorna sitt tydliga språk. Den borgerliga regeringens 130 miljarder i skattesänkningar har inte lett till minskad ungdomsarbetslöshet – tvärtom har den ökat. De omfattande och ideologiskt drivna privatiseringarna som har lett till mer vinster i välfärden har inte ökat folkets förtroende för välfärden – tvärtom har förtroendet sjunkit. Privatiseringar och skattesänkningar har heller inte lett till minskad fattigdom som utlovades 2006 – även där har utvecklingen gått i motsatt riktning.

De borgerliga partierna har alla antagit nya, omfattande skattesänkningsprogram för de kommande mandatperioderna. Endast Moderaternas kostar 35-45 miljarder. Just nu sker även en debatt i den borgerliga regeringen om de nya skattesänkningarna ska genomföras 2015 eller 2017, som om det skulle göra skillnad för samhällsutvecklingen. Samtidigt tycks Centerpartiets linje ha vunnit inom välfärden – privatiseringen ska fortsätta, om så den ska tvingas fram genom lagstiftning.

I dag är det sex månader kvar till riksdagsvalet. Valet handlar i grunden om vilken väg Sverige ska ta framöver. Vi tar de alarmerande varningstecken som publiceras i dag på allvar. Vi vill i stället avsluta ungdomsarbetslösheten och genom investeringar i praktik och traineeplatser, utbildning och jobb garantera att ingen ung är arbetslös längre än 90 dagar. Vi vill satsa på en aktiv näringspolitik med investeringar i samverkan, forskning och arbetsmarknadsutbildning så att nya jobb kan växa fram. Och vi väljer investeringar och demokratiskt ansvar för skolan och sjukvården framför nya privatiseringar och skattesänkningar.

Det är dags att helt enkelt vända trenden som beskrivs i rapporten och gå från privat risk och skuldsättning till gemensamt ansvar och investering. Bara så kan Sverige åter ta ledningen bland våra nordiska grannländer och fortsätta vara ett land att vara stolt över för generationer framåt.

Stefan Löfven, partiledare Socialdemokraterna
Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande LO

“**Bakgrund. Rapporten**
Rapporten ”Modell i förändring – Landrapport om Sverige” är en del i det stora och oberoende forskningsprojektet NordMod 2030. Projektet som Samak, Socialdemokraterna och Landsorganisationerna i Norden, tillsammans Feps finansierar drivs av oberoende forskare i de nordiska länderna. Syftet med NordMod 2030 är att genomföra konsekvensanalyser av de utmaningar den nordiska modellen står inför fram till år 2030.

Projektet består av sammanlagt 15 rapporter som täcker in bland annat demografi, integrering, globalisering och välfärdens framtida finansiering i Norden samt analyser av samtliga nordiska länder. NordMod 2030 leds av det norska forskningsinstitutet Fafo och kommer att slutrapporteras under Samaks kongress i november 2014.“

2 Allmänt om socialdemokraterna och partiets politik.

(Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)

DN 3 dec 2013: 286 dagar kvar.

"Dörrknackning är S stora satsning inför nästa års val"

"För att vinna nästa års val ska Socialdemokraterna samtala med 1,5 miljoner väljare. Men precis som huvudmotståndaren Moderaterna ökar Socialdemokraterna inte sin valbudget jämfört med förra valet. "

"Med 286 dagar kvar till riksdagsvalet är Socialdemokraternas valstrategi klar. Målsättningen blir att få minst 35 procent av rösterna i valet.

Socialdemokraterna kommer att satsa totalt 70 miljoner kronor på reklam under de båda valrörelserna nästa år. Det är något mindre än vad partiet satsade på EU-valet 2009 och riksdagsvalet 2010.

– Vi är ett mindre parti nu, vilket gör att vi får mindre statsstöd, säger partiets valledare Jan Larsson.

Hur partierna definierar sina valbudgetar varierar och de är därmed svåra att jämföra. Social-demokraterna har valt att inte uppge en total valbudget utan nöjer sig med att berätta om reklamkostnaderna.

– Den totala valbudgeten är något större, det är väldigt svårt att avgöra. Det är budgetposter fram och tillbaka som skulle kunna läggas in i ordinarie budget. Reklamen är det stora som skiljer en valrörelse från ordinarie verksamhet, säger Jan Larsson.

Det parti som vid sidan om Socialdemokraterna lägger mest pengar på de båda valen nästa år är Centerpartiet som satsar totalt 70 miljoner kronor.

Även C ökar inte budgeten utan satsar ungefär lika mycket pengar som under valen 2009 och 2010. Det gäller också Moderaterna som kommer att ha mellan 50 och 60 miljoner kronor i valkassan.

Det parti som satsar påtagligt mer än 2010 är Sverigedemokraterna. Partiet räknar med att ha en totalbudget på 45–50 miljoner, vilket är mer än en fördubbling.

– Då är allt inräknat som extra anställningar, arrangemang, extra satsningar i Almedalen, säger partiets presschef Martin Kinnunen.

I stället för att öka valbudgeten satsar Socialdemokraterna på en av de större organiserade samtalskampanjerna i Sveriges politiska historia. Om dialog via sociala medier var den stora trenden 2010 är direkta möten med väljare det som dominerar den här valrörelsen.

Totalt ska Socialdemokraternas valarbetare samtala med 1,5 miljoner väljare, varav 1,2 miljoner kommer att få besök i sina hem eller på gator och torg. Övriga 300 000 väljare kommer att kontaktas per telefon.

Socialdemokraterna kommer att lägga tyngdpunkten i sin valkampanj på jobben, skolan och välfärden. Målet är att Sverige även i fortsättningen ska vara ett ”unikt land” som har EU:s lägsta arbetslöshet.

Huvudkonflikten i valet kommer enligt S-strategin stå mellan satsningar jobb, skola och välfärd eller fortsatta skattesänkningar.

Jan Larsson, som arbetade nära -Göran Persson, medger att det är låga tal jämfört med partiets glansdagar. Göran Persson kastade exempelvis in handduken 2006 efter ett valresultat på just 35 procent.

– Men 35 procent är en ökning med 15 procent jämfört med valet 2010. Det är en mycket ambitiös målsättning även om det kan låta lite historiskt. Med 35 procent har vi en rimlig startpunkt för att bilda regering, säger Jan Larsson.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“Partiernas valbudget.
Socialdemokraterna 70 miljoner
Centerpartiet 70 miljoner
Moderaterna 50-60 miljoner
Sverigedemokraterna 45-50 miljoner
Folkpartiet 35 miljoner
Kristdemokraterna 25 miljoner
Miljöpartiet 20 miljoner
Vänsterpartiet 7 miljoner
Vi är ett mindre parti nu, vilket gör att vi får mindre statsstöd. Jan Larsson, Socialdemokraternas valledare.”

3 Utrikes- och världspolitik. Globaliseringen.

(Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)

Ambassader och konsulat Ambassader och konsulat

Om du söker information om en ambassad eller ett konsulat, gå direkt till www.swedenabroad.com Ambassader per land

Sverige har 98 utlandsmyndigheter, som inkluderar ambassader, representationer, delegationer och konsulat. Tillsammans med de cirka 400 honorärkonsulaten bildar de utrikesrepresentationen.

Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. I ungefär hälften av dessa har Sverige en diplomatisk representation.

I länder där Sverige inte har någon ambassad är det vanligt att utnämna en svensk ambassadör i ett närbeläget land till sidoackrediterad ambassadör. Det innebär att ambassadören är Sveriges representant i det landet på distans och sköter förbindelserna genom regelbundna besök. Exempel på det är Laos, Filippinerna och Burma. Dessa länder bevakas från den svenska ambassaden i Bangkok och den svenska ambassadören i Thailand är sidoackrediterad i alla tre länderna.

Stockholmsbaserade ambassadörer

För ett trettiotal länder, som till exempel Barbados, Haiti, Malta och Tunisien, sköts Sveriges förbindelser av ambassadörer i Stockholm. De reser regelbundet till de länder där de är ackrediterade.

Honorärkonsulat

Chefen för ett honorärkonsulat kallas för honorärkonsul och är en person som är fast bosatt på den ort där konsulatet finns. Honorärkonsuln kan vara svensk eller utländsk medborgare. Han/hon får ingen lön från UD utan bara ersättning för utlägg som görs i tjänsten.

Vissa honorärkonsulat kan utfärda provisoriska pass och lämna ut körkort. Många honorärkonsulat kan också lämna ut pass och körkort

som utfärdats av någon annan myndighet. En honorärkonsul kan dessutom utfärda intyg samt levnadsattester för pensionärer (det vill säga bestyrka till Försäkringskassan att någon är vid liv).

Vid ärenden som gäller nödställda, frihetsberövade, avlidna eller efterforskningar kan ett honorärkonsulat hjälpa till, efter instruktion från och i samråd med den ansvariga svenska ambassaden. Ett honorärkonsulat kan kontakta myndigheterna på orten i olika rättsliga ärenden, men samråder alltid med ansvarig svensk ambassad.

Att ringa till en ambassad utomlands

När du ringer till ett nummer utanför Sverige måste du först slå ett utlandsprefix. Ett utlandsprefix är en sifferkombination du slår före landsnumret. För att ringa ut från Sverige slår du 00 och sedan landsnummer, riktnummer och telefonnummer. Detta gäller både fast och mobil telefoni. Mobiltelefonernas "+" för utlandssamtal går bra att använda.

Ansvarigt departement Utrikesdepartementet

Relaterat

- Utrikesrepresentationen
- Resklar? UD:s råd inför utlandsresan
- Ambassader, konsulat och reseråd
- Pass och ID-kort
- Visum till Sverige
- Diplomatlistan - förteckning över främmande länders diplomatiska representation i Sverige.
- Konsulslistan - en förteckning över utländska konsuler och konsulat i Sverige.

Ladda ner

- Världskarta över Sveriges utlandsmyndigheter (pdf 615 kB)

Externa länkar

- Ambassadportalen - svenska ambassader och konsulat med egen hemsida

Sälen 2014-01-13

Stefan Löfven. Utrikes- och säkerhetspolitik

Anförande vid Folk och Försvars rikskonferens 13 januari 2014

Ers Majestät,
Konferensdeltagare,

Det är hedrande och stimulerande att få möjlighet att redovisa Socialdemokraternassyn på vår utrikes- och säkerhetspolitik och Sveriges roll i världen. Och jag vill allra först rikta ett stort tack till Folk och Försvar. Det är viktigt att debatten om förvars- och säkerhetspolitiken når ut till hela befolkningen. Därför har Folk och Försvar haft en ovärderlig roll i snart 75 år. Rikskonferensen har blivit obligatorisk för alla som arbetar med och ansvarar för landets säkerhets- och försvarspolitik. Tack för ert viktiga arbete. Den breda debatten behövs. Försvaret och skyddet av Sverige är inte till för ett fåtal – det är allas intresse och ansvar.

* * *

Jag kommer att tala om några områden där jag tycker att Sverige behöver byta inriktning. Försvars- och säkerhetspolitiska frågor är så viktiga att de inte kan byta inriktning helt vid regeringsskiften. Jag anser att dessa beslut ska tas med breda majoriteter i Sveriges Riksdag och då behövs regeringar som arbetar med den utgångspunkten. Det är naturligt för mig – det är så jag vill leda Sverige.

* * *

Denna konferens handlar om säkerhet och trygghet. Och säkerhet byggs i grund och botten på goda relationer mellan människor. Sverige är idag fortfarande ett fantastiskt land för de allra flesta att leva i. Det mesta fungerar bra – men det finns sprickor som växer sig djupare och större och vi kan se en allvarlig utveckling.

- När inkomstklyftorna ökar,
- när ungdomsarbetslösheten stiger,
- när fler och fler barn lämnar skolan utan ordentlig kunskap, då växer otryggheten också i Sverige.

Jag har besökt många länder där grannar bygger stängsel mellan varandra eller sprider ut krossat glas på den nycementerade muren för att känna sig tryggare. Jag vill inte leva i ett sådant Sverige och jag är övertygad om att det vill ingen annan heller.

Men med ett utbildningssystem och en jobbpolitik som levererar så låga resultat föds frustration och rädsla även i vårt eget samhälle. Vi är inte för evigt vaccinerade mot det.

- Rädsla för att inte få ett jobb,
- för att inte få en egen bostad,
- eller för att välfärden inte ska räcka till när man blir gammal.

Det är inte en utveckling som är värdig ett av världens rikaste länder.

* * *

Tyvärr ser jag samma trend i Europa.
De senaste årens politik har resulterat i att 26 miljoner européer är arbetslösa. Det är fler än hela Nordens befolkning. Av dessa är 6 miljoner ungdomar. Detta är en tidsinställd bomb. Får vi inte fler i sysselsättning kommer klyftorna att växa än mer, och den sociala utslagningen kommer att öka.

Då skapas något mycket farligt.

- Stagnation och segregation tilltar.
- Rasistiska och främlingsfientliga strömningar riskerar att stärkas.
- Ropen på protektionism blir kraftigare.

Och de som drabbas då är öppna och exportberoende länder som Sverige. Därför är arbete, utbildning och social sammanhållning i Sverige och Europa grundläggande för vår framtida säkerhetspolitik.

Men det räcker inte. Vi behöver samtidigt bättre förstå och förutspå internationella skeenden för att kunna agera rätt. Därför skulle jag vilja göra fyra iakttagelser, exempel på sådant som sker i omvärlden, och sedan ge min syn på vad vi socialdemokrater ser som fyra fundament för vår framtida säkerhetspolitik.

* * *

Här är den första iakttagelsen.

Energiområdet har blivit ett otroligt fascinerade exempel på globaliseringens snabba kast. Ny teknik ritar snabbt om den geopolitiska kartan. Under seklets första år rustade USA sina hamnar för att kunna importera gas. Då handlades naturgas på amerikanska HenryHub för över 12 dollar. Sen bromsade finanskrisen efterfrågan på energi och priset sjönk kraftigt. Samtidigt utvecklades teknik för att borra horisontellt. Genom en kontroversiell metod kallad fracking utvinns nu skiffergas i stora mängder. Detta är en utveckling som nu exploderat i USA.

Nu ska importhamnarna byggas om för export.
Nu byggs pipelines för framtida export till fossilimportören Japan.
Nu beställs nya tankers för att skeppa gasen över hela världen.
I morse handlades den amerikanska gasen för ungefär 4 dollar.
I Europa är den dubbelt så dyr.
I Japan är priset fyra gånger så högt.

Låga energipriser i USA ger dem en konkurrensfördel, men utvecklingen reser också en hel del frågor. Om tekniken, om klimatutsläppen och om ändrade, nya maktförhållanden. Vad sker om vi inte når ett klimatavtal 2015 och den allt billigare kolen inte kan stoppas? Kommer EU:s industri kunna konkurrera med sina relativt högre energipriser? Vad sker om USA på grund av energioberoendet drar sig ifrån Persiska viken och ersätts av Kina? Vilka nya maktförhållanden kommer att uppstå i en successiv ombalansering från amerikanskt inflytande till kinesiskt i Mellanöstern?

* * *

USA ombalanserar som sagt just nu sina styrkor från Europa till Asien. Det gör att vi i Europa kommer få ta ett större eget ansvar. Samtidigt påvisar den politiska utvecklingen i Asien allt större osäkerhet. För några månader sedan stod jag med hälarna mot den betongsula som utgör gränsen mellan Nord- och Sydkorea. Jag talade där med vårt svenska bidrag till NNSC som verkat vid gränsen sedan 1953. Det var ett besök som gav mig ett tydligt besked om att risken för ett kärnvapenkrig eller ett konventionellt krig ännu är långt ifrån över.

* * *

Spänningen mellan Sydkorea och Japan är tilltagande och Sydkoreas president Park odlar hellre sina relationer i Beijing än i Tokyo. Kina pressar i sin tur grannländerna och vi ser en rad gränstvister om öar, inte minst i sydkinesiska sjön. Det här skapar spänningar. Att USA visar tecken på att vilja lämna sin position som vad i folkmun kallas för världspolis kan av vissa upplevas som positivt. Men en avgörande fråga vi måste ställa oss är: Det tomrum som USA eventuellt lämnar – kommer det att fyllas upp av krafter som värnar demokrati, frihet och mänskliga rättigheter?

* * *

En andra iakttagelse kommer från Sydafrika, där jag medverkade vid både hyllningen och begravningen av en utav mina största hjältar, Nelson Mandela. Den afrikanska kontinenten visar många positiva tecken. Jag passade på att träffa tre svenska företag som såg betydande möjligheter att expandera från Syd mot norr. Men det finns också skäl till oro. Konflikter som i Centralafrikanska republiken, Sydsudan och Mali blir snabbt våldsamma, det finns betydande instabilitet på den afrikanska kontinenten. De burop som mötte flera ledare på FNB-stadium när Mandela skulle hedras, gav alla afrikanska presidenter och inte minst Zuma ett tydligt budskap:

- Välstånd måste fördelas,

- korruption måste bekämpas,
- skydd för kvinnor måste stärkas,
- tillväxt för de fattigaste måste öka.

Här gäller för FN och oss internationalister handling och inte bara ord, till exempel för att vi ska leva upp till viktiga FN-resolutioner som exempelvis 1325 för stärkt skydd av kvinnor men också för att se till deras medverkan i konfliktlösning och återuppbyggnad. För utveckling i Afrika har Sverige och svenska företag en roll att spela. Därför ska vi inte minska svensk representation eller avveckla samarbeten Afrika. Vi kan och vi ska erbjuda vår kunskap om hur ett demokratiskt välfärdssamhälle byggs och erbjuda våra teknologier.

* * *

Det leder oss in på min tredje iakttagelse. Sveriges allt svagare internationella röst. Sverige och EU har en viktig roll för att erkänna och naturligtvis stödja människors längtan efter att leva i fred och frihet – i demokrati och välstånd. Regeringen har talat mycket om mänskliga rättigheter men enligt vår uppfattning misslyckats med att fylla de stora orden med agerande.

Därför är det dags att utarbeta en ny svensk strategi för vårt arbete med de mänskliga rättigheterna. Och EU behöver ta fram en skarp plan för hur vi ska bidra till utveckling i hela vårt grannskap. En viktig lärdom att dra efter EU:s misslyckade förhandlingar med Ukraina i december är att Ryssland fortsatt har ett stort behov av kontroll i sitt närområde och att de har beredskap för att använda maktspråk. EU måste tydligt markera att det inte finns någon nackdel för Ryssland om deras grannläder sluter frihandelsavtal både med Ryssland och med EU. Handels- och samarbetsavtal ska bidra till utveckling för alla parter, inte leda till nya konflikter. Framtiden ska inte byggas på ett ensidigt beroende från någons sida. I grunden måste folken få bestämma sin egen väg.

* * *

Min fjärde iakttagelse rör styrkan för de globala handelsavtalen. Sådana avtal kommer aldrig att bli framgångsrika och kommer inte att få bred legitimitet om inte arbetstagarnas rättigheter och miljöskydd ges bättre status. När handeln globaliserats är det naturligt med globala överenskommelser. Det krävs därför också ett nytt globalt handslag mellan företag, de anställda och deras fackliga organisationer och regeringar på global nivå – i linje med den samförståndsanda som svenska parter utvecklade i Saltsjöbaden.

Ett sådant arbete vill jag att Sverige ska leda. Jag kommer också att arbeta för satsningar som ökar svensk export och att Sverige tar en aktivare roll i utarbetandet av nya frihandelsavtal. Den transatlantiska länken utgör här en mycket viktig del och det kommande handels- och investeringsavtalet, TTIP, blir centralt för ekonomisk tillväxt. Det är viktigt att just TTIP blir omfattande, men också tar sociala hänsyn. Vi ska tillsammans med våra globala partners sätta höga globala standarder. Dessa kommer få normgivande effekt. Så förändrar vi successivt världsmarknaden till att ta större hänsyn, både mot dem som arbetar, de värden de skapar och den miljö och värld vi lever i.

* * *

Låt mig i detta sammanhang också få kommentera det glädjande besked vi nåddes av precis innan jul. Brasilien blev det femte landet att köpa stridsplanet JAS. Schweiz kan under 2014 bli det sjätte. Det bevisar att Saab har en bra produkt till rätt pris – och att svensk industri står sig bra och är livskraftig i en stenhård global konkurrens. Försvarsindustrin är idag i stora delar ägd av utländska intressen. Men i Sverige finns en mycket kvalificerad arbetskraft och kompetens som är respekterad. Den ska tillvaratas och utvecklas. Om upphandling av försvarsmaterial reduceras till att enbart köpa från hyllan på en internationell marknad förändras näringens framtidsutsikter.

Det är av största vikt att Sverige definierar sina nationella säkerhetsintressen när det gäller de mest väsentliga systemen inom försvarsmakten, bland annat stridsflyget och undervattenssystemen. Syftet med det är att vi ska kunna göra undantag för EU:s inre marknad när det gäller upphandling av vissa för oss mycket strategiska vapensystem.
* * *
Sverige har alltjämt behov av en egen försvarsindustri och därmed vapenexport för att garantera vårt eget alliansfria försvars framtida behov. Jag vill därför medverka till att ta ett politiskt ansvar för att skärpa regelverket. Om den sittande utredningen om krigsmaterielexport når en bred lösning till förbättringar avser jag att stödja och genomföra dessa. Jag förutsätter att den nuvarande statsministern avser att göra detsamma.
* * *
Jag skulle idag också vilja redovisa den socialdemokratiska synen på Sveriges framtida säkerhetspolitik.
Vi anser att den ska vila på fyra fundament:
1. den militära alliansfriheten
2. ett ökat samarbete i Norden
3. ett stärkt EU-samarbete och
4. ett starkare Förenta Nationerna

För det första: Jag är övertygad om den militära alliansfrihetens fördelar. Sverige har genom åren kunnat visa på ett mycket tydligt sätt att det går att kombinera ett aktivt ansvarstagande för vår egen och andras säkerhet med en militär alliansfrihet. Det betyder inte passivitet. Tvärtom. Men det kräver att försvaret av Sverige går först. Inte sist. Det är svensk säkerhetsanalys, våra visioner och våra ambitioner som ska vara styrande. Vårt försvar ska vara modernt och fungerande. Det ska vara förankrat och åtnjuta allmänhetens förtroende.

Den militära alliansfriheten hindrar oss inte från ett aktivt samarbete med Nato. Vi har givit regeringen stöd för hela vår insats i ISAF i Afghanistan och nyligen sagt ja till ett svenskt deltagande i NRF.
Vid Natomötet i Wales senare i år kommer Sveriges och andra länders partnerskap med Nato att diskuteras. Det är viktigt att vi utvecklar ett nära samarbete med Nato och tillvaratar det speciella samarbete vi haft med Finland och Norge när den gemensamma insatsen i Afghanistan fasas ut.
* * *
Detta leder oss in på punkt två, det nordiska samarbetet. Jag tror att ett viktigt nästa steg för att stärka vår nationella försvarsförmåga är ett fördjupat samarbete mellan de nordiska länderna. Det är en naturlig utveckling som både stärker plattformen för samarbete med omvärlden och adderar gemensam säkerhet. I såväl den finska vitboken från 2012 som i den svenska försvarsberedningens rapport finns likartade slutsatser. Vi medverkar snart tillsammans med Norge och Finland i en gemensam luftövervakning över Island. Ett annat exempel är ”Cross Border training” där flygvapnet återkommande övar tillsammans. Där finns också Danmark med.

Jag ser positivt på en nordisk gemensam incidentberedskap. Det skulle öka ett gemensamt ansvarstagande och fördjupa samarbetet. Samarbetet är viktigt för att effektivisera vårt försvar. Utvecklingen i Ryssland påverkar vår nordiska säkerhetsmiljö. Ryssland är idag ett samhälle som utvecklas i allt mer auktoritär riktning. Det är oroande. Ryssland utgör inte ett direkt militärt hot. Men Ryssland stärker nu medvetet sin militära förmåga samt ökar övnings- och underrättelseverksamheten. Det förändrar den säkerhetspolitiska situationen för vårt land som vi måste förhålla oss till. Samtidigt är min ambition att stärka och utveckla goda relationer med Ryssland. Till exempel kan vårt handelsutbyte utvecklas.

* * *

För det tredje, EU är och förblir en viktig bas för vår värdegemenskap. Det är min övertygelse att vi blir starkare när EU talar med en gemensam röst. Europeiska unionen har som ett av sina främsta syften att omöjliggöra krig i Europa. Men samtidigt som krig omöjliggjorts mellan medlemsländerna har den europeiska kontinenten tyvärr inte besparats från krig.

Balkan skakades av år av stridigheter och vi har under 2000-talet kunnat se väpnade strider i Kaukasus. Det finns fortsatt i EU:s grannskap ett flertal så kallade frusna konflikter, exempelvis i Transnistrien och Nagorno-Karabach. EU:s krishantering och säkerhetsarbete måste därför fortsatt genomsyras av konfliktförebyggande åtgärder. EU:s freds- och säkerhetsinsatser bör i allmänhet förstärkas i sina civila delar för att tidigt kunna stärka civila grundfunktioner i olika länder Att bygga fungerande rättsstater och demokratier är en garant för vår säkerhet. När EU uppträder gemensamt i viktiga utrikespolitiska situationer är det viktigt för att påverka stormakterna, inte minst i Förenta Nationerna. Men Sverige kan inte alltid bara sjunga i EU:s kör, Vi ska också kunna sjunga solo en eller annan gång för att markera svenska positioner.

* * *

Och ett starkare FN är just mitt sista och fjärde fundament. Global säkerhet förutsätter ett starkt globalt regelverk. Vi kan inte längre nöja oss med att konstatera att vi har det FN vi har. Läget för de mänskliga rättigheterna och folkrätten, liksom möjligheterna att möta de globala hoten, förutsätter att FN inte bara reformeras utan också stärks. Sverige har där ett speciellt ansvar. Jag ser med sorg på hur Sverige har åstadkommit allt mindre inom ramen för FN och den svenska regeringens engagemang för FN har minskat. Vi vet att det låga FN-engagemanget har undergrävt Sveriges anseende i FN. Det visades inte minst av det svenska misslyckandet med att ta en plats i FN:s råd för mänskliga rättigheter. Sverige kom på sista plats av fem kandidatländer. Vårt land är inte längre den starka FN-aktör som vi varit.

När jag besökte New York i höstas stod det klart för mig att den svenska kampanjen för kandidaturen till FN:s säkerhetsråd som aviserades i budgetpropositionen hösten 2011 ännu inte har påbörjats.
När jag träffade de samlade asiatiska ambassadörerna i Stockholm i slutet på november så visste knappt någon om att Sverige tänkte kandidera för perioden 2017-2018. Här och nu sträcker jag ut en hand till Fredrik Reinfeldt. Vi socialdemokrater är beredda att arbeta tillsammans med regeringen för detta. Låt oss få resurser och organisation på plats och låt oss se till att Sverige får denna plats i säkerhetsrådet.

* * *

Vår röst behövs just för att påskynda reformering av FN och inte minst säkerhetsrådet. Säkerhetsrådet måste ta sig an principen om ansvar att skydda. Exempelvis skulle ett mer resolut agerande ha kunnat dämpa konflikten i Syrien. FN:s fredsbevarande missioner blir allt mer komplicerade, vilket alla är väl medvetna om. Det är mycket tydligt att FN:s egen kompetens på området måste stärkas. Personal och resurser från länder som Sverige behövs. Vi ska visa vårt ansvar och vi ska visa vårt ledarskap. Det är därför jag anser att nästa svenska fredsbevarande insats bör vara FN-ledd. Det skulle på ett bra sätt efterfölja de Nato-ledda insatser som vi varit engagerade i på Balkan och i Afghanistan. Det sänder också en tydlig signal till andra resursstarka länder om behovet av ökat stöd till FN, inte minst för att lösa konflikter i Mellanöstern och i Afrika.

* * *

Avslutningsvis.
Läget i det svenska försvaret är oroande. Tilltron till vår förmåga är vikande. Regeringen är inne på sitt åttonde år. Jag anser att de har handskats oförsiktigt med försvarspolitiken.

Jag som statsminister skulle aldrig ha genomfört en genomgripande reform som personalförsörjningsreformen med några få rösters övervikt i Sveriges riksdag. Reformen var dessutom illa underbyggd. Personalförsörjningen karaktäriseras idag av stor osäkerhet – både ekonomiskt och huruvida systemet har möjlighet att behålla de rekryterade soldaterna. Det är viktigt att ingen skönmålar verkligheten. Vi ska tala om hur det är och vad vi har möjlighet att förändra. En uppföljning av det nya personalförsörjningssystemet är nödvändig. Det måste finnas beredskap att ta initiativ till förändringar och förbättringar.

Riksrevisionen har nyligen påtalat;
- att målen för försvaret inte stått i relation till anslag och politisk styrning
- att Försvarsmakten varken idag eller under de närmaste åren kommer att kunna nå upp till de krav på insatsverksamheten som riksdagen beslutat.
- att det saknas både personal och materiel.

Det här är ett politiskt misslyckande för regeringen. Det är inte bra för Sverige. Om något så visar detta nu det tunga ansvar som vilar på försvarsberedningen. Vi måste, vilket vi socialdemokrater är fullt inriktade på, skapa breda politiska överenskommelser som garanterar försvarsmakten långsiktighet och stabilitet. Våra ledamöter i försvarsberedningen Åsa Lindestam, Peter Hultqvist och Urban Ahlin har fullt stöd i vår politik för att arbeta för en bred överenskommelse.

Precis som inom energipolitiken kan Sverige inte fortsätta med minoritetslösningar inom centrala politikområden. Vi måste samla nationen. Hur har vi då hamnat där vi är idag? När den tidigare moderata försvarsministern stod på denna scen och sa att Sveriges försvar började i Afghanistan och slutade i Sverige antogs fel inriktning. Att vår försvarspolitik och vår säkerhetspolitik skulle byggas utifrån och in. Med den ansatsen ville regeringen att försvaret skulle stöpas om.
Låt mig vara tydlig. Jag tror precis tvärt om.

Svensk säkerhet och svenskt försvar ska byggas inifrån och ut. Försvar av svenska gränser och svenskt territorium börjar i Sverige. Punkt.
Att Moderaterna svängt är välkommet om än sent. Det krävs också att vi i Sverige fortsatt avsätter en egen riskpremie ifall omvärldsläget förändras. Och vi måste själva ta detta ansvar. Jag har medverkat till att vi har justerat våra socialdemokratiska budgetförslag på försvarsområdet och vi har två år i rad föreslagit en liten, jag är medveten om det, men ändå viktig höjning av anslagen till förband och materiel.
Låt mig vara tydlig – det är inte enbart höjda anslag som löser problemen i vårt svenska försvar. Men jag vägrar acceptera den moderata synen att försvaret är ett särintresse. Det är raka motsatsen – det är ett gemensamt nationellt intresse. Jag anser att försvarsbeslut ska fattas med breda majoriteter. Jag vill också leda en regering som sätter sig ner och lyssnar till, och diskuterar med, dem som känner försvaret bäst. Därför hoppas jag att jag och många av er har flera samtal framför oss.

Tack för att ni har lyssnat.

Sociademokraternas utrikesdeklaration 2014, 19 februari :

Socialdemokraternas utrikesdeklaration 2014. En rättvis värld är möjlig

Sverige är ett bra land med frihet, demokrati och säkerhet. 2014 markerar flera viktiga årsdagar av händelser som har bidragit till detta.

200 år av fred mellan de nordiska länderna har lagt grunden för en positiv utveckling i vår del av världen.

25 år sedan Berlinmurens fall har inneburit ett kvarts sekel av demokratisk och ekonomisk utveckling i Europa.

10 år har gått sedan de baltiska ländernas önskemål gick i uppfyllelse när de blev medlemmar i Nato och i EU. Sverige stöttade en demokratisk och ekonomisk utveckling i denna del av vårt närområde vilket också tjänade Sverige väl. Säkra och trygga länder har säkra och trygga grannar.

20 år har förflutit sedan folkomröstningen om ett svenskt EU-medlemskap hölls. I dag är EU en självklar del i svensk politik.

***

Svensk utrikespolitik kan göra mycket på egen hand men genom ett gemensamt agerande i EU kan naturligtvis än mer åstadkommas. EU har exempelvis kunnat bidra till en bättre relation mellan Serbien och Kosovo samt medverka till det temporära avtalet med Iran. Sverige ska dock inte alltid vara en röst i kören utan måste våga sjunga solo när så krävs. Genom att erkänna staten Palestina skulle Sverige kunna visa vägen till en hållbar tvåstatslösning.

Europa behöver nya jobb. 25 miljoner européer är arbetslösa varav sex miljoner är ungdomar. Arbetslösheten måste bekämpas. Social oro och segregation växer. Främlingsfientlighet och protektionism utgör krafter som verkar tvärtemot det öppna och trygga Europa som vi socialdemokrater strävar efter. Arbete samt ordning och reda på arbetsmarknaden, bland annat genom att alla som jobbar i Sverige gör det på lika villkor, utgör för oss centrala punkter på en framtidsinriktad EU-agenda. Sverige ska ha den lägsta arbetslösheten i EU senast år 2020.

Sverige måste också våga gå före när det gäller miljö- och klimatfrågor. EU har variten viktig aktör för att driva på arbetet med ett internationellt klimatavtal men nu vill EU sänka sin ambitionsnivå. Vi socialdemokrater menar att Sverige ska satsa på klimatinvesteringar och förnybara alternativ. EU ska driva på för ett globalt klimatavtal. På det sättet kan Sverige och EU bidra till att begränsa klimatförändringarnas effekter och samtidigt investera i innovationer och arbete.

EU och medlemskapets innehåll har utvecklats under den tid Sverige varit medlem. Socialdemokraterna vill att EU fortsätter att utvecklas på de områden där EU är bäst lämpat att lösa gemensamma problem. Med starkare fokus på dessa områden kan EU tydligt visa på mervärdet av samarbetet.

EU är en kraft för att främja demokrati och mänskliga rättigheter i världen. EU måste också vara en förebild genom att medlemsländerna lever upp till höga krav. Det är viktigt att EU kan agera om medlemsländer bryter mot unionens grundläggande principer gällande mänskliga rättigheter, exempelvis ifråga om diskriminering av utsatta grupper som romer.

Vi socialdemokrater ser EU som en viktig aktör för global utveckling, rättvisare handel och för demokratisering. Som fredsskapande kraft på vår kontinent har EU varit framgångsrikt. Med en positiv inställning till fortsatt utvidgning kan EU utgöra en kraft för demokratisk och ekonomisk utveckling. EU bör agera kraftfullt för att bidra till en lösning av de frusna konflikterna i dess grannskap. Turkiet måste återuppta reformarbetet samtidigt som EU måste ge ett tydligt medlemskapsperspektiv.

Vi socialdemokrater välkomnade det Östliga partnerskapet men har länge menat att EU visat för svagt engagemang. Trots att partnerskapet lanserades 2009 har den demokratiska utvecklingen i flera av de sex partnerländerna gått åt fel håll. Partnerskapet har inte varit tillräckligt kraftfullt eller anpassat för ländernas olika behov. På grund av utvidgningströttheten har det viktigaste instrumentet saknats, nämligen ett medlemskapsperspektiv.

EU:s alltför ljumma intresse för det Östliga partnerskapet har gjort att det inte kunnat spela den positiva roll som vore önskvärd, vilket nu kan ses inte minst i Ukraina. Vi socialdemokrater fördömer all våldsanvändning. EU måste vara berett att införa riktade sanktioner mot de personer som begår övergrepp. Ukraina måste finna en lösning på sin politiska kris. EU:s uppgift är att hålla dörren öppen för det ukrainska folkets vägval och att kraftfullt ta avstånd från dem som vägrar att ge det ukrainska folket rätten att självt göra detta val.

***

Världen förändras. Nya länder kliver fram som ekonomiska och politiska maktcentrum. Maktbalansen i världen förskjuts. Ny teknik förändrar länders behov av naturresurser och nya former av energiutvinning påverkar strategiska relationer världen över. Informationstillgången, global handel och ökande rörlighet för oss människor närmare varandra. Globala utmaningar måste lösas gemensamt. Globaliseringen innebär att kriser får direkta effekter också i Sverige. Sverige har dock varit väl rustat att stå emot ekonomiska kriser tack vare vår samhällsmodell.

Sverige är och ska vara öppet mot omvärlden. Exporten motsvarar omkring 50 procent av Sveriges BNP. För att svenska företag ska kunna växa behöver de nya marknader. Närområdet utgör den största marknaden men riktade satsningar behöver göras för att främja export till växande marknader i Asien, Afrika och Sydamerika. Ett stärkt exportfrämjande bör komma till uttryck i svensk utrikes- och främjandepolitik. Vi socialdemokrater menar att regeringen är alltför passiv i sitt stöd till svenska företags exportmöjligheter.

En tidigare överenskommelse mellan Socialdemokraterna och regeringen stoppade nedläggningen av ambassader i fyra länder. Regeringen har dock lagt ner annan utrikesrepresentation på tillväxtmarknader. Vi socialdemokrater vill istället satsa på att främja små och medelstora företags export på dessa växande marknader. Därför bör utrikesrepresentationen stärkas. Sverige ska vara representerat i New York och ha god närvaro i tillväxtländer i Asien, Afrika och Sydamerika.

Det kommande handels- och investeringsavtalet, TTIP, mellan EU och USA är av stor vikt för tillväxten och jobben på båda sidor av Atlanten. Den transatlantiska länken behövs mellan USA och Europa och med TTIP stärks relationen. Ett brett fungerande och rättvist avtal kommer att vara normerande för andra framtida internationella handelsavtal.

En fri och rättvis handel är viktig för tillväxten och för att bekämpa fattigdomen i världen. Globaliseringen har medfört en till största delen positiv utveckling men det finns också negativa effekter som måste åtgärdas genom att det politiska arbetet blir mer gränsöverskridande. Det handlar exempelvis om att bättre reglera, och därmed skapa stabilitet i, det internationella finansiella systemet och gemensamt skärpa kampen mot skatteparadis och kapitalflykt. Global handel kräver globala handelsavtal. Avtalen ska stärka arbetstagares villkor och öka miljöhänsynen vilket är viktigt för att bidra till högre internationell standard och rättvis konkurrens. Eftersom handel och ekonomi har globaliserats behövs en global överenskommelse mellan arbete, kapital och samhälle. Insatser från alla dessa parter behövs för att skapa såväl tillväxt som rättvisa och goda villkor. Ett globalt samarbete för tillväxt, jobb och löntagares rättigheter tjänar vi alla på.

***

Omvärldsförändringarna under de senaste decennierna har varit omvälvande och i huvudsak positiva. Det militära invasionshotet mot Sverige har ersatts av en mer komplex hotbild. Sverige ska ha beredskap för att möta både gamla och nya typer av hot för att värna inte bara vårt territorium utan också vårt öppna samhälle och vårt oberoende.

Terrorismen drabbar människor världen över. Också vårt land har drabbats. Kampen mot terrorism ska föras i ett brett internationellt samarbete och måste bygga på respekt för de mänskliga rättigheterna och folkrätten.

Den politiska, ekonomiska, sociala och militära utvecklingen i Ryssland kommer att vara avgörande faktorer för Sveriges framtida säkerhetspolitiska situation. Ryssland stärker sin militära kapacitet men utgör inte ett direkt militärt hot. Den alltmer auktoritära trenden oroar. Sverige måste vara en tydlig röst för mänskliga rättigheter i Ryssland. Vi socialdemokrater ser utvecklingen i Ryssland utan skygglappar men samtidigt menar vi att Sverige ska utveckla sina relationer och stärka sin handel med Ryssland.

Det är välkommet att Estland och Ryssland i veckan undertecknade ett gemensamt gränsavtal.

Sveriges försvar börjar i Sverige och ska utgå från svenska säkerhetsbehov. Säkerhets- och försvarspolitiken är frågor av nationellt intresse där vi socialdemokrater vill se breda politiska lösningar med gemensamt ansvarstagande. Vi strävar efter att åstadkomma en sådan samling inom ramen för Försvarsberedningen.

Svensk säkerhetspolitik ska vila på fyra grundstenar: Den militära alliansfriheten, ökat nordiskt samarbete, stärkt EU-samarbete och ett starkare Förenta nationerna.

Sverige bör fortsätta det aktiva engagemanget och deltagandet i internationella insatser inom ramen för FN, EU, Nato och OSSE. Militär alliansfrihet betyder inte passivitet. Sverige kommer inte att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land och inte heller om ett nordiskt land skulle drabbas. Vi förväntar oss att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige drabbas.

Sveriges samarbete med Nato är viktigt för att vi ska kunna öva och delta i komplexa internationella insatser. Vi socialdemokrater är mycket tydliga med att det finns en gräns för Sveriges samarbete med

Nato och därför utesluter vi deltagande i insatser som enbart utgår från Natostadgans artikel fem om ömsesidiga försvarsgarantier.

Säkerhet skapas bäst i samarbete med andra. Det nordiska försvarssamarbetet är viktigt och vi socialdemokrater ser positivt på en fördjupning av detta. Samarbetet med Finland har särskilda förutsättningar då båda länderna är militärt alliansfria.

Vi socialdemokrater vill att Sverige fortsatt ska vara drivande för att utveckla EU:s krishanteringsförmågor. Vi har länge påtalat att konceptet med EU:s stridsgrupper behöver ses över då de binder upp stora ekonomiska, personella och materiella resurser trots att de ännu aldrig har kommit till användning. Nyligen stod det klart att de inte heller kommer att användas till insatsen i Centralafrikanska republiken, trots att det är just en sådan situation de skapades för. Vi menar att EU:s förmåga på detta område måste förbättras och stridsgrupperna ersättas av en användbar modell. Resurserna kommer annars till bättre nytta om de ställs direkt till FN:s förfogande. Om inte nödvändiga förbättringar sker kommer Nordic Battle Group 2015 att bli den sista svenska stridsgruppen vi socialdemokrater stödjer.

Kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och krishantering före, under och efter en konflikt är en förutsättning för hållbar fred och utveckling. Arbetet utifrån FNresolutionerna 1325 och 1820 med flera måste intensifieras. Fredsförhandlingarna om Syrien utgör ett exempel på där kvinnors deltagande är av avgörande betydelse.

Ett militärt alliansfritt land som Sverige behöver en försvarsmaterielindustri. Vitala delar för Sveriges försvar såsom undervattenssystem och stridsflyg ska definieras som nationella säkerhetsintressen.

Regelverket för exportkontrollen behöver moderniseras och skärpas. Om den pågående utredningen når en bred överenskommelse är vi socialdemokrater beredda att stödja och genomföra dess förslag.

***

Global säkerhet förutsätter ett starkt globalt regelverk. Förenta nationerna utgör en hörnsten i den svenska utrikespolitiken. Det är viktigt för Sverige att FN fungerar väl. Medlemsländerna måste bidra till organisationens nödvändiga reformering.

Sverige har en lång tradition av en aktiv FN-politik. Tyvärr har regeringens svaga engagemang skadat Sveriges anseende i FN. Vi socialdemokrater vill återföra Sverige till den starka position vårt land tidigare har haft.

FN har stort behov av personal och materiel från länder som Sverige till sin hårt ansträngda fredsbevarande verksamhet. Trots detta är idag endast 27 svenskar verksamma i pågående FN-insatser. Regeringen sade i somras nej till deltagande i UNDOF, på Golanhöjderna. Vi socialdemokrater har länge krävt att nästa svenska internationella insats bör vara ledd av FN. Sverige ska ta sin del av ansvaret för internationell fred och säkerhet och bidra till FN:s krishantering. Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen hörsammat vårt krav och nu föreslår ett svenskt deltagande i FN:s insats i Mali.

Vi har också påtalat att Sverige bör förbereda sig för en insats i Syrien. Den dag kriget övergår till en framförhandlad fred kommer denna med stor sannolikhet att behöva upprätthållas med internationell hjälp. Den borgerliga regeringen har tyvärr sagt nej. En annan möjlig insats är svenskt deltagande i UNIFIL, Libanon. Det är ett viktigt område i en

strategisk del av världen. Om behov av en FN-insats i Syrien uppstår kan en övergång mellan insatserna vara möjlig.

Trots att Sverige kandiderar till FN:s säkerhetsråd för perioden 2017 -2018 har ännu inte regeringen påbörjat arbetet med att vinna stöd för Sveriges kandidatur. Regeringen har hänvisat till att andra länder ska bedöma kandidaturen på grundval av ”vårt CV”. Men detta CV gapar tyvärr tomt. Om inte den borgerliga regeringen ska försitta chansen krävs ett ökat engagemang för FN och en vision för vad man vill åstadkomma med en plats i säkerhetsrådet.

***

Sverige ska vara en stark röst för nedrustning.

Kärnvapnens katastrofala konsekvenser för mänskligheten har fått växande betydelse på den internationella nedrustningsagendan. Många kärnvapenfria nationer kräver konkreta nedrustningsåtgärder med hänvisning till just de inhumana effekterna av kärnvapenkrig. Vi socialdemokrater anser att Sverige inte längre ska ställa sig vid sidan av sådana initiativ. Konferenser med detta tema har nu organiserats i Norge och Mexiko. Nästa gång är Österrike värd. Vi socialdemokrater anser att Sverige bör erbjuda sitt värdskap till en kommande konferens för att på detta sätt visa sitt stöd till en konvention som förbjuder all användning av kärnvapen.

Det är glädjande att EU lyckades förhandla fram ett temporärt avtal med Iran om den nukleära frågan. Om avtalet permanentas kan det spela en viktig roll för avspänningen i regionen.

Kemiska vapen har länge varit förbjudna på grund av deras fasansfulla verkan. Trots detta används de alltjämt och deras brutalitet visades inte minst genom attackerna på civilbefolkningen i Syrien. Konventionella små och lätta vapen skördar dock flest dödsoffer. Det är positivt att Arms Trade Treaty har antagits men mycket arbete återstår på detta område.

***

Socialdemokraterna anser att de mänskliga rättigheterna är universella, odelbara och individuella.

Sveriges röst måste höras när mänskliga rättigheter kränks oavsett om det görs av en mäktig stormakt eller en icke-statlig aktör. Såväl nationellt som internationellt ska Sverige kämpa mot diskriminering på grund av kön, etnicitet, sexuell läggning, funktionshinder och religion.

Mänskliga rättigheter i arbetslivet måste främjas och stärkas. Till globaliseringens baksidor hör utnyttjandet av människor i exempelvis tjänstesektorn, jordbruket eller transportsektorn. Slavarbete och omänskliga arbetsvillkor står i skarp kontrast till de idrottsliga idealen. Krav måste därför ställas på de internationella idrottsförbunden att mänskliga och fackliga rättigheter vägs in när beslut fattas om värdskap för evenemang som OS och VM.

Sverige ska vara en stark röst för dödsstraffets avskaffande. Kritik måste riktas mot de länder som fortfarande använder dödsstraffet. Kina och Iran är de länder som avrättar flest människor. På denna svarta lista återfinns också länder som Irak, Saudiarabien och USA.

Friheten men också integriteten på internet måste värnas. Press- och yttrandefrihet är tyvärr hårt ansatta i många länder. Dawit Isaak måste friges.

Kvinnor ska kunna delta i politiken, ekonomin och samhället på samma villkor som män. Kvinnors rätt till sina egna kroppar och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter ska vara ett prioriterat område. Sverige bör arbeta för att aborträtten ska anses vara en mänsklig rättighet. Sverige måste vara en stark försvarare av kvinnors rättigheter och stå upp mot de krafter som vill vrida utvecklingen tillbaka.

I många länder förtrycks personer på grund av sexuell läggning. Även här kan Sverige vara ett föregångsland och agera pådrivande för att övergrepp och diskriminering på dessa grunder inte ska förekomma.

Sverige ska vara en försvarare av kurders och andra minoritetsgruppers rättigheter.

Socialdemokraterna vill att Sverige utarbetar en strategi för arbetet med mänskliga rättigheter, i samverkan med det civila samhällets organisationer.

***

Det svenska utvecklingssamarbetet håller god kvalitet och ger resultat. Tillsammans med insatser på andra områden bidrar utvecklingssamarbetet till att bekämpa fattigdom och skapa förutsättningar för utveckling. Vi svenskar kan vara stolta över denna politik. Biståndet ger oss också en unik möjlighet att spela en ledande internationell roll. Sverige har ett ambitiöst biståndsmål, en procent av BNI, skickliga tjänstemän och engagerade folkrörelser. Politiken för Global utveckling utgör en god grund.

Vi socialdemokrater vill utveckla och förbättra politiken ytterligare. Tyvärr har regeringens styrning av biståndet inte fungerat. Regeringens ledarskap, bristande styrförmåga och principiella hållningar har gång på gång mött kraftig kritik.

Biståndsplattformen som tagits fram i syfte att åtgärda flera av bristerna motsvarar tyvärr inte behovet av tydligare styrning. Utvecklingssamarbetet får inte heller återgå till gamla former av givarstyrt bistånd.

Vi socialdemokrater har lagt fram en alternativ Agenda för global utveckling. Där beskrivs grunden för hur vi vill forma ett långsiktigt svenskt utvecklingspolitiskt aktörskap. Sverige ska ta sin del av det globala ansvaret för en hållbar utveckling – nu och efter 2015.

För att kunna göra det behöver utvecklingspolitiken ett omtag. Bristfällig styrning och ensidig fokusering på kortsiktiga resultat måste ersättas av långsiktighet. Sverige ska vara en trovärdig och aktiv global aktör, inte endast en givare av biståndsinsatser. Sverige ska vara en tydlig röst för en rättvisare värld, för den fattiga och utsatta människan och för ett hållbart klimat. Sverige ska vara en pålitlig partner i humanitära kriser.

Socialdemokraterna föreslår en översyn av utvecklingssamarbetets styrning, organisation och rollfördelning. Förtroendet för Sveriges hantering av biståndet måste återupprättas. Biståndet och Politiken för Global utveckling behöver en nystart.

***

Det som i Syrien började som fredliga krav på frihet och demokrati har gått över i ett blodigt inbördeskrig. Situationen är oerhört svår och lidandet ofattbart. Cirka 130 000 människor har dödats, över två miljoner befinner sig på flykt utanför landet och än fler inom gränser-

na. Arbetet med att eliminera de kemiska vapnen måste fortskrida, aktörer måste ges tillträde så att den humanitära nöden kan lindras. Framför allt måste alla stridande parter bryta våldsspiralen för att en politisk lösning ska kunna bli möjlig.

Idag är det några länder, däribland Sverige, som tar ett stort ansvar för flyktingmottagandet inom EU. För att kunna ge skydd åt fler drabbade från krigets Syrien krävs att fler länder tar ett större solidariskt ansvar. Det bör främst kunna ske genom att EU-länderna ökar sina flyktingkvoter genom vidarebosättningsprogram. Sverige måste bli mer pådrivande i arbetet för ett flyktingmottagande inom EU där alla länder tar sitt ansvar.

Egyptens folk har tydligt visat att de vill ha såväl demokratisk som ekonomisk utveckling. Egyptens regering har ansvar för att stoppa våldet och leda landet till en positiv och demokratisk utveckling. Legitimitet för de styrande kan endast fås genom demokratiska val.

Framsteg har gjorts i Irans relationer med omvärlden. Bristen på demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna är dock fortfarande allvarlig. Omvärlden måste ställa krav på mänskliga rättigheter samt att presidentkandidaterna från 2009 friges.

En nyckel till fred och stabilitet i regionen är en lösning på konflikten mellan Israel och Palestina. Den bräckliga fredsprocessen behöver stöd. Vi socialdemokrater tror på en framtid med två fria, livskraftiga och demokratiska stater som lever sida vid sida inom säkra och erkända gränser. Det är nu av största vikt att USA:s och omvärldens ansträngningar når framgång med att få parterna att enas kringkommande fredsavtals ramar. Alla parter har ett ansvar men Israel som den starkaste parten har ett särskilt ansvar.

Sverige och EU måste agera för att förmå Israel att upphöra med ockupationen av de palestinska områdena. Vi socialdemokrater har länge krävt att produkter från bosättningar på ockuperat område ska ursprungsmärkas.

Välståndsklyftan över Medelhavet måste bekämpas. Drunkningskatastrofen vid Lampedusa var endast en av alltför många. EU borde i högre grad bidra till att klyftorna utjämnas genom att underlätta handel, reformera unionens jordbrukspolitik, öka utbytet och kontakter mellan människor, främja demokratisk utveckling och därigenom skapa ekonomisk och social utveckling i Afrika.

Tyvärr har EU tidigare gett sitt stöd till odemokratiska regimer, som till exempel Libyen, i utbyte mot politisk stabilitet och energileveranser. Vad som i längden skapar verklig säkerhet och utveckling är att uppfylla människors krav på värdighet, frihet och demokrati. Detta måste avspeglas i EU:s politik. De samarbetsavtal unionen har med länderna i regionen måste bygga på en tydlig koppling till demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter. Det internationella samfundet måste försvara kvinnors rättigheter. Att möjliggöra kvinnors deltagande i samhällslivet på lika villkor som männen kommer att vara av avgörande betydelse för hela regionens framtid.

Det svenska engagemanget för Afghanistan går 2014 in i en ny fas. Det militära bidraget håller på att avvecklas. Säkerhetsansvaret lämnas över till Afghanistan. För Afghanistans framtid är det viktigt att de val som ska hållas genomförs på ett sätt som bidrar till en demokratisk legitimitet för de styrande. Den svenska militära insatsen har varit omfattande och långvarig. Det är rimligt att regeringen efter insatsens avslutande gör en utvärdering av dess genomförande och resultat.

Sveriges engagemang för att bidra till fred, utveckling och kvinnors rättigheter ska vara långsiktigt. Afghanistan blir i framtiden Sveriges största biståndsland. Det ställer stora krav både på afghanska myndigheter men också på den svenska styrningen av biståndet. Inte minst korruptionen utgör en utmaning och Sverige måste ha tillräckliga resurser på plats för att hantera dessa frågor. Det bör också finnas en beredskap för att minska stödet om korruptionen omöjliggör ett effektivt bistånd eller om den afghanska regeringen inskränker barns och kvinnors rättigheter.

Det nordiska samarbetet har legat till grund för vår utveckling och vårt välstånd. Samarbete och öppenhet har gjort Norden till en region i världsklass. För att fortsatt kunna stå starkt vill vi socialdemokrater att det nordiska samarbetet utvecklas. Sverige bör vara mer aktivt i Arktis och Barents för att värna den gemensamma miljön och för att skapa stabilitet och säkerhet i områden där nu isfria transportleder och ökande tillgång till naturresurser kan skapa spänningar.

Sverige bör vara mer aktivt och närvarande i Asien. En stor del av världens ekonomiska tillväxt sker i länder som Kina, Indien, Japan, Sydkorea, Filippinerna och Indonesien. Asien spelar därför en allt större roll i världen. Tyvärr ökar samtidigt spänningarna. Nordkoreas brutala och oförutsägbara regim utgör en stor fara.

Territoriella anspråk och olösta gränstvister utgör ständiga orosmoment. Den ökande spänningen mellan Kina och Japan måste minska. En konflikt mellan dessa länder skulle få oerhörda konsekvenser.

Burma uppvisar framsteg men många utmaningar kvarstår, inte minst gällande minoriteters rättigheter. Det är viktigt att Sverige har en tydlig närvaro på plats, särskilt med tanke på det ökande utvecklingssamarbetet. Situationen i Thailand är alltjämt orolig.

Alltför stor del av intresset för Afrika har under flera år begränsats till att enbart gälla utvecklingssamarbetet. Vi socialdemokrater anser att Sverige bör ha ett bredare förhållningssätt där vi ser Afrika som partner för samarbete och utveckling. Inte heller ska Sveriges engagemang för Västsahara minska utan Sverige bör erkänna Västsahara som en egen stat. Sahelregionens porösa gränser och svaga stater inger särskild oro. Sverige bör engagera sig mer i Sahel och stärka engagemanget på Afrikas horn.

Latinamerikas ekonomiska utveckling går i många fall åt rätt håll. Ekonomisk utveckling måste gå hand i hand med social utveckling. Sverige bör vara mer aktivt för att stärka relationerna såväl bilateralt som regionalt. Brasilien är och kommer att vara en viktig samarbetspartner för Sverige. Chile är ett land med vilket Sverige ochmånga människor har starka band. Detta bör ligga till grund för fortsatt goda relationer.

***

Socialdemokraterna anser att den svenska utrikespolitiken ska vara en stark röst för fred, folkrätt och mänskliga rättigheter. Den ska bidra till internationellt samarbete och solidaritet samt främja svenska intressen.

Nelson Mandela, en av vår tids stora förebilder och inspiratörer, har sagt att ”it always seems impossible until it´s done”.

En rättvis värld är möjlig.

Förenta nationerna.

Från Organisation | Svenska FN-förbundet 6 maj 2013.

FN-systemet

FN har sex huvudorgan vars uppgifter och befogenheter är inskrivna i FN:s stadga. Under dessa sorterar ett stort antal underorgan, program och organisationer med olika ansvarsområden och arbetsuppgifter. Tillsammans med fackorganen utgör dessa vad vi kallar för FN-systemet.

FN har sex huvudorgan

- Generalförsamlingen
- Säkerhetsrådet
- Ekonomiska och sociala rådet
- Förvaltarskapsrådet
- Internationella domstolen
- Sekretariatet

Huvudorganen har alla sitt säte i New York, förutom Internationella domstolen som finns i Haag i Nederländerna.

Underorgan

I takt med att FN:s ansvarsområden utvidgats har FN:s generalförsamling inrättat allt fler underorgan, i många fall på förslag av ekonomiska och sociala rådet, ECOSOC, eller FN-konferenser. De arbetar med ekonomiska, sociala och humanitära frågor, vart och ett med sitt specifika mandat. Underorganen är direkt underställda FN och rapporterar om sin verksamhet till ECOSOC och generalförsamlingen.

Varje underorgan leds av en chef som utnämns av generalförsamlingen eller FN:s generalsekreterare. Underorganen har egna budgetar och finansieras med bidrag från FN:s medlemsländer. Bidragen är frivilliga, vilket gör att många av dem brottas med ständiga ekonomiska problem.

FN:s underorgan

Underorganen ingår i FN:s moderorganisation, men agerar självständigt och har egna sekretariat.

De har egna styrelser, men finansieras genom frivilliga bidrag från FN:s medlemsländer. Några ingår dock i FN:s sekretariat. Dessa får del av FN:s budgetmedel.

Underorganen har bildats genom beslut av generalförsamlingen, och dess chefer och styrelser tillsätts av generalförsamlingen. De agerar självständigt men rapporterar till Ecosoc och generalförsamlingen.

Underorganen med länkar till respektive hemsida är inlagda i följande sammanställning om de 22 politikområdena. Placeringarna är gjorda efter organens huvudsakliga ämnesområden.

1 **Ledning.** (Statsminister)
Här är inte med politikområden som finns i FN sex huvudorgan:
Generalförsamlingen
Säkerhetsrådet
Ekonomiska och sociala rådet
Förvaltarskapsrådet. Rådet har egentligen ingen uppgift längre.
Internationella domstolen
Sekretariatet

2 **Planering av och information om regeringspolitiken.** (Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
Planering av politiken: Sekretariatet Ekonomiska och sociala rådet

3 **Världspolitik.** (Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)
Utrikespolitik och världspolitik: Generalförsamlingen

4 **Europapolitik.**(EU-minister och Europaplaneringsminister)
Europapolitik. Ingår i FNs världspolitik.

5 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
Demokratipolitik. FN:s mänskliga rättigheter och demokrati
Justitiepolitik. Internationella domstolen

6 **Försvar.** (Försvarsminister)
Försvarspolitik: Fred, säkerhet och nedrustning Säkerhetsrådet

7 **Klimat och klimatstörningar.** (Miljöminister)
Meteorologiska världsorganisationen
WMO:s uppgift är att underlätta globalt samarbete i frågor som rör atmosfärisk miljö och klimatförändringar samt internationellt utbyte av meteorologiska data
http://www.wmo.int/pages/index_en.html

8 **Transporter.** (Infrastrukturminister)
Internationella civila luftfartsorganisationen
ICAO:s uppgift är att främja en säker och ordnad utveckling av den civila luftfarten i hela världen
http://www.icao.int/
Internationella sjöfartsorganisationen
IMO är verksamt inom internationell handelssjöfart med att förbättra standarden för sjösäkerhet och förhindra miljöförstöring till havs
http://www.imo.org/
Världspostunionen
Unionen skapar regelverket kring internationell posthantering och ger råd i tekniska frågor kring effektiv hantering av post. Den inrättades 1874 och blev ett fackorgan inom FN 1948
http://www.upu.int/

9 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
FN:s miljöprogram
Verkar för en förbättrad global miljö där en ökad levnadsstandard sker med hänsyn till hållbar utveckling. Organisationen stöder utbildning i miljöfrågor och samarbete i dessa frågor länder emellan.
http://www.unep.org/

10 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)

FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation

FAO:s övergripande uppdrag är att trygga livsmedelssäkerheten för alla människor genom att förbättra näringsstandard, jordbruksproduktion och lantbygdsbefolkningars levnadsstandard samt bidra till tillväxten i världsekonomin

http://www.fao.org/ FAO:s svenska sida

Internationella jordbruksutvecklingsfonden

IFAD:s huvudsakliga mål är att skapa resurser för förbättrad livsmedelsproduktion och bättre näringstillgång bland den fattiga befolkningen i utvecklingsländer

http://www.ifad.org/

11 **Bistånd.** (Biståndsminister)

FN:s utvecklingsprogram

Detta underorgan har huvudansvaret för FN:s uppföljning av millenniedeklarationens utvecklingsmål och är världens största källa för bistånd till utveckling och har kontor i många länder. Syftet är att öka levnadsstandarden och verka för en bättre miljö och en rättvisare ekonomisk utveckling.

http://www.undp.org/

Åtta mål för en bättre värld

1 Halvera jordens fattigdom och hunger
2 Se till att alla barn får gå i grundskola
3 Öka jämställdheten mellan kvinnor och män
4 Minska barnadödligheten
5 Förbättra mödrahälsan
6 Stoppa spridningen av hiv/aids och andra sjukdomar
7 Säkra en miljömässigt hållbar utveckling
8 Öka samarbetet kring bistånd och handel

FN:s volontärer

Detta är ett program för frivilliga hjälparbetare som är verksamma i många länder. De är yrkesutbildade inom många områden för att kunna hjälpa till med det värdlandet mest behöver. Programmet finansieras och administreras till stor del av UNDP.

http://www.unv.org/

12 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst .** (Socialminister)

Världshälsoorganisationen

WHO:s mål är att alla människor ska uppnå högsta möjliga hälsonivå. De arbetar med hälsoupplysning, vaccinationsprogram, familjeplanering och tillhandahåller läkemedel i utvecklingsländer

http://www.who.int/en/

FN:s befolkningsfond

Fonden sysslar med befolkningsfrågor i en vid bemärkelse. Familjeplanering, mödrahälsovård, åtgärder för att hindra spridandet av HIV/AIDS och andra sexuellt överförbara sjukdomar är några uppgifter, men även förhindrande av våld mot kvinnor.

http://www.unfpa.org/

13 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)

FN:s program för boende- och bebyggelsefrågor

Främsta syftet med detta program är att förbättra bostadsstandarden för fattiga människor i hela världen. Genom forskning och utbildning i frågor som rör bostadsbyggande, sanitet och slumsanering stöder man myndigheter som vill höja bostadsstandarden.

http://www.unchs.org/

Världslivsmedelsprogrammet

Att bistå människor med livsmedel är huvuduppgiften för detta underorgan. Målet är att alla människor ska ha tillgång till den näring

de behöver. WFP driver program för att ge skolbarn i fattiga länder näringsrik mat så de kan fullfölja sin grundutbildning. WFP är verksamt både i långsiktiga projekt och i katastrofsituationer.
http://www.wfp.org

Världsturismorganisationen

WTO uppmuntrar internationell turism som ett medel att förbättra förståelsen mellan människor från olika länder och öka kunskapen om skilda civilisationer. Det blev ett fackorgan inom FN-systemet så sent som http://www.world-tourism.org/

Internationella atomenergiorganet IAEA

14 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst. (**(Barn- och äldreminister)

FN:s barnfond

Detta är det FN-organ som är helt inriktat på att verka för barns skydd, överlevnad och utveckling, speciellt för barn i utvecklingsländer och krigshärjade länder. På agendan står även att skydda barn mot HIV/AIDS, vaccinationsprogram och speciell uppmärksamhet på flickors skolutbildning.
http://www.unicef.org/

15 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)

FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur

UNESCO arbetar för utbildning åt alla, kulturell utveckling, pressfrihet och skydd av världens natur- och kulturarv. Organisationen uppmuntrar också samarbete mellan nationer inom dessa områden
http://portal.unesco.org/

16 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
(IT-minister. Kultur-och idrottsminister)

Internationella teleunionen

ITU har som syfte att öka det internationella samarbetet kring alla slags telekommunikationer och främja utvecklingen av teknisk utrustning för dessa. Härifrån fördelas radio- och TV-frekvenser för hela världen. Det hette tidigare Internationella telegrafunionen och bildades redan 1865
http://www.itu.int/net/home/index.aspx

Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten

WIPO:s uppgift är att skydda upphovsrätten, dels den industriella äganderätten (patent, varumärkesrätt, industriell design m.m.) dels copyright och näraliggande rättigheter(t ex inom litteratur, musik, film och konstnärliga arbeten
http://www.wipo.int/portal/index.html.en

UN Womens internationella arbete är inriktat mot främst fem tematiska områden:

- öka kvinnors deltagande på ledande positioner
- motverka våld mot kvinnor
- öka kvinnors deltagande i konfliktlösnings- och fredsarbete
- förstärka kvinnors deltagande som ekonomiska aktörer
- förbättra jämställdhetsprioriteringar på nationell och lokal nivå vad gäller budgetplanering

http://www.unwomen.org/

17 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)

Internationella arbetsorganisationen

ILO arbetar för att främja social rättvisa för arbetstagare i hela världen och utformar internationella riktlinjer och program för att förbättra arbets- och levnadsförhållanden
http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm

18 **Näringar.** (Näringsminister)

FN:s organisation för industriell utveckling

UNIDO är FN-systemets centrala samordnande organ för industriell utveckling i utvecklingsländerna
http://www.unido.org/

19 **Handel.** (Handelsminister)

FN:s konferens om handel och utveckling

UNCTAD är generalförsamlingens viktigaste instrument inom handel och utveckling. Den första FN-konferensen om handel och utveckling hölls i Genève 1964 och resulterade i att UNCTAD blev ett permanent underorgan. UNCTAD ska särskilt tillvarata utvecklingsländernas intressen i handelsfrågor för att påskynda den ekonomiska utvecklingen och minska fattigdomen. http://www.unctad.org

20 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)

FN:s flyktingkommissariat

Huvuduppgifterna är att ge rättsligt skydd åt flyktingar och asylsökanden, ge materiellt skydd åt människor i humanitära katastrofer och att bistå flyktingar och internflyktingar att återvända hem under säkra förhållanden
http://www.unhcr.org

FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar

Sedan 1950 har hjälporganisationen varit verksam och bistått palestinier som förlorat sina hem och inkomstmöjligheter på grund av den arabisk-israeliska konflikten som startade 1948. Det är enorma penningsummor som kanaliserats via hjälporganisationen och som bl.a. använts till hälsovård, utbildning, katastrofhjälp och livsmedelsbistånd.
http://www.un.org/unrwa/

21 **Polisen. Brott. Kriminalvård.** (Justitieminister, del)

Kontoret för narkotikakontroll och förebyggande av brott

UNODC är en sammanslagning av två tidigare organisationer, United Nations Drug Control Programme och the Centre for International Crime Prevention. Dess uppgifter är att bekämpa narkotikaproblem, kriminalitet och terrorism. Arbetet sker genom fältprojekt runt om i världen, forskning och utbildning samt medhjälp till stater som vill utveckla sina lagar till effektivare instrument inom dessa områden.
http://www.unodc.org/

22 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.** (Finansminister. Finansmarknadsminister. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)

FN:s kapitalutvecklingsfond

Denna fond bidrar till att uppnå millenniemålen genom att finansiera projekt och ge mikrokrediter i de minst utvecklade länderna (LDC-länderna) och därigenom bekämpa fattigdomen i världen.
http://www.uncdf.org

Internationella valutafonden

IMF uppmuntrar internationellt valutasamarbete och finansiell stablitet genom rådgivning och assistans i dessa frågor
http://www.imf.org/external/index.htm

Världsbanksgruppen

Världsbanken är en grupp som består av fem organisationer: den Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken IBRD, det Internationella finansieringsbolaget IFC, den Internationella utvecklingsfonden IDA, det Internationella investeringsgarantiorganet MIGA och det Internationella centret för förlikning i investeringstvister, ICSID. Gruppen ger lån och teknisk assistans till utveccklingsländer
http://www.worldbank.org/

Sverige och FN

Stödet för FN i Sverige är starkt både på det politiska planet och bland folk i allmänhet. Sverige är relativt sett en av de största bidragsgivarna till FN och andelen av det obligatoriska bidraget till FN:s reguljära budget uppgår till en procent. Utöver detta ger Sverige omfattande frivilliga bidrag till FN:s olika organisationer, humanitära insatser och utvecklingssamarbete. Sverige har varit medlem i säkerhetsrådet tre gånger sedan inträdet 1946, senaste gången 1997-98.

På plats i New York

Sverige har, liksom de flesta andra medlemsländer, en ständig representation på plats i New York. Representationens uppgift är att representera Sverige i FN och FN-organisationerna i New York, i den lokala EU-samordningen samt i kontakterna med andra FN-delegationer. Det dagliga arbetet består till mycket stor del av att bevaka de många mötena i till exempel generalförsamlingen och dess olika utskott. Läs mer via länken till höger.

Sveriges FN-representation i New York

Sverige och FN på UD:s hemsida

DN 12 mars 2014:

"Siffror som talar för sig själva"

"Kunskap väger lätt mot pengar. Trots allt vi lärt om klimatet ökar koldioxidutsläppen. Fast nikotin bevisligen dödar lockas allt fler i världen att röka.

För fem år sedan gjorde de brittiska epidemiologerna Kate Pickett och Richard Wilkinson världssuccé med boken "Jämlikhetsanden", där de visade att hela samhället mår dåligt om avståndet mellan dem däruppe och dem därnere blir för stort. Ojämlikheten i sig är skadlig, den gör människor sjukare – samt fetare, onyktrare, olyckligare och mer kriminella.

I en artikel i Guardian (9/3) har de två nu summerat vad som hänt sedan boken gavs ut. De har fått mothugg förstås, men hävdar att den seriösa forskning som gjorts tvärtom stödjer deras teser.

Själva hade de då mest statistik och psykologiska laboratorietester att tillgå, men i dag kan de åberopa studier som mer konkret påvisat att stor ojämlikhet har direkt destruktiva sociala följder i form av exempelvis fler övergrepp mot barn och mer mobbning i skolan. Den skadar ekonomin också: finansiella bubblor riskerar att bli både fler och allvarligare.

Och det är inte bara Occupy Wall Street som uppmärksammat problemet politiskt under åren som gått. Själva valutafonden IMF har medgett att det är bra på sikt för tillväxten att motverka ojämlikhet, samtidigt som både Barack Obama och påven Franciskus har pekat ut den som en av vår tids stora utmaningar.

Så vart rör sig världen?

Käpprätt i fel riktning, konstaterar Pickett och Wilkinson dystert. I Storbritannien drar den rikaste procenten ifrån, de hundra mest välbärgade hushållen äger i dag lika mycket som 30 procent av de fattigaste medan toppdirektörerna tjänar 300 gånger mer än de lägst betalda av de anställda i sina företag.

Men vad bekymrar det Joakim von Anka. Den med störst kassavalv när världen dör vinner. **Lars Linder** lars.linder@dn.se "

DN 15 mars 2014: Kolumnen. Richard Swartz

“Rysslands geopolitiska mardröm”

“Rädslan för inringning och invasion sitter djupt i ryssarna. Det rättfärdigar ingen aggression mot ett grannland. Men hur kunde man i väst glömma dessa ryska fobier? “

“Ryssland är en klassisk kolonialmakt som senare än England eller Frankrike förlorade sina kolonier, men då nästan över en natt. De försvann med kommunismen. Vladimir Putin har kallat den förlusten förra århundradets största geopolitiska katastrof och vill skaffa sig en plats i Historien som den som gjorde Ryssland starkt och mäktigt igen. På den punkten har han stöd av de allra flesta ryssar.

Kronan bland de forna kolonierna var Ukraina. Inte bara därför att den var störst utan också därför att Ukraina historiskt, kulturellt och emotionellt är så nära knutet till Ryssland att den ryska identiteten är svår att föreställa sig utan Kiev och denna ukrainska dimension. Dessutom utgör landet ”buffertzon” mot ett historiskt sett ofta fientligt Europa. Arméer har här oftare marscherat mot öster än mot väster.

Och utan detta Ukraina skulle Putin kunna skrota sin historiska mission – hans euroasiatiska union, tänkt att som ett slags Epautgåva av Sovjet-unionen åter göra Ryssland starkt och mäktigt, vore en torso, något blygsamt och nästan löjeväckande. Men nu är detta Ukraina i full färd med att bli en egen, suverän stat – eller riktigare: det ukrainska samhället befinner sig mitt uppe i en stats- och nationsbildningsprocess – som ur rysk synvinkel uppfattas som oroande och hotfull. Ty vad är den nuvarande regimen i Kiev annat än ett instrument för större och starkare krafter? I klartext handlar det om EU och Nato.

Rysslands existentiella mardröm är geopolitisk. Den handlar om inringning och invasion. Denna mara sitter så djupt i den ryska själen att man kan hävda att den fått mytiska och groteskt överdrivna proportioner. Men det går inte att hävda att den vore grundlös: från tatarer och polacker över Karl XII och Napoleon ända bort till Hitler har Ryssland drabbats av just inringning och invasion. I våra dagar uppfattas bara alltför lätt EU och Nato som nya, visserligen mildare, men ändå närbesläktade varianter av det klassiska hotet.

Ryssland har noterat hur på annat håll i Östeuropa Nato följt på EU som ett brev på posten. Först blir man medlem i det första, sedan i det andra. Men ett Ukraina som medlem i Nato – ett land där den ryska Svartahavsflottan redan är stationerad – är ett *contradictio in adiecto* för Moskva. En sådan militär samexistens finns inte i sinnevärlden-, inte ens i den ryska fantasin. Antingen eller är vad som gäller. Och Ukraina uppfattas som del av Rysslands -intressesfär.

Självfallet rättfärdigar ingenting av detta den ryska aggressionen mot grannlandet; den förblir ett brott mot folkrätten och mot Ukrainas territoriella integritet. Men hur var det möjligt att glömma dessa ryska fobier? Trodde man att de hade försvunnit med Sovjetunionen? Har alla kremlologer skickats i pension? Ty det är inte sant att Moskvas reaktion på den ukrainska krisen kom som en överraskning, särskilt inte efter vad som hände i Georgien 2008. Snarare gäller motsatsen: det är mycket svårt att föreställa sig att Moskva *inte* skulle ha reagerat som man nu gjort och reaktionsmönstret visat sig vara detsamma som i går och förrgår.

Likväl borde Rysslands aggression på Krim uppfattas som svaghet i stället för styrka, som en offensiv i defensivens tjänst. Den ryska reaktionen har nästan en underton av desperation. Hit men inte längre! Putins euroasiatiska vision måste räddas: vad gäller Ukraina (och kanske Moldavien och Georgien) försöker man därför hålla så många optioner som möjligt öppna. Men samtidigt är Ryssland alldeles för svagt för att kunna restaurera sitt gamla kolonialvälde i Östeuropa.

Trots förståelig oro i dessa dagar lär stater utan ryska minoriteter – och det är nästan alla – kunna känna sig säkra.

Men problemet är att inte heller Ukraina vill vara en koloni och att Ryssland inte ens har råd med Ukraina. Inte heller EU: därtill är detta land alltför stort, alltför etniskt kluvet, alltför fattigt och outvecklat. Hittills är Ryssland ensamt om att ha agerat medan Väst inte gjort mycket mer än reagerat. Denna helg kommer Putin att på Krim etablera ytterligare fakta: i en så kallad folkomröstning kommer ryssarna där att uttala sig för en anslutning till Moder Ryssland. Ryssland kan göra dem till viljes. Men det kan inte uteslutas att Putin ser folkomröstningen som enbart ett sätt att förstärka sin förhandlingsposition.

Någon hävdar att vi måste stå upp för våra demokratiska värden och övertygelser också i Ukraina. Det är sant. Men hur? Ryssland är inte en demokrati, och hur ädla och önskvärda våra värden och övertygelser än må vara förblir politik det möjligas konst, alltså en verksamhet baserad på kompromisser och förståelse också av vad man inte vill förstå.

Men det är inte ens säkert att konflikten har en politisk lösning. Även om ryska säkerhetsintressen skulle kunna säkras i Ukraina är landet inte Finland. Ett Finland utanför Nato kunde Moskva acceptera som demokratiskt och ekonomiskt integrerat med Väst. Men Ukraina är helt enkelt för stort och Putin behöver landet för sin euroasiatiska union. Här verkar allt eller intet liksom antingen eller att gälla.

För en politisk lösning bådar det inte gott.

Richard Swartz journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 15 mars 2014 :

“Hitler slagträ i Putins propaganda”

“ Analys. Få ställen på jorden har en sorgligare historia än Krim – kantad av blodbad, erövringar och tvångsförvisningar. Och i dag används historien, som i så många andra konflikter, som politiskt slagträ.”

“Detta är en plats som har den tvivelaktiga äran av att ha fått ett helt krig uppkallad efter sig. Kriget, som vissa nu ger den ödesmättade beteckningen det första Krimkriget, utspelades mellan 1853 och 1856 och är i väst kanske mest känt för Florence Nightingale, den brittiska överklasskvinnan som grundade sjuksköterskeyrket.

Mindre kända är parallellerna mellan det kriget och dagens situation.

Även den gången var det en rysk ledares stormaktspolitik – tsar Nikolaj I – som ledde till konflikt med omvärlden. Tsarens ärende var kontrollen över kristnas tillträde till platser i det heliga landet – Palestina – som kontrollerades av det Osmanska riket. Men i själva verket handlade det om att etablera Ryssland som en stormakt och fortsätta expandera söderut. Något som de etablerade stormakterna Storbritannien och Frankrike inte kunde acceptera.

I dag är förtecknen annorlunda. Men precis som 1800-talets tsarer såg sig som den äkta kristenhetens banerförare bemödar sig president Vladimir Putin allt mer om att lansera Ryssland som en alternativ civilisation. Det ideologiska vakuumet efter kommunismens fall har fyllts upp av en antibild av Västvärlden som dekadent, hycklande och ultraliberal. Och samtidigt nazistanstruken.

Västeuropéer har i allmänhet svårt att känna igen sig i den bilden, men i Ryssland har den stor genomslagskraft.

1850-talets Krimkrig ledde till ett förödmjukande nederlag för Ryssland, som under en period inte tilläts ha krigsfartyg i Svarta havet. I förlängningen ledde förlusten till att tsaren tvingades sälja Alaska till USA för en struntsumma.

Men den historiska parallellen är inte den som Putin gör i första hand i dag. I stället tar ryska medier ständigt upp en annan mörk period i Krims historia: andra världskriget. Då höll Hitlers Tyskland halvön under ett och ett halvt år och hann med att slakta runt 130 000 människor, bland dem Krims alla judar.

”Samma nazister då som nu”, är Kremls budskap till halvöns befolkning. I de ryska tv-kanaler som nu tagit över etern på Krim utmålas den nya regeringen i Kiev som styrd av ultranationalistiska grupper som Högra sektorn – en rörelse utan ministerposter och som stöds av mindre än två procent av ukrainarna.

Propagandan går hem hos många Krimbor som med goda skäl är stolta över krigsåren då Sevastopol fick titeln hjältestad. På sockeln till den stora Leninstatyn i centrala Simferopol hade någon häromdagen klottrat ”Rör inte vår ledare”, och alldeles intill stod det ”Krim mot nazister”.

Så kan en 2000-talskonflikt beskrivas med skruvad 1900-talsretorik. Enligt samma mönster kan Florence Nightingale snart komma att kallas högerextremist.

Ingmar Nevéus ingmar.neveus@dn.se “

4 Europapolitik.

(EU-minister och Europaplaneringsminister)

Från Internet 13 januari 2014: Förstasida

EU-kommissionen

Kommissionärerna 2010–2014
Få mer information om varje medlem av den andra Barrosokommissionen och deras portfolion.

Så här arbetar vi
Kommissionen består av kommissionsledamöternas kollegium med 28 ledamöter, inklusive ordföranden och vice ordförandena. Kommissionärerna, en från varje EU land, står för kommissionens politiska ledarskap under sin 5 åriga mandatperiod. Varje kommissionär får ansvar för särskilda sakområden av ordföranden.

Lär känna kommissionen
Uttrycket ”kommissionen” avser både kommissionsledamöternas kollegium och den offentliga förvaltningen under detta, som till stor del är baserad i Bryssel. Kommissionen har också ett kontor (”representation”) i varje EU land.

- Europeiska kommissionens arbete
- Avdelningar inom kommissionen (generaldirektorat)
- Årligt arbetsprogram
- Evenemangskalender
- Kommissionens kontor i ditt land

Historik

- Kommissionens tidigare ordförande
- Den första Barroso-kommissionen (2004–2009)
- Europeiska unionens historia

Öppenhet

- Kommissionsledamöternas redovisningar av sina ekonomiska intressen

Kommissionärernas löner och förmåner
Särskilda rådgivare till Europeiska kommissionens ledamöter
Offentligt register över gåvor värda mer än 150 euro
Regler och förfaranden
Uppdragsbeskrivningar från José Manuel Barroso till de nominerade kommissionärerna
Information om Europaparlamentets utfrågningar
Kommissionsledamöternas uppförandekodex
Kommissionärernas ämbetsed.

EU:s institutioner och andra organ. Från omr 36-39zz.pdf

Tre institutioner stiftar tillsammans EU:s lagar:

- Europaparlamentet företräder medborgarna i EU och väljs direkt av dem.
- Europeiska unionens råd (ministerrådet) företräder de enskilda medlemsländerna. Länderna turas om att leda ministerrådets arbete ett halvår i taget.
- EU-kommissionen tillvaratar unionens intressen.

De tre institutionerna utarbetar tillsammans initiativ och lagar som gäller hela EU enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet (tidigare medbeslutandeförfarandet). I princip är det kommissionen som föreslår nya lagar och Europaparlamentet och rådet som antar dem. Sedan är det kommissionen och medlemsländerna som tillämpar lagarna och kommissionen som ser till att de följs.

Två andra institutioner spelar en viktig roll:

- Domstolen tolkar EU-rätten och ser till att den följs.
- Revisionsrätten granskar EU:s finanser.

Institutionernas befogenheter och ansvarsområden slås fast i fördragen, som ligger till grund för all EU-verksamhet. Där finns också de regler och förfaranden som institutionerna måste följa. Alla EU-ländernas stats- och regeringschefer har enats om fördragen och de nationella parlamenten har ratificerat dem.

EU har dessutom en rad andra institutioner och interinstitutionella organ med särskilda uppgifter:

- Europeiska ekonomiska och sociala kommittén företräder det civila samhället och arbetsmarknadens parter.
- Regionkommittén företräder regionala och lokala myndigheter.
- Europeiska investeringsbanken finansierar EU:s investeringsprojekt och bistår småföretag genom Europeiska investeringsfonden.
- Europeiska centralbanken ansvarar för EU:s penningpolitik.
- Europeiska ombudsmannen utreder klagomål om missförhållanden i EU:s institutioner och övriga organ.
- Europeiska datatillsynsmannen ser till att personuppgifter skyddas.
- Publikationsbyrån ger ut information om EU.
- EU:s rekryteringsbyrå rekryterar personal till EU:s institutioner och övriga organ.
- Europeiska förvaltningsskolan anordnar utbildning för EU:s personal inom vissa områden.
- Specialiserade byråer och decentraliserade organ sköter vissa tekniska, vetenskapliga eller administrativa uppgifter.
- Europeiska utrikestjänsten bistår EU:s utrikesrepresentant Catherine Ashton. Hon leder rådet (utrikes frågor) och arbetet med den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Dessutom garanterar hon att EU:s yttre åtgärder är samstämmiga och samordnade.

Kommissionens avdelningar

Kommissionen har flera olika avdelningar, bland annat generaldirektoraten som i princip ansvarar för olika politikområden. Andra avdelningar och tjänster sköter allmän administration eller har ett särskilt ansvarsområde som bedrägeribekämpning eller statistik. Här på sidan hittar du alla avdelningar indelade efter verksamhetsområde.

Generaldirektorat

- Budget (BUDG)
- Ekonomi och finans (ECFIN)
- Energi (ENER)
- Eurostat (ESTAT)
- Forskning och innovation (RTD)
- Gemensamma forskningscentret (JRC)
- Generalsekretariatetyou (SG)
- Hälso- och konsumentfrågor (SANCO)
- Handel (TRADE)
- Havsfrågor och fiske (MARE)
- Humanitärt bistånd och civilskydd (ECHO)
- Informationsteknik (DIGIT)
- Inre marknaden och tjänster (MARKT)
- Inrikes frågor (HOME)
- Jordbruk och landsbygdsutveckling (AGRI)
- Klimatpolitik (CLIMA)
- Kommunikation (COMM)
- Kommunikationsnät, innehåll och teknik (CNECT)
- Konkurrens (COMP)
- Miljö (ENV)
- Näringsliv (ENTR)
- Översättning (DGT)
- Personal och säkerhet (HR)
- Rättsliga frågor (JUST)
- Regionalpolitik (REGIO)
- Skatter och tullar (TAXUD)
- Sysselsättning, socialpolitik och inkludering (EMPL)
- Tjänsten för utrikespolitiska instrument (FPI)
- Tolkning (SCIC)
- Transport och rörlighet (MOVE)
- Utbildning och kultur (EAC)
- Utveckling och samarbete EuropeAid (DEVCO)
- Utvidgning (ELARG)

Tjänster

- Byrån för löneadministration och utbetalning av individuella ersättningar (PMO)

- Centralbiblioteket
- Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (OLAF)
- Europeiska kommissionens uppgiftsskyddsombud
- Historiskt arkiv
- Infrastruktur och logistik - Bryssel (OIB)
- Infrastruktur och logistik - Luxemburg (OIL)
- Publikationsbyrån (OP)
- Rådgivarbyrån för Europapolitik (BEPA)
- Rättstjänsten (SJ)
- Tjänsten för internrevision (IAS)

Se också

- Brevlådor
- Byråer och decentraliserade organ
- Europeiska kommissionens representationskontor

Senaste uppdatering: 06/01/2014 |

Från Internet 13 januari 2014: Förstasida

EU Politikområden

Ekonomi, finans och skatter
Energi och naturresurser
EU:s utrikespolitik
Företag
Jordbruk, fiske och mat
Klimatåtgärder
Kultur, utbildning och ungdomsfrågor
Miljö, konsumentfrågor och folkhälsa
Rättvisa och medborgerliga rättigheter
Regioner och lokal utveckling
Så fungerar EU
Sysselsättning och sociala rättigheter
Transport och resor
Vetenskap och teknik
Övergripande frågor

Överblick över EU:s samtliga verksamhetsområden.

Jordbruk, fiske och mat

Gemensamma jordbrukspolitiken, landsbygdsutveckling, vattenbruk, gemensamma fiskeripolitiken, bra och säker mat

- **Jordbruk, fiske och mat**
- Fiske
  - Den gemensamma fiskeripolitiken (GFP)
  - Vattenbruk
- Jordbruk och landsbygdsutveckling
  - GJP (gemensamma jordbrukspolitiken)
  - Landsbygdsutveckling
  - Marknaderna på jordbruksområdet
- Säkra livsmedel
  - Djursjukdomar
  - Djurskydd
  - Genetiskt förändrade organismer
  - Livsmedelskvalitet
  - Livsmedelsmärkning
  - Växtskydd
- **Se också**
- EU-kommissionen – Jordbruk och landsbygdsutveckling
- EU-kommissionen – Fiske
- EU-kommissionen – Bra och säker mat
- Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling
- Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor
- Generaldirektoratet för havsfrågor och fiske

Företag

Industrisektorer, näringslivspolitik, små och medelstora företag, inre marknaden, fri rörlighet, konkurrenskraft, konkurrens

- **Företag**
- Enterprise
  - Ditt Europa - Företagen
  - Fri rörlighet för varor
  - Industrisektorer
  - Politikområden
  - Små och medelstora företag
- Inre marknaden
  - Fri rörlighet för tjänster
  - Konkurrens
  - Konkurrenskraft
  - Marknadstillträde

Se också
Kommissionen – Näringsliv
Kommissionen – Inre marknaden
Generaldirektorat för inre marknaden och tjänster
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Genomförandeorganet för forskning (REA)

Klimatarbete

Klimatförändringen, Energi för en värld i förändring

Klimatåtgärder
Klimatanpassning
Klimatförändringen
Se också
Energi för en värld i förändring

Övergripande frågor

Den finansiella och ekonomiska krisen, Europa 2020 – en ny ekonomisk strategi, bättre lagstiftning, hållbar utveckling, flerspråkighet

Övergripande frågor
Bättre lagstiftning
Europa 2020 - En strategi för tillväxt och jobb
Flerspråkighet
Konsekvensanalys av nya initiativ

Kultur, utbildning och ungdomsfrågor

Audiovisuella frågor och medier, kultur, utbildning, idrott, ungdom

Kultur, utbildning och ungdomsfrågor
Idrott
Kultur
Kulturfrågor
Programmet Kultur
Medier
Audiovisuell politik och mediepolitik
Mediaprogrammet
Mediekompetens
Mediesamordning
Programmet "Ett Europa för medborgarna"
Utbildningsprogram
Språk och flerspråkighet
Ungdom
Europeiska ungdomsportalen
Programmet Aktiv ungdom
Ungdomsfrågor
Utbildning
Livslångt lärande
Se också
EU-kommissionen – Kultur
EU-kommissionen – Utbildning
Generaldirektoratet för utbildning och kultur
Genomförandeorganet för utbildning, audiovisuella medier och kultur (EACEA)

Ekonomi, finans och skatter

Finansiella tjänster, EU:s budget, konkurrens, tull, ekonomi, bedrägeribekämpning, skatter

Ekonomi, finans och skatter
Bedrägeribekämpning
Olaf (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning)
Skatter
Budget

Budgetreform för ett EU i förändring
EU:s budget
Ekonomi
Ekonomisk politik
Euron
En inre marknad för kapital
Bättre tillgång till finansiering
Finansiella tjänster
Fri rörlighet för kapital
Konkurrenspolitik
Antitrust
Avreglering
International
Karteller
Konsumentinformation
Sammanslagningar
Statligt stöd
Tullpolitik
Tullar
Se också
EU-kommissionen – Ekonomi och finans
EU-kommissionen – Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf)

Sysselsättning och sociala rättigheter

Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter
Sysselsättning och sociala rättigheter
Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter
Arbetsmiljö
Arbetsrätt
Att arbeta utomlands
Befolkningsutvecklingen
Ekonomiskt stöd till sysselsättning och social solidaritet
Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter
Europeiska socialfonden
Fler och bättre jobb
Jämställdhet
Pensioner
Social delaktighet
Social dialog
Social trygghet
Se också
Sysselsättning, socialpolitik och inkludering
Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering

Energi och naturresurser

Energi, transeuropeiska nät
Energi och naturresurser
Energi
Energipolitik
Energistrategier
Hållbar och ansvarsfull affärsverksamhet
Transeuropeiska nät
Se också
Generaldirektoratet Energi
Generaldirektoratet transport och rörlighet
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER)
Genomförandeorganet för forskning (REA)

Miljö, konsumentfrågor och folkhälsa

Konsumenter, miljö, bra och säker mat, folkhälsa, havsfrågor, hållbar utveckling

Miljö, konsumentfrågor och folkhälsa

Folkhälsa

- Läkemedel
- Narkotika
- Sjukdomar
- Tobak

Hållbar utveckling

Havsfrågor

Konsumentfrågor

- Kemikalier
- Konsumentskydd och konsumenternas rättigheter

Miljö

- Avfall
- Buller
- Kemikalier
- Luft
- Mark
- Natur och biologisk mångfald
- Räddningstjänst
- Vatten

Resurseffektivitet

Se också

EU-kommissionen – Miljö

EU-kommissionen – Mat

EU-kommissionen – Hälso-EU

Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor

Generaldirektoratet för miljö

Generaldirektoratet för havsfrågor och fiske

Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)

Genomförandeorganet för hälso- och konsumentfrågor (EAHC)

Vetenskapliga kommittéer

EU och omvärlden

Gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, utveckling, utvidgning, samarbete, utrikespolitik, humanitärt bistånd, mänskliga rättigheter, utrikeshandel

EU:s utrikespolitik

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP)

- Civil krishantering
- EU:s utvidgning
- Europeiska grannskapspolitiken
- Europeiska unionen i världen
- Fredsbevarande insatser
- Konfliktförebyggande
- Program för externt samarbete
- Utveckling och utvecklingsländer

Utrikespolitik

- Humanitär hjälp (Generaldirektoratet för humanitärt bistånd - Echo)
- Utrikeshandel och handelsavtal

Se också

Kommissionen – Utveckling och samarbete

Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik

Generaldirektoratet för handel

Generaldirektoratet för utveckling och samarbete

Generaldirektoratet för utvidgning

Tjänsten för utrikespolitiska instrument

Rättvisa och medborgerliga rättigheter

Frihet, säkerhet och rättvisa

Rättsliga frågor och medborgerliga rättigheter

Inrikes frågor

- Asylfrågor
- Brottsbekämpning
- Gränskontroll
- Invandring
- Kampen mot terrorism
- Polissamarbete
- Schengen
- Visering

Medborgarnas rättigheter

- Arbete mot diskriminering
- Barnens rättigheter
- EU-medborgarnas rättigheter
- Grundläggande rättigheter
- Handikappfrågor
- Skydd av personuppgifter

Rättsliga frågor

- Narkotikahandel
- Rättsligt samarbete
- Straffrätt

Se också

Generaldirektoratet för inrikes frågor

Generaldirektoratet för rättsliga frågor

Utvärdering av Bulgariens och Rumäniens reformer av rättsväsendet och kamp mot korruption och organiserad brottslighet

Dina rättigheter,din framtid: Samråd om rättigheter som EU-medborgares

Regioner och lokal utveckling

Regionalpolitik, europeiska regionala utvecklingsfonden

Regioner och lokal utveckling

Regionalpolitik

- EU:s solidaritetsfond
- Europeiska regionala utvecklingsfonden
- Europeiska socialfonden
- Hur söker jag?
- Omfattas min region?
- Sammanhållningsfonden
- Vad är regionalpolitik?
- Vilka typer av finansiering finns?

Se också

Generaldirektoratet för regionalpolitik

Vetenskap och teknik

Etik, informationssamhället, audiovisuella frågor och medier, forskning

Vetenskap och teknik

Biovetenskap och bioteknik

Europeiska institutet för innovation och teknik

Forskning

- Euraxess – Europeiska portalen för forskarrörlighet
- Forskning i EU
- Sjunde ramprogrammet

Informationssamhället

- Audiovisuell politik och mediepolitik
- En digital agenda för Europa
- IKT-forskning

Internet
Kommunikation
Mediaprogrammet
Mediekompetens
Mediesamordning
Nanoteknologi
Rymden
Vetenskapsetik
Se också
Kommissionen - Digital Agenda
Generaldirektoratet för näringsliv
Generaldirektoratet för kommunikationsnät, innehåll och teknik
Generaldirektoratet för forskning
Gemensamma forskningscentrumet
CORDIS
SCIENTIX : Nätgemenskapen för undervisning i naturvetenskap i Europa
Genomförandeorganet för utbildning, audiovisuella medier och kultur (EACEA)
Genomförandeorganet för Europeiska forskningsrådet (EFR)
Genomförandeorganet för forskning (REA)
Vetenskapliga kommittéer

Så fungerar EU

Civila samhället, icke-statliga organisationer, EU-institutionerna, EU-fördragen, EU:s framtid, Lissabonfördraget

Så fungerar EU

Det civila samhället
Dorie – EU-kommissionens databas för institutionella frågor
EU:s institutioner
Lissabonfördraget
Reformfördraget

Transport och resor

Turism, transeuropeiska nät, transport

Transport och resor
Transport
EU-körkort
Flygpassagerares rättigheter
Passagerarsäkerhet
Rättigheter vid resor i EU
Tjänstesektorn
Transeuropeiska nät
Transportpolitik
Turism
Se också
Generaldirektoratet för näringsliv
Generaldirektoratet Energi
Generaldirektoratet för transport och rörlighet
Genomförandeorganet för det transeuropeiska transportnätet (TEN-T EA)

Senaste uppdatering: 08/10/2013

Från Internet 13 januari 2014. Förstasida
Se vilka som arbetar i Barroso-kommissionen 2010–2014
Så här arbetar vi
Lär känna kommissionen
Veckans aktiviteter
Historik
Kontakter

Vem är vem – Barroso-kommissionen – Europeiska kommissionen

Barroso, José Manuel [Ordförande]

Ashton, Catherine [Vice ordförande]Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik

Reding, Viviane [Vice ordförande]Rättsliga frågor, grundläggande rättigheter och medborgarskap

Almunia, Joaquín [Vice ordförande]Konkurrens

Kallas, Siim [Vice ordförande]Transport

Kroes, Neelie [Vice ordförande]Digital Agenda

Tajani, Antonio [Vice ordförande]Näringsliv och företagande

Šefčovič, Maroš [Vice ordförande]Kontakter mellan institutionerna och administration

Rehn, Olli [Vice ordförande]Ekonomiska och monetära frågor samt euron

Potočnik, Janez Miljö

Piebalgs, Andris Utvecklingsbistånd

Barnier, Michel Inre marknaden och tjänster

Vassiliou, Androulla Utbildning, kultur, flerspråkighet och ungdom

Šemeta, Algirdas Skatter, tullar, statistik, revision och bedrägeribekämpning

De Gucht, Karel Handel

Geoghegan-Quinn, Máire Forskning, innovation och vetenskap

Lewandowski, Janusz Ekonomisk planering och budget

Damanaki, Maria Havsfrågor och fiske

Georgieva, Kristalina Internationellt samarbete, humanitärt bistånd och krishantering

Oettinger, Günther Energi

Hahn, Johannes Regionalpolitik

Hedegaard, Connie Klimatfrågor

Füle, Štefan Utvidgning och grannskapspolitik

Andor, László Sysselsättning, socialpolitik och inkludering

Malmström, Cecilia Inrikes frågor

Cioloş, Dacian Jordbruk och landsbygdsutveckling

Borg, Tonio Hälsa

Mimica, Neven Konsumentpolitik

Senaste uppdatering: 17/11/2013 09:52:04

EUs kommissionärer inplacerade i 22 politikområden efter huvudsakliga uppgifter.

1 **Ledning**. (Statsminister)
Barroso, José Manuel [Ordförande]

2 **Planering av och information om regeringspolitiken.** (Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
Šefčovič, Maroš [Vice ordförande]Kontakter mellan institutionerna och administration

3 **Världspolitik.** (Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)
Ashton, Catherine [Vice ordförande]Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik (Del)

4 **Europapolitik**(EU-minister och Europaplaneringsminister)
Füle, Štefan Utvidgning och grannskapspolitik

5 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
Reding, Viviane [Vice ordförande] Rättsliga frågor, grundläggande rättigheter och medborgarskap

6 **Försvar.** (Försvarsminister)
Ashton, Catherine [Vice ordförande]Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik. (Del om försvar)

7 **Klimat och klimatstörningar.** (Miljöminister)
Hedegaard, Connie Klimatfrågor

8 **Transporter.** (Infrastrukturminister)
Kallas, Siim [Vice ordförande] Transport

9 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)
Potočnik, Janez Miljö
Hahn, Johannes Regionalpolitik

10 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)
Damanaki, Maria Havsfrågor och fiske
Cioloş, Dacian Jordbruk och landsbygdsutveckling

11 **Bistånd.** (Biståndsminister)
Piebalgs, Andris Utvecklingsbistånd

12 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.** (Socialminister)
Borg, Tonio Hälsa
Georgieva, Kristalina Internationellt samarbete, humanitärt bistånd och krishantering

13 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)
Oettinger, Günther Energi
Mimica, Neven Konsumentpolitik

14 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.**(Barn- och äldreminister)
Andor, László Sysselsättning, socialpolitik och inkludering (Del)

15 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)
Vassiliou, Androulla Utbildning, kultur, flerspråkighet och ungdom (Del om utbildning och forskning)
Geoghegan-Quinn, Máire Forskning, innovation och vetenskap

16 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
(IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
Kroes, Neelie [Vice ordförande] Digital Agenda.
Vassiliou, Androulla Utbildning, kultur, flerspråkighet och ungdom. (Del om kultur od)

17 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
Andor, László Sysselsättning, socialpolitik och inkludering (Del)

18 **Näringar.** (Näringsminister)
Almunia, Joaquín [Vice ordförande] Konkurrens
Tajani, Antonio [Vice ordförande] Näringsliv och företagande
Barnier, Michel Inre marknaden och tjänster

19 **Handel.** (Handelsminister)
De Gucht, Karel Handel

20 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
Malmström, Cecilia Inrikes frågor (Del)

21 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)
Malmström, Cecilia Inrikes frågor (Del)

EUs verksamheter på de 22 politikområdena.

Redovisningen här av EUs verksamheter på de 22 politikområdena bygger på kopior av EUs nyss visade politikområden och är korthuggen och ofullständig därför att EUs beskrivningar är föga detaljerade.

1 **Ledning**. (Statsminister)
Så fungerar EU
Det civila samhället
Dorie – EU-kommissionens databas för institutionella frågor
EU:s institutioner
Lissabonfördraget
Reformfördraget

2 **Planering av och information om regeringspolitiken.**
(Planeringsminister. Informationssekreterare. Gruppsekreterare. Partisekreterare)
Övergripande frågor
Bättre lagstiftning
Europa 2020 - En strategi för tillväxt och jobb
Flerspråkighet
Konsekvensanalys av nya initiativ

3 **Världspolitik.** (Utrikesminister och FN-minister och Världsplaneringsminister)
EU:s utrikespolitik
Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP)
- Civil krishantering
- EU:s utvidgning
- Europeiska grannskapspolitiken
- Europeiska unionen i världen
- Fredsbevarande insatser
- Konfliktförebyggande
- Program för externt samarbete
- Utveckling och utvecklingsländer

Utrikespolitik
Humanitär hjälp (Generaldirektoratet för humanitärt bistånd - Echo)
Utrikeshandel och handelsavtal
Se också
Kommissionen – Utveckling och samarbete
Unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik
Generaldirektoratet för handel
Generaldirektoratet för utveckling och samarbete
Generaldirektoratet för utvidgning
Tjänsten för utrikespolitiska instrument

4 **Europapolitik.**(EU-minister och Europaplaneringsminister)
EU:s utvidgning
Europeiska grannskapspolitiken
Europeiska unionen i världen
Det civila samhället
Dorie – EU-kommissionens databas för institutionella frågor
EU:s institutioner
Lissabonfördraget
Reformfördraget

5 **Demokratiproblem, juridik.** (Demokratiminister. Justitieminister, del)
Medborgarnas rättigheter
Arbete mot diskriminering
Barnens rättigheter
EU-medborgarnas rättigheter
Grundläggande rättigheter
Handikappfrågor
Skydd av personuppgifter
Rättsliga frågor
Rättsligt samarbete
Straffrätt
Se också
Generaldirektoratet för inrikes frågor
Generaldirektoratet för rättsliga frågor
Utvärdering av Bulgariens och Rumäniens reformer av rättsväsendet och kamp mot korruption och organiserad brottslighet
Dina rättigheter,din framtid: Samråd om rättigheter som EU-medborgare

6 **Försvar.** (Försvarsminister)
Fredsbevarande insatser
Konfliktförebyggande

7 **Klimat och klimatstörningar.** (Miljöminister)
Klimatåtgärder
Klimatanpassning
Klimatförändringen
Se också
Energi för en värld i förändring

8 **Transporter.** (Infrastrukturminister)
Transport och resor
Transport
EU-körkort
Flygpassagerares rättigheter
Passagerarsäkerhet
Rättigheter vid resor i EU
Tjänstesektorn
Transeuropeiska nät
Transportpolitik
Turism
Se också
Generaldirektoratet för näringsliv
Generaldirektoratet Energi
Generaldirektoratet för transport och rörlighet

Genomförandeorganet för det transeuropeiska transportnätet (TEN-T EA)

9 **Planering av fysiska miljöer.** (Plan- och byggminister.)

Regioner och lokal utveckling

Regionalpolitik

- EU:s solidaritetsfond
- Europeiska regionala utvecklingsfonden
- Europeiska socialfonden
- Hur söker jag?
- Omfattas min region?
- Sammanhållningsfonden
- Vad är regionalpolitik?
- Vilka typer av finansiering finns?

Se också

Generaldirektoratet för regionalpolitik

10 **Landsbygdspolitik.** (Landsbygdsminister)

Jordbruk, fiske och mat

Fiske

- Den gemensamma fiskeripolitiken (GFP)
- Vattenbruk

Jordbruk och landsbygdsutveckling

- GJP (gemensamma jordbrukspolitiken)
- Landsbygdsutveckling
- Marknaderna på jordbruksområdet

Säkra livsmedel

- Djursjukdomar
- Djurskydd
- Genetiskt förändrade organismer
- Livsmedelskvalitet
- Livsmedelsmärkning
- Växtskydd

Se också

EU-kommissionen – Jordbruk och landsbygdsutveckling
EU-kommissionen – Fiske
EU-kommissionen – Bra och säker mat
Generaldirektoratet för jordbruk och landsbygdsutveckling
Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor
Generaldirektoratet för havsfrågor och fiske

11 **Bistånd.** (Biståndsminister)

- Humanitär hjälp (Generaldirektoratet för humanitärt bistånd - Echo)

12 **Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst.** (Socialminister)

Folkhälsa

Folkhälsa

- Läkemedel
- Narkotika
- Sjukdomar
- Tobak

Hållbar utveckling

- Kemikalier
- Räddningstjänst

Resurseffektivitet

Se också

EU-kommissionen – Miljö
EU-kommissionen – Mat
EU-kommissionen – Hälso-EU
Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor
Generaldirektoratet för miljö
Generaldirektoratet för havsfrågor och fiske
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Genomförandeorganet för hälso- och konsumentfrågor (EAHC)
Vetenskapliga kommittéer

13 **Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.** (Hem- och konsumentminister. Energiminister)

Energi

Energipolitik
Energistrategier
Hållbar och ansvarsfull affärsverksamhet
Transeuropeiska nät

Se också

Generaldirektoratet Energi
Generaldirektoratet transport och rörlighet
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (ACER)
Genomförandeorganet för forskning (REA)

Konsumentfrågor

Konsumentfrågor
Konsumentskydd och konsumenternas rättigheter
Avfall
Buller
Vatten

Resurseffektivitet

Se också

EU-kommissionen – Miljö
EU-kommissionen – Mat
EU-kommissionen – Hälso-EU
Generaldirektoratet för hälso- och konsumentfrågor
Generaldirektoratet för miljö
Generaldirektoratet för havsfrågor och fiske
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Genomförandeorganet för hälso- och konsumentfrågor (EAHC)
Vetenskapliga kommittéer

14 **Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst.**(Barn- och äldreminister)

Sociala rättigheter

Social trygghet

Se också

Sysselsättning, socialpolitik och inkludering
Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering

15 **Utbildning. Forskning.** (Utbildningsminister)

Utbildning

Programmet "Ett Europa för medborgarna"
Utbildningsprogram

Språk och flerspråkighet
Utbildning

Livslångt lärande

Se också

EU-kommissionen – Kultur
EU-kommissionen – Utbildning
Generaldirektoratet för utbildning och kultur
Genomförandeorganet för utbildning, audiovisuella medier och kultur (EACEA)

Vetenskap

Biovetenskap och bioteknik
Europeiska institutet för innovation och teknik
Forskning

Euraxess – Europeiska portalen för forskarrörlighet
Forskning i EU
Sjunde ramprogrammet

Informationssamhället

Audiovisuell politik och mediepolitik
En digital agenda för Europa
IKT-forskning
Internet

Kommunikation
Mediaprogrammet
Mediekompetens
Mediesamordning
Nanoteknologi
Rymden
Vetenskapsetik
Se också
Kommissionen - Digital Agenda
Generaldirektoratet för näringsliv
Generaldirektoratet för kommunikationsnät, innehåll och teknik
Generaldirektoratet för forskning
Gemensamma forskningscentrumet
CORDIS
SCIENTIX : Nätgemenskapen för undervisning i naturvetenskap i Europa
Genomförandeorganet för utbildning, audiovisuella medier och kultur (EACEA)
Genomförandeorganet för Europeiska forskningsrådet (EFR)
Genomförandeorganet för forskning (REA)
Vetenskapliga kommittéer

16 **IT. Information, Konst, kultur, idrott.**
(IT-minister. Kultur-och idrottsminister)
Kultur och ungdomsfrågor
Idrott
Kultur
Kulturfrågor
Programmet Kultur
Medier
Audiovisuell politik och mediepolitik
Mediaprogrammet
Mediekompetens
Mediesamordning
Programmet "Ett Europa för medborgarna"
Språk och flerspråkighet
Ungdom
Europeiska ungdomsportalen
Programmet Aktiv ungdom
Ungdomsfrågor
Se också
EU-kommissionen – Kultur
EU-kommissionen – Utbildning
Generaldirektoratet för utbildning och kultur
Genomförandeorganet för utbildning, audiovisuella medier och kultur (EACEA)

17 **Jobb.** (Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)
Sysselsättning och sociala rättigheter
Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter
Arbetsmiljö
Arbetsrätt
Att arbeta utomlands
Befolkningsutvecklingen
Ekonomiskt stöd till sysselsättning och social solidaritet
Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter
Europeiska socialfonden
Fler och bättre jobb
Jämställdhet
Pensioner
Social delaktighet
Social dialog
Social trygghet
Se också
Sysselsättning, socialpolitik och inkludering
Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering

Övergripande frågor
Bättre lagstiftning
Europa 2020 - En strategi för tillväxt och jobb
Flerspråkighet
Konsekvensanalys av nya initiativ

18 **Näringar.** (Näringsminister)
Företag
Enterprise
Ditt Europa - Företagen
Fri rörlighet för varor
Industrisektorer
Politikområden
Små och medelstora företag
Inre marknaden
Fri rörlighet för tjänster
Konkurrens
Konkurrenskraft
Marknadstillträde
Se också
Kommissionen – Näringsliv
Kommissionen – Inre marknaden
Generaldirektorat för inre marknaden och tjänster
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Genomförandeorganet för forskning (REA)

19 **Handel.** (Handelsminister)
Inre marknaden
Fri rörlighet för tjänster
Konkurrens
Konkurrenskraft
Marknadstillträde
Utrikeshandel och handelsavtal
Se också
Kommissionen – Näringsliv
Kommissionen – Inre marknaden
Generaldirektorat för inre marknaden och tjänster
Genomförandeorganet för konkurrenskraft och innovation (EACI)
Genomförandeorganet för forskning (REA)

20 **Migration. Integration.** (Integrationsminister. Migrationsminister)
Inrikes frågor
Asylfrågor
Gränskontroll
Invandring
Schengen
Visering
Se också
Generaldirektoratet för inrikes frågor
Generaldirektoratet för rättsliga frågor
Utvärdering av Bulgariens och Rumäniens reformer av rättsväsendet och kamp mot korruption och organiserad brottslighet
Dina rättigheter,din framtid: Samråd om rättigheter som EU-medborgares

21 **Polisen. Brott. Kriminalvård**. (Justitieminister, del)
Rättsliga frågor
Inrikes frågor
Brottsbekämpning
Kampen mot terrorism
Polissamarbete
Rättsliga frågor
Narkotikahandel
Rättsligt samarbete
Straffrätt
Se också
Generaldirektoratet för inrikes frågor
Generaldirektoratet för rättsliga frågor

Utvärdering av Bulgariens och Rumäniens reformer av rättsväsendet och kamp mot korruption och organiserad brottslighet
Dina rättigheter,din framtid: Samråd om rättigheter som EU-medborgare

22 **Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.**
(Finansminister. Finansmarknadsminister. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)

Ekonomi, finans och skatter
Bedrägeribekämpning
- Olaf (Europeiska byrån för bedrägeribekämpning)
- Skatter

Budget
- Budgetreform för ett EU i förändring
- EU:s budget

Ekonomi
- Ekonomisk politik
- Euron

En inre marknad för kapital
- Bättre tillgång till finansiering
- Finansiella tjänster
- Fri rörlighet för kapital

Konkurrenspolitik
- Antitrust
- Avreglering
- International
- Karteller
- Konsumentinformation
- Sammanslagningar
- Statligt stöd

Tullpolitik
- Tullar

Se också
EU-kommissionen – Ekonomi och finans
EU-kommissionen – Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf)

DN 10 mars 2014: Kolumnen. Harold James :

"Europas kamp med historien"

"Det finns många årtal att utgå från när det förflutna ska tolkas. Men det är också klokt att inte bruka och missbruka dem i evinnerlighet."

"Historien är viktig men på olika sätt. På somliga ställen och för somliga människor betyder historia eviga sammanstötningar orsakade av djupa geopolitiska krafter: 1600-talet kunde lika gärna vara gårdagen. På andra håll och för andra människor pekar historien ut nya sätt att slippa ifrån urgamla predikament och förlegade uppfattningar. Denna skillnad präglar den intellektuella strid som nu pågår i och omkring Europa.

Inför 100-årsminnet av första världskrigets utbrott har otaliga nya analyser av "det krig som skulle sätta punkt för alla krig" kommit ut. Och det är frestande att se nutida paralleller till det imperialistiska Europas självgodhet, särskilt dess förvissning om att världen var så tätt hopknuten och välmående att en tillbakagång var otänkbar. Trots de globala försörjningskedjornas påstått civiliserande verkan kan krutdurkar som Syrien eller Sydkinesiska havet spränga världen i stycken, precis som konflikten i Bosnien gjorde 1914.

Reflexionerna över arvet efter första världskriget har också väckt liv i den tidens attityder. I Storbritannien gick utbildningsminister Michael Gove nyligen till storms mot historiker som framhåller att det kriget var meningslöst. Gove kallade det tvärtom ett "rättfärdigt krig" mot "de tyska eliternas hänsynslösa sociala darwinism"; en tunt beslöjad anspelning på maktkamperna i vår tids Europa.

Men 1914 är inte den enda möjliga utgångspunkten för en tolkning av Storbritanniens förflutna. Nästa år ska 200-årsminnet av slaget vid

Waterloo och Napoleons slutgiltiga fall högtidlighållas. Den ultranationalistiske brittiske politikern Enoch Powell brukade säga att den gemensamma marknaden var tyskarnas och fransmännens hämnd för de nederlag britterna hade tillfogat dem.

Minnesceremonierna kommer att vara fyllda av symboler för pågående dispyter. Premiärminister Cameron har redan fått flytta ett toppmöte med Frankrikes president Hollande från Blenheim Palace, eftersom slottet är uppkallat efter den lilla stad i Bayern där den blivande hertigen av Marlborough, John Churchill, slog Ludvig XIV:s arméer år 1704.

Årtalet 1704 är laddat. Segern över Frankrike beredde marken för enandet av England och Skottland 1707. Denna union är grunden för en utomordentligt betydelsefull folkomröstning i Skottland senare i år.

Viktiga årtal brukas eller missbrukas på liknande sätt i Europas andra utkant för att mana fram fiendebilder som speglas i samtida politiska debatter. För några år sedan återförde en rysk film med titeln 1612 den så kallade Stora oredan i minnet, en period då försåtliga polska aristokrater och kapitalister utnyttjade den svaga statsledningen till att invadera och undergräva Ryssland. Filmens regissör Vladimir Chotinenko ville att åskådarna skulle ”se kopplingen mellan vad som inträffade för 400 år sedan och i dag”.

Medan Ryssland gör allt i sin makt för att föra tillbaka Ukraina i sin omloppsbana tar ett annat årtal stor plats: 1709, då tsar Peter den store slog svenskarnas och kosackernas härar vid Poltava. Drabbningen var ämnet för en färsk rysk film, ”Härskarens tjänare”. Ryska tv-kommentatorer uppger att de länder som ivrigast stöder ett EU-orienterat Ukraina – Sverige, Polen och Litauen – vill ta hämnd för Poltava.

Europas västra och östra utkanter är besatta av årtalen för deras strider med kärnan: 1914, 1815, 1709, 1707, 1704 och 1612, för att nämna några. Europas kärna däremot är besatt av att höja sig över historien och skapa institutionella mekanismer för att de konflikter som sargade Europa under 1900-talets första hälft inte ska upprepas. EU kan sägas vara en frigörelse från det förflutnas påfrestningar och begränsningar.

Efter andra världskriget ville Charles de Gaulle förklara sitt lands förhållande till ett problematiskt förflutet. Alla europeiska länder hade blivit förrådda: ”Frankrike led mer än de andra därför att det var djupare förrått än de. Det är därför som Frankrike måste förlåta. … Jag är den ende som kan försona Frankrike och Tyskland, ty endast jag kan lyfta Tyskland ur dess förfall.”

Winston Churchill hade en liknande vision av hur nationalistiska konflikter skulle övervinnas: ”Om Europa förenades i sitt gemensamma arv funnes det ingen gräns för den lycka, det välstånd och den glans som dess tre eller fyra hundra miljoner människor skulle njuta.”

Är Europas kärna alltför naiv eller idealistisk just nu? Kan man verkligen undfly historien? Eller är besattheten av historiska milstolpar i Europas utkanter sjuklig? I Storbritannien och Ryssland tycks den vara ett sätt att hävda nationella intressen och samtidigt appellera till en befolkning som är besviken över att dagens dystra realiteter inte tål att jämföras med det storslagna förflutna.

De Gaulle och Churchill visste mycket om kriget och ville begrava det bloddränkta arvet från Poltava, Blenheim och Waterloo. I deras ögon erbjöd historien konkreta lärdomar om nödvändigheten av att lägga det förflutna till vila. I dag tycks Europas utkanter vara fast beslutna att väcka det till nytt liv.

Harold James professor i historia och internationella relationer vid Princetonuniversitetet.
Översättning: Margareta Eklöf “

DN 10 mars 2014: Öppenheten:

”Offentlighetsprincipen är på väg att vittra sönder”

“Alltmer sekretess. EU-medlemskapet har inneburit mängder av ändringar av öppenhetsreglerna, och flera av dem medför tystnadsplikt för tjänstemän. Offentlighetsprincipen skulle skyddas i EU men har i ökande takt tagit stryk de senaste åren. Vad hände med Sveriges sturska hållning? skriver Nils Funcke. “

“Den svenska offentlighetsprincipen nöts sakta men säkert ned. Sekretessbestämmelserna blir fler, meddelarfriheten inskränks, utrikessekretessen utökas och rena plattläggningsparagrafer accepteras som ger EU:s institutioner vetorätt över vilka uppgifter som får lämnas ut av svenska myndigheter.

När det svenska EU-ordförandeskapet 2001 utvärderades konstaterade regeringen att Sverige sedan inträdet i EU ”konsekvent och framgångsrikt värnat om den svenska offentlighetsprincipen”. Regeringen ansåg sig ha klarat målsättningen att den svenska offentlighetsprincipen inte får urholkas.

Det var då det. Riksdagens konstitutionsutskott ska i vår värdera de 65 ändringar av den svenska öppenhetsregleringen som genomförts på grund av medlemskapet. Den sammanställning KU låtit ta fram ger en dyster helhetsbild av utvecklingen för öppenheten.

Det som inger särskild oro är att 12 av de 65 ändringarna medför tystnadsplikt för svenska tjänstemän. Meddelarfriheten som lagstiftaren hittills beskrivits som en säkerhetsventil mot misshushållning och korruption upphävs. Anonymitetsskyddet för uppgiftslämnare upphör och myndigheterna ges rätt att leta upp och straffa den som läcker.

Ett exempel är EU-direktivet om samarbetet vad gäller beskattning. Enligt regeringen var det nödvändigt att belägga uppgifterna med absolut sekretess men också att bryta meddelarfrihet. Förslaget är ett av de få som passerat KU, och utskottets majoritet menade att regeringen inte gjort de noggranna överväganden som bör ske när meddelarfriheten inskränks.

Bestämmelsen innehåller också en ren plattläggningsparagraf. EU-kommissionen ges vetorätt och uppgifter ur dess rapporter får bara lämnas ut om kommissionen samtycker till det. Det innebär ett avsteg från den svenska huvudregeln att det är den myndighet som förvarar en handling och inte avsändaren som självständigt ska pröva ett utlämnande.

Regeringen har i förhandlingar med övriga länder i vissa fall lyckats få gehör för att inte införa vetorätt och även stoppat förslag om att samma sekretessbestämmelse inte ska gälla i alla medlemsländer. Men när motståndet varit stort och avtalet bedömts som viktigt har regeringen vikt ned sig.

Till de bestämmelser som regeringen accepterat ska läggas den förståelse för andra länders traditioner som regeringen uttryckt. Det sänder felaktiga signaler ned i hela myndighets-Sverige att avsändarens inställning till om en uppgift kan lämnas ut eller inte ska tillmätas stor betydelse. Det riskerar att smitta av sig till utlämnandet av strikt svenska handlingar.

Ytterligare ett avsteg från våra traditioner är den komplettering av utrikessekretessen som trädde i kraft vid årsskiftet.

Utrikessekretessen innebär ett skydd för uppgifter vars utlämnande kan antas störa Sveriges mellanfolkliga förbindelser eller skada landet. Befarade mindre och tillfälliga störningar eller irritation hos ett annat land har inte ansett skäl nog för sekretess. Den nya bestämmelsen om

sekretess i det internationella samarbetet har getts en vid tillämpning. Den inkluderar alla uppgifter som svenska myndigheter får från utlandet på grund av en bindande EU-rättsakt eller ett av EU ingånget eller av riksdagen godkänt avtal med en annan stat eller mellanfolklig organisation. Tröskeln för sekretess är lågt satt och inträder om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i det internationella samarbetet försämras om uppgiften röjs. Bestämmelsen ska också tillämpas på uppgift som en svensk myndighet tar fram i syfte att överlämna till en utländsk myndighet.

Rätten till insyn är reglerad i grundlag, tryckfrihetsförordningen. Huvudregeln är att allt är offentligt som inte uttryckligen undantas i offentlighets- och sekretesslagen eller i annan lag som denna hänvisar till. Tanken har varit att riksdagen i detalj ska kunna bestämma vad som ska sekretesskyddas och hur starkt skyddet ska vara. Men denna grundprincip urholkas genom vissa EU-förordningar. Förordningen om förbättrad flygsäkerhet innehåller bestämmelser om att uppgifter inte får lämnas ut för några andra ändamål än för att förbättra säkerheten och då endast om det är absolut nödvändigt.

Med hänvisning till förordningen vägrar Transportstyrelsen och Luftfartsverket att lämna ut uppgifter ur händelserapporter om ”störningar” vid Arlanda och norra Sverige till en reporter vid Sveriges Radio i Östergötland.

Transportstyrelsen hävdar att EU:s rättsakt innehåller en klausul om konfidentialitet som binder Sverige vid sekretess.Sekretessen är så stark att det i princip omöjligt att få del av uppgifterna.

Det kan starkt ifrågasättas om förordningen över huvud taget är tillämpbar, i synnerhet när det gäller svenska uppgifter. Men nu finns den där och föga förvånande söker myndigheterna stöd i den för att inte lämna ut uppgifter. Precis som när personuppgiftslagen infördes.

Förordningen är antagen av EU:s statschefer i Europeiska rådet och Europaparlamentet. Sverige framförde ingen reservation mot utformningen av bestämmelsen. Hur tänkte regeringen, och var fanns ni svenska EU-parlamentariker?

Sveriges har tillsammans med några andra länder lyckats öka öppenheten inom EU:s institutioner. Men på senare år har den svenska offentlighetsprincipen i accelererande takt tagit rejält med stryk av EU-samarbetet.

Till alla försämringar kan läggas förslaget att sänka skyddet för den som lämnar uppgifter till utländska korrespondenter i Sverige och tankarna att i princip omöjliggöra en granskande rapportering från internationella militära insatser där Sverige deltar.

Vid EU inträdet 1995 avgav Sverige en deklaration: Offentlighetsprincipen, särskilt rätten att ta del av allmänna handlingar, och grundlagsskyddet för meddelarfriheten, är och förblir grundläggande principer som utgör en del av Sveriges konstitutionella, politiska och kulturella arv.

Vart tog denna sturska inställning vägen? Och vad blev det av det enträgna arbetet som präglades av självförtroende och insikt om öppenhetens betydelse för demokratin och EU:s legitimitet?

“**Nils Funcke**, journalist och yttrandefrihetsexpert

Bakgrund. EU och sekretessen
EU-inträdet 1995 har medfört att sekretessen skärpts vid 65 tillfällen, att meddelarfriheten avskaffats i 12 fall, att en vetorätt för EU:s institutioner införts för utlämnande av vissa handlingar och att utrikessekretessen getts en utökad och vid tillämpning. Regeringen har också avskaffat meddelarfriheten i 7 fall, föreslagit lägre skydd för vissa meddelare och vill begränsa möjligheterna att granska militära insatser.

DN 10 mars 2014: EU-valet i Sverige.

“Högsta prioritet är att få väljarna till vallokalen”

“När den allmänna opinionen blir mer skeptisk till EU följer de politiska partierna efter. De flesta partierna har blivit mer kritiska i sina budskap. För dem handlar EU-valet främst om en sak: att få väljarna att gå till vallokalen. “

“Europa har genomgått en djup ekonomisk kris där euron har skakats i grunden, vi läser om massarbetslöshet, social oro och Storbritannien som kan komma att rösta om ett EU-utträde. Inte konstigt att opinionen blir mer negativ till unionen. Visionerna om ett växande, kreativt och fredligt Europa har drunknat i kampen för att få Grekland att undvika konkurs, bankerna att inte rasa samman och Ungern att inte upphäva de demokratiska fri- och rättigheterna.

Undantaget Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet så tror de svenska riksdagspartierna på EU-medlemskapet. Ändå har C och KD en mer negativ attityd än 2009. I förra valet hade det EU-positiva Folkpartiet och MP, som blivit unionsanhängare, stora framgångar. Men det färgar inte stämningen i detta val.

Ett skäl till att partierna låter mer kritiska är att de vill anknyta till väljarnas bild av EU och få dem att engagera sig i valet, att gå och rösta.

Det är därför som Centern har bytt valaffischen om mer federalism till en som säger nej till euron, trots att det inte finns något parti som vill införa euron i Sverige nu.

Miljöpartiet går mot strömmen. För en dryg vecka sedan fastställde MP sitt valmanifest. Medlemmarna hade inför beslutet fått rösta i två kontroversiella frågor. I bägge valde majoriteten att öppna för större maktbefogenheter för EU. Sannolikt har partimedlemmarna styrkts av framgångarna för den nya EU-positiva linjen i förra valet och av möjligheterna att driva miljöfrågan i parlamentet. Miljön var den viktigaste sakfrågan för väljarna 2009 och där har EU stor makt.

I EU-valet är mobilisering allt, valdeltagandet är så lågt att det är viktigare att få de egna väljarna till vallokalen än att vinna över väljare från andra partier.

Det är ett av skälen till att skillnaderna mellan partiernas politik är större i EU-valrörelsen än i inrikespolitiken.

Här försöker partierna inte samlas i mitten och triangulera varandra. De ska inte bilda regering tillsammans och behöver inte kompromissa. Moderaterna är längre till höger, skillnaderna mellan Folkpartiet och Kristdemokraterna större och Socialdemokraterna närmare LO.

Egentligen finns alla skäl att rösta i valet i maj. EU är oerhört viktigt för svensk politik. Nästan hälften (43 procent) av regeringens propositioner utgick 2012 från EU-beslut, enligt tidningen Riksdag & Departement.

Under nästa mandatperiod ska EU-parlamentet bland annat besluta om nya klimatmål, en ny migrationspolitik och en ny djurskyddslag. Dessutom är unionen central för Sveriges utrikespolitik. Under Ukrainakrisen är det genom EU som Sverige har störst chans att påverka utvecklingen i öst.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se **“**

DN 10 mars 2014: Ukraina.

“Ryska styrkor tog över ännu en flygbas”

“Rysslands grepp över Krimhalvön har stärkts ytterligare. I går tog ryska styrkor över ännu en ukrainsk gränspostering och en flygbas. Samtidigt kom rapporter om sammandrabbningar mellan proryska och proukrainska demonstranter i Sevastopol. “

“Gränsposteringen i Tjernomorskoje på västra sidan av halvön togs över av ryssarna tidigt på söndagsmorgonen. Enligt nyhetsbyrån Reuters ska det ha skett utan att några strider uppstod, men ett 15-tal personer ska hållas instängda. Totalt uppges ryska styrkor nu kontrollera elva gränsposteringar på Krimhalvön.

På söndagen intog proryska styrkor ännu en ukrainsk flygbas på Krimhalvön i närheten av byn Saki, enligt en talesperson för Ukrainas försvarsdepartement.

Gruppen på omkring 80 personer, varav 50 civila, uppges ha spärrat av ingången till flygplatsen och positionerat sig längs med landningsbanan, rapporterar nyhetsbyrån Reuters.

På flera platser i Ukraina genomfördes demonstrationer från båda sidor under söndagen. I Sevastopol ska omkring 100 proryska aktivister beväpnade med klubbor ha attackerat ett 20-tal personer som vaktade en proukrainsk demonstration. Spänningarna stiger mellan grupperna efter beslutet i det regionala parlamentet att göra Krim till en del av Ryssland.

I staden Simferopol hyllades i stället beslutet. Där vajade de röd-vit-blå fanorna för Krim och Ryssland över proryska demonstranter som hade samlats på Lenintorget skanderande: ”Ryssland! Ryssland! Ryssland!”.

– Vi är här för att stödja folk-omröstningen och vi vill alla anslutas till Ryssland, säger 33-åriga Anastasia Zakharova till TT.

Varför är Ryssland bättre än Ukraina?

– Putin är en bra president. Han har kraft och mod och styrka och skulle företräda oss på ett bra sätt. Ukrainas politiker representerar oss inte alls, svarar hon.

I huvudstaden Kiev höll premiärminister Arsenij Jatsenjuk ett tal i samband med firandet av 200-årsminnet av Ukrainas nationalskald Taras Sjevtjenko. Premiärminister sade att Ukraina inte kommer att ge upp ”en centimeter” av sitt territorium till Ryssland.

Enligt Vita Huset kommer Jatsenjuk senare i veckan att resa till USA för att diskutera hur krisen på Krimhalvön ska hanteras.

Mikhail Chodorkovskij – en av president Vladimir Putins främsta kritiker som nyligen släpptes ur ryskt fängelse – är på besök i Ukraina och syntes på Kievs gator på söndagen.
– Ryska propagandalögner, som vanligt. Det finns inga fascister eller nazister här, sade han. Samtidigt kom fler indikationer om att en rysk annektering av Krimhalvön har kommit ett steg närmare.

Det var ordföranden i Högsta rådet för den autonoma republiken Krim, Volodymyr Konstantynov, som nyss hemkommen från ett besök i Moskva meddelade att det ryska parlamentet duman på tisdag ska diskutera hur Krim kan uppgå i Ryssland, om ett sådant beslut blir resultatet av folkomröstningen den 16 mars.

– Varken Förenta staterna eller större delen av världen kommer erkänna en annektering av Krim från Ryssland om det blir utfallet i folkomröstningen, sade Tony Blinken från USA:s nationella säkerhetsmyndigheten på söndagen, enligt Reuters.

Han varnade också för att trycket från omvärlden på Ryssland kommer att hårdna betydligt om de tar över Krimhalvön eftersom det strider mot internationell lag.

Rysslands president Putin hävdade i stället i ett telefonsamtal med Tysklands Angela Merkel på söndagen att det som görs på Krim syftar till att skydda legitima intressen hos områdets befolkning. Putin och Merkel var dock överens om behovet av nedtrappning och en normalisering så fort som möjligt, uppger Kreml.

Putin ska också i ett samtal med den brittiske premiärministern David Cameron ha sagt att han efter-strävar en ”diplomatisk lösning” på krisen i Ukraina, uppger en talesperson för Camerons kansli.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

DN 11 mars 2014: Krisen i Ukraina.

“Så vill Putins rådgivare lägga Europa under Rysslands fötter”

“Moskva. Vilka tankegångar styr Vladimir Putins handlande när han beordrar ryska trupper att besätta ett grannlands territorium? En ledtråd får man genom att ta del av vad den ryske presidentens nära rådgivare Alexander Dugin drömmer om: att Ryssland ska stå i spetsen för ett återupprättat euroasiatiskt imperium.“

“I och med att president Putin är den som ensam fattar alla strategiska beslut är det inte helt lätt att förstå vad som pågår bakom Kremls murar. Men det är desto viktigare. En svårighet ligger i att den ryske presidenten inte så ofta delar med sig av hur han tänker sig Rysslands roll i världen.

Förra veckans presskonferens, helt ägnad åt krisen kring Ukraina, var ett sådant tillfälle. Där argumenterade Putin för att det som inträffat i Kiev var en väpnad kupp, genomförd av ”fascister och antisemiter” som utsatte ryssarna i landet för fara. Detta, menade den ryske presidenten, ger Moskva rätten att ingripa militärt i grannlandet.

Det ironiska är att i skuggan av Kremls propaganda mot den påstått fascistiska regeringen i Kiev, så är det i Moskva som en nyfascistisk ideologi får allt större tyngd.

Euroasiatism, som detta tänkande kallas för, är en sammansmältning av stalinism och nazism, kryddad med ortodox kristendom och en vurm för det ryska tsarimperiet och Sovjetunionen. Beteckningen ”rödbrun” har nog aldrig varit så träffande.

Ideologins chefsideolog är en statsvetare vid namn Alexander Dugin.

Det är ingen slump att Dugin var en av de tidigaste medlemmarna i Nationalbolsjevikerna, ett klart nazistiskt parti (dess flagga är en imitation av den tyska NSDAP:s flagga, men hakkorset är ersatt av en hammare och skära). Innan dess var Dugin aktiv i Pamjat (”minne”), en grumligt antisemitisk och ”patriotisk” gruppering.

Senare var han idégivare till politiker som kommunistpartiets ledare Gennadij Ziuganov och högerpopulisten Vladimir Zjirinovskij. Numera är det Putin och hans krets som lyssnar.

Dugin vill upprätta en Euroasiatisk union – med Ryssland som kärna – som sträcker sig ”från Lissabon till Vladivostok”. De gemensamma fienderna är ”atlantism”,”liberalism” och ”globalisering”. Ett Europa som tvingas kapa banden med USA blir mer beroende av Ryssland.

Det passar ihop med vad Putin ägnar sig åt, inrikes- och utrikespolitiskt. På sin blogg jublar Dugin över att Ryssland äntligen har erövrat Krim. Men han vill ha mer, och utmålar ett scenario för de kommande veckorna:

”Konflikten skärps, EU och USA trycker på och släpper loss terrorhandlingar i norra Kaukasus. Putins popularitet ökar. Regimen i Kiev inför en nationalistisk diktatur. Etapp två av dramat inleds: ”slaget om Novorossija” (Dugins namn på sydöstra Ukraina). Ryssarna i sydöst gör uppror mot regeringen i Kiev. Ett blodigt inbördeskrig utbryter. Ryska arméförband går in över gränsen. Väst hotar med kärnvapenkrig. Ett existentiellt moment för Putin, men nu kan han inte stanna upp. Till slut befrielse av östra Ukraina, fram till Dnjepr, under svåra förluster.”

I denna blodtörstiga fantasi döljer Dugin inte sin entusiasm för att Ryssland bör splittra upp Ukraina, eller helst svälja hela landet. Den ukrainska nationen -existerar ju inte, enligt Dugin, de är egentligen ryssar. Liksom Kremls propaganda fördömer han de liberala värden och den dekadenta (läs gayvänliga) västliga demokratin som Ukraina har smittats av.

Dugin skriver: *”Nu är den Ryska Tiden här, medan Kievs homoförsvarare är dömda att gå under. I dag finns i världen bara två nationer: Den Ryska och den icke-Ryska.”*

Men Dugin litar ändå inte helt på Putin som imperiebyggare, ännu har inte alla ”atlantister” rensats ut från Kreml, och han undrar om den ryske ledaren vågar ta steget fullt ut och driva världen till randen av ett renande nukleärt ragnarök.

”De som i dag säger ’bara det inte blir krig’ är förrädare… Ukraina är Ryssland! Realisten Putin vacklar ännu, men om han tar steget ut i avgrunden … kan han komma ut som en Helig Ledare”, skriver Dugin.

Michael Winiarski michael.winiarski@dn.se “

5 Demokratiproblem, juridik.

(Demokratiminister. Justitieminister, del)

DN 30 nov 2013: Valåret 2014.

”Partierna kapitulerar för populism och ekonomism”

“Demokratihot. Politiska konflikter har alltid ideologiska svar, men partierna viker undan och profilerar sig i stället med trovärdighet. Därför växer populism och ekonomism med förenklade lösningar. Partierna måste återta rollen som länk mellan medborgare och beslutsfattare, skriver Ulf Bjereld och Marie Demker. “

“**N**ästa år är valår. Väldigt mycket valår till och med, Europaparlamentsval den 25 maj och val till riksdag, landsting och kommuner den 14 september. Men hur mår den politiska demokratin egentligen? Förekomsten av främlingsfientliga partier, anti-EU stämningar, skyhög arbetslöshet och partier som trängs i mitten för att inte skrämma bort väljare får många att oroa sig för demokratins framtid i Europa.

Vi ser ett demokratiskt bekymmer i att de politiska partierna i dag håller på att förlora sin förmåga att vara de för demokratin avgörande kanalerna mellan medborgarna och de politiska institutionerna. Medborgarnas politiska engagemang har inte minskat, men de väljer i dag allt oftare andra plattformar än partierna för att odla sitt politiska engagemang. Den digitala revolutionen har främjat nätverksorganisering, där individualiserade medborgare kan välja enskilda sakfrågor att engagera sig i.

Demokratins styrka är förmågan att hantera grundläggande intressemotsättningar så att de dels får fredliga former, dels förmår fördela gemensamma resurser på ett legitimt sätt i hela befolkningen. Vår starkaste skiljelinje i Sverige är den som kallas vänster-höger och som handlar om statens ingrepp i marknaden, motsättningen mellan

dem som bara äger sin arbetskraft och dem som äger kapital och frågan om ojämlikhet är naturlig och nyttig eller bör utjämnas. Men i dagens Sverige och Europa finns också andra begynnande skiljelinjer.

Vi menar att sådana nya skiljelinjer genom den digitala revolutionen växer fram mellan nationalstat och transnationella nätverk, samt mellan kunskapsproduktion och marknadsorientering. Konflikter kring övervakning och avlyssning, kring utbildning och kunskap som rättighet eller som vara, kring miljö- och klimatfrågor samt kring yttrandefrihet i en digital tid är några exempel. Dessa frågor kännetecknas av att motsättningarna inte enkelt låter sig gestaltas i vänster-höger-konflikter – i stället står delvis andra värden på spel: synen på integritet, tillväxt, kunskap och socialitet. Fortfarande handlar det dock om politiska ideologier, alltså människosyn, idé om samhället och val av utopier.

I sin oförmåga att utveckla ideologiska program och mobilisera medborgare efter de nya framväxande skiljelinjerna söker de större partierna sig mot mitten. I stället för att uttrycka samhälleliga konflikter försöker de profilera sig i termer av trovärdighet och förvaltarskap.

Självklart finns det ideologiska svar på de svåra politiska konflikterna i vårt samhälle. Partiernas oförmåga att gestalta konflikterna i samhället innebär emellertid att den som tror på samhällsreformer, kollektiva utopier eller på något annat än incitamentsstrukturer har svårt att finna sig tillrätta i det svenska partisystemet i dag.

När partierna i stället för att ta sig an de centrala konfliktlinjerna i samhället vill profilera sig med trovärdighet och förvaltarskap så främjar de ideologier som förnekar förekomsten av grundläggande intressebaserade skiljelinjer i samhället över huvud taget. Vi ser förekomsten av två av dessa ideologier som de allvarligaste hoten mot den politiska demokratin i dag, nämligen populism och ekonomism. För populismen finns det ett folk och en elit, det förstnämnda är goda och de sistnämnda är onda. För ekonomismen finns det bara individer och priser. För populisten är eliten korrupt, hela folket vill samma sak och fick bara sunt förnuft råda vore allt gott och väl. Tilltron till förnuftet hos ”vanligt folk” är fundamental och rätten för individen att avvika är underordnad kollektivets normerande kraft. I ekonomismen är individens köpkraft och den därpå byggande valfriheten kärnan i politiken. Tilltron till konkurrens är ohotad. Rätten för individen att välja överordnas möjligheterna för kollektiva framsteg.

Båda dessa tankeskolor återfinns och bör återfinnas i ett demokratiskt samhälle, men de bör underordnas de självklara och fruktbara intressemotsättningar som konstituerar varje samhälle – i dag såväl som för 100 år sedan och sannolikt om 100 år.

Den ekonomiska krisen i Europa ger bränsle åt enkla lösningar, som ekonomiska och nationalistiska visioner. Befolkningen blir kunder, ansiktslösa individer utan historia, och grupptillhörighet och identitet sätts före humanitära principer. De politiska partierna tittar ängsligt på varandra och möter medborgarna enbart med en önskan att framstå som trovärdiga ledare och förvaltare. Regeringarna i Europa är pressade mellan å ena sidan krav på resurser för ökad jämlikhet, full sysselsättning och å den andra krav på ökade möjligheter att leva sitt liv utanför de traditionella livsstilarna. Samtidigt kan aldrig de globala kraven på effektivitet i alla offentliga verksamheter utsättas för demokratiskt ansvarsutkrävande.

Om de stora partierna i opportunismens och demokratins namn anammar populism och ekonomism försvinner möjligheten att politiskt mobilisera medborgarna med utgångspunkt i de djupa europeiska tanketraditioner som byggt upp våra demokratiska system. Då har de fortfarande kraftfulla intressemotsättningarna i våra länder inget utlopp, då glider elit och medborgare isär och då har vi anledning att

frukta för både demokratin själv och för de medborgerliga fri- och rättigheterna.

Vi oroas av en demokratisk utveckling där de nya politiska skiljelinjerna inte gestaltas politiskt, av en bristande koppling mellan institutioner och medborgare och av stela och tunna politiska partier utan ideologisk kompass.

Partierna har ännu möjlighet att återvinna sin position som den demokratiskt avgörande länken mellan medborgarna och de politiska beslutsfattarna. Då krävs en mer öppen och nätverksinspirerad organisationsform som sänker tröskeln för medborgarnas deltagande i det politiska arbetet samt en större medvetenhet och ett frimodigare sinnelag inför de skiljelinjer som växer fram i den digitala revolutionens spår.

Ulf Bjereld och Marie Demker, professorer i statsvetenskap, Göteborgs universitet "

DN 13 dec 2013: Utveckling.

”Demokrati minst lika viktigt som gott styre för välfärden”

“Nödvändig faktor. Idén att låg korruption är viktigare än demokrati för att skapa välfärd – i Sverige främst företrädd av professor Bo Rothstein – håller inte. Odemokratiskt styre och låg korruption är näst intill oförenliga. Okontrollerad makt korrumperar, skriver professorn i statskunskap Lars Rudebeck.”

“Fför snart ett halvsekel sedan väckte statsvetarprofessorn Samuel Huntington från Harvard i USA livlig debatt, både vetenskapligt och politiskt, med boken *Political Order in Changing Societies* (1968). Utveckling i ”u-länder”, skrev han, kräver i första hand ordning och reda i statsmaskineriet. Demokrati är inte avgörande.

Det går en tydlig linje från detta slags tänkande till de senaste decenniernas intresse för ”gott styre” (*good governance*). I Sverige finns statsvetarprofessorn Bo Rothstein vid *Quality of Government (”QoG”) Institute*, Göteborgs universitet. Enbart i år har han skrivit tre större debattartiklar om detta i DN (8/3, 29/6 och 13/10).

Tesen är att hög kvalitet på samhällets institutioner är avgörande för välfärden, inte demokrati, även om denna är ett omistligt värde i sig. Framför allt måste samhällsstyret vara någorlunda okorrumperat. Då skapas politisk legitimitet och ömsesidig tillit i samhället, som i sin tur gynnar välfärd och välstånd. Bra förstås. Men hur ska det åstadkommas? I diskursen finns två huvudfåror: management eller substantiell demokratisering. QoG drar klart åt det förra hållet.

Bo Rothstein ställer korruptionsbekämpning och demokratisering mot varandra, inte minst i biståndsdebatten. Hårdhänt granskning av

regeringens och Sidas demokratibistånd är en sak. Det kan säkert vara nyttigt. Men hur är det med själva analysen och sakunderlaget? Är till exempel röstköp ett uttryck för korruption eller för brist på demokrati?

Underlaget för analysen är i första hand en lång rad statistiska bearbetningar från QoG-institutet för perioden 2002-2008 (*QoG Working Paper Series 2011:10, 2011:12*). De presenteras i korrelationsdiagram med länder som svarta prickar. ”Demokrati” och ”kontroll av korruption” ställs var för sig mot ”mänsklig välfärd”. Det visar sig då, skriver Rothstein (DN 13/10), att demokrati i världens länder, till skillnad från låg korruption, ”knappt ha(r) något samband alls” med tillgängliga välfärdsmått.

Den citerade slutsatsen är provocerande för alla som föreställer sig att demokrati innebär att människor/medborgare tillsammans har makt över sina gemensamma angelägenheter – i organiserad, institutionaliserad, konstitutionellt reglerad och någorlunda jämlik form. Korruption minskar ju i så fall genom demokratisering, eftersom den betyder motsatsen, det vill säga godtycklig och ojämlik makt över gemensamma angelägenheter. Ju mera demokrati på djupet desto mindre korruption. Samtidigt finns det som bekant åtskilliga korrumperade demokratier där folk har det dåligt. Men där finns åtminstone bättre möjligheter att bekämpa korruptionen än i diktaturer, och därmed förbättra demokratin, det vill säga demokratisera.

Vad säger alltså statistiken? Svaret är att statistik kan säga olika saker beroende på vilka variabler man räknar med och hur man kombinerar dem. Statistiken säger till exempel också att nästan alla länder (84 av 97, alla de 18 första) på övre hälften av FN:s välfärdstabell *Human Development Index* (HDI) för 2012 är demokratier. Hur går det ihop med påståendet att demokrati knappt har något alls med mänsklig välförd att göra?

Förutom grundläggande begreppsliga problem som jag nu har antytt finns också metodproblem i QoGs demokratianalys. Det viktigaste är att alla länder, mini- som jätte-, Malta som Kina, oberoende av folkmängd, väger precis lika tungt i diagrammen. Men i Kina och Indien lever var sin femtedel av världens befolkning. Inget av dessa två länder stämmer med Bo Rothsteins teser. I Kina stiger levnadsstandarden snabbt, medan korruptionsnivån är omvittnat hög. I Indien är välfärden medelhög, korruptionen på Kinas nivå, demokratinivån samtidigt hög tvärt emot Kina. I Brasilien har välfärden förbättrats snabbt efter de senaste årens demokratisering, utan tydliga tecken på minskad korruption. Dessa och flera andra länder får inte större vikt än små och korrumperade med låg välfärd och nyinförd valdemokrati, som stämmer bättre med Rothsteins citerade slutsats.

Hur skulle sambanden ha sett ut om länderna hade viktats efter folkmängd? Rothstein skriver själv (DN 8/3) att ”lågt räknat lever mer än 70 procent av världens befolkning i länder med hög eller mycket hög korruption”. Men mycket färre än 70 procent räknas som ”fattiga” i gängse tabeller. Hur stämmer det med att korruption generellt skulle innebära låg välfärd?

Diagrammen visar i varje fall tydligt att välfärden är allra högst i länder som samtidigt är *både någorlunda okorrumperade och någorlunda demokratiska*. Detta väcker centrala frågor, historiskt empiriska såväl som teoretiska. Vad leder till vad, i olika historiska sammanhang? Hur hänger demokrati och korruptionsnivå ihop begreppsligt?

Ser vi tillbaka i historien finns det klara samband mellan demokratisering och förbättring av den allmänna välfärden i de ursprungliga ”i-länderna”, till exempel i Sverige. Rösträtten och organisationsrätten gav kraftiga påtryckningsmedel till de tidigare underprivilegierade. Begreppsligt/teoretiskt kan vi tänka oss så höga korruptionsnivåer att

de blir oförenliga med demokrati, även om institutionerna är på plats i juridisk mening. Hur är det till exempel med Azerbajdzjan? Det är därför svårt att bringa reda i verklighetens mönster utan att se korruptionsnivå som en möjlig dimension av demokrati och därmed även substantiell demokratisering som ett sätt att minska korruptionen. Båda handlar som sagt om makt i samhället.

Det kan löna sig att vända på perspektivet. Bland QoG-diagrammen finns två som visar samband mellan demokrati och korruption. Där ser man genast att odemokratiskt styre och låg korruptionsnivå är näst intill oförenliga i praktiken. Okontrollerad makt korrumperar. Det är därför demokratin är nödvändig. Det enda okorrumperade land som samtidigt inte är demokratiskt är Singapore – ett unikt undantag. I modern tid är alltså alla andra någorlunda okorrumperade länder också någorlunda demokratiska. Omvänt är alla odemokratiska länder utom Singapore också korrumperade.

Lars Rudebeck, professor emeritus i statskunskap, verksam vid Centrum för hållbar utveckling, Uppsala universitet "

DN 27 dec 2013: Riksdagsvalet 2014.

”Inför oberoende granskning av partiernas reformförslag”

“Stärk demokratin. Det är en demokratisk brist att partierna söker väljarnas förtroende utan att redovisa en opartisk bedömning av reformförslagens samhällsekonomiska effekter. Sverige bör följa det nederländska exemplet med en myndighet som granskar partiernas valprogram, skriver Robert Boije, Saco. “

“Trots att Sverige har en av världens mest omfattande offentliga sektorer, saknas en oberoende analys av de fullständiga samhällsekonomiska effekterna av de förslag partierna går till val på. Inom akademin finns ingen större tradition av att analysera och kommentera politiska program och reformförslag. Flera av våra statliga myndigheter har stor samhällsekonomisk kompetens men har inte, annat än i undantagsfall, i uppdrag att granska reformförslag. Tankesmedjor har inte de resurser som krävs för mer kvalificerade analyser annat än av delar av reformförslagen. Ofta styrs utspel från dessa tankesmedjor av särintressen. Mediernas faktakontroller av partiernas påståenden (Valfläskkollen, Lögndetektorn, Sanningsmätaren med flera), inspirerade av bland annat valen i USA, har dock sannolikt bidragit till att hyfsa debatten i viss utsträckning.

Partierna saknar inte samhällsekonomiska analyser när man utformar sina politiska program. Regeringen har tillgång till omfattande expertis på departementen. Oppositionen använder sig bland annat av Riksdagens utredningstjänst. Men partierna gör inte fullständiga konsekvensanalyser av förslagen och väljer att avstå från att redovisa valda delar av underlagen när resultaten inte ser tilltalande ut i alla avseenden.

Det är en demokratisk brist att partier söker väljarnas förtroende utan att det redovisas en bästa bedömning av förslagens fullständiga samhällsekonomiska effekter. Väljarna kan lockas med förslag om till

exempel höjda bidrag utan att konsekvenserna för antalet arbetade timmar och sysselsättningen redovisas. Likaså kan väljarna attraheras av en politik för att göra det mer lönsamt att arbeta utan att en analys redovisas av hur detta kan påverka den ekonomiska tryggheten för enskilda medborgare. Även påståenden att man kan spara stora belopp genom att minska invandringen kan göras utan en mer kvalificerad granskning.

Politik innebär alltid en svår avvägning mellan olika mål. Exempelvis är det en svår balansgång mellan att garantera medborgarna tillräckliga sociala ersättningar när man inte kan arbeta eller blir sjuk och att samtidigt upprätthålla goda drivkrafter till arbete. Ett annat exempel är att det inom miljöpolitiken finns svåra avvägningsproblem när det gäller möjligheten att nå ambitiösa miljömål samtidigt som Sveriges konkurrenskraft ska värnas.

Svåra avvägningsproblem är ofrånkomliga och det är det politiska systemets uppgift att väga målen mot varandra och prioritera. Men för att politikerna ska kunna göra dessa svåra avvägningar, och för att medborgarna ska kunna förstå konsekvenserna av olika handlingsalternativ, är det centralt att det finns ett så allsidigt och kvalificerat beslutsunderlag som möjligt.

Ett steg i riktning mot en mer oberoende granskning av regeringens reformer togs 2007 i och med införandet av Finanspolitiska rådet. Rådets huvuduppgift är att granska regeringens politik i ett bakåtblickande perspektiv. Detta har också indirekt bidragit till att sätta press på att de beslutsunderlag som tas fram i regeringskansliet håller hög kvalitet.

Rådet har dock inte till uppgift att analysera olika partiers reformförslag eller valmanifest, vare sig de tillhör regeringen eller oppositionen. Denna konstruktion innebär också att oppositionen kan välja att plocka upp den kritik som rådet riktar mot sittande regering utan att motsvarande granskning görs av oppositionens tänkta alternativa politik. Vanligtvis granskas oppositionens förslag av tjänstemännen i regeringskansliet (detta har skett inte bara under nuvarande regering utan också under tidigare socialdemokratiska regeringar). Granskningen görs dock på uppdrag av regeringen, varför den i betraktarens ögon riskerar att uppfattas som en partsinlaga. Sacos företrädare på finansdepartementet har också ifrågasatt om opolitiska tjänstemän ska användas för att ta fram partipolitisk propaganda. Ett kanske större problem i sammanhanget är att detta kan ställa till med förtroendeproblem när samma tjänstemän ska arbeta för en ny regering efter ett regeringsskifte.

I flera andra länder finns det särskilda myndigheter som har i uppdrag att offentlig redovisa de samhällsekonomiska konsekvenserna av både regeringens och oppositionens reformförslag. Det kanske mest kända exemplet är Centraal Planbureau (CPB) i Nederländerna. CPB gör utvärderingar av såväl genomförda reformer som partiernas valprogram. Inget seriöst parti kan gå till val med ett valmanifest som inte granskats av CPB. Utan den kvalitetsstämpeln saknar manifestet trovärdighet hos väljarna.

Vi borde ha något liknande i Sverige. Det är angeläget att snarast få i gång en blocköverskridande diskussion om hur även vi kan få en oberoende samhällsekonomisk granskning av partiernas valprogram och reformförslag. Den granskande institutionen bör inte komma med egna reformförslag utan enbart ha i uppdrag att konsekvensberäkna större reformförslag och politiska program samt att offentligt redovisa resultaten. I instruktionen bör det framgå att den som har till uppgift att bedöma effekterna av reformförslag på bland annat de offentliga finanserna, tillväxt, sysselsättning och inkomstfördelning och att de modeller och metoder som används så långt möjligt ska vara förankrade i den senaste forskningen. En oberoende granskande institution med ett sådant uppdrag skulle bidra till att ge medborgarna väsentligt bättre information om de samhällsekonomiska konsekvenserna av olika reformförslag. Det skulle i förlängningen också bidra till en bättre samhällsekonomisk utveckling och en stärkt demokrati i Sverige.

Robert Boije, samhällspolitisk chef Saco “

DN 29 dec 2013: Ekonomisk brottslighet.

”Nu skärper vi lagarna mot penningtvättsbrott”

“Ny lag. Regeringen föreslår inom kort att reglerna om straff för penningtvätt placeras i en särskild lag, vilket gör lagen tydligare. Det blir också straffbart att själv tvätta vinster, och regeringen föreslår straffansvar för penningtvätt i näringsverksamhet, skriver Beatrice Ask och tre alliansföreträdare.”

“ **F**ör att bekämpa grov organiserad brottslighet krävs ett omfattande arbete på flera olika områden. Regeringen tog 2007 initiativ till en bred nationell mobilisering som involverar tio myndigheter inom och utom rättsväsendet. Samarbetet har bland annat lett till att runt 100 miljoner kronor av brottsvinster återförts under perioden 2010 – 2013. Ett utökat samarbete på EU-nivå innebär möjligheter att söka uppgifter i andra EU-länders dna-, fingeravtrycks- och fordonsregister.

Regeringen har även arbetat med att förstärka den straffrättsliga lagstiftningen. Det har lett till skärpta straff för vapenbrott, vilket är viktigt eftersom tillgång till skjutvapen ofta är en förutsättning för att begå grova brott. Under våren kommer regeringen lägga fram ett nytt förslag för att ytterligare skärpa straffskalan för grova vapenbrott. Det pågår också ett förebyggande arbete som riktas till ungdomar. Det behövs för att förhindra nyrekrytering till grov organiserad brottslighet. Inom ramen för sociala insatsgrupper samarbetar skola, socialtjänst och polis för att förhindra att ungdomar som begått brott fastnar i en kriminell livsstil.

Det som driver den grova organiserade brottsligheten är möjligheten att tjäna pengar. För att brottsvinsterna ska kunna användas krävs att de tvättas vita inom den legala ekonomin. Det sker ofta i uppbyggda företagsstrukturer. På så vis blir penningtvätten en del av den ekonomiska brottsligheten, som i sin tur blir en del av den organiserade brottsligheten. Innovativa penningtvättare är en förutsättning för att brott ska löna sig. Därför är det viktigt att komma åt just dem. För att göra det krävs en tydlig lagstiftning och kännbara straff för penningtvätt.

Penningtvätt är redan i dag kriminaliserat. Reglerna har dock kommit till användning i begränsad utsträckning. Det beror bland annat på att regelverket har varit svårt att tillämpa. Man har även upplevt svårigheter att döma den som tvättat vinster av egen brottslighet, så kallad självtvätt. I dag kan den som till exempel säljer narkotika och sedan tvättar sin vinst enbart dömas för narkotikabrottet, men inte för penninghäleriet.

Vi vill ha en effektivare kriminalisering mot penningtvätt. Därför kommer regeringen inom kort att lämna ett förslag till en ny lag. Straffansvaret utvidgas och förtydligas för att möjliggöra kraftfullare åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet.

En effektivare kriminalisering av penningtvätt blir nu ytterligare ett led i regeringens arbete mot grov organiserad brottslighet. Bestämmelserna om straff för penningtvätt placeras i en särskild lag tillsammans med bestämmelser om penningbeslag och förverkande av egendom som varit föremål för penningtvätt. Den nya lagen innehåller därutöver en del nyheter.

Nytt brott: penningtvättsbrott. Genom den nya brottsrubriceringen blir det tydligt att penningtvätt är ett brott och bestämmelserna har också gjorts lättare att tillämpa.

”Självtvätt” blir brottsligt. Även den som tvättar vinster från sin egen brottslighet, till exempel vinning från knarkhandel eller rån, ska, till skillnad från i dag, kunna dömas för penningtvättsbrott.

Nytt straffansvar för penningtvättsbrott i näringsverksamhet. Bestämmelsen avser att träffa affärsmän som låter sin verksamhet användas för åtgärder som kan misstänkas vara penningtvätt.

Kopplingen till det brott som gett vinsten breddas. Det kommer att vara tillräckligt att brottsvinsten kommer från ”brott eller brottslig verksamhet” snarare än från ett specifikt angivet brott för att dömas för

penningtvättsbrott. Det innebär att åklagarens bevisföring underlättas och att fler penningtvättare kan lagföras och dömas till ansvar.

Ökade möjligheter att förverka egendom som varit föremål för penningtvätt. Enligt nuvarande reglering kan egendom som har varit föremål för penninghäleri bara förverkas hos den som begått det brott som gett en brottsvinst, till exempel den som sålt narkotika eller rånat en bank. Genom den nya lagen blir det möjligt att förverka tvättad egendom även hos penningtvättaren även om egendomen inte kan anses tillhöra penningtvättaren utan den som begått förbrottet.

Nya möjligheter att säkra pengar. För att förbättra möjligheterna att komma åt brottsvinster och förhindra att pengar försvinner utom räckhåll för polis och åklagare införs en möjlighet att under kortare tid förbjuda en person att disponera över exempelvis bankmedel. Det införs också en möjlighet att ta sådan egendom i beslag. Reglerna gör det möjligt att säkra egendomen, så att den kan förverkas om den misstänkte senare döms för brottet.

Penningtvätt förekommer i många olika delar inom den grova organiserade brottsligheten. Genom ökade insatser som försvårar penningtvätt, försvårar vi också för ekonomisk och organiserad brottslighet. De nya förslagen blir en pusselbit i det fortsatta arbetet mot den grova organiserade brottsligheten. Just nu arbetar vi tillsammans med våra allianspartier i en rättsgrupp som träffas regelbundet för att ta fram en gemensam rättspolitik i god tid innan valet. Där är arbetet mot den grovt organiserade brottsligheten högt prioriterat. Så tar vi ansvar för ett tryggare Sverige.

Beatrice Ask (M), justitieminister

Johan Pehrson (Fp), riksdagsledamot i justitieutskottet

Johan Linander (C), vice ordförande i justitieutskottet

Caroline Szyber (Kd), riksdagsledamot i justitieutskottet “

DN 9 jan 2014: Modernitetens omvandling.

“Förnuftets kris blev politikens”

“Politiken tål inte vakuum. Dagens pragmatiska samsyn på ekonomin öppnar för att andra dimensioner tar vid. “

“Den akuta fasen av finanskrisen får nog anses vara över. Någon återhämtning syns däremot inte i realekonomin. Tillväxtsiffrorna ligger i genomsnitt runt nollpunkten inom EU och arbetslösheten har bitit sig fast på nivåer över 10 procent. I de värst drabbade länderna ser det betydligt värre ut. Vad vi framför allt inte sett slutet på är de sociala, politiska och ideologiska konsekvenserna av nedgången.

Kriser påverkar inte minst tänkandet. Allt fler svenskar menar att landet är på väg åt fel håll. Misstämningen är än större på många håll i Europa. Den starka tron på marknadsekonomiska lösningar som präglade 1990- och 2000-talet har fått ta ett steg tillbaka. Liksom efter 1930-talskrisen har det uppstått en utbredd ekonomisk konsensus kring behovet av regleringar – även om samsynen, till skillnad mot på 1940-talet, är tämligen visionsbefriad. Då var keynesianism och en till sin omfattning helt ny välfärdsstat svaret. I dag är, åtminstone i Sverige, Vänsterpartiet ensamt om att kraftigt vilja bygga ut välfärdsstaten. Inget parti vill kraftigt dra ned på den.

Dagens politiska landskap liknar kanske mer det teknokratiskt förnöjsamma 1950-talet och tidiga 1960-talet än den omedelbara efterkrigstidens ideologiska omprövningar. Det sena 1950-talets sömniga idyll ersattes bara ett decennium senare av ett ideologiskt uppsving utan tidigare motstycke. Ändå är det svårt att se historien upprepa sig på den punkten. Åtminstone inte så som vi känner den. 1960-talet utgjorde ett slags zenit för tron på politikens, förnuftets och därmed förändringens möjligheter. Världen ansågs fortfarande överblickbar.

I dag framstår världen som mer kaotisk och fragmentarisk, åter ur ett svenskt perspektiv, trots att stora delar av mänskligheten har det bättre än för 45 år sedan, fler röster gör sig hörda och tillgången till information nog aldrig har varit större. Internet och sociala medier har undergrävt all auktoritetstro, men också skapat osäkerhet då nya auktoriteter och sanningar inte ges mycket tid att etablera sig.

I en så fragmentarisk verklighet är det snarare grupptänkandet och det känslomässiga positionerandet som tar överhanden. Det gäller såväl i den mediala debatten i stort som i uppsvinget för, och fixeringen vid, främlingsfientliga partier. Den gemensamma tron på framsteget med stort F har ersatts av partikularism och identitetssökande.

1950- och 1960-talets förnuftstro hade förstås sin baksida. Den gav oss inte bara välfärd utan även miljonprogramsområdena, aktiv utslagning av småföretag och en svällande offentlig byråkrati. Resultatet blev ett samhälle som av många kom att upplevas som kallt och opersonligt snarare än varmt och solidariskt. Mot detta reagerade 1960- och 1970-talets alternativrörelse, även om det nog till slut snarare var marknadsliberala krafter som ändrade inriktning på politiken.

De som initierade 1980- och 1990-talets marknadsreformer var förvisso mindre förnuftstroende, men delade ändå föregångarnas tro på en självskriven formel för framgång. Den moderna utopismens kalhet och existentiella tomhet bestod därmed. Insikten att marknaden, lika lite som byråkratin, är något naturtillstånd har börjat sätta sig först på senare år. Marknader behöver präglas av transparens och ramar. Alltför mäktiga aktörer sätter annars gärna marknaden ur spel, med eller utan politikens benägna hjälp.

Dessa av erfarenhet vunna insikter om både marknaden och byråkratins inneboende begränsningar är uttryck för ideologisk behärskning, men också ett slags uppgivenhet. Samhället är mer komplext än vad några enkla modeller någonsin kan fånga. Det är en kris för förnuftet som springer ur förnuftets inneboende självkritik. Därför mer en kris för den förment rationella politiken än för det kritiska tänkandet i sig. Åtminstone så som politiken har uppfattats under efterkrigstiden: som en kamp mellan höger och vänster om hur ekonomin ska regleras utifrån förnuftiga principer.

Frågan är om en illusionsfri politik är möjlig. Det pessimistiska svaret är att när det blir svårare att projicera känslor, drömmar och förhoppningar på ekonomin tenderar politikens mer basala dimension att ta över. Vad den tyske rättsteoretikern Carl Schmitt har kallat ”vänfiende-distinktionen”. Makt- och identitetskamp för dess egen skull. Vem tillhör egentligen folket? Vem ska få yttra sig? Vem ska ha makten att definiera andra? Den ekonomisk-ideologiska behärskningen riskerar paradoxalt nog att slå över i besinningslöshet.

Håkan Boström hakan.bostrom@dn.se “

DN 9 jan 2014: OS i Sotji.

”OS-sponsorerna struntar i egna regler om rättigheter”

“Ny rapport. De svenska OS-sponsorerna tar inte sitt ansvar för de problem med mänskliga rättigheter som spelen orsakat i Ryssland. Sveriges olympiska kommittés uttalanden om krav på grundläggande värderingar stämmer inte med granskade dokument, skriver Swedwatch, LO-TCO, RFSU och RFSL. “

“Det är nu bara några veckor kvar till invigningen av vinter-OS i den ryska semesterorten Sotji. Den olympiska rörelsen har därmed förlorat ännu en möjlighet att bidra till en positiv utveckling för de mänskliga rättigheterna i landet som arrangerar spelen.

Swedwatch presenterar i dag, torsdag, en rapport om den olympiska rörelsens och dess svenska sponsorers syn på OS konsekvenser för mänskliga rättigheter. Rapporten är framtagen tillsammans med LO-TCO Biståndsnämnd, RFSL och RFSU. Den samlade bilden är att varken Sveriges olympiska kommitté, SOK, eller dess huvudsponsorer ATG, Nordea och Vattenfall tar sitt ansvar när spelen leder till negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter.

Roten till problemet är att den olympiska rörelsen saknar en policy för mänskliga rättigheter. Rörelsens stadga och främsta styrdokument, The Olympic Charter, fastslår förvisso att rörelsens grundläggande mål är fredlig utveckling, mänsklig värdighet och kamp mot diskriminering. Men stadgan saknar helt hänvisningar till FN:s konventioner om mänskliga rättigheter eller ILO:s kärnkonventioner om rättigheter i arbetslivet. Stadgan säger inget om att medlemmarna har en plikt att respektera yttrandefrihet, mötesfrihet, religionsfrihet, politisk frihet, rätt till rättssäkerhet, rätt till integritet, rätt till rättvisa arbetsförhållanden eller rätten att ansluta sig till en fackförening.

Sedan Vladimir Putin återvände till presidentposten i maj 2012 har respekten för mänskliga rättigheter i Ryssland försämrats allt snabbare. Han har bland annat infört flera nya begränsningar i organisations-, mötes- och yttrandefriheten, och dessutom undertecknat en lag som förbjuder positiva offentliga diskussioner om homosexualitet. Ryska myndigheter har det senaste året inspekterat och hotat mer än tusen organisationer med HBTQ-aktivister och människorättsaktivister.

Förberedelserna inför OS har också lett till direkta negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter lokalt i Sotji: migrantarbetares rättigheter i arbetslivet har kränkts vid byggena av arenor och infrastruktur, och Sotji-baserade organisationers och mediers yttrandefrihet har begränsats. Just nu arbetar flera människorättsorganisationer för att det villkorliga straff som miljöaktivisten Jevgenij Vitisjko dömts till på grund av sitt arbete mot spelens miljökonsekvenser, inte ska omvandlas till fängelse. Problematiken är inte ny. Inför OS i Peking 2008 rapporterade Amnesty, Human Rights Watch och den globala fackföreningsrörelsen om samma typer av problem. Internationella olympiska kommittén, IOK, lovade först att agera om spelen inte ledde till förbättringar för de mänskliga rättigheterna men avstod sedan.

Men trots kritiken beskriver sig den olympiska rörelsen som en rörelse för mänskliga rättigheter. Stefan Lindeberg, som är ordförande i SOK, säger i en intervju med Swedwatch att de olympiska spelen ”bygger på grundläggande värderingar om mänskliga rättigheter, och att man som arrangör måste acceptera att följa de förutsättningarna”.

Swedwatchs granskning av de dokument som används när IOK utser en värdstad för de olympiska spelen visar dock att det inte finns några belägg för detta påstående. Ingen analys görs av risken för att spelen kan bidra eller leda till kränkningar av mänskliga rättigheter i

värdstaden eller värdlandet. IOK ställer inte några krav på värdlandets regering eller på staden spelen ska hållas i gällande skydd av mänskliga rättigheter. I de efterföljande utvärderingarna analyseras inte vilka konsekvenser för mänskliga rättigheter som spelen till slut fått. Inte heller skrivningarna i stadgan om diskriminering bidrar till att förbättra situationen i värdländerna.

IOK och SOK tycker inte att den olympiska rörelsen ska ta ansvar för några människorättsproblem i värdlandet utan nöjer sig med att Putins regering lovat att själva spelen ska kunna genomföras i enlighet med stadgan. Den ryska regeringen kan därför stå värd för ett av världens mest prestigefulla evenemang, samtidigt som den aktivt kränker organisations-, mötes- och yttrandefriheten nationellt såväl som i Sotji.

Trots den olympiska rörelsens bristande ansvarstagande för mänskliga rättigheter kommer svenska företag under 2014 att bidra med mer sponsorpengar än någonsin till SOK. Det är en utveckling som går på tvärs med trenden att svenska företag tar ett allt större ansvar för människorättsproblem i sin verksamhet och arbetar allt mer i linje med de internationella ramverk för företagsansvar som finns.

Två av SOK:s huvudsponsorer, Nordea och Vattenfall, har anslutit sig till UN Global Compact och säger sig följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Dessa ramverk innebär att företag ska ta ansvar för att minimera negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna inom hela sin värdekedja. Företagen har dock inte använt ramverken för att analysera sin sponsrings påverkan på mänskliga rättigheter. ATG har ingen policy alls för mänskliga rättigheter.

Under Swedwatchs intervjuer medger sponsorföretagen att de ser OS kopplingar till kränkningar av mänskliga rättigheter som problematiska. De medger att sponsringen borde omfattas av företagens arbete med mänskliga rättigheter på samma sätt som annan verksamhet.

Företagen är också angelägna om att hitta metoder för att påverka positivt. Nordea diskuterar exempelvis tanken att skapa en gemensam strategi tillsammans med de andra sponsorerna. Företagen säger också att människorättsaspekterna av spelen kan bli en del av kommande förhandlingar om sponsringen med SOK.

Sponsorerna och den svenska idrottsrörelsen kan alltså söka inflytande över den olympiska rörelsen. Ett mål för arbetet bör vara att den olympiska stadgan kompletteras med en människorättspolicy som hänvisar till FN:s grundläggande människorättskonventioner och som kan användas för att ställa krav på värdarna för spelen och på de som levererar varor och tjänster till spelen.

Om den olympiska rörelsen inte vill inleda en sådan process, bör de svenska sponsorerna ta ställning till om sponsringen är förenlig med deras egna policys för mänskliga rättigheter.

Erik Jennische, rapportchef Swedwatch
Christer Wälivaara, kanslichef LO-TCO biståndsnämnd
Kristina Ljungros, förbundsordförande RFSU
Ulrika Westerlund, förbundsordförande, RFSL”

DN 13 jan 2014: Medlemstapp:

“Partierna som blev pr-byråer”

“Medlemstappet fortsätter i flera av de politiska partierna, med undantag för Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna. Det rapporterade TT i fredags. Sedan början på 1990-talet har antalet medlemskap halverats. För 30 år sedan var en av fem medborgare medlem i ett parti, i dag är det en av 50.

I en avhandling från 2011 skriver statsvetaren Svend Dahl om medlemskapets förändrade funktion. Lite förenklat kan sägas att det har kommit att handla mer om möjlighet till förtroendeuppdrag och politisk karriär, och mindre om att vara med och forma ett partis politik inifrån.

För ett klassiskt folkrörelseparti som Socialdemokraterna ses ett högt medlemsantal fortfarande som en väg till legitimitet för den egna politiken. Och inget parti vill förstås ha färre medlemmar. Men i en intervju med den förre partisekreteraren i Moderaterna, Per Schlingmann, framkommer ett nytt synsätt: ”Moderaternas utveckling och förhållningssätt ska inte vara ett resultat av vilka medlemmar vi har, utan hur samhället ser ut. Det är ett fullständigt perspektivskifte.”

Även om inte alla går lika långt som Moderaterna, är tendensen tydlig. Medborgarna engagerar sig i enskilda frågor men intresserar sig väldigt lite för partierna. Politiken formas allt mindre på kongresser och alltmer på partikanslierna. I en demokrati fungerar partierna som länk mellan makten och medborgarna, det är genom dem som vanliga människor har kunnat påverka politiken. När de ideologiska skillnaderna krymper och allt färre medborgare engagerar sig partipolitiskt blir den länken svagare.

Även om många fortfarande söker sig till politiska partier med önskan om ideologisk gemenskap och med vilja att påverka politiken, fungerar medlemskap i allt högre grad som en väg till att hamna på valsedlar eller få avlönat arbete inom partiorganisationen.

I stället för att vara forum där medborgare diskuterar problem och formu-erar lösningar, blir partierna, lite hårdraget, politiska pr-byråer. Politiken formas utifrån vad spinndoktorerna tror ska tilltala så många som möjligt och medlemmars uppdrag blir att sälja produkten till väljarna. Den uppenbara risken är att verkliga samhällsproblem ignoreras till förmån för frågor med stort symbolvärde.

De krympande medlemstalen är inte så mycket ett problem för partierna som för demokratin.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se”

DN 18 jan2014: Mellanöstern.

“Våren var inte förgäves”

Tre år efter att den arabiska våren väckte så många förhoppningar präglas regionen snarare av djupaste vintermörker.

I Egypten har militären tagit tillbaka greppet över landet, med stöd av en majoritet som är hjärtligt trött på revoltens tumult. Efter kuppen i juli har en ny konstitution tagits fram som legitimerar återupprättandet av den auktoritära staten. Över 90 procent verkar ha röstat ja i veckans folkomröstning, inte bara för att censur och hot tystade nejsidan.

Muslimska brödraskapet är terrorstämplat och dess ledare, inklusive den avsatte presidenten Muhammad Mursi, sitter inspärrade. Den egyptiska vårens demokratiaktivister har cellerna bredvid. Regimens starke man, general Abdulfattah al-Sisi, låter sig säkert väljas till president senare i år. Kontrarevolutionen rullar på.

Den syriske diktatorn Bashar al-Assads brutala svar på det folkliga upproret utlöste ett blodigt inbördeskrig. Runt 130 000 människor har dödats, miljoner drivits på flykt. Rebellerna strider sinsemellan och mot jihadister kopplade till terrornätverket al-Qaida. Fredssamtalen i Schweiz nästa vecka är dömda att misslyckas; al-Assad skyr inga medel för att behålla makten och åtskilliga av oppositionens aktörer kommer inte att delta.

Kriget har spridit sig in i Libanon och är sammanlänkat med de våldsamma striderna i Irak mellan den shiitiskt dominerade regeringen och sunnitiska extremister. Konflikten mellan de två grenarna av islam sliter sönder Mellanöstern.

Centralregeringen i Libyen klarar inte att upprätthålla auktoriteten mot ett par hundra miliser med vilt skiftande målsättningar. Landet är översvämmat av vapen, varav en del hittar vägen till regionens terrorister.

Tunisien är det positiva undantaget, även om oroligheter och upprörda politiska strider förekommit. Till skillnad från Brödraskapet i Egypten har islamisterna här kompromissat i stället för att försöka monopolisera makten. En ny demokratisk författning är i stort sett färdigskriven, och parlamentsval följer.

Med en så sorglig balansräkning måste frågan ställas: var den arabiska våren värd priset? Svaret måste trots allt bli ja.

Ingen ska påstå att arabvärlden är dömd till evig despoti eller kaos. Rätten till frihet är universell, och att just muslimer inte skulle klara av demokrati är struntprat. Den spontana resningen för tre år sedan var en naturlig protest mot förtryck och ekonomisk misär, oavsett verkningarna på kort sikt.

För västvärlden var det självklart att bejaka utvecklingen, även om man har famlat efter en strategi. Tidigare höll USA och Europa korrupta diktatorer om ryggen, men att fortsätta så hade varit bisarrt. Tyrannerna skapade villkoren för extremisterna, dels på grund av repressionen, dels för att de vanskötte ekonomin.

Att låta al-Assad styra Syrien för alltid var inget alternativ. Inbördeskriget har visat att han totalt saknar hämningar. För att försvara makten har regimen satt in stridsflyg, tungt artilleri och kemiska vapen mot civila. Resultatet är ett ohyggligt mänskligt lidande. Men vägen till katastrof var inte förutbestämd.

Det egyptiska folket har fått smaka på friheten och lär inte glömma det, även om Brödraskapet visade sig vara hopplöst odugliga demokrater. Efter militärkuppen i Pakistan 1999 hade generalerna också starkt folkligt stöd, men det eroderade eftersom de aldrig löste några problem. Arméns herra-välde i Egypten innebar 60 år av inkompetens

och ekonomisk stagnation. Vad som i dag ser ut som stabilitet kommer inte att bestå.

Kommunistdiktaturerna i Östeuropa rämnade inte heller på en dag. Pragvåren slogs ned 1968. Den polska fackföreningsrörelsen Solidaritet drevs under jorden 1981 och fick vänta åtta år på segern. Sovjetimperiets fall var ingen rätlinjig process, lika lite som den arabiska våren.

Demokrati tar tid att bygga, särskilt där någon sådan aldrig tidigare har funnits. Institutionerna, som en rättsstat och fria medier, måste få en chans att utvecklas. Människorna behöver också vänja sig. Men erfarenheter är en förutsättning för att lyckas bättre i framtiden.

Bakslagen i Mellanöstern borde inte vara någon överraskning. Men extremism, våld och diktatur är ingalunda regionens givna kännetecken.

DN 18/1 2014 "

DN 18 jan 2014:Kolumnen. Richard Swartz:

"En oförrätt väcker frihetslängtan"

"Gnistan som tänder kampen för frihet, jämlikhet och solidaritet kommer ofta från någon form av kränkning. Individen träder fram, kräver sina rättigheter och söker en ny gemenskap. "

"Häromdagen hörde jag på radion en ung kvinnlig demonstrant som i Kiev deltog i protesterna mot landets regering. Vad som fick mig att spetsa öronen var hur denna kloka ukrainska beskrev bakgrunden till dem. Folk här föredrar trygghet framför frihet, sade hon. Vi är passiva och tålmodiga. Vi är vana vid att någon annan bestämmer åt oss, men också att så slippa eget ansvar. Fast när man blir slagen av sin egen polis blir allt annorlunda. Då glömmer man bort tryggheten och tar upp kampen.

För länge sedan, många år innan han blev sitt lands president, berättade Václav Havel en sen natt i Prag ungefär samma sak för mig. Dissident blir man inte så mycket av politisk eller ideologisk övertygelse som genom en oväntad, plötslig oförrätt. I hans eget fall bestod oförrätten i att han som ung förvägrades högre utbildning. Kommunisterna kvoterade "in" ungdomar från arbetar- och bondehem till högskolor och universitet, men kvoterade samtidigt "ut" dem som kom ur borgerlig miljö. Havel var uppvuxen i vad den kommunistiska propagandan senare skulle kalla en "miljonärsfamilj". Därför blev han utestängd från akademiska studier. Redan från första början kom han så att känna sig utanför och vad vi väl i dag skulle kalla kränkt.

Här lades grunden till den Havel världen årtionden senare skulle lära känna. Men någon medveten kamp för medborgerliga fri- och rättigheter var det ännu inte.

På den tiden hade jag bara vaga föreställningar om franska revolutionens idéer, sade Havel till mig. Men att min egen stat förgrep sig på mig gjorde att jag rent instinktivt reagerade som om jag skulle ha kunnat rabbla dem utantill i sömnen.

För att friska upp minnet: *Liberté, égalité, fraternité*. Historikerna vill ibland få oss att tro att det ursprungligen inte fanns något (inre) sammanhang mellan de tre orden, men det ställer jag mig något tveksam till; en så logisk och cartesiansk nation som den franska vet nog vad den gör när den fastställer en sådan kanonisk ordföljd.

Och just friheten måste uppfattas som triadens själva grundbult. Det är den som skalar fram individen ur den anonyma massan, gör honom eller henne till ett subjekt, utrustad med egen vilja och människovärde, med rätt till fast samtidigt också med ansvar för sina handlingar. Men friheten har en baksida: den urskiljer och avskiljer samtidigt som det inte längre finns någon annan att skylla på. Ty med den frihet som resulterar i en individ följer som ett brev på posten också individuellt ansvar. Den trygga (?) värmen i storfamiljens eller klanens hägn är borta. Friheten kan därför också vara kall och göra ensam.

Havel förbjöds att fritt välja hur han ville förbereda sig för livet. Men hans kränkning bestod först och främst i att han behandlades ojämlikt (i omvänd mening till George Orwell när han i sin satir ”Djurfarmen” konstaterar att alla djur är lika, men några djur mer lika än andra). Havel gjordes till en Annan; han var inte längre ”en av oss”. Kommunisterna förnekade honom något som andra i samhället kunde ta del av: en grov kränkning av franska revolutionens idéer, inte minst i en av kommunister regerad stat.

För egen del föreställer jag mig gärna jämlikheten som en uppmaning till alla dessa individer – som friheten bokstavligen befriat – att inte tro att de är ensamma. Ty en frihet uppfattad så slutar i anarki. I stället måste de inse att de så att säga befinner sig i ögonhöjd med varandra. Du är inte din egen ö. Vare sig du vill eller inte delar du detta samhälle med andra. Jämlikheten är därför också ett slags kategoriskt imperativ, en uppmaning till respekt och fördragsamhet, till att visa tolerans och hänsyn mot den Andre.

Och broderskapet? Broderskapet är namnet för vad som uppstår när alla dessa individer blir till ett kollektivt subjekt, när de förenas till ett nytt slags gemenskap. ”Broderskap” är kanske en olycklig beteckning eftersom den kan föra tanken till blods- och familjeband; men här handlar det ju inte om en biologisk utan om en självvald gemenskap. Vår tids variant av *fraternité* beskrivs nog bättre med ett ord som solidaritet som gör var och en av dessa individer till en *citoyen*, alltså till en medborgare, detta franska revolutionens allra stoltaste honnörs-ord.

Och tonvikten ska ligga just på *med*.

Först när dessa tre franska ord hakar i varandra uppstår ett demokratiskt samhälle. Och inte minst gäller det för välfärdssamhället – ty utan denna jämlikhet och solidaritet fria medborgare emellan skulle det inte vara möjligt att ta ut de skatter utan vilka det inte skulle kunna fungera. Någorlunda frivilligt, i alla fall utan skatterevolter eller uppror för att störta statsmakten, betalar vi in uppemot hälften av allt vi tjänar till statskassan. Det gränsar till ett mirakel på samma gång som en sådan välfärdsstat fungerar oändligt mycket bättre och mer dynamiskt än någon annan känd samhällsorganisation. Men att svettas över självdeklarationen är en vånda som knappast är känd utanför Nordamerika och Europa.

Visa mig din skattesedel och jag ska tala om i vad för slags samhälle du lever! Och har du ingen alls – så mycket värre. Jag tror att den modiga ukrainskan i Kiev skulle förstå vad jag menar.

Richard Swartz journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.”

DN 24 jan 2014: Våld mot folkvalda.

“Skydda demokratin”

“Demonstrationen i Kärrtorp som angreps av nazister föranleddes av att högerextremt klotter länge solkat förorten. Nedsmutsningen har fortsatt. Och redan samma dag som attacken ägde rum fanns ett tydligt motbudskap skrivet på en betongvägg i Kärrtorps centrum: ”Hugg en nasse!! AFA”.

Är knivarnas, gatstenarnas och hatets språk en växande del av den politiska debatten? I en tredjedel av alla kommuner och landsting utsätts politiker för våld eller hot. Det framkommer i den undersökning från SKL som Dagens Nyheter skrev om i går.

Siffrorna bekräftar en bild som länge varit känd. Det är farligt att vara politiker. Den som höjer rösten för att diskutera och bekämpa samhälleliga problem löper risker, även i detta skyddade hörn av världen.

En undersökning från 2011 visade att riksdagsledamöterna var de folkvalda som var värst utsatta. Av dem uppgav 36 procent att de mött trakasserier, hot eller våld. Sverigedemokratiska politiker stack ut: nästan hälften uppgav sig ha drabbats.

Nu befinner vi oss i det som kallas supervalåret, vilket fått Säpo att varna för en ökad hotbild. I Göteborg hålls dessutom folkomröstning om den kontroversiella trängselskatten. Det får Bengt-Olof Berggren, chef för stadens Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet, att tala om en krutdurk. ”Jag är verkligen orolig”, säger han till tidningen GP.

Demokratiska val borde locka fram människans bästa sidor, inte de sämsta. Det är bedrövligt att några tycker sig ha rätt att försöka påverka beslutsprocessen med rå styrka. Men tyvärr kommer allt fler tecken på att hatet och våldet fått fäste inte bara i den polit-iska dagsdebatten utan som generellt påtryckningsmedel i andra offentliga sammanhang.

I februari i fjol vittnade ett stort antal kvinnor, som Maria Sveland, Anna Hedenmo, Ann-Charlotte Marteus och Åsa Lindeborg, om den hatstorm som regelbundet väller över dem.

Angreppen mot synagogor och mosk-éer gör tillvaron osäker för tusentals svenska troende. Muslimer och judar som bär religiösa symboler trakasseras på gatorna. ”Det är en tidsfråga tills det blir en allvarlig skada eller någon dör”, sa Helena Hummasten, ordförande för Sveriges muslimska råd, till Sveriges Radio i veckan.

Högerextrema och främlingsfientliga sajter som Avpixlat och Exponerat sätter, inte minst i kommentarsfälten, ständigt nya prejudikat i hur lågt man kan sjunka när det gäller att uttala sig om meningsmotståndare och människor av annan härkomst än den egna.

På vänsterkanten flirtas det hejdlöst med vålds- och revolutionsromantik. Vänsterpartiets ungdomsförbund utesluter medlemmar, ibland till och med lokala ordförande, som visar sig sympatisera med galenpannor som Revolutionära fronten.

I sociala medier tävlar vänster-debattörer i hur långt de kan gå för att retoriskt närma sig den autonoma våldsbejakande rörelsen när det gäller att uttrycka hat mot bland andra Sverige-demokrater.

Den största skiljelinjen inom svensk politik går inte mellan höger och vänster utan mellan de många som vill förändra samhället på demokratisk väg och de få som vill använda våld.

På båda sidor anses att ändamålen helgar medlen. Extremhögern säger att våldet är nödvändigt för att skydda landet mot ”Sverigefiender” och för att skydda sig mot vänsterns attacker. Våldsvänstern ser allt som tillåtet i klasskampens namn – och måste ju dessutom försvara sig mot den extrema högern.

Nyligen föreslog demokratiminister Birgitta Ohlsson att straffen ska skärpas mot dem som hotar politiker. Hon fick mothugg av justitieminister Beatrice Ask, som menar att de folkvalda inte ska särbehandlas gentemot ”andra samhällsbärare”.

Men redan i dag hanteras olika grupper olika av den svenska rättvisan. Hatbrott ger strängare straff. Det gör även våld och hot mot tjänsteman samt terror-ism, ett brott som syftar till att sprida skräck i ett samhälle. På samma sätt bör man bedöma trakasserier mot politiker – en brottslighet som slår direkt mot den demokratiska idén.

Blicken måste dock höjas från Birgitta Ohlssons aldrig så viktiga synvinkel. Det är inte bara folkvalda som behöver skyddas, det är hela det demokratiska samtalet. Polisen måste bli betydligt bättre på att bekämpa hot och våld även mot debattörer, journalister och aktivister.

De få extremisterna får aldrig prägla de mångas samhälle.

DN 24/1 2014 “

6 Försvar.

(Försvarsminister)

DN 16 dec 2013: Svenskt försvar.

”Därför måste Sverige stärka militära skyddet av Gotland”

“Tänkbart ryskt hot. Uppstår en konflikt om Baltikum kan Ryssland vilja ”låna” territorium av Sverige. Om vi då inte kan skydda Gotland militärt kan en kris bli mycket farlig. Det kan bli kapplöpning mellan Nato och Ryssland om flygplatsen i Visby, skriver strategikonsulterna Dag Sundström och Per-Egon Johansson. “

“Under veckorna som gått har Ryssland genom sitt agerande mot Ukraina åter visat sin ambition att öka det politiska inflytandet i det nära utlandet. Landet drar sig inte för en politik som präglas av påtryckningar och hot. De magra resultaten från toppmötet i Vilnius är en stor besvikelse för dem av oss som vill se en utvidgning av den europeiska gemenskap som bygger på demokrati, mänskliga rättigheter och respekt mellan suveräna stater. Det finns ingenting som säger att den ryska ambitionen inte skulle sträcka sig också till de baltiska länderna och Östersjöområdet.

För svenskt vidkommande har försvarsmakten tydligt visat på de risker och hot som kan bli aktuella för Sverige i den perspektivplan som lämnades till regeringen i oktober. Riskerna för försämrad säkerhet kan sammanfattas så här: Hotet mot svenskt territorium är begränsat till (citat ur utredningen) ”lättrörliga förband med förmåga att besätta nyckelterräng. Det senare i syfte att kunna framgruppera viktiga skydds- och bekämpningssystem. Det kan bli aktuellt för en motståndare att kontrollera mindre delar av svenskt territorium om det är förutsättningsskapande för motståndarens övriga operationer”.

Det föreligger alltså inte under överskådlig tid något som skulle kunna likna ett invasionshot mot Sverige. Däremot har det uppstått en risk som innebär att Ryssland kan vilja ”låna svensk terräng” under en tid för att avgöra en eventuell framtida konflikt i Baltikum. Den drivande orsaken är de ryska minoriteterna i Baltikum; ”En utveckling för den rysktalande befolkningen i de baltiska staterna som Ryssland uppfattar som negativ för dessa kan vara konfliktdrivande. Även på energiområdet finns spänningar mellan Ryssland och främst Lettland och Litauen”. Studien slår också fast att ”Ryssland är berett att med militära medel skydda sina intressen”.

Uppgiften för politikerna blir nu att lägga fast vilka de svenska nationella intressena är i Östersjöområdet. Vilka politiska ambitioner är rimliga och på vilket sätt kan militär förmåga stödja de politiska målen.

I fred bör ambitionen vara att hjälpa till att avhålla Ryssland från aggressiva handlingar gentemot de baltiska staterna. En förtroendefull relation och ökat samarbete med Ryssland bör vara utgångspunkten. Militärpolitiskt bör målet vara att Sverige kan bidra till att tillsammans med Natoländerna avskräcka Ryssland från våldshandlingar. Detta kan ske genom att Sverige skapar militär förmåga att skydda svenska stridskrafter från utslagning och genom att försvara huvudstaden och den politiska ledningens oberoende och handlingskraft. För detta krävs ett nytt kvalificerat luftvärnssystem för utplacering runt svenska baser och runt huvudstaden, liknande det som placerats ut i Finland runt Helsingfors.

Vid en kris är det viktigaste målet att avskräcka Ryssland från att överväga att ”låna” svenskt territorium. Hotet utgörs av relativt begränsade lättrörliga förband. En svensk militär förmåga att direkt ta upp strid i militärstrategiskt viktiga områden blir då central. Lösningen från svensk sida är att skapa ett mindre antal bra utrustade regionala markstridsgrupper. Dessa bör kunna mobiliseras snabbt och placeras i utsatta områden. Då talar vi främst om Gotland, Skåne, Blekinge och Stockholmsområdet.

En förmåga till att direkt ta upp strid på Gotland är helt central. Utan svensk förmåga att hävda suveräniteten på ön kan en kris få ett mycket farligt förlopp då det inte är osannolikt att en kapplöpning uppstår mellan Ryssland och Nato om vem som kommer först till Visby flygplats. Detta därför att kontrollen över Gotland är helt avgörande för utgången av en konflikt i Baltikum. Vid en kris i närtid kan Fredrik Reinfeldt komma att stå inför uppgiften att i Morgonekot förklara för svenska folket varför tyska fallskärmsjägare och amerikanska marinkårssoldater landsatts på ön. Detta dagen efter det att han mottagit ett telefonsamtal för konsultationer från Angela Merkel eller Barack Obama.

Vid en öppen konflikt i Baltikum blir det viktigt för Sverige att bidra till att hålla transportvägarna till de baltiska länderna öppna. Detta innebär att säkerhetsoperationer i Östersjöområdet blir ett centralt inslag. Sveriges hållning har stor betydelse då det blir en viktig uppgift för Nato att hålla Östersjöutloppen öppna och säkra sjö- och luft-transportvägarna till baltiska hamnar och flygplatser. Svensk kontroll eller Natokontroll över Gotland blir då helt avgörande för att dessa säkerhetsoperationer skall kunna genomföras framgångsrikt. Den svenska förmågan att bidra till kvalificerade marina säkerhetsoperationer är svag i dag och behöver förstärkas rejält. Det bör ske genom tillförsel av marina fartyg av liknande slag som de som Danmark och Norge anskaffat och som är väl utrustade för ändamålet. Därutöver behöver Sverige säkra förmågan att stödja de nödvändiga logistikoperationerna till Baltikum. Det innebär att kapaciteten i viktiga hamnar och på flygplatser bör ses över.

En viktig slutsats är att det inte är svenskt medlemskap i Nato som är viktigast utan svensk politisk och militär förmåga. Sverige har goda möjligheter att med relativt blygsamma insatser spela en betydande roll för att öka stabiliteten och säkerheten i Östersjöområdet. Det kräver följande av regering och riksdag i det pågående arbetet inför nästa försvarsbeslut:

Förmåga att leva sig in i tänkbara framtida politiska och militära händelsekedjor i norra Europa.

Vilja och ambition att definiera de svenska nationella intressena i närområdet.

Mod att ta ansvar och tillföra de militära resurser som behövs för att stötta den svenska politiska viljan i Östersjöområdet och visa solidaritet med de baltiska staterna och Europa.

Det militära förmågelyftet kräver en omfördelning av resurser inom försvarsanslaget och ett ekonomiskt tillskott i storleksordningen 4-8 miljarder kronor per år. Det är väl använda pengar om det kan bidra till att det nuvarande gynnsamma säkerhetsläget i Östersjöområdet kan bevaras. Alternativet med en öppen konflikt i Baltikum och en möjlig återgång till säkerhetsläget före 1990 skulle förutom tragedin för de baltiska folken kunna medföra ett behov av radikalt ökade försvarsutgifter i Sverige. Det är risker vi inte bör ta.

De nya militära förmågorna bör vara på plats relativt snart och senast 2018-2020 för att göra bäst nytta. Det börjar alltså bli bråttom då ett aktivt svenskt förhållningssätt ger de bästa förutsättningarna för Sverige att bevara fred och säkerhet i närområdet.

Per-Egon Johansson, strategikonsult, fd partisekreterare och statssekreterare (KDS)
Dag Sundström, strategikonsult, vd i Poolia AB, styrelseproffs

Från Folk 0ch försvar 28 jan 2014. Start

Folk och Försvars Rikskonferens

2014 års Rikskonferens äger rum den 12-14 januari.

Varje år genomför Folk och Försvar Rikskonferensen. De senaste åren har konferensen genomförts på Sälens Högfjällshotell.

Rikskonferensen samlar 300 deltagare och 30-40 talare under tre dagar. Dess syfte är att ge deltagarna möjlighet till information, diskussion och debatt om säkerhets- och försvarspolitik samt samhällets säkerhet.

Konferensen uppmanar till såväl formella som informella diskussioner mellan parlamentariker, representanter från näringslivet, politiska partier, myndigheter, ungdomsorganisationer och olika NGO:er. Rikskonferensen skapar därför möjlighet till diskussioner och personliga kontakter på ett unikt sätt.

Den mediala uppmärksamheten kring Rikskonferensen är stor och 2013 fanns över 40 journalister på plats för att följa den. SVT och TV4 sände från konferensen och den omnämndes i cirka 800 artiklar. Konferensen sändes också i sin helhet via vår hemsida.

Rikskonferensen 2014

Sälens Högfjällshotell 12-14 januari

Programmmet till Rikskonferensen 2014

Filer för nedladdning

Presentationer och tal för nedladdning

2014-01-12 - Oscar Westlund presentation.pdf (1.6 MB)

2014-01-12 Asa Romsons tal.pdf (85.1 kB)

2014-01-12 Finlands president Sauli Niinistoes tal.pdf (146.3 kB)

2014-01-13 Stefan Loefvens tal.pdf (113.2 kB)

2014-01-13 Thomas Hvitfeldt presentation.pdf (235.2 kB)

2014-01-14 Frivilliga Foersvarsorganisationernas samarbetskommitte.pdf (247.2 kB)

2014-01-14 OeB Sverker Goeransons tal.pdf (236.5 kB)

Externa filer för nedladdning

2014-01-12 Fredrik Reinfeldt

2014-01-14 Karin Enström

Pressrum

I vårt Pressrum samlar vi bilder från Rikskonferensen fria för media att använda.

Sverige och världen på Rikskonferensen 2014
| 2014-01-14

Internationella konflikter, svensk säkerhet och politiska prioriteringar – vi gör en kort översikt över diskussionerna på Rikskonferensen 2014.Läs mer...

Inför Rikskonferensen 2014
| 2014-01-12

Ett flertal avgörande frågor inom säkerhet, försvar och kris tas upp vid Rikskonferensen 2014. Här ger vi en kort översikt över debatten.

Läs mer... Inför Rikskonferensen 2014

Förändrat försvar – förankring i fara?
STOCKHOLM | 2013-11-13

Den 12 november höll Göran Arrius, Folk och Försvars ordförande, tillika ordförande i Saco, ett tal vid Kungliga Krigsvetenskapsakademiens Högtidssammankomst. Läs mer...

Förändrat försvar – förankring i fara?

Beredskap och politik
STOCKHOLM | 2013-01-15

Hur god är egentligen vår beredskap, och vilka är de främsta problemen? Johan Larnefeldt gör en översikt. Läs mer...

Efter kriget mot terrorismen
STOCKHOLM | 2013-01-14

Johan Larnefeldt diskuterar förändring och kontinuitet i svensk och internationell säkerhetspolitik.

Läs mer... Efter kriget mot terrorismen

Ett perspektiv på samhällssäkerhet
STOCKHOLM | 2012-08-13

Vad kan sambandet vara mellan ett kraftigt oväder, en USB-sticka och tomma hyllor i affären?

Läs mer... Ett perspektiv på samhällssäkerhet

Rikskonferensen 2012
SÄLEN | 2012-01-14

Debatt och Analys samlar tidigare publicerade artiklar på teman som berörs i årets Rikskonferens. Läs mer...

Våra sändningar från Rikskonferensen

Rikskonferensen 2014 tisdag 16.05-18.00

Rikskonferensen 2014 tisdag 14.10-15.30

Rikskonferensen 2014 tisdag 12.30-13.50

Rikskonferensen 2014 måndag 18.40-20.00

Rikskonferensen 2014 måndag 16.15-17.40

Rikskonferensen 2014 måndag 14.55-15.55

Rikskonferensen 2014 måndag 13.40-14.25

Rikskonferensen 2014 måndag 12.30-13.10

Rikskonferensen 2014 söndag 16.45-18.10

Rikskonferensen 2014 söndag 15.35-16.30

Rikskonferensen 2014 söndag 13.30-14.55

Rikskonferensen 2014 söndag 12.30-13.15

DN 15 jan 2014. Från sidlinjen:

“Det blåser upp till storm – men av ryssen ses inget”

“Folk och försvarkonferensen i Sälen är visserligen en arena för aktuell politisk debatt, men också en fläkt från gamla tider. Ett sammanhang där politiker, generaler, polischefer och vapenhandlare isolerar sig och åker skidor på morgonen, kohandlar i läderfåtöljer under dagen och tar en drink med kungen i baren (den riktiga kungen, alltså) på kvällen. Ett kollo för den djupa staten. Numera dock med intensiv mediebevakning.

Det ambitiösa upplägget kräver sin inramning. Det är ingen slump att informationen om den upprustande ryssen anländer punktligt i januari varje år, vilket lika punktligt aktualiserar frågan om Nato och höjda försvarsanslag. I år lite mer än annars, vilket delvis beror på att nämnde ryss under 2013 betedde sig lite mer aggressivt än vanligt och delvis på att det är valår.

Sex av åtta partier är representerade på högsta nivå, trots att svenska folket listade försvarsfrågan sist bland 24 angivna alternativ när Sifo i somras undersökte väljarnas prioriteringar.

Åsa Romson, språkrör för antimilitaristiska MP, försöker med en fredsstyrka i EU-regi. Jonas Sjöstedt (V) tar avstånd från sin ungdoms pacifism. Göran Hägglund (KD) tar med emfas ställning för en utredning i Natofrågan och Jan Björklund (FP) håller ett kort och kärnfullt anförande som närmast andas försvarspolitiskt testamente: Nato, upprustning och minnen från Kalla kriget.

I övrigt ger han ett smått resignerat intryck. Det är han inte ensam om på den politiska högersidan.

Försvarspolitik i Sverige ska bedrivas genom ”breda överenskommelser”, vilket nu för tiden betyder ”S och M”. I sakfrågorna och bortsett från Nato finns ingen avgrund mellan Fredrik Reinfeldt och Stefan Löfven, så det ska nog gå att enas. Tittar man i stället på deras

respektive stridsstrategi åtta månader före riksdagsvalet är det tydligt hur slaget dem emellan kommer att utspela sig.

På den ena sidan en slutoffensiv med allt på ett regeringskort. Vad gäller försvaret är Reinfeldt mycket tydlig: varje meddelande om att försvarsförmågan har minskat är falskt och för övrigt ljuger Jan Björklund, han driver inte alls på för höjda anslag. Ingen annan heller för den delen. Moderaterna driver den enda vägens försvarspolitik.

Reinfeldts anförande är ett försvarstal snarare än ett tal om försvaret och går enligt devisen att anfall är bästa försvar.

Berätta för statsministern att klockan är 09.30 och han kommer att snäsa tillbaka att det var den minsann även 2006 och förresten har Stefan Löfven inget trovärdigt klockslagsalternativ.

Från S är det andra tongångar. Fråga Stefan Löfven vad klockan är och han kommer att betona vikten av en bred överenskommelse i frågan, allra helst ett ”globalt handslag” mellan morgon, middag och kväll.

Det ger onekligen ett mer sympatiskt intryck, men politisk pacifism kan vara en riskfylld strategi. Ett handslag bygger på att motparten sträcker ut sin hand – kommer i stället en batong är det lätt att åka på däng.

Den som jämför Socialdemokraternas försvarsvänliga budskap med exempelvis MP:s inser snabbt att det finns en hel del att pressa Löfven på vad gäller möjliga kompromisser efter valet – även på det här området. S-ledarens stora samarbetsvilja kan lätt tolkas som en desperat vädjan om att borgarna ska rädda S från Åsa Romson.

Än så länge är det dock Löfven som håller greppet om spelplanen och för varje procentenhet alliansen tappar framstår Reinfeldt allt mer som en general som vägrar uppdatera kartan, trots att terrängen ritas om. Med soldater och allierade som börjar fundera på om inte desertering så åtminstone ett liv efter reträtten.

Ute tilltar snöandet. Nere i Stockholm sitter Carl Bildt och begår blogginlägg där han indirekt underkänner M:s nya, mer nationella inriktning på försvarspolitiken. I hotellets pianobar cirkulerar den avhoppade försvarsministern Mikael Odenberg (M) och ser ut att vara mycket nöjd med sitt utspel i Dagens Industri om att ett regeringsskifte är troligt och att han för övrigt hade rätt hela tiden. FP och KD instämmer i det senare.

Det blåser upp till storm i svensk politik. Av ryssen syns dock inget spår.

Viktor Barth-Kron viktor.barth-kron@dn.se “

“Sälens ...
GLADASTE: De tre ledningspersoner i KD:s punschkonservativa ungdomsförbund som fick en halvtimmeslång pratstund med Carl XVI Gustaf på första kvällsminglet.

ARGASTE: I en osande historisk exposé gjorde Jan Björklund klart att han inte förlåtit ”den intellektuella kulturvänstern” för dess antiamerikanska hållning under Kalla kriget.

METAFOR: Försvars-minister Karin Enström (M) menade att försvaret ska utgöra en ”tröskel” mot angrepp. Andra hade möjligen föredragit en ”dörr” eller kanske ”mur”.

TRENDSÄTTARE: Under första dagens konferens bar ÖB Sverker Göranson röd tröja. Till dag två hade det totala antalet röda tröjor stigit från 8 till 15. Dag tre var siffran 19.

MINST AMBITIÖSA: Jonas Sjöstedt (V) berättade hur han tänkt genomgå militär grundutbildning, men att det inte blev av eftersom han fastnade i telefonkö till anmälan.

Läs mer:
Viktor Barth-Kron på Folk och försvars rikskonferens.
Var: Högfjällshotellet i Sälen.
Hur: Försvarspolitiska debatter. Och ett slags kickoff för valåret. “

DN 15 jan 2014: Folk och försvar:

“ÖB varnar för M:s kurs”

“Sälen. Försvar av Sverige i stället för internationella insatser har varit temat i de senaste dagarnas försvarsdebatt. Men ÖB Sverker Göranson varnar för en sådan utveckling. – Kasta nu inte om skutan helt, säger han. “

“Cecilia Widegren, moderat ordförande i försvarsberedningen, avslöjade i lördagens DN att Moderaterna gör en kursändring i försvarspolitiken.

– Försvaret av Sverige börjar i Sverige. Vi ska göra vår egen hemläxa först och främst. Det känns som en naturlig utveckling att vi ska bygga tyngden i försvaret utifrån den nationella försvarsplaneringen och dess scenarier, sade hon.

Beskedet välkomnades av Socialdemokraterna. Under dagarna i Sälen aviserade Jan Björklund att Folkpartiet vill att Sverige inför ett system med reservister som kan mobiliseras i en krissituation.

Men överbefälhavaren Sverker Göranson varnar för tvära kast i försvarspolitiken.

– Jag varnar för att kasta om helt och hållet, det här kräver lite längre horisont för att få stabilt och bra, säger han.

Enligt ÖB har de internationella insatserna inte skett på bekostnad av försvaret av Sverige.

– Tvärtom säger jag. Vi har testat alla system, såväl stridsflyg som marina enheter och markstridskrafter. Vissa av dem till och med i regelrätta strider.

Under Folk och försvar har det pågått en diskussion om Sveriges försvar är starkare i dag än 2006. Fredrik Reinfeldt svarade tveklöst ja på den frågan vilket hans tidigare försvarsminister beskrev som en skönmålning.

Sverker Göranson vill inte ge någon sida helt rätt.

– Kvaliteten i det vi hunnit bygga är bättre. Är totalen bättre? Hm, nu börjar det bli lite vetenskapligt.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN 24 jan 2014: Försvaret:

“Björnen är inte överdrivet vaken”

“Att senaste årets svenska försvarsdebatt har präglats av vad som kallas Rysslands massiva upprustning är inte så märkligt. Skräcken för den stora grannen i öst har lång tradition. Det faktiska läget borde dock snarare hålla ryska generaler vakna.

Folk och försvar höll på torsdagen seminarium om forskningsinstitutet FOI:s senaste rapport om rysk militär förmåga tio år framåt. Visst finns här stoff för alarmister. Ryssland är på väg uppåt. Fler och mer komplexa övningar genomförs. Försvarsbudgeten, knappt 4 procent av BNP, utklassar på papperet Sveriges 1,2 procent. Få lär ha missat president Putins alltmer aukto-ritära styre och antivästliga retorik.

Men den som lyssnar på FOI:s forskare hör mest om Rysslands problem.

Landet lider av arvet från Sovjet och kräftgången efter imperiets fall. Försvarsutgifterna ökar bara långsamt i reala termer, samtidigt som BNP-tillväxten sjunkit. Den tekniska materiel-utvecklingen har halkat efter, och korruptionen frodas i försvarsindustrin liksom i samhället i stort.

”Varje gång krafttag tas mot korruptionen erkänner man att det inte lyckades förra gången”, som det uttrycktes på seminariet. Tanken att vapenindustrin skulle bli motorn i en modernisering av hela den ryska ekonomin är en chimär.

Arméns rekryteringsproblem är omfattande, och den arbetsföra befolkningen krymper. Ryssland är stort, och möjligheten att kraftsamla åt ett håll är klen. Putin kan inte strunta i Kina eller Kaukasus för att bussa alla förband på Sverige.

Beroendet av olje- och gasexport gör Ryssland sårbart, och energiindustrin är i stort behov av investeringar. Dessutom har Putin dyra löften om sociala utgifter att hålla.

Att hänvisa till rysk tokrustning som skäl för större svensk försvarsbudget är därför enkelspårigt. Hotet ligger på ett annat plan. Ingen kan veta hur säkerhetsläget är om 10–20 år. Vart tar Ryssland vägen, under Putin och efteråt? Ett stort land i ekonomiskt och politiskt kaos vore ingen lättberäknelig granne.

Sveriges försvarsanslag ligger lågt i nordisk jämförelse och torde behöva höjas. Men ett Natomedlemskap är det mest lättbyggda staketet mot den ryska björnen.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se “

DN 25 jan 2014: Svensk säkerhetspolitik:

”Går Sverige med i Nato ökar Rysslands misstro mot väst”

“Inte i Sveriges intresse. Ett ryskt anfall där Sverige vore indraget framstår inte som tänkbart. Ett svensk-finskt Natomedlemskap skulle däremot öka det ryska misstroendet. Sverige skulle då också få svårt att trovärdigt verka för att kärnvapen avskaffas, skriver tre svenska toppdiplomater. “

“Det pågår en debatt, bland annat på Dagens Nyheters och Svenska Dagbladets ledarsidor, om att Sverige bör bli medlem av Nato på grund av att vårt säkerhetspolitiska läge försämrats och därför att vårt försvar i rådande situation är för svagt. Vi delar inte denna bedömning. Ett grundläggande element i svensk säkerhetspolitik och diplomati är att verka för fredlig utveckling, stabilitet och ömsesidigt förtroende i den euro-atlantiska regionen genom att söka överbrygga rådande motsättningar. En sådan politik främjas inte av en svensk anslutning till NATO. Tvärtom skulle ett svenskt medlemskap bidra till att öka de politiska klyftorna i regionen.

Även andra säkerhetspolitiska faktorer talar för att Sverige inte bör överge sin väl förankrade militära allinsfrihet. Under de senaste tvåhundra åren har den bidragit till att vi inte blivit indragna i krig. I dag finns inte några hot som kräver att vi överger denna politik.

Ett lands säkerhetspolitik bestäms huvudsakligen av dess geopolitiska läge och vilka grannländer man har, i Sveriges fall Östersjöområdet med våra nordiska grannländer, Ryssland, Baltikum, Polen och Tyskland. I debatten utmålas Ryssland som ett hot mot Sverige. Sverige har dock inte ett sådant strategiskt intresse för Ryssland att ett isolerat ryskt väpnat anfall på Sverige framstår som tänkbart i någon framtida konfliktsituation. Oavsett Nato är Sverige fast förankrat i den västeuropeiska gemenskapen och med goda bilaterala relationer till USA och andra länder. Än viktigare är att dagens Ryssland inte kan jämställas med gårdagens imperialistiska Sovjetunionen. Rysslands säkerhetsproblem finns i söder och i öst, inte i väst.

Det spekuleras mycket om att en militär konflikt skulle kunna utbryta mellan Ryssland och de baltiska staterna och att Sverige i så fall skulle bli indraget. Visst finns det bilaterala motsättningar och friktioner mellan ryssar och balter. Det ankommer i första hand på parterna att lösa dem. Skulle relationerna gravt försämras har de baltiska staterna ett starkt stöd i ryggen genom sitt medlemskap i EU och i Nato. Det är otänkbart att Ryssland i ett sådant läge skulle välja en väpnad konfrontation. Vad gäller Sverige innebär inte den ensidiga svenska solidaritetsklausulen att Sverige har skyldighet att ge militär hjälp till något annat land. Däremot omfattas vi av EU:s allmänna solidaritetsklausul, vilket innebär att vi kan ge andra EU-länder, inklusive våra nordiska grannländer, den humanitära och politiska assistans vi är villiga och kapabla till.

Till detta kommer kärnvapenproblematiken. Ett centralt element i Natos försvar av medlemsstaternas säkerhet utgör användning av kärnvapen för ömsesidigt garanterad förstörelse, senast fastställt i Natos strategiska doktrin, antagen i Lissabon 2010 av alla medlemsstater. Som Natostat och som medlem i organisationens nukleära planeringsgrupp skulle Sverige ha svårt att trovärdigt fortsätta sin traditionella politik att verka för avskaffande av alla kärnvapen.

Ett svenskt medlemskap i Nato är emellertid inte så mycket en militär fråga som en fråga om hur det säkerhetspolitiska läget i Östersjöområdet påverkas och därmed även Sverige. Det är en fredsfråga, inte en krigsfråga. För det första torde det vara uteslutet att Sverige ensamt skulle gå med i Nato, utan sker det, sker det tillsammans med Finland.

Detta skulle innebära en radikal förändring av det fredstida säkerhetspolitiska läget i Europas nordöstra hörn, inklusive Östersjöområdet.

Rysslands förhållande till Nato är fortfarande antagonistiskt. På rysk sida skulle man uppleva ett svensk-finskt medlemskap i Nato som en stor säkerhetspolitisk förändring till det sämre med tanke på ländernas närhet till nordvästra Ryssland med Sankt Petersburg, Murmanskområdet och Kaliningrad. Ryska ”stabsöverstar” kommer att göra nya kalkyler över hur ryska säkerhetsintressen påverkas av att Nato kommer närmare Ryssland med gemensamma övningar, förhandslagring av materiel, frambasering av flyg och andra förberedelser. Det skulle leda till planering av tidiga preventiva ryska åtgärder samt till ökad rysk militär övningsverksamhet i fredstid. Följden torde bli ökat misstroende i regionen och risk för spänningshöjande incidenter. För det är ju ingen tvekan om att ett svenskt och ett finskt medlemskap i Nato skulle vara riktat mot Ryssland. Finlands officiella inställning – liksom Sveriges – är också att Natomedlemskap inte är en aktuell fråga.

Ibland framförs att vi bör gå med i Nato för att få större inflytande i gemensamma säkerhetsfrågor och vid deltagande i fredsbevarande operationer. Det är ett svagt argument, eftersom vi redan är en uppskattad partner till Nato och har det inflytande vi behöver i de operationer vi väljer att delta i. Sedan kan man fråga sig hur mycket ett sådant inflytande är värt för Sveriges del i en organisation som alltmer engagerar sig i utomeuropeiska aktioner. I sådana situationer bör Sveriges främsta samarbetspartner vara FN och EU, inte Nato. Beträffande det potentiella inflytandet bör noteras att i Nato, till skillnad från i EU, en stormakt – USA – är totalt dominerande. Förmodligen har vi bilateralt större inflytande på USA än vad vi skulle få som en av flera småstater i militäralliansen. Det är inte heller så att ett medlemskap i Nato i sig leder till ett starkare svenskt försvar. Sveriges anslår för närvarande knappt 1,2 procent av BNP till försvaret; Natos norm är 2 procent. Att Nato skulle subventionera det rika Sveriges försvarsmakt kommer inte på fråga.

Ett medlemskap i Nato vore en stor förändring av Sveriges politik, minst lika stor som beslutet att gå med i EU. Ett beslut om Nato kan inte tas utan folkomröstning och utan att alla regeringsfähiga partier är med på båten. Debatten och folkomröstningen riskerar att bli uppslitande i avsaknad av yttre hot mot Sveriges säkerhet. Det skulle inte göra Sverige till ett stabilare land. Man kan notera att av riksdagspartierna endast Folkpartiet driver frågan om svenskt Natomedlemskap, även om Moderaterna är positiva och sympatisörer finns hos Kristdemokraterna. En folkomröstning om svenskt Natomedlemskap torde med säkerhet ge ett nej.

I stället för att bli medlemmar av Nato bör vi ägna oss åt ett mer målinriktat arbete för säkerhetspolitisk avspänning och nedrustning i Europa. Det finns fortfarande mycket utrikespolitisk och inrikespolitisk spänning i Europa beroende på historiska oförrätter, fördomar och farhågor, etnisk och religiös splittring med mera. Eftersom Sveriges säkerhet i första hand skulle hotas av en ny konflikt i Europa mellan Ryssland och västmakterna, bör vi använda vår säkerhetspolitiska förmåga till att bidra till mera avspänning mellan dessa länder. Vi bör göra detta inom EU och OSSE men även bilateralt i relation till Ryssland och USA, liksom internationellt på nedrustningsområdet och över huvud taget beträffande förtroendeskapande åtgärder inklusive frihandel och visumfrihet. Detta är en politik som bättre tjänar Sveriges och Europas intressen än att vi blir medlemmar av militäralliansen Nato.

Hans Blix, fd utrikesminister, chef för IAEA, chef för FN:s vapeninspektörer i Irak
Rolf Ekéus, fd ordförande för FN:s Irakkommission,
Washingtonambassadör Sven Hirdman, fd statssekreterare i försvarsdepartementet, Moskvaambassadör “

DN 13 jan 2014: Folk och försvar:

“Logiken talar för Nato”

“Att Sverige bygger säkerhet i samverkan med andra länder är de senaste årens mantra inom försvarspolitiken. Riksdagen har slagit fast att vi inte bara kan stå och titta på om ett nordiskt land eller en EU-medlem angrips, och Sverige förväntar sig motsvarande hjälp i ett krisläge. Riktigt vad det betyder är dock oklart.

Statsminister Fredrik Reinfeldt och Finlands president Sauli Niinistö delade scenen när Folk och försvars rikskonferens inleddes i Sälen på söndagen. Ett naturligt samtalsämne var därmed det nordiska samarbetet.

Tanken är sympatisk, att vi i norr ska hålla ihop. Sverige och Finland gjorde en till stora delar gemensam insats i Afghanistan. Men Norge och Danmark är med i Nato. Frågan är därför hur långt nordismen räcker.

Svenskar och finländare har valt delvis olika vägar. Grannlandet behöll den allmänna värnplikten, medan Sverige skrotade den och omvandlade det gamla staketet mot en sovjetisk invasion till ett så kallat insatsförsvar. Tron att värnplikten i sig skulle ge Finland ett starkare skydd än Sverige bygger dock på rena fantasier.

Reinfeldt beskrev i Sälen bakgrunden till den svenska omstöpningen. Långt innan värnplikten försvann 2010 var den allt annat än allmän. Försvaret var till begränsad nytta eftersom en stor del krävde åratal för att kunna mobiliseras. Med kalla krigets slut hade hotens och utmaningarnas karaktär i grunden förändrats. Att byta ut invasionsförsvaret var helt riktigt.

Samtidigt är det tydligt att reformen har problem. Det är svårt att locka tillräckligt många soldater. På materielsidan finns åtskilliga luckor. ÖB har förklarat att anslagen inte räcker till de uppgifter som ska utföras, vilket regeringen ofta verkat vilja avfärda som gnäll. Men Sveriges försvarsbudget har krympt till 1,2 procent av BNP, vilket är lägst i Skandinavien utan att våra grannar är överdrivet frikostiga.

Utvecklingen i Ryssland har lett till ett allt bredare ifrågasättande av den svenska försvarspolitiken. Putinismens auktoritära drag skrämmer, mänskliga fri- och rättigheter inskränks, den internationella retoriken får en allt hårdare antivästlig klang. Den svenska regeringens kritiker hänvisar också till en pågående kraftig rysk upprustning.

Alarmisterna saknar sinne för proportioner. Rysslands försvarsutgifter stiger från en låg nivå. Landets ensidiga beroende av olje- och gasexport gör det sårbart. Den statliga vapenindustrin är lika korrupt och ineffektiv som samhället i övrigt. President Putin håller ögonen på Kaukasus snarare än smider ränker mot Sverige. Han har gett många andra dyra löften än de militära. Osäkerheten kring den ryska framtiden är ändå oroande.

Oavsett hur Ryssland bedöms har nordiskt försvarssamarbete sina avgjorda begränsningar. Norge och Danmark är fullt nöjda med Nato. Reinfeldt och Niinistö talade lite vagt om svensk-finskt lagarbete kring materiel och förmågor, men även de samlade resurserna får svårt att imponera. Och EU är förvisso bra på många saker, men någon försvarsallians är det inte.

22 av 28 EU-länder förlitar sig i stället på Nato. Allt förnuft talar för att både Sverige och Finland också borde gå med. Att bygga ett lagom starkt försvar skulle vara betydligt enklare inom Natos ram. Medlemmarna bidrar med vad de är bra på och kan i gengäld dra nytta av varandras förmågor.

Dessvärre är frågan låst. Sauli Niinistö upprepade i Sälen att ett finländskt Natomedlemskap inte är aktuellt, utan att motivera varför. Och

Fredrik Reinfeldt förklarade att Moderaterna fortfarande är för men inte ser någon mening med att driva saken.

Reinfeldt brukar ge tre förutsättningar för att söka inträde: att opinionen är positiv, att det finns en bred politisk enighet och att Finland hänger på. Kraven är inte orimliga, men ger dessvärre de svenska Socialdemokraterna veto. S sitter kvar i en uråldrig neutralitetsromantik och törs inte tala med partimedlemmarna. Så länge M inte nämner Nato är också möjligheterna små att få folkligt stöd. Folkpartiet blir en ensam jaröst i natten.

Tvivlen kring det svenska försvarets kapacitet borde ge Natofrågan ny aktualitet. Ett medlemskap är inte gratis, och försvarsbudgeten torde behöva öka i vilket fall som helst. Men någon bättre garanti mot eventuella ryska och andra hot finns helt enkelt inte.

DN. Oberoende liberal DN 13/1 2014 “

DN 13 jan 2014: Folk och försvars rikskonferens:

“Regeringen målar upp olika bilder av försvaret”

“Analys. Sälen. Fredrik Reinfeldt och hans moderater håller på att tappa sitt förtroende i försvarspolitiken. Allt färre tror på hans ljusa bild av läget, inte ens KD-ledaren Göran Hägglund. När moderat- och KD-ledaren talar om försvarets behov låter de som politiska motpoler. “

“Statsministern har ett förflutet som jägarsoldat och värnpliktspolitiker, men han har inte visat något större intresse för försvarspolitiken i sin nuvarande gärning. Detta valår besöker han ändå Folk och försvars konferens i Sälen. Men Fredrik Reinfeldt fick en tung start. Han hade inte ens hunnit upp till fjällen förrän myndigheten för samhällsskydd och beredskap publicerade sin årliga förtroendebarometer. Den visar att andelen svenskar som har förtroende för den svenska försvarspolitiken har minskat från 40 till 26 procent på bara två år.

Statsministern försökte övertyga deltagarna på försvarskonferensen om att tillståndet i det militära är betydligt bättre nu än när han kom till makten. Han sade att Moderaterna inte trodde på det gamla försvaret, och därför skar ned dess budget; nu är det rätt organisation, nu ökar anslagen.

Han nämnde inte att det rör sig om en halv procent i anslagsökning.

Försvaret är ingen viktig sakfråga för väljarna. Men om en regering missköter det så kan det gå ut över förtroendet för regeringens duglighet att sköta landet. Därför behöver Fredrik Reinfeldt övertyga i försvarspolitiken. Med en ny försvarsorganisation som kommer att fungera först 2023 i stället för 2014 som riksdagsbeslutet sade, har han en svår uppgift. I synnerhet som Riksrevisionen nyligen ifrågasatte om målen för försvaret någonsin skulle nås.

Kristdemokraternas ledare Göran Hägglund talade också i Sälen i går. Talet var en bjärt kontrast mot statsministerns. Hägglund talade om stora brister i försvaret. Han pekade på behov av större personalbudget, fler övningar, luftvärn, logistik och mycket annat. ”Den nu planerade organisationen är för liten”, sade KD- ledaren.

Det var svårt att förstå att de tillhör samma regering när man hörde dem.

Fredrik Reinfeldt hävdade under sitt framträdande att han aldrig haft en enda svår förhandling om försvaret och att det finns en bred enighet om nivåerna på de svenska försvarsanslagen.

Efter att ha talat med Socialdemokraternas försvarstalesperson Peter Hultqvist är det svårt att tro. Socialdemokraten låter förvirrande lik Göran Hägglund, och tvärtom. Men Fredrik Reinfeldt kommer nog att få rätt trots allt. För Socialdemokraterna behöver kompromissa med åtminstone Miljöpartiet om de ska ta över -regeringsmakten. Och MP vill minska anslagen och har blivit allt mer försvarskritiskt.

Den sista mars ska Försvarsberedningen, med representanter för alla riksdagspartierna, komma med ett förslag till nytt försvarsbeslut. Moderaterna har sakta inlett reträtten för att få ihop en kompromiss.

Fredrik Reinfeldt sade i går att han är beredd att diskutera högre försvarsanslag.

Inget parti kommer att ha något större reformutrymme under nästa mandatperiod för vare sig skola, försvar eller något annat. Ska de öka anslagen till soldater och kanoner krävs nedskärningar någon annanstans.

Varken partierna till höger eller till vänster är överens inbördes om hur. Det talar för att det blir en bred uppgörelse om försvarsanslagen.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 13 jan 2014: Folk och försvars rikskonferens:

“Statsministern fruktar inte rysk upprustning”

“Sälen. Ryska flygplan övade förra året mycket nära den svenska gränsen. Men statsminister Fredrik Reinfeldt (M) fruktar inte den ryska upprustningen. “

“Rysslands uppmärksammade flygningar nära Gotland och Öland var en av de nyhetshändelser som fick försvarsdebatten att hetta till rejält förra året. Fredrik Reinfeldt, som i går besökte Folk och försvars rikskonferens i Sälen, är inte lika bekymrad över situationen i Ryssland som många andra. Ryssland rustar upp från en låg nivå och landet riktar blicken åt andra håll än Sverige, menar statsministern.

– Om man följer hela den ryska geografin så förstår man att Ryssland har mycket att fundera över. Sin relation till Kina och till många länder som ligger söder om Ryssland och territorier som ligger i Ryssland, som jag tror är relevanta i det här sammanhanget, säger han.

Statsminister Fredrik Reinfeldt avfärdar också tankarna på ett svenskt Natomedlemskap eftersom det inte finns något brett stöd i riksdagen för detta. I stället vill han se ett fördjupat samarbete med Nato och de nordiska länder och då framför allt Finland som inte heller är Natomedlem.

– Det givna är att titta i genom alla förmågor som ofta är väldigt dyra och så ställer man sig frågan, ska alla utveckla de här förmågorna parallellt, säger Fredrik Reinfeldt.

Den senaste tiden har försvarspolitiker i olika partier antytt att det kommer behövas ökningar av försvarsanslagen framöver. Fredrik Reinfeldt menar att den debatten är överdriven eftersom svenska försvarsbeslut fattas i stor enighet.

Socialdemokraternas talesperson Peter Hultqvist håller inte med om att det finns en stor samsyn kring försvarspolitiken.

– Det är fel. När det gäller materielfrågor och personalförsörjning tycker vi att regeringen blundar för den problematik som finns, säger han.

När det gäller anslagen är Peter Hultqvist dock mer försiktig.

– När det gäller den långsiktiga ekonomin har jag hela tiden sagt att jag hoppas på en bred uppgörelse i försvarsberedningen, säger han.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

7 Klimat och klimatstörningar.

(Miljöminister)

DN 23 nov 2013: Klimatet.

”EU måste minska utsläppen med 60 procent till 2030”

“Total attitydförändring krävs. Senast i vinter ska EU slå fast nya klimatmål, och unionen kan återta den ledarroll den tappat. Medan regeringen är passiv och rent av motarbetar delar av målen lägger MP och EU-parlamentets gröna grupp nu fram förslag till vässad klimatstrategi, skriver Åsa Romson och Isabella Lövin. “

“Denna helg avslutas FN:s nittonde klimattoppmöte i Warszawa, Polen. Trots långa och hårda förhandlingar tyder allt på att en lång väg fortfarande återstår till det nya klimatavtal som världen behöver. Toppmötet i Paris om två år pekas ut som sista chansen för ett nytt klimatavtal om världen ska klara att hålla temperaturökningen på en hanterbar nivå. För att nå dit krävs en total attitydförändring från de stora aktörerna, inklusive EU och Sverige.

Det är bekymmersamt att några rika länder tagit steg bakåt i samband med klimatmötet. Australien är det mest extrema exemplet, vars nya konservativa regering tagit bort koldioxidskatten och skurit ner klimatstödet till fattiga länder. Det ligger någonting sorgligt i att ett land som redan nu drabbas hårt av det varmare klimatet, med återkommande skogsbränder, så tydligt ignorerar klimathotet och sticker huvudet i sanden.

För att nå ett genombrott i förhandlingarna så räcker det inte att de sämsta länderna blir något bättre. Någon part måste gå in och vända upp och ner på den logik som hittills förlamat FN-processen, där varje åtagande om minskade utsläpp ses som en börda i stället för en möjlighet. EU borde vara den aktören.

Det som just nu hindrar processen är två gigantiska gap: För det första gapet mellan de utsläppsminskningar som måste göras och de som görs, och för det andra gapet mellan de summor pengar som måste levereras och de summor som nu ligger på bordet.

Det första gapet, om minskade utsläpp, är nu större än någonsin. Nyligen släppte FN:s miljöorgan UNEP en ny rapport som visar att även om alla länder skulle nå sina nuvarande klimatmål till 2020 så skulle vi ändå spränga gränsen för tvågradersmålet med råge. Men utvecklingen går inte ens åt rätt håll, tvärtom ökar utsläppen.

Det andra gapet handlar om finansiering. Det kommer att krävas enorma investeringar i ny grön teknik som sänker utsläppen och åtgärder för att anpassa världen till ett varmare klimat. Därför lovade de rika länderna vid Köpen-hamnstoppmötet 2009 att öka klimatstödet och att denna summa skulle vara uppe i 100 miljarder US-dollar om året 2020. Enligt beräkningar från det brittiska forskningsinstitutet ODI hade de rika länderna inför toppmötet bara skrapat ihop 356 miljoner dollar i år, 0,3 procent av vad som krävs. Detta är dessutom en minskning med 71 procent sedan förra året.

Sverige har lovat att ge 300 miljoner kronor till FN:s gröna fond nästa år. Detta är ett steg åt rätt håll, men på sikt krävs mycket större summor. Dessutom använder Sverige biståndsmedel för att betala vår del av klimatstödet, vilket bryter mot det vi lovade i Köpenhamn 2009.

EU har traditionellt sett varit den part i den rika delen av världen som haft den mest ambitiösa klimatpolitiken. EU var den aktör som lyckades ro Kyotoprotokollet i hamn, och man är den aktör som i dag skulle kunna mäkla fram en lösning som både USA, Kina och fattiga länder kan acceptera.

Tyvärr har EU de senaste åren inte klarat av att fortsätta driva klimatförhandlingarna framåt. En viktig orsak till detta är att EU:s egen klimatpolitik har tappat kraft. Det nuvarande målet om att minska utsläppen med 20 procent till år 2020 är helt otillräckligt om vi ska klara tvågradersmålet, och det är dessutom redan uppnått.

EU behöver senast under vintern lägga fast nya klimat- och energimål till 2030. Att dessa mål blir både ambitiösa och bindande är avgörande av tre skäl: För att EU som en av de stora utsläpparna ska ta sin del av ansvaret, för att EU:s näringsliv ska behålla sin konkurrenskraft och fortsätta ligga i täten, och för att dödläget i FN ska kunna brytas. Miljöpartiet har tillsammans med gröna gruppen i EU-parlamentet tagit fram ett förslag på hur sådana mål kan se ut:

1Minska utsläppen med 60 procent till år 2030.

EU behöver blicka framåt, mot 2030, och sätta ett offensivt mål som innebär att vi gör vår del av jobbet. Då kan andra länder inspireras och följa efter. Ett ambitiöst, men uppnåeligt, klimatmål krävs för att få sporra företagen i EU att utvecklas åt rätt håll.

245 procent förnybar energi till 2030.

Förnybar energi som sol, vind och bioenergi är den enda långsiktigt hållbara lösningen om vi både vill ta ansvar för kommande generationer och säkra energiförsörjningen. Genom att sätta offensiva och långsiktiga mål skickar vi en tydlig signal till europeiska företag om att nya investeringar ska läggas inom förnybar energi snarare än i fossil energi.

3Energieffektivisera med 40 procent till 2030.

I en värld med stigande energipriser måste EU ligga i frontlinjen när det gäller att använda energi smart. Ett bindande mål om energieffektivisering är avgörande för att företagen ska klara den internationella konkurrensen. Beräkningar från EU-kommissionen visar att det kan skapas två miljoner nya jobb i EU genom energieffektivisering bara fram till år 2020.

Den svenska regeringen har tyvärr inte spelat någon konstruktiv roll i utformandet av EU:s nya klimatmål. Regeringen har hittills inte kommit med något förslag på klimatmål för 2030. Sverige har också motarbetat ett mål för energieffektiviseringar, och försvårat arbetet för effektivare energianvändning både i EU och på hemmaplan. Detta är mycket olyckligt.

I kontrast till Sveriges regering har den danska regeringen meddelat att det behövs bindande och ambitiösa mål inom alla tre områden, och motiverade detta så här: ”det bidrar till att skapa jobb, öka vår konkurrenskraft och förbättrar vår luftkvalitet och hälsa”.

Sverige är ett litet land, men vårt inflytande sträcker sig långt utanför våra gränser. För att EU verkligen ska anta den ambitiösa klimatplan till 2030 som kan ge FN-förhandlingarna en skjuts framåt måste några medlemsländer visa vägen. Låt oss använda vårt inflytande och vårt höga anseende i klimatfrågan till detta. Låt oss visa att klimatansvar inte är en börda utan en möjlighet att byta uppgivenhet mot jobb och framtidstro samtidigt som vi skapar ett mer hållbart samhälle.

Åsa Romson (MP), språkrör
Isabella Lövin (MP), Europaparlamentariker “

DN 10 dec 2013: Miljöpolitik.

”Grön offentlig upphandling har ingen effekt på miljön”

“Ny rapport. Det finns inga belägg för att ”grön” offentlig upphandling minskar miljöbelastningen. Marknadskrafterna kan tvärtom leda till att miljöstyrda inköp ökar efterfrågan på konventionella produkter. Det är dålig politik att förlita sig på ett styrmedel som inte har önskvärd miljöeffekt, skriver två nationalekonomer. “

“Det har på senare tid blivit allt mer populärt att försöka bedriva miljöpolitik genom att ta miljöhänsyn vid offentliga upphandlingar. De politiska ambitionerna och förväntningarna på så kallad grön upphandling är högt ställda. Forskningen visar dock att denna politik har mycket begränsade möjligheter att lyckas. I värsta fall leder den till ökad, inte minskad, miljöbelastning.

I de flesta länder utgör den offentliga sektorns inköp en betydande del av ekonomin. Bland EU:s medlemsländer bedöms upphandlingarna uppgå till i genomsnitt cirka 16 procent av bruttonationalprodukten. Den grundläggande tanken med grön upphandling är att den offentliga sektorn som stor aktör på marknaden kan påverka produktionen och konsumtionen i mer hållbar riktning. När myndigheter ökar sin efterfrågan på gröna produkter förväntas utbudet av dem öka, vilket i sin tur också antas stimulera de privata konsumenternas efterfrågan på sådana varor. Den offentliga sektorns inköp förmodas bidra till att nationella och internationella miljömål uppnås.

I en rapport som publiceras i dag, tisdag, ”Offentlig upphandling eller gröna nedköp? En ESO-rapport om miljöpolitiska ambitioner”, analyserar vi förutsättningarna för att grön offentlig upphandling ska fungera som ett effektivt miljöpolitiskt instrument. De politiska förväntningarna på grön upphandling utgår till stor del från att de privata producenternas och konsumenternas reaktioner på upphandlingarna ska leda till reducerad miljöbelastning. Vi visar att det inte finns några vetenskapligt vedertagna resultat som kan bekräfta de förväntningarna. De politiska ambitionerna vilar därför på mer eller mindre grundlösa antaganden.

En förklaring till att grön offentlig upphandling har begränsade möjligheter att fungera som ett måleffektivt styrmedel är att de potentiella leverantörerna inte måste delta i en upphandling där miljöhänsyn tas; det är frivilligt, och så länge det inte är lönsamt att delta så är det valet enkelt. En annan förklaring är att marknadsmekanismerna sannolikt kommer att verka åt motsatt håll. När (den offentliga) efterfrågan på gröna produkter ökar, så stiger också priset på dem. Priset på konventionella produkter blir då lägre i förhållande till priset på gröna alternativ. Detta kan leda till ökad konsumtion av konventionella produkter.

Grön offentlig upphandling kan inte heller anses vara en kostnadseffektiv miljöpolitik, det vill säga det leder inte till att potentiella leverantörer reducerar sina utsläpp till den för samhället lägsta kostnaden. Detta är bland annat en konsekvens av att de upphandlande myndigheterna inte har tillräckligt god information om leverantörernas produktionsprocesser och teknologier för att effektivt kunna styra dem med administrativa/kvantitativa krav.

När grön upphandling diskuteras är det viktigt att komma ihåg att upphandling inte primärt är ett miljöpolitiskt styrmedel. En myndighet upphandlar först och främst för att kunna fullgöra sitt samhälleliga uppdrag, inte för att avhjälpa olika miljöproblem. EU-direktiven och de allmänna rättsprinciper som omgärdar inköpen är inte heller de

utformade för att upphandling ska fungera som ett miljöpolitiskt styrmedel. Rättsprinciperna ska säkerställa en fungerande konkurrens och ge potentiella leverantörer inom EU lika villkor att vinna ett offentligt kontrakt. Detta är inte nödvändigtvis förenligt med att åstadkomma miljöförbättringar eller att uppnå dem till så låg kostnad som möjligt.

Låt oss exemplifiera med livsmedelsmarknaden. Den offentliga upphandlingen används som medel för att nå målet om att 20 procent av åkerarealen i Sverige ska vara certifierad för ekologisk produktion. Ambitionen att 25 procent av livsmedelsinköpen ska vara ekologiska förmodas få jordbrukarna att ställa om från konventionell till ekologisk produktion. Här finns ett antal problem. Den offentliga sektorns andel av livsmedelsmarknaden är endast ca 4 procent, och en betydande andel av de livsmedel som köps är importerade. Forskningen visar också att de privata konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel är mer priskänslig än den på konventionella livsmedel. Det uppstår en motverkande effekt bland privata konsumenter. För livsmedelsmarknaden håller alltså inte de argument som används för att motivera grön offentlig upphandling. Det här illustrerar även faran i att dra alla marknader över en kam. Att den offentliga upphandlingen utgör en betydande andel av BNP kan inte rakt av översättas till att enskilda myndigheter eller den offentliga sektorn som helhet är en betydande marknadsaktör på alla marknader.

Det är alltså svårt att motivera användningen av grön upphandling som ett miljöpolitiskt styrinstrument. Men är det ändå inte bättre att försöka, även om effekterna inte blir de avsedda? Det är väl trots allt bättre att göra något än inget alls?

Alla former av politik, även grön offentlig upphandling, bör utvärderas och prövas förutsättningslöst. Våra resurser är begränsade och det finns alltid en alternativ användning. Det finns också andra styrmedel på miljö-, klimat- och energiområdet. Även om vi inte kan nå vad som kallas mål- eller kostnadseffektiv miljöpolitik bör styrmedel väljas utifrån vad som är minst dåligt. Det lämnar mer resurser över till annat, till exempel ytterligare miljöåtgärder.

Det är under alla omständigheter en dålig politik att förlita sig på ett styrmedel som inte har önskvärd, eller kanske till och med negativ, miljöeffekt. Det leder oss bort från alternativ som i högre grad kan bidra till reducerad miljöbelastning.

Sofia Lundberg, docent i nationalekonomi, Umeå universitet
Per-Olov Marklund, fil dr i nationalekonomi, Umeå universitet “

“Artikelförfattarna har för ESO:s räkning skrivit rapporten ”Offentlig upphandling eller gröna nedköp?”

Bakgrund. Offentlig upphandling
Statens, kommunernas och landstingens inköp regleras i lagen om offentlig upphandling, LOU. Den går ut på att upphandlingen ska ske i öppen konkurrens mellan leverantörer i hela EU/EES-området.

Det finns fem grundprinciper: Ingen leverantör ska **diskrimineras**, alla leverantörer ska **behandlas lika**, all information om upphandlingen ska vara **transparent**, kraven i upphandlingen ska vara **proportionella** mot det ändamål man vill uppnå, intyg som utfärdats av en myndighet i ett medlemsland ska **ömsesidigt erkännas** av övriga medlemsländer. “

DN 4 jan 2014:

“Tekniken är banbrytande – men utsläppen ökar”

“Analys. Skiffergas och skiffer-olja ger en energitörstig värld tillgång till helt nya källor av fossila bränslen. Men också allvarliga konsekvenser för miljön och mer utsläpp av växthusgaser. “

“Tekniken är rätt fantastisk. Framför allt är det möjligheten att kunna borra horisontellt nere i marken som gjort det möjligt att utvinna gas och olja som ligger insprängd i sprickor och porer i skiffer. Först ett lodrätt hål några kilometer ned till skifferlagret, och sedan vågrätt längs med skiffret. Massor av vatten – flera miljoner liter – blandat med sand och kemikalier pumpas ned i hålet och spräcker upp skiffret så att oljan och gasen kan strömma ut.

Hydraulisk spräckning eller fracking har förändrat världen. USA har blivit världens största gasproducent och dumpat naturgaspriserna i Europa.

Men så här i kölvattnet av klimatpanelen IPCC:s delrapport i Stockholm, och det misslyckade klimattoppmötet i Warszawa, där slutdokumentet räddades av att ordet ”commitments” byttes ut mot ”contributions” – från bindande åtaganden att dra ned på utsläppen till frivilliga bidrag – är mer fossila bränslen inte en hållbar lösning.

Mer fossila bränslen ger mer utsläpp av koldioxid och av metan, som är en mycket värre växthusgas. Naturgas är mest metan, och naturgas finns även i kolgruvor och oljekällor. Utvinning av fossila bränslen står redan i dag för mer än 40 procent av metanutsläppen från mänskliga aktiviteter. Det är mer än vad som kommer från jordbruket och rapande kor.

Det finns bra och ganska billig teknik för att ta hand om metanet som läcker ut. Men när gaspriset är så lågt som det är nu lönar det sig inte för företagen att använda den. Därför krävs det commitments – bindande internationella avtal för att metanutsläppen ska minska. Contribu-tions, frivilliga bidrag, kommer inte att hjälpa.

Skifferolja och skiffergas leder också till andra allvarliga miljöproblem. Utvinningen är en storskalig industri som kräver många brunnar, stora arealer och tunga transporter, inte minst av de enorma mängder vatten som pumpas ned i marken. Och efteråt måste det förorenade vattnet tas om hand så att det inte hamnar i dricksvattnet.

Kritiker till hydraulisk spräckning menar att utvinning av skiffergas och skifferolja måste hejdas, och att nyexploatering måste stoppas till varje pris, för människors hälsa, miljön, klimatet och planetens överlevnad. Förespråkarna menar att det är fullt möjligt att utvinna skifferbränslen både säkert och utan större skador på miljön.

Oavsett vem av dem som har mest rätt: så länge vi vill ha billig energi, och så länge förhandlarna på världens klimattoppmöten misslyckas med att nå fram till bindande överenskommelser, kommer energibolagen att fortsätta att bygga ut dessa nya, billiga och lönsamma bränslekällor. Och vi kommer att få mycket mer metan i atmosfären.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se “

DN 10 jan 2014: Klimatet:

”Fiaskot för utsläppshandeln gör att fler klimatmål krävs”

“Avgörande vägskäl i EU. Systemet med utsläppshandel är en stor besvikelse och investerarnas förtroende kört i botten. Regeringen måste agera nu för att EU ska få tre tydliga mål även efter 2020: utsläpp, förnybar energi och effektivisering, skriver sju företrädare för näringsliv, fack, miljöorganisationer och kyrka. “

“EU:s medlemsländer står inför ett avgörande vägskäl när de nu ska förhandla fram en ny klimat- och energiöverenskommelse som ska gälla fram till 2030. EU-kommissionen lägger fram sitt förslag till nya klimat- och energimål i slutet av januari och därefter kommer EU-parlamentet och regeringscheferna att ta slutlig ställning i frågan.

Den svenska regeringen måste nu lämna ett tydligt besked om att Sverige vill ha tre parallella, bindande och kraftfulla mål: 1) för minskade utsläpp, 2) för ökad andel förnybar energi och 3) för ökad energieffektivisering. Om vi inte får tre separata mål ökar osäkerheten för viktiga investeringar, EU:s försörjningstrygghet minskar och möjligheten att begränsa den globala uppvärmningen till under två grader försvåras.

Den huvudsakliga skiljelinjen går mellan de EU-länder som även fortsättningsvis vill ha tre mål och de som förespråkar ett ensidigt utsläppsmål.

Flera länder i EU har förstått riskerna med ett ensidigt utsläppsmål och trycker nu på för en klimat- och energiöverenskommelse med parallella mål. För några veckor sedan vände sig åtta av medlemsländerna till EU-kommissionen med önskan om ett mål för produktion av förnybar energi till år 2030. De länder som skrivit till kommissionen är Italien, Tyskland, Frankrike, Österrike, Belgien, Danmark, Irland och Portugal. Men Sverige står inte bakom uppmaningen.

Nu är det hög tid för den svenska regeringen och våra EU-parlamentariker att ta tydlig ställning och arbeta aktivt för kraftfulla och bindande mål för minskade utsläpp, ökad andel förnybar energi och ökad energieffektivisering.

Vi menar att det finns flera viktiga skäl till att inte backa från den nuvarande ordningen med tre separata mål:

1 Syftet med EU:s klimat- och energipolitik är bredare än att enbart sänka de egna utsläppen. EU:s andel av de globala utsläppen uppgår till cirka 11 procent. Ur detta perspektiv är EU:s roll som vägvisare, att leda omställningen och på så sätt få med sig stora utsläppsländer, kanske det viktigaste syftet med EU:s klimatpolitik. Genom ambitiösa och bindande mål, inte bara för utsläppen utan även för förnybar energi och effektivisering, sänder EU en tydlig signal om sina prioriteringar och kan bidra till möjliga genombrott i de globala klimatförhandlingarna. Misslyckas EU med att ta fram kraftfulla mål har vi ingen position inför det avgörande mötet i Paris 2015, vilket väsentligt minskar möjligheten att få ett avtal som räcker för att klara tvågradersmålet.

2 Erfarenheterna av EU:s utsläppshandelssystem är en stor besvikelse och investerarnas förtroende för systemet är kört i botten. Utsläppshandelssystemet är det enda gemensamma instrument som skulle kvarstå om det endast blir ett utsläppsmål. Priset för att släppa ut ett ton koldioxid ligger på omkring 40 kronor, ett pris som skulle behöva mångdubblas för att reflektera utsläppens verkliga kostnad och stimulera investeringar i grön teknik. Som jämförelse kan nämnas att den generella svenska koldioxidskatten är 1 080 kronor per ton, det vill säga 27 gånger högre.

Det är i stället de övriga målen, framför allt det bindande förnybarhetsmålet, som möjliggjort den snabba utvecklingen av förnybar energi i flera europeiska länder de senaste åren. Det internationella energiorganet IEA har sammanfattat frågan som beslutsfattarna nu måste ställa sig: Är vi villiga att offra det som har fungerat till förmån för det som inte har fungerat?

3 Utsläppshandel som enda gemensamma EU-styrmedel innebär att man underskattar klimatfrågans inneboende långsiktighet. Utsläppshandeln styr mot de kortsiktigt billigaste utsläppsminskningarna som ofta är otillräckliga och dessutom kan leda till inlåsningar som motverkar de långsiktigt mest effektiva klimatåtgärderna. Många tekniker inom förnybar energi och effektivisering, som är helt avgörande på lång sikt, har en kortsiktigt högre kostnad men potential för radikala utsläppsminskningar. Utsläppshandeln måste alltså kompletteras med styrmedel som säkerställer att de tekniker som är nödvändiga för att lösa klimatfrågan på lång sikt snabbt blir lönsamma. Annars riskerar investeringar att skjutas på framtiden och den totala kostnaden för att minska utsläppen bli högre.

4 När vi lägger majoriteten av våra energipengar på att importera fossila bränslen underminerar vi samtidigt EU:s inhemska industri. EU importerar i dag över 50 procent av energin och andelen ökar. En stor del av industrin som tillverkar den förnybara och energieffektiva tekniken finns i EU, bland annat i Sverige med både stora och små innovativa företag. Med bindande mål för förnybar energi och effektivisering kan vi säkerställa att en större andel av våra energipengar går till att öka vår försörjningstrygghet och samtidigt skapa nya jobb och grön tillväxt.

En tidig version av EU-kommissionens egen konsekvensanalys visar att det blir väsentligt mindre förnybar energi utan ett bindande förnybarhetsmål. Om man enbart har ett utsläppsmål med utsläppshandel som styrmedel beräknas den förnybara energin uppgå till 27 procent av den totala energianvändningen i EU år 2030. Det kan jämföras med att de mål som diskuteras för förnybar energi ligger på mellan 30 och 45 procent. ”Ett mål för förnybar energi kommer att stärka Europas konkurrenskraft och leda till fler jobb och högre tillväxt. Vi har inte råd att missa denna möjlighet”, skriver de åtta medlemsstaterna till EU-kommissionen.

Den svenska regeringen och de svenska ledamöterna i EU-parlamentet har alla möjligheter att med ett tydligt agerande påverka att vi får kraftfulla mål för såväl minskade utsläpp som förnybar energi och energieffektivisering.

Karl-Petter Thorwaldsson, ordförande LO
Sasja Beslik, Head of Responsible Investments & Identity, Nordea
Henrik Grape, klimat-expert Svenska kyrkan
Svante Axelsson, generalsekreterare Naturskyddsföreningen
Håkan Wirtén, generalsekreterare WWF
Annika Helker Lundström, vd Svensk vind-energi
Lars Andrén, ordförande Svensk solenergi “

“**Bakgrund. Nya klimatramar i EU**
EU arbetar just nu med att ta fram ett nytt klimat- och energiramverk till 2030 som ska ersätta det nuvarande ramverket som gäller fram till 2020.

Det nuvarande ramverket innehåller tre separata målsättningar: 20 procents utsläppsminskningar, 20 procent förnybar energi och 20 procents energieffektivisering.

EU-kommissionen presenterar sitt förslag till nytt ramverk i slutet av januari. EU-parlamentet röstar om frågan i början av februari och regeringscheferna behandlar frågan på ett EU-toppmöte i slutet av mars.”

DN 18 jan 2014: Världsekonomiskt forum:

”Företagen vill ha hållbarhet – politikerna levererar inte”

“Politisk paradox. Politikerna är fast i ett förlegat tänkande där miljö ses som en isolerad sektor och inte basen för vår framtida välfärd. Näringslivet ser däremot möjligheterna och har tagit på sig ledartröjan i miljöomställningen. Politikernas bristande ansvar måste synas ett valår som detta, skriver Johan Rockström. “

“I nästa vecka träffas många av världens främsta företagsledare i Davos på Världsekonomiskt forum (WEF). De globala klimat- och miljöförändringarna och utmaningen att säkra en global hållbar utveckling efter 2015 kommer att stå högst på agenda. I avsaknaden av politiskt ledarskap har en växande del av näringslivet tagit på sig ledartröjan för att minimera växande miljörisker och ta vara på möjligheterna i en global omställning till en hållbar välfärd på en stabil planet.

Samtidigt som kortsiktig politisk egoism gör att klimatförhandlingarna fortsätter att misslyckas, lanserar en rad stora multinationella företag inom World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) en aktionsplan fram till 2020 (Action 2020). Tillsammans representerar dessa företag tio procent av världsekonomin. Målet är att omvandla sina affärsmodeller så att företagen uppnår nödvändiga globala miljömål. Syftet är att undvika oacceptabla risker och stora kostnader och samtidigt säkra lönsamhet genom smarta innovationer och effektiviseringar. De globala miljömålen är vetenskapligt baserade och inkluderar allt från klimat till biologisk mångfald.

Samtidigt pågår diskussioner inom FN om att omvandla millenniemålen till globala hållbarhetsmål, så kallade Sustainable Development Goals (SDGs). Här sker nu en spännande omsvängning. I stället för att allt fokus handlar om att ”övertyga politiker” sitter det internationella näringslivet, uppbackat av vetenskapen, i framsätet och driver på arbetet att definiera en hållbar spelplan för industriell utveckling.

Under den nyligen avslutade Nobelveckan i Göteborg diskuterades omställningen till en fossilfri energiframtid i världen. Fokus låg inte på svårigheterna, utan på de enorma teknologiska möjligheterna som nu öppnar sig, med allt från grafenbaserade solceller till framtidens supertåg och fossilfria fordon. En hållbar, ren, och ekonomiskt konkurrenskraftig energiframtid är inom räckhåll.

Jag och många forskarkollegor med mig upplever en tydlig förskjutning av miljöfrågan bland företagsledare under de senaste fem åren. Miljö och hållbarhet förflyttats från att vara en etisk hygienfråga som sköts av CSR-ansvariga (Corporate Social Responsibility) och miljöchefer till att utgöra en strategisk fråga för ledning, ägare och styrelser.

Varför sker denna svängning inom näringslivet just nu? Troligen av två skäl:

Det första är insikten om de växande globala miljöriskerna. Varken Pentagon, OECD, Världsbanken eller Internationella valutafonden (IMF) tvekar. Förmåga att avvärja globala miljörisker, framför allt orsakade av klimatförändringar, utarmning av ekosystem och ackumulering av miljögifter, kommer att avgöra huruvida världens framtida välfärd kan säkras.

Det andra skälet är möjligheterna. Det finns en allt tydligare diagnos bland företagsledare om tre krafter som gör ”business as usual” allt mindre attraktivt: 1) en växande insikt om att ett fortsatt beroende av ändliga naturresurser såsom fossila bränslen medför stor osäkerhet (samtidigt som sol och vind prismässigt blivit konkurrenskraftiga energikällor), 2) växande belägg för att det går att ”tjäna pengar” på

hållbara affärsidéer, och 3) att nästa generation inte kommer att acceptera att vi på andras bekostnad förstör vår planet.

För att uppnå en värld baserad på hållbar välfärd och utveckling behövs tydliga miljömål och spelregler för marknaden. Föga förvånande blir svaret från chefer inom näringslivet ofta att ”vi är redo att anpassa oss till de vetenskapliga kraven, vi ser till och med affärsmöjligheter om vi gör så, men då måste politiken ange långsiktigt förutsägbara spelregler i form av miljömål och tydliga styrmedel”. Här finns nu konturen av en lösning.

Genom FN:s SDG-process har världens länder nu möjlighet att enas om vetenskapligt baserade globala hållbarhetsmål. Dessa inkluderar exempelvis en maximalt tillåten budget för globala utsläpp av koldioxid och tydliga mål för global färskvattenanvändning och bevarande av biologisk mångfald. Många länder känner sig nervösa inför denna utveckling, eftersom de är osäkra på om ambitiösa miljömål riskerar att hämma ekonomisk tillväxt. Men enas världen om globala miljömål leder detta till ett nytt utvecklingsparadigm i världen; att säkra ekonomisk utveckling och välfärd inom planetens säkra miljöutrymme, vilket kräver en rättvis global fördelningspolitik. Politiskt definierade, kraftfulla styrmedel behövs för att reglera marknader nationellt och globalt.

Vi behöver leva upp till existerande beslut om att stoppa förlusten av biologisk mångfald genom att bevara och hållbart bruka återstående naturliga ekosystem. Detta är nödvändigt både ur ett etiskt och ett ekonomiskt perspektiv, då biologisk mångfald utgör basen för vår välfärd.

Vi måste införa ett globalt pris på utsläpp av koldioxid. Det är inte rimligt, som BP:s ordförande Carl-Henrik Svanberg betonar, att vi får förorena atmosfären med koldioxid utan att betala för det. Priset kan fluktuera baserat på olika regioners val av modell (från skatter till utsläppshandel), men bör ha ett golv på 30-50 euro per ton koldioxid. Ett globalt pris på kol kommer att ge incitament för effektiviseringar och teknologiutveckling och möjliggöra en global transformation ut ur en riskfylld fossil ekonomi. Samtidigt måste hissnande 500-600 miljarder dollar i årliga subventioner till olja, kol och naturgas omedelbart tas bort.

Erfarenheten visar att styrmedel resulterar i teknologiframsteg genom att frigöra innovationskraft på marknaden, vilket skapar nya förutsättningar för hållbar välfärd. Det finns ett alltmer uttalat stöd från näringslivet för ett pris på kol.

Frågan nu är hur vi i Sverige kan bidra till att bygga en verkligt hållbar och rättvis välfärd? En välfärd som inte bara skapar förutsättningar för hög livskvalitet, utan också bygger konkurrenskraftiga företag och en robust och flexibel nation kapabel att hantera den sociala och ekologiska turbulens som kännetecknar vår globaliserade värld. För att lyckas behövs en ny berättelse för Sverige, en vision om en hållbar välfärd.

Vi ser nu att det svenska näringslivet är redo att ta ett mycket mer ambitiöst kliv framåt, men för att lyckas krävs tuffa mål och regleringar. Samtidigt saknas det politiska ledarskapet och visionen om möjligheterna för Sverige att bygga en hållbar välfärd. Politikerna är fortfarande låsta i ett förlegat tänkande där miljö ses som en isolerad sektor i stället för vad den är, själva basen för vår framtida välfärd. När samtalet i Davos handlar om nödvändigheten och möjligheterna med en omställning till hållbar ekonomisk tillväxt, råder det tystnad i det svenska politiska landskapet. Detta är en oansvarig paradox som inte får lämnas osynad när vi nu ger oss in i ett valår.

Johan Rockström, professor i miljövetenskap vid Stockholms universitet, chef för Stockholm Resilience Centre.”

DN 23 jan 2014: Global uppvärmning:

“EU vill mjuka upp klimatmål”

“Fråga & svar. Bryssel. Utsläppen av växthusgaser ska minska med 40 procent fram till 2030, -föreslår EU-kommissionen och vill samtidigt mjuka upp andra klimatmål. Utvinning av skiffergas i EU får också grönt ljus. DN:s korrespondent Annika Ström Melin ger svar på frågorna kring de nya klimatmålen. “

1 Vilka nya klimatmål vill EU-kommissionen ha?
Att utsläppen av växthusgaser i EU ska minska med 40 procent och att andelen förnybar energi ska vara minst 27 procent 2030.

2 Varför ska utsläppen minska med 40 procent?
EU försöker följa de internationella överenskommelser som ingåtts för att begränsa den globala uppvärmningen till högst 2 grader. Fram till 2050 ska utsläppen därför minska med 80–95 procent i EU, och för att nå dit sätts mer kort-siktiga mål på vägen.

3 Innebär förslaget någon förändring?
Ja, EU:s nuvarande mål gäller fram till 2020 och brukar sammanfattas 20/20/20: Minskning av utsläppen av växthusgaser med 20 procent, 20 procents andel förnybar energi och minskad förbrukning – mer effektivitet – med 20 procent.

Nu skärps alltså utsläppsmålet, men kravet rörande energieffektivitet slopas helt och när det gäller förnybar energi vill kommissionen inte längre ha rättsligt bindande mål för varje enskilt medlemsland, utan bara ett gemensamt.

4 Uppfylls de här målen, eller är det bara snack?
Målet när det gäller minskade utsläpp är redan på god väg att uppfyllas. Enligt miljökommissionär Connie Hedegaard kommer minskningen att bli 24 procent 2020. Frågan är förstås om det beror på politiken – eller på den ekonomiska krisen.

För att uppnå målet rörande utsläppsminskningar har EU infört ett system för handel med utsläpps-rätter, men det fungerar inte. Tanken var att marknaden skulle styras genom minskad tillgång på utsläpps-rätter, högre pris – och minskade utsläpp. Men för närvarande finns ett stort överskott av utsläppsrätter och priset på koldioxid är lågt.

När det gäller målet för förnybar energi går det däremot sämre (ungefär 13 procent förra året) och förbrukningen har inte minskat alls.

5 Vad går kritiken mot kommissionens nya klimatmål ut på?
Miljöorganisationerna tycker att kommissionen har för låga ambitioner och anser att det behövs ännu tuffare krav för utsläppsminskningar och fortsatt bindande mål för förnybar energi. Industrin varnar i stället för de höga energipriserna – priset på el är dubbelt så högt i EU som i USA – och vill ha bort så många detaljregleringar som möjligt.

6 Har kommissionen lyssnat på kritiken?
Gårdagens förslag måste nog betecknas som en klassisk kompromiss. Utsläppsmålet blev 40 procent, trots att det ryktats om att det skulle bli 35 procent, och miljökommissionär Hedegaard uppges ha fått kämpa hårt för att få igenom sin ståndpunkt. Men målet för förnybar energi blir ”mer flexibelt” och när det gäller energieffektivitet försvinner det helt. Dessutom vill kommissionen ge grönt ljus för länder i EU som vill utvinna skiffergas – om de följer gällande EU-regler för säkerhet och hälsa.

7 Vad tycker Sverige om förslaget?
Åtta länder – bland dem Frankrike och Tyskland – har försökt påverka kommissionen att behålla de tre separata klimatmålen, men Sverige deltog inte i dessa länders aktion. Den svenska regeringen verkar alltså inte har något emot att ett av målen mjukas upp och ett annat för-

svinner. Men enligt miljöminister Lena Ek behövs större utsläpps-minskningar än 40 procent fram till 2030 om den globala uppvärm-ningen ska hejdas.

8 Nå, blir det så här?

Nej, beslut om de nya klimatmålen fattas av medlemsländerna och EU-parlamentet. Under våren blir det diskussioner i rådet och frågan ska också behandlas vid EU:s toppmöte i mars, och det blir säkert livliga diskussioner. Slutgiltigt klubbas de nya klimatmålen inte förrän i höst och det blir då EU-parlamentet som väljs i maj som kommer att medverka i beslutet. Den medborgare som vill påverka klimatfrågan i EU kan alltså utnyttja sin rösträtt i det kommande EU-valet.

Annika Ström Melin annika.strom.melin@dn.se “

DN 24 jan 2014: Klimatpolitiken:

”Regeringens inre osämja hindrar svenskt klimatdriv”

“S och MP i gemensamt utspel. EU tycks ta av sig ledartröjan i klimatpolitiken och överge två av tre klimatmål. Att Sverige gett sitt passiva stöd till detta är svagt. Fredrik Reinfeldts klimatengagemang är tom retorik. Vi skulle ha allt att vinna på en smart och ambitiös klimatpolitik, skriver Stefan Löfven och Åsa Romson. “

Sverige har under lång tid gått i täten när det gäller omställningen till en hållbar miljö. Men under den borgerliga regeringens snart åtta år vid makten har de svenska klimatinitiativen bromsats eller lagts ned. Fredrik Reinfeldt har motiverat denna passivitet i Sverige med att det ändå inte gör någon skillnad vad som sker här hemma eftersom utsläppsminskningarna måste ske globalt.

Men nu ställs frågan om hur regeringen agerar internationellt. I onsdags presenterade EU-kommissionen sitt förslag till ny klimatpolitik. Dessvärre innebar förslaget att EU sänker ambitionerna rejält för den gemensamma klimatpolitiken. Den europeiska unionen – som tidigare varit den tyngsta aktören och drivit på för framåtsträvande klimatavtal – föreslås nu lägga ifrån sig ledartröjan. EU:s ledarskap i klimatarbetet har hittills byggt på en strategi med tre fundament: minskade egna klimatutsläpp, mer förnybar energi och effektivaret energianvändning. Dessa fundament har legat till grund för ett världsledande arbete som inneburit ett ökat klimatansvar, en utveckling av ekonomin och en strategi för nya jobb. Av dessa tre fundament föreslår nu EU-kommissionen att två i praktiken ska tas bort, så att endast målet om minskade utsläpp blir kvar. De andra två målen ersätts av en utredning och allmänt hållna målsättningar. Detta är allvarligt. Förslaget blir uddlöst om medlemsländerna inte tvingas att öka sin andel förnybar energi.

Samtliga tre fundament behövs för att de hänger samman. Genom bindande målsättningar för ökad produktion av förnybar energi och för mer effektiv energianvändning säkrar vi verktygen för att klara klimathotet och att skapa ett hållbart energisystem. Många europeiska länder har kolkraft som sitt främsta energislag, och för att nå klimatmålet måste det ske en omställning till mer förnybar energi och större effektiviseringar.

Enligt EU-kommissionens egna beräkningar skulle en fortsatt politik byggd på de tre fundamenten innebära över en halv miljon nya jobb i EU, sänkta energikostnader för hushåll och företag med uppemot 50 miljarder kronor per år, minskad dödlighet av luftföroreningar, stora vinster för folkhälsan samt minskade utsläpp av svavel, kväveoxider och partiklar. Dessvärre lägger EU-kommissionen ändå inte fram ett sådant förslag.

Det klimatmål som EU-kommissionen föreslår på 40 procent till år 2030 klarar inte ensamt den stora uppgift som vi står inför: att begränsa jordens uppvärmning och undvika en global klimatkatastrof, samtidigt som vi skapar förutsättningar för nya jobb, innovationer och växande företag.

För oss är det självklart att en svensk regering ska agera för ett kraftfullt klimatarbete både i Sverige och internationellt. För att kunna vara pådrivande i det internationella klimatarbetet måste den svenska regeringen ha en tydlig position. Man har störst möjlighet att påverka när processen befinner sig i ett tidigt skede och innan andra har hunnit låsa fast sig. När väl kompromissen är nådd finns det ofta endast små utsikter att kunna förändra något.

Därför var det svagt av Sveriges borgerliga regering med Fredrik Reinfeldt i spetsen att ge sitt passiva stöd till EU-kommissionens idéer att ta bort två klimatmål. Regeringen har låtit den interna osämjan inom alliansen hindra Sveriges möjligheter att påverka vilken väg EU ska välja i klimatpolitiken. Resultatet av detta har blivit att regeringen inte har drivit på för bindande mål för förnybar energi och effektivisering när den i somras erbjöds att komma med synpunkter på EU-kommissionens förslag. I sitt svar ställde sig regeringen bakom ett utsläppsmål men ville inte ta ställning till mer förnybar energi och effektivare energianvändning.

I en avgörande fråga för klimatet och EU:s ekonomiska utveckling lägger Sverige alltså ned sin röst. Fredrik Reinfeldts uttalanden om sitt klimatengagemang visar sig enbart vara tom retorik. När det kommer till kritan och Sverige har chansen att göra skillnad så väljer regeringen att passivt se på i stället för att agera och driva på. Det är dessutom märkligt eftersom det finns en bred politisk majoritet i Europaparlamentet som stödjer ett bindande mål om energieffektivisering.

Om EU-kommissionen och den svenska regeringens nuvarande linje blir verklighet är det inte bara en stoppsignal för EU:s klimatarbete och ett rejält bakslag för de globala ansträngningar som syftar till att möta klimathotet. Det försvårar också avsevärt möjligheterna att lyfta Europas ekonomi och arbetsmarknad. Rätt utformad har Sverige och EU allt att vinna på en smart och ambitiös klimatpolitik. Omställning till hållbara energisystem är ett av svaren på var de nya jobben kommer. Världen efterfrågar dagligen nya klimatsmarta och energisnåla innovationer. Tusentals nya jobb växer hela tiden fram genom investeringar i effektiva klimatlösningar.

Att medvetet bromsa utvecklingen i EU är kortsiktigt och riskerar att försvaga Sveriges konkurrensförmåga. Därför borde det vara ett självklart svenskt intresse att driva på den här processen. Det är dags för en svensk regering som tar ledartröjan i klimatarbetet och tar strid emot de konservativa EU-länder och partigrupper som inte ser möjligheterna i klimatomställningen. Vi vill att EU ska ha starka och tydliga mål för minskade klimatutsläpp, mer förnybar energi och en effektivare energianvändning. Så tar vi ansvar för jobben och våra barns framtid, både i Sverige och i EU.

Stefan Löfven, Socialdemokraternas partiledare
Åsa Romson, Miljöpartiets språkrör “

DN 25 jan 2014: Klimatpolitik:

“Regeringen väntar snällt”

“Knappt hade José Manuel Barroso presenterat EU-kommissionens förslag till nya klimatmål för perioden fram till 2030 förrän han dömdes ut som bakåtsträvare. Och i Sverige anklagas regeringen Reinfeldt av oppositionen och miljörörelsen för att ha tagit av och bränt upp den famösa ledartröjan.

Förslaget är inte optimalt men kritiken är samtidigt förutsägbart svartvit.

Beskedet var tredelat: EU:s samlade utsläpp ska 2030 ha minskat med 40 procent jämfört med 1990. Det frivilliga målet om andelen förnybar energi höjdes några hack, till 27 procent. Och frågan om energieffektivisering ska utredas ordentligt, men utmynnar sannolikt inte heller i något bindande krav.

De mål som tidigare har ställts upp för 2020 kan fint beskrivas som 20/20/20: En 20-procentig minskning av kol-dioxidutsläpp, en andel förnybart på 20 procent, och en minskning av energianvändningen på 20 procent.

Man kan se det här på lite olika sätt. Kritikerna vill att höga, obligatoriska krav på alla medlemsländerna inom alla tre områdena ska samverka för kraftigt minskade koldioxidutsläpp och en hållbar energiförsörjning för framtiden.

Här ryms förstås ett stort mått av kärnkraftsmotstånd, något miljörörelsen har inkorporerat i klimat-aktivismen. Det handlar dock mer om det dåliga samvetet över att lämna över ansvaret för kärnkraftsavfallet till många, efter oss kommande generationer. Risken för olyckor är förstås inte obefintlig, men om den ställs mot de mänskliga skador som varje dag orsakas av kolanvändning och avgaser framstår ändå kärnkraften som det mindre akuta problemet.

Den andra hållningen, som -uppenbarligen är kommissionens, är att det allt överordnade målet är kraftigt minskade utsläpp. Ur det perspektivet är det logiskt att inte lagstifta om hur stor andel av energibehovet som ska tillgodoses av just sol, vind och vatten. Och energieffektivisering tänks bli en naturlig följd av att det blir dyrare att släppa ut koldioxid, varför det inte behövs något särskilt politiskt mål för just detta.

Logiken är det alltså inget fel på. Men ambitionen är väl låg. Förmodligen kommer utsläppen till 2020 att ha minskat med 24 procent, alltså långt över målsättningen – trots att utsläppshandeln för närvarande är tandlös och priset på koldioxidutsläpp löjligt lågt.

Målet om en 40-procentig minskning sträcker sig inte långt över det resultat som dagens utveckling ändå skulle ha landat i. Det är förstås bra att kommissionen inte vill hejda utvecklingen eller, som befarats, satte ett lägre mål. Men det anspråkslösa förslaget blir heller inte särskilt mycket till draglok åt en samhällsomställning mot mer kollektiva transporter, energisnåla bostäder och klimatsmart produktutveckling.

Kommissionen kunde gott ha siktat på ett ambitiösare utsläppsmål, när den nu valde att helt fokusera på det. Samtidigt ska man komma ihåg att det inom EU ryms klimatpolitiskt så vitt skilda länder som Irland och Polen. Förslaget kunde inte bli något annat än en kompromiss.

I en sak har de svenska kritikerna fullständigt rätt: Var har Sverige hållit hus? På vilket sätt har regeringen visat vilken typ av målsättningar den önskat se i unionen som vi gick med i, delvis för att få möjlighet att ”påverka”? Den svenska hållningen varit passiv och avvaktande.

Nu följer en mer än halvårslång -period när detta förslag ska diskuteras av EU:s olika beslutsfattande organ. Det finns alltså gott om möjligheter att höja rösten – om man vill.

Det finns även andra saker än procentmål att diskutera i klimat-politiska sammanhang. En sådan sak är de direkta och indirekta subventionerna till fossila bränslen. Enligt uppgifter som läckte ur en kommissionsrapport i höstas beräknas de uppgå till flera hundra miljarder kronor. Träsket av subventioner åt alla möjliga håll inom energisektorn är dessutom motsatsen till sund marknadsekonomi, och döljer en politik som går på tvärs mot de klimatpolitiska målen. **DN 25/1 2014** “

DN 26 jan 2014: Rymden:

“Även solen har sina fläckar – fast de blir färre”

“Solen har nått klimax i sin elva år långa cykel, då den lyser som starkast och har flest solfläckar. Men aktiviteten är lägre och fläckarna färre än på hundra år. Vi kan vara på väg mot en period helt utan solfläckar som under det kalla 1600-talet. “

“I december 1610, bara två år efter att den första enkla kikaren hade byggts, kunde den engelske astronomen Thomas Harriot se fläckar på solen genom sitt teleskop. Snart studerade även Galileo Galilei och andra astronomer dessa mörka prickar som vandrade över solens yta.

De hade tur som hann upptäcka dem. Inom några decennier var solfläckarna helt försvunna. Först år 1716 dök de upp igen.

Perioden utan solfläckar kallas Maunderminimet, och var också en riktigt kall period i Västeuropa och Nordamerika, mitt i den så kallade Lilla istiden. Östersjön och Themsen frös till is, skördarna var små och barockkonstnärerna målade tavlor av snöiga landskap. Och Skåne, Blekinge, Halland och Bohuslän blev svenska efter att Karl X Gustavs armé hade marscherat över isen på Stora och Lilla Bält 1658.

Nu verkar antalet solfläckar minska igen. Solfläckarna och solens aktivitet följer en cykel som är ungefär elva år lång. När solen har flest fläckar är den också som mest aktiv. Men vi har just lämnat ett ovanligt långt, utdraget och lågt minimum, och det maximum vi är mitt inne i nu ser ut att bli det lägsta och lugnaste på 100 år. En del solforskare spekulerar om att vi kan vara på väg mot ett nytt Maunderminimum.

Men det är inte säkert vad det skulle betyda. Under 1600-talet var det förmodligen fler faktorer som samverkade till det kalla vädret.

– Det finns ett samband mellan solaktiviteten och klimatet, men vi vet inte exakt hur det fungerar. De långa perioderna med låg solaktivitet är en trolig förklaring till de låga temperaturerna på 1600-talet, men temperaturen styrs inte helt och hållet av solaktiviteten, säger Gustav Strandberg, klimatforskare på SMHI.

Hela jorden kyldes inte ned under Maunderminimet, och kylan i Europa och Nordamerika kan också ha haft att göra med några stora vulkanutbrott och naturliga variationer.

– Men solen är ändå det som ytterst driver hela klimatsystemet, säger Gustav Strandberg.

I dag mäter astronomerna solens aktivitet med hjälp av satelliter och observationer av den ultravioletta strålningen. Men det unika med solfläckarna är att astronomerna vet hur de har varierat under flera hundra år.

– Det finns bevarade säkra observationer ända sedan 1800-talets början. För nästan varje dag sedan dess kan vi säga: så här såg solen ut, säger Dan Kiselman vid Institutet för solfysik vid Stockholms universitet.

En solfläck är ett starkt magnetfält på solens yta som blockerar värmestrålningen från solens inre, och därför har lägre temperatur och ser mörkare ut än omgivningen. Att solen ändå lyser mest när den har många solfläckar beror på ett annat fenomen som inträffar samtidigt: små magnetfält på ytan som skapar solfacklor som strålar ut mer energi.

Varför solfläckarna är så få och aktiviteten så låg just nu kan forskarna inte förklara.

– Vi förstår inte varför solen har en aktivitetscykel, och ännu mindre varför den ibland ändrar sig på det här viset, säger Dan Kiselman.

Om solen fortsätter att vara lugn skulle jordens medeltemperatur kunna kylas ned med ungefär 0,1 grad. Det kan jämföras med klimatpanelen IPCC:s förutsägelse om att våra utsläpp av klimatgaser kommer att höja temperaturen med mellan 1,5 och 4 grader till seklets slut.

Dan Kiselman vill inte gärna spekulera om hur solen kommer att bete sig framöver.

– Men vem vet? Kanske blir det ett nytt Maunderminimum. Det kan ju vara intressant. Men de som gillar solfläckar kommer förstås att tycka att det är tråkigt när det blir få solfläckar att studera.

Maria Gunther maria.gunther@dn.se”

8 Transporter.

(Infrastrukturminister)

DN 16 dec 2013: Fossiloberoende fordonsflotta.

”Ställ supermiljökrav på nya förmånsbilar”

“Presenteras i dag. Förslagen från utredningen om en fossilfri fordonsflotta når tyvärr bara en bit på vägen. Vi föreslår att man tar ett steg till och bara skattesubventionerar förmånsbilar om de uppfyller kraven för supermiljöbilar, skriver Naturskyddsföreningens generalsekreterare Svante Axelsson. “

“Vår generations största utmaning är utan tvekan att ställa om till ett fossilfritt samhälle. Om vi ska kunna klara av den utmaningen behöver vi kraftsamla här och nu, över blockgränserna och nationsgränser. Alla pusselbitar behövs om vi ska kunna nå våra klimatmål och bli ett internationellt föredöme.

En central pusselbit är transportpolitiken. Därför presenteras i dag regeringens utredning för hur vi ska få en fossilbränsleoberoende fordonsflotta till år 2030 där jag suttit med som Naturskyddsföreningens representant. Flera av förslagen är sådana som vi har drivit länge, men utredningen kommer dessvärre bara en bit på vägen.

Varje år säljs det cirka 300 000 nya personbilar. Av dessa är 50 000 så kallade förmånsbilar. En förmånsbil är en tjänstebil som får utnyttjas privat som en löneförmån. Kostnaden för företaget är i snitt dubbelt så stor som värdet som förmånstagaren betalar skatt för. Det är alltså en obeskattad förmån, på ren svenska en subvention av bilar med drygt tre miljarder kronor per år.

På vägarna rullar det i dag 230 000 förmånsbilar, cirka 5 procent av fordonsflottan, men eftersom de snabbt säljs vidare så är en stor andel av våra bilar begagnade förmånsbilar.

De bilar som privatpersoner köpte släppte i snitt ut 137 g koldioxid per km. Bilarna som juridiska personer köpte är i snitt något litet törstigare på 139 g/km. Men med tanke på att kommunerna lyckades nå ett nybilssnitt på 129 g/km betyder det att näringslivet köpte mycket törstiga bilar, något som också skapar en törstig andrahandsmarknad.

Om snittet för en ny förmånsbil på 139 g/km sänktes till supermiljöbilsnivån på 50 g/km innebär det 1,2 ton koldioxid per år och bil. Över bilens livstid fram till 2030 innebär det över 20 ton per bil. Beräknat på dagens försäljningsnivåer om 50 000 förmånsbilar per år så motsvarar det en minskning på över 60 000 ton koldioxid redan det första året.

Naturskyddsföreningen föreslår därför att bara supermiljöbilar ska tillåtas som nya förmånsbilar från 2016.

Supermiljöbilarna släpper ut mindre än 50 g koldioxid per km, vilket innebär att de antingen är elbilar eller laddhybrider. Framtidens bilar helt enkelt. 2012 fanns det bara 600 rena elbilar och 24 000 elhybrider/laddhybrider. Under samma år nyregistrerades bara 928 supermiljöbilar. De behöver alltså en kraftig stimulans för att snabbare ta en större del av på marknaden.

Om antalet sålda förmånsbilar ligger kvar på samma nivå som i dag, men bara vore supermiljöbilar, så skulle utsläppen minska med över 60 000 ton koldioxid extra för varje år. Efter åtta år är det 500 000 ton koldioxid mindre per år.

Utsläppen från personbilarna stod 2012 för nästan 20 procent av koldioxidutsläppen i Sverige, motsvarande 11,3 miljoner ton. Sedan 1990 har bilarnas totala utsläpp bara minskat med 13 procent. Det är alldeles för långsamt, särskilt om man tar i beaktande att den totala biltrafiken ökar hela tiden. Om hela fordonsflottan redan i dag skulle vara supermiljöbilar skulle utsläppen minska från 11,3 miljoner ton till bara drygt 3 miljoner ton. Den teoretiska potentialen är alltså mycket stor.

En viktig effekt av vårt förslag är att stärka andrahandsmarknaden för supermiljöbilar.

I dag är dessutom utbudet på supermiljöbilar begränsat till 13 modeller och snittpriset är högt, 390 000 kronor om sportbilen Tesla undantas. Första åren kommer därför sannolikt antalet förmånsbilar att sjunka. Förslaget kommer samtidigt att öka efterfrågan på supermiljöbilar och därmed öka utbudet, sänka priset och kraftigt öka andrahandsmarknaden för de konsumenter som inte har samma ekonomiska marginaler.

Den svenska politiker som vill hitta inspiration behöver bara titta över gränsen till Norge. Där har en rad olika styrmedel gjort att olika elbilar turas om att vara på förstaplatsen över nysålda personbilar. Runt om i världen talar man redan i dag om Norge som en förebild.

Det tar tid att byta ut fordonsflottan. Det är därför viktigt att de nya bilarna snabbt får så låga utsläpp som möjligt. Det finns ett brett folkligt stöd för att staten ska ta offensiva steg på vägen mot ett klimatsmart samhälle, men om politikerna vill få stöd så behöver man sopa rent framför egen dörr och avveckla samhällets subventioner till törstiga fossilbilar.

Genom modiga beslut kan Sverige visa världen att det är fullt möjligt att på femton år gå från att ha den törstigaste fordonsflottan inom EU till att ha en fossilfri fordonsflotta.

Svante Axelsson, generalsekreterare Naturskyddsföreningen “

DN 10 jan 2014: Infrastruktur:

“Vi är inte framme än”

“I ett inslag i radions Morgoneko inspekterade Ulf Karlsson, som jobbade som banarbetare till för tre år sedan, skicket på järnvägsspåren i Karlberg strax norr om Stockholms centralstation. Tillsammans med SR:s reporter fann han att provisoriska lösningar som gjordes för flera år sedan ännu håller de slitna rälsarna på plats. Inte utan viss förskräckelse, tycktes det, upptäckte man också ruttna sliprar som hade märkts som uttjänta men inte bytts ut. Skruvar och fästen satt löst, och när tåg passerade gungade det på ett illavarslande vis i banan.

Som av en händelse orsakade en nedriven ledning på just denna sträcka stora förseningar i trafiken norr om Stockholm under gårdagen. Spår i dåligt skick sägs heller inte vara unikt för kurvan i Karlberg.

Mild luft och barmark har inte hindrat vinterns tågkaos från att nå full styrka. I söndags stod tågen i Västsverige still efter en brand i ett batterirum. På kort tid har två tåg spårat ur nära infarten till Stockholms central. Utredningarna om olyckorna har ännu inte kommit med någon dom, men efter den senaste urspårningen har banarbetare på plats vittnat om sprickor och rostskador i rälsen. Trafikverket säger sig inte ha känt till felen. ”Nu har vi haft tur, det har varit godståg som har spårat ur”, sade Ulf Karlsson i gårdagens inslag i Ekot.

Så sent som hösten 2012 presenterade regeringen en proposition som infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd kallade en historisk satsning på järnvägsunderhållet. Det var inte en höstbudget för tidigt.

Det dröjde fram till 2004 innan en regering över huvud taget skulle lägga fram en långsiktig plan för underhållet av järnvägarna. Det är inte särskilt klädsamt att oppositionen nu låtsas ha glömt det. Felprioriteringar och försummad skötsel av befintliga spår hade vid det laget genomsyrat infrastrukturpolitiken i decennier. De nya planerna blev en kompromiss mellan utbyggnad av järnvägen kring storstadsregionerna, med bland annat en ny sträcka mellan Linköping och Järna utanför Stockholm, och investeringar i reparationer.

Infrastrukturen har länge fallit offer för politikens benägenhet att cirkulera kring ”visioner”. Helt nya och snabba tågsträckor är trafikens motsvarighet till kommunernas arenabyggen; de tenderar att oftare vara monument över politikers missriktade driftighet och framstegsiver än verkligt nyttiga investeringar. Det lockar förstås mer att kunna ge sina väljare en ny och blänkande sträcka räls än att behöva lägga undan miljardbelopp för att byta ut hundra tusen ruttna sliprar som ingen ändå ser skymten av. Även om det är just det järnvägen råkar behöva för att kunna tillgodose resenärernas och godstrafikens växande behov.

Trots stora problem med förseningar och inställda resor har tågtrafiken i Sverige i princip fördubblats på två decennier. Skiftet från väg till spår har överträffat förväntningarna, och storstadsregionernas behov av bättre pendlingsmöjligheter och smidigare resvägar fortsätter att växa.

Regeringens infrastrukturproposition från 2012 var därför ett välkommet skifte. Sedan dess har anslagen för underhåll ökat. Trafikverket har fått nya order, och ytterligare utredningar har tillsatts.

För en månad sedan damp det ner en uppföljning från Riksrevisionen. Det lär vara för tidigt att avlägga ett slutgiltigt omdöme om effekterna av regeringens reformer. Granskningens slutsats var ändå att bekymmer med underhåll och drift tycks bestå. Majoriteten av förseningarna i tågtrafiken är Trafikverkets ansvar. Framför allt verkar myndigheten inte lyckas få pengarna att räcka till för spårskötseln. Dåligt utformade upphandlingar och brister i regeringens styrning lyftes fram som en förklaring.

I samband med Riksrevisionens rapport lovade Catharina Elmsäter-Svärd att pytsa ut ytterligare miljoner. Men frågan är om de räcker. För även om anslagen för underhåll har ökat jämfört med tidigare bottennivåer är de fortfarande låga internationellt sett. Den enorma svenska eftersläpningen i underhåll lär kräva att det investeras mer här än i andra länder. Om anslagen verkligen inte är tillräckliga för att göra grundläggande reparationer på landets hårdast trafikerade sträckor behöver de öka. **DN 10/1 2014 “**

DN 11 jan 2014: Järnväg:

“Tågförare larmade före urspårningen”

“En knapp timme innan urspårningen natten till tisdag sydväst om Stockholm hade en tågförare larmat om att ”något föremål” orsakat en kraftig smäll när hans X2000-tåg passerade platsen. Trafikledningen valde att varken beordra sänkt hastighet eller trafikstopp utmed sträckan. “

”Jag är rädd för att det kan vara själva växeln, kanske. Så ni får inspektera väldigt noga där, va”, sade tågets förare enligt ljudupptagningar av telefonsamtal som SVT:s Östnytt begärt ut.

X2000-tåget, med hundratals passagerare, ska ha krängt till ”ganska ordentligt” när det passerade växeln nära Stuvsta. Cirka 50 minuter senare kom godståget till platsen, där det spårade ur.

Uppgiften om larmet, som Östnytt avslöjade på fredagen, bekräftas av Trafikverket. Att ingen order om sänkt hastighet eller trafikstopp utmed sträckan beordrades var trafikledarens beslut, uppger verket för DN.

– Det var vår trafikledare i området som klockan 23.38 tog emot samtalet från föraren i tåg 550 (X2000-tåget, reds anm). Denne gjorde bedömningen att det skulle skickas ut en felavhjälpare till platsen. Trafikledaren instruerade driftteknikern att per telefon kontakta felavhjälpare, placerade hos en entreprenör vi anlitar. Det samtalet ringdes klockan 23.44, säger Maria Nichani, avdelningschef för trafikområde Öst Stockholm vid Trafikverket, till DN.

Maria Nachini anger vidare att felavhjälparna rapporterade från platsen 61 minuter senare, räknat från tågförarens larm.

Men då har väl redan godstågets urspårning skett, den följde ju cirka 50 minuter efter larmet från passagerartågets förare?

– Ja, det stämmer. Det här är en mycket allvarlig händelse och en utredning om vad som skett har inletts, säger Maria Nachini.

Fackförbundet Sekos ordförande Janne Rudén sade i går att det är hög tid att Trafikverkets generaldirektör Gunnar Malm avgår – något som Malm själv avvisar:

– Jag har ett uppdrag från regeringen att lösa de problem som finns, inte minst inom järnvägen. Jag upplever att jag har både infrastrukturministerns och mina medarbetares förtroende, säger Gunnar Malm till SVT:s Aktuellt.

Kalle Holmberg kalle.holmberg@dn.se “

DN 12 jan 2014: Tågtrafiken:

“Tågtrubbel väntar i vinter trots massiv kritik”

“Vintern är här, räkna med tågtrubbel. Igen. Trots omfattande kritik, förberedelser och mångmiljardsatsningar tror varken Trafikverket eller järnvägsutredarna att vintertrafiken kommer att fungera som den ska. “

“– Trafikverket har haft flera år på sig att åtgärda bristerna. Det är naturligtvis väldigt mycket som måste göras, men vi kan inte se att det hänt så mycket överhuvudtaget. De har inte ens följt upp de åtgärder de vidtagit, säger Monica Rupprecht Hjort, revisionsdirektör på Riksrevisionen.

I december överlämnade hon Riksrevisionens granskning av den svenska järnvägen. I den uppmärksammade utredningen riktades mycket hård kritik mot de myndigheter och företag som ansvarar för tågtrafiken. Hårdast kritik fick Trafik-verket, som ansvarar för underhållet av järnvägen.

Kritiken kommer i en tid då tågtrafikens förtroende redan är körd i botten. Under året har flera uppmärksammade urspårningar skett där Trafikverket redan tidigare ska ha känt till felen. I veckan avslöjade SVT hur en tågförare larmat om att något var fel på spåret vid Huddinge, en timme innan ett godståg spårade ur på samma sträcka.

När snö och kyla nu drar ned över landet med hot om att ytterligare förstärka krisen ser Monica Rupprecht Hjort ingen ljusning i tunneln.

– När vi påbörjade utredningen var vi inte medvetna om hur omfattande bristerna var. Trafikverket har inte planerat och styrt underhållet tillräckligt väl. Man har gjort punktinsatser och inte sett över hela tågsträckor, säger hon och fortsätter:

– Får vi samma väder som tidigare år så finns det inget som tyder på att trafiken kommer att fungera bättre i vinter.

Under 2013 kom drygt 80 procent av fjärr- och snabbtågen i tid, enligt Trafikverkets egen statistik. Målet är 85 procent. Siffran är ungefär densamma för godstågen och runt tio procent högre för övrig tågtrafik.

Punktlighetsstatistiken för december presenteras först nästa vecka, men Trafikverket säger till DN att nivåerna kommer ligga i linje med resten av året.

Det ger dock inte hela bilden. I Trafikverkets punktlighetstatistik ingår inte de tåg som aldrig når sin slutdestination eller som helt ställts in. I november utgjorde det var femte tåg.

Tågtrafiken är en het politisk fråga. I veckan meddelade företrädare för Miljöpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna att man ville se ett ökat statligt inflytande över det avreglerade järnvägsunderhållet. Regeringen säger nej men presenterar å sin sida nya miljardsatsningar nästan varje år. Senast i december med ett löfte på 522 miljarder kronor till infrastruktur fram till 2025.

Men Riksrevisionen är tydlig med att resursbrist inte är enda orsaken till det dåliga läget i tågtrafiken. Kritiken riktas i stället mot att de 7,7 miljarder skattekronor som förra året gick till drift, underhåll och traikledning inom järnvägen inte används tillräckligt effektivt. ”Många undrar var pengarna tar vägen”, säger Monica Rupprecht Hjort.

På Trafikverket är Annika Canaki, nationell underhållsområdeschef, en av de som får det hetast om öronen när iskylan sveper in. Hon har inga illusioner om att den senaste kritiken om ett undermåligt järnvägsnät ska ha hunnit fått effekt.

– Det kommer ta oss upp till tio år innan vi har en anläggning som vi tycker är acceptabel. Just nu är vi i ett läge där det sker akuta fel som stör trafik och resenärer och kostar mycket pengar, säger hon.

Förutom kostnaderna för resersättning och försenat gods får den dåliga punktligheten även stora samhällsekonomiska kostnader. Enligt KTH-professorn Jonas Eliasson på 300 kronor per timme och resenär.

Trafikverket orsakar 57 procent av alla förseningar i tågtrafiken. På nästa uppslag intervjuas myndighetens generaldirektör Gunnar Malm om bristerna. Men Riksrevisionen är även starkt kritisk mot flera aktörer. Regeringen har haft för dålig styrning, Transportstyrelsen för dålig översyn och det statliga bolaget Jernhusen som står för tågdepåer har inte byggt så många som behövs för att underhållet av tåg ska fungera.

– Vi tycker att kritiken slår fel. Vårt uppdrag är att vara ett vinstdrivande och marknadsanpassat företag, och i dagsläget är det inga som ringer och säger att de vill ha en depå. Vi kan inte bygga på spekulation, säger företaget Jernhusens presschef Cecilia Granath.

På lördagen stoppades all tågtrafik västerut mellan Sala och Uppsala sedan ett rälsbrott upptäckts vid Issätra.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“Fakta. Incidenter det senaste året

7 januari 2014 , Stockholm
Vid Huddinge spårar ett godståg ur, något som stänger av flera banor och orsakar förseningar i flera dygn. SVT avslöjar att en X2000-förare varnat Trafikverket för banfel strax innan olyckan.

5 januari, Göteborg
En kabelbrand på driftledningscentralen tvingar trafikledningen att utrymma sina lokaler. Branden slår ut datorerna vilket får all trafik i Västsverige att stanna upp. Stora förseningar och flera inställda tåg.

10 december 2013, Skåne
Utanför Lund orsakar ett fel på en kontaktledning stora problem för pendlare. Flera inställda tåg och tusentals resenärer blir strandsatta på tågstationerna.

6 december, Gävle
Stormen Sven drar med sig kraftiga vindar och snö med stora störningar som följd. Ett banverksfordon spårar ur under röjningsarbetet och orsakar ytterligare flera timmars förseningar. Även i Skåne ställs alla tåg in till följd av stormen.

16 november, Umeå
Stormen Hilde får Trafikverket att ställa in flera avgångar. Två nattåg från Göteborg och Stockholm stannar i Umeå under natten för att invänta ovädret.

12 november, Stockholm
Tidigt på morgonen spårar ett godståg ur i en tunnel på Södermalm i Stockholm. Urspårningen skapar under flera dagar stopp i allt tågtrafik som går förbi Stockholm central.

December, 2012
Ett snöoväder i början av förra vintern lamslår tågtrafik över hela landet. Tusentals försenade och inställda tåg får Riksrevisionen att inleda en granskning av tågtrafikens punktlighet. “

DN 15 jan 2014.

“Trafikverket måste agera nu”

Urspårningen av godståget i Huddinge reser ånyo frågan om vi kan lita på, och tryggt resa med, de olika järnvägsföretagen.

Jag menar att förtroendet är förbrukat. När inte rälsen och övrigt material håller måttet, så blir ju järnvägen farlig, och vi kan inte tryggt resa med vare sig SJ-tåg eller några andra heller längre. Den här gången var det ett godståg, nästa gång kan det vara ett fullsatt persontåg som vräks av banan.

Det duger inte! Säkerhetsarbetet måste omedelbart få högsta uppgradering.

Man undrar hur det är ställt med kompetensen inom Trafikverket. Finns den eller inte? Eller beror mycket på rent slarv?

Vad avser ni på Trafikverket göra för att försöka reparera förtroendet för den svenska järnvägen och återge oss resenärer tryggheten?

Ronald Brannström “

DN 17 jan 204:

“MP vill ge SJ ensamrätt till trafiken”

“All nationell tågtrafik ska återgå till SJ. Det kräver Miljöpartiet som vill ha en plan för hur de privata operatörerna ska fasas ut. Den tilltänkta regeringspartnern S är tveksam om det är rätt väg att gå. “

“I går blev det klart att SJ rustar upp sina 2000-tåg för 3,5 miljarder kronor för att klara konkurrensen.

Sträckan Stockholm–Göteborg är den mest inkomstbringande trafik som SJ bedriver. Redan i dag är SJ utsatt för konkurrens på sträckan genom Blå Tåget som kör ett fåtal avgångar varje vecka.

Som DN berättade i går hårdnar konkurrensen och trängseln i höst. Citytåg börjar köra snabbtåg med tre avgångar per vardag på sträckan Stockholm– Göteborg. Samtidigt sätter Hongkongbaserade MTR in nya snabbtåg. Slagsmål om de bästa tiderna innebär redan att pendlare och godstrafiken sätts på undantag och får längre res- och transporttider.

Men det kan bli en kortvarig verksamhet. Miljöpartiet tänker driva frågan om att SJ återfår ensamrätten till all nationell tågtrafik. Om MP får sin vilja igenom innebär det att de privata operatörerna får packa ihop.

– Det gäller att avbryta avregleringsbeslutet nu innan det är för sent, säger Karin Svensson Smith, trafikansvarig i MP:s partistyrelse.

Erfarenheterna från Storbritannien visar att konkurrensen på spåren blev en dyr läxa. De statliga stöden efter privatiseringen steg kraftigt och enligt försiktiga beräkningar från den brittiska regeringen för några år sedan femfaldigades kostnaderna.

– En liknande negativ utveckling blev det i Nya Zeeland och Tjeckien, säger Karin Svensson Smith.

Trafikverkets avtal med de privata operatörerna löper över ett år i taget. Karin Svensson Smith tycker inte att staten har något ansvar för om de privata operatörerna hinner få tillbaka de pengar som de satsat på att komma i gång med trafiken.

– Vi vill ha en nationellt fungerade operatör som tar ansvar för helheten. Det får man inte om andra utländska konkurrenter kommer in och bara skummar av grädden på de vinstrika sträckorna. Ger vi SJ ett rimligt uppdrag kan vi som motprestation kräva att de upprätthåller trafik på andra linjer.

Du ser inget problem med att bryta kontrakten med dem som nu är inne och ska konkurrera med SJ?

– Staten investerar i spår och inget annat. De som har fått tåglägen ska köra så länge kontraktet gäller, det blir förmodligen dyrare att köra ut dem än låta dem löpa linan ut.

Som DN avslöjade i går tänker SJ miljardsatsa för att klara konkurrensen på spåren. Totalt lägger SJ 3,5 miljarder kronor på att bygga om 2000-tågen. ABB utför upprustningen.

– Det är en total make over som innebär att vi ska bli resenärernas förstaval de kommande 20 åren, -säger Crister Fritzson, SJ:s vd.

MP och S har pekat ut varandra som samarbetspartner om de rödgröna får majoritet i valet. Anders Ygeman (S), ordförande i riksdagens trafikutskott tror inte på att göra SJ till ensam spelare igen på spåren, men är försiktigt positiv till en översyn av tågtrafiken.

– Vi kan tänka oss att låta pröva metoden att en operatör, exempelvis SJ får ansvaret för en hel sträcka, från tåg, spår till stationer. Det är en lösning som prövats i bland annat Japan och Storbritannien.

Ygeman konstaterar att det kommit en del bra saker ur avregleringen; konkurrensen har skärpts och fler personer reser regionalt. Han drar också en parallell med Storbritannien som varit där Sverige befinner sig i dag.

– Vi har varit kritiska till de senaste delarna i avregleringen, bland annat de ettåriga avtalen för tågoperatörerna men också tilldelningen av tåglägen. Vi vill se över helheten och är beredda att pröva allt på nytt, säger han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se
Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

DN 17 jan 2014:

“Frågan är om det finns en väg tillbaka”

“Sverige har Europas mest avreglerade tågtrafik, men vi har inte Europas mest effektiva järnväg. Nu ökar trycket på återreglering, men S vacklar. Frågan är om det finns en väg tillbaka utan att bryta mot EU:s regler.”

“Avregleringen av järnvägen har skötts i växelverkan mellan borgerliga och Socialdemo-kratiska regeringar sedan 1990-talet.

Målet med politiken har varit att sänka kostnaderna och få ökad valfrihet. SJ räknar med att biljettpriserna kommer att sjunka med 10–15 procent mellan Stockholm och Göteborg nu i höst, när nya bolag kommer in på sträckan. Men företaget har samtidigt deklarerat att man snabbare än förr måste lägga ned trafik som inte är lönsam.

Risken med avregleringen är just att den leder till att tågnätet tunnas ut utanför de mest lönsamma sträckorna. Då finns risken att staten tvingas gå in och subventionera trafiken i större utsträckning, om inte medborgarna i vissa delar av landet ska bli utan tågtrafik.

Den statliga Järnvägsutredningen har gått igenom resultatet av avregleringen så här långt och refererar till en europeisk jämförelse. Den rankar svensk järnvägstrafik som effektiv, men länder som Schweiz och Belgien, som inte har avreglerat sin järnväg, är bättre.

I den politiska debatten ifrågasätts nu resultaten av avregleringar och privatiseringar. Till och med M och FP ifrågasätter till exempel riskkapitalbolag i välfärden. MP har på så sätt vinden i ryggen för sitt krav.

Men frågan är om partiet kan få med sig S. Under Håkan Juholts tid som partiledare började S att svänga och talade om återregleringar. Då krävde partiet bland annat ett stopp för utländs-ka tågbolag i Sverige.

Var S under Stefan Löfven ska sätta ned foten i dessa frågor återstår att se. Anders Ygeman talar i artikeln härintill om att det är fel väg att göra SJ till ensam spelare, och han vill se en uppgörelse över blockgränsen. Det talar mot att SJ kan få tillbaka sitt monopol på den nationella tågtrafiken.

Det finns ytterligare en sak som talar starkt emot det. Enligt järnvägsutredningen tillåter inte EU:s regler något sådant. Och EU-kommissionen är i färd med att avreglera hela unionens tågmarknad – med Sverige som förebild.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 17 jan 2014:

Vad vinner samhället?

“Vi har en regering som ser som sitt främsta mål att näringslivet lever och frodas. I linje med detta privatiserar man för allt vad tygen håller. Detta gäller också i infrastrukturen. Så man säljer ut järnvägen och kontrollen till privata intressen som sedan också ska kontrollera sig själva. De privata utförarnas intresse är främst att tjäna pengar till sina ägare, inte att tjäna samhället i stort. Därför gör man så lite som möjligt för våra skattepengar för att kunna ge sina ägare så stor vinst som möjligt. Vilket är helt i linje med vår regerings syn på samhällsplanering. Det hela sker till båtnad för enskilda företag, men inte för tågtrafikanter, skattebetalare eller samhället.

Lars- Inge Wallander”

DN 17 jan 2014: Arlanda byggs ut:

”Det måste vara enkelt att ta sig till Stockholm”

“Swedavia satsar 13 miljarder kronor på att bygga ut Arlanda flygplats mellan åren 2014 och 2043. Framför allt ska befintliga terminaler byggas ut för att möta det växande antalet resenärer vid flygplatsen och öka kapaciteten. “

“I dag har Arlanda 21 miljoner passagerare per år, men fram till 2040 beräknas antalet ha stigit till närmare 35 miljoner. I första hand ska terminal 5 byggas ut, eftersom det är där Arlanda ser den största tillväxten av resenärer. Bland annat ska man bygga ut säkerhetskontrollen och bygga en ny pir som kan hantera större flygplan för långdistansdestinationer, samt bygga ut parkeringen.

– Vi vill jobba med atmosfären och öka utbudet av restauranger och butiker, säger Torborg Chetkovich, koncernchef för Swedavia.

Arlanda hoppas även kunna locka fler flygbolag att starta direktlinjer ut i världen.

– 2013 innebar ett trendbrott med ett stort antal nya direktlinjer, bland annat började Emirates flyga direkt till Dubai och Norwegian har öppnat ett antal destinationer, bland annat New York och Bangkok. Stockholm är en av de snabbast växande städerna i Europa, och det måste vara enkelt att ta sig hit, säger Chetkovich.

Arlanda räknar med en kraftig ökning av antalet anställda, till omkring 50 000 i slutet av perioden.

Amanda Billner/TT “

DN 18 jan 2014: Ministerns pendlingsvecka:

”Det ska kosta om man förstör järnvägen”

“Tågen är sena och spårar ur. Förtroendet bland resenärer och godsföretag är i botten. För att lösa järnvägens kris vill infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd bygga en ny stambana, och straffa de som förstör på järnvägen. “

“Efter en krönika av DN:s Jens Kärrman antog du utmaningen att ta tåget till jobbet hela veckan. Hur var det?

– Bortsett från att vi var försenade den första dagen gick det bra. Jag skulle gärna pendla varje dag, men jag bestämmer inte om mina egna ressätt.

Vad sa resenärerna till dig?

– Generellt tycker de jag har pratat med att tågtrafiken fungerar rätt bra. Det är ingen som tagit tillfället att vräka ur sig något i sin ilska. Men det är alltid en sak som kommer upp, och det är att informationen inte är tillräcklig när något händer. Det är högst relevant.

Vi har haft inställda och försenade tåg i över hundra år. Varför fungerar inte informationen bättre?

– Jag tycker det blir bättre hela tiden. Jag vet till exempel att trafikledningen och SJ har ett samarbete på gång där de ska sitta tillsammans för att förbättra informationsflödet.

Var femte fjärrtåg kommer inte i tid, och då räknas inte ens de inställda tågen. Är det acceptabelt?

– Det pekar på det komplexa med tågtrafiken. Fjärrtågen har fått ta emot mest stryk av en egentligen positiv utveckling. Att den regionala pendeltrafiken ökat. Det innebär stora regionala kluster, att det är enklare att resa inom en region, men svårare att ta sig igenom den.

Därför vill bland annat Miljöpartiet ge rälsen tillbaka till SJ. Men det vill inte du. Hur löser man då att allt fler tågaktörer minskar framkomligheten?

– Långsiktigt vill vi i regeringen påbörja byggandet av en ny stambana. Men snabbaste sättet att få mer kapacitet är att vårda och underhålla den järnväg vi redan har.

Ni satsar 86 miljarder skattekronor på underhållet, men Riksrevisionen som granskat punktligheten säger att bristen på pengar inte är problemet. Borde inte resurserna användas bättre?

– Det är en kombination. Under lång tid har järnvägen inte fått de resurser den behöver. Annars hade järnvägen inte varit så eftersatt. Men de pengar som man har måste användas på bästa sätt. Hittills har det varit mycket akuta åtgärder som är dyra och skapar förseningar. Nu har Trafikverket ändrat fokus för att jobba mer förebyggande, men den omväxlingen tar tid.

Tycker du att ni får resultat för miljarderna ni pumpar in?

– Vi har ett rejält antal stora utmaningar helt klart. Men jag kan konstatera att det blivit bättre på vissa områden. Antalet urspårningar har faktiskt minskat, och punktligheten blir bättre.

Hur vet du det? Riksrevisionen säger att regeringen har för dåligt underlag för sina beslut.

– Ja, vi tittar på hur det kan förbättras. På min enhet har vi stärkt upp med flera personer som ska arbeta med strategi och uppföljning kopplad till myndigheterna. Vi har också bytt ut en del i styrelsen på Trafikverket för att tänka mer långsiktigt.

Någon ni inte har bytt ut är generaldirektören Gunnar Malm, trots att flera begärt hans avgång. Har han ditt förtroende?

– Ja. Jag undrar om man verkligen förstått problematiken om man tror att det skulle vara en lösning. Jag tror personligen inte alls på den idén.

Godsbolagen väljer bort tåg eftersom det är så osäkert och trångt på spåren. Hur ser du på det?
– Vi måste få tillbaka förtroendet hos godstrafiken. Därför ska vi underhålla och planera efter hela godsstråk, inte göra punktinsatser.

Green Cargo säger att transporttiden mellan Borlänge och Göteborg har ökat med 2,5 timmar på tio år. Borde inte utvecklingen gå åt andra hållet?
– Det är först på senare år som det har börjat komma mer pengar till järnvägen, samtidigt som persontrafiken ökat hela tiden. För att vända utvecklingen måste vi underhålla det vi har och planera framåt. Jag vill även skynda på hur vi använder ekonomiska styrmedel, det går för långsamt.

Vilka då?
– Det ska kosta om man förstör järnvägen. Det måste vara mer lönsamt att se efter sina tåg än att strunta i det och slita ned en elledning. Vi kan också styra om trafiken till olika banor, och arbeta mer med godstrafikens avgifter för att boka och avboka avgångar.

Som läget är för järnvägen i dag, kan man säga att det finns ett tryggt, säkert och miljövänligt alternativ till långa resor och transporter med bil?
– Ja, i grunden tycker jag det. Alternativet att alla som använder tåg i dag inte skulle göra det är mycket värre. Men vi måste börja bygga för framtiden nu, annars kommer vi sitta här om 15 år och ha samma diskussion igen.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

DN 18 jan 2014: DN granskar:

“Industrin har tröttnat på Sveriges dåliga järnvägar”

“Återkommande urspårningar, signalfel, rälsbrott och trängsel kostar svenskt näringsliv miljardbelopp varje år. Nu har näringslivet tröttnat och kräver att Trafikverket redovisar hur pengarna till järnvägsunderhållet används. “

“De senaste åren har järnvägens problem fått stor uppmärksamhet och förtroendet för både SJ och Trafikverket har allvarligt naggats bland tusentals resenärer. Godstransportörerna är minst lika uppgivna och anser att Trafikverkets insatser för att undanröja hindren för trafiken går otroligt långsamt.

– Totalt kostar järnvägens trafikstörningar och flaskhalsar svenskt näringsliv miljardbelopp, säger Per Bondemark, ordförande i Näringslivets transportråd.

Enbart för stålkoncernen SSAB, där Per Bondemark är logistikchef, ligger fördyringen på över 100 miljoner kronor varje år.

Bolagets kostnader har räknats fram med hjälp av Kungliga tekniska högskolan, KTH, som i en pilotkalkyl summerat näringslivets samlade prislapp. I granskningen ingår företagen Volvo, LKAB, Stora Enso och ABB och även för dessa har KTH kommit fram till samma dystra resultat som för SSAB.

Trängseln på den svenska järnvägen i kombination med återkommande stopp till följd av urspårningar, rälsbrott och andra störningar sätter alltså dyrbara käppar i hjulen för svensk basindustri.

I december 2013 fick Trafikverket ytterligare 600 miljoner kronor för att säkra järnvägens drift och underhåll. Tillskottet var ett av flera extra

anslag de senaste åren. Nu kräver Näringslivets transportråd att Trafikverket redogör för hur pengarna används.

I ett brev nyligen till Trafikverkets generaldirektör Gunnar Malm konstaterar transportrådet att ”det vore värdefullt med en redovisning av (...) även under de senaste åren 2013 och 2014 konkret innebär”.

Vad rådet vill är att Trafikverket helt enkelt preciserar hur det extra miljardtillskott myndigheten fått för drift och underhåll av järnvägen används för att förbättra tillgänglighet, kapacitet och framkomlighet på de sträckor och godsstråk som näringslivet använder.

Per Bondemark anser att det går otroligt långsamt för Trafikverket att åtgärda de brister som finns. Tre stora flaskhalsar står högt på näringslivets önskelista att få åtgärdade. Enligt Trafikverkets åtgärdsplan kan det dröja år, kanske så länge som till 2025, innan dessa är bortbyggda, konstaterar han.

För närvarande ligger industrins godstransporter 20 procent under den normala nivån på grund av lågkonjunkturen. Det betyder att luckan nu fylls upp av persontrafikens lokal- och regionaltåg och närings--livet bävar för den dag konjunkturen vänder uppåt igen och deras behov av utrymme på spåren ökar.

Ju fler tåg som trängs och konkurrerar om de bästa tiderna på spåren, de så kallade tåglägena, desto längre blir företagens transportider. Ett godståg som trafikerar sträckan Borlänge-Skandiahamnen i Göteborg hade 2002 en gångtid på 8 timmar och 15 minuter. Gradvis har den försämrats och i tidtabellen för 2014 har gångtiden förlängts ytterligare och är nu 10 timmar och 50 minuter, en förlängning på 2 timmar och 35 minuter på drygt tio år.

Uppgiften kommer från det statliga logistikföretaget Green Cargo, ett bolag som utför tågtransporter åt olika företag. Green Cargo har flera exempel på hur trängseln slår mot industrins godstransporter på viktiga järnvägssträckor.

– Trängseln på spåren och nedprioriteringen av godstrafiken visar motivet för differentierade banavgifter, där godset med sämre tider måste få betala lägre avgifter, säger Mats Hollander, informationsdirektör på Green Cargo.

Per Bondemark betonar att ingen ifrågasätter godstågens samhällsnytta, men inte i någon av de samhällsekonomiska beräkningsmodellerna tas denna nytta med i beräkningarna. En tom godsvagn är precis lika viktig, om inte viktigare, än en full men ändå hamnar dessa tomma vagnar längt ner i prioriteringen, konstaterar han.

Karolina Boholm, transportdirektör på Skogsindustrierna, håller också med om att godstransporterna är systematiskt undervärderade.

– Tilldelningen av tåglägen är stelbent och krångligt. Vid tilldelningen värderas tomma godsvagnar till noll, men för massindustrin är vagnarna viktiga lagerutrymmen som snabbt behöver komma fram till tillverkarna, säger hon.

Jonas Westlund är chef för Trafikverkets enhet för försäljning och bekräftar att godstrafiken får låg prioritet i den modell som verket använder sig av när tågtiderna fördelas. Modellen, som nu är föremål för översyn, utgår från vilka tåg som gör störst samhällsekonomisk nytta och då hamnar de snabba persontågen konsekvent högst. I höst blir det elva fler avgångar varje vardag från Stockholm till Göteborg när SJ på allvar utsätts för konkurrens från privata operatörer och det kommer att påverka godstrafiken.

– När det tillkommer trafik med hög samhällsekonomisk nytta så gör det att godstrafiken trängs undan, säger Jonas Westlund.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

“**Fakta.**
Spårhaverier som drabbat näringslivet
2009/2010: Usel snöröjning. Tre fjärdelar av de totala förseningarna drabbar godstransporterna.

2010/2011: Snö och kyla slår mot godstransporterna.

2012 : (30 nov–15 dec) Urspårning i Jylland får stora effekter för svensk skogsindustriexport.

2013: (Maj–juni) Tre olika urspårningar inträffar på stambanan genom övre Norrland.

2013: (Dec) Trafikverket stänger av ”säkerhetsskäl” och med kort varsel sträckan Mellerud-Billingsfors. Banan används för transporter av pappersmassa och virke.

2014: (Jan) All tågtrafik på Mittbanan väster om Storlien stängs av ”tills vidare” av säkerhetsskäl.

dn.se

DN 22 jan 2014: Konkurrensen hårdnar:

“Nytt tåg utmanar SJ på fler sträckor”

“SJ:s utmanare, Hongkongbaserade MTR, storsatsar i Sverige samtidigt som SJ tvingas skära ned. Utöver sträckan Stockholm–Göteborg vill MTR in på minst fem linjer till. – Vi ser oss som det Norwegian är för SAS, säger Johan Söör utvecklingschef på MTR.“

“I höst hårdnar konkurrensen på sträckan Stockholm–Göteborg. Enligt Johan Söör, affärsutvecklingschef på utmanaren MTR har bolaget redan tagit sikte på ytterligare fem, sex andra attraktiva linjer. Han vill dock inte precisera vilka som står högst på önskelistan.

– Det handlar givetvis om de stora resenärsflödena mellan de största städerna, säger han.

Utöver den lönsamma sträckan från Stockholm till Göteborg är en förbindelse mellan huvudstaden och Malmö ingen vild gissning.

Även sträckan mellan Göteborg och Malmö får antas bli en linje som ska läggas in i MTR-portföljen. Där-utöver talar också mycket för tågtrafiken mot Uppsala/Gävle och vidare upp efter Norrlandskusten.

– Vi tittar även västerut, säger Johan Söör.

I MTR:s framtidsplaner kan därför en ihopknytning av Stockholm–Oslo ingå. Än så länge är MTR en liten spelare på den nordiska tågmarknaden.

Bolaget driver sedan 2009 trafiken i Stockholms tunnelbana och har avtal för ytterligare tio år. Av persontågstrafiken har SJ 96 procent av Trafikverkets fördelade tåglägen på sträckan Stockholms central och söderut. MTR:s andel inskränker sig till 1 procent.

– Vi är med andra ord inte skurken när pendlare i Mälardalsområdet får längre restider. En bättre fördelning av tåglägen mellan oss och SJ skulle däremot öka kapaciteten och gynna resenärerna, anser Johan Söör.

En del av den trängsel på spåren som DN skildrat i tidigare artiklar går enligt Johan Söör att lösa genom att personvagnar avsedda både för Göteborg och Malmö kan tas samtidigt till Katrineholm där en delning sedan sker.

Någon gång efter sommaren, exakt datum är inte fastlagt, öppnar MTR för passagerartrafik till Göteborg. Samtidigt nyanställer bolaget 70 medarbetare.

I dag jobbar MTR intimt med Trafikverket för att hitta de bästa lösningarna på att göra trafiken på järnvägsspåren mer effektiv.

Vad anser du om Miljöpartiets ambition att återge SJ makten över trafiken?

– Vi tror inte att det gynnar passagerarna. Vi ser vår närvaro långsiktigt, våra nya tåg är en satsning på 40 års sikt. Vi kan till och med tänka oss att vara med att finansiera nya höghastighetsbanor i framtiden, säger Johan Söör.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

“SJ-chefen: Olönsamma tåglinjer lägger vi ned”

“Efter beskedet om att 400 medarbetare varslas ska SJ nu gå vidare med sitt omfattande sparpaket. – Varje tåglinje ska vara lönsam, annars läggs de ned, säger SJ:s vd Crister Fritzson. “

“Redan i början av november berättade SJ:s vd Crister Fritzson i Ekots lördagsintervju att SJ ska spara en miljard på tre år för att möta den nya konkurrensen.

Under året börjar både Hongkongbaserade MTR och svenska Citytåg att köra tåg på SJ:s lönsammaste sträcka Stockholm–Göteborg. SJ måste minska sina kostnader och satsa för att möta den nya konkurrensen, menar Crister Fritzson.

– Vi kommer att vända på alla stenar. Allt från it till underhåll kommer att få en översyn, säger han.

Tidigare har SJ:s lönsamma tåglinjer täckt upp för tåglinjer som inte riktigt gått ihop. Men nu ska varje linje bära sina egna kostnader.

– Vi måste se till att varje linje är lönsam. Om en linje inte är lönsam så måste vi lägga ned den. Men vi har i dag inga planer på att lägga ned några linjer. Vi hoppas kunna fortsätta att köra tåg på alla linjer som vi trafikerar i dag, understryker SJ-chefen.

Men SJ har redan lagt ned nattågstrafiken till Storlien och före jul meddelade man att man slutar köra nattåg mellan Stockholm och Malmö i mars. Men när det gäller Malmö kan beslutet komma att omprövas.

– Vi har mött ett stort intresse för frågan i Malmöregionen och inom kort kommer vi att ha ett möte med dess företrädare, säger Crister Fritzson.

Nattågstrafiken är i dag olönsam, men om näringslivet i Malmöregionen kan lova ett fler väljer nattåget framför flyget kan SJ gå med på att tänka om.

Crister Fritzson tror att den ökade konkurrensen på spåren kommer att innebära att biljettpriserna på sikt blir lägre.

– Det är helt naturligt vid en avreglering att priserna ofta går ned.

Den nedbemanning om 400 tjänster som presenterades i går kommer att innebära minskade kostnader på cirka 200 miljoner, det vill säga cirka en femtedel av de aviserade besparingarna på en miljard.

– Det är ett svårt besked att ge våra anställda, men nödvändigt för framtiden, säger Crister Fritzson.

Han menar att ett förändrat kundbeteende gör förändringen nödvändig.

– Nio av tio biljetter säljs numera via våra digitala kanaler eller våra ombud. Det är en trend som varit tydlig i flera år. Och samtalen till vår kundtjänst har halverats, säger Crister Fritzson.

Därför stänger SJ 17 resebutiker i Sverige samt den i Köpenhamn. Försäljningen i dessa resebutiker står i dag för 4 procent av SJ:s totala biljettförsäljning.

Även kundtjänsten berörs av besparingarna. Antalet inkommande samtal har minskat med 44 procent på fyra år. Contact Center i Tranås med 95 anställda stängs. Kundtjänstverksamheten ska koncentreras till SJ Contact Center i Ånge.

Flest berörs inom administrationen. Där varslas 237 tillsvidareanställda. De flesta arbetar på huvudkontoret i Stockholm samt i Göteborg, Malmö och Krylbo.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

DN 23 an 2014 : Konkurrensen hårdnar:

“Statens stöd hjälper inte SJ”

“Finansmarknadsministerns löfte om att bistå SJ med lägre avkastningskrav hjälper inte långt i konkurrensen. En halvering av kravet skulle kortsiktigt bara stärka bolagets ekonomiska förutsättningar på marginalen, bekräftar Peter Norman (M). “

“Enligt de krav staten ställer som aktieägare i de statliga bolagen ska en del av överskottet/vinsten levereras in till statskassan. Utdelningen varierar från bolag till bolag. Kraftjätten Vattenfall ska till exempel dela ut 40–60 procent av sitt överskott, gruvkoncernen LKAB 30–50 procent medan SJ i dag kommer undan med 30 procent förutsatt att bolagets 10-procentsmål om en avkastning på eget kapital uppnåtts.

Samtidigt som en del av SJ:s stora sparpaket presenterades i tisdags, där 400 anställda berörs i en första åtgärd, lovade finansmarknadsminister Peter Norman (M) att staten ska se över och sänka utdelningskraven för SJ.

Peter Norman bekräftar att sänkt avkastningskrav i sig inte har någon större påverkan på bolaget. Han vill därför inte göra någon direkt koppling mellan regeringens löfte om lägre avkastningskrav och SJ:s besparingar.

– Statens avkastningskrav är en långsiktig styråra för bolagen som ska ligga över en konjunkturcykel. SJ måste på egen hand klara övergången till en konkurrens genom egna åtgärder, säger Peter Norman.

De senaste fem åren har SJ skickat in sammanlagt knappt 600 miljoner kronor till statskassan. Förra året levererade SJ 157 miljoner kronor av vinsten till staten, året dessförinnan var det ännu lägre, 12 miljoner kronor.

En halvering av avkastningskravet hade i SJ:s fall för 2012 inneburit att bolaget fått behålla cirka 80 miljoner kronor. Det ska jämföras med den besparingspaket på 1 miljard kronor som bolaget måste genomföra på grund av att konkurrensen kommer öka.

Enligt finansmarknadsministern görs nu en noggrann genomgång av vilket krav SJ ska få. Bland de parametrar som avgör avkastningsmålets storlek ingår bland annat ränteläget och inflationsförväntningar. Det krav som gäller i dag har legat stilla sedan 2005.

– Arbetet sker alltid i samråd med bolagsledningens egna önskningar. Vi försöker komma överens om rätt nivå. Beslutet tas på bolagsstämman. Om det blir vid den ordinarie eller vid en extra stämma, får vi se, men någon gång under året blir det, säger Peter Norman.

Samtidigt som SJ ska genomföra stora besparingar satsar man 3,5 miljarder kronor på att rusta upp sina snabbtåg. Att köpa nya tåg hade blivit betydligt dyrare, kanske den dubbla kostnaden.

– Att vi behåller de gamla chassina beror på att de är anpassade till Sveriges infrastruktur som inte är toppklass. Hade vi haft riktiga höghastighetsbanor att köra på hade investeringsbeslutet mycket väl blivit ett annat, säger en källa med insyn i affären till DN.

Men det finns forskning som visar på att det i längden blir mer lönsamt att köpa nya tåg.

– Vi har kommit fram till att kostnaden per sittplatskilometer kan minska med upp till 25 procent om man köper ett nytt tåg jämfört med att renovera ett gammalt, säger Oskar Fröidh, ledare för tågtrafikgruppen på KTH.

Detta beror bland annat på att man kan få in fler sittplatser, att man använder ny effektivare och energisnålare teknik för drivningen av tåget och att man kan köra i högre hastigheter.

Mellan Stockholm och Malmö skulle man vinna 25 minuter i restid, på Västkustbanan 15 minuter medan man på linjen Stockholm-Umeå skulle kunna korta restiden med 35 minuter.

För att köra fortare måste dock banorna byggas om och signalsystemet bytas på dessa sträckor, konstaterar KTH:s järnvägsgrupp.

– Vi tycker att Trafikverket gör en felprioritering när de inte uppgraderar de här sträckorna, säger Oskar Fröidh.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se

DN 23 jan 2014: Konkurrensen hårdnar:

“Löfvens förslag om järnvägsunderhållet kritiseras”

“Socialdemokraterna vill återförstatliga järnvägsunderhållet. Det skulle kosta nästan 2 miljarder kronor per år, enligt regeringen. Men S-ledaren Stefan Löfven hävdar att det blir billigare. “

“I går, på en snöig räls i Sundbyberg, presenterade Stefan Löfven tre förslag för att öka den statliga styrningen av järnvägsunderhållet. Bakgrunden var de två tågurspårningarna i södra Stockholm den senaste tiden.

– Om olyckan skulle vara framme, en olycka med persontåg och kanske dödsfall, då är det för sent. Vi måste agera nu, sade Stefan Löfven.

Socialdemokraterna vill att det statliga bolaget Infranord stegvist omvandlas till en del av Trafikverket. Partiet vill också att inspektionen av säkerheten ska göras av Trafikverket, inte entreprenörerna själva. Dessutom vill S vill införa meddelarfrihet för anställda i järnvägsbranschen så att de ska kunna slå larm om säkerhetsbrister.

– Upphandlingen sker i dag efter lägsta pris. Kontrollen görs av densamme som gjorde jobbet. Detta är en sällsynt dålig kombination, säger Löfven.

De två sistnämnda förslagen har infrastrukturminister Catharina Elmsäter-Svärd (M) inga problem med. Men hon pekar på en utredning och hävdar att S-förslaget om att avskaffa det statliga bolaget Infranord skulle göra järnvägsunderhållet 20 miljarder kronor dyrare under perioden 2014–2025, vilket motsvarar cirka 2 miljarder kronor per år.

Men Stefan Löfven tror inte att ett återförstatligande leder till ökade kostnader.

– Det kommer att bli billigare. När du får mer förebyggande underhåll för du upp livslängden på materielen, hävdar han.

Löfven vill att Trafikverket även i fortsättningen ska kunna handla upp tjänster. Men infrastrukturministern tror inte att det är möjligt.

– Vilka aktörer skulle finnas kvar om Trafikverket tar över? Inte många, säger Catharina Elmsäter-Svärd.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 1 feb 2014: Transport och klimat:

”Vägtransporternas kaotiska marknad hindrar klimatmål”

“Transport och SNF i gemensamt utspel. Transportindustrin måste ges ett klimatansvar men också förutsättningar att leva upp till det. Marknaden nu präglas av kaotisk prisjakt, vilket ger negativa klimateffekter. Satsa på järnväg och inför vägavgifter och beställaransvar, skriver Svante Axelsson och Lars Lindgren. “

“Regeringens beslutsunderlag kring godstransporter och klimatmål är splittrade och motsägelsefulla. Ambitionerna om en fossiloberoende fordonsflotta måste förverkligas och kompletteras med krav på fungerande marknadsvillkor.

Transporterna i Sverige står för över 30 procent av de totala utsläppen av växthusgaser. Samtidigt har regeringen som mål att vi ska ha en ”fossiloberoende fordonsflotta” 2030 och att Sverige ska vara klimatneutralt 2050. Målen bygger på den välgrundade insikten att utsläppen av koldioxid måste krympa drastiskt om vi inte ska drabbas av en helt ohanterlig klimatkatastrof.

Målen är alltså kloka och nödvändiga. Problemet ligger i att mycket lite görs för att förverkliga dem. Utredningsförslag som ska ligga till grund för långsiktig trafikpolitik och investeringar är splittrade och motsägelsefulla.

Trafikverkets förslag till infrastrukturplan bygger till exempel på prognoser för trafikutvecklingen fram till 2030 som inte tar klimatmålen på allvar. De leder till en lastbilstrafik som ökar med 58 procent, en sjöfart som ökar med 50 procent och en järnvägstrafik som växer med mer måttliga 39 procent. Det säger sig själv att en sådan utveckling är helt oförenlig med regeringens klimatmål. Det behövs därför ett nytt förslag. Gör om, gör rätt.

Den nyligen presenterade utredningen ”Fossilfri fordonstrafik” konkretiserar hur klimatmålen ska förverkligas. Tyngdpunkten ligger på tekniska lösningar för motorer, bränslen och i viss mån på logistik. Teknikutveckling och avancerad logistik är nödvändiga inslag i ett långsiktigt hållbart transportsystem. Men det räcker inte.

För att en sådan politik ska kunna förverkligas måste man också väga in frågor som rör transportsektorns marknadsvillkor och dess förutsättningar att bära och utveckla ett klimatansvar. I dag är de förutsättningarna katastrofala i åkeribranschen.

Det har regeringen uppmärksammat. Transportstyrelsen har fått i uppdrag att undersöka näringens marknadsvillkor och lägga fram förslag till hur marknadsstörningarna ska åtgärdas. Det står klart att EU:s regelverk ger utrymme för åtgärder som kan styra upp de orimliga konkurrensvillkoren. Men klimatfrågan finns inte med i utredningsuppdraget, och kraven på åtgärder som kan säkra sunda konkurrensvillkor riskerar att väga för lätt. Sunda villkor är en förutsättning för att den svenska transportindustrin ska kunna bära och utveckla ett klimatansvar och långsiktigt hållbara transportsystem.

Dagens marknad präglas av kaos, där jakten på lägsta pris helt dominerar långväga lastbilstransporter. Situationen förvärras av att ett par tusen fordon med låglönebesättningar dagligen bedriver illegal inrikestrafik i Sverige. Fler och fler åkare har känt sig tvingade att följa med i prispressen genom att placera lågavlönade ”falska egenföretagare” i förarhytterna. Därmed förstärks bilden av en näring som präglas av kortsiktighet, usel lönsamhet, överetablering, låg effektivitet och bristande samordning.

Denna sociala dumpning och låga priser ger också klimateffekter eftersom mer gods tar lastbilen. Det kan numera kosta mindre än hälften att transportera gods med en stor dragbil än det kostar att ta en taxi.

Trots järnvägens bristande kapacitet har den dominerande tågtransportören Green Cargo på fyra år inte sagt nej till en enda kund på grund

av kapacitetsbrist. Tåget väljs bort därför att det finns ett överutbud på extremt billiga dragbilstjänster som kör gods från dörr till dörr till priser som ligger långt under produktionskostnaden för både järnvägen och svenska åkerier som sköter sina åtaganden i form av kollektivavtal och skatteinbetalningar.

Dagens felutveckling får konsekvenser för klimatarbetet.

För att förverkliga klimatmålen krävs det en entydig och politik där klimathotet, steg för steg, överordnas en rad andra politiska mål i den svenska samhällsutvecklingen.

Trafikpolitiken måste avkräva transportindustrin ett klimatansvar men också ge den marknadsmässiga förutsättningarna att leva upp till det ansvaret. Det handlar bland annat om att göra massiva satsningar på järnväg och väl fungerande noder för samlastning och intermodala transportsystem – utan läckage till ineffektiva lösningar. Därtill krävs en politik som styr mot långsiktighet via beskattning och successivt uppgraderade klimatkrav.

En avståndsbaserad vägavgift behövs som en ersättning för den samhällskostnad som inte betalas via dieselpriset. Det förbättrar balansen mellan kostnaden för lastbilstransporer och järnvägstransporter där staten kan laborera med de olika avgifterna så att mer gods tar tåget.

För att förverkliga målet är det också nödvändigt att utveckla ett beställaransvar där storkunder inom industri, handel och logistikföretag åläggs att använda socialt acceptabla och klimatsmarta transportlösningar utifrån de förutsättningar som erbjuds via moderniserad logistik, teknik och infrastruktur. Kunderna ska helt enkelt ha en lagstadgad skyldighet att använda de bästa och mest långsiktigt hållbara alternativen i den takt som de hållbara alternativen utvecklas.

Svante Axelsson, generalsekreterare, Naturskyddsföreningen
Lars Lindgren, förbundsordförande, Svenska transportarbetareförbundet “

9 Planering av fysiska miljöer.

(Plan- och byggminister.)

DN 21 feb 2014: Ny rapport om bostadsfrågan.

"Så vill Göran Persson få fart på byggandet"

"Bostadsfrågan måste lyftas upp på statsminister- och finansministernivå, menar Göran Persson (S), en av tre ex-politiker i Nybyggarkommissionen. – Stefan Attefall har gjort mycket bra, men bostadsministern får gärna rollen av en planminister, säger den tidigare statsministern. "

2I går presenterade Nybyggarkommissionen sin rapport "En bostadspolitisk agenda för Sverige". En diger lista på 63 förslag för ett ökat bostadsbyggande. Det är den senaste i raden av flera utredningar på bostadsområdet.

Den senaste var Bokriskommittén, som lade fram en delrapport för en månad sedan. Där låg fokus på avreglering av hyresmarknaden. Tidigare i höstas presenterade Boverket en rapport om att bruksvärdessystemet ligger bakom en stor del av den akuta bostadsbristen.

Även bostadsminister Stefan Attefall har initierat flera utredningar på bostadsområdet.

Vad skiljer nybyggarkommissionens rapport från de tidigare?

– Tidigare utredningar har oftast riktat in sig på någon specialfråga, som hyressättning, konkurrens eller studentbostäder. Vi tar helhetsgreppet. Det vi lägger fram är ohyggligt komplicerat. Allting hänger ihop. Hela ansatsen måste vara samhällsbyggande, säger Göran Persson.

Han ger exempel på vad han tycker är några av huvudfrågorna: De sociala konsekvenserna av att många unga aldrig kommer in på

bostadsmarknaden. De höga byggkostnaderna. Hur staten ordnat med de ekonomiska incitamenten för bostadsmarknaden. Hur man bygger bra bostäder för människor i olika skeden av livet. Hur byggprocesserna drivs.

Göran Persson menar att de kommunala planprocesserna måste förenklas och effektiviseras för att få fart på bostadsbyggandet. I dag kan det ta tio år från att det första initiativet tas tills ett hus eller bostadsområde står klart.

Och vad gör man om kommunerna inte ställer upp på det?

– Då ska en högre samhällsnivå ta över, säger den före detta statsministern.

Men han är medveten om att det är en mycket känslig fråga.

– Det är en enorm principfråga. Det är ett väldigt ingrepp. Vi ju inne och rör vid det kommunala självstyret, säger han.

Det är ingen tillfällighet att sammansättningen i Nybyggarkommissionen ser ut som den gör.

Förutom Göran Persson ingår Olle Wästberg, bland annat tidigare folkpartistisk statssekreterare i finansdepartementet och Agneta Dreber, grundare av Stockholmspartiet med en grundlig erfarenhet av storstadspolitiken.

Man kan säga att de gjort det politiska grundarbetet, vilket skulle kunna underlätta för en kommande bred politisk överenskommelse.

– Vi har inte varit överens i allt, utan har kompromissat ihop oss, säger Göran Persson.

Vad ska till för att era förslag blir verklighet?

– Jag skulle vilja att statsministern i höst – oavsett vem det blir – tar det stora greppet om bostadsmarknaden och bostadsbyggandet och ser till att få en bred politisk överenskommelse. Gärna med vår katalog med förslag som grund, säger Göran Persson.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

“**Fakta. Förslagen**
Här är några av de 63 punkterna i Nybyggarkommissionens rapport:

Slopat bolånetak – inför en amorteringskultur i stället.

Höjd fastighetsavgift och sänkta räntebidrag växlas mot högre bostadsbidrag, sänkt reavinstskatt och slopad uppskovsränta.

Statliga förhandlingspersoner förenar infrastruktursatsningar med krav på bostadsplanering.

Inför gemensamma byggregler för Norden och Baltikum.

Avskaffa de kommunala särkraven till exempel vad gäller energiprestanda.

Effektivisera de kommunala planprocesserna.

Se över bullerregler och parkeringsnormerna i städerna.

Kommissionen har tillsatts på initiativ av JKL och stöds av NCC, Nordea och Tyréns. “

Nybyggarkommissionens slutrapport

Vi har ingen bostadsbubbla – Sverige har en bostadsmur

Presentation av Nybyggarkommissionens förslag

Nybyggarkommissionens slutrapport

En bostadspolitisk agenda för Sverige63 FÖRSLAG FÖR ÖKAT BYGGANDE
20 februari 2014

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD....3

1. SAMMANFATTNING 5

2. SVERIGE HAR EN AKUT BOSTADSKRIS....6
1990-TALSKRISEN LADE GRUNDEN.... 6
MAKROEKONOMISKT PERSPEKTIV.... 8
NYA STADSBYGGNADSIDEAL STÄLLER ANDRA KRAV.... 9
BEHOV OCH BYGGANDE I OTAKT.... 10
NORDISK UTBLICK.... 11
FOKUS STOCKHOLM.... 12
BOSTADSKRISEN HÄMMAR TILLVÄXTEN....13

3. LAGAR OCH REGLER.....13
PLAN- OCH BYGGLAGEN.... 13
PLAN- OCH BYGGLAGEN UNDER UTREDNING 14
ÖVERKLAGANDE 17
MILJÖBALKEN.... 18
KOMMUNALA SÄRKRAV 18
BULLER 18
PARKERINGSNORMEN....19
STRANDSKYDDET 21
RIKSINTRESSEN.... 22
NATURRESERVAT....23
BOVERKET....24

4.BYGGBRANSCHEN....24
SVENSKA BYGGPRISER.... 24
SVENSKA BYGGPRISER HÖGRE ÄN I JÄMFÖRBARA LÄNDER.... 25
BYGGPROCESSEN.... 25
VAD KOSTAR ETT FLERBOSTADSHUS?.... 26

5.BOSTADSMARKNADEN.....30
BOSTADSBESTÅNDET 30
SMÅHUSBYGGANDET.... 31
BYGGFELSFÖRSÄKRINGEN....32
STUDENTLÄGENHETER....32
ORÖRLIG BOSTADSMARKNAD....33
HYRESSÄTTNINGEN....35

6. STATENS ANSVAR OCH KOMMUNERNAS ROLL.....39
KOMMUNENS VERKTYG.... 39
STATENS VERKTYG.... 41
NYBYGGARKOMMISSIONENS 63 FÖRSLAG....43
KÄLLOR.... 48

NYBYGGARKOMMISSIONENS 63 FÖRSLAG

1. De regionala utvecklingsprogrammen bör få rättsverkan - när kommuner inte agerar i enlighet med dessa borde regeringen gå in med planföreläggande.

2. Inför typgodkännande av hustyper i Sverige – på samma sätt som fönster eller taktegel typgodkänns. Är en hustyp godkänd i en kommun ska den kunna uppföras i alla kommuner. En annan möjlighet är att låta ackrediterade organ typgodkänna. Själva utseendet på huset kan givetvis vara föremål för lokal prövning.

3. Ett samlat kunskapslyft behövs - ute i kommuner och länsstyrelser för att tillgodose att tjänstemännen som handhar dessa ärenden tillämpar lagen på rätt sätt.

4. Genomför ett kompetenslyft på plan- och byggområdet - det är uppenbart att Sverige kommer att ha brist på kvalificerade byggnadsarbetare, ingenjörer, planbyråkrater och flera andra yrkesgrupper när stora infrastruktursatsningar ska genomföras samtidigt med ett stort bostadsbyggande. Möjliga åtgärder inkluderar gymnasial yrkesutbildning, lärlingssatsningar till teknisk utbildning i kombination med juridisk sådan.

5. Detaljplanera större områden än idag – endast i undantagsfall bör en detaljplan bara omfatta en byggnad.

6. Använd förenklat förfarande i detaljplanearbetet - det är möjligt att med dagens regler tillämpa ett förenklat förfarande vad gäller detaljplanearbetet. Därutöver kan enkelt planförfarande ”genom tillägg” till en befintlig plan tillämpas. Möjlighet finns att i detaljplan bygglovsbefria uppförande av komplementbyggnad väsentligt större än friggeboden. Dessa förenklingsmöjligheter tillämpas dessvärre i begränsad utsträckning idag.

7. Pröva Länsstyrelsens synpunkter tidigare i processen – Länsstyrelsens uppgift bör vara att ta fram en sammantagen bedömning och avvägning av samtliga statliga intressen som berörs i en kommunal utvecklingsplan. Länsstyrelsens sammanvägda synpunkter bör prövas redan under arbetet med översiktsplanen. Endast i de fall där länsstyrelsen framfört synpunkter på översiktsplanen bör synpunkter kunna framföras i detaljplaneprocessen.

8. Kommunerna bör återta markanvisningar om ett projekt inte igångsatts inom rimlig tid – och dela ut till annan intressent.

9. Inför privat initiativrätt till detaljplan i Sverige – i Norge finns privat planinitiativsrätt som innebär att byggbolag kan ta fram en egen detaljplan för ett område som sedan kommunen fattar beslut om.

10. Inför en byggaranti – om Länsstyrelsen inte har hanterat överklagan av detaljplan inom 60 dagar, och överklagan av bygglov inom 90 dagar utgår vite till byggherren. Detta kan göras genom att processen digitaliseras där alla kan följa ärendet från idé till färdigt hus. Detta förutsätter också i vissa fall extra anslag till Länsstyrelserna, samt utbildningssatsningar och kompetenshöjning, se förslag 3 och 4.

11. Avgiftsbelägg överklaganden – de allra flesta PBL-målen handläggs hos mark- och miljödomstolen. Ansökningsavgift till mark- och miljödomstolen är 450 kr enligt förordningen (1987:452). Vad gäller överklagandemål tas däremot inte någon avgift ut. Detta har fått till följd att överklagan idag i princip sker systematiskt. En avgift bör därför tas ut för att höja tröskeln, utan att vara diskriminerande hög.

12. Definiera tydligt och minska sakägarkretsen från dagens praxis - det är till exempel inte rimligt att förändrade vyer på avstånd ska anses utgöra grund för sakägarskap.

13. Inför bostadsförsörjning som allmänt intresse även i miljöbalken - bostadsförsörjning kopplas juridiskt till intresset av fungerande arbetsmarknad, ekonomisk utveckling med mera. I och med status som allmänt intresse stärks byggintresset i överklagandeprocesser när bostadsexploatering prövas mot miljöbalken. Detta kommer också leda till att regeringen i större utsträckning kan planförelägga mark.

14. Avskaffa kommunala särkrav – regeringen har lagt förslag om att de tekniska egenskapskrav som kommuner idag ställer på byggentreprenörer ska tas bort från och med 1 januari 2015. Nybyggarkommissionen stödjer regeringens arbete med att ta bort de kommunala särkraven.

15. Avskaffa zonindelningen för energihushållning – statens egna särkrav i Boverkets byggregler för tre olika zoner för energihushållning i Sverige bör tas bort så att samma typhus kan byggas i norra och i södra Sverige. Gärna höga krav, men de ska vara samma i hela landet.

16. Reformera bullerregelverken - upp till 65 dBA (viktat dygnsmedelvärde, ekvivalent ljudnivå vid fasad) bör generellt vara godkänt för bostadsbyggande. Vi stödjer därmed regeringens proposition i frågan.

17. Jämställ allt buller - det är orimligt med olika bedömning av buller beroende på källan. Istället bör buller jämställas och regleras i en och samma författning.

18. Låt Boverket överta ansvaret för bullerreglering - att bullerreglerna är utspridda i regelverk från olika myndigheter bidrar till komplexiteten. Boverket bör få det fulla ansvaret för bullerregelverket.

19. Gör buller till en fråga för hushållen - det är rimligt att låta individer och hushåll ta ett större ansvar för bullerfrågan. Det allmännas ansvar bör bli att

ställa krav på varudeklarering av lägenheter ur bullerhänseende och lämna bedömningen av boendemiljön till konsumenterna. Det kan ske genom att lägenheter bullerdeklareras.

20. Sänk parkeringsnormen – kommunernas krav på parkeringar i detaljplanerna fördyrar bostadsproduktionen och låser värdefull mark till bilförvaring. Över tid bör parkeringsnormen sänkas. Detta gäller särskilt i stadskärnorna, där kollektivtrafik utgör ett attraktivt alternativ till bilen och där en alternativ användning av marken är påtaglig. För bostäder i kollektivtrafiknära lägen och för studentbostäder bör kommunerna kunna minska parkeringsnormen för bil till 0,3 per bostad eller under. I gengäld kan parkeringsnormen för cykel öka och bilpooler inrättas.

21. Låt parkeringskostnaden avspegla det verkliga priset – idag tillhandahålls många parkeringsplatser till priser för brukaren som ligger långt under den samhällsekonomiska kostnaden. Många parkeringsplatser återfinns inte i dagsläget på den öppna parkeringsmarknaden utan är reserverade i form av parkeringar för boende, anställda, besökare etc., som är mer eller mindre gratis. Kommunerna bör vidta åtgärder för att dessa parkeringsplatser ska komma ut på marknaden och prissättas marknadsmässigt.

22. Motverka den pågående skärpningen av strandskyddet - den nuvarande begränsningen på 100 meter har fungerat väl och bör upprätthållas för att på så sätt kunna utnyttja attraktiv mark för bostadsbyggande.

23. Utöka möjligheterna till undantag – kommunerna bör få utökade möjligheter att ansöka till länsstyrelsen om undantag från strandskyddet. Undantag bör medges där behovet av bostadsbyggande är särskilt stort eller där de natur- och miljövärden som strandskyddsreglerna ska tillgodose inte är av betydelse.

24. Gör bostadsförsörjning till ett riksintresse – Länsstyrelser eller Boverket får efter initiativ av en kommun möjlighet att peka ut geografiska områden som riksintresse för bostadsförsörjning, i syfte att skydda området från annan exploatering. Som riksintresse får bostadsförsörjningen större vikt när behovet av bostadsbyggande vägs mot andra riksintressen.

25. Sätt en tioårsgräns för riksintressen – ett utpekande av ett område som riksintresse har idag inget förfallodatum. Kommunerna vittnar om att inaktuella riksintressen orsakar problem i planeringsprocessen. Ett område som formellt utgör riksintresse kan ha fått en helt annan karaktär tjugo år efter det pekades ut. Beslut om riksintresse bör därför upphöra att gälla med automatik efter tio år. Ansvarig myndighet kan när så sker åter peka ut området om behov av det fortfarande föreligger. Det ska helt enkelt krävas en aktiv handling för att upprätthålla ett riksintresse.

26. Definiera riksintressen konceptuellt snarare än genom geografisk avgränsning – områden av riksintresse är ofta onödigt stora och oklart definierade. Beskrivningarna är otydliga och blir därför svåra för

kommunen att använda när översiktsplanen ska upprättas. Myndigheterna bör åläggas att mer precist formulera vilken kvalitet eller företeelse som är av riksintresse och exakt vilket område som eventuellt svarar mot detta.

27. Pröva riksintressen rättsligt – PBL:s regler om översiktsplaner innebär att kommunen har rätt till dialog om riksintressen. Kommer länsstyrelse och kommun inte överens ska det framgå av översiktsplanen. Frågan kan därefter bedömas rättsligt. Kommunerna tenderar idag att ta myndigheternas utpekade riksintressen för givna. När riksintressen hotar angelägna initiativ för bostadsbyggande bör kommunerna utmana detta.

28. Tvinga länsstyrelserna att samordna bedömningar och väga riksintressen mot varandra – det är länsstyrelserna, statens regionala myndigheter, som har att göra en samfälld bedömning av riksintressen och ta dem till vara i dialog med kommunerna. Idag riktas en hård och välförtjänt kritik mot länsstyrelsernas hantering av denna uppgift. Olika enheter och tjänstemän vid en och samma länsstyrelse kan göra helt olika bedömningar. Länsstyrelsen måste presentera ett yttrande över de riksintressen som är aktuella i en kommunal utvecklingsplan. Ett sådant yttrande bör dessutom presenteras tidigare i den juridiska processen, under arbetet med översiktsplanen. Slutligen måste länsstyrelserna åläggas att hantera bedömningen av riksintressen på samma sätt i hela landet.

29. Dra in rätten för kommuner att inrätta naturreservat – Varje år inrättas fler kommunala naturreservat, många i tätortsnära läge. Dessa naturreservat går i princip inte att avveckla samtidigt som de kommer i konflikt med ambitionerna att bygga fler bostäder. Kommunernas rätt att inrätta naturreservat bör dras in och ansvaret bör istället åvila regeringen. Det bör bli enklare att upphäva existerande naturreservat om det finns övertygande skäl för det, till exempel behovet av ökat bostadsbyggande.

30. Boverket bör utnyttja sin rätt att ge dispens från byggreglerna i experimentsyfte – i plan- och bygglagen finns regler om krav på byggnadsverk, byggprodukter, tomter och allmänna platser (8 kap.). Det är nödvändigt att reglera detta, men samtidigt kan lagen motverka nytänkande och utvecklingsarbete. I planoch byggförordningen har regeringen givit Boverket en möjlighet att medge undantag från flera av PBL:s regler i experimentsyfte. Rätten att medge undantag har till exempel nyttjats för att bygga innovativa studentbostäder och bostadsområden som Bo01 i Malmö. Rätten att medge undantag bör användas betydligt flitigare än idag, för att möjliggöra att fler idéer inom bostadsbyggandet kan prövas i verkligheten.

31. Ta initiativ till ett samtal om byggandets industrialisering – ledande bostadspolitiker, byggherrar, entreprenörer, fackliga företrädare, bygg- och teknikkonsulter, byggindustrin samt representanter för den fasta industrin bör samlas för att presentera lösningar

för hur industriella processer ska kunna effektivisera bostadsbyggandet. Eventuellt kan det ske på nordisk nivå. Det är naturligt att staten genom Boverket tar initiativ, i form av en konferens eller på annat sätt. Syftet är att grunda en standard för kommunikation och processer i bostadsbyggandet. Till konferensen kopplas sedan en efterföljande ”task force” bestående av företagsrepresentanter, forskare och myndighetspersoner, som utreder hur industriella processer kan implementeras i branschen på riktigt.

32. Boverket bör få regeringens uppdrag att utreda frågan om gemensamma byggregler i Norden och helst Baltikum – reglerna ska bygga på EU:s byggproduktdirektiv, precis som de gör nu – även i Norge.
Det gäller såväl BBR (Boverkets Byggregler) som branschens egna regler. Skillnaderna mellan länderna vad avser klimat, geografi, demografi med mera är generellt sett väldigt små. En harmonisering av regelverket skulle underlätta den fria handeln med material och tjänster på en relativt stor och intressant marknad, omfattande mellan 80 000 och 100 000 bostäder per år. Tar man med de baltiska staterna blir marknaden ännu större. Lettland tillämpar exempelvis i stort sett redan BBR 1998.

33. Byggbranschen i Norden bör enas kring gemensamma standarder – för dokument av typen AMA (Allmän Material och Arbetsbeskrivning), ABT06 (Allmänna Bestämmelser för Totalentreprenader) med mera. De är redan i nuläget snarlika och det krävs inga stora ingrepp för att harmoniseradem helt.

34. Utveckla byggnadsarbetarrollen för framtidens behov – i nuläget måste uppemot tio olika yrkesgrupper (plattsättare, elektriker, rörmokare, snickare med mera) trängas vid ett badrumsbygge, vilket skapar förseningar. Genom att införa en ny yrkeskategori – våtrumstekniker – kan byggnadsarbetaren bli mer flexibelt användbar. Behovet av detta ökar i takt med att byggarbetsplatsen mer ska utvecklas till en industriellt anpassad monteringsstation. Byggnadsindustriarbetarens framtida stora arbetsplats – ombyggnaden av miljonprogrammet – kräver dessutom en mångsidigt användbar ombyggnadstekniker.

35. Kommunerna bör i större utsträckning erbjuda färdiga paket med detaljplanerad och byggbar mark – kommunerna har möjlighet att sälja egen mark komplett med byggrätt. Detta stärker konkurrensen genom att det underlättar för mindre aktörer att komma in på marknaden, och innebär också att det offentliga tar en större del av risken.

36. Förbättra konkurrensen på byggmarknaden – Konkurrensverket och andra statliga myndigheter bör få riktade uppdrag att underlätta import av billigare byggmaterial och föreslå åtgärder för ett hårdare konkurrenstryck för den svenska byggbranschen.

37. Likställ spelreglerna för hyres- och bostadsrätten - hyresrätten har en strategisk betydelse för flyttkedjor och rörligheten på bostadsmarknaden. Hyresrätten är idag ekonomiskt missgynnad. Som ett led i

att jämna ut skillnaderna bör därför fastighetsavgiften på fastigheter med lägenheter som upplåts med hyresrätt slopas.

38. Inför ROT-avdrag för hyresrätter - för att få en ökad balans mellan upplåtelseformerna bör fastighetsägare få möjlighet till ROT-avdrag för reparation och ombyggnad av fastigheter med hyresrätter. Detta gynnar även hyresgästen, då den hyreshöjning som är förknippad med renovering och investeringar blir mindre.

39. Inför skattebefriade renoverings- och underhållsfonder – idag måste en fastighetsägare som vill fondera medel för framtida renoveringar och fastighetsunderhåll först betala skatt innan pengarna kan sparas. Egnahemsägare och bostadsrättsföreningar kan spara utan att betala skatt. En möjlighet att skattefritt fondera medel för renovering och underhåll bör skapas. Skatt påförs istället när pengarna i fonden används.

40. Inför krav på redovisning av skuldfritt pris på bostadsrätter – exempel: för en bostadsrätt som idag har ett begärt pris på 4 miljoner kronor, och som har 1,5 miljon kronor som andel av bostadsrättsföreningens lån, ska begärt pris istället redovisas som 5,5 miljoner kronor.

41. Slopa bolånetaket – och ersätt med en amorteringskultur.

42. Tillsätt en särskild utredning där arkitekter, byggbransch och statliga myndigheter ser över möjligheten att hitta nya former för småhusbyggande i urbana miljöer - utredningen bör föreslå regleringsändringar och särskilda undantag, men också peka ut och utveckla intressanta modeller för tätt småhusbyggande i stadsmiljöer.

43. Avskaffa byggfelsförsäkringen – den har i princip aldrig utlösts men är ett obligatorium som kostar onödigt mycket. Den är därtill inte utsatt för konkurrens utan är ett monopol.

44. Sänk skatten på studentkorridorer – genom att beskatta hela studentkorridorer istället för att beskatta varje rum.

45. Ställ lägre krav på studentboende – främst gällande bullerkrav och tillgänglighet.

46. Akademiska hus uppdrag bör ytterligare skärpas – i budgetpropositionen för 2014 skriver regeringen att Akademiska hus ska bidra till uppförande av studentbostäder på campusområden. Detta är ett steg i rätt riktning, men målsättningen bör skärpas ytterligare genom att uppdraget att bidra till fler studentbostäder kompletteras med ett konkret volymmål.

47. Genomför en skatteväxling för att gynna rörligheten på bostadsmarknaden – de senaste årens förändringar av skattesystemet har bidragit till att försämra

rörligheten på bostadsmarknaden. En reform
där en högre fastighetsavgift kvittas mot lägre reavinstskatt
skulle skapa drivkrafter för större rörlighet.
Fastighetsavgiften bör differentieras utifrån fastighetens
marknadsvärde och begränsas till ett maxbelopp
som är en del av hushållets inkomst. Det är önskvärt
att fastighetsavgiften är fortsatt kommunal då den kan
bidra till drivkrafter för kommunen att bygga.

48. Ta bort uppskovsräntan och höj taket för uppskov
i takt med prisutvecklingen – för att uppmuntra
till större rörlighet.

49. Överväg långsiktigt sänkning av reavinstskatten
– i samband med en större översyn av skattesystemet.

50. Sänk taket för privatpersoners ränteavdrag –
från dagens 100 000 kronor per person och år till 75
000 kronor. På nivåer överstigande 75 000 kr blir ränteavdraget
15 procent istället för 30 procent. I dagens
ränteläge kan fullt avdrag därmed erhållas för lån på
uppemot 2,5 MSEK per person.

51. Varje bostadsrättsinnehavare ska själv ha rätt att
besluta om uthyrning i andra hand – den möjlighet
som dagens lagstiftning ger styrelsen i en bostadsrättsförening
att förhindra andrahandsuthyrning av
bostadsrätter ska tas bort. Istället ska bostadsrättsinnehavare
vara skyldiga att informera styrelsen om att
andrahandsuthyrning sker. Bostadsrättsinnehavare
bör även kunna hyra ut fritt till juridiska personer.

52. Säkerställ att presumtionshyra gäller även för
ägarlägenheter som hyrs ut av juridisk person – för
att frigöra fler lägenheter för uthyrning, vilket bland
annat underlättar för rekrytering av personal.

53. Förläng tiden för presumtionshyror – idag gäller
en tidsgräns om 15 år för presumtionshyror. Därefter
ska hyran för en lägenhet med presumtionshyra på
vanligt sätt kunna prövas mot en jämförbar lägenhet
utifrån bruksvärdet. Det innebär att presumtionshyrorna
sannolikt kommer att ”fasas in” i hyresnivån för
det vanliga beståndet. Genom att förlänga tiden med
presumtionshyra till 20 år har fastighetsägarna en
bättre chans att räkna hem sina kostnader vilket bör
skapa drivkrafter för ökad produktion av hyresrätter.

54. Sätt tryck på parterna på hyresmarknaden -
samarbetsmodeller för hyressättning mellan hyresmarknadens
parter är ett sätt att komma runt en del
av de problem som bruksvärdessystemet innebär.
Fastighetsägarna och Hyresgästföreningen bör komma
överens om rationella modeller för hyressättning
regionalt. Lägesfaktorn måste få stort genomslag i sådana
överenskommelser. Det vilar ett stort ansvar på
parterna att komma överens. Skulle det exempelvis
visa sig att de inte lyckas enas om presumtionshyror i
tillräckligt stor utsträckning måste regeringen överväga
tvingande lagstiftning på området.

55. Stärk bostadsbidragen - mot bakgrund av Nybyggarkommissionens förslag om förlängda presumtionshyror, samt mot bakgrund av att det är vår bedömning att Sverige inte bör införa social housing, är det rimligt att parallellt stärka bostadsbidragen.

56. Inför en Stockholmsmodell för huvudstadens hyressättning - över tid kan diskrepansen mellan marknads- och bruksvärdeshyror minska, vilket bör ge ett mer rationellt utnyttjande av hyresbeståndet och på sikt möjliggöra för en övergång till marknadsbaserade hyror. Nyproduktionen bör inte omfattas av modellen, utan få presumtionshyror. Det är Stockholms kommunalpolitikers ansvar att använda de medel de har, bland annat kontrollen över allmännyttan, för att genomdriva en ny Stockholmsmodell.

57. Använd tomträtten i högre uträckning – den används inte i så stor utsträckning idag. Om man exempelvis vill stimulera byggandet av fler hyresrätter, vilket i sin tur är viktigt för väl fungerande flyttkedjor, är tomträtten ett bra verktyg.

58. Använd allmännyttan som draglok för den lokala bostadsmarknaden – allmännyttan kan i kraft av sin storlek och långsiktighet – inom ramen för ett affärsmässigt agerande – användas på ett mer aktivt sätt för att investera i nya områden där privata och mindre byggherrar inte har möjlighet att bygga i den volym som krävs för att göra området attraktivt.

59. Allmännyttiga bostadsbolag i en region bör kunna gå ihop om upphandling av flerfamiljshustyper enligt LOU – det vinnande företaget garanteras att exempelvis tre hus av samma typ kommer att upphandlas av kommunala bolag i regionen inom tre år. Man slipper, genom ett optionsförfarande, att tillämpa LOU varje gång huset upphandlas. Det finns goda erfarenheter av sådana regionala tävlingar. SABO har gjort några sådana på riksplanet. Det kan emellertid bli besvärligt för halvstora byggentreprenörer att fara land och rike kring och uppföra hus. Det gynnar mindre företag om man håller sig till en begränsad region och det uppmuntrar till systemtänkande, processer och erfarenhetsåterföring. SABO har en viktig roll genom att de kan stå för kunskapsöverföring till sina medlemsföretag.

60. Ge Boverket/BKN i uppdrag att underlätta byggherrarnas projektfinansiering för kommersiellt hållbara projekt - genom att staten går in och garanterar fullgörandet av projektet och omintetgör behovet av bankens krav på fullgörandegaranti. Detta bör särskilt underlätta för små aktörer.

61. Förvandla C-lägen till B-lägen - idag har Stockholms arbetsmarknad i praktiken krympt på grund av att trafiksituationen har förvärrats. Tidigare kunde man bo en timma utanför staden och det läget var då längre bort i kilometer räknat än vad det är idag. Staten ska inte subventionera bostadsbyggande, men däremot är det vettigt att investera i infrastruktur i utbyte

mot offensiva nybyggnadssatsningar från kommunerna. Fokus bör ligga på att göra C-lägen till B-lägen. Effekten av att bygga för dagens A- och B-lägen är liten.

62. Inrätta statliga förhandlingsledare för fler regioner - Stockholmsförhandlingen är ett gott exempel som bör finnas på fler håll i landet. I kommittédirektivet står att syftet med förhandlingen är att åstadkomma en utbyggnad av tunnelbanans blå linje med bisyfte att bygga bostäder. Vi vill vända på det och göra bostadsbyggande till huvudsyfte och planera infrastrukturenefter det. Detta har tillkommit som en extraordinär lösning. Vi föreslår att det på fler ställen runt om i landet där det finns ett bostadsförsörjningsproblem tillsätts statliga förhandlingspersoner med uppdraget att förena investeringar i infrastruktur och nya bostäder.

63. Arbeta för bred politisk samling kring bostadsfrågan – givet frågans tyngd bör den behandlas i så bred parlamentarisk enighet som möjlighet. Bostadsfrågan blir en huvudutmaning för kommande regering och riksdag att hantera.

Kommentarer:
1-36 gäller byggprocessen,
37-63 gäller penningfrågor som kan vara kontroversiella och svåröverbliclbara.

VAD KOSTAR ETT FLERBOSTADSHUS?

Frågan är egentligen omöjlig att besvara. Men genom att studera några fall som det gått att få insyn i har ett försök gjorts att följa några flerbostadshusfall som en prisutvecklingskedja som utgår från husbygget via några relevanta tillkommande kostnadsposter fram till den slutliga produktionskostnaden. Boverkets byggkostnadsforum och SOU 2002:115 Skärpning Gubbar, formulerade sig 2003 på följande vis:

“Det kostar i princip inte mer att bygga ett bostadshus i Stockholm än t.ex. i Värnamo, Eslöv, eller Flen om man jämför samma hus med samma standard och utformning. Löner, transporter, materialpriser m.m. varierar visserligen i olika delar av landet, men inte så mycket att det kan förklara flera tusen kronor per m. BOA för en i övrigt likvärdig produkt.”

Att bygga ett flerbostadshus i de tre storstadsområdena är cirka 8–12 procent dyrare med hänsyn till materialpriser, transporter med mera. Å andra sidan kan man i storstäderna ibland komma över material till priser under marknadspriset eller slippa vänta på inhyrda maskiner eftersom det finns ett större utbud. Det som gör att det är högre entreprenadpriser i storstäderna beror utan tvekan på att det i dessa regioner finns en större prisacceptans och att markpriset ärhögre.

Husets utformning har stor kostnadspåverkan. Svenska arkitekters kompetens ligger i allmänhet inte inom området byggnadsadministration, byggekonomi och systemtänkande, utan mer inom fältet utformning och gestaltning. Det finns naturligtvis lysande undantag. Det är hursomhelst en styrka om huset kan tillverkas under industriellt rationella former i fabrik på eller utanför arbetsplatsen.

<u>Vad består kostnaden för 1 kvm flerbostadshus (BOA) av?</u>
Källa: Fredrik von Platen, Byggsektorn och bostadsbyggnadsprocessen, 2013 samt NCC.

Produktionskostnad flerbostadshus,
6 vån. ovan mark:
12 000-14 000 kr
När entreprenörens material-, löne-, och alla overheadkostnader är bokförda eller när ett prefabricerat flerbostadshus lämnat fabriken och levererats samt monterats på ett fundament på byggarbetsplatsen. En hiss betjänar minst 18 lägenheter. Projekteringskostnader ingår.

+ Grund och markbearbetning:
1 500–5 000 kr
Bostadens andel av grundläggningen; till exempel platta på mark eller källare inkl. schaktning, sprängning, pålning, ledningsdragning, mark och trädgårdsanläggning. Grundläggningskostnaden är beräknad på 6 våningar som grundkostnaden ska fördelas på. Projekteringskostnader ingår.

= Summa entreprenörens kostnader:
13 500-19 000 kr
Färdigt flerbostadshus vad avser totalentreprenörens alla kostnader för löner, material samt projektering.

Totalentreprenadpriset:
16 000-22 000 kr
Här har tillkommit entreprenörens handelsvinst samt ”riskpremie” för allt oförutsett under byggets cirka 15–18 månader. Väderförhållanden inkl. alla fel som uppstår under bygget, vid slutbesiktningen och garantibesiktning upptäckta fel.

Moms 25 % tillkommer för
byggherren. Priset blir då:
19 500-28 000 kr

+ Tomtmarken:
5 000–8 000 kr
Tomtmarkskostnaderna kan innehålla poster som också kan stå under byggherrekostnaderna till exempel anslutningsavgifter, tidigare ägares plankostnader eller förrättningskostnader med mera.

+ Byggherrekostnader:
2 000-4 000 kr
Till byggherrekostnaderna kan föras diverse poster som ekonomiskt avlastar annat på ett bygge. T.ex. till tomtkostnaderna hörande avgifter, skatter, lagfarter, anslutningsavgifter av alla slag, men också inhyrda konsulter, kontrollanter, programskrivning och viss projektering, kreditiv och andra finansiella kostnader, rivningsarbeten, bygglov- och planeringskostnader, kostnader för att få grannstöd etc.

= Produktionskostnad:
26 500-40 000 kr
Detta är den slutliga kostnaden som kommer att ligga till grund för hyresberäkningarna i ett hyreshus som byggherren behåller för egen förvaltning. Kan generera hyror på 1800-2 700 kr/kvm och år.

Byggherrarnas pris till en bostadsrättsförening som köper:
30 000-50 000 kr
En byggherre som uppför ett flerbostadshus i avsikt att sälja det till bostadsrättsförening lägger på cirka 30–40 procent på produktionskostnaden. Detta försäljningspris leder i allmänhet till en insats på 26 000–40 000 kr/kvm och en årsavgift på cirka 500–700 kr/kvm - i ränteläget 2013. Fördelningen mellan insats och årsavgift påverkas av reglerna för hushållens avdragsrätt.

Kostnad för tomtmark 5000-8000 kr i procent av produktionskostnad 26 500-40 000 kr = 18-20%

DN 15 jan 2014: Monumentala byggnader. Ola Andersson om en arkitektonisk trend:

“Därför drabbas politiker av höga husfebern”

“Ända sedan det skandalomsusade Turning torso stod klart i Malmö 2005 har Sveriges kommunalpolitiker haft höga husfeber. Göteborgs planer på en 200 meter hög skyskrapa utmanas av en skiss från Stockholm på ett 225 meter högt hus. Arkitekten Ola Andersson förklarar fenomenet. “

“Hösten 1999 besökte några herrar från Sverige den spanske arkitekten Santiago Calatravas kombinerade ateljé och bostad i Zürich. De var på jakt efter en arkitekt som kunde rita ”Framtidens hus” till Boutställningen Bo 01 i Malmö.

Santiago Calatrava visade dem den ena modellen efter den andra av strukturer han skissat på. Svenskarna begrep ingenting. Men så fick de i ett hörn av ateljén syn på en abstrakt skulptur av en människokropp, bestående av nio kuber. De svenskar herrarna beställde ett förslag utifrån modellen och åkte hem.

Två veckor senare kom en stor låda från Zürich med en modell av framtidens hus. De insåg direkt att projektet inte fick plats på den avsedda tomten, men HSB Malmös vd Johnny Örbäck råkade få se modellen. Han bestämde sig för att bygga den, men inte som ett framtidens hus utan som en skyskrapa med bostäder.

Projektet blev på många sätt en katastrof. Det kostnadsberäknades till 600 miljoner men kom att kosta 1,6 miljarder. Budgeten spräckte alltså med runt en miljard och HSB Malmö fick sälja stora delar av sitt fastighetsbestånd för att täcka kostnaderna. Bostadsrätterna gick inte att sälja, och de fick i stället hyras ut. Färdigställandet blev två år försenat, Johnny Örbäck sparkades som vd och dömdes i Malmö tingsrätt till fängelse för trolöshet mot huvudman.

Men ända sedan Turning torso, som skyskrapan i Malmö kallas, färdigställdes 2005 har höga hus febern härjat Sverige. Så fort huset stod klart gick landshövdingen i Stockholms län och kommunalrådet i Stockholm ut i en debattartikel och lade i ett slag om stadsbyggnadskursen i huvudstaden. Nittiotalets tillbakablickande arkitektur skulle ersättas med ”märkesbyggnader”.

Att landets högsta hus plötsligt låg i Malmö har sedan dess inte gett våra kommunalpolitiker någon ro. Det ena höga huset efter det andra har presenterats. Några har byggts, som Victoria Tower i Kista och de höga husen i Hornsberg på Kungsholmen. Häromveckan presenterades planer på en 200 meter hög skyskrapa i Göteborg. Stockholm svarade med en 75 våningar hög skyskrapa 225 meter hög. Fortfarande är dock Turning torso Sveriges högsta byggnad, med sina 190 meter och 54 våningar.

Att alla höga hus inte blir av är inte så konstigt. Höga hus, det vill säga hus på tjugo våningar och däröver, är sällan en god affär, och det förklarar att det varit svårt att hitta någon enskild aktör villig att bygga så högt.

I fonden av via Rizzoli, en av huvud-gatorna i Bologna står två mycket höga, smala torn. Det ena, Torre Asinelli, är 97 meter högt. Det andra, Torre Garisenda är 48 meter högt. De är de två mest kända av de knappt tjugo som bevarats av ursprungligen över 150 torn som byggdes i Bologna under elva- och tolvhundratalet.

Dessa torn byggdes av de mäktigaste adelsfamiljerna, så långt är alla överens. Varför de byggdes är dock oklart, men de byggdes knappast

av praktiska skäl. Deras huvudsakliga uppgift var att manifestera familjens ära.

Så är det än i dag. Bygger man högt är det inte av praktiska eller ekonomiska skäl. Det är varken lönsamt eller ändamålsenligt att bygga högre hus än omkring tio våningar. Anledningen är enkel: så länge man inte bygger högre räcker det med en hiss och ett enda trapphus. Resten av ytan på varje plan kan användas för att bo, arbeta eller något annat praktiskt och lönsamt ändamål.

Bygger man högre behövs det fler hissar och fler trappor, och inte nog

med det: stommen som skall bära huset tar allt större del av ytan på varje plan i anspråk, tillsammans med en allt större yta för de tekniska installationerna.

För varje våning som tillförs över de första tio eller så, ju större del av husets yta går åt till trappor, hissar, pelare och väggar, el- och VVS-installationer, och ju mindre del av husets yta kan användas för praktiska ändamål. Höga hus handlar om något annat: att synas.

Är utrymmet begränsat i en stad kan husen skjuta i höjden. Det gällde muromgärdade städer som det medeltida Edinburgh eller Barcelona som av militära skäl tvingades hålla sig innanför en obebyggd zon. Men även i dessa fall byggdes husen endast undantagsvis högre än tio våningar.

Så var det även i New York när de första skyskraporna byggdes. Svårigheterna att få ihop en tillräckligt stor tomt genom att slå samman Manhattans mycket små tomter, här liksom på många andra håll i den anglosaxiska världen avsedda för enbostadshus, kan ha bidragit, men den avgörande drivkraften var helt enkelt reklam.

I de första höga husen, som skyskraporna byggda av tidningen New York Tribune, försäkringsbolaget America Surety, symaskinstillverkaren Singer och enhetsprisvaruhuset Woolworths, var det bara några få våningar som användes av det egna bolaget. Resten hyrdes ut.

På det sättet betalade hyresgästerna för ett monument över varumärket som syntes vida omkring och kunde användas som symbol på brevpapper och årsredovisningar. När Metropolitan Life Insurance Company byggt sin skyskrapa vid Madison Square förklarade dess vice vd för styrelsen att byggnaden var en reklam för företaget som inte kostade dem en cent, eftersom hyresgästerna betalade för den.

Höga hus syns, och det är det som ger dem existensberättigande, inget annat. Ibland framförs möjligheten till ökad täthet som ett argument, men det är inte särskilt trovärdigt. Samma sak som gäller de höga husens interiör gäller nämligen deras exteriör. Över en viss höjd leder höga hus inte till ökad täthet, tvärtom.

Precis som den ökande höjden innebär att mer och mer av varje våningsplan upptas av sekundära funktioner som trappor, hissar och stomme innebär den högre höjden att mer och mer av ytorna runt huset upptas av sekundära funktioner. Parkeringsplatser för dem som bor eller arbetar i huset eller ytor för att lossa och lasta in de varor som verksamheterna i huset.

Den stad som är tätast befolkad i Europa är Paris. Där finns bara en enda skyskrapa, Tour Montparnasse. I stället är det den täta bebyggelsen i sex till sju våningar som gör elfte arrondisementet vid Bastiljen till Europas mest tätbefolkade stadsdel.

Detta fenomen kan förvirra även de skarpaste iakttagare. ”Triumph of the city”, en av de senaste årens mest omtalade böcker om stadsutveckling, är en lovsång till den täta staden. I boken ägnar författaren Edward Glaeser ett helt kapitel åt att beklaga att Bombay, på grund av höjdrestriktioner, inte kan uppnå tillräcklig täthet, och kontrasterar

Bombays låga bebyggelse mot tornen av stål och glas längs New Yorks Fifth Avenue.

Vad som undgått honom, trots att han på ett annat ställe i boken själv redovisar siffrorna, är att Bombay med sin relativt låga bebyggelse är mer än dubbelt så tättbebyggt som New York.

Turning torso har visat sig vara en lysande framgång på det symboliska planet. Herrarna som var nere hos Santiago Calatrava var inte bara på jakt efter ett framtidens hus, de var på jakt efter en framtid för hela staden.

Malmö var då en industristad nere för räkning vars silhuett dominerades av kranen på Kockums nedlagda varv. Den symboliserade inte bara dess indus-triella förflutna utan också dess dystra framtid i en epok då industri-jobben flyttat till andra världsdelar.

När Johnny Örbäck bestämde sig för att bygga Turning torso var det knappast ett rationellt beslut ur HSB:s perspektiv, men det fanns andra bevekelsegrunder. Innan han blev vd i HSB han hade varit socialdemokratiskt borgarråd i Malmö under ett antal år, och även om beslutet att bygga Turning torso var katastrofalt ur HSB:s perspektiv var det ett genidrag ur stadens perspektiv.

Att Malmö är på god väg att lyckas med sin förvandling beror inte på Turning torso. Långt viktigare var lobby-arbetet för att få Öresundsbron, högskolan, citytunneln och beslutet att bygga Bo 01 vid havet. Men Turning torso fyller funktionen som symbol för omvandlingen. Det höjer sig över havet och slätten som en visuell påminnelse om att Malmö blivit något annat än vad det var för bara halvtannat decennium sedan. Vad det innehåller och vad det kostat är sekundärt.

Johnny Örbäck friades i hovrätten och fick se en modell av Turning torso utställd på Museum of Modern Art i New York. En slutsats man kan dra av detta är att ett högt hus i sig självt är helt poänglöst. Det är som symbol för något det kan spela en roll, oavsett om det är adelsfamiljens ära i Bologna, ett försäkringsbolag, en tidning eller en symaskinstillverkare i New York eller något annat.

Här finns frågan som vi ska ställa oss inför de höga hus som lanserats i Stockholm och Göteborg. Vad är de symboler för, annat än önskan att bräcka Malmö genom att frånta dem titeln som innehavare av landets högsta hus?

Finns det någon stadsutvecklingsstrategi eller något annat innehåll de kan symbolisera? Eller är det bara en tom gest, en sätt att dölja att den obeslutsamhet och brist på politisk vilja som kännetecknar stadsbyggandet i landets två största städer?

Kanske kan de, åtminstone i Stockholm, sticka upp ur skogen runt innerstaden där stadsdelarna ligger utspridda i skogen. Men varken det eller ambitionen att ”sätta staden på kartan”, vad det nu betyder, räcker. En symbol måste symbolisera något. I annat fall är den meningslös.

Så nästa gång ni hör en politiker, byggare, planerare eller arkitekt presenterar ett högt hus, ställ er själva frågan: Vad symboliserar det, egentligen?

Ola Andersson “

DN 15 jan 2014: Bostäder:

“Här byggs stans nya bostäder”

“Stockholm ska bygga ett nytt Malmö – på -mindre än 20 år. 140 000 nya bostäder kommer att förändra alla stadsdelar. Mest förändras ett band runt innerstaden när flyttlass motsvarande ett Norrköping rullar fram till 50 000 nya bostäder i närförorter som ska bli mer som innerstaden. “

“Ända sedan Annika Billström (S) blev finansborgarråd efter valet 2002 har Stockholms stad haft god fart på bostadsbyggandet. Både under den av Billström ledda rödgröna majoriteten och de efterföljande borgerliga majoriteterna ledda av moderaterna Kristina Axén Olin har bostadsbyggandet haft hög prioritet och det har byggts 4 000–5 000 bostäder de flesta av de senaste tio åren.

Likafullt är bostadsbristen skriande beroende både på att en rad andra kommuner i länet byggt väldigt lite och att Stockholms befolkning växer betydligt snabbare än vad politiker och samhällsplanerare räknat med. På försommaren 2011 deklarerade den styrande borgerliga alliansen att byggandet skulle öka – 100 000 nya bostäder till 2030 utlovades. I höstas växte det löftet till 140 000 bostäder.

Var ska då dessa få plats i en stad som många invånare tycker är färdigbyggd och där det är närmast en regel att bostadsplaner väcker protester och där byggprojekt som regel överklagas?

Svaret är – i alla stadsdelar. I går presenterade finansborgarrådet Sten Nordin (M) och stadsbyggnadsborgarrådet Regina Kevius (M) planen för de 140 000 bostäderna med en utredning av Stockholms bostadspotential som grund.

– Vi är lite förvånade över vilka möjligheter det finns. Vi kan bygga de här bostäderna utan att bygga högre än den nuvarande bebyggelsen i de olika stadsdelarna, säger Regina Kevius.

Det finns en hel del stora projekt som kommer att ge flera tusen bostäder vardera de kommande 20 åren – som Norra Djurgårdsstaden, Söderstaden, Liljeholmen och Årstafältet. Men merparten av byggandet ska ske inne i dagens bostadsområden.

Det ska ske genom att tomrum byggs igen, lågt utnyttjade industriområden omvandlas och genom att medvetet förtäta gata för gata – främst i förorterna närmast utanför tullarna som Ulvsunda, -Traneberg, Alvik, Liljeholmen, Årsta och Johanneshov. Enkelt uttryckt ska många av dagens förortsvägar förvandlas till stadsgator.

Stockholm har i många år byggt nya hus i tomrum mellan gamla. Detta så kallade ”gluggbyggande” har mött kritik både för att det varit futtigt och slumpartat och för att många små grönplättar förstörts. Nu ska förtätningen ske med mer helhetsgrepp – och med uttalade ambitioner att det ska planeras för såväl förskolor och skolor som för butiker och annan service.

– Samtidigt som många är oroliga för att det ska byggas nytt i deras område vill de väldigt gärna ha bättre service. Om vi ska få mer levande stadsdelar med mer service måste vi bygga nya bostäder så att befolkningsunderlaget ökar. Ska vi få en stad där människor åker mindre bil måste vi bygga tätare, säger Regina Kevius.

Hon är precis som Sten Nordin väl medveten om att det inte finns en chans att förtäta i stort sett hela Stockholm utan att möta lokalt motstånd.

– Vi räknar med protester. Och vi måste ärligt talat bli bättre på att få med de som bor i stadsdelarna i planeringen av stadsdelarna. De som

bor i en stadsdel vet ganska väl var de kan tänka sig nya hus och var de absolut inte vill se något byggt, säger Sten Nordin.

– Jag hör ganska ofta folk säga att Stockholm är färdigbyggt. Då brukar jag undra var de vill att deras barn och barnbarn och deras grannars barn och barnbarn ska bo. De allra flesta förstår att vi inte kan sluta bygga. Men de vill gärna veta vad de själva får för utbyte av ett nytt bostadskvarter och det måste vi kunna tala om för dem, säger Regina Kevius.

De 140 000 nya bostäderna finns med i utredningen om Stockholms bostadspotential. Dess slutsats är att 150 000 bostäder kan byggas utan att några nya regler om strandskydd, närhet till spår och kraftledningar eller buller från trafik måste skapas.

– Vi bygger inte i parker och vi tar bara sju promille av det som klassas som grönyta i anspråk, betonar Sten Nordin.

Staden har sedan genomgången av Stockholms bostadspotential gjordes beslutat att flytta avloppsreningen från Bromma till Henriksdal. Kring Bromma reningsverk finns utrymme för flera tusen nya bostäder.

Staten har lagt fram tunnelbaneplaner som innebär att gröna linjens Hagsätragren i framtiden går i tunnel från Sockenplan eller Enskede gård och norrut. På och kring de nuvarande spåren kan det byggas åtskilliga tusen nya bostäder – och troligen ett nytt centrum för den framtida Söderstaden.

De här bostäderna finns bara till en mindre del med bland de 140 000 som planeras. Det finns inte heller några bostäder på framtida överdäckningar och förändringar av breda trafikleder.

– Vi ska ju bygga något efter 2030 också, påpekar Regina Kevius.

De båda borgarråden tänker sig en blandning av hyresrätter och bostadsrätter även i de framtida bostadsprojekten. Några konkreta råd om var den som vill ha en billig bostad i framtiden ska söka sig har de inte.

– Men om man bygger mycket nytt kommer många äldre och billiga hyresrätter ut på marknaden, säger Sten Nordin.

Anders Sundström anders.sundstrom@dn.se “

“Fakta.

I bostadspotentialen ingår inte mark som ligger inom skyddszoner för kraftledningar eller vägar och spår med farligt gods. Inte heller mark inom strandskydd eller mark med naturskydd eller kulturskydd. Redan bebyggd mark är undantagen eftersom inga hus dömts till rivning av planen. De få markområden inom Stockholms stads gränser som har långt till vägar och infrastruktur är också undantagna.

Med oförändrad täthet på service betyder det att 140 000 nya bostäder ger Stockholm 240 nya förskolor, 84 nya grundskolor, 24 nya gymnasieskolor, 18 nya idrottsplatser, 30 nya bibliotek, 6 nya biografer, 110 nya livsmedelsbutiker, 850 nya andra butiker, 530 nya caféer, restauranger eller barer och 21 nya museer.

Under den andra halvan av 1900-talet ökade Stockholms befolkning med 50 procent - samtidigt som stadens geografiska utbredning sexdubblades. Det har fått till följd att innerstaden har fem gånger så hög bebyggelsetäthet som ytterstaden “

Så ska Stockholms alla stadsdelar förändras
Rinkeby-Kista
8 300
Spånga-Tensta
5 000
Hässelby-Vällingby
8 200
Bromma
20 100
Kungsholmen
5 300
20 700
Högdalen-Liljeholmen
Skärholmen
8 100
Östermalm
16 700
Norrmalm
6 000
Södermalm
9 200
Centrala stadens utvidgning
49 000 bostäder
24 400
Enskede-Årsta-Vantör
Älvsjö
6 700
Skarpnäck
5 600
Farsta
8 200

N 26 jan 2014: Stadsmiljön:

”Bilen blir alltmer onödig i takt med urbaniseringen”

“Otvetydig trend. Vi fortsätter att söka oss till stora städer för närhetens och täthetens skull. Det gynnar miljön. Bilismen i städer har blivit omodern och kontraproduktiv. Väst kan redan ha passerat ”peak car”. Därför bör vi satsa ännu mer på att förtäta och ta bort bilar från innerstäderna, skriver fyra forskare.”

“Världen och Sverige i synnerhet upplever en aldrig tidigare skådad urbanisering. I början av 1900-talet bodde 14 procent av världens befolkning i städer, i dag är det cirka 50 procent, och FN beräknar att det kommer att vara 70 procent år 2050. Trots att västvärlden redan nått denna nivå forträtter urbaniseringen även här. Framför allt är det de unga som flyttar till de större städerna, och hemvändarna är få. 86 procent av Sveriges kommuner tappar unga mellan 18 och 25 år, räknat från 2005 till 2012, och trenden är stark även för 70-talisterna. Följaktligen har Stockholms stad nyligen beslutat bygga 140 000 nya bostäder, vilket motsvarar ett nytt Malmö, till 2030. I länet beräknas behovet vara över 300 000 bostäder till 2030. Göteborgs stad planerar för 80 000 nya bostäder till 2035.

Drivkraften bakom urbaniseringen är den ökade närheten mellan människor, vilken i sin tur skapar jobb och välstånd. Bilen har dock förblivit en del av stadslivet, framför allt för barnfamiljerna, som länge sökt sig ut i förorter och därmed ökat avstånden till stadskärnan. Men mycket tyder på att detta håller på att förändras.

Före 1900-talet fanns både arbetsplatser, bostäder och barnfamiljer i stadskärnorna, som då var smutsiga och ohälsosamma. Foton och litteratur vittnar om hur barn ändå lekte på gatorna. Bilens intåg i början av 1900-talet gjorde stadsmiljön farlig, rent av dödlig, framför allt för barnen. Under 1920-talet dog 200 000 människor i trafiken i USA, och bara år 1925 dödades 7 000 barn. Gatorna rensades från barn. Bil och spårtrafik gjorde det samtidigt möjligt att flytta ut från stadskärnorna och urbaniseringen skedde under 1900-talet genom förortsutbyggnad med ökande avstånd och trafik som följd. En trafik- och stadsbyggnadspolitik formades som stöttade denna utveckling. I dag har fabrikerna flyttat från stadskärnorna, men vi sitter kvar med en utglesad stad som reproducerar bilismen.

Nya studier visar att bilåkandet verkar ha slutat växa totalt sett. Det är möjligt att vi börjar se en ”peak car” i västvärlden. Urbanisering, ökade bilkostnader och ekonomiska förändringar har bidragit till att Sveriges totala bilresande knappast ändrats de senaste tio åren. Den största minskningen finns hos unga män i storstäderna. Majoriteten av barnfamiljerna väljer dock fortfarande att bo i bilberoende förorter, vilket i sin tur leder till ökad biltrafik och sämre stadsmiljö, i synnerhet för barn i stadskärnorna. Föräldrar som skjutsar sina barn till skolan på grund av trafikosäkerhet är en liknande problematik. I Sverige skjutsas 24 procent av barnen, i USA:s utglesade städer är det över 60 procent. Såväl svenska som internationella studier visar att barnens rörelsefrihet fortsätter att minska. Under mitten av 1980-talet fick så gott som samtliga sju- till nioåriga barn i Sverige gå utan vuxens sällskap till skolan. I dag är det knappt hälften.

Det finns dock tecken på att barnfamiljerna vill stanna centralt, som exempelvis i Hammarby sjöstad, vilket har flera drivkrafter: livspusslet hos dubbelarbetande föräldrar och fler singelhushåll som vill ha kortare pendlingstider, växande tjänste- och kunskapsekonomi och intresse för urbana livsstilar. I många täta stadskärnor finns också livskvaliteter som drar: parker och lekplatser, kultur, service och handel

inom gångavstånd. De ökande bostadspriserna i stadskärnorna och ”bostadsbristen” i städerna är i huvudsak en efterfrågan på närhet och täthet. En ny studie av Stockholmsregionen visar att biltillgänglighet i dag inte ger några mätbara prisskillnader på vare sig lägenheter eller kontor, utan bara marginellt på småhus. Det betyder att bostads- och kontorsmarknaden i Stockholm drivs av kollektivtrafiktillgänglighet och gångavstånd, så kallad ”walkability”, vilket i hög grad hänger ihop med stadens täthet.

Internationell och svensk forskning pekar otvetydigt på att täthet minskar bilåkandet, som därför minskar miljöförstörelse och klimatpåverkan. Exempelvis är andelen som tar bilen 11 procent i supertäta Hong Kong men 77 procent i utspridda Melbourne. I Stockholm är andelen bilresor 13 procent på Södermalm och 44 procent i Hässelby villastad. Nya forskningsresultat visar att gående och fysisk aktivitet kopplat till hälsa är klart högre i tätare miljöer. Täthet ger också underlag för högkvalitativ vård, utbildning, omsorg nära bostaden samt bättre kollektivtrafik. Få känner till de stora skillnaderna i täthet mellan olika bebyggelsetyper. En sexvånings-kvartersstad (200–400 personer/hektar) är cirka fyra gånger tätare än ett miljonprogramsområde (50–100 personer/hektar) och cirka 20 gånger tätare än ett vanligt villaområde (10–20 personer/hektar). FN:s program för stadsutveckling, UN Habitat, rekommenderar minst 150 personer per hektar för att skapa ett rimligt biloberoende. Stockholms stads vision ”promenadstaden” är således en tät stad. I grund och botten är urbaniseringen, den ökade närheten och koncentrationen av människor, ekonomiskt driven. Den skapar innovationer, tillväxt och fler jobb.

Vi anser att de sociala, ekonomiska, och miljömässiga värden som urbaniseringen skapar motverkas av den massbilism som konstruerades förra århundradet. Bilismen har framför allt i större städer helt enkelt blivit omodern och kontraproduktiv därför att den förstör stadsmiljön och ökar avstånden mellan människor. Detta framhålls tydligt även av Världsbanken och UN Habitat. Enstaka kommuner har börjat ändra sin politik, men det räcker inte. En ny nationell och regional stadspolitik måste utvecklas för att:

öka regionförtätningen,

reducera större vägar genom städerna,

ta bort biltrafik i stadskärnorna och ge mer plats för gående, cyklister och kollektivtrafik.

Detta skulle skapa en konkurrenskraftigare och barnvänligare stad, en stad för alla.

Pia Björklid, professor emerita vid Stockholms universitet
Jonas Eliasson, professor vid Centrum för transportstudier, KTH
Charlotta Mellander, professor vid Internationella handelshögskolan i Jönköping
Alexander Ståhle, vd Spacescape, teknologie doktor vid Arkitekturskolan, KTH”

DN 27 jan 2014: Välfärdens finansiering:

”Avfolkning av landsbygden urholkar Sveriges välfärd”

“Kostnaderna kommer att öka. Många i yrkesverksam ålder fortsätter att flytta från glesbygden, där det blir mycket svårt att upprätthålla dagens välfärd utan kraftigt ökade resurser. Det krävs antingen skattehöjningar eller ett slopat överskottsmål, och rimligast är det senare, skriver Roger Mörtvik, TCO. “

“Sverige är ett befolkningsmässigt litet men geografiskt stort land. Detta ställer särskilda krav när det gäller välfärdens finansiering och investeringar i till exempel infrastruktur. Skatteintäkterna ska helst bli högre i minst samma takt som utgifterna för välfärden ökar. Här börjar dock utvecklingen bli problematisk. Utgifterna är nämligen i hög grad korrelerade med den demografiska utvecklingen.

En ny studie som TCO låtit SCB göra av Sveriges demografiska utmaningar fram till år 2030, och som presenteras inom kort, ger en alarmerande bild av möjligheten att finansiera välfärden utan sänkta ambitionsnivåer i delar av landet. Studien visar på ett Sverige där förutsättningarna till likvärdig välfärd glider isär allt mer. Ett Sverige som befolkningsmässigt och sysselsättningsmässigt blir allt mer tudelat och där regioner och kommuner med åldrande befolkning och färre i arbetskraften får allt svårare att finansiera välfärden.

Enligt rapportens huvudscenarier kommer befolkningen att i hög grad fortsätta koncentreras till storstadsregionerna och minska i glesbygdsområden. Flyttströmmarna i kombination med en åldrande befolkning får i vissa fall dramatiska konsekvenser på åldersstruktur och framtida sysselsättning.

Försörjningskvoten, förenklat beskrivet som antalet som inte är i arbete i förhållande till antalet sysselsatta, försämras radikalt i delar av landet. Sveriges befolkning antas öka med över 1 miljon till 10,7 miljoner år 2030. I huvudscenariot kommer nästan halva ökningen att ske i Storstockholm, som växer med cirka 460 000 invånare. Storstäderna växer, men befolkningen i övre Norrlands inland minskar, och övriga norra Sverige från Värmlands, Dalarnas och Gävleborgs län och norrut står och stampar. År 2030 kommer nästan 500 000 fler personer än i dag att vara 75 år och äldre, enligt prognosen, en ökning med nästan 60 procent. Under samma tid kommer antalet i de mest förvärvsaktiva åldrarna 20–64 år att öka med bara fyra procent.

Problemen riskerar att bli allvarliga för välfärdens finansiering i de kommuner som krymper eller står och stampar befolkningsmässigt och samtidigt får en allt äldre befolkning. I många kommuner som drabbas hårt av att personer i yrkesverksam ålder flyttar till storstäderna och andelen äldre ökar snabbt blir det mycket svårt att upprätthålla dagens nivåer i välfärden utan kraftigt ökade resurser. Problemet är att skatteunderlaget i dessa kommuner minskar i samma takt som kostnaderna ökar.

För att kunna möta denna ökande obalans i den framtida försörjningskvoten krävs att arbetsmarknaden fungerar väsentligt bättre framöver än den gör i dag. Sysselsättningsgapet mellan svenskfödda och utrikes födda måste minska kraftigt, arbetstidsgapet mellan kvinnor och män likaså, och fler måste kunna jobba längre upp i åren.

Bara rekryteringsbehoven är omfattande. Beräkningarna tyder på att i de demografirelaterade verksamheterna, det vill säga barnomsorg, grundskola, gymnasieskola, äldreomsorg, hälso- och sjukvård samt övrig vård och omsorg, kommer kommunerna bara fram till 2020 att behöva öka antalet anställda med 8,5 procent eller 93 000 personer för att behålla nuvarande kvalitet och personaltäthet. Att klara detta kräver

inte bara att kommunerna är attraktiva arbetsgivare utan även att det finns finansiering för att klara ökningen.

Politikerna måste ge svar på hur välfärdstjänsterna ska bli tillräckligt attraktiva lönemässigt så att fler vill jobba där – inte minst i glesbygdskommunerna. Detta är i hög grad en kostnadsfråga. Men man måste även svara på frågorna hur utbildningssystemen ska kunna växla upp och hur bostadsbyggandet i storstäderna ska kunna öka rejält, men framför allt på frågan hur skola, omsorg och sjukvård ska finansieras likvärdigt i hela landet. Konjunkturinstitutet pekade i höstas på att Sverige riskerar en brist i den offentliga kassan på runt 80 miljarder redan om några år. Det innebär i praktiken att överskottsmålet är oförenligt med välfärdsambitioner och skattesänkningar redan då. TCO:s och SCB:s prognos visar att läget riskerar att bli betydligt värre de närmaste 20 åren. Utvecklingen tyder på att de offentliga utgifterna för framför allt vård och omsorg sannolikt måste öka snabbare än BNP för att inte standarden ska försämras. Kommunerna finansierar huvuddelen av välfärdens vård och omsorgstjänster. För att klara de framtida behoven måste kommunerna få större möjligheter att möta utmaningarna.

Detta kommer inte att gå att hantera utan prioriteringar. Om välfärden inte ska bli det som stryker på foten måste antingen kommunalskatterna höjas under lång tid i väldigt många kommuner eller staten skjuta till betydligt större statsbidrag till kommunerna. Det senare ter sig svårt att hantera inom ramen för det nuvarande överskottsmålet. Inte minst som staten står inför betydande investeringsbehov även inom andra områden.

Överskottsmålet har aldrig varit tänkt att vara för evigt utan ett sätt att så att säga ”förskottsinbetala” för de kostnader som väntar på grund av bland annat en åldrande befolkning, eller kriser på arbetsmarknaden. Tanken med överskottsmålet har varit att både skapa ökad beredskap för att föra en mer expansiv finanspolitik i dåliga tider eller när det behövs ökade investeringar och ett sätt att skapa en marginal att öka utgifterna under perioder när demografin förvärras.

Den nya prognos som TCO låtit SCB göra visar tydligt att det inte längre är möjligt att lura oss själva och väljarna att det är möjligt att slippa välja. Om välfärden ska kunna förbättras eller till och med bara upprätthållas på nuvarande nivå krävs antingen skattehöjningar eller ett slopat överskottmål. Annars räcker inte pengarna. Det rimligaste är att slopa överskottsmålet. Det mest olyckliga vore att det blir välfärden som blir Svarte Petter.

Valets huvudfrågor måste ta avstamp i dessa grundfakta och i frågan om vilken samhällsutveckling vi vill se. Vård, skola, omsorg och trygghetssystem kräver ökade investeringar framöver. Det är nyckeln till framtida välfärd i hela landet. Samtidigt gör den höga arbetslösheten i kombination med en allt mer globaliserad ekonomi det tydligt att vi behöver investera mer och spara mindre. Marknaden kommer skoningslöst att lämna de länder bakom sig som slarvar och tror att det är en framgångsfaktor att vara ett lågprisalternativ när det gäller investeringar.

Att ”privatisera” socialförsäkringarna, som bland annat SNS föreslagit, ger i sig inga besparingar. Staten kommer sannolikt framöver att behöva stå för en större del av välfärdens finansiering genom riktade bidrag till kommunerna. Finansministerkandidaterna Magdalena Andersson och Anders Borg är svaret skyldiga till hur ekvationen ska lösas om inte överskottmålet överges.

Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef, TCO”

10 Landsbygdspolitik.

(Landsbygdsminister)

DN 9 jan 2014: Hundar:

“Stockholmarens bästa vän är en blandras”

“Blandrashunden är fortsatt top dog i Stockholms län, med schäfern som den vanligaste tvåan. “

Jordbruksverkets hundregister visar att blandraser är vanligast i alla länets kommuner. I 15 av dem är schäfern näst populärast, men i Danderyd, Lidingö, Nacka, Salem, Sollentuna, Stockholm, Upplands-Bro, Vaxholm och Värmdö tar labradoren andraplatsen. Solna skiljer ut sig med Jack Russell som näst-favorit, och Täby med Golden retriever.

Kommunernas tio i topp-listor ser i huvudsak likadana ut, med en del överraskningar. Amstaffen tar tredjeplatsen i Solna, 44 Bichon havanais springer omkring på Lidingö och Chinese crested dog tar sig in på listan i Tyresö med 42 exemplar.

Flest hundar finns i Stockholms stad, knappt 31 000. Därefter kommer Norrtälje med 7 240 och Haninge med 5 594.

Molly är ohotad etta på namntoppen. **DN**”

“**Fakta. Tio i topp**
De tio populäraste hundarna i Stockholms stad. (antal)

Blandras 7 632
Labrador retriever 1 498
Jack Russell terrier 956
Schäfer 909
Chihuahua, korthårig 762
Golden retriever 731
Yorkshireterrier 670
Ingen angiven ras 560
Rottweiler 514
Chihuahua, långhårig 512”

N 14 jan 2014: Skogsägare:

“Stormfälld skog pressar ner svenska virkespriser”

“Stormen ”Ivar” fällde mer skog än de preliminära beräkningarna. Nu ökar risken för angrepp av skadedjur och virkespriserna är på väg ner.”

“De fyra stormar som drog över olika delar av Sverige i höstas och på förvintern har fällt nästan lika mycket skog som Per gjorde 2007. Värst var ”Ivar”, som vid lucia fällde över sex miljoner kubikmeter i södra Norrland, främst i ett brett stråk mellan Sundsvall och Östersund.

– Över en natt fälldes nästan lika mycket som normalt avverkas under ett år i den här delen av Sverige, säger Claes Fries, specialist på skogsskötsel hos Skogsstyrelsen i Umeå.

Hur mycket skog som fällts är ännu osäkert, men klart är att de första beräkningarna om 4,5 och 6,5 miljoner kubikmeter är i underkant.

– Det här är den värsta stormen vi haft på hundra år och jag tror att prognosen skrivs upp rätt kraftigt, säger Janne Björck, vd för Norrskog, vars medlemmar har sina marker där ”Ivar” drog över.

I området har även börsbolagen SCA och Holmen skog. För dem och de många privata skogsägarna väntar ett intensivt halvår. Senast den 15 juli måste virke som riskerar att bli angripet av skadeinsekter tas bort.

– De signaler vi får från skogsbolagen är att göra vad de kan och prioritera gran, men att de får svårt att hinna få ut allt, säger Claes Fries.

Gran angrips av granbarkborren och dör. Tallen angrips av märgborren, men klarar sig även om tillväxten blir långsammare.

I södra Norrland finns en hel del granbarkborre efter stormen ”Dagmar” 2011. Claes Fries räknar med att skadeinsekterna ger sig på stormfällda träd den kommande sommaren, men befarar att sommaren 2015 är stående skog i farozonen.

– Det finns stormfällda träd här och där och enskilda skogsägare är olika noggranna med att ta bort den, konstaterar han.

SCA:s område sträcker sig från nordligaste Hälsingland och norrut. Företaget kommer inte att hinna ta reda på all stormfälld skog innan den 15 juli, utan kommer att genomföra avverkningen i två steg.

– Vi kommer att prioritera att ta ut den fallna gran som ligger och som är viktigast ur insektssynpunkt. Tall är mindre kritiskt, så den kan man vänta med att ta till under sommaren och hösten, säger Björn Lyngfelt, informationsdirektör på SCA Forest Products.

Holmen Skog vet ännu inte om man hinner ta ut all stormfälld skog innan det kritiska datumet.

– Det är lite för tidigt att bedöma än, men det är inte helt osannolikt att vi inte hinner. Vi försöker ta ut så mycket möjligt i den takt som vi kan, säger marknadschef Andreas Rastbäck.

Det är dyrare att avverka nedblåsta träd och behoven ökar av transporter. Klart är att de många skogsindustrierna i Norrland kommer att ha gott om råvara i år.

– Ett så kraftigt ökat utbud leder till prisförändringar, bedömer Anders Ringsell, skogschef hos träförädlingsföretaget Martinsons i Västerbotten.

Han märker att betydligt fler skogsägare i södra Norrland hör av sig och vill skriva kontrakt, men tror att det dröjer till andra kvartalet i år innan det slår igenom på virkespriserna.

Pia Gripenberg pia.gripenberg@dn.se

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

“**Regeländringar i ”Gudruns” spår**
I Sverige finns närmare 330 000 skogsägare.

Efter den stora stormen ”Gudrun” i januari 2005, som fällde 75 miljoner kubikmeter i Götaland, förenklades vissa regelverk och regeringen tog fram ett åtgärdspaket för att mildra effekten för enskilda skogsägare. Cirka 40 procent av de som drabbades då hade försäkrat sin skog mot storm.

Enligt Skogsstyrelsen låg genomsnittspriset på sågtimmer i norra Sverige på 398 kronor per kubikmeter under tredje kvartalet. Priset i mellersta Sverige var 438 kronor och i södra Sverige 459 kronor. “

DN 27 jan 2014:

“Koltrasten är på frammarsch”

“ För nionde året i rad står talgoxen som segrare i årets småfågelräkning. Drygt 20 000 privatpersoner räknar småfåglar vid fågelbord till och med i dag. Koltrasten har roffat åt sig flera höga placeringar. Dock tycks rycket vara på bekostnad av gulsparven, som kan ha gått tillbaka så mycket som 60 procent på nio år, enligt Sveriges ornitologiska förening.

TT”

N 30 jan 2014: Vargen i Sverige:

”<u>För att påverka naturen krävs minst 4 000 vargar</u>”

“Missuppfattningar i debatten. Förekomsten av rovdjur kan på andra håll påverka övrig natur, men i Sverige skulle inte ens flera tusen vargar ha nämnvärd betydelse för den ekologiska mångfalden. Här sätts villkoren helt av det intensiva jord- och skogsbruket, och detta diskuteras alldeles för lite, menar 15 ekologer. “

“Flera medier har den senaste tiden rapporterat om de stora rovdjurens roll på jorden, ett viktigt ämne som nyligen sammanställts i en vetenskaplig artikel i den prestigefulla tidskriften Science. Ämnets betydelse framgår tydligt när det visar sig att mer än 60 procent av dessa arter är starkt hotade. Flera skribenter har fångat upp detta och reflekterat kring att vargar och människor inte jagar på samma sätt, att fler vargar skulle leda till fler lövträd, ökad biologisk mångfald och dessutom motverka klimatförändringen. Detta är en grovt förenklad bild om den tillämpas på nordiska förhållanden där människans markanvändning har en mer avgörande betydelse, något som också nämns i Science-artikeln.

I centrum av debatten om rovdjurens positiva påverkan diskuteras de effekter som rovdjur högt upp i näringskedjan har på andra arter (så kallade kaskadeffekter). Ett känt exempel är att efter vargarnas återkomst till Yellowstones nationalpark i USA ökade också lövträden. Fler vargar åt fler hjortar. Färre hjortar innebar fler träd. Fler träd gav fler insekter, lavar och hackspettar. Den biologiska mångfalden ökade. I dag diskuterar naturvården och forskarsamhället huruvida rovdjurens återkomst till och med kan dämpa klimatförändringar. Eftersom vargar äter upp älgar, rådjur och hjortar leder det till mer skog som kan ta upp mer koldioxid. I Sverige och i många andra delar av världen jagar och konsumerar vi människor stora växtätare. Kan då inte en svensk älgjägare vara lika viktig som en svensk varg för att hindra klimatförändringarna?

En springande punkt är att rovdjurens påverkan i nordliga ekosystem framför allt har kunnat påvisas i stora och relativt opåverkade nationalparker där varken skogsbruk, jordbruk eller jakt bedrivs. Men när människan har stor påverkan på ekosystemet via sin markanvändning kommer de stora rovdjurens påverkan att vara marginell. Sverige och Norden är exempel på detta. I Norden ser vi i dag kaskadeffekter kopplade till lodjurets återkomst. Mindre däggdjur och fåglar som till exempel hare, tjäder och orre tycks gynnas av lodjursförekomst, sannolikt för att lodjuret minskar mängden rävar. För vargen är läget en annat. Vi menar att vargens möjligheter att skapa kaskadeffekter i vårt starkt påverkade ekosystem är mycket små - för att människan just via markanvändningen har en så stor inverkan på den del av ekosystemet som vargen berör och berörs av.

Vi ser huvudsakligen tre skäl till att rovdjuren har begränsade betydelse i dagens nordiska ekosystem. De kan samtliga kopplas till människans påverkan:

1 Antalet träd skulle inte öka nämnvärt även om älgarna skulle minska i antal. Vår samlade vilda hjortdjurspopulation (älg, kronhjort, dovhjort och rådjur) betar tillsammans grovt räknat 0,8 miljoner ton buskar och träd varje år, främst tall och björk. Skogsbrukets gallring och slutavverkning tar ut minst 50 gånger mer. Det är därför uppenbart att människans markanvändning utan konkurrens har störst påverkan på våra nordliga skogar och ekosystem.

2 Aktuell forskning visar att i många områden kommer inte älgarna att minska i antal på grund av varg, eftersom jägarna jagar mindre i

nyetablerade vargrevir vilket i vissa fall till och med kan leda till fler älgar.

3 Stora och viktiga förluster av biodiversitet i Sverige beror inte på att vi har för få träd utan är i stor utsträckning kopplad till att 70 procent av Sveriges forna ängs- och hagmarker har försvunnit och huvudsakligen planterats med skog, oftast gran.

Våra beräkningar tyder på att det skulle krävas mer än 4 000 vargar i Sverige, som rent hypotetiskt enbart äter älg, för att hålla kvar älgstammen på nuvarande nivå och därmed även hålla betestrycket i skogen konstant. För att minska älgstammen krävs alltså en ännu större vargstam. Det är väsentligt fler vargar än man hittar i världens opåverkade ekosystem och det skulle riskera att få direkt negativa effekter på vargens andra mer hotade bytesarter. Mängden lövträd lär knappast heller öka nämnvärt, trots 4 000 vargar, eftersom främst barrträd planteras på hyggen och prioriteras vid röjning och gallring. Hjortdjurens påverkan på trädslagsblandningen kommer därför även av detta skäl att vara begränsad.

Sverige har redan i dag en anmärkningsvärt låg andel lövträd i landskapet jämfört med våra grannländer (se kartan), trots att Norge och Finland har färre stora rovdjur. För oss som ekologer ser vi därför att den stora framtidsfrågan för utformningen och funktionen av de skandinaviska ekosystemen ligger i hur vi väljer att bedriva den storskaliga markanvändningen (jord- och skogsbruk).

Slutligen: Globalt sett finns det större utmaningar för miljöarbetet och en förstärkt biologisk mångfald än rovdjurens eventuella kaskadeffekter. Jordens växande befolkning och de konsekvenser detta medför via användning av fossila bränslen, en hög köttkonsumtion, ett intensivt jord- och skogsbruk påverkar mer och är dessutom viktiga orsaker till att stora rovdjur minskar globalt. Vi anser också att det ur ett nordiskt mångfaldsperspektiv snarare behöver finnas fler landskapspåverkande växtätare som resurs för människan, som bytesdjur till de stora rovdjuren och inte minst för den kulturella och biologiska mångfalden.

Petter Kjellander, professor, SLU
Håkan Sand, docent, SLU
Harry Andreassen, professor, Högskolan i Hedmark, Norge
Henrik Andrén, professor, SLU
Bodil Elmhagen, docent, Stockholms universitet
Göran Ericsson, professor, SLU
John D C Linnell, seniorforskare, Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Grzegorz Mikusinski, docent, SLU
Atle Mysterud, professor, Oslo universitet, Norge
Johan Månsson, docent, SLU
Jens Persson, docent, SLU
Erling J Solberg, seniorforskare, Norsk institutt for naturforskning (NINA)
Carl-Gustaf Thulin, docent, Centrum för vilt och fiskforskning, SLU
Petter Wabakken, associerad professor, Högskolan i Hedmark, Norge
Camilla Wikenros, filosofie doktor, SLU”

DN 31 jan 2014: DN/Ipsos januarimätning:

“Landsbygdsrötterna nära att vittra bort”

“Analys. Läget är allvarligt för Centern. Sverige genomgår Europas snabbaste urbanisering – men trots de ökande skillnaderna mellan stad och land klarar det gamla landsbygdspartiet inte av att vinna nya sympatisörer. Tvärtom.”

“I dag ska Centerledaren Annie Lööf tala inför nästan 600 av sitt partis kommun-, landstings-, riksdags- och EU-politiker. Det blir den sista stora partisamlingen före valupptakten.

Det har gått dåligt för Centern de senaste ett och ett halvt åren. Partiet har skakat fram omkring fyraprocentsnivån i opinionsmätningarna, alltså kring spärren till riksdagen. I dag noterar Ipsos ett bottenrekord. Partiet är knappt hälften så stort som vid det senaste riksdagsvalet.

Maud Olofsson och Annie Lööf har fört C från det gamla landsbygdspartiet i politikens mitt till ett företagarparti på högerkanten. De har försökt att byta väljarbas till en yngre och urbanare. Men utan större framgång.

Det senaste året har partiet börjat söka sig åter till rötterna och driver landsbygdsfrågorna hårdare. Men kanske är det för sent.

I dagens mätning är Centern obetydligt större i glesbygden än i hela riket i genomsnitt. Håller den trenden i sig håller landsbygdsrötterna på att vittra bort. Det är ironiskt att det sker samtidigt som Sverige genomgår Europas snabbaste urbanisering. Skillnaderna mellan stad och land ökar och många tvingas följa jobben till storstäderna.

Under 1960- och 70- talet pågick en liknande process. Kritiken mot den bidrog till att lyfta Centerpartiet till statsministerposten 1976.

Då var C en folkrörelse. Nu rasar medlemstalen. Förra året tappade partiet var tionde medlem.

Annie Lööf skulle kunna knäppa händerna och hoppas på moderata stödröster i höstens val, men läget är inte som det var för KD i valet 2010. Moderaterna är mindre nu, och det är nu två partier som riskerar ramla under spärren.

Nej, Centern måste överleva av egen kraft. Den senaste tidens händelser har inte gjort det lättare. En riksdagsledamot, Abir al-Sahlani, har tagit timeout efter bedrägerimisstankar. Partiets ekonomiskpolitiske talesperson, Per Åsling, ifrågasätts för sina affärer med statliga riskkapitalbolag. Och det är tveksamt om Centerns ungdomsförbunds insatser för att legalisera cannabis tilltalar kärnväljarna.

I budgeten i höstas misslyckades C också med att värna landsbygdsprogrammet, finansierat av EU och regeringen, med följd att det nu skärs ner.

Pressen är stor på Annie Lööf att kunna visa på framgångar och framtidstro i dag.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 2 feb 2014: Yrkesfiskare:

“Var tredje fiskare har slutat: ”Ingen kan se någon framtid”

“Skärhamn. En tredjedel av Sveriges yrkesfiskare har försvunnit de senaste tolv åren. Medelåldern bland dem som är kvar är en bra bit över 50. Fiskeribyråkratin och oron för ekonomin håller på att ta knäcken på 30-årige Christian Johannisson. “

“Han tar en sväng ner till hamnen för att se till ”Carmita”. Det är en av Christian Johannissons tre mindre fiskebåtar. De andra två, ”Hedvig” och ”Norrland”, ligger i Hirtshals på den danska kusten. Det är Christians hemmahamn under vintern och våren, men vädret har varit dåligt så han åkte hem till hustrun Emma och barnen Alrik och Hedvig i Skärhamn i Bohuslän.

Det är här han är uppväxt och det är här han lärde sig yrket av morfar Gunnar. Christian fick yrkesfiskarlicens när han var 13 år och började arbeta så fort han gått ut gymnasiet. Nu har han fyllt 30 och funderar på om han klarar att fortsätta med det slitsamma men fria yrke han älskar.

Statistik från nyhetsbyrån Siren visar att var tredje yrkesfiskare i landet har försvunnit sedan 2002 och antalet licensierade var vid årsskiftet nere i 1 464. På östkusten är tappet runt 50 procent. En majoritet av kåren är över 50 år och nyrekryteringen låg. Det förvånar inte Christian Johannisson.

– Ingen kan se någon framtid och vi som lever på det här är djupt oroade, säger han.

Christian sysslar med kustnära fiske med passiva redskap, som garn och bur. Han kallar det för ett riktigt fiske, skonsamt mot miljön, och säger att han inte kan se sig själv på en stor båt. Men osäkerheten kring ekonomin får honom att tveka kring framtiden. Han menar att det småskaliga kustfisket missgynnas av en Kafkaliknande svensk fiskebyråkrati.

– Vi säger i Sverige att vi vill gynna det närfiskade och det ekologiska, men då säger jag att det är hög tid att de som bestämmer visar det i handling, säger Christian.

I somras fick han 2 000 kronor i böter när han hade anmält 20 kilo mindre fångst än de han hade med sig in till kajen. Han fick också straffprickar enligt ett nytt sanktionssystem. För många prickar gör att licensen dras in temporärt eller till slut permanent. Christian förstår att myndigheten styrs av EU-regler, men han tycker att det känns orättvist när han jämför sig med danska kolleger eftersom Danmark valt att tolka vissa EU-regler mindre strikt.

Ett annat problem är de ransoner som han har att rätta sig efter. 2011 fick varje båt ta två ton torsk per vecka. I fjol var siffran halverad och i år har den minskat till 800 kilo eftersom EU sett ett minskat bestånd. I dagsläget ger en veckofångst Christian 17 000 kronor. Det låter som en skaplig veckolön.

– Men då måste jag räkna bort alla omkostnader och det är långt ifrån alla veckor som vädret eller kvoterna tillåter fiske, säger han och förklarar att många kolleger slutat eller börjat halvtidsarbeta med andra yrken.

Ett system med överförbara kvoträttigheter som är på förslag och som beskrivs i artikeln intill, skulle gynna dem som har råd att satsa. Christian har redan stora investeringar i båtar som ingen vill köpa. Att sluta skulle inte bara vara svårt känslomässigt.

– Det skulle också innebära att jag tvingas skuldsätta mig kraftigt, säger han.

Beståndet har minskat dramatiskt på 100 år
16 kilo fisk äter vi per person i Sverige om året. De mest populära är torsk, lax och sill.

80 procent, drygt, av den fisk vi äter i Sverige är importerad. Samtidigt exporteras en stor del av den svenskfångade fisken.

Enligt Havsmiljöinstitutet har beståndet av samtliga havslevande fiskarter i Östersjön och Västerhavet minskat dramatiskt de senaste 100 åren. Utfisket har lett fram till stränga kvotregler från EU.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se **“**

11 Bistånd.

(Biståndsminister)

Socialdemokraterna på Internet: Den version som bör användas men inte finns i Politik A-Ö:

"Agenda för global utveckling"

"Socialdemokraternas politik för internationellt utvecklingssamarbete tar sin utgångspunkt i grunden för socialdemokratisk politik: Genom människors möjlighet till organisering, arbete och egen försörjning skapas frihet och välstånd. Det som har tagit vårt land från svält och förtryck till dagens välstånd gäller också globalt. Alla människor i hela världen ska kunna leva ett bättre liv, känna frihet och framtidstro.

Världen förändras och politiken måste förändras med den. Politiken vilar på våra värderingar, men metoderna utvecklas och förändras. Vi har också under de senaste åren sett hur den borgerliga regeringen har försämrat det svenska utvecklingssamarbetet. Sammantaget gjorde detta att vår politik behövde en genomlysning och en uppdatering. Vi lade därför fram ett utkast till "Agenda för global utveckling" i en öppen remissomgång. Vi vill tacka alla som har bidragit med idéer och åsikter under samtal, vid möten och via mail.

Läs hela den socialemokratiska agendan för global utveckling.

DN 24 dec 2013: Överflöd.

”Ge tills du dövat samvetet och ge sedan ännu mer”

“Vi kan rädda fler. Att ge av sitt överflöd till andra är en evolutionärt framselekterad egenskap hos människan och andra djurarter. Och vi svenskar ger mycket. Men frågan är om det är tillräckligt, skriver Stefan Einhorn och berättar om ett möte med en dödsjuk treårig pojke i Uganda. “

“En solig eftermiddag i distriktet Kaliro i Uganda. Landet har en rudimentär sjukvård och barnadödligheten är nio procent, vilket innebär att vart elfte barn aldrig får uppleva sin femårsdag.

Utanför ett apotek kommer en kvinna fram, bärande på sitt barnbarn, en pojke i treårsåldern. Pojken kan inte gå själv eftersom han har hög feber och är svullen i ansikte och ben. En snabb undersökning visar förstorad mjälte och lever samt blodbrist. Med stor sannolikhet lider han av långt framskriden malaria.

Det finns inga läkare i distriktet — men varför åker de inte till sjukhuset i granndistriktet där pojken kan få vård, frågar jag naivt. Kvinnan rycker på axlarna och säger att de inte har råd. Jag konsulterar apoteksägaren om hur mycket det skulle kosta att skicka barnet med sin mormor för en veckas vård som kan rädda hans liv. Apotekaren räknar en stund och svarar: 70 000 shilling. Priset för en chans att överleva är 170 svenska kronor. Skakad in i märgen räcker jag över pengarna. Och vem skulle inte göra detsamma när det handlar om ett barns liv.

Varje år dör cirka sju miljoner barn under fem års ålder i världen. Det är denne pojkes olycksbröder och -systrar. Vanliga orsaker är komplikationer i samband med förlossning samt infektioner. Dilemmat är att det står i vår makt att rädda deras liv, om vi gör egna uppoffringar, stora som små. För den lille pojken behövdes det 170 kronor för en chans att överleva och ibland behövs det ännu mindre. Det innebär inte att det alltid räcker med dessa summor för ett barns liv. Hur effektiv en välgörenhetsorganisation än arbetar späds effekten ut, och då handlar det inte bara om de administrativa kostnaderna.

Alla myggnät som ska skydda mot malaria används inte på rätt sätt, alla barn som vaccineras mot mässlingen skulle inte ha dött av sjukdomen, en del av dem som behandlas med antibiotika mot lunginflammation hade överlevt ändå osv. Organisationen GiveWell har gjort bedömningen att en välfungerande välgörenhetsorganisation i genomsnitt behöver samla in cirka 15 000 kronor för att rädda ett barns liv. Då har inte andra effekter på hälsan, som förebyggande av svåra handikapp, medräknats.

Men varför ska vi bry oss om att rädda liv eller minska lidande? Kan vi inte bara koncentrera oss på de som står oss närmast; vår familj, våra vänner, oss själva?

Svaret är att det finns fem starka skäl att ge:

1. Det altruistiska motivet. En enda handling kan göra hela skillnaden i en människas liv. Av medkänsla med vår nästa kan vi ge till dem som har det sämre.

2. För att vi njuter av det. Undersökningar med magnetkamera har visat att när vi donerar pengar till välgörande ändamål aktiveras ett belöningscentrum i hjärnan, vilket bevisar att vi njuter av att göra gott för andra människor, även om vi inte känner dem. Man har också visat att människor som hjälper andra har mindre risk att dö i stressrelaterade sjukdomar.

3. För att vi själva gagnas av att leva i en bättre värld. Globaliseringen har lett till att människorna i världen kommer allt närmare varandra. Det innebär att vi inte bara delar glädjeämnen, utan också problem. Epidemier som kan starta i låginkomstländer ”läcker” över till samhällen där människor är rikare, och det är inte alltid en högre inkomst skyddar oss mot döden. På samma sätt kan miljöförstöring i ett land med begränsade ekonomiska resurser förstöra naturen i de rikare länderna, och, icke att förglömma, vice versa. Ojämlikheten kan också leda till aggression mot dem som har det ekonomiskt bättre ställt, med terrordåd och krig som konsekvens. Vidare visar studier att en minskad barnadödlighet leder till att föräldrar skaffar färre barn, vilket gör att risken för överbefolkning minskar.

4. Framtidens dom. Lika hårt som vi i dag fördömer slaveri kan framtiden komma att döma oss för att vi inte gjorde mer för våra systrar och bröder i fattigare områden av jorden. Och då kommer det att vara för sent att reparera vårt för evigt skamfilade eftermäle.

5. Det är vår natur. Denna anledning är kanske den mest fascinerande. Att ge av sitt överflöd till andra är en evolutionärt framselekterad egenskap som människan delar med andra djurarter. Vi är biologiskt programmerade att ta hand om vår nästa, vilket beror på att det har inneburit en överlevnadsfördel för vår egen och andra arter att ha denna drift.

Vi behöver således inte hjälpa andra av ”ädla” skäl, vi kan också göra det av självviska motiv. Det är nämligen inte tanken som räknas. Att tänka goda tankar om våra medmänniskor föder inte svältande, botar inte sjukdomar och hindrar inte våldsutbrott. Det som räknas är till slut handlingen. Motivet till att vi utför en god gärning blir därmed sekundärt.

Det är sant att många svenskar ger till välgörande ändamål, i genomsnitt 500 kronor per år till insamlingsorganisationer med 90-konto. Och Sverige är också en av de mest generösa biståndsgivarna, vilket innebär att vi ger via vår skattsedel. Men den fråga vi måste ställa oss är: ger jag tillräckligt? Och vad som är tillräckligt blir till slut en filosofisk fråga. Men ett svar är: vi ska ge tills vi har dövat vårt dåliga samvete, och sedan ska vi skänka ännu mer. Det kan mycket väl vara den viktigaste handling vi utför i våra liv.

Hur kommer det sig att människor som lever i överflöd, ibland med förmögenheter i mångmiljonklassen, inte ger till dem som har det svårt, eller ger så lite att deras rikedom i stort sett förblir opåverkad? Säkerligen är det ett flertal faktorer som ligger bakom deras beslut, men en är antagligen att de inte tar in att människor som de kunnat rädda till livet tvingas lida och dö. För att jag skulle förstå det till fullo behövde jag träffa den lille pojken i Uganda. Först då insåg jag på djupet att dessa barn är lika älskansvärda och älskade som våra barn. Och lika djupt som vi sörjer förlusten av ett barn sörjer också deras familj.

Världen blir allt bättre. Fattigdomen och barnadödligheten minskar liksom svälten, medan utbildningsnivån blir allt högre. FN:s milleniemål kommer att uppnås, förr eller senare, men innan detta sker ställer vi oss frågorna: Hur många barn kommer att hinna dö innan vi är framme? Och hur många av dessa barns liv skulle du ha kunnat rädda?

Stefan Einhorn, professor och ordförande för Centrum för social hållbarhet vid Karolinska institutet, författare “

DN 1 jan 2014: Läkare utan gränser:

“Humanitärt arbete med förhinder”

“Världen blir bättre och bättre. Men på vissa områden går utvecklingen dessvärre i motsatt riktning. “

“Monika Oswaldsson, ordförande för Läkare utan gränser, summerade i en debattartikel i Göteborgs-Posten året som gått. Organisationen har funnits på plats i Somalia under 22 år men tvingades under 2013 att packa ihop och lämna landet. Inte för att hjälpbehoven på något vis upphört, utan för att det helt enkelt blev för farligt att vara kvar.

I den mån utsänd sjukvårdspersonal tidigare varit "orörbar" så är den det i alla fall inte längre. Även en organisation som Läkare utan gränser tvingas numera att kalkylera med att medarbetare kan bli både kidnappade och mördade.

Ett signum för Läkare utan gränser är, enligt organisationen själv, att man aldrig ber om lov att få komma in i ett land, aldrig betalar mutor och heller inte håller sig med några vakter eller något militärt skydd för att bedriva sin verksamhet. Detta gör att man kan vara på plats snabbt utan att fastna i en värld av korrupta byråkrater.

Men det betyder också att man inte kan räkna med något skydd från regimen. I stället är läkarna hänvisade till stödet från civilbefolkningen, till skillnad från exempelvis FN och Röda korset som aldrig stövlar in utan statsmaktens tillstånd.

I den gamla teveserien "Mash" fick vi lära oss att ett rött kors, precis som en röd halvmåne, på sjukhustältens tak var förbjuden frukt för alla parter i en konflikt. I dag är läget ett annat. Att sätta upp ett tält med det symboliska röda korset är, enligt Johan von Schreeb – grundare till svenska Läkare utan gränser, snarare att betrakta som självmord. Det kan till och med bli ett riktmärke för bombplanen.

På individnivå gäller samma sak. Läkare som fastnar i vägspärrar i exempelvis Syrien uppmanas att ljuga om sitt yrke. Frågan är bara vilket man ska ange i stället. Problemet är ju inte bara att sjukvårdspersonal ses som parter i konflikten och därför riskerar livet. Utan också att alla västerlänningar – bara genom att vara västerlänningar – anses motsvara ett visst värde i den kidnappningsindustri som följt i spåren av flera inbördeskrig.

Sydsudan är en av de platser där det blivit allt farligare för Läkare utan gränser att verka. Bemanningen är nu nere på ett minimum och den fråga man ställer sig är om organisationen inte snart måste avveckla sin närvaro också där.

Det finns en dubbel tragik i att vissa platser är så farliga att varken hjälparbetare eller medier kan vara på plats. Civilbefolkningens utsatthet blir förstås inte mindre av att det varken finns någon som kan lappa ihop eller rapportera om människor som lemlästats.

Dilemmat är glasklart. Lösningen mer dunkel. Läkare utan gränser poängterar vikten av att separera humanitära insatser från militära och menar att en tydlig distinktion mellan de två olika typerna av verksamheter bidrar till att öka säkerheten för humanitärt arbete. Men i länder där det knappt finns något skyddande civilsamhälle, men däremot en växande kidnappningsindustri, med renodlade grossist– och detaljistled, är det tveksamt hur långt det räcker.

Det är fantastiskt att det finns människor som är beredda att riskera sina egna liv för att rädda andras. Mer och mer måste kanske de som åker i väg på den här typen av uppdrag inse att detta risktagande blivit mer reellt och mindre av en hypotetisk formel. Samtidigt måste sannolikt en organisation som Läkare utan gränser inse att det finns gränser också för hjältedåd.

Det är förfärligt att Läkare utan gränser inte finns i Somalia. Men det vore ännu mer förfärligt om hela team offrades.

DN 1/1 2014”

12 Sjuk- och hälsovård, kemikalier, räddningdtjänst. (Socialminister)

DN 3 dec 2013: Rättspsykiatri.

”Godtycket kring Quickfallet skadar verklig psykoanalys”

“Felaktig bild. Vården av Quick hade mycket lite med psykoanalys att göra. Den kritiserade terapeuten stod utanför de psykoanalytiska organisationerna. Det är djupt olyckligt att den strikt reglerade psykoanalysen förknippas med Quickfallet, skriver ordföranden i Svenska psykoanalytiska föreningen Gunnar Berggren.“

“I tidningar och tv har vi i dagarna fått ta del av en historia från den psykiatriska vården på Säters sjukhus som upprör många. I centrum står ”en psykoanalytiker”, vilket väckt frågor om vad psykoanalytiker egentligen håller på med. Det som beskrivits har dock mycket lite med psykoanalys att göra. Den berörda psykoanalytikern, Margit Norell, lämnade 1963 den psykoanalytiska föreningen och bildade 1968 en ny förening. I den nybildade föreningen blev kritiken mot henne så stark att hon 1977 fråntogs sina förtroendeuppdrag. Därefter valde hon att lämna också denna förening. Det betyder att hon redan 15 år innan hon blev involverad i vården på rättspsykiatriska kliniken på Säter lämnat det svenska psykoanalytiska sammanhanget. Det betyder också att hon tidigt lämnade anslutningen till den internationella psykoanalytiska organisationen, IPA, en organisation som verkar som garant för att anslutna psykoanalytiker genomgått en omfattande utbildning och att de bedriver behandling på ett vetenskapligt förankrat och kompetent sätt i enlighet med fastslagna etiska principer.

Jag vill därför egentligen inte gå in i debatten om vad som hänt kring Thomas Quick/Sture Bergwall – det som inträffat handlar som sagt inte om psykoanalys. Men jag vill säga att det är oerhört viktigt att de

omständigheter som nu kommit fram blir belysta. De emotionella gruppfenomen som beskrivs tillhör det som den psykoanalytiska teorin verkar för att begripliggöra och som den psykoanalytiska praktiken verkar för att undvika.

Så vad är det då psykoanalytiker håller på med? Psykoanalysen är i stort en teori om människans inre värld, dess medvetna och omedvetna aspekter. Det betyder att vi ständigt rör oss inom ett svårutforskat område. Den del av den psykoanalytiska teorin, objektrelationsteorin, som nu omnämns i debatten handlar om en beskrivning av hur yttre händelser, främst relationer till viktiga andra, samspelar med inre medfödda och förvärvade förmågor i skapandet av den inre värld som sedan i hög grad påverkar hur vi uppfattar världen omkring oss. Den psykoanalytiska praktiken syftar till att skapa ett skyddat rum där patienten (analysanden) kan vara förvissad om att han/hon kan närma sig den inre, omedvetna föreställningsvärlden utan att detta ska innebära att den inre världen iscensätts på andra sätt än genom det verbala samspelet mellan analytikern och analysanden. Känslorna måste finnas där, rädslorna, lusten att agera, men analysen med sina tydliga ramar i form av tid, rum och analytikerns empatiskt lyssnande förhållningsätt garanterar att inget annat händer utöver att vi talar om det som upplevs i rummet, det som utspelar sig mellan analytikern och analysanden. På så sätt skapas ett utrymme för nya relationella erfarenheter som kan förändra den inre världen. Detta innebär att analytikerns roll måste vara tydligt avgränsad. Jag ska som analytiker/terapeut inte suggerera patienten, det är inte mina tankar och idéer som ska styra skeendet i rummet. Jag ska inte ha andra relationer till min patient, exempelvis ha privata sociala kontakter, vara handledare, bistå vid brottsutredningar eller dylikt. Jag ska inte heller bedriva analysen/terapin någon annanstans än i mitt mottagningsrum och definitivt inte på förmodade brottsplatser. Så fort jag går utanför ramarna uppstår en förvirring om vad som är yttre verklighet och vad som är inre. Såväl analytikern som analysanden riskerar i det läget att gå vilse.

Som kliniker vet jag att jag med rimlig säkerhet bara kan uttala mig om det som utspelar sig mellan mig och min analysand. Det kan dock hållas för troligt att det som sker i mottagningsrummet har kopplingar till en faktiskt upplevd verklighet. En analysand som känner sig övergiven av mig kan mycket väl upptäcka att denna känsla härrör från erfarenheter tidigare i livet. Men detta är inte detsamma som att återuppleva bortträngda minnen, utan handlar snarare om att analysanden får en erfarenhetsbaserad förståelse för hur han/hon i dag tolkar verkligheten med gamla erfarenheter som mall. Analytikerns uppgift är alltså att hjälpa analysanden att få kontakt med sitt inre, så att omedvetna föreställningar och erfarenheter inte utövar en lika stor kraft på det medvetna livet, vilket i sin tur kan leda till att den medvetna personligheten får mer kontroll över sina önskningar, sina val, sina relationer med mera. Det handlar om att skapa en relation mellan analytiker och analysand som bär över tid och som gör det möjligt att omstrukturera den inre världen med dess minnen och fantasier, så att det blir lättare att leva i kontakt med verkligheten.

Att den etiskt strikt reglerade verksamhet som psykoanalys utgör nu kommit att förknippas med den gränslöshet, det teoretiska godtycke och den etiska hållningslöshet som förefaller ha kännetecknat det rättspsykiatriska arbetet runt Thomas Quick är naturligtvis djupt olyckligt, inte minst för de analysander/patienter för vilka ett psykoanalytiskt arbete fått och kommer att få en avgörande betydelse för deras möjligheter att leva ett autonomt liv.

Gunnar Berggren, ordförande för Svenska psykoanalytiska föreningen”

DN 5 dec 2013: Medicinska riksstämman.

”Kräv att svenska läkares kompetens kontrolleras”

“Vidareutbildning behövs. I andra länder måste läkare förkovra sig för att få ha kvar sin licens. Svenska läkare behöver aldrig bygga på sina specialistkunskaper. Myndigheterna duckar i frågan och hänvisar till arbetsgivarna. Det känns inte patientsäkert, skriver medicinprofessorerna Olle Larkö och Eric Hanse. “

“Svensk hälso- och sjukvård anses hålla en internationellt sett mycket hög kvalitet. Grunden till detta är ett bra utbildningssystem där studenternas kunskaper om sjukdomars uppkomst, orsak och behandling systematiskt tenteras av och därefter bekräftas med en läkarexamen, som följs av 21 månaders AT-tjänst där ytterligare kursmoment testar kunskaperna.

De som uppfyller kraven för specialistkompetens och godkänns av verksamhetschefen kan hämta ut sin specialistkompetens. Detta efter att under elva terminer och flera års tjänstgöring noggrant och regelbundet ha fått sina färdigheter utmanade, kontrollerade och verifierade.

Därefter behöver de inte läsa annat än Båtnytt och text-tv:s börssidor.

Medan de flesta länder i världen kräver att du som specialist under hela ditt yrkesverksamma liv följer med i den medicinska utvecklingen, har svenska läkare nämligen inga som helst krav på att fortbilda sig.

Föga förvånande visar Läkarförbundets fortbildningsenkät från 2012/2013 på en ihållande negativ utveckling. Allt färre läkare deltar i kompetensutveckling. Sedan 2005 har antalet dagar som läkarkåren använder för att resa på kurs eller konferens minskat med 22 procent. Trenden är densamma när det gäller deltagande i interna utbildningar.

Enligt läkarna själva beror fortbildningens sjunkande prioritet i huvudsak på för lite tid och för få resurser och på ett arbetsklimat där fokus ligger mer på att klara sjukvårdsuppdraget inom de rådande budgetramarna än på kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte.

Visst – det finns en del för den enskilde läkaren att förkovra sig i. Inom de flesta specialiteter publiceras varje dag hundratals sidor med vetenskapligt granskad information, som upplyser om nya behandlingsformer, nya läkemedel, nya operationstekniker, nya preventiva åtgärder för patienten att pröva och nya rehabiliteringsformer som kan korta deras sjukdomstid. För att inte distrahera läkaren i de dagliga patientsysslorna anordnas därför kongresser och kurser, där pålästa forskare sammanfattar de senaste framstegen för sina kollegor.

Systemet kallas i USA för Continuous Medical Education och i Europa för Continuous Professional Development. Innebörden är att du som till exempel tysk läkare måste medverka minst 50 timmar på godkända kongresser varje år – annars riskerar din specialistläkarlicens att ifrågasättas och dras in. I USA måste du förutom obligatorisk fortbildning också förnya din specialistläkarcertifiering vart tionde år.

Även i Norge har man insett att kompetens-utvecklingen sackar efter. Norska läkarförbundet vill nu införa krav om obligatorisk fortbildning för överläkare – som komplement till de krav som redan gäller för landets allmänläkare.

EU förbereder dessutom ett förslag som innebär att alla medlemsstater måste redogöra för hur de följer upp läkarnas fortbildning. Sverige är ett av de få EU-medlemsländer som inte redan gör detta. Det betyder att vi svenska läkare kan arbeta 20–30 år utan att förkovra oss en minut i hur vårt specialistfält utvecklas, och lugnt tillämpa samma principer som vi lärde oss på läkarutbildningen för tre decennier sedan.

Det är skrämmande, för det innebär att de miljontals svenska patienter som passerar genom vårdkedjan inte kan vara säkra på att få tillgång till den mest uppdaterade kunskapen. För att inse vinsterna ur ett patientperspektiv behöver vi bara titta på utvecklingen inom derma-

tologi, där vi gått från att lägga in psoriasispatienter på sjukhus till att i dag erbjuda samma patienter behandling i hemmet.

Eller för att ta en jämförelse utanför vårdvärlden: att du lärde dig flyga ett enmotorigt propellerplan på 1970-talet innebär inte att du per automatik kan flyga en Airbus A380 i dag – det skulle inte minst flygets passagerare skriva under på! På samma sätt tycker vi att landets patienter kan kräva att deras läkare följer med i utvecklingen och håller sin kompetens uppdaterad.

Så varför är det då så här? Varför behöver vi läkare i Sverige – i landet som ständigt toppar internationella rankingar av hälsa och livskvalitet – inte lära oss något nytt under vår 20–30-åriga läkarutövning?

Vi har ställt frågan till Socialstyrelsen som hänvisat till IVO, Inspektionen för vård och omsorg, som hänvisar tillbaka. Några av oss tog också upp diskussionen med socialdepartementets statssekreterare när vi träffades nu i höst. De har alla visat ett anmärkningsvärt ointresse och hänvisar till att det är en arbetsgivarfråga. I dagens flora av olika arbetsgivare känns inte detta patientsäkert.

Vi tror att läkarkåren är beredd att ta sitt ansvar, och vi kan tänka oss ett upplägg där Svenska Läkaresällskapet i samarbete med Sveriges medicinska fakulteter tar ansvar för delar av läkarnas vidareutbildning. Men för att svenska läkare ska få impulser utifrån, och för att skicka en signal till Sveriges patienter att de har rätt att ha en tränad läkare vid spakarna, kräver vi att ansvariga myndigheter ger klart besked: När ska svenska läkares kompetens kontrolleras som i andra länder?

Professor Olle Larkö, läkare och dekan vid Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet Professor Eric Hanse, läkare och prodekan vid Sahlgrenska akademin, Göteborgs universitet “

DN 30 dec 2013: Boxning.

”Låt boxningsarrangörerna betala skadekostnaderna”

“Bakbundet rättssystem. Boxningssporten kräver svåra skador och därmed dyr vård, som i dag betalas av allmänheten. Om sporten inte kan kriminaliseras borde boxarna själva stå för kostnaderna, men ännu rimligare vore att belasta arrangörerna, skriver Claudio Tamburrini och Torbjörn Tännsjö. “

“ **D**et är dags att summerat idrottsåret. Vilken var den viktigaste händelsen? Vi tvekar inte i vår bedömning. Frida Wallbergs tragiska förlust i somras. Många vill glömma vad som hände. Men vi glömmer inte. Svensk proffsboxning är fortfarande nere för räkning. Dess företrädare hoppas emellertid på att tiden ska läka alla sår och att vi ska glömma. Men vi har varken glömt eller förlåtit. Vi minns dramatiken när Frida Wallberg slogs ned av Diana Prazak. Wallberg hamnade i kostsam intensivvård, ur vilken hon utkom med sviter som kan bli livslånga. Frida Wallberg har inte glömt vad som skett, kommer aldrig att kunna glömma. Hon förtränger emellertid, säger hon i en intervju med Sportspegeln, alla tankar kring boxningen som sådan. Det är rimligt. Men vi andra bör ägna frågan eftertanke.

Med jämna mellanrum debatteras om boxningen ska vara tillåten. Argumenten är i långa stycken välbekanta. Det finns dock en aspekt som glömts bort i den debatten, som vi här vill resonera kring: vem ska bära de sjukvårdskostnader boxningen orsakar? Som läget är nu, med en offentligt finansierad sjukvård, är det skattebetalarna som tvingas bära denna börda. Vi tycker den ordningen är orimlig. Men vem ska då stå för kostnaderna? Frågan blir aktuellt på nytt nästa gång någon vågar arrangera en titelmatch i Sverige.

En ståndpunkt som vunnit visst gehör är att den som genom riskfyllt beteende själva orsakar sitt sjukdomstillstånd bör betala för sin egen vård. Rökare och alkoholmissbrukare är exempel som oftast nämns. Men – har kritikerna hävdat – är det etiskt rimligt att sjukvårdspersonal ägnar sig åt att gallra patienter på basis av hur de bedömer deras livsstilar? Den kanske starkaste invändningen mot att låta oansvariga patienter stå för sin egen vård är ovissheten om orsakssambandet mellan livsstil och den uppkomna sjukdomen. Den invändningen saknar dock tillämpning i fråga om boxning och andra risksporter. Vi vet att hade inte Wallberg fattat beslutet att gå upp på ringen och slåss, hade hon sluppit bli skadad. Det är i stället något slags humanitetshänsyn som talar för att en inte ska förvägra Wallberg och andra skadade idrottare offentligt finansierad sjukvård. Vi böjer oss för dessa skäl.

En möjlighet vore emellertid att låta förövaren betala sjukvårdskostnaderna. Ett ”ädelt” sätt att vinna en match är ju genom att en slår motståndaren medvetslös. En tränar medvetet för att få maximal tyngd i slagen, en siktar och, om en har tur, slår en motståndaren i huvudet så att hen blir medvetslös (eller till och med död). Då har en segrat. Visst kan segern – som Diana Prazak uttryckte saken sedan hon misshandlat Wallberg – kännas ”bitterljuv”. Ljuv då den gav henne en åtrådd titel. Bitter då den gick ut över motståndarens väl och ve. Vi förstår att hon inget ångrar. Men var det Prazak gjorde verkligen lagligt?

Brottsbalken räknar med olika slags uppsåt. Vid misshandel och dödligt våld hänvisas till ”likgiltighetsuppsåt”. Förövaren slog, förstod att slaget kunde vara skadligt eller till och med dödligt, men lät sig inte hindras av den insikten. Då döms hen för misshandel eller dråp. Hen tillskrivs ett uppsåt att skada eller döda. Det hjälper föga att säga att en hoppades att det skulle gå bra. Det hjälper inte alls att i efterhand uttrycka sin bitterhet över att det gick så illa. En är fullt ut ansvarig för

vad en gjort. Gäller det inte också boxaren som skadar sin motståndare?

En kunde tänka att rivalen frivilligt ställt sig i vägen för slaget. Motståndaren har samtyckt till det våld hen utsatts för. Betyder inte det att våldet, även om det är uppsåtligt, är lagligt? En kunde här hänvisa till en lagparagraf som tillkom 1994: ”En gärning som någon begår med samtycke från den mot vilken den riktas utgör brott endast om gärningen, med hänsyn till den skada, kränkning eller fara som den medför, dess syfte och övriga omständigheter, är oförsvarlig.” Lag (1994:458. 7§).

När denna lag tillkom väckte den emellertid oro. Betyder den att människor får slå ihjäl varandra, om alla är med på noterna? Nej, sade regeringen då den framlade propositionen. ”Regeln är inte avsedd att ge utrymme för att samtycke vid grov misshandel eller vid uppsåtligt dödande i något fall skall leda till ansvarsfrihet.” Men i så fall är väl boxning förbjuden! Kanske borde en åklagare pröva att väcka åtal mot någon boxare som grovt misshandlat sin motståndare. Det finns en praxis, som medger att sådant sker utan straff, men det finns knappast något lagligt stöd för denna praxis.

Om boxaren/förövaren tvingades betala för sjukvårdskostnaden skulle boxare, som ju ständigt löper risk att vålla allvarliga skador hos sina motståndare, ja även deras död, tvingas teckna försäkringar som täcker kostnaderna. Det skulle då bli dyrt att utöva professionell boxning, men vi menar att detta inte är mer än rätt. Helst skulle vi se att all boxning kriminaliserades (det vill säga att en faktiskt tillämpade brottsbalken på vad som inträffar under boxningsmatcher). Vill en inte göra detta, vill en särskilt godta och lagreglera den professionella boxningen, bör en åtminstone se till så att allmänheten, som inte alls vill befatta sig med verksamheten, hålls ekonomiskt skadefri.

Ett tredje och kanske ännu bättre sätt hantera saken vore att se till så att de som drar störst ekonomisk nytta av verksamheten, arrangörerna, får betala sjukvårdskostnaderna. En sådan ordning är nog rimligare än att en tvingar boxningsförövaren att ensam bära den ekonomiska bördan av sin illgärning. Diana Prazak blev trots allt kontrakterad av en arrangör för att göra just det hon gjort: misshandla sin motståndare. Hon handlade dessutom i ett pressat läge, där hon stod mittemot en annan boxare som försökte skada henne.

Det tyngsta ansvaret bör alltså rimligen bäras av arrangörerna, som hittills kunnat dra nytta av att rättssystemet bakbundits och tjänat pengar på att para ihop individer i syfte att de ska skada varandra. Det är till arrangörerna samhället bör skicka notan för boxningsoffrens rehabilitering.

Claudio Tamburrini och Torbjörn Tännsjö, Stockholm Centre for Healthcare Ethics (CHE) och Stockholms Universitet. “

DN 1 jan 2014:

“Sömn viktig för hjärnceller”

“Det är viktigt att sova ordentligt. Vid sömnbrist släpps samma molekyler ut i blodet som vid en akut hjärnskada, om än i betydligt mindre nivåer, visar en ny svensk studie. “

“Studien vid Uppsala Universitet, som publiceras i tidskriften Sleep, ger nya ledtrådar kring sömnens betydelse.

15 försökspersoner fick antingen sova åtta timmar eller vara vakna hela natten. När de inte sov märktes en cirka 20-procentig ökning i blodet av två substanser som kallas NSE och S100B.

*Vid en akut hjärnskada, som Michael Schumacher nu fått, där hjärnceller förstörs, släpper de förstörda cellerna ut de här markörerna i blodet, säger Christian Benedict, docent i neurovetenskap som lett studien.

Han poängterar att nivåerna vid sömnbrist är mycket mindre än vid en hjärnskada. Hjärnan kan också återhämta sig.

*Jag tror att vårt experiment visar att sömn kan vara en viktig bit för att hålla hjärnan frisk, säger han.

Forskningen bygger vidare på en studie på möss som publicerats i tidskriften Science, som visat att sömn ökar hjärnans förmåga att städa bort giftiga ämnen som bildas när vi är vakna.

*Om du är vaken på natten har din hjärna inte samma möjlighet att rensa bort de farliga substanserna, resultatet kan vara att vi ser en ökad koncentration av NSE och S100B, säger Benedict.

Gustav Sjöholm/TT”

“**Fakta. Sömn och hjärnsjukdomar**

Sömnen tros ha betydelse för flera hjärnsjukdomar som ms och alzheimer. En studie från 2009 på möss indikerade att sömnbrist skulle kunna påskynda utvecklingen av alzheimer. De med störd sömn har även visat sig ha mer plackbildning i hjärnan, som kopplas ihop med sjukdomen. Forskning vid Karolinska har också sett en koppling mellan skiftarbete i tonåren och en ökad risk för ms, på grund av bland annat sömnbrist.

Källor: Magasinet Läkaren, Läkartidningen, KI (TT)”

DN 3 jan 2014: Sjukvård:

”Akutvården måste klara också sköra åldringar”

“Växande behov. Många äldre åker in och ut på akutavdelningarna utan att få den medicinska bedömning de behöver med sina komplexa behov. För många leder det till en ond cirkel av lidande. Befolkningen åldras och det är hög tid att anpassa akutvården också efter de äldres behov, skriver nio läkare och forskare.”

“Många äldre och sköra personer far illa i akut sjukhusvård. Det är hög tid gå från ord till handling och anpassa den akuta vården till äldres behov.

Svensk akutsjukvård är dåligt anpassad till de äldre, ofta sköra, patienternas vårdbehov. Ofta kan de inte tala för sig, och de har komplexa behov. Därför blir de förlorare.

Många sköra äldre åker ut och in på akutmottagningar utan att få den helhetsbedömning som krävs. Akutmottagningarna är ofta så hårt belastade att arbetet måste inriktas på livräddande insatser, samtidigt som sjukhusens vårdavdelningar bedriver alltmer högspecialiserad vård med allt kortare vårdtider.

För den som har en skör hälsa kan bristerna i akutvården leda till en ond cirkel med trycksår, fallskador, närings- och vätskeproblem och förvirringstillstånd. Det är problem som orsakar ytterligare onödigt lidande, längre vårdtider och ökade kostnader för samhället. Risken är också stor för att den äldre får permanent nedsatt funktionsförmåga och blir beroende av vård och omsorg på ett sätt som hade kunnat undvikas.

Vi har deltagit i ett projekt vid Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) som har granskat den samlade forskningen på området. Rapporten beskriver ett arbetssätt som på svenska har kallats ”strukturerat omhändertagande av äldre” (på engelska ”Comprehensive Geriatric Assessment”). Arbetssättet innebär att ett team med olika yrkeskompetenser – läkare, sjuksköterskor, arbetsterapeuter och sjukgymnaster – tillsammans bedömer den sköra äldre patientens samlade behov och ansvarar för att planera och genomföra vårdinsatserna.

SBU:s granskning visar att metoden leder till bättre funktionsförmåga och ökade möjligheter för den äldre att bo kvar i sitt eget hem efter vårdtiden på sjukhus. Genom att inte bara värdera det medicinska tillståndet, utan också funktionella, sociala och psykologiska aspekter, anpassas insatserna bättre till den enskilde personens behov. I Sverige har metoden använts framför allt på geriatriska kliniker.

Det är nu hög tid att på bredare front anpassa omhändertagande av sköra äldre inom den akuta vården. Redan 2006 påpekade Socialstyrelsen att omhändertagandet av äldre patienter på svenska akutmottagningar är undermåligt på grund av brister i både kompetens och rutiner. Problem med bemanning, överbeläggningar, fler sköra äldre och fler patienter som söker för lindrigare åkommor leder till långa väntetider för de äldre på akutmottagningarna.

De flesta landsting har i dag en regel om att vistelsetiden på akuten inte får överstiga fyra timmar, ett mål som dock inget landsting lyckas leva upp till. Socialstyrelsens mätning 2012 visar att 15–44 procent av alla besök överskrider fyra timmar, och skillnaderna mellan sjukhusen är stora, vilket leder till en ojämlik vård. Vid en av landets största akutmottagningar med mer än 80 000 besök per år uppfylldes fyratimmarsmålet endast för hälften av patienterna över 75 år och fler än 1 000 patienter över 75 år vistades mer än åtta timmar på

akutmottagningen. Detta anser vi vara ett uttryck för allvarliga brister i omhändertagande och ett brott mot såväl medicinska som etiska principer.

Även om flera akutmottagningar har uppmärksammat problemet och provat olika åtgärder för att anpassa vården till de äldres behov återstår mycket att göra. Oftast har förändringarna genomförts av eldsjälar, och alltför sällan har effekterna av åtgärderna studerats på ett systematiskt sätt.

Ett första steg för att råda bot på läget är att införa metoder och arbetssätt som bygger på ett vetenskapligt kunskapsunderlag. På detta sätt kan onödigt lidande och onödiga kostnader undvikas.

Även om det vetenskapliga underlaget har begränsningar och få studier har gjorts inom svensk sjukvård så finns det skäl att anta att ett ”strukturerat omhändertagande av äldre” förbättrar livskvaliteten och reducerar kostnaderna. Det är nu angeläget att modellen prövas inom svensk akutsjukvård och att resultaten utvärderas.

Samtidigt måste styrsystemen förändras så att samarbete mellan kommunal vård, primärvård och sjukhusvård gynnas. I dag försvåras sådan samverkan av ett ”stuprörstänkande”, där varje aktör värnar om sin egen organisation och budget. Det får inte spela någon roll var i vårdkedjan som de ekonomiska effekterna av investeringar och insatser blir synliga. Huvudsaken för den enskilde patienten är att en tjänst blir utförd och att resultatet blir bra – inte vem som utför tjänsten.

Forskning om vård och omsorg av sköra äldre är gravt eftersatt vilket gör att det fortfarande finns stora kunskapsluckor inom området. Men även om många kunskapsluckor kvarstår anser vi att det redan i dag finns skäl att överväga ett införande av ”strukturerat omhändertagande av äldre” där detta inte redan är gjort. Parallellt med detta måste samverkan mellan olika vårdaktörer utvecklas så att akutsjukvårdens resurser helst inte alls behöver utnyttjas. Sammantaget har dessa åtgärder möjligheter att avsevärt förbättra vården av sköra äldre där inte bara patienterna utan även närstående och samhället i stort kan bli vinnare.

År 2030 kommer var fjärde person i Sverige att vara 65 år eller äldre. Detta ställer stora krav på vårdens kunskap om åldrandet och åldrandets sjukdomar, i synnerhet när det gäller ”sköra” äldre, som på grund av kraftigt nedsatt funktion har små marginaler där minsta åkomma kan leda till att hela livssituationen ställs på ända.

Ur etisk synpunkt är det oacceptabelt att de sköra äldre patienterna ska stå tillbaka jämfört med andra patientgrupper som ”hörs mer”. God och evidensbaserad vård måste även gälla för sköra äldre.

Synneve Dahlin Ivanoff, professor i arbetsterapi, Göteborgs universitet
Anna Ehrenberg, professor i omvårdnad, Högskolan Dalarna
Anne Ekdahl, överläkare geriatrik, Östergötlands läns landsting
Annika Eklund Grönberg, distriktsläkare, Stockholms läns landsting
Sven Oredsson, överläkare kirurgi, Region Skåne
Fredrik Sjöstrand, överläkare akutsjukvård, Karolinska institutet
Lars Stavenow, docent, överläkare internmedicin, Region Skåne
Aase Wisten, överläkare geriatrik, Norrbottens läns landsting
Inger Wårdh, docent, tandläkare, Karolinska institutet “

DN 5 jan 2014: Krönika:

“Karin Bojs: Som om hela jorden skyms i ett moln av rök”

“Dåliga nyheter. Två nedslående nyheter från årets första vecka: En miljard människor väntas dö av rökning det kommande århundradet. Och jordens känslighet för klimatförändringar verkar ligga i det övre spannet. “

“Tänk er en bild av jordklotet tagen från rymden. Haven är djupt blå, kontinenterna är gröna och vita molntussar virvlar omkring. Men så blir det vackra jordklotet liksom inpyrt av rök. Människorna släpper ut koldioxid och andra växthusgaser. Och det bolmar från 1,3 miljarder rökare. Så många är de faktiskt i dag.

I torsdags publicerade tidskriften New England Journal of Medicine en artikel om rökning i världen. En av författarna var Richard Peto, en brittisk epidemiolog som mer än de flesta har visat på samband mellan cigaretter, sjuklighet och död.

Redan år 1950 kunde Petos företrädare i Storbritannien och USA påvisa hur rökning kraftigt ökar risken för lungcancer. Andra studier i början av 1960-talet visade tydliga samband mellan cigaretter och en rad andra sjukdomar.

Det tog lång tid innan resultaten nådde ut i samhället. Tobaksindustrin gjorde sitt bästa för att skapa dimridåer och ifrågasätta forskningen.

Men så småningom trängde kunskapen fram och rökningen minskade, åtminstone i de rikaste länderna. I övriga världen har den tvärtom ökat. I dag röker ungefär hälften av världens unga män och var tionde ung kvinna.

Ändå vet vi i dag att forskningen på 1950- och 1960-talet underskattade problemet. Rökning är mycket farligare än pionjärerna först kunde visa. En rökare förlorar i genomsnitt tio år av sitt liv.

Under 1900-talet dog uppskattningsvis 100 miljoner människor av rökning, varav de flesta i rika länder. Men under detta århundrade beräknas cigaretterna ta död på tio gånger fler – en miljard människor, om den nuvarande trenden tillåts fortsätta. Dessa dödsfall kommer huvudsakligen att inträffa i låg- och medelinkomstländer.

Trots all den forskning som har funnits i över sextio års tid.

Det finns paralleller mellan forskningen om tobak och forskningen om jordens klimat. Även inom klimatforskningen har det funnits resultat sedan 1960-talet. Ändå ökar problemet, globalt sett.

En av de viktigaste – och svåraste – vetenskapliga frågeställningarna inom klimatforskningen gäller frågan hur känsligt jordklotet egentligen är för växthusgaser som människor släpper ut. Det finns ett särskilt mått på denna känslighet. Man brukar räkna på hur mycket jorden skulle värmas upp på sikt om vi – rent teoretiskt – fördubblade halten av växthus-gaser i luften. (En sådan fördubbling passerar vi i mitten av detta sekel, om utsläppen ökar som hittills.)

FN:s klimatpanels IPCC angav i sin första sammanställning 1990 ett brett spann på känsligheten: mellan 1,5 och 4,5 grader. I den senaste rapporten, som kom för ett par månader sedan, var spannet lika brett, trots all ny forskning som har tillkommit.

Den största osäkerheten gäller i vilken mån tropiska moln på låg höjd ökar eller minskar i takt med uppvärmningen. Dessa moln har en kylande effekt, så om de minskar blir uppvärmningen värre.

I veckans nummer av tidskriften Nature redovisar forskare från Australien och Frankrike resultat där de har jämfört olika klimatmodeller med molnens utveckling i verkligheten. De kommer fram till att de modeller som räknar med en känslighet över tre grader stämmer bäst.

Fortfarande inom IPCC:s spann alltså, men mot den övre delen av intervallet. Det råder fortfarande en hel del osäkerhet om hur uppvärmningen kan förstärkas och försvagas av olika faktorer, men några av de värsta luckorna har täppts igen med veckans Naturestudie.

Växthusgaser och tobaksrök – se där två rejäla utmaningar att ta itu med under det nya året.

Karin Bojs centralred@dn.se “

DN 8 jan 2014: Unga och droger:

“Nätet gör det lättare att odla cannabis hemma”

“På tre år har antalet cannabisbeslag hos Tullverket i Stockholm tredubblats. Fler köper knark på nätet, och beställer hjälpmedel för att börja odla själva hemma. – Det handlar om allt från små plantor till stora odlingstält, säger Jonas Wendel, sektionschef på Länskriminalpolisen. “

“Förra året ökade Tullverket i Stockholm sina beslag med drygt 35 procent jämfört med 2012. Att beställa droger online har blivit vanligare, och öppnar för en ny typ av missbruk.

Fyra dagar före julafton röjde polisen två cannabisodlingar i Stockholm. Det handlade om plantor i vardagsrum, garderober och källare. Hemmaodlarfenomen rymmer alla kategorier, från egenbruk till kriminell organisering.

Jonas Wendel, sektionschef på Länskriminalpolisens narkotikarotel och ungdomssektion, ser att nätet möjliggör egenproduktionen. På sajter finns färdiga ”odlingskit”, frön och instruktioner för hur odlaren ska gå till väga att tillgå dygnet runt.

– En del har bara en planta, andra inreder hela bostäder med fläktar och bevattningsutrustning. Där tillverkas drogerna och säljs vidare, säger Jonas Wendel.

Statens kriminaltekniska laboratorium, SKL, har under 2013 handlagt ett 80-tal ärenden om misstänkt hemmaodling. Av dem rör drygt 20 stycken Stockholmsområdet.

– Det här är inget ovanligt fenomen längre. Vi stöter på odlingar titt som tätt. Det pratas om att Sverige ska vara självförsörjande på marijuana. Jag vet inte om det stämmer helt, men klart är att odlingarna har ökat, säger Jonas Wendel.

Sedan år 2010 har antalet anmälningar om narkotikabrott i Stockholm ökat med 16 procent. När det handlar om framställning av knark ligger anmälningarna jämt över tid, men en knapp ökning – dryga fem procent, under 2013 jämfört med 2012.

I tullen är utvecklingen tydligare. Enligt statistik från Tullverket i Stockholm har narkotikabeslagen ökat från 23,5 kilo till nästan 74 kilo på tre år. Till störst del handlar det om hasch.

– Det här är det nya sättet att smuggla på. Vi beslagtar långt mycket mer än vad vi gjorde för bara tre, fyra år sedan, säger Lars Hansson, Tullverkets specialist på narkotikafrågor.

För tullen är syntetisk cannabis – olika former av så kallade nätdroger, ett växande problem. Det handlar om drygt 16 procent av alla narkotikabeslag. Ryktet om att mindre beställningar av preparat som ännu inte har hunnit narkotikaklassas är riskfritt sprider sig snabbt på nätet, enligt Lars Hansson. Samtidigt ökar den svenska produktionen av marijuana.

Stewe Alm är narkotikaexpert på Rikskriminalpolisen. Han berättar att marijuanan etablerades i Stockholm när kriminella nätverk, främst från Vietnam, började köpa upp fastigheter att odla i. Drogerna såldes vidare och en kundkrets tog form.

– De första utredningarna gällande inomhusodlingar är från 2006 och 2007. Sedan dess har fler kriminella nätverk snappat upp marknadsutvecklingen och startat egna odlingar i syfte att sälja vidare. Svensk-producerad marijuana har ökat. Efterfrågan är stor, säger han.

I dag är Stockholms cannabiskunder i regel mellan 17 och 25 år, enligt Tullverket. Det är till dem preparaten som beställs från nätet och fastnar i tullen är adresserade. Många syntetiska cannabinoider kommer från Kina via Storbritannien eller Tyskland, medan haschen smugglas in från Marocko via Holland och Balkanregionen. Ofta Albanien.

När leveransen kommer ifrån utlandet står polisen oftast handfallen. Servrar kan vara placerade var som helst i världen. Lars Hansson på

Tullverket illustrerar genom en snabb googling hur en sida med narkotiska preparat, som ser svensk ut men i själva verket är kinesisk, servar köparen med alla tänkbara droger och odlingsverktyg.

– Det handlar om både mindre mängder, för egenbruk, och större mängder som lokala kranar förser andra med, säger Lars Hansson.

Trots att polisen effektiviserat arbetet med att slå ut hemmaodlingar kommer det bli svårt att helt utplåna dem, spår Lars Hansson.

– Efterfrågan är så pass stor, säger han.

Rebecca Haimi rebecca.haimi@dn.se "

"**Antal cannabisbeslag av Tullverket i Stockholm.**
2013
Cannabisharts (hasch): 291 beslag om 30,70 kilo
Marijuana: 561 beslag om 42,96 kilo
Cannabisextrakt: 3 beslag om 76 gram
2012
Cannabisharts (hasch): 35,4 kilo
Marijuana: 19,6 kilo
2011
Cannabisharts (hasch): 10,03 kilo
Marijuana: 11,95 kilo
2010
Cannabisharts (hasch): 14,1 kilo
Marijuana: 9,4 kilo
Källa: Tullverket

Anmälda narkotikabrott i Stockholm.
2010: 23 371 **2011:** 26 765 **2012:** 26 847 **2013:** 27 175
Källa: BRÅ "

DN 12 jan 2014 :

"Uppdrag: hålla koll på pesten"

"Afrikansk svinpest grasserar i västra Ryssland, och risken finns att den hamnar även hos oss. Men Jens Mattsson, generaldirektör för Sveriges veterinärmedicinska anstalt, SVA, försäkrar att beredskapen är god. "

"– Sveriges EU-inträde innebar att gränserna flyttades och vi fick ökad kontakt med länderna utanför Europa. I och med globaliseringen får sjukdomar som förr inte fanns på våra breddgrader ökad spridning och så är det med afrikansk svinpest. Den finns i Ryssland och Ukraina och oron är stor för att den sprids till EU exempelvis via vildsvin. Spridningen kan ske med kläder och skor, den kan till och med finnas i rökt bacon. Sjukdomen är ofarlig för människor, men förödande för djuren och de djurägare som drabbas, förklarar Jens Mattsson.

SVA har uppemot 400 anställda. Det är experter av olika slag, forskare och laboratoriepersonal. Strax före DN:s besök gjordes bland annat obduktioner av ett femtontal tumlare som flutit i land vid den svenska kusten; hur dog de, bar de på någon sjukdom? Tumlarna är ett exempel på en oväntad händelse som det blir SVA:s ansvar att hitta en förklaring till. Plötslig fågeldöd är ett annat exempel, eller kanske en skjuten björn där skottets riktning ska säkerställas i en pågående polisutredning.

Men det övergripande uppdraget är att främja djurs och människors hälsa, svensk djurhållning och miljö. Med den ökade globaliseringen har arbetet blivit allt mer angeläget.

– Långsiktigt finns det största hotet i resistensutvecklingen mot antibiotika, det är också WHO:s bedömning. Här i Sverige finns en ansvarsfull användning av antibiotika till sjuka husdjur. I USA

ifrågasätter man först nu rutinanvändningen av antibiotika i djurfoder, det stoppades här 1986, säger Jens Mattsson.

Själv är han den första generaldirektören på SVA som inte har veterinärbakgrund. I stället är han mikro-biolog från början, och docent i molekylär parasitologi.

– Jag studerade molekylärbiologi och disputerade i mikrobiologi. Sedan fick jag ansvaret då SVA skulle starta ett genteknikaboratorium, men hann också vara tjänstledig i 18 månader för fördjupade studier i Heidelberg; det handlade om parasiter.

I en DN-artikel från våren 2002 berättas att SVA fått patent på en gen som ska kunna användas för att utveckla ett nytt och bättre test för parasitsjukdomen skabb och kanske kunna göra ett vaccin. Den som utvecklat metoden som nu används rutinmässigt var Jens Mattsson. Han hade också varit med om att ta fram olika metoder för smittspårning. När tusen personer på Lidingö plötsligt drabbades av magsjuka kom metoden att prövas i verkligheten.

– Vi kunde visa på två parallella utbrott 2002, dels i ett friluftsbad och dels i en rehab-bassäng. Vi kunde se att det handlade om två varianter av samma parasit. Vi inledde ett samarbete med smittskyddsläkare i Stockholm som sedan har fortsatt.

När nästa stora utbrott kom 2010 med magsjuka i Östersund, hade Jens Mattsson hunnit försvinna till Karolinska institutet. Han hade blivit operativ chef för projektet Life Gene som i samarbete med flera svenska universitet samlade prover från tusentals svenskar i syfte att kartlägga sjukdomar. Projektet stoppades dock efter farhågor om att den personliga integriteten hotades och kort därefter var Jens Mattsson tillbaka på SVA – nu som generaldirektör, utsedd av regeringen.

– Tiden med Life Gene var oerhört lärorik, inte minst när det gäller samspelet mellan forskning, juridik, etik, mediafrågor och till slut politik, säger han.

Det är erfarenheter som han tycker sig han nytta av i rollen som GD och myndighetschef, liksom bakgrunden som aktiv forskare. Livet vid sidan om arbetet präglades förr av karateträning, off pistskidåkning och bergsklättring, ”utmärkta aktivititeter för att koppla av och fokusera på annat”.

– Men i dag är det min härliga familj som gäller. Det är högläsning av spännande barnböcker, lego, och nygamla brädspel när jag kommer hem.

Kvällen då han fyller år ägnas åt studiebesök. Han ska få titta på skolan där sonen Mandus ska börja.

Jan Falk jan.falk@dn.se “

“Jens Mattsson
Gratulerar: Fyller 50 år den 14 januari.

Gör: Generaldirektör för Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, i Uppsala.

Bor: Villa i Mälarhöjden i Stockholm.

Familj: Hustrun Malin, veterinär, sonen Mandus, 5 år.

Bakgrund: Uppväxt i Knivsta, student i Uppsala. Har disputerat i mikrobiologi. Förflutet som avdelningschef och biträdande prefekt vid SLU, docent i molekylär parasitologi. Blev 2010 operativ chef för biobanken Life Gene vid Karolinska institutet innan han i juni 2012 utsågs till GD på SVA.

Fritid: Segling och familjen. Förr karate och bergsklättring. “

DN 13 jan 2014: Forskning:

“Koffein kan hjälpa dig lägga saker på minnet”

“Koffein kan förbättra minnet hos människor och hjälpa till vid inlärning. Det visar ny en studie som publiceras i Nature Neuroscience.”

“– Jag är inte förvånad. Hade koffein inte haft positiva effekter skulle vi inte ha druckit kaffe som vi gör i dag, säger Oskar Garberg, vinnare av titeln Årets barista och nordisk mästare.

Att ta en kopp kaffe för att känna sig piggare och bli mer alert är ett vanligt knep hos många. Och flera studier har visat att vår kognitiva förmåga – till exempel uppmärksamhet, koncentration och problemlösning – påverkas positivt av koffein. Dessutom kan det minska risken att drabbas av sjukdomar som alzheimer och parkinson.

Men vilken effekt koffein har på långtidsminnet har inte forskare undersökt i detalj förrän nu.

I den nya studien vid University of California i USA har man låtit 100 deltagare identifiera olika föremål på fotografier. Därefter fick några av dem inta 200 mg koffein, medan de andra deltagarna fick placebopiller. När deltagarna återvände dagen därpå fick de åter titta på fotografier. Denna gång hade forskarna blandat bilderna som visades dagen före med nya slumpmässigt utvalda bilder och några som liknade de gamla bilderna. Deltagarna ombads sedan att kategorisera fotografierna som ”gammal”, ”ny” eller ”liknar originalbilden”.

När det gällde att identifiera vilka bilder som var ”nya” eller ”gamla” fick båda grupperna samma resultat. Däremot var gruppen som hade tagit koffein bättre på att urskilja ”liknande” bilder från de ursprungliga, medan placebogruppen oftare pekade ut de bilderna som ”gammal”, alltså originalen.

Förbättringen i att känna igen ”liknande” bilder sågs dock inte med mindre doser av koffein eller när koffein gavs en timme före identifieringstestet.

Enligt forskarna tyder resultaten på att koffein kan hjälpa till vid inlärning, även om man ännu inte vet vilka mekanismer i hjärnan som ligger bakom minnesförbättringen. Troligen sker stimuleringen genom att koffein kan sätta sig i vägen för adenosinet på en typ av nervceller i hjärnan som kontrollerar motorik och motivation. Adenosin är en nedbrytningsprodukt vars mängd ökar när kroppens energiproduktion inte hinner med, alltså när vi blir trötta. Koffeinet samverkar även med en av hjärnans mest betydelsefylla signalsubstanser – dopamin.

Men för att kunna utnyttja potentialen i upptäckten behövs mer forskning, skriver Nature Neuroscience.

För kaffenördar kommer inte de nya rönen som en överraskning. Baristorna Oskar Garberg och Åke Nolemo är proffs på kaffe och de ser drycken som rena glädje- och energikällan.

Två till tre koppar om dagen är en lagom dos, anser de.

– Jag känner mig piggare, gladare och mer koncentrerad när jag har druckit kaffe. Men mycket kanske är en placeboeffekt, säger Oskar Garberg.

Kaffedrickandet kom ursprungligen från Etiopien för ungefär 2 000 år sedan, och det sägs att det var en herde som gjorde upptäckten.

– Han märkte att hans getter blev piggare när de hade ätit kaffebuskens bär och då började han experimentera. Men man vet inte om det är sant, säger Åke Nolemo.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

“**DN frågar. Hur mycket kaffe dricker du per dag? Har du märkt några effekter?**

Evylina Bjurh, 36, Östermalm i Stockholm: – Jag dricker fem koppar och bara bryggkaffe. – Nej, inte mer än att det håller mig pigg. Missar jag koppen på morgonen känner jag det tydligt.

Jennifer Holmström, 23 år, Vasastan i Stockholm: – Minst en kopp om dagen och jag varierar mellan olika sorter. – Jag piggnar till men har inte märkt att det påverkar minnet. Sedan brukar jag bli glad, men det är nog för att man oftast dricker kaffe när man umgås.

Sobhi Malak, 37, Vasastan i Stockholm: – Det blir tre, fyra koppar och mest Cappucino och bryggkaffe. – Ja, jag blir gladare och piggare. Och när jag känner mig hängig brukar jag dricka en kopp kaffe för då blir jag mer skärpt.

Fakta.
Koffeinets positiva hälsoeffekter
Flera studier har visat att kaffedrickande är bra för hälsan, det kan till och med komma att användas som läkemedel i framtiden spår forskare.

Koffein har positiva effekter på Parkinsons sjukdom, alzheimer och typ 2-diabetes. Det kan hjälpa kroppens immunologiska tumörförsvar och försvar mot vissa tumörer.

Djurförsök och kognitiva tester bland äldre visar att koffein kan förbättra tanke- och inlärningsförmågan.

Koffein tycks även öka vår förmåga att bränna fett. “

DN 14 jan 2014: Skakvåld mot barn:

“Efter flera domar – experter oeniga”

“Flera fall av misstänkt våld mot barn omprövas nu i domstolarna. Tre av fallen har nått ända till Högsta domstolen, HD, sedan några av Sveriges ledande experter på våld mot barn ifrågasatts. “

“Omprövningarna gäller fall där föräldrar anklagas för att ha misshandlat sina barn och där den enda bevisningen är läkarens utlåtande. Någon annan bevisning, exempelvis vittnen som har sett misshandeln, saknas helt.
I de flesta fall anklagas föräldrarna för så kallat skakvåld. Nyfödda barn påstås ha skakats så att de har fått blödningar innanför skallbenet. Blödningarna kan leda till döden eller till allvarliga och livslånga skador.
Men förklaringarna till skadornas uppkomst ifrågasätts nu av flera experter.
Inom den så kallade Mio-gruppen på Karolinska institutet, som har ansetts vara Sveriges ledande experter på området, har förklaringen varit att barnen utsatts för skakvåld. Men andra experter menar att förklaringen kan vara skador efter förlossningen. Det kan också vara svårt att avgöra exakt när skadorna uppkommit och vem som har orsakat dem.
Även andra skador än de som förklaras med skakvåld ifrågasätts nu. En pappa som just har avtjänat fyra års fängelse för våld mot sin nyfödda dotter har nyligen beviljats resning av HD. Flickan kom in med frakturer i skallen och på benen. Även här handlar bevisningen helt och hållet om läkarnas utlåtanden. Det finns inget annat som visar att pappan, eller mamman som också var misstänkt, skulle ha varit våldsamma mot sin dotter.

Dottern är i dag drygt sex år gammal. Hon är placerad i ett familjehem och socialtjänsten vill nu att det hemmet ska ta över vårdnaden.
Mannens ombud, advokat Claes Borgström, har under flera år kämpat för att hans klient ska få en ny chans i rätten. Han har åberopat nya experter som visar att flickan hade en mycket låg halt d-vitamin, vilket skulle göra hennes skelett särskilt ömtåligt. Högsta domstolen gick nyligen emot Socialstyrelsens experter och menade att det finns synnerliga skäl att pröva fallet på nytt.
I både detta fall och fallet där Arvid dömdes (se artikel intill) har experter från Mio-gruppen på Karolinska institutet spelat en viktig roll för de fällande domarna.
– Det är en självklarhet att man vill stoppa barnmisshandel. Men Mio-gruppen har fått ett väldigt stort inflytande på hur man ska se på de här frågorna. Jag hoppas att det blir noggrannare bedömningar framöver, och att man inte bara viftar bort alternativa möjligheter, säger Claes Borgström.
Även Ingemar Thiblin, professor i rättsmedicin, är kritisk till att de sakkunnigas utlåtanden om skakvåld har fått så stor betydelse i domstolarna.
– Det är en unik diagnos. I vanliga fall gör vi ett utlåtande där vi jämför ett offers skador med en berättelse om hur skadorna har uppkommit. Vi kan då avgöra om skadorna verkar stämma med den berättelsen. Men i de här fallen, när det handlar om små barn som inte själva kan berätta vad de varit med om, är den medicinska diagnosen hela bevisningen. Då måste man ställa utomordentligt höga krav på den vetenskapliga bevisningen bakom diagnosen, säger Ingemar Thiblin.
Björn Tingberg från Barnskyddsteamet Mio, tidigare Mio-gruppen, betonar att det är viktigt att ständigt ta till sig nya kunskaper. Han har själv inte skrivit något av de kritiserade yttrandena.
– Några har hävdat att det inte existerar barn som har skadats av skakvåld. Det anser jag att man kan avfärda. Men det är viktigt att forska mer om hur vanligt det är med den här sortens hjärnblödningar bland barn utan att vara skakade och flera andra frågor. Vi måste titta på det här och ta intryck av nya rön, säger Björn Tingberg.
Han medger att en del av det som man tidigare ansåg vara tecken på skakvåld har blivit mer otydliga.
– Oavsett om vi kan vara säkra så kommer vi att fortsätta göra anmälningar till socialtjänsten och till polisen. Det är vår skyldighet, säger Björn Tingberg.
Professor Ingemar Thiblin betonar att domstolarna i framtiden måste förstå att det finns olika experter med olika förklaringar till hur barns skador har uppstått.
– Det är inte ovanligt i akademiska sammanhang att man har olika förklaringar. Det är också svårt att utse någon ”överexpert” som anses ha rätt, säger han.
DN har sökt de experter vars yttranden låg till grund för de fällande domar som nu omprövas.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“**Fakta. Diagnosen är omstridd**
Det är ingen som vet säkert hur många barn som misstänkts ha blivit utsatt för skakvåld. Barnskyddsteamet Mio nämner mellan åtta och tio barn per år på sin hemsida, men den siffran anses numera för hög även av gruppen själv.
Föräldrar som misstänks för skakvåld har ibland åtalats för grov misshandel. Ibland har polisutredningarna lagts ned i brist på bevis, men barnen har ändå omhändertagits av de sociala myndigheterna och har placerats i familjehem.
Diagnosen skakvåld är omstridd, men de flesta är överens om att nyfödda barn kan få mycket allvarliga skador av kraftiga skakningar.

Oenigheten handlar om möjligheten att avgöra skadornas orsak, när barnet har misshandlats och när det finns andra förklaringar, som skador från förlossningen.

Fakta. Fall där åsikterna går isär

Flicka två månader
Kom in till akuten med blödning i hjärnan. Båda föräldrarna greps, men misstankarna mot mamman avskrevs. Enligt rättsläkaren hade skadorna uppkommit genom skakning eller genom att huvudet har dunkats mot ett underlag. I somras dömdes pappan till ett års fängelse. Domen är överklagad och ett nytt utlåtande ifrågasätter rättsläkarens slutsatser. Flickan lever och verkar inte har några bestående skador.

Pojke tre månader
Pojken blev medvetslös och pappan berättade att han då fick panik och skakade sin son. Han dömdes i hovrätten för grov misshandel till fängelse i ett och ett halvt år. Pappan menar att hans skakningar inte skadade sonen. Högsta domstolen har beviljat prövningstillstånd i målet. Pojken lever i dag med sina föräldrar, men har en del skador.

Pojke fem månader
Föräldrarna kom till sjukhuset när pojken hade svåra skallskador. Ingen av dem åtalades och experterna är oeniga om hur skadorna har uppkommit. Kammarrätten beslutade ändå att pojken, i dag 18 månader, och hans äldre syster, tre och ett halvt år, skulle omhändertas. Visserligen fanns inga tydliga bevis för att något av barnen hade misshandlats, men misstanken var tillräcklig för ett omhändertagande. Båda barnen lever och föräldrarna träffar dem regelbundet.”

DN 14 jan 2014: Medicin:

“Paracetamol stör hjärnan hos foster”

“En av världens mest använda substanser mot värk, paracetamol, kan störa hjärnans utveckling och ge beteendeförändringar i vuxen ålder. Läkemedelsverket ser studien som en varningssignal som bör tas på allvar. “

“Paracetamol finns i bland annat Alvedon, Panodil, Pamol och Reliv.

I den aktuella studien, som publiceras i Toxicological Sciences, fick tio dagar gamla möss injektioner – en grupp med paracetamol och en med koksaltlösning.

Efter två månader hade paracetamol-mössen sämre anpassning till nya miljöer och svårare att lära sig nya saker än jämförelsegruppen.

De möss som fått paracetamol under hjärnans snabbaste utvecklingsfas, kring tio dagars ålder, fick dessutom sämre smärt- och ångestdämpning av läkemedlet senare i livet än möss som fick paracetamol först som vuxna.

– Våra resultat bygger visserligen på djurförsök, men även andra studier pekar i samma riktning. Det talar för att det finns skäl att försöka begränsa användningen av paracetamol i slutet av graviditeten och vara restriktiv med att ge detta läkemedel till spädbarn, säger forskaren och artikelförfattaren Henrik Viberg till Upsala Nya Tidning.

Hans Sjögren, överläkare och klinisk utredare vid Läkemedelsverket, säger att studien är en varningssignal som bör tas på allvar, även om han inte vill oroa människor i onödan.

– Under graviditeten gör kvinnan nog klokt i att i möjligaste mån undvika att ta smärtstillande medel över huvud taget, men det är ju lätt för mig som man att säga.

Samtidigt, säger han, har paracetamol använts i hundra år, så om riskerna hade varit stora borde man ha upptäckt dessa vid det här laget.

Ett problem i sammanhanget är att ingen av de andra smärtstillande substanserna heller är särskilt bra. Både medel innehållande acetyl-salicylsyra (exempelvis Magnecyl) eller ibuprofen (som Ipren) avråds gravida ifrån att ta.

– Även om riskerna är oerhört små kan dessa preparat påverka fostrets hjärtutveckling, både under tidig och sen graviditet. Av alla medel är paracetamol nog fortfarande det mindre farliga alter-nativet.

Johan Nilsson/TT”

DN 14 jan 2014:

“Vaccinering mot polio en succé”

“Indien har lyckats över förväntan med sin vaccinationskampanj mot polio, uppger landets hälsovårdsminister. Inga nya fall har rapporterats i landet på tre år, tack vare ett omfattande vaccinationsprogram. År 2009 stod Indien för över hälften av alla poliofall i världen.

Nigeria, Afghanistan och Pakistan är nu de enda tre länderna i världen där polio fortfarande sprider sig.

TT-AFP ”

DN 14 jan 2014: Brist på barnmorskor:

“Kaos väntar på BB-avdelningar”

“Förlossningsvården förbereder sig för två kaosveckor. Barnmorskorna får 1 000 kronor i bonus för varje extra förlossning de tar. – Det är katastrof att man inte planerat bättre, säger Vårdförbundets Pia Arndorff. “

“I går fick BB Sophia politiskt klartecken. I mitten av februari väntar två kritiska veckor när 80 nya barnmorskor som främst hämtats från länets övriga förlossningar utbildas i glappet innan BB Sophia startar den tredje mars.

– Det är ett jätteproblem och tråkigt för alla mammor i Stockholm som nu måste oroa sig för vad som ska hända dem.Man har väntat alldeles för länge med att ta barnmorskebristen på allvar och tänkt att det löser sig. Nu erkänner man problemet men gör inte mycket åt det, säger Pia Arndorff, vice förbundsordförande i Vårdförbundet.

På Karolinska slutar 34 barnmorskor och innan nya är på plats kan man tvingas stänga en förlossningssal på Huddinge och en i Solna. Administrativ personal med förlossningskompetens kan behöva ta pass i vården och personal erbjuds bonus för extra pass.

– Februari kommer att vara kritiskt. Vi måste nu göra en analys av läget i hela länet och samordna resurserna, säger Åsa Wijkström, tf chef för Kvinnokliniken på Karolinska.

Södertälje BB har en viss överkapacitet och kan ta emot fler mödrar och landstingsledningen följer utvecklingen dagligen.

– Det kommer att bli en utmaning. Det är redan tufft och kommer att vara fortsatt tufft till BB Sophia är på plats. Verksamhetscheferna gör nu allt de kan för att få folk att ta extra pass och vi gör en extra satsning på bonusersättning till verksamheterna, säger Filippa Reinfeldt (M), Hälso- och sjukvårdslandstingsråd.

Du lägger ett stort ansvar på barnmorskorna att lösa problem som skapats av er dåliga planering?

– Jag är inte arbetsgivare och barnmorskor är inte livegna och har rätt att själva välja var och hur de vill jobba. Däremot har verksamheterna vädjat till personal att ta extra pass och då stimulerar jag att de ska kunna betala det. Vi har inte kunnat ge klartecken för BB Sophia tidigare av patientsäkerhetsskäl. Så fort allt var klart gavs tillstånd.

Socialdemokraterna saknar en konsekvensanalys av BB Sophia och lovar en halv miljard till mer vårdpersonal inför valet.

– Tyvärr riskerar det att bli ett nollsummespel när man får dra ned på kapaciteten på andra förlossningar. Vi behöver en kompetensförsörjningsplan för vården i Stockholm, säger Helene Hellmark Knutsson, oppositionslandstingsråd.

Miljöpartiet menar att kaoset hade gått att förutse och går ut med vallöftet att varje förlossning ska ha en barnmorska.

– En närvarande sjuksköterska är grunden för en trygg förlossning, i dag kan de springa mellan tre, säger Helene Öberg (MP), oppositionslandstingsråd.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se”

– Cancerfallen har aldrig ägt rum. De två andra fallen hade ingen koppling till journaler på nätet och har därför inte Lex Maria anmälts, säger han.

För att förhindra att provresultat blir en chock kan patienten välja 14 dagars fördröjning av informationen. Men 98 procent av patienterna vill ha den direkt.

– Bara två procent väljer när de loggar in att få slippa överraskande besked. I intervjuer har cancer- patienter sagt att ovissheten är värre oavsett besked.

I Uppsala har tjänsten gett en oväntad positiv bieffekt. Där syns loggjournalen som visar vem som varit inne och läst. Ett hundratal patienter har gjort förfrågningar om vårdpersonal som tittat i journalen och ett fall av obehörig dataåtkomst har anmälts till åklagare.

– 17 000 patienter har kontrollerat logglistan, det skulle ta oss flera år att göra så många stickkontroller själva.

Stockholms läkarförening har också fått samråda inför införandet.

– Det är bra att patienten får tillgång till vissa journaluppgifter digitalt och inte bara på papper. Men journalen måste vara kort och koncis så vi kan hitta information snabbt. Den ska inte bli någon allmän information för då tappar vi vårt arbetsverktyg, säger ordförande Heidi Stensmyren.

Viktigare än att uppgifter tillgängliggörs snabbt är att de är korrekta.

– Patienten ska inte logga in och läsa röntgensvar som kan ändras efter två timmar. Därför behövs ett rådrum så att läkaren kan kontrollera uppgifterna och besluta vad i materialet som kan tillgängliggöras, säger hon.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

DN 17 jan 2014: Valfråga i skugga:

”Sjukvården hotar bli nästa krishärd i svensk välfärd”

“Ny mätning. Samtidigt som Sverige halkar efter i internationella hälsojämförelser prioriterar de svenska väljarna sjukvården mycket högt. Men dessa larmsignaler märks inte bland politikerna. Svensk sjukvård riskerar att om tio år drabbas av en motsvarighet till skolans katastrofala Pisarapport, skriver Anders Blanck på LIF. “

“Svensk sjukvård halkar efter i internationella jämförelser. Samtidigt anger 75 procent av svenska folket att sjukvården är en av de viktigaste frågorna. Men osäkerheten inför supervalåret är stor. Hela 48 procent vet inte vilket parti de tycker har de bästa idéerna för svensk sjukvård. Frågan är om slaget om de osäkra väljarna kommer att handla om sjukvården.

Nyligen släpptes mätningen Euro Health Consumer Index, vilken ger en god bild av EU-ländernas sjukvård, sett ur patienternas perspektiv. Sverige backar från 6:e till 11:e plats sedan mätningen förra året. Samtidigt har utvecklingen av medellivslängden i Sverige varit sämre än i flera andra länder vilket medfört att Sverige under 20 år halkat ner från plats 4 till plats 8 i OECD-statistiken. Detta är en negativ utveckling som rimmar dåligt med vår självbild av att alltid vara i topp vid internationella jämförelser.

Trots alarmerande trender hamnar inte sjukvårdsfrågan i rampljuset för den politiska debatten. Om inte frågan seriöst diskuteras i samhället riskerar vi att om kanske 10 eller 15 år få en motsvarighet till Pisarapporten i knät som visar att svensk sjukvård sjunkit under OECD-snittet. Varför då inte ta de negativa trenderna på allvar och börja diskutera hur kvaliteten, tillgängligheten och bemötandet kan förbättras inom sjukvården?

Väljarna har noterat de negativa rapporterna och tagit dem till sig. Det visar den senaste opinionsundersökningen från vårdfrågan.nu, som LIF, de forskande läkemedelsföretagen, genomfört tillsammans med Novus. När svenska folket får frågan vilka politiska frågor de tycker är viktigast anger 75 procent sjukvården, följt av skolan med 70 procent och jobben med 64 procent. Väljarna är tydliga med vilka frågor som avgör vilket parti de väljer den 14 september. Men vilket parti som får deras röst råder det stor osäkerhet om. Hela 48 procent av väljarna vet inte vilket parti de anser har de bästa idéerna för sjukvården. Siffrorna ger en tydlig signal till partierna att ta sig an frågan och återkomma till väljarna med tydligare svar på vad de vill med sjukvården.

Väljarna är även tydliga med vilka som har makt över frågan då 83 procent anser att det är politikerna som kan påverka sjukvården. Frågan är om svenska folkets röst och viljeinriktning påverkar vilka frågor som lyfts upp i kommande politiska debatter.

Efter att ha lyssnat till partiledardebatten den 15 januari kan vi konstatera att sjukvårdsfrågan nedprioriteras av Sveriges partiledare. Specifika sjukvårdsfrågor diskuterades i mindre än tio minuter av de totala 258 minuternas debatt. Inkluderar vi alla sammanhang där sjukvården var en del av en bredare diskussion når vi upp till drygt 20 minuter. Vi kan anta att 75 procent av väljarna är besvikna och förväntar sig att sjukvårdsfrågan ska diskuteras mer framöver.

Trots denna nedprioritering talar mycket för att sjukvården kan bli den fråga som sätter tonen i valrörelsen, inte minst med tanke på att flera tunga namn som socialminister Göran Hägglund och den tidigare chefen för vård och omsorg på Sveriges Kommuner och landsting Göran Stiernstedt samt riksdagsledamöter från olika partier uttryckt att

den nuvarande modellen med självständiga landsting leder till ojämlikheter inom sjukvården. Men även om röster höjs från beslutsfattarna är det oftast driftsformen som diskuteras. Undersökningen visar att svenska folket hellre vill ha en diskussion om innehållet, och 76 procent anger att politikerna bör fokusera på sjukvårdens tillgänglighet. Vidare har röster inifrån sjukvården under det gångna året vittnat om stress och tung administrativ börda, vilket uppmärksammas av svenska folket - 68 procent anger att politikerna bör fokusera på personalens arbetsvillkor. Vidare anger 56 procent att fokus bör ligga på läkemedel och behandlingskvalitet, vilket också tyder på att sjukvårdens innehåll bör vara politikernas primära fokus, om svenska folket får bestämma.

Driftsformen då? Är inte svenska folket intresserade av beslutsfattarnas hjärtefråga i sjukvårdsdebatten? Endast 25 procent anger att politikerna bör fokusera på den frågan. Dessa siffror visar att väljarna vill att sjukvårdsdebatten ska handla om kvalitet, tillgänglighet och bemötande, inte om driftsform.

Vår undersökning vårdfrågan.nu har dessutom visat en tydlig klyfta mellan å ena sidan sjukvårdens beslutsfattare – politiker och administratörer – och å andra sidan både allmänhet och sjukvårdspersonal i bilden av sjukvården. I en tidigare undersökning (andra kvartalet 2013) var beslutsfattarna påfallande mer positiva i synen på om svensk sjukvård var i världsklass, både i dag och hur de trodde att den kommer att vara om fem år. I det femåriga framtidsperspektivet var beslutsfattarna optimistiska i mer än dubbelt så stor utsträckning som både allmänhet och sjukvårdspersonal.

Det här är bekymmersamt för politikerna. Oavsett vad faktiska undersökningar om vårdkvalitet visar är allmänhetens förtroende för vårdens kvalitet i dag och i framtiden betydligt lägre än politikernas. Detta kan växa till en verklig förtroendeklyfta, och en sådan klyfta gynnar varken sjukvården i sig eller politiska partier som strävar efter att förbättra vårdens kvalitet.

Signalerna är tydliga och exemplen är många. Partierna måste förtydliga sina ställningstaganden för att få de osäkra väljarnas röster.

En vård i toppklass kräver verkligt patientinflytande inom alla delar av sjukvården, och vårdens ersättningssystem måste premiera kvalitet, deltagande i klinisk forskning, kompetensutveckling för personalen och användning av moderna metoder. En jämlik vård förutsätter att nationella behandlingsmål fastställs, att resultat redovisas öppet och att de som presterar på en för låg nivå måste vidta åtgärder och förbättra sig.

Sjukvården bör diskuteras flitigt under supervalåret 2014 och det finns ett stort utrymme för politiska initiativ.

Anders Blanck, vd för LIF, de forskande läkemedelsföretagens branschorganisation “

“**Bakgrund. LIF**
Branschorganisationen för de forskande läkemedelsföretagen har cirka 80 medlemsföretag, vilka står för cirka 80 procent av alla läkemedel som säljs i Sverige.

Mätningen **vårdfrågan.nu** bygger på webbaserade intervjuer i Novus riksrepresentativa Sverigepanel bestående av 1 007 personer mellan 18 och 79 år (en av frågorna 1 017 personer). Undersökningen genomfördes den 24-29 oktober samt den 14-19 november 2013. “

DN 17 jan 2014 : Klart för bidrag:

“Glasögonhjälp till barnen får kritik: Jättesnålt”

“Den första april kan uppemot 20 000 barn få 500 kronor i glasögonbidrag. Stockholms landsting är sist ut i landet att erbjuda barn subvention för glasögonen. – Det är jättesnålt att bara ge bidrag till barn upp till nio år, säger Lena Holm, Majblommans generalsekreterare.”

“I går kom beskedet att även barn i Stockholm ska få rätt till subventionerade glasögon. Bidraget plockades bort 2004 och trots att flera partier från höger till vänster krävt ett återinförande har bidraget dröjt ända till nu.

– Det är pinsamt och bekymmersamt att vi har varit det enda landstinget som inte haft subvention. Kristdemokraterna har kämpat varje år för att återinföra det, det är inte föräldrarnas ekonomiska situation som ska avgöra barns rätt till glasögon, säger landstingsrådet Stig Nyman (KD).

Bidraget på 500 kronor gäller alla barn upp till nio år och kostar landstinget cirka 9 miljoner kronor. Ersättningen gäller för ett par glasögon, nytt bidrag får man först om synnedsättningen förändras. Bidraget ska hanteras av skolhälsovård och barnavårdcentraler.

Stockholm är inte bara sist ut av länen utan dessutom långt ifrån mest generöst. Bidragsnivåerna skiljer stort i landet visar Socialstyrelsens kartläggning. Fyra landsting ersätter hela kostnaden för standardglasögon medan övriga betalar ut mellan 400 till 1 200 kronor för barn upp till sju år. Fem landsting ger ersättning till barn ända upp till 19 år och i Göteborg med omnejd höjs åldergränsen till 16 år i sommar.

Majblomman har länge drivit frågan om glasögonbidrag och visat att drygt 10 000 barn i Sverige tvingas avstå från glasögon för att föräldrarna inte har råd. Barnhjälpsorganisationen är positiv till att Stockholm äntligen är på tåget men tycker inte att bidraget är tillräckligt ur ett barnperspektiv.

– Det är jättesnålt. Det är oerhört viktigt att barn har en bra syn genom hela grundskolan. Närsynthet till exempel debuterar senare än vid nio års ålder. Glasögonbidrag kan vara skillnaden mellan godkänt och icke godkänt betyg, säger generalsekreteraren Lena Holm.

I Stockholm har optikerbranschen gått i bräschen för barns rätt till en bra syn. Efter Majblommans kampanjer erbjuder lågprisoptikerna Specsavers och Smarteyes i dag barn i Stockholm gratis glasögon upp till åtta års ålder. På Specsavers får barn upp till tolv år gratis glasögon om man betalar 345 kronor för synundersökning.

– Vi införde erbjudandet för drygt ett år sedan och vi märker tydligt att fler barn köper glasögon, säger Amanda Eliasson, butiksansvarig på Specsavers Kungsholmen.

Ett par standardglasögon för barn kostar vanligtvis omkring 1 500 kronor och hela optikerbranschen är positiv till bidraget.

– Det är fantastiskt, tidigare låg bidraget på 300 kronor och höjdes aldrig. Varför ska inte även barn i Stockholm ha rätt till glasögon? Det tycker jag man borde ha råd med, säger Christina Danielsson, optiker på Synsam.

Landstingsrådet Stig Nyman (KD) utesluter inte att bidraget både höjs och vidgas i framtiden.

– Jag betraktar det här som ett första steg och sedan får vi analysera behovet av att förändra beloppet, säger Stig Nyman.

Jessica Ritzén jessica.ritzen@dn.se “

DN 20 jan 2014 : Ögonoperationer ökar:

”Efter operationen kan jag inte sminka mig

“Efter linsoperationen blev Görel Erikssons när- och mörkerseende kraftigt försämrat. I dag ångrar hon ingreppet.– Jag har betalat 55 000 kronor för att få ett handikapp, säger hon. “

“Beslutet att korrigera synfelet med ett linsbyte, den så kallade RLE-metoden, tog hon sommaren 2012. Efter att ha burit glasögon för närsynthet sedan barnsben tyckte hon att det var dags.

– Jag såg bra på nära håll, men ville slippa glasögon, säger Görel Eriksson.

Under besöket hos optikern på ögonkliniken fick hon intrycket att det inte fanns några nackdelar med ett linsbyte och optikern pratade väldigt lite om biverkningar. Först på operationsdagen nämnde kirurgen att ingreppet skulle påverka hennes syn på nära håll.

– Precis före operation säger han att mitt närseende kommer bli helt annorlunda. Där borde jag ha stoppat operationen, men jag insåg inte vad han menade, säger hon.

Första tecknet på att något hade blivit fel upptäckte hon någon dag senare.

– Dricksglas som tidigare hade varit grå var nu lila. Då blev jag jättestressad.

Hon hade även fått problem med kontrast- och mörkerseendet, alla ljuskällor var omgivna av strålar och närseendet var förlorat.

– På kliniken sa de att det skulle försvinna eftersom det tar ett tag för hjärnan att ställa om sig, säger Görel Eriksson.

Men besvären försvann inte. I dag är hon helt beroende av läsglasögon och behöver bland annat förstoringsglas för att sminka sig eller läsa finstilt. Solarna runt varje ljuskälla bländar och hon blir trött av att inte kunna se ordentligt.

– De säger att jag har fått den syn jag har och en laseroperation kan inte hjälpa mig.

Kliniken har erbjudit henne att göra en ny operation och byta till en enklare lins. Men läkarna ger inga garantier för att besvären försvinner. Dessutom måste hon bära glasögon permanent igen.

– För mig är det som att välja mellan pest eller kolera, och varför ska jag utsätta mig för risken att bli blind.

Görel Eriksson tycker att ögonoperationer utförs för lättvindigt. Hon efterlyser bättre information om riskerna och att de förklarar att ingreppen inte ger en fullgod synskärpa.

– Jag hade behövt mer konkret information för att förstå vad biverkningarna innebär. Då hade jag aldrig opererat mig, säger hon.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se “

DN 20 jan 2014: Vetenskap.

“Lägre förbränning ger oss längre liv”

“Människor och andra primater bränner hälften så många kalorier som andra däggdjur. Det skulle kunna vara en förklaring till varför vi blir vuxna mycket långsammare än till exempel våra hundar och katter. “

“De flesta däggdjur, som exempelvis katter eller hamstrar, lever ett liv i högt tempo där de når vuxen ålder inom loppet av några månader. De producerar långt fler avkommor än vad människan gör och har korta liv. Vi människor och våra ap-släktingar däremot har långa barndomar och lever ovanligt långa liv.

Nu kommer en ny studie, publicerad i tidskriften Proceedings of the National Academy of Sciences, med en teori om varför levnadstakten hos olika däggdjur skiljer sig åt.

Ett internationellt forskarteam lät undersöka 17 olika primatarter, bland annat schimpanser, orangutanger och människor, för att se om en långsam metabolism kunde vara svaret. Man mätte hur mycket kalorier arterna bränner dagligen, och jämförde det med andra däggdjur. Det visade sig att primaterna gör av med i snitt 50 procent färre kalorier än vad man kan förvänta sig hos däggdjur.

”För att sätta det i perspektiv så skulle en människa behöva springa ett maraton varje dag för att närma sig snittförbrukningen för andra däggdjur i samma storlek”, säger studiens huvudförfattare Herman Pontzer i ett pressmeddelande.

Förbränningstempot och levnadstakten hör ihop, enligt forskarna. Att växa och reproducera sig, som exempelvis katter gör i en snabbare takt än människor, kräver energi och energiförbrukningen kan bidra till åldrandet.

Forskarna tror att studien kan bidra till att förstå fetma och olika metabola sjukdomar. Nu ska man gå vidare med att försöka ta reda på varför människan lever längre än apor.

Erika Nekham/TT “

DN 22 jan 2014: Kolumnen. David Brooks:

“Gräs ger ingen mersmak”

“De flesta som prövar marijuana växer ifrån det. Huvudfrågan är dock inte om legalisering ökar friheten utan vilken typ av person man vill vara – och vad staten bör uppmuntra. “

I tonåren rökte mina kompisar och jag marijuana under en kort period. Det var roligt. Jag har glada minnen av att vi alla fnittrade och flamsade ihop. Jag tror att de stunderna av ohämmad livsglädje fördjupade vänskapen.

Men sedan drog vi oss ur det. Jag kan inte minnas något högtidligt gruppbeslut om att vi skulle avstå från gräs. Det hela förlorade bara sin lockelse, och det dröjde inte länge förrän vi knappast använde det alls.

Att vi slutade hade inte att göra med alla dessa hälsoskäl som vi förstås kände till: marijuana är beroendeframkallande hos var sjätte tonåring, röka gräs och köra bil är ett bra sätt att mista livet, ungdomar som röker tappar i intelligens och gör sämre ifrån sig i kognitiva prov.

Anledningen till att vi slutade var nog först och främst att vi alla gjorde bort oss på ett eller annat sätt. Påverkade människor gör dumma saker (det är egentligen det avgörande). En dag rökte jag på lunchrasten och sedan skulle jag hålla föredrag på en lektion i engelska. Jag snubblade mig igenom, kunde inte få till enkla meningar och kände mig fullständigt misslyckad. Det är fortfarande ett av de där pinsamma minnena som plötsligt dyker upp klockan 4 på morgonen.

Den andra anledningen var att en i vårt gäng blev totalt beroende. Han kan ha varit den smartaste av oss, men han sjönk allt djupare ner i knarkartillvaron och det gick riktigt illa.

Den tredje var att vi andra började odla mer spännande intressen. Att röka var roligt ett tag, men det var likadant hela tiden. Vi kom tidigt underfund med att man faktiskt inte blir mer slagfärdig eller kreativ av att röka marijuana (det bekräftas mer eller mindre av forskningen). Vi utvecklades till att uppskatta högre ting. Lyckans djupare källor brukar verka så att man går vidare, blir bättre på något, lär sig mer om något, övervinner svårigheter, tycker sig prestera något och blir nöjd med sig själv.

En nära vän satsade på löpning. Andra blev djupt förälskade och berusade sig på lyckokänslor av det slaget. En och annan fängslades av vetenskap eller litteratur.

Slutligen var vi nog svagt medvetna om att röka gräs inte var något att vara stolt över. Andra tycker inte att det är särskilt snyggt. Vi befann oss i det stadium, som vi väl alla fortfarande är kvar i, där vi försökte bli mer integrerade, helgjutna och ansvarstagande människor. I den processen utnyttjar man förnuftets, måttans och självbehärskningens krafter – inga egen-skaper som man förknippar med att vara hög.

Vi anade förmodligen, så som alla människor gör eller borde göra, att de handlingar man begår förändrar ens inre så att man blir lite mer eller lite mindre integrerad. Om man inte rökte alls, eller bara sporadiskt, fick man en bättre chans att bli lite mer mogen och intressant. Rökte man hela tiden skulle personlighetens kärna splittras alltmer, eller i varje fall inte mogna.

Liksom de allra flesta som prövar på droger växte vi ifrån dem. Vi lade marijuanan bakom oss. Att någon blir hög då och då fäster jag mig inte vid, men på det hela taget tycker jag inte att höggradig berusning är någon upplyftande form av njutning. Den bör inte uppmuntras.

Nu har vi ett par delstater, Colorado och Washington, som har tagit sig för att uppmuntra droganvändning. Genom att göra marijuana laglig skapar de en situation där priset kommer att sjunka kraftigt. En studie av institutet Rand tyder på att priset kan störtdyka med upp till 90 procent före skatt och andra pålagor. När priset faller och fruktan för lagens långa arm försvinner stiger konsumtionen ofrånkomligen. Det är en enkel ekonomisk princip som bekräftas av omfattande forskning. Med andra ord producerar Colorado och Washington fler knarkare.

De som debatterar dessa förändringar pekar i regel på de hälsorisker som användarna utsätter sig för eller de skatteintäkter staten får. Numera aktar sig många för att tala om knarkandets moraliska status eftersom de då skulle påstå att ett levnadssätt är moraliskt mer oantastligt än ett annat.

Men detta är självklart kärnfrågorna: Lagar präglar kulturen på djupet, så vilket slags samhälle vill vi att våra lagar ska skapa? Vilken sorts människor och beteenden vill staten uppmuntra? Min uppfattning är att staten i ett sunt samhälle vill gynna måttfulla, förtänksamma medborgare som håller styr på sig själva. I sådana samhällen underblåser staten ädlare ting som kulturella intressen och kärlek till naturen och markerar avstånd till den simplare njutning som marijuana och andra droger ger.

Genom att legalisera marijuana får invånarna i Colorado och Washington större individuell frihet. Men de göder också en moralisk ekologi där det är lite svårare att bli den sorts människa de flesta av oss vill vara.

David Brooks amerikansk journalist och författare.

Översättning: Margareta Eklöf “

DN 26 jan 2014: Krönika:

“Karin Bojs: Sakta ringar forskare in schizofrenins gåta”

“Risken för schizofreni påverkas av många hundra små genetiska fel – de kan vara olika hos varenda drabbad person. Men felen påverkar samma funktioner i hjärnan. “

“I veckan har jag ägnat en del tid åt att läsa en 44 år gammal studie från Island. Den är utförd av islänningen Jon Love Karlsson, en av de första som påvisade sambandet mellan psykisk sjukdom och kreativ begåvning.

Jon Love Karlsson jobbade på ett sätt som skulle betraktas som rätt primitivt i dag. Han jämförde register från släktforskare, patientjournaler från mentalsjukhuset Kleppur och några årgångar av Islands version av ”Vem är det”.

Primitivt eller ej, han såg ett mönster. I släkter där det fanns många fall av schizofreni och manodepressivitet fanns också fler personer som hade gjort sig bemärkta inom kreativa yrken, såsom författare och konstnärer.

Det dröjde över fyrtio år innan Jon Love Karlsson rön kunde bekräftas med mer moderna metoder. Det skedde på Karolinska institutet här i Stockholm. Med hjälp av svenska register kunde Paul Lichtenstein och hans medarbetare bekräfta att personer med kreativa yrken tenderar att ha nära släktingar med schizofreni och bipolär sjukdom (som manodepressivitet kallas i dag).

Anlagen verkar alltså vara på både gott och ont.

Att schizofreni i hög grad är ärftligt har varit känt länge. Om en enäggstvilling har sjukdomen, är risken omkring femtio procent att den andra tvillingen också är drabbad.

Men miljöfaktorer verkar också spela in. Exakt vilka vet man inte, men att vara född på vintern och vara född i en storstad tycks höja risken.

Det är fascinerande att läsa hur Jon Love Karlsson i sin studie från 1970 resonerar om hur schizofreni skulle överföras från generation till generation. Han polemiserar mot dem som tror att det bara handlar om en enda gen. Det måste vara två olika gener, förklarar han.

Numera har forskarna förstått att hundratals, eller kanske till och med tusentals gener är inblandade.

I veckan publicerade tidskriften Nature två studier, som för kunskapen ett stort steg framåt. Den ena har flera svenska medförfattare och baseras på 2 536 svenskar med schizofreni. Den andra utgår från 623 bulgariska patienter och deras föräldrar.

I båda studierna har forskarna gjort utförliga analyser av personernas dna-sekvenser.

De undersökta personerna tillhör den mindre grupp av schizofrenidrabbade som inte verkar ha sjukdomen i släkten. Hypotesen är att de har fötts med ett antal helt nya mutationer som ökar deras risk. Alltså små varianter i generna som varken finns hos deras mamma eller pappa.

Resultaten stöder den hypotesen. Den bulgariska studien bekräftar också vad andra studier har visat på senare år: ju äldre föräldrar, särskilt pappor, desto större risk för sådana nya mutationer. Det förklarar rön från bland annat Sverige att risken för schizofreni ökar något med äldre pappor.

Forskarna i de två studierna hittar massor av genvarianter som verkar hänga samman med risken för schizofreni. Många av dem är kända sedan tidigare, några är helt nya. En del verkar också höja risken för andra psykiska funktionshinder, såsom autism.

Först kan man få intrycket att allt är en total röra, att alla de nya resultaten pekar åt helt olika håll. Men det finns gemensamma egenskaper hos många av de funna generna. De påverkar samma funktioner i hjärnan. Det handlar bland annat om synapser, där nervcellerna kommunicerar med varandra, och om vissa receptorer där.

Schizofrenins gåta är svår – mycket mer komplicerad än Jon Love Karlsson trodde för 44 år sedan. Men veckans två studier visar att det går framåt, även om det går med små steg.

Karin Bojs centralred@dn.se "

DN 27 jan 2014:

"E-tjänsten en succé i Uppsala – men läkarna är kritiska"

"Nära var tionde Uppsalabo har redan kollat sin journal på nätet. I Uppsala har patientsuccén fått skarp läkarkritik men Stockholms läkarförening är mer positiv. – Det är bra att patienten får tillgång till journaluppgifter digitalt, säger ordförande Heidi Stensmyren. "

"Omkring 47 000 personer i Uppsala län har kollat sin journal på nätet sedan starten för drygt ett år sedan. Det är sju procent av alla patienter i länet och de är fördelade jämnt över både kön och ålder.

– Jag har aldrig varit med om en webblösning som blivit så populär så snabbt. Flitigast användare är patienter som haft kontakt med vården det senaste halvåret och är stora konsumenter av vård, säger Benny Eklund, projektansvarig i landstinget i Uppsala län.

Från läkarkåren har kritiken varit desto hårdare. Uppsala allmänna läkarförening har anmält tjänsten till sju statliga instanser, bland andra Datainspektionen, Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen. Samtliga som prövat saken har gett webbtjänsten grönt ljus.

Rykten har också spridits om att tjänsten skulle vara farlig. En patient påstås ha upphört med sin behandling och fått tarmvred, en annan fått blodförgiftning och tre cancerpatienter hamnat på psyket efter att ha läst sina nätjournaler. Enligt landstinget i Uppsala är uppgifterna falska.

DN 27 jan 2014: Krångel för fäder:

“Krav på regler för ”surrogatbarnen”

“Trots att fler än 100 svenska barn kommit till genom surrogatarrangemang saknar Sverige i dag helt regler för hur föräldraskapet ska slås fast. “

“Robert och Fredrik Skoglund har genom surrogatmödraskap i Indien fått tre barn – Alwina, 3 år, samt Selma och Alexander, 1,5 år.

Fredrik är biologisk far och en okänd indisk kvinna är mor genom äggdonation. Två andra kvinnor var gravida och födde barnen, varefter de lämnade dem till Robert och Fredrik.

– När faderskapet skulle fastställas tog det väldigt lång tid. Under den tiden fick vi inte föräldrapenning, inte barnbidrag och vi kunde inte teckna barnförsäkring. Barnen var rättslösa, berättar Robert Skoglund.

Med Alwina tog det ett halvår innan Fredrik blev juridisk förälder. Därefter kunde Robert ansöka om närståendeadoption, vilket tog ytterligare åtta månader.

En tydlig svensk lagreglering kring hur föräldraskap ska fastställas vid surrogatarrangemang brådskar, anser Jane Stoll, forskare vid Uppsala universitet, som beskriver problematiken i en ny avhandling.

– Barnet behöver och har rätt till föräldrar när det föds, säger hon.

I dag är det inte säkert att svenska myndigheter erkänner det föräldraskap som surrogatmammans land har fastställt. I värsta fall riskerar föräldrarna att förlora sitt barn om myndigheterna inte kan godkänna deras föräldrarättsliga status.

– Barnen kommer in till Sverige utan både rättslig far och mor. Enligt svensk lag är det den som föder barnet som är biologisk mamma. Om surrogatmamman är gift är det hennes man som räknas som far till barnet, även om könscellerna tillhör det beställande paret, säger Jane Stoll.

Ingvar Karmhed/TT”

“**Fakta.**
Med surrogatmödraskap menas att en kvinna blir gravid och bär barnet åt någon annan.

Surrogatmödraskap är i dag varken tillåtet eller förbjudet i Sverige. En majoritet i Statens medicinsk-etiska råd tog i fjol ställning för att så kallat altruistiskt surrogatmödraskap bör vara tillåtet.

Frågan behandlas nu i en statlig utredning som ska vara klar sommaren 2015.

Källor: Socialstyrelsen, surrogat.nu, Smer “

DN 28 jan 2014: Forskning. Framställning av stamceller:

“Ny metod ger hopp åt parkinsonsjuka”

“Ett nytt sätt att framställa mänskliga stamceller ökar hoppet om att ersätta skadade celler och bota sjukdomar som diabetes och Parkinsons sjukdom. Metoden kan påverka USA:s avvisande hållning till medicinsk användning av stamceller. “

“I går presenterade svenska och internationella forskare resultat som gör det möjligt att bygga upp en stamcellsbank där cellerna kan matchas mot olika vävnadstyper för att undvika avstötning.

Med den nya metoden kommer de embryon varifrån cellerna tas teoretiskt också att kunna användas för att föras in i en livmoder. Det kan medföra att USA, som inte tillåter att stamceller tas från embryon som sedan blir livsodugliga kan mjuka upp sin hållning i stamcellsfrågan.

Metoden bygger på att en enda cell ur ett åttacelligt embryo plockas ut för att odlas med klinisk kvalitet. Hittills har man använt djurproteiner eller andra mänskliga celler vid odlingen vilket ”smutsat ned” stamcellerna.

– Man har kunnat odla mänskliga embryonala stamceller sedan 1998. Men det har inte skett i en i en kemiskt definierad miljö, och embryona har förstörts i proceduren, säger Karl Tryggvason, professor i medicinsk kemi vid Karolinska institutet.

Det etiska dilemmat har haft stor betydelse i till exempel USA. Där har man gång på gång förbjudit kloning av nya stamcellslinjer från foster.

– Nu tar vi en stamcell från embryot och sätter sedan tillbaka embryot i frysen. I princip kan det sedan användas för att skapa ett nytt barn. Så vi dödar inget, och det kan ha stor betydelse i USA, säger Karl Tryggvason.

Tryggvason menar att det viktiga är att det nu kan ske i helt kontrollerade former där alla komponenter är kända och där det inte finns något som förorenar proverna.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se “

“**Fakta. Stamceller**
Stamceller kan utvecklas till andra, specialiserade celler.

Det befruktade ägget är den första stamcellen, och är ursprunget till alla andra celler.

Stamceller som tas från några dagar gamla embryon har fortfarande kvar förmågan att utvecklas till alla andra slags celler i kroppen.

Vuxna stamceller, som till exempel blodstamceller, har kommit längre i sin utveckling. “

13 Hushållet. Mat, boende, energi, konsumtion, ekonomi.

(Hem- och konsumentminister. Energiminister)

Bostadspolitik och skattepolitik.

Det finns starka krafter som vill ändra hyresregleringen men det bör inte ske. De ändringar som föreslås gäller främst att hyrorna ska öka och bli på något sätt marknadsanpassade så att folk inte har råd att bo i sin lägenhet utan flyttar och de som har råd flyttar in. Man menar att bostadsbristen ska försvinna på det sättet, men resultatet kan bli att bostadsbristen visserligen minskar, men därför att folk inte har råd att efterfråga bostäder. Det är somliga nationalekonomer som ser saken på detta sätt och fastighetsägare som vill tjäna mer pengar. Det viktiga för dem är inte att folk har råd att bo.

F d socialdemokratiska statsministern Göran Persson, som nu är anställd hos ett privatföretag, hör till dem är med i ett förslag som vill höja hyrorna, vilket är illa. Förslaget innehåller synpunkter på byggprocessen som kanske är bra och kanske kan öka bostadsbyggandet.

Det som behövs är förmodligen statliga subventioner till byggande av hyreslägenheter, vilket är acceptabelt med hänsyn till hyreslägenheternas centrala roll i samhället. Ett sätt att minska kostnaderna för bostadsbyggandet är att staten köper den mark som används för byggande av hyreslägenheter, och upplåter marken utan ränta. Markvärdet stiger sedan med inflationen så att staten inte gör någon förlust, bara blir rikare för varje år. Enligt Nybyggarkommissionen i politikområdet " Planering av fysiska miljöer" är tomtkostnaden 18-20% av produktionskostnaden.

Det har kommit upp flera förslag om ändringar av skattesystemet. De förslag som kommit är synnerligen olämpliga. okunniga och oroväckande. Det nu gällande systemet för inkomstskatter är huvudsakligen bra om man undantar jobbskatteavdragen, som i onödan gynnar dem med höga inkomster. Det finns tyvärr inte tid nu att gå mer in på detta. I slutet på politikområdet om pengar finns en särskild del om skatter från tidigare sammanställning, den ska byggas på med kommentarer om de dåliga förslag som tillkommit sedan den skrevs.

Från http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf Sid 11-15:

Hushållsverksamheter. Hemkunskap.

64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
645 Användning av inventarier o d
646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
649 Personvård: barn, hemsjukvård o d .

Detta är verksamheter som världens 7 miljoner människor alla har mer eller mindre. Verksamheterna är inte likadana världen över. I många fall är hushållen fattiga och lever på mindre än ett par tre dollar om dagen = cirka 20 kr per dag, hur det nu går till.

I Sverige är rimliga lägsta hushållskostnader i förvärsarbetande åldrar år 2013 för vuxen ensam 145 000 kr om året = cirka 400 kr per dag, för makar 220 000 kr = cirka 600 kr per dag. Pensionärer cirka 375 kr per dag och pensionärsmakar cirka 560 kr per dag.

Hushållverksamheterna är grundläggande problem både i Sverige och världen. De är grunden för välfärden.
I världen:

641 Maten. Är i världen som helhet ett problem. Det förekommer svält och näringsbrist. Skördarna slår fel. Mat slängs. Fördelningsproblem. Befolkningen ökar, räcker maten?

643 Bostäder. Bostadsbrist i Sverige. I världen dåliga bostäder och för få. Hälften av världens befolkning bor i städer, ofta tätt i höga hus utan kontakt med natur och därmed med tvivelaktig livskvalitet. Många sover på gatan.

644 El-, gas-, värme-, vatten- och hygienförsörjning. Vatten och avlopp saknas ofta, ger sjukdomar och elände. Energibrist. Hur göra den energi som behövs?

645 Tillbehör till boendet, inventarier, kommunikations- och transportmedel. Till fattigdom och dåliga bostäder hör dåliga tillbehör.

646 Personlig hygien. Kläder. Personliga hjälpmedel, t ex kryckor i den mån de inte finns med bland inventarierna. Hit kan man räkna sådant som bygger upp kompetensen och livskvaliteten, skolutbildning, information, läsmöjligheter. Säkerligen stora brister i världen.

647 Hushållsekonomi. Tillgång till pengar att betala hushållsverksamheterna med. Arbetslöshet. Skatter, försäkringar, generella bidrag mm. Lån och skulder.

648 Städning rengöring tvätt o d. Finns inte vatten och avlopp lätt tillgängligt blir det mycket problem. Ta bort farliga kemikalier, baciller.

649 Vård av barn, äldre och sjuka. Gemensamma organ som stöd saknas ofta

Hushållen är beroende av andra verksamheter än de egna hushållsverksamheterna: vägar, transportsystem, skolor, sjukhus m m

På nästa sida har gjorts en kort sammanställning av sådana andra verksamheter, så att alla verksamheter finns med. Den är gjord efter svenska förhållanden, men gäller i princip överallt i världen.

Ur den kan man utläsa vilka de viktigaste politiska problemen är.

För företag och företagare kan göras liknande sammanställning, men verksamheterna blir då ordnade på annat sätt.

Hushållsverksamhet	Är beroende av
641 Matlagning. 642 Måltider Restauranger	63 Biologisk produktion 66 Livsmedelsindustri 63 Livsmedelshandel 61 Livsmedelskontroll 62 Ingenjörsverksamheter för produktion och kontroll o d
643 Boende, hotell, härbärge, tält	643 Bostadsmarknad 647 Hyresvärdar 69 Bostadsbyggen. 66-68 Material 71 Fysisk planering av bostadsområden och serviceområden 758 Social miljö i bostadsområden 62 Ingenjörsverksamheter för produktion och planering o d
644 El-, gas-, värme-, vatten-hygienförsörjning o d.	644 Elsystem 644 Vattenkraftverk, kärnkraftverk vindkraftverk, värmepumpar, fjärrvärme. 71 Planering frisk luft. 644 Vatten- och avloppssystem 644 Avfallshantering 69 Produktion och reparation av kraftverk, vatten- och avlopp od 71 Översiktlig planering av kraftsystem, hygiensystem o d 62 Ingenjörsverksamheter för produktion och planering
645 Användning av inventarier o d. Möbler, TV o d, telefoner, cyklar, bilar, hushållsutrustning	653 Möbelhandel, handel för TV, telefoner, transportmedel m m 68 Produktion av möbler, TV o d, transportmedel m m 656 Vägar, vägskötsel. vägavgifter 71 Översiktlig planering vägar o d 656 Kollektivtrafik. 654 Televerks. 62 Ingenjörsverksamheter för produktion och planering o d
646 Personlig hygien, kläder o d, Förmåga, kompetens	646 Personlig hygien, klädvård 653 Handel för kläder od 68 Produktion av kläder o d 7957 Utbildning 70 Kultur 7914-794 fritidssysslor 796-799 Sport och idrott 73-78 Utställningar, musik 655 Förlag 659 Reklam 80-99 Tidningar o annan läsning 651 Datorkunskap 6520 Tillgång till myndigheter 6525 Militära verksamheter 7952-7959+658 Sociala miljöer 61 Läkare, sjukhus 11-19 Inre verkligheter. 2 Religion
647 Hushållsekonomi. Inkomster, utgifter	658 Arbetsmarknad, arbetsgivare arbetsförmedling, fackföreningar, arbetsinkomster 657 Försäkringar,skatter,kapitalinkomster,skulder.Barnbidr,bostbidr 7951 Socialvård, socialbidrag 653 Handel med varor 653 Handel med utlandet 647 Hyror och bostadsutgifter 644 Bränsleutgifter o d 647 Hushållsutgifter 656 Resor
648 Städning, rengöring, tvätt	648 Städning .Kemikalier. Baciller
649 Personvård: barn, hemsjukvård, äldrevård	649 Personvård: barn, älrevård hemsjukvård od 7951 socialvård 61 Läkare 7957 Dagis och skolor
	Alla verksamheter är beroende av 10-19 Samhällets och individernas kunskaper, värderingar och moral 31-39 Politiska verksamheter 50-59 Naturkunskaper, matematik

Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2013 och bostadskostnader mm.

Koll på pengarna 2013 (388 kb)

Så här ser Konsumentverkets beräkningar av månadskostnader ut för olika hushåll för år 2013.

Konsumentverket gör varje år en beräkning av vad som är rimliga kostnader för hushåll av olika storlek. Du kan ha nytta av siffrorna på flera sätt. De kan vara en utgångspunkt när du vill gå igenom din ekonomi. Du kan också jämföra våra beräkningar med dina egna. Går det att minska några kostnader?

Konsumentverkets beräkningar
Beräkningarna innebär inte en mycket låg standard, men det är inte heller någon lyxnivå. Du ska klara dig även på längre sikt. I beräkningarna förutsätts att du inte har några funktionsnedsättningar eller sjukdomar som innebär extra utgifter för till exempel hjälpmedel eller mediciner. Det förutsätts också att du bor i lägenhet och inte har några utgifter för trädgård eller reparationer. Observera att inte alla hushållskostnader ingår i beräkningarna. Kostnader som inte ingår är till exempel för resor, hälso- och sjukvård, glasögon, presenter, semester, kalas, alkohol, tobak och spel.

Detta innehåller kostnadsposterna

Mat: Alla måltider i hemmet. Matkostnad för alla måltider i Konsumentverkets matsedel. Det är en fyraveckors näringsberäknad matsedel som täcker dagsbehovet av energi och näring för respektive åldersgrupp. Matsedeln består av frukost, lunch, middag och 2–3 mellanmål.

Alla måltider i hemmet utom lunch. Matkostnad utom lunch fem dagar per vecka. (Barnen äter i skolan och vuxna äter på restaurang). Övriga matkostnader som du har för exempelvis festmåltider och extra fika (hemma eller på uteställe) ingår inte i beräkningen. Du måste själv lägga till den kostnad du har för detta.

Personlig hygien inkl. tandvård: Gäller sådant som tvål, tandkräm, blöjor, hårklippning m.m. samt kostnad för ett årligt tandläkarbesök (undersökning) för vuxna.

Kläder, skor: Ett basbehov av vanliga kläder och skor som används till vardags, på fritiden och för något festligare tillfälle. Här ingår även tillbehör som väska, klocka och paraply.

Fritid, lek: Vanliga fritidsaktiviteter, leksaker, böcker, skidor, cykel, föreningsavgift m.m.

Mobiltelefon: Kostnaden för telefon med kontantkort.

Barn- och ungdomsförsäkring: Kostnad för sjuk- och olycksfallsförsäkring för barn och ungdomar. Försäkringen avser även sjukdom samt olycksfall under fritid.

Förbrukningsvaror: Dagligvaror som främst används för vård och skötsel av hemmet som tvätt- och rengöringsmedel, toalett- och hushållspapper m.m.

Hemutrustning: Möbler, husgeråd, tv, dator m.m. Frys, diskmaskin och tvättmaskin ingår inte.

Medier: Kostnad för bredband, fast telefoni, tv-licens och dagstidning m.m.
Hemförsäkring: Kostar olika beroende på hemmets försäkringsbelopp och bostadsort. Storstad: över 200 000 invånare. Mellanstor stad: 50 000–200 000 invånare. Mindre tätort: under 50 000 invånare.

Månadskostnader år 2013, förvärvs-arbetande icke-pensionärer:

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda	2260	1770	2260+1770
Hygien (personlig)+			
Kläder och skor+			
Lek och fritid+			
Mobiltelefon+	1760	1900	1760+1900
Förbrukningsvaror+			
Hemutrustning (inklusive dator)+			
Media (Fast telefon, Internet mm)+			
Hemförsäkring+	1570	1570	1730
Hushålls-el	340	340	430
Summa per månad 2012	**5930**	**5580**	**9850**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5760**		

Årskostnader år 2013, förvärvs-arbetande icke-pensionärer:

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2013 enligt månadsedovisningen.	**5930**	**5580**	**9850**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5760**		
2013 per år:	**69120**		**118200**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5100	61200		
Makar 3rok, 12x 6100			73200
Summa per år 2012, bostad + övrigt	130320		191400
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	14280		28560
Summa per år 2013: bostad + övrigt	**144600**		**219960**
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat	**145000**		**220000**

Makar 152 % av ensam.

Ensam man	146640	
Ensam kvinna	142440	skillnad 4200 kr

Kostnader för barn har behandlats i
Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Pensionärer 2013.

Kostnadsökningen för livsmedel är något lägre än för förvärvsarbetande, men kostnaderna för läkare och läkemedel är något högre. Man kan räkna med samma totala kostnadsökning 2013 för pensionärer som för förvärvsarbetande icke-penionärer, dvs 3000 kr för ensam och 4000 kr för makar/sambor:

2013:
Ensam 137 000 kr
Makar/sambor 203 000 kr.
Makar 148% av ensam.

Hur förbättra välfärdsfördelningen?

Ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn.
Inkomstfördelning 2013 och försämring/förbättring 2006-2013:

Månadslön ca kr	Decilgrupp 1-10 20-64 år Med och utan barn.Ensam och i par.	Överskott ensam 2013 minus 2006
1000	1 = medelvärde i lägsta tiondelen	säg -16000
4000	P10 = övergränsen för lägsta tiondelen	säg -15000
8000	2 = medelvärde i grupp 2	ca -14000
13000	3	ca - 8000
18000	4	ca - 2000
22000	5	ca 2000
24000	P50 = mittvärdet = median	ca 5000
25000	Medelvärde	ca 6000
25000	6	ca 6000
28000	7	ca 12000
32000	8	ca 23000
37000	9 = medelvärde i grupp 9	ca 33000
42000	P90 = undergränsen för högsta tiondelen	ca 37000
61000	10 = medelvärdet i högsta tiondelen	ca 52000

Hur klarar sig de med underskott?

Överskottsbeloppen/underskottsbeloppen avser ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. Decilgrupperna avser både sådana med och sådana utan barn och avser också både ensamma och sådana som lever i par. Den offentliga statistiken är upplagd så att man inte kan dela upp på lämpligt sätt.

Några ensamma ungdomar kan få ungdomsbostadsbidrag.

Några med barn kan få bostadsbidrag och bidrag för barnen.

Pensionärer är inte med i undersökningen nu. Statistik över pensioner har Försäkringskassan med möda levererat, men statistiken är sådan att man inte kan skilja mellan ensamma och par och inte får veta något om eventuella bostadsbidrag. Se tabell på sidan 89 i http://wimnell.com/omr36-39z.pdf

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika inkomst Överskott /år		Decilgrupp M+K ca
6001	575	6900	5426	65112	-79888	- 89776	cacaP10	
7001	779	9348	6222	74664	-70336	- 70672		
8001	982	11784	7019	84228	-60772	- 51544		2
9001	1185	14220	7816	93792	-51208	- 32416		
10001	1388	16656	8613	103356	-41080	- 13288	kris-	
11001	1651	19812	9350	112200	-32800	4400	gräns	
12001	1916	22992	10085	121020	-23980	22040		
13001	2180	26160	10821	129852	-15148	39704		
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	57344	kris-	3
15001	2683	32196	12318	147816	2816	75632	gräns	
16001	2948	35376	13053	156636	11636	93272		
17001	3240	38880	13761	165132	20132	110264		
18001	3504	42048	14497	173964	28964	127928		4
19001	3769	45228	15232	182784	37784	145568		
20001	4060	48720	15941	191292	46292	162584		
21001	4325	51900	16676	200112	55112	180224		
22001	4590	55080	17411	208932	63932	197864		5
23001	4855	58260	18146	217752	72752	215504	P50	
24001	5120	61440	18881	226572	81572	233144		
25001	5384	64608	19617	235404	90404	250808		6
26001	5655	67860	20346	244152	99152	268304		
27001	5946	71352	21055	252660	107660	285320		
29001	6529	78348	22472	269664	124664	319328		7
30001	6819	81828	23182	278184	133184	336368		
35001	8269	99228	26732	320784	175784	421568		8
40001	10654	127848	29347	352164	207164	484328	P90	9
45001	13104	157248	31897	382764	237764	545528		
50001	15554	186648	34447	413364	268364	606728		
55001	18244	218928	36754	441084	296084	662168		
60001	20944	251328	39057	468684	323684	717368		10

Förslag till riksdagsbeslut.

TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under 150 000 kr per år = 12 500 kr per månad.

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas

Mycket angeläget, helst redan i budgeten för 2013, men annars 2014. Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352.

Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
Bostadsbidrag för ensam:
Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 5100 kr per månad. Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 165 600. Slutavtrappat vid inkomst 58500+165 600= 224 100 per år= 18 675 kr per månad.
Makar: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 6100 kr per månad. Max bidrag 4 200 kr per mån= 50 400 kr per år.= per make 25 200 Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 100 800. Vid lika inkomst slutavtrappat vid inkomst 58500+100 800= 159 300 per år= 13 275 kr per månad.
De med studiemedel och 18-28 år: (anpassat till befintligt system): 75% av bostadskostnad mellan 1800 och 3600 kr per månad. Avtrappning 33% från inkomst 41000 för ensam och 58000 för makar som i befintligt system, eller 25% från inkomster avpassade efter det.

Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginaleffekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Morgondagens reaktor löser kärnavfallsfrågan.

Dagens lättvattenreaktorer förbrukar cirka 0,7 procent av energin i kärnbränslet. Resten placeras i slutförvar. För nästa generations kärnreaktorer ser situationen annorlunda ut. Målet för framtiden är 99 % förbränning och återvinning av bränslet.

Det innebär att vi kan köra kärnkraftverk i Sverige i 5 000 år till utan att behöva gräva upp mer uran ur marken, säger Janne Wallenius, professor i reaktorfysik vid KTH.

Han samarbetar tillsammans med forskare från Chalmers och Uppsala universitet för att förverkliga den fjärde generationens kärnkraft. I detta samarbete ingår projektet Electra, en liten blykyld reaktor för forskning och utbildning med planerad byggstart år 2020.

– Med denna typ av reaktor kan uranbrytningen upphöra helt. Testreaktorn Electra kan leda till en säkrare och uthålligare kärnkraft, som kan drivas av återanvänt avfall i 5 000 år, säger Janne Wallenius.

Allt använt kärnbränsle i Sverige förvaras i dagsläget i en bassäng i Oskarshamn, i väntan på att inneslutas i kopparkapslar och grävas ner i marken för djupförvaring. Enligt Janne Wallenius skulle den svåra frågan om slutförvar av kärnbränsle lösa sig när den fjärde generationens kärnkraft blir verklighet.

– Dagens använda kärnbränsle ska djupförvaras i hela 100 000 år. Våra nya reaktorer kommer att drivas på just det använda kärnbränslet, säger Janne Wallenius.

Det är förstås ändå viktigt att fortsätta utvecklingen av djupförvar för kärnavfallet, fortsätter han. Den lilla mängd kärnavfall som skapas av en Generation 4-reaktor behöver dock inte förvaras i marken längre än 1 000 år, jämfört med tidigare 100 000 år.

– Den globala årsproduktionen av koppar på jorden skulle inte räcka till hela världens slutförvar, men faktum är att stålkärl skulle räcka bra för de nya reaktorernas bränsleavfall, säger Janne Wallenius. Han fortsätter med att berätta att en unik egenskap med testreaktorn Electra är att de ersätter vattenkylningen med rent, flytande bly.

– Jag och min forskargrupp är först i världen att designa en realistisk reaktor som är helt blykyld, säger Janne Wallenius.

Vårt projekt behandlar direkt frågan om säkerhet. Blyet ska cirkulera självt, så vi behöver inga pumpar. Och bly kokar inte bort, så man behöver inte vara rädd att kylmedel ska försvinna, som skedde i Fukushima.

Bly är också ett väldigt bra strålskyddsmaterial. Dessutom skyddar det även kemiskt, eftersom det binder till sig jod så att det inte släpps ut. Bästa kylning i ett avancerat kärnkraftverk får man därför med bly.

Socialdemokraterna bör vara framsynta och satsa på den fjärde generationen kärnkraft som blir säkrare och effektivare och som kan använda kärnavfallet från de äldre kärnkraftverken så att man slipper de stora, dyra och svåra problemen med att förvara det i evig tid. Att avstå från de nya kärnkraftverken är inte förnuftigt.

DN 24 nov 2013: Bostadsmarknaden.

”Hyreskontrollen måste bort för att få fart på byggandet"

“Förstörd marknad. Den brist och de köer som decennier av kontrollerade hyror orsakat skadar hela samhällsekonomin. För att åter få i gång produktion av nya hyresbostäder och utnyttja de befintliga bostäderna bättre krävs en ordnad och gradvis avveckling av hyreskontrollen, skriver Assar Lindbeck. “

“Antag att svenska staten inför priskontroll för bilar, både nyproducerade och gamla, så att den inhemska efterfrågan på bilar skulle bli större än tillgången. Vi skulle få bilbrist, med köer och svarta marknader för begagnade bilar. Om det reglerade priset skulle sättas tillräckligt lågt skulle svensken, liksom östtyskarna under kommunisttiden, behöva vänta i många år för att få en bil levererad.

Vi har hittills sluppit detta. Men en liknande situation har svenska staten sedan 70 år ställt till med på ett ännu viktigare område: marknaden för hyresbostäder. Hyreskontrollen har inte bara skapat köer och svarta marknader, och därmed en korrumperad bostadsmarknad. Dessutom har privat kapital jagats bort från marknaden för hyreslägenheter. Det är lätt att förstå att detta får negativa konsekvenser för produktionen av hyreslägenheter, vilket skärper den bostadsbrist som skapats av hyreskontrollen. Före andra världskriget placerade svenskar med god ekonomi ofta sitt kapital i nybyggda fastigheter. I dag väljer de, delvis som ett resultat av hyreskontrollen, andra placeringar.

Allt detta gäller oavsett om vi talar om den hyresreglering som infördes under andra världskriget eller de varianter för hyreskontroll som, sedan ett antal år, har ersatt den gamla hyresregleringen. På så sätt får vi fått en bostadsmarknad med *insiders* och *outsiders*. Insiders är de som har första-handskontrakt på en hyresrätt. Hyresmarknadens outsiders är de som saknar egen bostad, eller som har andrahandskontrakt, och gång på gång tvingas flytta mellan olika bostäder, eller som tvingas köpa hyreskontrakt svart. Outsiders är i själva verket i stor utsträckning samma grupper som är outsiders på arbetsmarknaden – ungdomar, de som flyttar geografiskt inom Sverige och invandrare.

Nu kanske någon säger att man inte bör jämföra bostadsmarknaden med marknaden för personbilar. Man hör ibland att bostäder, i motsats till bilar, bör fördelas efter sociala kriterier snarare än via en bostadsmarknad. Men sådan fördelning skulle inte fungera. Då skulle myndigheterna nämligen tvingas att köra ut folk från sina fler-rumslägenheter när barnen flyttar hemifrån så att familjer med små barn skulle kunna flytta in i dessa lägenheter. Det är just för att slippa sådana auktoritära arrangemang som det är viktigt att återställa en fungerande marknad för hyreslägenheter, där folk själva kan välja – liksom på flertalet andra marknader för varor och tjänster.

Som ett resultat av hyreskontrollen lockas hushåll att stanna kvar i sin hyreskontrollerade lägenhet också sedan antalet familjemedlemmar minskat. På så sätt kommer bostadsbeståndet att utnyttjas dåligt – med stora välfärdsförluster i samhället som helhet. (I en ny studie har Boverket försökt kvantifiera denna välfärdsförlust.) Men en förstörd marknad för hyreslägenheter har genomgripande konsekvenser också på andra samhällsområden. Genom att rörligheten på arbetsmarknaden skadas uppstår skadeverkningar på hela samhällsekonomin. Vidare ökar trafiken när det blir svårt att hitta en bostad som ligger på bekvämt avstånd från arbetsplatsen. Hyresfastigheter omvandlas till bostadsrätter, vilket i Stockholm resulterat i att antalet hyreslägenheter ständigt faller trots viss nyproduktion av hyreslägenheter. Genom att bostadsproduktionen och därmed också de kommunala investeringarna

gått ner, samtidigt som sparandet ökat, har Sverige dessutom fått ett stort överskott i bytesbalansen mot utlandet sedan mer än ett decennium tillbaka – utan att detta varit något uttalat mål för den ekonomiska politiken. Det är långt ifrån självklart varför Sverige fortsättningsvis, år efter år, bör använda sex procent av landets produktionsresurser för att samla på oss finansiella fordringar på utlandet i stället för att investera i hyreslägenheter och kommunal infrastruktur här hemma.

Den officiella politiska synen på bostadsbristen har sedan länge varit att den kan, och bör, byggas bort vid fortsatt hyreskontroll. Det var i princip samma tanke som fanns bland många politiker under 1960-talet att bristen på gatu-utrymme för bilar i våra städer borde byggas bort genom bredare gator och fler parkeringshus, i stället för att sätta pris på att utnyttja det knappa gatunätet för bilkörning. Det är sant att man genom stora subventioner av bostadsbyggande kan uppnå balans mellan efterfrågan och utbud på *nya* bostäder. Men när sådan balans inträffar försvinner incitamenten att bygga fler bostäder – både bland privata och kommunala aktörer. Samtidigt skulle efterfrågan fortsätta att överstiga tillgången på *gamla* bostäder med fortsatta köer och svarta marknader för sådana bostäder. Man kan nämligen inte bygga i kapp efterfrågan på gamla bostäder som har reglerade hyror.

Problemet illustreras väl av det starkt subventionerade ”miljonprogram” för bostadsbyggande som forcerades fram efter socialdemokraternas nederlag i 1966 års kommunalval. När marknaden för *nyproducerade* bostäder så småningom kom i balans på vissa orter, ibland med en tendens till överskott, föll nyproduktionen ihop samtidigt som köerna för lägenheter i äldre hyresfastigheter fanns kvar. Fallet förstärktes av att de statliga subventionerna i huvudsak avvecklades.

Nu hävdas ibland att en avveckling av hyreskontrollen inte skulle leda till fler hyreslägenheter. Man pekar då på att prissättningen på nyproducerade hyreslägenheter siktar på att täcka byggnadskostnader inklusive normal avkastning på kapitalet. Men detta resonemang håller inte. För det första vågar privata investerare inte bygga nya hyresfastigheter om dessa efter ett antal år åter kan hamna under priskontroll som begränsar avkastningen. Nyproducerade fastigheten skall ge avkastning under flera decennier. För det andra fordras det *under en övergångstid* en högre avkastning i en sektor som man vill ska expandera än i andra sektorer för att uppnå en överflyttning av resurser till den förstnämnda sektorn, i detta fall produktionen av hyresfastigheter. Det är viktigt att ha klart för sig denna dynamiska aspekt på prisbildning och vinster.

Slutsatsen är att en avveckling av hyreskontrollen – gradvis och i ordnade former – är avgörande både för att utnyttja det existerande bostadsbeståndet mer effektivt och för att få i gång nyproduktionen av hyreslägenheter. Men det är väl känt att en kraftig ökning av bostadsbyggandet också förutsätter en grundläggande omstöpning av byggnadsregler och tillståndskrav som i dag försenar, komplicerar och fördyrar bostadsbyggandet. Hur det skall gå till är en fråga som jag överlämnar till sakkunniga på det området.

Assar Lindbeck, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet “

“Det här är den första av två artiklar av Assar Lindbeck om hyresmarknaden. “

DN.se 27 nov 2013:

”Assar Lindbeck har fel om miljonprogrammet”

“REPLIK. Miljonprogrammet (byggandet av en miljon bostäder 1965-75) var inte starkt subventionerat. Det var i princip osubventionerat och lämnade mycket beskedliga avtryck i statsbudgeten. “

“Miljonprogrammet finansierades med ett räntelånesystem, som innebar att räntan lades till låneskulden. Den del som blev ökat lån trappades successivt av. Efter ett antal år skulle även den del av låneskulden som utgjordes av tidigare obetald ränta börja amorteras. Bostadskostnaderna ökade därigenom årligen. Denna finansiering gällde för såväl hyrda som ägda bostäder. Ökningen av hushållens bostadskostnader var tänkt att ske i takt med deras ökade betalningsförmåga. Den hade under 1960-talet ökat med runt 4 procent årligen.

Det kan naturligtvis finnas indirekta kostnader då möjligheten att få bostadslån var starkt reglerad, men man ska då notera att byggkostnaderna under miljonprogrammets tio år var realt oförändrade trots en extremt hård press på byggresurserna. Främst beroende på en mycket stark produktivitetsutveckling i byggnadsindustrin. Beslutet om miljonprogrammet togs för övrigt av Sveriges riksdag 1965. Ett år före Socialdemokraternas förlustval 1966.

1975, då miljonprogrammet avslutats, lades bostadsfinansieringen om med direkt skattesubventionering av räntekostnader över en av staten garanterad ränta. Det var då bostadssubventionerna sköt i höjden så att de nått nära 30 miljarder kronor årligen när jag 1988 tillträdde som generaldirektör för Boverket. Det var alltså inte så, som Assar Lindbeck skriver, att subventionerna avvecklades utan precis tvärtom – de exploderade. Avvecklingen av subventionerna tillhör 1990-talet – efter krisen.

Att Assar Lindbäck har fel om miljonprogrammet behöver inte betyda att han har fel i övrigt i sin kritik av hyresregleringen, men det minskar ändå sannolikheten för att han har rätt.

Gösta Blücher, generaldirektör på Boverket 1988-1998 “

DN.se 27 nov 2013:

”Avregleringar har lett till färre och dyrare bostäder”

“REPLIK. **Assar Lindbeck drömmer som vanligt om marknadshyror. Det har han gjort så länge man kan minnas. Det är pinsamt med dessa drömmare om marknad som är så fast i sin teori att de varken kan se historien eller mekanismerna och inte heller se vart deras förslag leder.-”**

“Under större delen av efterkrigstiden har vi haft ett stort bostadsbyggande och en mycket snabb höjning av bostadsstandarden. Under andra världskriget var den normala familjebostaden ett rum och kök med låg standard till hög kostnad. Några decennier senare var standard och storlek något helt annat. Den utvecklingen var möjlig genom starka regelsystem för byggkostnader, hyror och priser på merparten av både nya bostäder och äldre bostäder. Viktigt var också allmännyttans och bostadskooperationens stora roll.

Sedan 20 år har vi gjort ett gigantiskt försök med avreglering och med nedtoning av allmännyttans och bostadskooperationens roller i tro att friare regler och privata aktörer skulle leda till mer, bättre och billigare.

Det är nu dags att konstatera att det i stället har blivit väsentligt mindre och dyrare. Och bostäderna har knappast blivit bättre.

Vi har i dag ett lågt bostadsbyggande av alla typer av bostäder, inte bara av hyresrätter. Samtidigt ligger vinstnivåerna på nya bostäder, såväl på hyresrätt som på de andra upplåtelseformerna mycket högt.

Det är helt enkelt så att aktörerna tjänar mer på bostadsbrist och ett lågt byggande än på ett byggande som till mängd och pris svarar mot de verkliga behoven.

Uppenbarligen klarar inte aktörerna på egen hand att ändra marknadens sätt att fungera. Det krävs därför ett helt nytt regelsystem för byggsektorn.

Nu är inte problemet bara de höga hyrorna, priserna och vinsterna i nyproduktionen. Vi har också fått en situation där boendekostnaderna i de befintliga bostäderna är för höga för att klara en god boendestandard för hushåll med måttliga inkomster. Samtidigt som vinsterna i såväl privatägda som kommunägda bostadsbolag har ökat mycket starkt.

Det är givetvis inte ännu högre hyror och vinster som ger en god boendestandard utan helt andra åtgärder som behövs.

Till sist är det pinsamt med Lindbäcks och andras osaklighet. De påstår att hyresgäster flyttar för sällan och bor för stort. I verkligheten flyttar hyresgäster ofta, i snitt vart fjärde år. Mycket oftare än vad man gör i andra upplåtelseformer. 85 procent av bostäderna i flerbostadshus är 1–3 rum och kök, och bostadsytorna per person i Stockholm är väsentligt mindre än i övriga Sverige.

Det är snarare så att för många hyresgäster tvingas till flyttning. Det är en viktig mänsklig rättighet att få bo kvar i sin bostad och i sitt bostadsområde.

Ragnar von Malmborg, Hyresgästernas Boendetrygghet “

DN 27 nov 2013: Bostadsmarknaden.

”Beskatta oförtjänta vinster – ge till låginkomsttagare”

“Så kan hyreskontrollen avvecklas. Flera problem kommer att uppstå vid en övergång till marknadshyror efter 70 år av kontroll. Men det finns en rad metoder för att undvika bland annat skenande hyror och oförtjänta vinster. För att skiftet ska lyckas krävs en blocköverskridande uppgörelse, skriver Assar Lindbeck. “

“En övergång från en bostadsmarknad med hyreskontroll till marknadshyror skapar en rad problem. Det beror på att många människor har anpassat sitt boende till de förhållanden som rått under regleringsperioden, som i Sveriges fall varat i inte mindre än 70 år. Att det uppstår problem vid en avveckling bör naturligtvis inte uppfattas som en ”svaghet” hos marknadshyror. Slutsatsen är snarare att ett system med hyreskontroll skapar problem inte bara under den tid som kontrollen är i kraft – problem som jag diskuterat i en tidigare artikel – utan också när kontrollen skall avvecklas.

Hur skall då en övergång till marknadshyror gå till för att minimera övergångsproblemen? Det var en fråga som diskuterades i Sverige i mitten 1960-talet, när en avveckling av 1942 års hyresreglering var aktuell; se exempelvis skriften *Bostadsbristen* av Ragnar Bentzel, Ingemar Ståhl och jag själv (IUI, 1963). En uppenbar metod för att undvika en plötslig ”hyreschock” är att via lagstiftning under viss tid begränsa den årliga hyresstegringen för enskilda fastigheter – den så kallade takmetoden. Man skulle exempelvis kunna tänka sig att fastighetsägare har rätt att höja hyran med maximalt *x* procent per år utöver den allmänna inflationen (konsumentprisindex) – ett arrangemang som jag för egen del förordar. Ett alternativ skulle kunna vara att statsmakterna kräver att hyressättarna under en övergångstid tar större hänsyn än tidigare till bostädernas läge.

Men under årens lopp har olika länder också använt andra metoder för att avveckla hyreskontroller. Ett exempel är partiell, regional avveckling. Det skedde i många delstater i USA efter andra världskriget. En nackdel är att hyrorna då riskerar att variera ganska godtyckligt mellan olika geografiska områden. En annan metod har varit att inleda avvecklingen i nyproduktionen. Det skedde bland annat i Frankrike, Västtyskland och Italien. En fördel är att man på så sätt ganska snabbt kan få i gång bostadsbyggandet. Men hyressplittringen mellan det gamla och det nya beståndet av hyreslägenheter skulle skärpas, med ökat efterfrågeöverskott (brist) på lägenheter i det äldre beståndet.

Men ingen av dessa metoder löser de *fördelningspolitiska* övergångsproblemen vid en avveckling av hyreskontrollen. Ett exempel är att en övergång till marknadshyror, åtminstone under en lång övergångstid, skulle resultera i en omfördelning av inkomster från hyresgäster till fastighetsägare. Nu går naturligtvis en del av fastighetsägarnas inkomsttillskott automatiskt i skatt till stat och kommun. Men man kan tänka sig att tillfälligtvis öka denna andel. Argumentet skulle vara att många fastighetsägare tidigare kunnat köpa sina fastigheter billigt när priserna på hyresfastigheter hölls nere av hyreskontrollen. Deras inkomstökningar skulle därför kunna betraktas som ”oförtjänta” kapitalvinster snarare än som ersättning för entreprenörskap.

Det finns många olika sätt att utforma en tillfällig skatt. Jag har ingen bestämd uppfattning om vilken metod som är mest lämplig. En möjlighet är att under en övergångstid införa en hyreshöjningsskatt, som särskilt skulle drabba fastighetsägare som höjt hyrorna mer än andra. En annan möjlighet är en tillfällig värdestegringsskatt för hyresfastigheter. I den allmänna debatten i Sverige på 1960-talet förekom också förslag att tillfälligtvis minska möjligheterna att göra

skattemässiga avskrivningar på hyresfastigheter. Men förslag diskuterades också om att tillåta, eller uppmana, kommunala bostadsföretag att överge självkostnadsprincipen. Därmed skulle dessa företag bli mer solida och få ökade förutsättningar både att underhålla sina gamla fastigheter och att producera nya.

De ökade skatteintäkterna för stat och kommun under en övergångstid skulle eventuellt kunna användas för att lindra övergångsproblemen för inkomsttagare med låga löner eller stor försörjningsbörda (flera barn) – något som vi också diskuterade i skriften *Bostadsbristen*. Exempel på sådana förslag är sänkta skatter för låginkomsttagare, ökade barnbidrag och/eller höjda pensioner för de minst bemedlade pensionärerna. Om staten önskar styra stödet just till bostadskonsumtion bland låginkomsttagare kan man i stället tänka sig att skatteinkomsterna används till tillfälliga subventioner av hyran för låginkomsttagare. Man kan också tänka sig andra skattearrangemang.

Alla dessa metoder övervägdes i en arbetsgrupp som 1966 fick i uppgift av en socialdemokratisk regering, ledd av Tage Erlander, att skriva en regeringsproposition om en avveckling av hyresregleringen. Gruppen tillsattes sedan flera ledande statsråd – särskilt Olof Palme (vid den tiden kommunikationsminister), Herman Kling (justitieminister) och Rune Johansson (bostadsminister) – kommit till slutsatsen att hyresregleringen gjorde mer skada än nytta. (Arbetsgruppen bestod av statssekreteraren i bostadsdepartementet Reidar Tilert, statssekreterare i justitiedepartementet Ove Rainer och jag själv.) En proposition om att ersätta hyresregleringen med besittningsskydd för hyresgäster– tyvärr utan skattepolitiska kompletteringar – lades fram av regeringen året därpå (Proposition 1967:14). Men efter partipolitiska taktikspel mellan regering och oppositionen, med oppositionsledaren Bertil Ohlin som huvudansvarig, drog regeringen efter kort tid tillbaka sin proposition. (Taktikspelet redovisas i min memoarbok (*Ekonomi är att välja*, 2012).

Denna erfarenhet har stärkt mig i övertygelsen att det fordras blocköverskridande överenskommelser för att efter 70 års hyreskontroll återställa en fungerande bostadsmarknad – inte minst därför att antalet insiders vid varje tidpunkt är större än antalet outsiders. Alternativet är att vi också i fortsättningen får dras med ett system där vägen till bostad i stora delar av landet går genom fleråriga köer, goda kontakter med fastighetsägare (eventuellt via sin arbetsgivare) eller genom så god tillgång på kapital att man har råd att köpa en bostadsrätt, ett småhus eller ett förstahandskontrakt på den svarta marknaden – alltsammans till högt uppdrivna priser som ett resultat av hyreskontrollen.

Assar Lindbeck, professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet och forskare vid IFN “

“Detta är den andra av två artiklar av Assar Lindbeck om hyresmarknaden. Den första var införd den 24/11. “

DN 8 dec 2013: Dieter.

”Vi måste ta en paus i den meningslösa kostdebatten”

“Poänglösa råd. Svenskarna har en olycklig benägenhet att hoppa på varje ny kosttrend. Studier visar att det inte spelar någon roll vilka rekommendationer man ger eftersom följsamheten är låg. Det är dessutom oerhört svårt att mäta vad folk äter. I realiteten är vi på ruta ett: ät mindre, spring mer, skriver Stephan Rössner. “

“Hösten 2013 har givit oss en uppsjö ny information om kost, motion, vikt och livsstilsvanor. SBU-rapporten publicerades i september och handlade om mat vid fetma. Senare kom den reviderade versionen av de nya nordiska näringsrekommendationerna NNR 5. Ett omfattande arbete har lagts ner av ett otal antal experter och data har stötts och blötts, nagelfarits och bearbetats för att slutligen sammanställas till en balanserad bild av läget. Cyniskt kan man säga att slutresultatet har blivit att berget födde en mus.

Trots alla hotbilder som uppmålats om vår hälsovådliga livsstil kan vi ändå konstatera att vi äter relativt bra, även om det finns vissa utrymmen för förändringar och förbättringar. Kvar står dock att överviktsproblematiken har accelererat. I dag kan vi fastslå att övervikt och fetma är betydande svenska livsstilsproblem, leder till en rad ogynnsamma medicinska konsekvenser och kostar samhället stora summor. Strategierna för att åstadkomma en förändring till det bättre är kända av alla och handlar om enkla men bestående förändringar vad gäller kostintag och fysisk aktivitet.

Allt flera samstämmiga undersökningar visar nu att det egentligen inte spelar någon roll vilka kostrekommendationer man ger, eftersom följsamheten i realiteten är mycket låg. När man bearbetat stora data-undersökningar av långtidsbehandling av individer med övervikt har man kunnat beräkna vilken förväntad viktnedgång man borde ha uppnått efter några års intervention. I realiteten har bara en liten del av denna viktnedgång ägt rum, vilket bara kan tolkas på ett sätt: ingen gör som man blivit tillsagd. Därför spelar det för praktiskt bruk ingen större roll om vi använder 5:2-metoden, LCHF, GI-metoden, äter Medelhavskost eller väljer något annat av de gängse råden. Det finns mindre skillnader i korttidsperspektivet, men i det långa loppet handlar det bara om hur väl vi förmår att äta mindre än tidigare och bibehålla de kostvanorna framgent. Bra vikt gäller naturligtvis vikten på livslång sikt, men det finns inga vetenskapliga data, som beskriver utfallet efter mer än två år.

Svenskarna måste vara unika i sin ambition att hoppa på varje ny kostrekommendation som lanseras. I bästa fall är kostråden ofarliga, men det finns risker på lång sikt vad avser risken för framtida accelererande kärlförfettning eller inkörsportar till ätstörningar. I ett försök att anpassa sig har producenterna av diverse produkter och rekommendationspaket framhållit hur lätt det är att förena de ovan angivna modedieterna till någon helhet, och när alla dessa råd sammansmältes är vi egentligen tillbaka på ruta ett, som banalt kan sammanfattas: ät mindre och spring mera!

Nyligen har amerikanska forskare begärt timeout när det gäller våra kostrekommendationer. De ser inget meningsfullt i att längre älta de olika alternativens för- och nackdelar. Till detta kommer en växande internationell kritik mot de vetenskapliga undersökningar, på vilka kostrekommendationerna stöder sig. Amerikanska forskargrupper har gjort kritiska analyser av kvaliteten i de jättelika studier som har publicerats, framför allt ifrån USA. Undersökningar ledda från Harvard omfattande tiotusentals män och kvinnor och följda under

lång tid med de bästa tillgängliga metoder svajar betydligt, och slutsatserna som dras beträffande effekten av vissa kostkomponenter kan ifrågasättas. De amerikanska experterna säger att det är dags att lägga ner denna vetenskapliga verksamhet. Man letar efter nyckeln under gatlyktan, där det är ljusast, inte där den ligger.

Kostregistrering saknar precision. Att sådan ändå används förklaras med avsaknaden av bättre och billigare alternativ eller rättfärdigas genom stöd av andra metoder – även de är självrapporterade. Att två oprecisa metoder ger likartade resultat är inget bevis för att någon av dem är tillförlitlig. Man menar nu att dessa metoder måste släppas och nyare tekniker utvecklas.

Kostenkäter leder i allmänhet till underskattningar. Att beskriva portionsstorlekar visar sig vara mycket svårt. Mycket små förändringar i energibalansen kommer på sikt att leda till viktuppgång, men det finns ingen apparat eller kostundersökningsteknik som med precision kan uppmäta ett intag av till exempel 100 kalorier, vilket på årsbasis ger upphov till en viktuppgång på mer än 1 kg.

Det finns till exempel välgjorda undersökningar som visar att ju högre BMI man uppvisar, desto mindre är kostintaget, vilket uppenbarligen måste strida mot alla energilagar och påvisar de grava metodproblem som vidlåder kostundersökningar. Detta ska inte tas som en kritik av ambitiösa forskningsinsatser utan som ett konstaterade av att det är oerhört komplicerat att mäta vad folk äter och dessutom att kunna mäta dessa födointag under längre tid på ett pålitligt sätt.

Det är oklart varför vi svenskar är så benägna att hoppa på varje ny kosttrend. LCHF-debatten är ett intressant exempel. Helt bortsett från för- och nackdelar med kosten, vilka har analyserats ingående i SBU-rapporten om kost vid fetma, kan konstateras att denna diskussion om högfettkostens välsignelse praktiskt taget enbart har förts i Sverige och på det svenska språket. LCHF-debatten förekommer inte i de flesta andra länder. Eftersom det etablerade vetenskapliga språket är engelska borde en strikt vetenskaplig debatt ha förts i internationella tidskrifter. Som det nu är handlar det mesta i LCHF-debatten om svensk argumentering i vår lokala ankdamm, som inte ens är akademisk. LCHF-fenomenet är ett intressant exempel på hur en samling kliniker, patienter och självutnämnda kostexperter propagerade för en kost, lanserad redan i början på 1970-talet av Robert Atkins. Genom en aktiv marknadsföring utan vetenskapligt underlag lyckades LCHF-rörelsen popularisera vetenskap i så stor omfattning att effekterna lamslog den etablerade kostexpertisen i Sverige. Man använde två olika strategier: först genom att ifrågasätta kompetensen hos etablerade kostexperter och sedan genom att maximalt utnyttja personliga vittnesbörd snarare än vetenskap för att bekräfta hållbarheten i LCHF-programmen.

Vi behöver inga fler böcker, och råden som ändå står sig har egentligen inte förändrats på decennier. Det är dags att lägga på grytlocket och använda vår vetenskapliga och samhälleliga energi till att på andra kreativa och konstruktiva sätt främja folkhälsan.

Stephan Rössner, professor emeritus, Karolinska institutet “

DN 19 dec 2013: Energipolitik.

”Bryt dödläget i energifrågan med en energikommission”

“Osäker försörjning. Energipolitiken har blivit ett fält för oansvarig partitaktik och symboler. Snart fasas kärnkraftverken ut av åldersskäl, och det är oklart vad som ersätter dem. Därför krävs en energikommission som kan vara grund för en bred energiöverenskommelse, skriver sex chefer i näringsliv och fack. “

“Svensk energipolitik har under decennier präglats av låsningar kring kärnkraftens vara eller icke vara. Det har dock länge saknats en verklighetsförankrad analys av konsekvenserna av olika vägval och vad de egentligen betyder för Sverige.

Sverige har en tradition av att genomföra breda politiska reformer på områden där långsiktighet och stabila villkor över tid är särskilt angelägna. Pensionsöverenskommelsen genomfördes i samförstånd över blockgränserna och föregicks av ett gediget och faktabaserat arbete som låg till grund för de beslut om förändringar av pensionssystemet som fattades på 1990-talet. Detsamma gällde för överenskommelsen om Riksbankens självständighet.

Energiförsörjning eller energipolitik är inget självändamål. Det är i stället en grundläggande funktion som ger förutsättningar för dagens moderna samhälle och de tjänster vi efterfrågar som ljus, värme, transporter, it med mera. Energipolitiken bygger på tre bra och kloka grundpelare: konkurrenskraft med fungerande marknader och konkurrenskraftiga priser, leveranssäkerhet samt miljöhänsyn. Energifrågan är långsiktig och spelar en avgörande roll för Sveriges framtida utveckling och är därför något som, liksom pensionsfrågan, bör hanteras i politiskt samförstånd och med eftertanke och god analys i botten.

Sveriges utgångsläge är att vi är en liten, öppen ekonomi, långt ifrån dagens tillväxtmarknader men med en stor utrikes-handel. Hälften av Sveriges BNP kommer från export, varav merparten är varor, eller tjänster kopplat till varuexporten. Detta gör att den tillverkande industrin är av stor vikt för Sveriges ekonomi och välfärd. Såväl industrin som tjänstesektorn kommer att behöva konkurrenskraftig elproduktion även i framtiden om vi vill ha några jobb kvar i landet. Att se till att skapa konkurrenskraftiga förutsättningar och en framtidstro för svenska företag och jobb måste vara i fokus för varje politiker.

Historiskt har uppbyggnaden av vår industri och förädlingen av våra råvarutillgångar gått hand i hand med uppbyggnaden av vårt energisystem. Vattenkraft, och senare även kärnkraft har varit – och är – viktiga möjliggörare i utvecklingen av vår ekonomi. Energisystemet och de historiska val vi gjort är också nyckeln till att Sverige har lyckats frikoppla tillväxt från ökade koldioxidutsläpp, något som många andra länder strävar efter, men ännu inte lyckats med. För industrin har det historiskt funnits en stark konkurrensfördel i Sveriges goda och stabila tillgång till elenergi till konkurrenskraftiga priser.

Den realitet industrin möter i dag är en ökande internationell konkurrens. Samtidigt ritas energikartan om på den globala arenan, och kostnaden för energi sjunker i andra regioner, inte minst i USA med skiffergasen. Att föra en politik som möjliggör ett konkurrenskraftigt elpris blir då än mer centralt för att klara industrins konkurrenskraft och välfärden.

För Sveriges del finns stora frågetecken kring hur elförsörjningen ska klaras på längre sikt, vilket skapar ett osäkert investeringsklimat för industrin.

De nuvarande kärnkraftverken, som står för 40 procent av elförsörjningen och är en viktig baskraft, kommer att börja fasas ut av åldersskäl på 2020-talet. Om dessa ska ersättas med nya kärnkraftverk eller andra baskraftverk brådskar det, eftersom ledtiderna är långa. Vattenkraften, som står för ungefär 45 procent av elproduktionen, är också ifrågasatt genom de förslag som presentats i vattenverksamhetsutredningen. Förslagen kan om de genomförs leda till kraftigt minskad vattenkraftsproduktion. Detta kan i sin tur leda till minskad möjlighet för vattenkraften att reglera vind- och solkraftens varierande elproduktion. För en så samhällsviktig funktion som elförsörjningen är detta sammantaget en djupt oroande situation.

I stället för att präglas av ansvarstagande och faktabaserat samförstånd har den svenska energipolitiken blivit ett område för partipolitiskt taktiserande och symbolhandlingar. Den riskerar att bli ett offer för kommande valresultat, baserat på önsketänkande om hur elsystemet fungerar i stället för att hanteras som det samhällskritiska område det är.

Vi efterlyser en genomtänkt och trovärdig analys av det framtida elsystemets funktionalitet, som förenar kraven på god ekonomi, hög leveranssäkerhet och låg miljöpåverkan. Vi uppmanar därför gemensamt de svenska politikerna att ta sig samman och ta sitt ansvar för energifrågan. Till grund för detta behövs en bra faktabaserad analys med konsekvenser av olika vägval. Sverige behöver en brett förankrad energipolitik, som klarar att leverera på alla tre målen i energipolitiken.

En faktabaserad och partipolitiskt oberoende energikommission bör omedelbart tillsättas med uppgift att grundligt gå igenom konsekvenserna av olika vägval. Detta måste göras på ett transparent och inkluderande sätt. Underlaget kan sedan ligga till grund för en bred och ansvarstagande politisk överenskommelse kring energipolitiken.

Genom att tillsätta en faktabaserad energikommission kan dödläget i energifrågan brytas. Det är viktigt att arbetet sätts i gång och genomförs skyndsamt. Arbetet får inte bli till långbänk och tas som ursäkt för att hålla energifrågan borta från agendan av parti- eller valtaktiska skäl.

Den långsiktiga energiförsörjningen är alltför viktig för att offras i något storskaligt experiment, eller beslut baserade på önsketänkande. Då riskerar vi att ställas inför en situation där den blir ett problem eller en nackdel för Sverige. El ska även i framtiden vara en möjliggörare för Sverige.

Anders Ferbe, ordförande IF Metall
Magnus Hall, vd Holmen Jan Johansson, vd SCA
Martin Lindquist, vd SSAB
Jan-Henrik Sandberg, ordförande Pappers
Per-Olof Sjöö, ordförande GS

“**Bakgrund. Svensk energi**
Tillförsel av energi i Sverige per energibärare i fallande ordning: Olja 169 TWh, kärnkraft 168 TWh, biobränslen/torv/avfall 132 TWh, vattenkraft 67 TWh, kol och koks 23 TWh, naturgas 14 TWh, vindkraft 6 TWh, värmepump 5 TWh.

Användning av energi per sektor i fallande ordning: Bostäder och service 144 TWh, industri 144 TWh, transporter 90 TWh (en stor del av tillförseln går förlorad i omvandling samt används för icke-energiändamål).

Källa: Energimyndigheten “

DN 26 dec 2013: Bostad.

”Gör om hyresmarknaden med Bryssel som mål

“Lyckat system. Dagens svenska hyreskontroll ger fördelningsproblem mellan dem som har kontrakt och dem som köar. Hyresmarknaden borde reformeras efter belgisk modell: Befintliga hyror blir ingångshyror i nioårskontrakt, och efter ett par år kan man låta dem stiga i enlighet med ett index, skriver professor Hans Wijkander. “

“Nyligen har Boverket kommit med en rapport som innehåller ett försök att kvantifiera samhällskostnaderna för bruksvärdessystemet jämfört med fri hyressättning. I rapporten görs bedömningen att nuvarande tillämpning av bruksvärdessystemet inte avsevärt förhindrar nybyggande av hyreslägenheter. När det gäller kostnaden för bostadskön är resultatet att den kan vara upp mot 10 miljarder kronor per år. Den nationalekonomiske nestorn Assar Lindbeck har en något avvikande mening. Han hävdar att hyror under jämviktsnivån reducerar byggandet. Han menar också att en avreglering skulle skapa ett fördelningsproblem. Hyresvärdar kan bli stora vinnare och nuvarande hyres-gäster förlorare.

Det som dock ofta glöms bort i debatten är att också den nuvarande ordningen innehåller betydande fördelningsproblem – mellan dem som är inne på marknaden och dem som vill in. Insiders får genom statens försorg betydande bidrag till sin allmänna levnadsstandard eftersom hyreshöjningarna i de kollektiva förhandlingarna blir begränsade. Outsiders får ingenting – utom problem med att skaffa bostad. Den orättvisan verkar vara under den fördelningspolitiska radarn trots att få skulle hävda att det nuvarande hyressättningssystemet är träffsäkert i att ge stöd åt dem som behöver det mest och att det behandlar likar lika (horisontell rättvisa). Det synes inte praktiskt möjligt att rätta till den orättvisan när det finns bostadskö.

Marknadshyror ses med ogillande av många. Men system med marknadshyror kan se ut på olika sätt. Den extrema lösning som målas upp som alternativet till bruksvärdessystemet är en helt oreglerad marknad. I ett sådant system riskerar hyresgäster att hamna i ett underläge mot hyresvärdar. Hyresgästers underläge kan utnyttjas av hyresvärdar till att pressa upp hyran och att under-låta att reparera och underhålla. Det senare förekommer, som bekant, också under nuvarande system med bostadskö. Men det finns också andra mindre extrema lösningar som kombinerar trygghet för hyresgäster med marknadshyror. Debatten för eller emot avreglering av bostadsmarknaden skulle tjäna på mer nyanserade beskrivningar av för- och nackdelar med olika system. För närvarande kan man nog utgå ifrån att kunskapen i Sverige om hur fri hyressättning fungerar i praktiken är mindre än kunskapen om hur bruksvärdessystemet fungerar.

Jag har haft förmånen att under några år bo i Bryssel och erhålla egen erfarenhet av hur hyresmarknaden fungerar där. Det belgiska systemet kan kort beskrivas på följande sätt. Hyresgäst och hyresvärd kommer överens om hyran vid inflyttningen. Den hyran gäller sedan i två år, varefter den ändras varje år baserat på ett index för hyresutvecklingen för nya kontrakt på orten. Om efterfrågan stiger i Bryssel så att nya hyres-gäster får betala exempelvis 3 procent mer än hyresgäster gjorde för ett år sedan ökar hyran för gamla hyresgäster med 3 procent. Det ger en följsamhet till marknadsutvecklingen och – vilket bör betonas – skyddar innevarande hyresgäster mot godtyckliga hyreshöjningar.

Standarden är att hyreskontrakt gäller i nio år. Därefter förhandlas kontraktet om eller hyresgästen flyttar. Som hyresmarknaden för närvarande fungerar i Bryssel är det inte svårt att hitta en ny bostad, så hyresgästen står inte inför en utpressningssituation när nio år har gått. Några andra delar i standardkontraktet är att om hyresgästen väljer att avsluta kontraktet inom ett år får denna betala tre månadshyror i kompensation till hyresvärden. Under det andra året är kompensationen två månadshyror och under det tredje året en månadshyra. Därefter gäller endast att hyresgästen ger värden tre månaders varsel. Hyresvärden kompenseras för kostnader för att hitta en ny hyresgäst. Vid inflyttningen görs en noggrann besiktning av bostaden och ett protokoll som beskriver skavanker som finns vid det tillfället upprättas. När hyresgästen flyttar ut görs en motsvarande besiktning som beskriver vilka skavanker som tillkommit. Slitage utöver det normala får hyresgästen betala för.

Hyresmarknaden i Bryssel är inte alls så rigid som den i Stockholm, och konstigt nog förefaller det som om hyrorna inte är högre än i Stockholm – om man nu skulle ha turen att få en hyreslägenhet i Stockholm. En berättigad fråga är därför om hyres-reglering och kollektivt förhandlade hyror på lång sikt faktiskt leder till lägre hyror. Om hyresmarknaden i Sverige avregleras är det nog inte praktiskt möjligt – och kanske inte heller önskvärt – att kompensera alla hyresgäster så att de inte får försämringar. Att inte utsätta hyresgäster för plötsliga stora hyreshöjningar är däremot önskvärt. Det är mycket som talar för att den belgiska lösningen för hyresmarknaden fungerar bra. Den skulle kunna stå som mall för en reformerad hyresmarknad i Sverige. Ett möjligt sätt att genomföra en avreglering är att låta de nuvarande hyrorna vara ingångshyror i nioårskontrakten och efter ett eller två år låta hyrorna öka eller minska med avseende på ett hyresindex (som behöver utvecklas) men med en begränsning uppåt, förslagsvis 5–10 procent per år. Nya kontrakt sluts med fri hyressättning. Avreglering på detta sätt skulle hålla tillbaka hyresvärdarnas vinster på avregleringen och dämpa hyresgästernas förluster.

Med tanke på hur dåligt hyresmarknaden fungerar i Stockholm och vissa andra håll i Sverige behövs reformer. Reformering av bruksvärdessystemet är naturligtvis en möjlighet, men 45 års erfarenhet av bostadsköer gör att man måste överväga att skrota systemet med kollektivt förhandlade hyror och gå över till ett system med marknadshyror. En avreglering bör föregås av en ordentlig utredning eftersom bostaden är en på många sätt mycket betydelsefull vara. 70 år av reglerad hyres-sättning bestyrker detta. Det finns alternativ till bruks-värdessystemet – och erfarenheter från andra länder att dra lärdom av – som erbjuder högt konsumentskydd för hyres-gäster och en flexibel marknad som inte stänger dörren till en egen lägen-het för outsiders.

Hans Wijkander, professor i nationalekonomi, Stockholms universitet”

DN 28 dec 2013: Tiggeri.

”Därför bör vi göra det förbjudet att ge till tiggare”

“Parallell till sexköpslagen. De som av medmänsklighet ger till tiggarna på våra gator och torg bidrar inte till att hjälpa dem ur deras sociala misär. Ett förbud mot att ge till tiggare skulle kunna tvinga fram de mer omfattande och strukturella åtgärder som krävs från samhället, skriver Bo Rothstein. “

“I de centrala delarna av landets större städer sitter eller ligger människor som förefaller vara i yttersta nöd på gator och torg och ber om allmosor. Den övervägande delen förefaller vara romer från Östeuropa, främst Rumänien, som flyr från vad som med all förmodan är en svår social misär.

Krav på förbud mot detta gatutiggeri har rests från olika håll och detta har mötts av ett berättigat motstånd. Ett förbud måste följas av någon form av sanktioner om det alls skall ha någon effekt, och att straffa dessa svårt utsatta, socialt utslagna och uppenbart nödlidande människor strider mot vår humanitet och rättskänsla. Samtidigt måste det stå klart att mera allmosor och fortsatt gatutiggeri inte kan vara lösningen på dessa människors sociala misär. De som i sin medmänsklighet ger dessa människor en slant bidrar inte på något vis till att upprätta dem som medmänniskor och att göra deras liv mera värdigt. Tvärtom monterar detta fast gatutiggarna i en fortsatt social förnedring och gör de facto deras utslagning från samhället än mer permanent. Den som tigger från oss på gatan erbjuder inte något annat än sin sociala utsatthet och den som ger utnyttjar därför en annan människas förnedring för att få tillfredsställelsen att på detta sätt bedöva sitt sociala samvete. Men samvetsbedövningen är bedräglig eftersom den som skänker allmosor till en gatutiggare innerst inne oftast vet att givande inte alls bidrar till att på ett verksamt sätt hjälpa den utsatte.

Ingen har så långt kunnat lägga fram en rimlig lösning på detta nya och synnerligen beklämmande inslag i den svenska stadsbilden. En möjlighet som inte prövats men som vore värd att diskuteras vore att införa ett förbud inte mot gatutiggeri men mot att ge pengar till den som tigger på gator och torg. Här finns vad jag kan se en klar parallell till förbudet mot köp av sexuella tjänster där vi valt att inte bestraffa de som säljer sexuella tjänster utan bara de som betalar för detta. Skälet är att man har bestämt att den som köper sexuella tjänster för sin egen behovs-tillfredsställelse utnyttjar en annan människas utsatta sociala situation och därmed förnedrar de prostituerade. Vidare har man ansett att prostitution leder till många former av sociala problem och ofta till utslagning av den prostituerade samt att denna verksamhet vidmakthåller en ojämlik maktordning. På samma sätt kan man se på den som ger allmosor till gatutiggare, det vill säga som en person som bidrar till en annan människas sociala underordning och förnedring för att tillfredsställa något slags behov av att känna sig rättfärdig. Förbudet mot tillfälliga köp av sexuella tjänster motiveras också av att prostitution ofta är en grogrund för organiserad brottslighet och människohandel, vilket är problem som också ofta nämns i samband med det ökande gatutiggeriet.

På samma sätt som att den som aldrig så generöst betalar till prostituerade (och kanske dessutom behandlar dem väl) likväl anses klandervärd, måste den som bidrar till den fortsatta sociala förnedring som gatutiggandet utgör också betraktas som klandervärd. Den som ger till gatutiggeri bidrar kanske också till den organiserade brottsligheten och människohandel.

Alldeles oberoende av vilka motiv den som ger allmosor nu har kan fortsatta inkomster från gatutiggeri aldrig vara en lösning på dessa utsatta människors sociala utslagning, misär och förnedring. Här måste

i stället helt andra, mera omfattande och mera strukturellt inriktade åtgärder i form av utbildning, tillgång till hälsovård och olika former av social och medicinsk rehabilitering sättas in. Det finns här starka skäl att tro att så länge gatutiggandet ger ett låt vara miserabelt men likväl möjligt livsuppehälle, kommer tillräckliga strukturella åtgärder från samhället att utebli, vilket gör att gatutiggarnas socialt förnedrande situation bara fortsätter. Den enda rimliga åtgärden för att långsiktigt hjälpa dessa människor till ett någorlunda värdigt och drägligt liv är därför att ta bort så stora delar som möjligt av deras inkomster från gatutiggeriet. Jag är övertygad om att ingenting annat, och särskilt inte mera allmosor, kommer att kunna ge dessa utsatta människor ett värdigt liv.

Kritiker mot ett sådant förbud mot att ge till gatutiggare kommer att peka på att det finns svåra gränsdragningsproblem om vad som skall räknas som gatutiggeri och att verksamheten kan komma att ske i mera dolda former. Men precis dessa slags invändningar riktades mot förslaget om förbud mot köp av sexuella tjänster när det infördes år 1999 och kan fortfarande riktas mot denna lagstiftning. Likväl har den omfattande utvärdering som gjordes av lagen år 2010 visat att denna lagstiftning haft positiva effekter och minskat prostitutionen. Nästan all lagstiftning innebär att domstolarna måste göra avväganden och skapa prejudikat för var gränserna för vad som skall räknas som brottslig verksamhet går, och en lag mot att ge till gatutiggeri skulle inte skilja sig från många andra lagar.

Jag är övertygad om att ett förbud mot att ge till gatutiggare skulle sända en viktig signal om de allvarliga underliggande problem som denna verksamhet grundar sig på och därmed tvinga fram mera omfattande strukturella stödinsatser för att verksamt bistå denna utsatta grupp.

Bo Rothstein, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet "

DN 14 jan 2014 : Fattigdom.

"Allt börjar i skolan"

"Professor Bo Rothsteins mellandagsartikel på DN Debatt var märklig. Huvudpoängen var att gåvor till tiggare borde kriminaliseras. Det vore "den enda rimliga åtgärden för att långsiktigt hjälpa (tiggarna) till ett någorlunda värdigt och drägligt liv", skrev Rothstein.

Som väntat blev kritiken hård. Professorn ansågs cynisk och anklagades för att vilja skuldbelägga både tiggarna – ofta romer från framför allt Rumänien – och dem som skänker pengar.

I söndagens "Agenda" möttes Bo Rothstein och en av kritikerna, Thomas Hammarberg som varit Europarådskommissionär för mänskliga rättigheter. Kanske blev deras debatt, där kända argument upprepades, en final för just denna besynnerliga diskussion om de nya tiggarna på svenska gator.

Men själva debatten lär, och måste, fortsätta. Den är faktiskt en av få EU-frågor som synbart berör många svenskar direkt i vardagen. En kvinna som står på knäna i minusgrader och håller en tiggarmugg och ett foto av ett barn framför sig – det är svårt att se en mer konkret bild av fattigdom och förnedring.

Och det går ännu djupare än så. Till slut blir det vår egen medmänsklighet som utmanas. Det kan finnas goda skäl att inte ge pengar till den enskilda tiggaren. Hur vet vi att inga av våra bidrag göder organiserad brottslighet? Är det inte bättre att ge till en ideell sammanslutning som kan göra verklig, långsiktig nytta? Och framför allt: -Genom att ge pengar uppmuntrar vi, om än indirekt, ett perverst system av permanentad underordning och bristande incitament till ansvar för regeringarna i tiggarnas hemländer.

De argumenten motsägs av alla vittnesmål om hur pengarna faktiskt gör konkret nytta. Misären i hemlandet är skriande, de svenska mynten kan i alla fall något bidra till en lindring för tiggaren och hans eller hennes familj.

Samtidigt ligger huvudansvaret, och huvudskulden, för romernas bottenlösa utsatthet naturligtvis hos regeringen i framför allt Rumänien.

”Romernas situation måste lösas på europeisk nivå”, är en vanligt återkommande slutsats i debatten. ”EU gör för lite” en vanlig anklagelse. Men det är sanningar med modifikation. Mängder av pengar satsas av Bryssel på olika romska projekt i Östeuropa. Resultaten varierar. En stor del av medlen kommer inte fram utan fastnar hos korrumperade mellanhänder. Andra bidrag ger viss effekt, men inte på plats där de hade behövts:

”Nu går pengarna till internationella organisationer och flotta konferenser”, som Europarådets generalsekreterare Thorbjørn Jagland uttryckte det i finska Hufvudstadsbladet i våras.

Problemet är att eurosedlarna ofta destineras till projekt med pampig överbyggnad men klen grund. I samma stund som medlen är slut upphör också de eventuella positiva effekterna. En mer hållbar metod är att förändra romernas situation underifrån, med särskilt fokus på barnen.

Nyckelordet är utbildning. Romska barn hålls på många håll i Öst- och Centraleuropa ofta hemma av sina föräldrar och åtskilda från övriga barn när de väl kommer till skolan. Behandlingen gör att omgivningens fördomar mot romer går i takt med romernas misstro mot det omgivande samhället. Bristande skolgång gör romerna i vuxen ålder svåra att anställa.

Här krävs riktade åtgärder med tydligt syfte att få barnen till skolbänken – och hålla kvar dem där. Det är inget som ger effekt på kort sikt, det måste kombineras med jobbskapande åtgärder för vuxna romer. Men om barnens situation inte förbättras radikalt kommer effekten att utebli även i det långa perspektivet.

Regeringar i Öst- och Centraleuropa som tar sitt ansvar och inte visslar och tittar bort när deras medborgare tvingas tigga i främmande länder. Oupphörligt arbete mot antiziganism. Riktat stöd till utbildning och hållbara jobb. Det, snarare än allmosor, är vägen att hjälpa Europas romer, så långt kan man ge Bo Rothstein rätt.

Men alla rationella argument kan lätt svepas åt sidan för den som ställs öga mot öga med en tiggande medmänniska. ”Du kanske stöder maffian, nu får du mindre att ge till Rädda Barnen, du avlastar en korrumperad regering i Bukarest.” Ja, det är fullt möjligt.

Men när vi förringar någons vilja att direkt och konkret hjälpa en människa i nöd har något viktigt gått förlorat.

DN 14/1 2014 “

DN 15 jan 2014: Bostäder:

“Svårt spara ihop till kontantinsatsen.”

“ Bristen på hyreslägenheter, skenande bostadsrättspriser och dyra andrahandsboenden gör bostadssituationen hopplös för dagens unga bostadssökande. – Jag skulle gärna vilja köpa, men det är nästan omöjligt att spara ihop till kontantinsatsen, säger Maria Edwardsson, 26 år. “

“Maria Edwardsson kommer från Ljungby i Småland och har bott i Stockholm i sex år. I våras blev hon färdig med utbildningen till personalvetare.

Hon har, jämfört med många andra, lyckats riktigt bra med sina andrahandsboenden – endast sex boenden på sex år. Alltid som inneboende eller delat boende.

Nu delar hon lägenhet med en kompis på Södermalm, en charmig tvåa med knarrande trägolv. Hon har ett eget trivsamt rum med kakelugn och soffa. De enda egna tillhörigheterna är ett elpiano och en säng uppbyggd på förvaringsskåp.

För en vecka sedan fick hon reda på att hon måste flytta igen.

Någon gång har Maria Edwardsson funderat på att köpa en liten lägenhet, men hon insåg snabbt att det är i stort sett omöjligt på egen hand. Och någon hjälp med pengar från sina föräldrar kan hon inte räkna med.

– Jag har en stor familj och det fungerar inte att de skulle låna ut pengar till kontantinsatsen.

Hon känner flera personer som fått hjälp med lägenhetsköpet av sina föräldrar, men många kompisar befinner sig i samma situation som hon själv. Och hon betonar att det inte är synd om henne:

– Jag har jobb och är en ung tjej, vilket gör det lättare att hitta andrahandsboende. Det finns de som har det mycket värre.

Många av hennes vänner går på visstidsanställningar eller har dåligt betalda kulturjobb, vilket gör det svårt att ens kunna drömma om ett dyrt andra-, tredje- eller fjärdehandsboende.

För den som inte har föräldrar att luta sig mot kan det vara ett hopplöst projekt att hitta en egen bostad. Hyresrätter finns det få av och köerna är långa. Bor man i andra hand är det svårt att spara ihop till kontantinsatsen för bostadsköp. Många drar nytta av bostadsbristen och tar ut höga hyror för sina andrahandsboenden.

En etta i Sverige kräver i genomsnitt 177 000 kronor i besparingar till kontantinsatsen, konstaterar Mäklarsamfundet i rapporten ”Dags att slå larm”. För den som sparar 600 kronor i månaden till 2 procents ränta tar det 20 år att nå dit, enligt rapporten.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

DN 15 jan 2014: Bostäder.

“Många lånar på villan för barnen”

“Sedan bolånetaket infördes har priserna på bostadsrätter skjutit i höjden. En trolig förklaring är att allt fler föräldrar belånar sina hus för att hjälpa barnen med kontantinsatsen vid bostadsköpet. “

“Prisutvecklingen på bostadsrätter har alltid varit kraftigare än för villor. Men sedan Finansinspektionen införde bolånetaket den 1 oktober 2010, bland annat för att minska hushållens skuldsättning, har skillnaden i prisutveckling ökat markant. Det visar en sammanställning som DN gjort av statistik från SCB och Mäklarstatistik. Skillnaden gäller både i storstadsområdena och om man tittar på riket som helhet.

Bolånetaket har också bidragit till att det blivit vanligare att föräldrar hjälper sina barn med att köpa bostad.

– Jag tror alltid att föräldraköp har förekommit, men sedan bolånetaket infördes har vi sett en ökning, säger Nordeas bolånechef Michael Skytt.

Boverkets analyschef Bo Söderberg menar också att det finns gott om indikationer på att ungdomar får hjälp av sina föräldrar att köpa sin första lägenhet:

– De låga räntorna gör att föräldrarna lånar upp på villan och hjälper till med lägenhetsköpet, säger han.

Bo Söderberg lyfter fram en förklaring till att priserna på bostadsrätter dragit i väg jämfört med villor.

– Vi har inte gjort egna beräkningar på detta, men det finns anledning att tro att de låga och sjunkande räntorna är mer prisdrivande för bostadsrätter än för villor, säger han.

Det skulle bland annat kunna bero på att de som köper villor oftare har med sig eget kapital. En annan trolig förklaring till skillnaden i prisutveckling är demografin.

– Just nu står de stora årskullarna födda 1987–1992 inför att skaffa sig egen bostad, vilket ökar konkurrensen om de mindre lägenheterna, säger Bo Söderberg.

En undersökning som Mäklarsamfundet gjort bland sina mäklare bekräftar att det blivit vanligare att föräldrar hjälper till med bostadsköpet. Just lån från släkt och vänner är det vanligaste sättet för unga vuxna att finansiera kontantinsatsen. 78 procent av mäklarna uppger att det är vanligt eller mycket vanligt att unga vuxna upp till 30 år lånar från familj, släkt eller vänner för att finansiera kontantinsatsen. I Uppsala är siffran hela 93 procent.

Våren 2013 var snittpriset för en etta i Stockholms län 1,6 miljoner kronor, vilket ger en kontantinsats på minst 240 000 kronor.

– Bristen på små lägenheter gör att unga vuxna kommer i kläm på bostadsmarknaden. Situationen förvärras av att många saknar besparingar till kontantinsatsen, säger Mäklarsamfundets vd Ingrid Eiken.

Det är inte bara i tillväxtregionerna som priserna ökar. I Kronoberg ökade till exempel kontantinsatsen med 61 procent mellan 2012 och 2013.

– Men vi ser att det är vanligare i tillväxtregioner att familjen kan bidra till kontantinsatsen i större utsträckning än i andra län, säger Ingrid Eiken.

Detta kan förklaras av att föräldrarna i områden med kraftigt stigande bostadspriser har större möjlighet att hjälpa sina barn genom att belåna sin egen bostad, menar Ingrid Eiken.

Nordeas bolånechef Michael Skytt vill dock höja ett varningens finger till föräldrarna att fundera över ifall man belånar sin egen bostad för att hjälpa barnen med bostadsköpet:

– Om man har flera barn bör man ha en plan för hur man ska lösa det. Föräldrarna bör också tänka på att man har ett till lån att lösa om man vill förändra sitt eget boende, säger han.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

Bostadsrättspriserna drar iväg
DN har med hjälp av SCB räknat om kr/kvm för bostadsrätter för att få priserna jämförbara med SCB:s prisindex för småhus.
(Index*)
Bostadsrätter
Prisutvecklingen för bostadsrätter bygger på kr/kvm för 2013 till och med november.
Källa: Svensk Mäklarstatistik, som representerar 80 procent av alla de försäljningar som görs av fastighetsmäklare i Sverige.
Stor-Stockholm
Riket
Stor-Göteborg
Stor-Malmö
* Bolåne-taket införs
Småhus
Prisutvecklingen för småhus avser fastighetsindex kompletterat med prisstatistik för 2013.
Källa: SCB
Stor-Stockholm
Riket
Stor-Göteborg
Stor-Malmö
*Kurvorna bygger på en indexutveckling mellan 2005 och 2013, där 2005 är startåret med index 100.
170
160
150
140
130
120
110
100
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013

Kontantinsats för ett rum och kök
Källa: Mäklarstatistik, januari till april 2013.
(I tusentals kronor 2013)
0
50
100
150
200
Stockholm
Uppsala
Riket
Västra Götal.
Gotland
Kronoberg
Halland
Skåne
Örebro
Västerbotten
Jönköping
Östergötland
Västmanland
Värmland

Så finansieras kontantinsatsen
Vilka är de vanligaste sätten att finansiera kravet på en kapitalinsats på 15 procent bland de unga bostadsköparna? Mäklarsamfundet ställde frågan till sina medlemmar i juni i år och 1 160 svarade. De kunde kombinera flera svar.
Källa: Mäklarsamfundet, som representerar 80 procent av mäklarkåren i Sverige
(Procent)
Lån från familj, släkt eller vänner
Vinster från tidigare försäljning
Blancolån
Sparande
90
80
70
60
50
40
30
20
10
0

Fakta. Bolånetaket är en rekommendation till bankerna
Bolånetaket infördes av Finansinspektionen den 1 oktober 2010 och är en rekommendation till bankerna.
Taket innebär att nya bostadslån inte bör överstiga 85 procent av bostadens marknadsvärde. Det innebär att kontantinsatsen ska vara 15 procent av bostadspriset.
Motiven till besluten var bland annat att motverka att banker konkurrerar med högre utlåning samt att minska hushållens skuldsättning.
Finansinspektionen gjorde bedömningen att bolånetaket inte skulle få några betydande priseffekter på bostadsmarknaden.
Det går att låna till kontantinsatsen.
Källa: Finansinspektionen, Mäklarsamfundet "

DN 15 jan 2014: Bostäder:

"Föräldrarna riskerar hamna i kläm"

"Kommentar. Det är fullständigt naturligt att vilja hjälpa sina barn med något så basalt som ett eget boende. Men det gäller att föräldrarna ser upp så att inte den ökade lånebördan blir ett hinder när de själva vill förändra sin boendesituation. "

"Det är tufft på bostadsmarknaden för många unga. Nästan var fjärde 20–27 åring bor hos sina föräldrar eller andra släktingar och bara hälften av dem som lyckats flytta hemifrån har ett eget kontrakt.

Siffrorna kommer från en rapport som Hyresgästföreningen presenterade i början av januari. Av den framgår det tydligt hur desperat bostadsläget är för många unga och deras föräldrar. Inte minst för de mer än 25 000 unga vuxna som bor hos sina föräldrar trots att de har egna barn.

Därför är det inte förvånande att de föräldrar som kan försöker hjälpa sina barn till ett eget boende. En del använder sina sparpengar men det är också vanligt att ta ett större lån på den egna bostaden.

Bostadsproblemen är störst i storstadsområdena och andra tillväxtregioner och där är också priserna högst. Det är inte ovanligt att det behövs 200 000 kronor för att klara bolånetaket.

Eftersom det rör sig om så stora summor är det viktigt att tänka igenom beslutet noga. Har man exempelvis tre barn kan det kosta mer än en halv miljon kronor om alla ska få hjälp till bostad.

Många börjar närma sig pensionsåldern, med lägre inkomster, barnen är vuxna. I samband med pensioneringen är det vanligt att flytta till något mindre och bekvämare och få pengar över som kan dryga ut pensionen.

Ligger en del av lånet i barnens bostäder måste det också lösas när föräldrarnas bostad säljs. Om inte barnen kan betala binds en del av vinsten vid försäljningen i deras bostäder.

I värsta fall kan barnens lån hindra föräldrarna från att flytta eftersom de inte klarar att lösa alla lånen. Och då har ett bostadsproblem bytts mot ett annat. **Maria Crofts** maria.crofts@dn.se "

DN 2 jan 2014: Tillgången till vatten.

”Sverige måste bli bättre på att kontrollera dricksvattnet”

“Styvmoderligt behandlat område. Undersökningar visar att vart tredje svenskt grundvattenprov är förorenat av växtskyddsmedel. Ändå övervakas bara fjorton procent av de svenska grundvattenförekomsterna. Sverige måste agera nu för att få kontroll över situationen, skriver nio forskare och experter. “

I juli i år beslutade regeringen på förslag av Landsbygdsdepartementet att se över Sveriges allmänna dricksvatten, från råvatten till tappkran. Syftet med utredningen är att identifiera utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning på lång och kort sikt samt att föreslå lämpliga åtgärder. Kunskapsnivån om och övervakningen av dricksvattenresurserna i yt- och grundvatten är starkt eftersatta i Sverige. Vi ser därför utredningen som ett mycket välkommet initiativ och hoppas att den på allvar tar tag i dessa frågor, så att en förbättring äntligen kan bli verklighet. Härmed vi vill sätta fingret på ett antal uppseendeväckande och angelägna aspekter.

I Sverige kommer hälften av vårt dricksvatten från grundvatten. Trots det är kunskapen om råvattenkvaliteten mycket begränsad. För att kunna föreslå och vidta rätt åtgärder för att säkra framtida dricksvattenförsörjning krävs mer kunskap, och för grundvatten bör denna kunskapsinhämtning ske bland annat genom en starkt utökad övervakning.

Enligt EU:s ramdirektiv för vatten, implementerad i svensk lag, ska övervakningsprogram upprättas inom varje vattendistrikt för att kunna bedöma status på våra vatten samt besluta om miljökvalitetsnormer och åtgärdsbehov. I dag har endast 14 procent av svenska grundvattenförekomster någon form av övervakning. Samtidigt som det enligt vattendirektivet finns krav på övervakning saknas direkt finansiering. Det behövs inte bara mer statliga pengar utan principen om att förorenaren betalar bör också tillämpas. Detta görs i mycket liten utsträckning och inte alls när det gäller de diffusa källorna.

Sverige var det enda land som år 2004 angav i en EU-initierad undersökning att det inte finns någon risk för att växtskyddsmedel förorenar vårt grundvatten. Detta trots att vi saknar nationell övervakning och att de få undersökningar som gjorts med avseende på växtskyddsmedel tyder på att i storleksordningen vart tredje grundvattenprov som tas i Sverige är förorenat av växtskyddsmedel.

I Storbritannien, där cirka 35 procent av det kommunala dricksvattnet kommer från grundvattentäkter, övervakas grundvattnet i 3 500 brunnar med kemisk vattenanalys och 6 200 brunnar med nivåövervakning. I det övervakningsprogram som Sverige rapporterade in till EU 2012 är motsvarande siffror ungefär 450 respektive 85 stycken.

I Danmark, där 99 procent av dricksvattnet kommer från grundvatten, bedrivs omfattande övervakning och varje år stängs cirka 100 vattentäkter på grund av förhöjda halter förorenande ämnen från till exempel jordbruk, industri, tankstationer och tvätterier. I Danmark har man jobbat intensivt med en omfattande kartläggning av grundvattenresurserna, finansierad med en vattenskatt på 20-40 öre/kubikmeter. Man har även inrättat ett nationellt ”varslingssystem” för växtskyddsmedel; systemet används för att undersöka i vilken utsträckning och på vilket sätt växtskyddsmedel transporteras ner i grundvattnet och för att utvärdera tillstånd till användning.

I Sverige bedrivs grundvattenövervakning nationellt av Sveriges geologiska undersökning (SGU), regionalt av länsstyrelser och lokalt av bland annat kommuner, men omfattningen av övervakningen är

alldeles för liten. Kommuner och länsstyrelser provtar grundvatten sporadiskt när utrymme finns i budget. Det kan dröja flera år mellan provtagningarna. Kommunala vattentäkter provtas för kvalitetskontroll av renat utgående dricksvatten, men inga krav finns på provtagning och analys av råvattnet. För den kommunala kontrollen finns begränsad samordning, och data härifrån är viktig men svår och tidskrävande att få tillgång till för en nationell överblick.

Vi har över 60 000 kemiska produkter i Europa i dag, vars användning och långsiktiga effekter på människa och miljö, både enskilt och tillsammans, är mer eller mindre kända. Det minsta man kan begära är att kemikalieanvändningen dokumenteras.

Sverige behöver agera nu för att få kontroll över situationen med våra dricksvattenresurser. Det grundvatten som nybildas i dag ska drickas av våra barn, barnbarn och kommande generationer. Våra aktiviteter i dag är en form av fotavtryck på framtida dricksvatten. Steg ett är att omgående börja undersöka tillståndet och utöka övervakningen långsiktigt på flera platser. En ordentlig kartläggning av dricksvattenresurserna behövs också för att få kontroll över vad vi behöver skydda och hur. Provtagning av det unga, nybildade grundvattnet bör inkluderas för att kunna förebygga förgiftning av framtida dricksvatten med nya föroreningar.

I dag är övervakning och kartläggning ett mycket styvmoderligt behandlat område där vi ligger långt efter många av våra europeiska grannar. EU har kritiserat Sverige för att vi inte övervakar grundvattnet i tillräcklig utsträckning. I andra länder tas avgifter ut för vattenuttag och utsläpp till vattenmiljöer och på så sätt finansieras en omfattande övervakning, kartläggning och nödvändiga åtgärder. Sverige har ett billigt dricksvatten ur internationellt perspektiv. En liten ökad kostnad per kubikmeter skulle tillsammans med pengar från sektorer som bidrar med utsläpp och via lagstiftade krav på råvattenkontroll i vattenverk göra underverk för kunskapsbasen och den framtida dricksvattenförsörjningen.

Charlotte Sparrenbom, universitetslektor, geologiska institutionen vid Lunds universitet
Maria Åkesson, doktorand, geologiska institutionen vid Lunds universitet
Hillevi Virgin, Vattenhandläggare vid länsstyrelsen i Skåne
Peter Dahlqvist, statsgeolog vid SGU
Mattias Gustafsson, statsgeolog vid SGU
Karin Sjöstrand, Projektledare vid SP Sveriges tekniska forskningsinstitut,
Jenny Kreuger, Forskningsledare vid institutionen för vatten och miljö, Sveriges lantbruksuniversitet
Irene Bohman, vattenvårdsdirektör vid Vattenmyndigheten för södra Östersjön
Kenneth M Persson, professor i teknisk vattenresurslära vid Lunds Tekniska Högskola

“**Bakgrund. Dricksvatten**
Cirka hälften av Sveriges dricksvatten tas från vattendrag och hälften från grundvatten.

Av det senare är i sin tur cirka hälften artificiellt: man pumpar upp vattnet och låter det åter filtreras av marken innan det slutligen pumpas upp.

Varje dygn använder varje person i genomsnitt cirka 160 liter vatten, fördelat på följande sätt: 10 liter för dryck och mat, 30 liter för toalettspolning, 30 liter för disk , 20 liter för tvätt, 60 liter för personlig hygien, 10 liter för övrig användning.

Källor, Lunds universitet, Svenskt vatten “

DN 4 jan 2014: Riksbankschefens utspel.

“Valet sätter stopp för Ingves förslag”

“Kommentar. Riksbankschefen Stefan Ingves anser uppenbarligen att bostadspolitiken håller på att haverera och att det är dags att politikerna kliver fram och tar sitt ansvar. Bostadsministern håller inte med. Vem blir förvånad?”

“I gårdagens DN efterlyste Stefan Ingves en bred politisk kommission som ska lägga fram förslag för att förbättra bostadsmarknaden. Han vill se förslag både på hur vi ska få fram fler bostäder och på hur prisökningstakten på bostäder kan dämpas exempelvis genom mindre avdrag för låneräntor.

Ingves är orolig för svenskarnas höga skuldsättning och att de höga bostadspriserna leder till en bubbla som spricker och drar ner ekonomin med högre arbetslöshet som följd. Farhågorna kring bostadsbubblan är det som fått Riksbanken att hålla uppe reporäntan fram till sänkningen i december.

Bostadsminister Stefan Attefall (KD) förklarade snabbt att regeringen inte anser att det behövs någon kommission. Han hänvisade till att regeringen har en rad utredningar och beslut på gång inom bostadspolitiken.

Det ligger en hel del i det. I somras meddelade bostadsministern att han satt igång runt 65 olika myndighetsuppdrag och utredningar för att öka bostadsbyggandet. Det är inte otänkbart att det tillkommit ännu fler under hösten.

Problemet är att det behövs bostäder nu och att det vanligtvis tar flera år innan en utredning resulterar i färdiga förslag som kan påverka situationen. Under tiden bor allt fler unga kvar hemma hos föräldrarna eller skuldsätter sig upp över öronen för att kunna flytta hemifrån.

Med tanke på bostadssituationen är alla initiativ vällovliga. Men frågan är om ens Ingves själv tror på allvar att det är rätt tid för en blocköverskridande överenskommelse. För några dagar sedan drog supervalåret i gång och det minsta partierna är intresserade av just nu är att liera sig med partier på motståndarsidan.

Det bekräftas av att Socialdemokraternas ekonomiskpolitiska talesperson, Magdalena Andersson, ser Ingves utspel som en möjlighet att angripa regeringens politik och framhålla den egna. Hon är med andra ord är lika ointresserad av en kommission som Attefall.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se”

DN 11 jan 2014: Kolumnen. Lena Andersson.

“Till frossarens förtret”

“Kroppen tål inte översvämning ens av nyttigheter. Mycket tyder på att minst lika viktigt som vad man äter är hur ofta och när på dygnet. “

“Några dagar in på det nya året upptog diet-, hälso- och träningsböcker nio av tio platser på nätbokhandelns försäljningstopp. Människans urgamla känsla för övergångars symboliska betydelse är stark. Nytt år, löften om nytt liv. Människans förmåga till självbedrägeri är också beständig. I vår natur lurar mer eller mindre slumrande den revolutionära drömmen om att kullkasta och krossa, på det att man aldrig mer ska behöva hålla på som nu.

Dessvärre är livet en evig lunk utan drastiska övergångar. Inget kullkastas, bara omvandlas, och till maten och ätandet måste man förhålla sig till sista andetaget.

Den skenande övervikten i världen i kombination med en allt starkare ställning för individen som herre över sig själv och sin kropp har lett till ett kolossalt intresse för mat och ätande, eller snarare kost och näring. Och någonstans under dieterna och bloggarna anas en desperat dröm om det slutgiltiga svaret, det magiska pillret, den perfekta modellen så att man sedan slipper välja, slipper fatta dessa eviga beslut och får spärra in sig bakom murar utanför vilka för evigt utrangerade födoämnen ligger i drivor.

Utöver denna existentiella aspekt sätter forskningen om hälsa, vikt och näring svårigheterna med vetenskaplig metodologi och tolkning av data i skarp belysning; hur närmast utsiktslöst det är att med säkerhet tolka processer där variablerna är hundratals och de möjliga kombinationerna miljontals. Ändå framhåller varje dietriktning och ny lära de empiriskt uppenbarade fördelarna med just det kosthållet. Men om man bara håller sig till dem ger alla inriktningar likartade resultat. Från och med nu vet vi också att man kan nå goda resultat genom att uteslutande äta på McDonald’s.

Tidningen Daily Mail rapporterade den 3 januari om en kraftigt överviktig gymnasielärare i Iowa, USA, vid namn John Cisna, som bestämde sig för att med sina elever som vittnen och assistenter göra ett experiment. I tre månader åt han frukost, lunch och middag på McDonald’s och inget mer. Det enda han vaktade på var fördelningen av kolhydrat, protein och fett så att den låg i linje med det av myndigheterna rekommenderade och att dagsintaget inte översteg 2 000 kalorier.

Han åt gröt med mjölk, ”egg white delights”, korvburritos, yoghurt, sallader, hamburgermenyer och några enstaka glassar. Utöver det promenerade han 45 minuter flera gånger i veckan, vilket han inte gjort tidigare, men detta rekommenderas ju vid alla dieter och förklarar inte hans resultat: Efter tre månader hade han magrat 17 kilo, totalkolesterolet hade gått ner från 6,4 till 4,3, ett utmärkt värde, och det dåliga kolesterolet hade sänkts från 4,4 till 2,9.

Slutsatsen är inte att McDonald’s saluför bantningsmat eller hälsokost, utan att kroppen mår väl av att inte översköljas av näring. Lika lite som golvbrunnar kan ta hand om översvämning klarar kroppen dem.

När Morgan Spurlock i dokumentären ”Supersize me” från 2004 visade hur hans fysik på en månad bröts ner, allt från vikt till kolesterol och levervärden, av att äta enbart McDonald’s-mat var det egentligen inte det han visade. Snarare var det effekterna av ett gränslöst energiintag där kroppen aldrig får vara i fred. I samma stund som överbelastningen upphör tycks organismen kunna återfå sina rätta värden.

För tio år sedan skrev en svensk it-konsult verksam i USA, Jan Kallberg, en bok han kallade ”Bli naturligt smal med 60-talsmetoden”. Han hade tittat på gamla bilder från folkhemmets glansdagar och förundrats över hur smala och seniga männen var långt upp i åren medan dagens 25-åringar såg trötta och tjocka ut.

Kallberg själv gick ner 40 kilo med sin metod men hans budskap försvann snabbt från radarn då det inte innehöll något trollspö utan bara det tråkiga som ingen vill ska vara nödvändigt: Frossa aldrig, inrätta rutiner, ät dig mätt på lagad mat på fasta tider men inga mellanmål och ingen mat efter klockan 18.

Vill man ha den vetenskapliga förklaringen till varför Jan Kallbergs ”60-talsmetod” fungerar och är hälsosam, och kanske även varför John Cisnas experiment gör det trots snabbmaten, finns den att läsa om i nutritionisten Byron J Richards ”The Leptin Diet”, där han visar hur förbränningen störs och hindras av att det hela tiden kommer in ny näring, om än aldrig så ”nyttig”. Kroppen måste få lugn och ro för att kunna använda energin.

Även professorn i medicinsk och fysiologisk kemi Charlotte Erlanson-Albertsson som forskar på aptitreglering och energibalans framhåller i sina föredrag och böcker precis detta, att det bör gå fem sex timmar mellan måltiderna och inget däremellan.

Ända sedan flygvärdinnedietens 80-tal då bantning handlade om att svälta sig har kostdiskussionen mer om mer kommit att handla om vad man ska/får/kan äta och dricka obegränsat av och ändå magra och få bra värden. Men det tycks faktiskt som att det är lika viktigt *när* man äter som *vad*, så att kroppen emellanåt fredas flera timmar i sträck, även från ”tillåten” mat.

Lena Andersson författare, skribent och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 15 jan 2014:

“Varför har vi så dyra hyresrätter?”

“Äntligen har politikerna kommit till skott när gäller Stockholms ungdomars rätt till en egen bostad. Eller? Det finns hyresettor på Södermalm för 10 000 kronor i månaden. En familj kan få hyra en fyra för 20 000 kronor i månaden.

Nu undrar jag varför vi har Europas dyraste hyreslägenheter? Det kan ju inte bero på byggnadsarbetarnas löner, om man jämför med till exempel Tyskland, Danmark eller Finland?

Politikernas regler och normer för bostadsbyggande (miljöanpassade bostäder och annat ”nys” som kostar massor av pengar) har nog en viss betydelse, men det är väl inte hela sanningen?

Vad beror det på att våra politiker inte klarar av att bygga bostäder som vanligt folk kan bo i?

Janne Björck, Stockholm “

DN 12 jan 2014: Gatutiggeri:

”Så kan Europa bidra till att minska antalet tiggare”

“Förbud löser inget. Vi förnedrar inte genom att se människan vid tiggarmuggen. Förnedringen ligger i det förtryck som tvingar tiggaren att sitta där. Europas romer diskrimineras fortfarande skamligt. Detta är hela Europas ansvar, inklusive vårt eget, skriver Thomas Hammarberg och föreslår en rad satsningar. “

“Många reagerar starkt inför åsynen av utländska, romska tiggare i våra städer. Deras närvaro känns oerhört provocerande. Några av oss ger en slant men de flesta vänder bort blicken.

Olika teorier lanseras för att rättfärdiga den reaktionen. En är att tiggarna skulle vara kopplade till kriminella ligor – frivilligt eller under tvång. En annan att de inte alls är så fattiga som de utger sig för att vara. Det sägs också att vi bara förnedrar tiggaren genom att lämna en slant i den framsträckta muggen.

Justitieministern vill utreda möjligheten att kriminalisera tiggandet. Professor Bo Rothstein vill förbjuda själva givandet (DN 28/12); han tror att det skulle pressa fram reformer som skulle häva misären för dem som nu tigger.

Det krävs en mer seriös debatt – byggd på fakta, en verklighetsnära analys av varför tiggarna faktiskt kommer hit och meningsfulla förslag om vad som kan göras.

Det är sant att en del romer har blivit offer för människohandel över Europa, men detta är *inte* situationen för flertalet tiggare vi ser på trottoarerna. Något bevis för att några av dem skulle vara knutna till maffiagrupper eller den organiserade brottsligheten har inte kommit fram.

De kommer hit ensamma eller tillsammans med några familjemedlemmar. De är i allmänhet utblottade – resan har kostat en del - men hoppas kunna tjäna ihop pengar här att ta med sig hem till den övriga familjen.

Jag har besökt en del orter varifrån tiggare kommer i centraleuropeiska länder, inte minst Rumänien och västra Balkan. Majoriteten romer där lever i extrem fattigdom. Det är närmast omöjligt att få jobb, i vissa områden är arbetslösheten nära hundraprocentig. Många bor i ruckel utan vatten, avlopp eller elektricitet.

Hälsostandarden är låg, barnadödligheten hög och medellivslängden kort. Många av barnen lämnar skolan i förtid, drabbade av mobbning eller efter ha placerats i specialklasser med undermålig undervisning.

Denna misär är inte självvald, den är påtvingad genom systematisk och långvarig diskriminering. Dessutom har antiziganismen i Europa på senare år åter tagit formen av hatpropaganda och inte sällan rena hatbrott. Den våldsbejakande extremhögern stämplar mot romerna i land efter land.

Detta är den verklighet många av tiggarna kommer ifrån. Väl här blir de uteliggare, de sover under en presenning eller i ett bilvrak i förorten. De far illa, inte minst den här årstiden. En del av dem återvänder hem lika fattiga som när de kom.

Denna tragedi lindras inte av att tiggandet kriminaliseras. Ett förbud att ge något i muggen erbjuder inte heller en lösning – en sådan lag skulle bara sopa problemen under mattan. Enda verkliga effekten av en kriminalisering skulle bli att romerna ytterligare stigmatiseras.

Vi förnedrar inte genom att faktiskt se människan vid muggen; förnedringen ligger i det förtryck som tvingar tiggaren att sitta där. Den

slant som ges är ett litet bidrag till den enskilde tiggarens och familjens överlevnad men når förstås inte de sociala problemens rötter.

Det avgörande är själva *politiken*. Det behövs genomgripande reformer för att motverka den anti-romska rasismen, för att säkerställa att romernas mänskliga rättigheter tas på allvar och för att kompensera för begångna övergrepp och kränkningar.

Vi bör se tiggarnas närvaro som en påminnelse om två saker: att en stor folkgrupp i Europa (10–12 miljoner människor) alltjämt skamligt diskrimineras; och att detta är ett ansvar för hela Europa, inklusive oss själva.

Visst har EU och Europarådet program för att stödja romernas integration; medlemsstaterna har uppmanats att utarbeta strategier och handlingsplaner. Men resultaten är hittills påfallande magra.

Vad som behövs är en mer systematisk, kraftfull och resultatinriktad europeisk politik för romernas rättigheter, med avtryck i varje EU-land. Den måste självfallet bygga på en seriös konsultation med romska representanter – något som i dag försummas.

Inför EU-parlamentsvalet i maj bör kandidaterna avkrävas besked i denna fråga. Vad som faktiskt krävs är en rad satsningar, däribland följande:

I kampen mot antiziganismen är det nödvändigt att erkänna övergreppen i det förgångna, inklusive de nazistiska och fascistiska massmorden. Medlemsländerna bör uppmanas att göra en seriös granskning av de övergrepp som drabbat romerna – i samverkan med företrädare för romerna själva.

Företrädare för staten bör framföra en formell ursäkt och romernas historia och kultur göras känd, inte minst i den vanliga skolundervisningen.

Tiotusentals romer i Europa är fortfarande statslösa och många har inte ens de enklaste id-handlingar. Det har enorma konsekvenser för den enskilde, inte minst i kontakter med sjukvården. Romerna måste tillerkännas det mest självklara: rätten till en hemvist och en formell identitet.

Boendet är en annan krisfråga. Många bor i rena slummen men fruktar ändå att bli vräkta eftersom de i många fall saknar formellt tillstånd. Vräkningarna måste ersättas med en politik som syftar till att legalisera boendet och trygga anständiga boendeförhållanden.

De romska barnen måste få en chans. Mer måste göras för att ge dem möjlighet att gå i förskola. I skolorna måste det bli ett slut på tendensen att automatiskt sätta romska barn i specialklasser, vilket innebär att de lämnar skolan utan den utbildning som nu krävs på arbetsmarknaden.

Jobben är avgörande. Åtgärder måste vidtas för att hindra diskriminering vid anställningar – något som i dag även drabbar romer med utbildning. Kvoter och positiv särbehandling bör prövas för vissa jobb. Viktigt vore också ett genomtänkt stöd – inklusive rådgivning och mikrokrediter – till småföretagande bland romer så att de själva kan bygga sin ekonomi.

Visst kommer det att ta tid innan sådana reformer ger effekt. Men de nödvändiga besluten kan fattas snart - om den politiska viljan finns.

Thomas Hammarberg, Europarådets kommissionär för de mänskliga rättigheterna 2006-2012”

DN 16 jan 2014: Barnfamiljer.

“Bättre ekonomi – större skillnader”

“Svenska barnfamiljer har fått bättre ekonomi under 2000-talet. En genomsnittsfamilj skulle faktiskt kunna försörja lika många personer till, om man höll sig till det nödvändigaste. Men skillnaderna mellan olika barnfamiljer har ökat kraftigt. “

“En del av hushållens inkomst-ökningar de senaste åren har gått till fler resor och upplevelser, tror Bodil Hallin, privatekonom på Ikano bank.

– Och så lägger vi mer på kommunikation. Datorer, bredband, mobiltelefon och den typer av utgifter har ökat, säger hon.

Den så kallade inkomststandarden, som mäter hur väl ett hushålls inkomster täcker nödvändiga utgifter, har stigit under 2000-talet, visar en sammanställning från Statistiska centralbyrån (SCB). Fler har hamnat allt längre från gränsen till fattigdom.

– Eftersom medelinkomsterna går upp rör sig medelsvensson längre och längre från den gränsen. Men i samband med att inkomsterna stiger ändras det sätt som vi lever våra liv. Det blir då större och större skillnader i samhället, eftersom det finns en botten som inte följer med, säger Björn Halleröd, professor i sociologi på Göteborgs universitet.

För samtidigt som genomsnittet fått bättre ekonomi har skillnaderna mellan barnfamiljer ökat. Gruppen som har låg standard har i princip legat still sedan 2003. I den gruppen finns framför allt familjer där föräldrarna saknar jobb, och betydligt fler ensamstående än föräldrar som lever i par. De har blivit ifrånsprungna i utvecklingen.

Att ha låg inkomststandard innebär att en familj med två vuxna och två barn har en disponibel inkomst på mindre än 19 800 kronor per månad.

En genomsnittlig barnfamilj har nästan dubbla den summan att röra sig med, och skulle alltså teoretiskt kunna försörja en lika stor familj till.

– Men ska man ner till den nivån får de flesta lämna sina hem. Man skulle inte klara sig på det utan att väsentligt ändra sin livsstil, säger Björn Halleröd.

TT”

“ **Fakta. Inkomststandard**
2011 var den genomsnittliga inkomststandarden för barnfamiljer 1,97. 1995 var den 1,32. En inkomststandard på 1 räcker precis för att täcka de nödvändigaste levnadsomkostnaderna och motsvarar en disponibel inkomst på 19 800 kronor för två vuxna och två barn. Hög inkomststandard är det dubbla.

48 procent av alla barn bodde i ett hushåll med hög inkomststandard 2011. Åtta procent, bodde i ett hushåll med låg inkomststandard.

Källa: SCB”

DN 19 jan 2014:.

“Maria Crofts: Att förbereda sig i god tid det viktigaste”

“Det är alltid smart att se över sin ekonomi och planera för framtiden. Exakt vad man väljer att göra är mindre betydelsefullt. Det viktiga är att det blir av. “

“Pensionsbranschen är oroad över att pensionssparandet minskar bland unga men faktum är att minskningen sker från en väldigt hög nivå. På 1990-talet när banker och försäkringsbolag var som mest pådrivande fanns det kommuner där var tredje person i ålder 20-24 år pensionssparade.

Det gick så långt att Pia Nilsson, som då var privatekonom på Posten, slog larm om vilseledande marknadsföring och rådgivning till ungdomarna.

Självklart är det inte fel att pensionsspara bara för att man är ung. Men, precis som Pia Nilsson sa den gången, pensionssparandet ska inte vara det första och enda sparandet.

Jag brukar propagera för att alla ska fundera igenom sin ekonomi och planera för framtiden. Men inte ens jag tycker att det är nödvändigt att de som just gått ut gymnasiet genast börjar göra upp planer för sin pensionering.

Men när man kommer upp i 35– 40-årsåldern är det bra att börja fundera på hur man ska klara sig på 60–70 procent av lönen när det är dags att sluta arbeta.

Det betyder inte nödvändigtvis att man måste börja med ett avdragsgillt pensionssparande. Målet är att få kontroll och se till att utgifterna kan hålla sig inom de ramar man får och det kan man uppnå på flera sätt. Jag tipsar om några på sidan här bredvid.

Något som många inte tänker på är att många utgifter sjunker och en del försvinner helt när man slutar arbeta. Det är exempelvis billigare att äta alla mål hemma, klädkontot brukar krympa och kostnaden för arbetsresor försvinner. När man är äldre har man ofta köpt de möbler man vill ha och det blir snarast fråga om kompletteringar.

Ja, jag vet att det tillkommer andra kostnader, som läkarbesök och läkemedel mediciner, när man blir äldre. Men sett till helheten borde de flesta få minskade utgifter.

Speciellt i storstadsområdena har bostaden ofta en nyckelroll för ekonomin som pensionär. Därför är det en god idé att ta sig en rejäl funderare på hur man ska bo som pensionär. Att byta ner sig till något mindre eller till ett mindre centralt läge kan ge lägre boendekostnader och ett sparkapital.

Men som sagt, det viktigaste är att vara medveten om att inkomsterna minskar och förbereda sig för det i god tid.

Maria Crofts maria.crofts@dn.se reporter på ekonomiredaktionen ”

DN 19 jan 2014: Vindkraft.

“Forskare varnar för överproduktion av el”

“Den svenska vindkraftsparken har byggts ut kraftigt de senaste åren. Kungliga Vetenskapsakademien varnar för att marknaden riskerar att bli övermättad och att det blir hushållen som får stå för notan. – Det finns risk för en vindinfarkt, säger professor Harry Frank. “

“När staten för tio år sedan beslutade sig för att subventionera vindkraften stod den för 0,6 procent av den svenska elproduktionen. Förra året hade siffran stigit till 6 procent, enligt preliminära siffror från Svensk Energi.

Elkunderna står för subventioneringen via elcertifikatavgiften som ingår i elpriset. 2013 betalade el-användare med undantag för elintensiv industri cirka 2,1 öre per kilowattimme, enligt beräkningar från Svensk Energi.

Kungliga Vetenskapsakademiens energiutskott hävdar att vindkraftsmarknaden riskerar att bli övermättad, och att en rimlig maxgräns ligger på 10 terrawattimmar vindkraftsel om året. Förra året producerades 9,7 terrawattimmar.

Ledamoten Harry Frank, som är professor i innovationsteknik, menar att den svenska elproduktionen redan är koldioxidneutral och tillräcklig för våra behov.

– Förra året gick all vindkraftsel på export. Det innebar att två miljoner utländska hushåll fick el som hade subventionerats av svenska hushåll. Det kan man se genom att jämföra statistik mellan timmätning av vindkraft och export, säger han.

Men enligt branschorganisationen Svensk Energi kan man inte mäta hur mycket vindkraftsel som exporteras till utlandet.

På julafton slog vindkraftsproduktionen i Norden rekord, vilket ledde till att elpriset halkade ned på minus i Danmark. Stora mängder el skänktes bort och producenterna tvingades till viss del betala för att göra sig av med överskottet, uppger sajten elstatistik.se enligt TT.

Enligt Kungliga Vetenskapsakademien riskerar samma sak att drabba Sverige om utbyggnaden fortsätter.

– Det är det vi kallar vindinfarkt. Alla vill sälja el, men ingen vill köpa, säger Harry Frank.

Energiminister Anna-Karin Hatt (C) menar att det är bra att Sverige kan exportera el till ett konkurrenskraftigt pris de dagar då det finns en överproduktion. Hon ser ingen risk för en ”vindinfarkt” eftersom Sverige har förhållandevis lite vindkraft samtidigt som vi har en stor del reglerbar vattenkraft.

– Det är strategiskt av Sverige att bygga ut ett tredje ben i sitt elförsörjningssystem, som man kan använda när kärnkraften inte lever--erar som planerat eller när det är ont om vatten i vattenmagasinen. Om man tittar på kostnaderna för utbyggnaden av den förnybara elproduktionen så är de lägre än i många andra länder, säger hon.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se”

“**Fakta.**
Regeringen har en planeringsram för vindkraften som går ut på att det ska finnas planmässiga förutsättningar för utbyggnad till produktion av 30 terawattimmar om året fram till 2020.

Den sista september fanns det 2 618 vindkraftverk i Sverige, i 167 av landets 290 kommuner.

Vecka 52 förra året producerades totalt 380 gigawattimmar el. Så hög har produktionen aldrig varit någon vecka tidigare. Även årsproduktionen slog rekord med 9,7 terrawattimmar.

Källa: Svensk vindenergi, Svensk Energi, regeringen. “

DN 19 jan 2014 : Fastighetspriser.

“Så mycket villa ger en miljon”

“Hur mycket villa får du för en miljon kronor? Den frågan har Svensk Fastighetsförmedling ställt och svaret är – en pytteliten på Lidingö men en rejält stor i Söderhamn. “

Kartläggningen bygger på villaförsäljningar som rapporterats in till Svensk Mäklarstatistik under perioden januari 2013 till november 2013. Bara kommuner där minst 100 villor sålts är medräknade, med undantag för Lidingö där 99 villor såldes under perioden. Lidingö är dyrast. Där räcker en miljon bara till 19 kvadratmeter villa – lika stor som en friggebod. Det ger ett kvadratmeterpris på 51 876 kronor. Näst dyrast är Danderyd följt av Stockholm och Nacka. Som mest räcker miljonen till mellan 30 och 32 kvadratmeter i övriga kranskommuner runt huvudstaden. I Söderhamn däremot får du 159 kvadratmeter villa. Det ger ett kvadratmeterpris på 6 302 kronor. Tvåa på listan är Härnösand och Nybro där man får 148 rymliga kvadratmeter villa för miljonen.

– Priserna på villor har stigit med cirka 4 procent i landet de senaste 12 månaderna och det syns även i den här kartläggningen, säger Bessie Wedholm, presschef på Svensk Fastighetsförmedling.

Maria Victorin/TT”

DN 25 jan 2014 : Studentbostäder.

”Helt orimligt att köa i fem år”

“Nu tar det nästan fem år att få en studentlägenhet i Stockholm. På fyra år har kötiden ökat med drygt 17 månader. “

2Den här veckan började vårterminen. Det finns 80 000 studenter i Stockholm – på universitetet ökade antalet antagna med fem procent jämfört med förra våren – men bara 12 500 studentbostäder. Stockholms län har i dag det lägsta antalet studentbostäder i relation till utbildningsplatser av landets större högskoleorter.

– Det är fullständigt orimligt att behöva köa i nästan fem år för att få tag i en studentlägenhet. Majoriteten studenter har vid det laget redan läst klart sin utbildning, säger Teo Strömdahl Östberg, ordförande för Stockholms Studentkårers Centralorganisation, SSCO.

De senaste siffrorna från landets största studentbostadsbolag, Stiftelsen Stockholms studentbostäder, visar att den genomsnittliga väntetiden för en studentlägenhet i december 2013 var 57,01 månader. Det är 17,1 månader – nästan 1,5 år längre än kötiden 2009.

Om det fortsätter så här riskerar Stockholm att tappa sin dragningskraft som studieort, menar SSCO. Enligt Stockholms läns landsting kommer det råda brist på 73 000 högskoleutbildade i Stockholmsregionen år 2030.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se”

DN 21 jan 2014: Bostadsmarknaden.

“Marknadshyror krav från utredare”

“Hyresregleringen bör radikalt skalas ned för att stegvis anpassas mot marknadshyror. Kommunerna måste dessutom släppa planmonopolet och staten ge upp sina byggregleringar. Det fastslår bokriskommittén, som presenterar sina första slutsatser i morgon“

“Först behöver man en vision, innan det blir dags för konkreta förslag. Det menar Klas Eklund, SEB:s seniorekonom som leder bokriskommittén, och citerar den gamla proggmusikgruppen Hoola Bandola Band: ”Man måste veta vad man önskar sig för att få vad man vill ha.”

– Det är en poäng att tala om vad man vill uppnå, vilket vi i bokriskommittén nu vill göra. Men bland politiker är detta inte det vanliga. Bostadsminister Stefan Attefall (KD) har tillsatt en mängd utredningar på begränsade områden men inte tagit något samlat grepp som visar vad han egentligen vill med bostadsmarknaden, säger Klas Eklund.

Stefan Attefall har också ställt sig avvisande till dem som vill tänka större i bostadsfrågorna, senast när riksbankschefen Stefan Ingves framförde krav på en bred politisk kommission med mandat att komma med reformförslag över hela fältet.

Klas Eklund bryr sig dock inte så mycket om bostadsministerns ointresse.

Bokriskommittén, där han är ordförande, är ett privat initiativ från Fastighetsägarna och Handelskamrarna i Stockholm, Väst-Sverige och Syd-Sverige. Bland ledamöterna finns inte enbart branschföreträdare, utan också tunga namn som fastighetsprofessorn Hans Lind och förra vice riksbankschefen Barbro Wickman-Parak.

I sin idéskiss målar de gemensamt upp visionen av en bostadsmarknad där man har ett brett utbud av bostäder för hushåll på alla inkomstnivåer. Marknadsprinciper ska råda, samtidigt som det finns god tillgång till bostäder med olika upplåtelseformer – hyresrätter, bostadsrätter och villor – med olika standard och storlek. Det betyder större prisskillnader, men också mer av valfrihet och rörlighet så snart marknaden kommer i bättre balans.

Avsikten är att det ska bli lättare att flytta, vilket gör att befintliga bostäder utnyttjas på ett sätt som svarar bättre mot efterfrågan. Byggandet behöver dessutom öka, särskilt i de kommuner som uppger bostadsbrist. Samtidigt behövs också i framtiden ett socialt skydd för de boende, som på bostadsmarknaden ofta utgör den svagare parten.

– För mig är det självklart att det ska finnas ett besittningsskydd för hyresgäster även om utformningen kan diskuteras, framhåller Klas Eklund.

Men än så länge vill bokriskommittén inrikta sig på de övergripande problemen. Man se vill se förändringar som en stegvis anpassning till marknadshyror, till att börja med i nybyggda bostäder där en sådan övergång redan har inletts. Likaså handlar det om enklare plan- och byggregler, liksom minskad rätt för kommunerna att sätta hinder för byggandet.

– Före sommaren ska vi komma med mer konkreta förslag. Men det gäller att se hur olika områden hänger ihop och att ha en sammanhängande strategi. Om man ska slopa hyresregleringen, så krävs det också regelförenklingar och ändringar av skatterna liksom åtskilligt annat. Kring allt detta behövs dessutom en bred politisk överenskommelse som ska räcka under flera mandatperioder, betonar Klas Eklund.

Johan Schück johan.schuck@dn.se”

	(Antal)
Småhus	
äganderätt	674 000
bostadsrätt	38 000
hyresrätt 1:a hand	38 000
Flerbostadshus	
bostadsrätt	569 000
hyresrätt 1:a hand	568 000
hyresrätt, 2:a hand	36 000
Övrigt	
särskilt boende	9 000
övrigt boende	57 000

"**Fakta. Bokriskommittén**
Kommer med slutrapport i juni
Bokriskommittén har tillsatts av Fastighetsägarna Sverige och Handelskamrarna i Stockholm, Väst-Sverige och Syd-Sverige.

Uppdraget är att presentera konkreta förslag till hur den svenska bostadsmarknaden ska kunna fungera bättre. Slutrapporten ska lämnas i juni.

Kommitténs medlemmar är ordföranden Klas Eklund (seniorekonom vid SEB), samt Tor Borg (chefsekonom vid SBAB), Ulrika Francke (vd vid konsultbolaget Tyréns), Björn Hasselgren (sekreterare), Hans Lind (professor i fastighetsekonomi vid KTH), Sonny Modig (tidigare vd för MKB Fastighets AB), Barbro Wickman-Parak (tidigare vice riksbankschef) och Olle Zetterberg (vd för Stockholm Business Region). **DN "**

DN 21 jan 2014: Bostadsmarknaden.

“Förändring ledordet i alla förslag”

“Förslag och utredningar med syfte att förändra bostadsmarknaden har duggat tätt det senaste halvåret. Och alla vill de se genomgripande förändringar. “

“I mitten av november presenterade Boverket en uppmärksammad rapport om att det är bruksvärdessystemet som till stor del ligger bakom bostadsbristen i Stockholm och Göteborg.

Bruksvärdessystemet skapar, enligt rapporten, en tröghet på bostadsmarknaden. Hyresgäster stannar ofta kvar i sina stora och billiga hyreslägenheter även när barnen flyttat ut. Det skapar en låg rörlighet på bostadsmarknaden, vilket enligt rapporten är ett dominerande skäl till bostadsbristen i framför allt Stockholm och Göteborg.

Professorn i nationalekonomi Assar Lindbeck har i flera debattartiklar på DN Debatt argumenterat för att hyreskontrollen ska avregleras. Den har bara skapat köer och svarta marknader, menar Lindbeck.

Men politiskt finns inget underlag för förändring av det hyressättningssystemet under de närmaste åren. Inget parti driver frågan.

Det har också lagts fram andra förslag om förändringar för hyresrätten.

Förra veckan presenterade Bostadsbeskattningskommittéen sitt förslag om att avskaffa fastighetsskatten för hyreslägenheter. Detta skulle finansieras genom ett sänkt tak för rot- och rutavdrag från 50 000 till 34 000 kronor per år.

I en DN-intervju i början av januari sade riksbankschefen Stefan Ingves att politikerna måste ta tag i de växande problemen på bostadsmarknaden.

Stefan Ingves menade i intervjun att hushållens höga belåning i hög grad orsakas av bostadsmarknaden. Hög efterfrågan på bostäder och ett utbud som inte följer behoven leder till kraftiga prisstegringar.

Stefan Ingves lanserade i intervjun idén om en bred politisk bostadsmarknadskommission för att få ordning på bostadsmarknaden.

Bostadsminister Stefan Attefall har inte heller legat på latsidan. Han ligger bakom ett 70-tal utredningar uppdrag och propositioner på bostadsområdet.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se”

DN 25 jan 2014 : Test. Kosttillskott.

“Ont om nyttiga fiskfetter i flera omega-3-tillskott”

“Vissa tillskott ger långt mer omega-3 än vad kroppen behöver. Andra innehåller knappt några nyttiga fiskfetter alls. Det visar Testfaktas analys av åtta kosttillskott som rekommenderas för barn. “

“Efter de senaste årens hälsorön kring det nyttiga fiskfettet är det många föräldrar som börjat ta -genvägen via kosttillskott i form av olja, kapslar eller tillsatt godis.

– Omega-3 är en grupp livsnödvändiga fetter som vi måste få i oss via kosten. För barn behövs omega-3 bland annat för kroppens hjärn- och synfunktioner, säger Hanna Eneroth, nutritionist på svenska Livsmedelsverket.

– Men det kan tyckas lite onödigt att lägga pengar på en sådan här produkt. Det finns mycket nyttig mat man kan köpa i stället.

Åsa Karlsson är produktchef på Acrilex som säljer KidsZoo.

Även om man följer det rekommenderade dagliga intaget på förpackningen så får man inte något nämnvärt tillskott av omega-3, visar testfaktas jämförelse.

Åsa Karlsson tycker inte att KidsZoo vilseleder konsumenten.

– Vår produkt ska inte kompensera annan kost utan endast vara ett komplement. Men under våren kommer vi byta ut den mot en produkt med något högre halt omega-3, säger Åsa Karlsson.

Om KidsZoo knappt ger något tillskott alls, ger vissa preparat långt mer omega-3 än vad kroppen faktiskt behöver.

Även barn som vägrar äta fisk får i sig omega-3 från exempelvis rapsolja.

Hanna Eneroth på Livsmedelsverket tycker dock att det är totalthalten omega-3 som är intressant i sammanhanget.

– Bortsett från för tidigt födda och eventuellt riktigt små barn, kan både barn och vuxna omvandla omega-3-fettsyran alfa-linolensyra till de andra omega-3-fettsyror som kroppen behöver.

– Det är dessutom bättre att kroppen själv får omvandla alfa-linolensyra till de fettsyror som den behöver just då.

Martin Hansson/Testfakta”

DN 30jan 2014: Skolmat.

“Svårt att få barnen att äta”

“Kommentar. I dag är medvetenheten om matens betydelse stor, och det påverkar också de offentliga måltiderna på skolor, äldreboenden, förskolor och sjukhus.”

“Engagerade föräldrar och anhöriga ställer krav och ifrågasätter samtidigt som person-alen förstår att deras arbete är viktigt och gör skillnad.

Skolmaten uppmärksammas i tv, och det delas numera ut pris till kockar på förskolor och skolor som satsar på barnens måltider. I skollagen finns det dessutom krav på att skolmåltiderna i grundskolan ska vara näringsriktiga.

I rapporten som det refereras till i artikeln här intill har ett antal skolor fått utvärdera hur näringsriktig deras mat är, och hur ”säker” den är. Viktiga frågor naturligtvis, som säger mycket om vår syn på offentliga måltider. Men ska man vara krass så spelar det ingen större roll hur näringsriktig en rätt är om man inte äter den.

För det vet nog de flesta som har barn i skolor och förskolor i dag, att det svåra är att få dem att verkligen äta. Att inte nöja sig med en knäckemacka som äts på stående fot – och att faktiskt ta för sig av det där salladsbordet som finns.

Det finns gott om måltidsperson-al som verkligen anstränger sig för att inte bara laga näringsriktig utan även god och vacker mat, som presenteras på ett smakfullt sätt. Samtidigt finns det alltför många rapporter om skolbarn som tvingas slänga i sig lunchen under en extremt kort matrast – i en trång och stökig matsal.

Men en måltid handlar inte bara om maten, utan om hela situationen runtomkring, och trots att medvetenheten kring vikten av att äta näringsriktigt numera är stor tycks ordet ”matro” snarast betraktas som en lyx, som enkelt kan kompromissas bort.

Gör man det förstör man barnens uppfattning om den sunda måltiden för evigt. Dåliga matvanor i barndomen har enligt min uppfattning en tendens att hänga med hela livet. Och vår uppgift är inte bara att lära barnen att äta näringsriktigt utan att äta bra. Och det är en helt annan sak.

Elin Peters elin.peters@dn.se”

DN 27 jan 2014: Valfriheten.

“Hur gör man när man inte har råd att leva?”

“Jag har en fråga till politikerna i detta land, i samtliga läger. Hur gör man när man inte har råd att leva?

Jag har en förtidspension och får ut 10 820 kronor per månad, inklusive bostadstillägg. Jag har en hyra på 7 800 kronor, därtill kommer eluppvärmning, internet (en nödvändighet i dag), telefon, mediciner, reskassa, mat om det räcker. Jag försörjer nämligen mitt vuxna barn också. En människa med djup depression.

När vi för ett par år sedan ringde socialkontoret för att ansöka om försörjningsstöd fick vi till svar att ”om man bor där ni bor behöver man nog ingen hjälp”.

Där är vi alltså. Bor man i innerstan förväntas man ha hög inkomst och vila på en förmögenhet. Men så är det inte i vårt och många, många andras fall. Att socialtjänsten gör personliga värderingar tycker jag är högst anmärkningsvärt, och allvarligt.

Jag gör vad jag kan för att byta lägenhet, men det går inte. Jag får inte skriva kontrakt med min låga inkomst och därtill har jag en gammal skuld som förstör och som jag aldrig kommer att kunna bli av med. Och skulle jag få till det så har jag inte råd att flytta. Jag sitter fast.

Ingen kan ens ana hur jag mår. Jag har en ständig klump i magen: hur det ska gå med allt i dag, i morgon?

Tack Svenska kyrkan som såg till att vi fick mat till julen.

Tandläkaren har jag inte varit hos på tio år, jag har slutat le. Jag behöver egentligen fyra mediciner men löser bara ut den som är livsuppehållande, och antidepressionsmedicin för mitt ”barn”.

Jag vill ordna för mitt ”barn”, det är det enda som är viktigt. Jag vill inte leva i ett samhälle där pengar står högst på agendan.

Jag önskade oss ett enkelt, bra liv men fick något annat. Säg inte, bästa politiker, att valfriheten finns. Den gäller bara dem som har pengar. Jag skulle vilja höra vad ni tycker att vi har för val i denna situation som jag inte längre ser några möjligheter att komma ur. Jag har ingen ork längre men så kom jag på i natt när jag låg där och funderade att jag inte har råd att dö heller. Vem betalar begravningen? Eller ska vi börja med att lägga ut oss fattiga till fågelmat kanske? En kostnad mindre för våra folkvalda.

Redaktionen gör i det här fallet ett undantag från namnregeln och låter skribenten vara anonym. Redaktionen vet dock vem skribenten är.

En människa”

DN 21 feb 2014: Ny rapport om bostadsfrågan.

“Så vill Göran Persson få fart på byggandet”

“Bostadsfrågan måste lyftas upp på statsminister- och finansministernivå, menar Göran Persson (S), en av tre ex-politiker i Nybyggarkommissionen. – Stefan Attefall har gjort mycket bra, men bostadsministern får gärna rollen av en planminister, säger den tidigare statsministern. “

2I går presenterade Nybyggarkommissionen sin rapport ”En bostadspolitisk agenda för Sverige”. En diger lista på 63 förslag för ett ökat bostadsbyggande. Det är den senaste i raden av flera utredningar på bostadsområdet.

Den senaste var Bokriskommittén, som lade fram en delrapport för en månad sedan. Där låg fokus på avreglering av hyresmarknaden. Tidigare i höstas presenterade Boverket en rapport om att bruksvärdessystemet ligger bakom en stor del av den akuta bostadsbristen.

Även bostadsminister Stefan Attefall har initierat flera utredningar på bostadsområdet.

Vad skiljer nybyggarkommissionens rapport från de tidigare?

– Tidigare utredningar har oftast riktat in sig på någon specialfråga, som hyressättning, konkurrens eller studentbostäder. Vi tar helhetsgreppet. Det vi lägger fram är ohyggligt komplicerat. Allting hänger ihop. Hela ansatsen måste vara samhällsbyggande, säger Göran Persson.

Han ger exempel på vad han tycker är några av huvudfrågorna: De sociala konsekvenserna av att många unga aldrig kommer in på bostadsmarknaden. De höga byggkostnaderna. Hur staten ordnat med de ekonomiska incitamenten för bostadsmarknaden. Hur man bygger bra bostäder för människor i olika skeden av livet. Hur byggprocesserna drivs.

Göran Persson menar att de kommunala planprocesserna måste förenklas och effektiviseras för att få fart på bostadsbyggandet. I dag kan det ta tio år från att det första initiativet tas tills ett hus eller bostadsområde står klart.

Och vad gör man om kommunerna inte ställer upp på det?

– Då ska en högre samhällsnivå ta över, säger den före detta statsministern.

Men han är medveten om att det är en mycket känslig fråga.

– Det är en enorm principfråga. Det är ett väldigt ingrepp. Vi ju inne och rör vid det kommunala självstyret, säger han.

Det är ingen tillfällighet att sammansättningen i Nybyggarkommissionen ser ut som den gör.

Förutom Göran Persson ingår Olle Wästberg, bland annat tidigare folkpartistisk statssekreterare i finansdepartementet och Agneta Dreber, grundare av Stockholmspartiet med en grundlig erfarenhet av storstadspolitiken.

Man kan säga att de gjort det politiska grundarbetet, vilket skulle kunna underlätta för en kommande bred politisk överenskommelse.

– Vi har inte varit överens i allt, utan har kompromissat ihop oss, säger Göran Persson.

Vad ska till för att era förslag blir verklighet?

– Jag skulle vilja att statsministern i höst – oavsett vem det blir – tar det stora greppet om bostadsmarknaden och bostadsbyggandet och ser

till att få en bred politisk överenskommelse. Gärna med vår katalog med förslag som grund, säger Göran Persson.

Hans Arbman hans.arbman@dn.se “

“**Fakta. Förslagen**
Här är några av de 63 punkterna i Nybyggarkommissionens rapport:

Slopat bolånetak – inför en amorteringskultur i stället.

Höjd fastighetsavgift och sänkta räntebidrag växlas mot högre bostadsbidrag, sänkt reavinstskatt och slopad uppskovsränta.

Statliga förhandlingspersoner förenar infrastruktursatsningar med krav på bostadsplanering.

Inför gemensamma byggregler för Norden och Baltikum.

Avskaffa de kommunala särkraven till exempel vad gäller energiprestanda.

Effektivisera de kommunala planprocesserna.

Se över bullerregler och parkeringsnormerna i städerna.

Kommissionen har tillsatts på initiativ av JKL och stöds av NCC, Nordea och Tyréns. “

Nybyggarkommissionens slutrapport

Vi har ingen bostadsbubbla – Sverige har en bostadsmur

Presentation av Nybyggarkommissionens förslag

Se mer om dett på området för planering av fysiska miljöer

DN 15 mars 2014: Välfärden.

”Medelklassens tjänstemän har blivit statens kassako”

“Betalningsviljan inte given. Medelklassen står för 60 procent av lönesumman men får allt mindre utdelning från välfärdsstaten. En större del av kakan är rimlig, annars sviktar medelklassens vilja att finansiera den generella välfärden. Det skulle leda till ytterligare ojämlikhet, skriver TCO:s ordförande Eva Nordmark. “

“**M**ånga människor i vårt land har gjort en klassresa in i medelklassen. På basis av högre utbildning och strukturförändringar på arbetsmarknaden rör sig individer i riktning mot ett tjänstemannayrke som deras föräldrar inte hade. Med det följer högre inkomster och ett drägligare liv än vad föräldragenerationen fick erfara. Denna medelklass står i dag för drygt 60 procent av den totala lönesumman i ekonomin. Bidraget till staten är betydande, också om man tar hänsyn till de senaste årens jobbskatteavdrag.

Men de senaste tio åren har från utdelningen från välfärdsstaten minskat. Välfärdsförsäkringarna har urholkats kraftigt och balansen mellan inbetalningar och trygghet har blivit allt sämre.

Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen är det främsta exemplet: 2004 fick en grundskollärare ut 80 procent av sin tidigare inkomst från försäkringen, i dag har det sjunkit till 67 procent. För en tekniker har ersättningen fallit från 69 procent 2004 till 51 procent i dag och för en säljare från 65 till 48 procent 2014.

Bara knappt fyra procent av de arbetslösa medlemmarna i TCO-förbunden får i dag 80 procent av sin tidigare lön från den vanliga

a-kassan. Det beror på att den högsta ersättningen i princip legat oförändrad sedan början av 2000-talet. Den maximala ersättningen man kan få från arbetslöshetsförsäkringen i dag, oavsett hur mycket man tjänar, är 14 960 kronor i månaden före skatt. Staten har tagit rollen som Joakim von Anka, som ständigt öser in pengar från tjänstemännen i sitt bankvalv för att sedan snålt stänga dörren när behoven uppstår.

För att få det så viktiga skyddet vid arbetslöshet betalar TCO-förbundens medlemmar fyra gånger:

A-kassan finansieras till del med en arbetsgivaravgift, den så kallade arbetsmarknadsavgiften, som räknas av löneutrymmet. I dag uppgår den till 2,91 procent på lönesumman. Arbetsgivaren betalar in summan men räknar sedan av denna när man förhandlar och beslutar om kommande löneutrymme.

För det andra betalar vi individuellt en medlemsavgift till a-kassorna. Medlemsavgiften uppgår till mellan 85 och 160 kronor per månad beroende på vilken arbetslöshetskassa man tillhör. Avgiften är ett direkt bidrag från a-kassemedlemmarna till finansieringen av arbetslösheten och a-kassornas egna kostnader.

För det tredje avstår vi löneutrymme för det inkomstskydd som omställningsavtalen ger. I omställningsavtalen, som sluts mellan fack och arbetsgivare och som därför statsmakten inte har något med att göra, finns möjlighet till ekonomisk utfyllnad under en tid av arbetslöshet. Men kostnaderna för omställningsavtalen tas från existerande löneutrymme. Vill arbetstagarna ha bättre inkomstskydd, får man nöja sig med lägre löneökningar.

För det fjärde, slutligen, betalar fackmedlemmar en individuell premie till fackens inkomstförsäkringar. Dessa försäkringar är tillkomna på rent affärsmässiga grunder och således inte avtalade försäkringar. Den premie som försäkringsbolaget vill ha är direkt relaterad till den risk för arbetslöshet som fackförbundets medlemmar har.

Tjänstemännen är därför på sätt och vis statens kassako. Vi betalar allt mer men får tillbaka allt mindre.

TCO:s undersökningar visar att förbundens medlemmar gillar principen om den generella välfärden och att solidariteten med andra grupper är stark. Den generella välfärden, byggd på principen om inkomstbortfall när man blev sjuk, arbetslös, arbetsskadad och när man fick barn, har också länge varit en viktig mekanism för att hålla landet samman. Och en viktig poäng är att den skulle gälla alla, också de som tjänar bra. Det var på den grunden som politiken vann tillit hos medelklassen. Höga skatter skulle motsvaras av inkomsttrygghet när man behövde det.

Men den inställningen är inte given. Den kan upprätthållas bara om medelklassen känner att välfärdsystemet någorlunda täcker ens behov.

I debatten kallas ibland arbetslöshetsersättningen nedsättande som ett bidrag, som underförstått skall ses som en belastning, som tärande. Inget kan vara mer fel och historielöst. Sverige är ett exportberoende land med hög dynamik på arbetsmarknaden. Varje år försvinner cirka 400 000 jobb och lika många tillkommer. För att klara den höga jobbomsättningen och konkurrensen mot omvärlden behöver vi smarta system som gynnar omställningsförmågan. När verksamheter och jobb försvinner är a-kassan en viktig ekonomisk brygga över in i ett nytt jobb i nya branscher. Om a-kassan är dålig fungerar omställningen i ekonomin sämre. Då drar sig människor för att byta jobb. Då stannar många hellre kvar på ett arbete som upplevs tryggt än att byta till ett nytt och mer produktivt men osäkert arbete.

Häromdagen uttalade sig ordförandena i LO och Saco tillsammans med mig mycket positivt inför ett nytt frihandelsavtal mellan Europa

och USA. Ett sådant avtal kommer att sätta ännu högre omvandlingstryck på ekonomierna. Om den omställningen ska fungera effektivt och ske på ett socialt acceptabelt sätt måste både arbetare och tjänstemän kunna röra sig smidigt mellan jobb och kunna ha kortare arbetslöshetsperioder mellan dem. Då behövs en arbetslöshetsförsäkring som fungerar och en bättre balans i ansvarstagandet mellan staten och individen.

De fackförbund som tecknat inkomstförsäkringar för sina medlemmar har all anledning att vara stolta över dessa. De utgör en viktig del av tryggheten vid arbetslöshet för den enskilde. Men det behövs en bättre balans i ansvarstagandet mellan staten och facket. I takt med urholkningen av försäkringens värde övervältrar staten ett allt större risktagande på enskilda förbundsförsäkringar. Dessutom har tryggheten för den enskilde blivit beroende av att det fack man tillhör har råd att teckna en försäkring. Detta är ohållbart i längden.

Legitimiteten för välfärdsförsäkringarna är hotade om inget görs. Medelklassens vilja att finansiera den generella välfärden kommer att svikta. Det leder i sin tur till mer av privata lösningar och ytterligare ojämlikhet i vårt land. Det är få som önskar sig det.

Det är rimligt att medelklassen får större utväxling på den betalningsvillighet för gemensamma ändamål som ändå finns. Mest prioriterat är en förbättrad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen genom ett högre takbelopp. Det skulle förbättra tilliten till välfärden och bidra till en effektivare omställningskedja på arbetsmarknaden.

Eva Nordmark, ordförande TCO “

14 Barn- och äldreomsorg. Välfärd. Socialtjänst

(Barn- och äldreminister)

DN 7 jan 2014 : Äldreomsorgen.

"Ger hemtjänst på ackord ett värdigt liv?"

"Som de borgerliga allianspolitikerna säger: om det fungerar på Volvo, så varför skulle det inte fungera lika bra i äldreomsorgen? Sagt och gjort. I Stockholm har de organiserat hemtjänsten på löpande band, med ackord. Nu införs också stämpelklockor. En marknad styrd enligt New Public Management, konsekvent efter regelboken.

Så här ser det ut:

Den som beviljas hemtjänst blir kund på en hemtjänstmarknad och förväntas välja utförare från en lista på över hundra företag, som beskriver sig själva i ett rosigt skimmer. Ingen orkar gå igenom hela listan, varför alltfler företag har börjat ta sig namn på A. Och den som inte vill eller orkar välja tilldelas utförare genom lottning. Det kallas valfrihet.

Kommunen betalar hjälpinsatserna per styck, ett visst antal minuter för varje hjälpinsats. T ex blöjbyte, läggning 10 minuter, kvällsmål, medicin, byta blöja, byta underlag 10 minuter, middag + disk 10 minuter …

Vårdbiträdena springer och jäktar för att klara schemat. En oförutsedd händelse kan spräcka allt. Springtiden (som förr hette gångtid) är inte inräknad och dras därför ofta från den beviljade hjälpinsatsen.

Efter hård kritik mot obetald springtid justeras systemet i sommar så att "kunderna" inte ska berövas tid som de har betalat för. Och vårdbiträdena får stämpelklockor.

Allianspolitikerna i Stockholm har antagit en "värdegrund" som lyder: "Äldreomsorgen i Stockholm ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet."

Visst är det underligt hur ord som självbestämmande, värdigt liv, trygghet och meningsfullhet får helt nya betydelser på en hemtjänstmarknad med löpande band och ackord?

Läs rapporten "Matlåda, med eller utan samtal?" från Akademikerförbundet SSR och Kommunal. **Britta Ring**"

DN 14 jan 2014 : Rapporthysteri och detaljstyrning.

“Hur uppnår vi världens bästa äldrevård?”

Jag har arbetat som undersköterska i 26 år och har varit med om hur pendeln inom vården har slagit åt olika håll, men nu har den slagit runt. I dag tror vi att kvalitet endast kan mätas via rapporteringar till olika datasystem. Medan vi vårdpersonal rapporterar in till datasystemen gråter tant Agda, förvirrade Olle hittar inte till sitt rum och Lisa håller på att trilla ur rullstolen. Men datasystemet säger att vi tillhandahåller en god kvalitet i äldreomsorgen.

Jag älskar mitt arbete men har tappat min yrkesstolthet, det jag vill förmedla utifrån min kunskap och erfarenhet gäller bara om datasystemet är korrekt ifyllt. Vi ska följa olika lagar, mål och kvalitetsindikatorer men förutsättningarna är; gör detta men på samma tid som tidigare. Jag tycker att det är viktigt med styrning och uppföljning inom vår verksamhet, men den detaljstyrning som vi har i dag garanterar inte alltid god kvalitet.

När vi inte längre hinner ge våra äldre det mest primära som mat, vila och social tid, men ändå ska se till att ha ett stort utbud av aktiviteter, då har vi missat hur svårt sjuka människor som i dag bor på våra äldreboenden. Jag menar inte att äldre inte ska få ha rätt till olika aktiviteter, men vi måste först få möjlighet att tillfredsställa de primära behoven.

När det gäller att mäta kvalitet, vem kan göra det, hur gör vi det? Och viktigast av allt: betyder kvalitet samma sak för oss alla? Kan kvalitet också se olika ut för mig som person om jag är ung och frisk eller gammal och dement?

Jag hävdar att vi omvårdnadspersonal kan se, känna och läsa av om den enskilde upplever tillfredställelse i sin nuvarande situation eller inte, men det blir betydligt svårare och rent av omöjligt om jag ska vara på olika arbetsplatser varje dag. Vi har många visstidsanställda inom vården som aldrig hinner vara med i ett längre sammanhang för att kunna se, känna och läsa av. Då tappar vi det jag tror är kvalitet.

Låt oss tillsammans kliva ur denna detaljstyrning och skapa världens bästa äldreomsorg samt låta proffsen vara proffs.

Susanne Dufvenberg, Skellefteå “

DN 18 jan 2014 : Omdebatterade kostnader.

“Tillväxt inte nog för att få bättre vård, skola och omsorg”

“Analys. Tillväxt i ekonomin räcker inte om man vill utöka välfärden i vård, skola och omsorg. När skatteinkomsterna stiger, går det mesta av pengarna till höjda löner för offentliganställda. För att få ut mer verksamhet behövs det ytterligare resurser.”

“Det är vanligt med missvisande påståenden om hur man ska få fram resurser till ökad välfärd. Ett av dem är att det finns ett årligt reformutrymme, när det egentligen rör det sig främst om återanvändning av redan befintliga resurser.

När Sveriges ekonomi växer, så ökar också skatteinkomsterna för stat och kommun. Men på utgifts-sidan inträffar inte samma automatiska ökning, eftersom anslagen oftast är bestämda i kronor.

Därför uppstår det ett gap mellan stigande inkomster och oförändrade utgifter, vilket av politikerna kallas för ett reformutrymme. Men i själva verket handlar det främst om prioriteringar, där man satsar på några områden och låter resurserna till andra gröpas ur. Skolan kan komma att få mer, medan barnbidragen förblir frysta och därmed tappar i värde – för att ta ett aktuellt exempel.

På liknande sätt är det vanligt att man hävdar att tillväxt i ekonomin ger resurser för ökad välfärd. Det är dock inte självklart: särskilt inte när tillväxten beror på ökad produktivitet i den privata sektorn, vilket brukar åtföljas av att lönerna höjs.

Detta leder visserligen också till ökade skatteinkomster, men även till att deras anställda kräver löneökningar av minst samma omfattning. Då blir det inte mycket pengar kvar till att utöka verksamheterna i vård, skola och omsorg.

Annorlunda är om tillväxten i ekonomin beror på att fler personer än tidigare arbetar eller att man jobbar mer än förut. Ett växande antal arbetade timmar leder till stigande skatteinkomster, men utan att de offentliganställdas löner behöver höjas. Ökad sysselsättning betyder därför att det blir mer resurser kvar till förbättrad välfärd.

Höjda skatter ger också ytterligare resurser. Men hur långt man kan gå på den vägen är osäkert, när skattetrycket redan är högt. Risken finns att människors vilja att arbeta försvagas, vilket slår mot välfärden.

Återstår att man kan effektivisera inom den offentliga verksamheten. Det frigör i så fall resurser som kan användas till ökad välfärd.

Johan Schück johan.schuck@dn.se”

DN 19 jan 2014 : Välfärdsföretag.

“De goda skälen är många nog”

“Det finns bra och det finns dåliga argument för valfrihet och mångfald inom vård, skola och omsorg.”

“Vänsterpartiets Jonas Sjöstedt har efter förra helgens kongress partiet med sig: Kampen mot vinstintresset i välfärden ska vara huvudfråga i valrörelsen. Förra söndagen debatterade han saken i SVT:s ”Agenda” med den regeringsföreträdare som är mest positiv till alla typer av privata välfärdsföretag, centerledaren Annie Lööf.

De gamla vanliga argumenten radades upp. Sjöstedt utmålade vinstintresset som något som urholkar kvaliteten i välfärden: Vinst uppstår ju när man drar ner på personal. Annie Lööf framhöll att medborgarna är nöjda med servicen, att valfriheten är uppskattad och att den kräver att det finns olika slags utförare. Och att ägarformen som sådan är ointressant så länge kvaliteten är god. Lööf menade också att det är ohederligt att vara emot vinstuttag från en vårdcentral men inte vilja hindra företaget som bygger ett sjukhus att gå med vinst.

Jonas Sjöstedt har givetvis en poäng när han svarar att det finns en väsentlig skillnad mellan att bygga och att driva sjukhus. Byggkontraktet kan regleras minutiöst medan själva driften ofrånkomligen präglas av ägarnas och verksamhetschefernas prioriteringar.

Om han är ohederlig är det för att han bara framhåller exempel på när privata aktörer misskött sig – och blundar för kommunalt slarv liksom för de många välskötta privata institutionerna. Diskussionen om var och på vilket sätt privata alternativ kan göra den offentliga servicen bättre är viktig. Var går gränsen för vilken typ av myndighetsutövning som kan överlåtas åt privat drivna verksamheter? Inom vilka områden driver konkurrens fram kvalitetsförbättringar, inom vilka områden kan privatisering i stället leda till försämrad service?

Men det finns ett antal argument som inte hör hemma i en seriös diskussion om välfärden. Ett perspektiv som lätt kan fördumma debatten är jämställdhetsargumentet. Här finns nämligen en del som är relevant, och en annan som är rent nonsens. Det är sant, vilket Lööf framhöll, att det främst är kvinnor som jobbar inom vård, skola och omsorg. Att de har möjlighet att få större inflytande över sitt eget arbete är givetvis positivt; oavsett om det sker genom att de får välja mellan olika arbetsgivare eller genom att de driver en egen verksamhet.

Men hon antydde också att det faktum att många av dem som startat privata vårdcentraler eller hemtjänstföretag är kvinnor, skulle vara en framgång för ”kvinnligt företagande”. Som om den offentligt finansierade välfärden ska användas till att kompensera ett mansdominerat privat näringsliv. Eller som om kvinnor liksom skulle ha rätt att driva företag, oavsett inom vilken bransch de arbetar.

Välfärden ska organiseras så effektivt som möjligt, med syfte att få ut så mycket högkvalitativ service som möjligt för varje skattekrona – inte för att bättra på jämställdhetsstatistiken.

Lika dum är frågan: ”Vad ska ni säga till alla personer som är listade hos privata vårdcentraler? Ska de tvingas byta vårdgivare?” Ja, om privata vårdcentraler över lag skulle visa sig vara sämre än landstingsdrivna, så vore det ju bara bra. Nu är det inte fallet. Och skälen för valfrihet och mångfald inom stora delar av vård, skola och omsorg är goda. Det finns ingen anledning för regeringen att ta till tramsargument.

DN 19/1 2014 “

DN 20 jan 2014 : Vinster i välfärden.

“LO byter spår – vill söka samförstånd”

“LO har i snart två år drivit frågan om att vinsterna i välfärden ska minskas radikalt. Nu byter facket kurs och kan tänka sig en förhandlingskompromiss. – Jag tror att parterna skulle kunna hitta lösningar på vinstfrågan, säger LO:s förste vice ordförande Tobias Baudin. “

“Under Karl-Petter Thorwaldssons och Tobias Baudins ledning har vinsterna i välfärden varit en av LO:s profilfrågor. Inför Socialdemokraternas partikongress pressade LO på partiet från vänster och fick gehör för delar av sina förslag.

– Varje skattekrona måste gå till det den är avsedd för. Vi har inte råd att skicka iväg det i vinster till företag. Vi måste kraftigt reglera den här branschen, sa Tobias Baudin till DN i oktober 2012.

Nu byter LO spår. I stället för lagstiftning vill LO-ledningen se en förhandlingslösning.

– Vi skulle gärna se att vi hittar en svensk modell för ordning och reda i välfärden, där parterna skulle kunna göra ett stort arbete, säger Tobias Baudin.

Han är nöjd med diskussionen det senaste året – men besviken på det politiska resultatet.

– Vi har förflyttat debatten i svensk politik om välfärden och vinsterna. Men egentligen har ingenting hänt. Jag ser med oro på risken för att vi får ett lapptäcke av olika politiska förslag. Vi riskerar att få en rad populistiska utspel som inte förändrar någonting, säger Tobias Baudin.

Därför vill LO att facken och arbetsgivarna under våren sätter sig ner och försöker hitta en lösning. I första hand ska de fackförbund som är direkt berörda förhandla.

– Men om det är någon som tror att vi kan bidra är vi redo att i morgon inleda konstruktiva diskussioner. Vi tror att det skulle vara väldigt bra för våra medlemmar, det är därför vi gör det, säger Tobias Baudin.

Han menar att parterna kan komma överens på en rad kontroversiella områden som meddelarfrihet och krav på bemanning och kvalitet.

Även den fråga som varit central i svensk politik det senaste året hoppas LO att fack och arbetsgivare kan lösa.

– Jag tror också att parterna via konstruktiva samtal skulle kunna hitta lösningar på vinstfrågan, säger Tobias Baudin.

– I den svenska modellen har vi löst de stora samhällsutmaningarna genom att vi satt oss ner och diskuterat och hittat lösningar. Vi tror att man också skulle kunna göra ett sådant arbete när det gäller välfärden.

Kan ni tänka er att acceptera vinst om det kommer personal och patienter till del?

– Vi är för vinst i välfärden och att också företagen måste få gå med vinst. Sedan vill vi att så mycket av vinsten som möjligt ska investeras tillbaka i verksamheten. Gärna i personalen via löneökningar, men också i kompetensutveckling.

Den viktigaste frågan för LO, och en av knäckfrågorna för näringslivet, är att facket vill att kommuner och landsting ska få större inflytande över vilka bolag som etablerar sig i välfärdssektorn. Den fria etableringsrätten i skolan beskriver Tobias Baudin som ”horribel”.

– Vårt förslag ligger fast i grunden, men självklart är vi öppna för att diskutera om man kan hitta andra modeller utifrån det, säger han.

LO:s kursändring beror enligt Tobias Baudin på de samtal han och andra i LO-ledningen fört med olika aktörer i välfärdssektorn.

– Det vi ser är att det finns väldigt goda förutsättningar för att komma överens om en ny svensk modell för ordning och reda i välfärden. Lyckas inte det, då måste lagstiftarna in, säger Tobias Baudin.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se”

“**Fakta.**
LO:s linje, som lanserades för ett år sedan, innebär att offentligt finansierad privat välfärdsverksamhet ska utföras av så kallade samhällsbolag, som bara får ta ut ett par procent av det investerade kapitalet i vinst.

Flera aktörer, som branschorganisationen Almega och TCO, har tidigare föreslagit att parterna ska förhandla om villkoren i välfärden.

I höstas kom, på initiativ av socialminister Göran Hägglund, 17 arbetsgivar- och fackföreningar överens om att skapa en etisk plattform för vårdgivare. Det arbetet skulle kunna breddas till resten av välfärdssektorn, menar LO nu. “

DN 20 jan 2014. Vinster i välfärden.

“En jobbig fråga för S”

“ Analys. Frågan om vinst i välfärden ligger mitt i valrörelsens centrala nervsystem och plågar både S och M. LO försöker hitta en formel som minskar S våndor och de interna spänningarna i partiet.”

“S-ledaren Stefan Löfvens maxim förefaller vara: ”reta inte upp medelklassväljarna, för då förlorar du valet”.

Det gör vinster i välfärden till en väldigt jobbig fråga för S.

Å ena sidan är många väljare uppretade på riskkapitalbolag som försöker göra vinster på skattefinansierad verksamhet.

Å andra sidan skulle ett stopp för privata företag i skola, vård och omsorg beröra 10 000-tals välfärdsföretag och många fler väljare. När mammas hemtjänst, barnens skola och vårdcentralen alla ska byta huvudman eller villkor skapas osäkerhet och troligen viss oreda.

Socialdemokratin är splittrad i frågan. LO har arbetat hårt för att begränsa företagens spelrum i välfärden sedan LO-kongressen våren 2012 körde över sin ledning i frågan och krävde att vinstintressena ska bort.

Stefan Löfven var nära att lida nederlag för sin mer liberala linje på S-kongressen i våras, men lyckades driva igenom en kompromiss.

Tobias Baudin erbjuder nu en utväg, eller i alla fall en respit, för S-ledningen inför valet.

Också M, som våndas på liknande sätt som S när väljarna associerar privatiseringarna med girighet och de gamla moderaterna, skulle kunna vinna på att arbetsmarknadens parter fick göra ett försök.

För Vänstern är det däremot dåliga nyheter, detta är deras valfråga nummer ett. C och KD driver frågan från motsatt håll och vill släppa in fler privata alternativ i vård och omsorg.

Frågan är om vinster i välfärden verkligen är en fråga för arbetsmarknadens parter, det är den mest kontroversiella frågan i valrörelsen och den är djupt politisk.

Det är också tveksamt om det verkligen är möjligt att hitta en förhandlingslösning. Vad har de privata bolagen i välfärden för skäl att vilja förhandla? Det skulle vara att en politisk lösning framstår som ett ännu sämre alternativ för dem.

Nu talar opinionsmätningarna starkt för en S-ledd regering. Det, tillsammans med den vindkantring i frågan om riskkapitalbolag i välfärden som nyligen har skett i M och FP, kan möjligen ändra arbetsgivarsidans bedömningar och göra dem mer benägna att vilja tala med LO.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se”

DN 21 jan 2014 : Privat välfärd.

“Ingen förhandlingsfråga”

“Nyheterna från i går var både goda och dåliga. I en intervju med Dagens Nyheter säger LO:s förste vice ordförande Tobias Baudin att organisationen ändrar riktning i frågan om valfrihet i vård, skola och omsorg.

”Vi är för vinst i välfärden och att också företagen måste få gå med vinst. Sedan vill vi att så mycket av vinsten som möjligt ska investeras tillbaka i verksamheten”, sa Baudin.

Detta är helt klart ett annat tonläge än för ett drygt år sedan, då samme LO-vice uttryckte sig så här: ”Varje skattekrona måste gå till det den är avsedd för. Vi har inte råd att skicka iväg det i vinster till företag. Vi måste kraftigt reglera den här branschen.”

Att argumentera som om offentliga monopol var den bolagsform som effektivast fördelade resurser, när närmast all erfarenhet pekar på motsatsen, är en besynnerlig hållning. Om LO nu väljer att i stället söka vettiga kompromisser i denna så polariserade fråga är det värt en applåd.

Motståndarna till vinster i välfärden påstår sig ofta ha väljarna på sin sida. De hänvisar till opinionsmätningar där en majoritet av de tillfrågade svarar att de är motståndare till att ägarna tar ut vinst.

Men som man frågar får man svar. När frågan formuleras som ”ta ut vinst” skapas lätt en bild där ondskefulla ägare kör sin personal i botten för att få en aningen större avkastning som kan plockas bort från verksamheten och placeras på Caymanöarna. Det rimmar illa med dagens verklighet inom välfärdssektorn.

Som finansmarknadsminister Peter Norman påpekar på gårdagens SvD Brännpunkt: Fler än 200 000 elever går i friskolor. 4 av 10 av alla patientbesök i primärvården görs på privata vårdcentraler. Nästan 125 000 personer arbetar på privata företag i vård- och omsorgsbranschen.

Både kunder och personal trivs ofta bättre i den privata välfärden än i den som drivs av kommuner och landsting. Jobbhälsobarometern för år 2012 visar att hälften av de privat anställda i vård och omsorg anser att ledningens förmåga att leda och utveckla verksamheten är god. Bland de offentligt anställda är siffran en femtedel. Enligt SKL:s nationella patientenkät är 16 av landets 20 bästa vårdcentraler privata.

Det är utopiskt att tro att ägarna till privata välfärdsföretag skulle vara lika intresserade av att driva dessa om all möjlighet att ta ut vinst försvann. Valfrihet utan chans att tjäna pengar är i praktiken en omöjlig hybrid. Detta begriper de flesta socialdemokrater, liksom givetvis också LO-toppen. Att organisationen nu gör en diskret omsvängning är både logiskt och välkommet.

Mer problematisk är Tobias Baudins förslag på lösning. Genom ”konstruktiva samtal” ska arbetsmarknadens parter ”hitta lösningar på vinstfrågan”.

Huruvida valfriheten i välfärden ska säkerställas, utbyggas eller begränsas är ett av valårets allra viktigaste ämnen. Det är en både praktisk och ideologisk fråga som engagerar många och berör snart sagt alla väljare. Låt den då behandlas och avgöras politiskt, inte mellan förhandlare i slutna rum.

Visst kan arbetsmarknadens parter diskutera delar av välfärdens utformning, som när arbetsgivare och fack i höstas kom överens om en etisk plattform för vårdgivare. Men de viktiga principbesluten måste överlåtas till väljarna.

Under gårdagen gick också Metall ut och uttalade sig positivt om privat vård, skola och omsorg. ”Jag tror vi behöver en mångfald av utövare om vi på sikt ska klara den gemensamma välfärden”, säger

ordföranden Anders Ferbe till Dagens Arbete. Vänsterpartiet och Socialdemokraternas vänsterfalang blir allt mer isolerade i sin dogmatiska syn på vinster, viljan att kasta ut barnet med det ideologiska badvattnet.

I sin SvD-artikel från i går aviserar Peter Norman nya regler för att säkerställa varaktigt ägande i offentligt finansierade välfärdstjänster. Ett första steg blir ett tilläggsuppdrag till utredningen om hårdare krav på dem som äger och driver bolag inom vården, skolan och omsorgen.

Att bekämpa avarterna, men värna valfriheten, är rätt väg att gå. För avarter – långa köer, ineffektivitet, otrevligt bemötande, byråkratisk stelhet – fanns sannerligen även på de offentliga monopolens tid.

DN 21/1 2014”

DN 21 jan 2014 : Äldrevården saknar dietister.

“Vi måste ta de äldres matproblem på allvar”

“Den debatt som pågår just nu om mat inom äldreomsorgen är ett väldigt relevant och aktuellt problem. Grunden till problemet ligger inte i att det serveras oätliga mikrade matlådor med svampig potatis i. Problemet ligger i att vi i dagens samhälle tycks tro mat inte är viktigt och att mat inte ingår i vård och omsorg.

När slutade det vara viktigt att kunna äta det man gillar, få välja mellan gröt eller yoghurt till frukost och få god och nylagad mat till middag? Mat är lika viktigt som att sova för människan och det slutar inte för att man fyller 70 år.

Problemet ligger i hur vi värderar mat och hur vi värderar äldre. Matglädjen hos någon ska inte behöva försvinna för att den serveras färdiga matlådor.

I dagens samhälle bor fler och fler multisjuka äldre hemma. Det handlar inte längre om att städa och tvätta utan om riktig vård i en miljö som inte är anpassad för detta. Det finns varken tid eller möjlighet att lyssna in personliga önskemål och knappt tid att sitta ner när någon äter. Resultatet blir det vi ser just nu: sjuka människor som inte har någon som helst chans att få den näring de behöver.

Ingen har kunskap och erfarenhet att se deras behov av äthjälp, konsistensanpassning eller deras smakpreferenser.

Under min tid inom äldreomsorgen har jag mött många i stort behov av kostbehandling, cancersjuka i sitt slutskede som inte kan behålla någon näring alls, sängliggande med svåra sväljsvårigheter och demenssjuka som inte äter något eftersom det inte serveras någon välbekant mat.

Som det ser ut just nu finns det nästan inga kommundietister i Västra Götaland och snart inga inom primärvården. Jag har haft vårdtagare som bett om en dietist utan att få någon respons.

De resurser som i dag tillhandahålls finns bara när man är så undernärd att man inte längre äter själv.

Alla människor oavsett ålder eller hälsostatus förtjänar livskvalitet.

För att förebygga undernäring och svält krävs rätt kunskap i god tid. Vad gör mediciner för nytta om man ändå svälter?

Ida Adolfsson, dietiststudent, Göteborg “

DN 27 jan 2014 : Undersökning.

“Att åldras i Stockholm oroar många”

“Två tredjedelar av stockholmarna, eller 64 procent, säger sig inte vara trygga med att åldras i Stockholm. Men läget i nästan hela övriga landet är värre. “

Det är det för Stockholms del något nedslående resultatet av en Sifo-undersökning som SVT låtit göra.

Moderata äldreborgarrådet Joakim Larsson tolkar undersökningen annorlunda:

– Nästan nio av tio är nöjda eller mycket nöjda med äldreomsorgen. Det här visar att förväntan och synpunkterna på äldreomsorgen inte alltid stämmer överens med den uppfattning man har om man själv befinner sig i verksamheten, säger Joakim Larsson till SVT.

Men det är inte bara stockholmarna som är oroliga. SVT:s undersökning visar att i nästan hela landet är oron ännu större än i Stockholm. Personer boende i -Göteborgsområdet är mest oroliga över hur det ska bli att åldras. Där känner sig 72 procent otrygga inför ålderdomen.

I landet som helhet är det bara en av femtio som svarar ja på frågan om de känner sig helt trygga med att åldras i Sverige. 22 procent svarar att det stämmer ganska bra.

I undersökningen ställs också frågan om de tillfrågade anser att det finns tillräckligt med personal för att de äldre ska få grundläggande omsorg. Även där är svaren nedslående: Åtta av tio säger att det, helt eller delvis, inte stämmer. Bara en av hundra anser att det stämmer helt.

Kristdemokratiske äldreministern Maria Larsson säger till SVT att hon anser att svenskar oroar sig i onödan och refererar till den brukar-undersökning som Socialstyrelsen.

– De äldre som själva har äldreomsorgen känner något annat. De känner sig nöjda, de känner sig trygga och de är väldigt nöjda med bemötandet från personalen, säger Maria Larsson.

Karl Erik Ohlsson är ordförande i SPF, Sveriges Pensionärsförbund. Han konstaterar att äldreomsorgen visserligen är en kommunal angelägenhet, men säger också att han anser att regeringen inte gjort tillräckligt.

– Jag är inte alls nöjd, jag tycker att det går att göra väldigt mycket mer, säger han till SVT.

DN “

DN 2 feb 2014 : Stölderna hos de gamla.

“Ministern öppnar för registerutdrag”

“Äldreminister Maria Larsson är redo att se över om man ska kräva utdrag ur brottsregistret av dem som arbetar i äldrevården och med funktionshindrade. “

2Maria Larsson säger att frågan om registerutdrag varit uppe till diskussion i departementet flera gånger, men att hon vill invänta utvärderingar av hur utfallet blivit i de andra fall där man infört krav på registerutdrag.

Maria Larsson är medveten om att det finns problem och att det finns invändningar.

En är till exempel om inte straffade som avtjänat sitt straff ska betraktas som att de sonat sitt brott.

– Jag tycker att uppklarnings-procenten för den här typen av brott är för dålig, och att det finns skäl att titta på om det går att införa krav på utdrag ur brottsregistret även när det gäller brott mot äldre, säger Maria Larsson.

– Det handlar om personer som är sköra i vissa avseenden och där det är extra viktigt att de skyddas, säger hon.

Som DN rapporterade i går har antalet anmälda stölder i bostaden minskat markant för allmänheten sedan 2003, samtidigt som antalet ökat hos funktionshindrade.

Statistik från Brottsförebyggande rådet visar att av alla stölder som begås mot äldre och funktionshindrade i deras hem hittas den skyldige i bara 4 procent av fallen. Flera av brotten är kopplade till hemtjänst eller åldringsvård.

Pensionärsorganisationen PRO är medveten om stöldproblematiken, men Guy Lööv som är sakkunnig i äldreomsorgsfrågor reagerar ändå på att det är i så få fall som den skyldige hittas.

Han menar att polisen inte tar brotten på tillräckligt stort allvar och måste ändra attityd.

– Jag får samtal från våra medlemmar som vittnar om att de inte blir tagna på allvar. Den här gruppen kommer i andra hand, säger han.

PRO anser också att hemtjänsten måste ha bättre kontroll över rutinerna för hur vårdare handlar och tar ut pengar åt äldre. Alla köp och kontantuttag bör godkännas av ledningen.

– Hemtjänsten måste också minska antalet vårdare som kommer hem till en enskild brukare. I dag kan en person ha 50 olika vårdare på besök under en månad. Om vi ökar kontinuiteten mellan brukare och vårdare kommer stölderna att minska, säger Guy Lööv.

PRO anser att politikerna bär det yttersta ansvaret för att se till att de äldre kan känna sig trygga i sina bostäder och inte behöver oroa sig för att bli bestulna.

Även handikappförbundet DHR:s förbundsordförande Rasmus Isaksson betonar att det här rör sig om särskilt sårbara personer.

– Det är självklart allvarligt. Det handlar om personer som har svårt att försvara sig och som är beroende av hjälp utifrån, säger Rasmus Isaksson.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se”

DN 13 mars 2014 : Omsorgsarbete.

“Arbetslivets skuggsida”

“Under veckan har P1 i en rad reportage belyst fenomenet med ”delade turer”. Det är beteckningen på arbetspass med ett antal håltimmar i mitten som inte sällan förekommer inom kommunal omsorg, men även i bland annat lokaltrafiken.

Poängen, från arbetsgivarsidan, är uppenbar. Ett arbetspass kan användas för att täcka både morgon- och kvällsskiftet. Baksidan för arbetstagaren är likaledes lätt att se. Hon, för det är ofta en hon, får arbeta under två toppar-. De timmar mitt på dagen då tempot brukar vara lugnare får hon sitta av utan lön. För dem med lång restid är det ingen idé att åka hem emellan.

Frekvensen av delade turer ska inte överdrivas. Ofta rör det sig om ett helgpass, en eller två gånger i månaden. Men delningen är ändå ett oskick. Inte minst om man väger samman den med alla andra förändringar inom omsorgssektorn. Som att tiden hos ”kunden” – som det heter numera inom hemtjänsten – blivit hårdare reglerad samtidigt som dessa ”kunder” blivit både äldre och sjukare.

I tisdagens ”Studio Ett” berättade en av de anställda hur hemtjänsten i Strängnäs tidigare hade minst 15 minuter avsatta för varje besök. Nu hade den tiden stramats åt till sex. Sex minuter för att ringa på dörren, hälsa, ta av sig jacka och skor, tvätta händerna, utföra den schemalagda omsorgssysslan, tvätta händerna igen, ta på sig jacka och skor och säga hejdå.

Det finns inga marginaler för att hjälpa till vid ett toabesök, för att tvätta rent efter en läckande kateter, servera en kopp te, torka bort en tår från en kind. Så kan inte människor tvingas arbeta. Det är från arbetsgivarens sida att direkt stödja en utveckling där anställda tvingas koppla bort empatin och sätta på autopiloten. De som inte klarar att behandla män-niskor som om de inte vore människor klappar ihop.

Enligt inslaget är en tredjedel av all hemtjänstpersonal i Strängnäs sjukskriven. Det är en fullständigt orimlig siffra som inte går att separera från arbetsvillkoren. Delade turer är en del i detta, men i grunden ett symtom på ett havererat arbetsgivaransvar.

Av inslaget framgår hur Strängnäs kommun anser sig behöva kontrollera sina anställda så till den grad att personalens egna toalettbesök måste klockas. I ett pressat tidsschema behövs ventiler för att hjälpa till med något oförutsett, att trösta någon som är ledsen eller tömma en soppåse. Men kommunen verkar frukta att denna tid skulle kunna användas för något privat. Som ett litet, men olovligt, telefon--samtal hem.

Det är klart att kommunen måste vinnlägga sig om att resurserna används på rätt sätt. Det är däremot ingalunda säkert att det bästa sättet att göra det är att detaljkontrollera alla anställda, att beröva dem all egenmakt och omdöme att utifrån situationen själva avgöra vilka insatser som behövs.

Ibland hävdas att arbetsgivaren måste välja mellan delade turer och - tätare helgtjänstgöring, eftersom många har lika stora behov på helger som på veckodagar. Men i så fall är det ju konstigt att de sjukvårdande verksamheter där det verkligen inte är någon skillnad på vardag och helgdag (som till exempel intensivvården) klarar att lösa sin bemanning utan dessa 1800-talsscheman.

Det är knappast någon slump att det är inom de verksamheter där det krävs minst utbildning som arbetsvillkoren är sämst. Det är där arbetsgivaren inte anser sig behöva kämpa för att få människor att arbeta kvar. Personal-politiken förs enligt en slit-och-släng-modell där det bara är att byta ut folk som inte pallar. Ett sådant resursslöseri kan man

inte kosta på sig inom den högspecialiserade vården. Och det borde man inte kunna göra inom omsorgen heller.

Tidningen Kommunalarbetaren har gått igenom landets kommuner för att se var och i vilken omfattning de delade turerna hittas. Av genomgången, som utgår från svar från Kommunals fackliga sektioner på orten, framgår att 15 kommuner säger att delade turer inte förekommer alls. 11 av dessa 15 är borgerligt styrda. 4 leds av en blocköverskridande koalition. Ingen har rött eller rödgrönt styre.

Det är genant för Socialdemokraterna att borgerligt styrda kommuner uppenbart är bättre på att tillgodose adekvata fackliga arbetstidskrav. Det visar att det finns en politisk skillnad på vad man säger och vad man gör. Och att S i det avseendet har åtskilligt att bevisa.

DN 13/3 2014 “

15 Utbildning. Forskning.

(Utbildningsminister)

Sven Wimnell 31 januari 2014:
Fel i skolor. Folkrörelser, Folkbildning och Studieförbund.
Utbildning och forskning. Vuxnas och 15-åringars kunskaper.
PISA. Civilsamhället. Kultursamhället.
http://wimnell.com/omr36-39zzf.pdf

Finns på Internet några dagar efter 15 mars 2014.

DN 28 nov 2013: Lärarlönerna.

”Kommunerna stjälper Björklunds karriärreform”

“Landsomfattande enkät. Möjligheten för lärare att göra karriär är en viktig reform, men målet med nyordningen hotas av kommunernas nyckfulla agerande. En tredjedel av dem avstår helt från att inrätta karriärtjänsterna. Nu måste staten skärpa regelverket, skriver Lärarnas Riksförbunds ordförande Bo Jonsson. “

“I höst började de första statligt finansierade förstelärarna och lektorerna att undervisa i skolan. Lärarnas Riksförbund anser att den statliga reformen med inrättande av karriärtjänster för lärare är viktig och välkommen. Vi har länge kämpat för att lärare ska kunna göra karriär inom ramen för sitt yrke, något våra medlemmar efterfrågat.

Reform går på ett helt unikt vis direkt in i lönesättningen av en eftersatt grupp och syftar till att förbättra löneutvecklingen för den enskilde läraren i grundskolan och gymnasiet. Den syftar också till att betona kvaliteten i undervisningen genom att lärare tar på sig ett ansvar för kvalitet, samordning av undervisningen i ämnet och metodutveckling.

Men vi ser nu hur detta riskerar att gå om intet då skolansvariga i kommunerna agerar emot reformens intentioner. Lärarnas Riksförbund har skickat ut en enkät med frågor om inrättandet av karriärtjänster till samtliga av förbundets ombud i kommunerna och i de största friskoleföretagen, totalt 348 ombud. Det är ombuden som lokalt förhandlar om karriärtjänsterna och de har därför mycket god kännedom om hur dessa har hanterats. 75 procent av ombuden har svarat på enkäten.

Undersökningen visar att skolans huvudmän, arbetsgivarna, valt att inte följa intentionerna i den statliga reformen. I stället inrättar man karriärtjänster efter eget gottfinnande med de statliga pengarna. Dessutom använder en stor andel av arbetsgivarna karriärtjänsterna som murbräcka för att genomföra förändringar i lärarnas arbetstider. Detta skadar reformens trovärdighet.

Vår undersökning visar:

1En tredjedel av kommunerna avstår från karriärtjänster. Det visar sig att 35 procent av ombuden uppger att arbetsgivaren antingen valt att inte inrätta några karriärtjänster alls, alternativt inte sökt hela det belopp som står till förfogande via Skolverket. Det innebär att resurser för att höja kvaliteten i undervisningen inte nyttjas och att detta blir ytterligare en faktor att räkna med när den bristande likvärdigheten i den svenska skolan ska förklaras.

2De formella kraven uppfylls inte. Endast 56 procent av ombuden svarar att arbetsgivaren tagit fram en tjänstebeskrivning för karriärtjänsterna. Likaså är det bara 38 procent som hävdar att det finns konkreta kvalifikationskrav framtagna för dessa tjänster, utöver vad som står angivet i den statliga förordningen. Det är dessutom inte alltid som tjänsterna utlyses. Detta tyder på att huvudmännen i stor utsträckning inte riktigt vet hur de ska hantera karriärtjänsterna och vad man vill få ut av den statliga reformen.

3Intentionen med långsiktighet sviks. Skolans huvudmän frångår intentionen att reformen är ett långsiktigt åtagande och att lärarna ska kunna göra karriär. 86 procent av ombuden säger att tjänsterna inrättas som tidsbegränsade förordnanden och 71 procent berättar att lönen betalas ut som lönetillägg. Staten har varit tydlig med att karriärreformen ska vara ett långsiktigt åtagande, att tjänsterna ska inrättas som fasta och att de statliga pengarna är permanenta. Huvudmännen har agerat tvärt emot detta, vilket skadar reformens legitimitet.

4Karriärtjänsterna kopplas till ändrade arbetstider. Alltför många huvudmän ser också en chans att ändra i de avtalade arbetstidsreglerna för lärarna i och med möjligheten att ändra titel från lärare till förstelärare eller lektor. 34 procent av ombuden hävdar att problem uppstått vid förhandling om karriärlärarnas arbetstid. Det rör sig framförallt om ett antal stora arbetsgivare som pressar på för att Lärarnas Riksförbund ska gå med på att ändra arbetstidsreglerna. Denna konstruktion är dock framtagen för att gynna undervisningen, alltså det som är både lärares och karriärlärares centrala uppdrag.

5Reformen mottas negativt bland lärarna. Mot bakgrund av det ovanstående är det inte förvånande att 77 procent av ombuden bedömer att lärarna hyser antingen blandade känslor inför karriärreformen, alternativt har en generellt negativ inställning till densamma. Endast 20 procent bedömer att lärarna har en generellt positiv inställning till reformen.

Karriärreformens första termin, höstterminen 2013, avsatte regeringen 187 miljoner kronor. Inför hösten 2014 har regeringen valt att satsa 845 miljoner kronor och totalt 1,3 miljarder 2015. Det motsvarar medel för 15 000 förstelärare. Innan dess måste det råda ordning i systemet för hur karriärtjänsterna ska hanteras.

När reformen är fullt utbyggd år 2017 planerar regeringen att avsätta 1,5 miljarder kronor per år. Dessa pengar är öronmärkta för höjning av lärarlönerna och beräknas då omfatta 17 000 karriärlärare.

För att reformen ska bli lyckad och undervisningen utvecklas över hela landet föreslår Lärarnas Riksförbund att inrättandet av karriärlärare blir obligatoriskt hos alla huvudmän. Vi vet att regeringen avser att permanenta reformen, något den politiska oppositionen inte haft invändningar mot.

Dessutom måste staten skärpa regelverket så att statens intentioner verkligen uppfylls. Avsikten är att karriärtjänsterna ska inrättas som fasta anställningar, då det knappast kan kallas karriär att få ett förordnande med lönetillägg på ett eller två år.

Bo Jansson, ordförande i Lärarnas Riksförbund “

“**Bakgrund. Karriärtjänstreformen**
Regeringen har beslutat att öronmärka statliga pengar för att lärare ska kunna göra karriär inom sitt yrke.

Två karriärsteg inrättas: förstelärare och lektor. Förstelärare är i huvudsak en pedagogisk meritering, medan lektor är en akademisk sådan.

Försteläraren ska få ett statligt lönepåslag på 5 000 kronor i månaden och lektorn ska få ett påslag på 10 000 kronor i månaden.

Hösten 2013 undervisar 3 000 statligt finansierade karriärlärare i svensk skola. “

DN 4 dec 2013: Skolan.

“Ingen ljusning i sikte”

“Egentligen borde gårdagen ha ägnats åt eftertanke. I världens mest prestigefyllda jämförande kunskapsstudie har svenska 15-åringar ännu en gång försämrat sina resultat. Av alla 34 deltagande OECD-länder uppvisar inget annat en så negativ utveckling. Sverige sticker ut oavsett om man jämför med den förra Pisa-undersökningen för tre år sedan eller med den första, Pisa 2000.

Men vi står på tröskeln till ett valår. Vem har då tid att tänka och analysera? Alla som någon gång tidigare kritiserat regeringens skolpolitik tog chansen att utropa: Vad var det vi sa!

Och utbildningsminister Jan Björklund var själv snabbt ute för att förklara att resultaten i Pisa 2012 bara ska ses som ett misslyckande för den politik som fördes decennierna före regeringsskiftet 2006.

Kunde vi ha gjort någonting annorlunda? frågade sig Björklund retoriskt vid sin presskonferens. Jo, han såg två saker. Det ena var att regeringen tidigare borde ha gått in för mer aktiv lärarledd undervisning. Det andra var att den genast borde ha förstatligat skolan.

Den senare punkten är en folkpartistisk käpphäst som utbildningsministern riskfritt kan ta fram. Ansvaret för att det inte blev något förstatligande ligger på allianskollegerna som höll emot. Vilken effekten hade blivit kan ingen veta.

Kommunaliseringen som genomfördes i början av 1990-talet var inte lyckosam. Men därav följer varken att kommuner är oförmögna att sköta skolor – andra länder har positiva erfarenheter av decentralisering – eller att ett återförstatligande hade vänt den negativa trenden.

Björklunds första punkt är intressantare. Mycket tyder på att den långvariga negativa trenden i svensk skola har att göra med en missriktad individualisering. Elever har lämnats alltför ensamma. I matematiken har det varit vanligt att var och en i sin egen takt suttit och räknat i boken. I många andra ämnen har eleverna fått ägna mycket tid åt öppet formulerade projekt.

Varken projektarbeten eller övning på egen hand är fel i sig. Faran ligger i att eleverna kör fast eller missförstår och då inte genast fångas upp av läraren.

Utbildningsministerns besked att ett nytt skolforskningsinstitut ska inrättas var positivt. Inget betyder mer för resultaten i skolan än lärarna och deras undervisning. Lärare behöver inte bara själva och tillsammans med kolleger ständigt försöka förbättra sina metoder. De behöver också impulser och stöd utifrån. Här finns en roll för ett statligt skolforskningsinstitut.

Tyvärr visade dock Björklund vid sin presskonferens också en brist på ledarskap. Han kunde inte motstå frestelsen att använda ordet ”katederundervisning”. Det får människor att hoppa ned i gamla skyttegravar och rusta sig för strid, för eller emot tesen att det var bättre förr.

”Katederundervisning” frammanar bilden av lärare som talar och elever som sitter passiva och lyssnar. Det är inte så de mest välfungerande skolmiljöerna ser ut. Det är sant att lärare måste vara aktiva ledare med järnkoll på sina elever. Men skolforskningen visar också att effektiv undervisning uppstår i ett samspel. Det är när lärare är öppna för signaler från eleverna, om vad de förstått och vad som engagerar dem, som undervisningen ger bäst resultat.

Den skolpolitiska uppgiften är alltså inte att återskapa en svunnen guldålder. Det är att hitta en ny konstruktiv balans mellan tydligt ledande lärare och aktivt deltagande elever. Ett sådant projekt skulle kunna väcka hopp bland lärare. Talet om mer katederundervisning riskerar att få motsatt effekt. Det låter hotfullt, som om utbildningsministern lägger skulden för de sjunkande resultaten på lärarna.

Projektet att vända den svenska skolans negativa utveckling är så stort att det sannolikt kräver att olika krafter i samhället drar åt samma håll: lärare, elever, föräldrar, kommuner, stat, regering och åtminstone delar av oppositionen. Nu har i stället förtroendeunderskottet blivit en del av den svenska skolans problem.

Ansvaret för det är i hög grad utbildningsministerns.**DN 4/12 2013 “**

DN 4 dec 2013: Pisarapporten.

”Så ska vi vända regeringens djupa misslyckande i skolan”

“Skolpolitik utan forskningsstöd. Den nya Pisastudien visar att svensk skola blir alltmer ojämlik, samtidigt som de mest jämlika skolsystemen är de bästa. Vi vill ge mest resurser till de skolor som behöver dem bäst, krympa klasser och stoppa vinstjakten i skolan, skriver Stefan Löfven och Ibrahim Baylan. “

“Den moderatledda regeringen hade goda ambitioner att höja resultaten i skolan, men deras misslyckande är fundamentalt. Den internationella kunskapsmätningen Pisa som presenterades på tisdagen visar att de svenska kunskapsresultaten har sjunkit dramatiskt i alla tre ämnesområden: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Sverige ligger nu under OECD-genomsnittet i alla ämnen och Sverige har sämst kunskapsutveckling i hela OECD.

Nationell statistik ger samma bild. Andelen elever som inte når målen i grundskolan har ökat med 20 procent sedan 2006. När över 12 000 elever årligen lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper måste samhället sätta skolan främst. Vi förlorar just nu det som gör oss stolta över Sverige.

De sammanlagda resultaten i Pisa visar att den svenska skolan blir mer ojämlik. Klyftorna växer med resultatet att våra barn får allt mer ojämlika livschanser.

Regeringen har struntat i att göra vad som krävs för att vända de fallande skolresultaten, den växande ojämlikheten och för att stoppa vinstjakten i skolan. De har konsekvent prioriterat stora skattesänkningar framför nödvändiga investeringar i skolan. I bara den senaste budgeten lägger regeringen 20 gånger mer på skattesänkningar än på investeringar i skolan. Moderaterna har nu antagit en ny skattesänkaragenda på minst 35 miljarder, samtidigt som Folkpartiet vill fokusera på att sänka skatten för dem som tjänar över 49 300 kronor. De fortsätter att strunta i skolan.

Vi väljer en annan väg för Sverige. Vi vill skapa en kunskapsskola med höga resultat där varje barn får förutsättningar att lyckas och där det är ordning och reda i skolsystemet.

1 En kunskapsskola med mindre klasser och skickliga lärare. Skolan måste stärkas i grunden. Vi behöver investera så att stora klasser blir mindre de första åren i skolan. Från förskoleklass till och med årskurs tre ska antalet barn i stora klasser minska med upp till fem barn per klass. Det ger lärarna mer tid med varje elev – både de elever som behöver mer stöd för att nå målen i skolan och de som vill ha mer stimulans.

Forskningsläget visar att tidiga insatser har absolut störst effekt. Så snart behov och svårigheter upptäcks ska stöd sättas in. Därför ska vi anställa fler speciallärare och specialpedagoger i skolan och de ska ha fokus på eleverna i de första årskurserna. Då löser vi problem tidigt, som annars riskerar att växa sig stora.

En god läsförmåga är nyckeln till en framgångsrik skolgång. Därför fokuserar vi särskilt på läsning. Vi föreslår att grundskolan ska få ett helt nytt mål: alla elever ska kunna läsa och förstå enklare texter senast i årskurs ett.

Vi har i dag en nationell lärarkris. Alltför få unga ser läraryrket som sitt drömyrke. Vi vill investera i lärarna, och genomföra en nationell samling för läraryrket – för att förbättra lärarnas löner, arbetsförhållanden och minska lärarnas administration. Vi vill göra det tillsammans med lärarna, rektorerna, huvudmännen och akademin – och gärna över blockgränserna, om fler partier vill dela ansvaret. Om vi inte vänder utvecklingen i läraryrket kommer vi aldrig vända utvecklingen i skolan.

2 En jämlik skola där varje barn kan lyckas. OECD har tydligt visat att de skolsystem i världen som presterar bäst också är de mest jämlika. Tyvärr spär regeringen på ojämlikheten i skolan genom att

införa rutavdrag för läxläsning. Alla i samhället betalar – men bara de elever vars föräldrar har råd får läxhjälp. Ingen ska någonsin fråga efter dina föräldrars betalningsförmåga när du frågar om en krånglig skoluppgift. Alla elever ska ges möjlighet till läxhjälp – på skolan, fritids eller tillsammans med ideella organisationer.

Sverige är just nu det land där klyftorna växer allra snabbast enligt OECD. Det bidrar till en ökad ojämlikhet också i skolan. Den senaste statistiken visar också att 95 procent av eleverna med minst en högskoleutbildad förälder blev behöriga till gymnasieskolan. Motsvarande andel för elever vars föräldrars högsta utbildningsnivå är gymnasieskola respektive grundskola är bara 85 respektive 58 procent. Dina chanser att lyckas i skolan, och i livet, blir beroende av din bakgrund.

För att vända kunskapsutvecklingen i skolan vill vi därför öka jämlikheten i skolsystemet. Resurser till skolan måste fördelas efter behov. Staten behöver ta ett större ansvar för de skolor som har lägst resultat och tuffast förutsättningar och investera i utvecklingsprogram för dessa skolor.

3 Stoppa vinstjakten i skolan. Det måste bli ordning och reda i skolsystemet. Sverige och Chile har nu de enda skolsystemen i världen med oreglerade vinster. Det borde ha stoppats redan när den borgerliga regeringen införde systemet på 1990-talet, men det som inte gjordes då får göras nu.

Skolbolag ska inte kunna dra ned på undervisningens kvalitet i sin jakt på vinst. Kostnaderna för personal i skolan ska regleras mycket hårdare och ska inte kunna vara lägre i fristående skolor än i motsvarande kommunala. Det är också dags att införa en Lex JB som förhindrar att barnen drabbas av skolkonkurser och ge kommuner i uppdrag att stoppa överetablering av skolor. Allt detta slår fast en tydlig princip: Resurserna till skolan ska användas i skolan – för att ge våra barn kunskap.

Den moderatledda regeringen har utformat skolpolitiken utan hänsyn till forskningen och skolpolitiken har karaktäriserats av ogenomtänkta reformer. Med en socialdemokratiskt ledd regering kommer utbildningsdepartementet att utveckla den svenska skola i nära samarbete med de internationellt bästa forskarna. Vi kommer att inrätta ett skolpolitiskt forskningsråd.

En socialdemokratisk regering kommer att välja skolinvesteringar framför nya skattesänkningar. Genom att stärka hjärtat i det jämlika samhället kommer vi inte bara säkra framtidens kunskapsintensiva jobb och tillväxt – utan även bygga ett samhälle där våra barn och barnbarn kan bli de vuxna människor de vill vara.

Stefan Löfven, Socialdemokraternas partiledare
Ibrahim Baylan, Socialdemokraternas utbildningspolitiska talesperson och vice ordförande i riksdagens utbildningsutskott “

“**Bakgrund. Pisaundersökningen**
Genomförs vart tredje år sedan 2000.
Mäter 15-åringars kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse i 65 länder, bland dem de 34 OECD-länderna.
Sverige uppvisar den största resultatförsämringen av alla. Från att ha legat över genomsnittsresultatet 2000 ligger svenska elever nu långt under snittet på alla tre områden.
Pisaundersökningen kan bland annat läsas via www.skolverket.se “

DN 6 dec 2013: Pisaundersökningen.

”Ny rapport: Undervisningen stimulerar inte eleverna”

“I en kommande rapport från Skolinspektionen om stöd och stimulans i skolan framträder tydligt förhållanden som har stor betydelse för kunskapsresultaten.

Den bild som framträder av mer än 650 lektioner är att undervisningen inte tillräckligt förmår stimulera och motivera eleverna att utmanas i sitt lärande så att de kan nå maximala resultat. Vi har till exempel ofta sett lektioner där lärare lägger undervisningen på en medelnivå eller där sjuåriga elever berättar att de alltid får ”mittemellansvåra” uppgifter som gör skolan tråkig.

Skolenkäten, senast besvarad av nästan 40 000 elever i olika årskurser, bekräftar observationerna. Exempelvis tycker enbart hälften av de tillfrågade eleverna i årskurs 9 att skolarbetet är roligt och knappt 6 av 10 tycker att skolan gör att de får lust att lära sig mer.

Elever som är understimulerade eller inte får det stöd de behöver upplever ofta frustration, rastlöshet, passivitet och bristande motivation. Eleverna ska utmanas på en nivå strax ovanför sin nuvarande förmåga samt ges adekvat lärarstöd, det vill säga befinna sig i ”utvecklingszonen” i motsats till exempelvis ”trygghetszonen”.

Skolinspektionen kritiseras ofta för att utmåla en alltför nattsvart bild av den svenska skolan. I den kommande rapporten finns också ljusglimtar. Vi har till exempel mött elever som engagerat berättar om lektioner med lärare ”som får en att tycka att det är kul, så att vi blir avslappnade och är med”. Vi har mött skickliga lärare som klarar av att utmana sina elever oavsett om eleven ligger långt framme i sin kunskapsutveckling eller behöver mer stöd.

Att skapa variation i undervisningen så att alla elever får möjlighet att känna sig utmanade och stimulerade är en av skolans största egna utmaningar. Uppgiften vilar i första hand på lärarna, men också på den pedagogiska ledningen. Rektorer och huvudmän har nyckelroller i att skapa såväl tidsmässiga förutsättningar som ett öppet förhållningssätt mellan lärare för att möjliggöra kollegialt lärande.

Ann-Marie Begler, generaldirektör, Skolinspektionen
Lene Persson Weiss, utredare, Skolinspektionen “

DN 8 dec 2013: Söndagskrönikan.

“Peter Wolodarski: Trenden är tydlig: öst tar över från väst “

“Skolkrisen är inte bara ett svenskt fenomen, även om den är särskilt allvarlig här. Europa och USA tävlar om dalande resultat medan Asien drar ifrån. “

“Tidskriften The Economist har en förkärlek för underfundiga formuleringar. I senaste numret skriver man om skolundersökningen Pisa under rubriken *Finn-ished*; slut.

Bindestrecket mitt i ordet och den kreativa stavningen är ingen slump, ty en stor del av artikeln handlar om att det numera är slut (*finished*) med de finländska (*Finnish*) framgångarna i den internationella skolligan.

Ända sedan OECD, som är huvudman för Pisa, började fokusera på matteresultat för ett decennium sedan har Finland successivt förlorat mark. Sedan 2009 har resultaten i läsförståelse och naturvetenskap också gått ned.

”Finland har rasat på den internationella Pisa-listan”, konstaterade public service-bolaget YLE i sin rapportering.

Skolkrisen handlar alltså denna gång om vår tidigare så hyllade granne i öst. Men den som följt debatten om de svenska Pisa-resultaten nu i veckan vet att det står ännu sämre till i Sverige. Vi åker också utför, därtill snabbare och från en lägre nivå.

Det ser särskilt bekymmersamt ut i Sverige, fast faktum är att det ser illa ut med skolutvecklingen inte bara i Norden utan även i USA, Storbritannien och resten av Västeuropa, i synnerhet om man jämför med Asien. Trenden är tydlig: medan asiatiska stjärnor som Shanghai, Hongkong och Singapore stärker sin topposition fortsätter den gamla välutbildade världen att halka efter.

Economist spekulerar i om det finländska systemet blivit alltför jämlikt; i Sverige brukar numera den omvända anklagelsen riktas mot vår egen modell. Alla har sin favoritförklaring till varför det går sämre. Risken är dock att dessa analyser mer är baserade på ideologiska trossatser än på förhållanden som verkligen påverkar skolresultaten.

Någon enkel förklaring till varför vi halkar efter finns naturligtvis inte, och på motsvarande sätt existerar ingen *quick fix* som kan åtgärda problemen över en natt. Bland de europeiska och anglosaxiska sorgebarnen finns många varianter av skolsystem – centraliserade, decentraliserade, rader av betygsmodeller, friskolor, olika grader av valmöjligheter och så vidare. Samtidigt plågas nästan alla av ett slags kontinuerlig nedgång, vilket leder tankarna till samhällsförändringar utanför skolans räckvidd.

Det enda som de flesta tycks kunna enas om är att lärarna spelar en avgörande roll för framgång. Och att det krävs hårt och fokuserat arbete, inte minst av eleverna, för att förbättra resultaten. Det tar tid att ligga på topp, och föräldrarnas engagemang är viktigt.

Utbildningsminister Jan Björklunds största politiska problem är att han med sin slagordsretorik skapat en förväntan om omedelbar framgång, som nu inte infrias. På sju år har Björklund inte ens lyckats bromsa fallet i Pisa-mätningarna. De barn som började skolan när alliansen bildade regering 2006 går nu på högstadiet.

Jan Björklund påpekar att de flesta av hans skolreformer inte haft chansen att verka fullt ut, men efter sju år i regeringsställning är väljarnas tålamod på upphällningen. Om man som politiker får det ovanliga förtroendet att vara minister under två mandatperioder, måste man också kunna visa på konkreta resultat.

Sanningen är dessutom att en del av Björklunds politik fått genomslag – och långt ifrån alltid till det bättre.

Såväl den nya skollagen som Skolinspektionens utökade befogenheter har kraftigt ökat arbetsbördan för lärarna, vilket gjort att de fått mindre tid till undervisning och förberedelser. Det är en mycket olycklig för-

längning av en trend som pågått ända sedan 1990-talet, och som steg för steg förvandlat lärarna till ofrivilliga administratörer.

Precis som i USA och Storbritannien har utvärderingar, kontroller och tester tagit allt större plats, ofta på bekostnad av kompetensutveckling och kvalitetsarbete. En del av denna förändring har varit motiverad, men summan av alla nya mät- och uppföljningsidéer – som kommit med styrfilosofin New public management – har blivit för stor.

En redan genant dåligt betald lärarkår har tvingats ägna sig åt att hantera skolledningars och politikers favoritönskemål för dagen i stället för att intensivt arbeta med eleverna. Som tack bjuds de nu på Folkpartiets lärarlegitimation, fast det de helst av allt skulle velat ha är anständigt betalt och respekt för sin förmåga att själva styra och planera arbetet.

Jan Björklund har talat om att uppvärdera lärarnas status och ge dem högre löner. Men utvecklingen har tyvärr inte gått åt rätt håll sedan han blev minister, trots lovvärda intentioner.

Pisahaveriet påminner än en gång om att det behövs en nationell kriskommission för den svenska skolan – något som Sydsvenskans Per T Ohlsson föreslog redan förra året – ungefär som när Bildtregeringen i början av 1990-talet lät Assar Lindbeck leda en kriskommission för den svenska ekonomin.

En sådan utredning kan sätta in skolan i ett större internationellt perspektiv. Oviktigt sållas bort från viktigt. Och i bästa fall identifieras några få nyckelfrågor som partierna enas om, även om förslagen råkar vara politiskt obekväma. På köpet skulle ett reformtrött Skol-Sverige garanteras någorlunda stabila spelregler och långsiktig arbetsro.

Skillnaden i skolfrågan mellan Socialdemokraterna och de borgerliga partierna är för liten för att man inte skulle kunna komma överens.

Sverige förtjänar ett sådant handslag.

Peter Wolodarski peter.wolodarski@dn.se “

DN 9 dec 2013: Pisaundersökningen.

”Kommunerna har haft sin chans – staten måste ta över”

“Skola i förfall. Det är dags att inse att kommunerna inte klarar att vara huvudman för skolan. De har inte lyckats göra den likvärdig. Vi stöder också kravet på en skolkommission med ett öppet mandat, skriver Lärarnas Riksförbunds ordförande Bo Jansson och förra chefen för Skolverket Per Thullberg.”

“Fförra veckan stukades Sveriges självbild som en kunskapsnation i frontlinjen rejält. Det som håller på att hända är att vi halkar neråt snabbare än förmodligen någon föreställt sig. Vårt skolsystem befinner sig i en djup kris. Den kommunaliserade skolan har kommit till vägs ände.

Debatten efter den senaste Pisaundersökningen har varit inriktad på rikspolitikernas ansvar. Både regeringen och oppositionspartierna kom omedelbart med en rad förslag på åtgärder. Men den som har det konkreta operativa ansvaret för den svenska skolan är kommunerna och de fristående skolhuvudmännen. Och i stället för att stiga fram och ta ansvaret och ledartröjan så gick Sveriges Kommuner och landsting, SKL, ut och talade om att lärare måste lära mer av varandra. Ansvaret lades alltså direkt i den enskilde lärarens knä. Ingen frågade sig vilka förutsättning kommuner och huvudmännen fram till i dag erbjudit för att lärare ska ha tid och möjlighet till så kallat kollegialt lärande. Det är något som lärare efterfrågat under lång tid, men som inte skolhuvudmannen satsat resurser på. SKL påpekade sedan själva i debatten efter Pisa att man endast är en intresseorganisation och att: ”Kommunerna är självstyrande och bestämmer själva vad och hur de gör saker. Det vi gör är att stödja och hjälpa kommunerna med sin verksamhetsutveckling.”

Häri ligger en stor del av problemet i svenska skolsystemet. Huvudmännen kan göra lite hur som helst. Sanningen är att kommunaliseringen av skolan som genomfördes 1991 har misslyckats. När Skolverket går igenom orsakerna till de försämrade skolresultaten är det tydligt att det handlar om segregering, decentralisering och differentiering, samt en individualisering i form av ensamarbete som i själva verket lämnade eleverna i sticket. Dessa fyra faktorer förklarar i stor utsträckning varför svenska elever presterar sämre i skolan i dag än tidigare.

I takt med att staten tvingats gå in när kommunerna misslyckats hade det varit naturligt att ifrågasätta det kommunala huvudmannaskapet. Men få har vågat. Själva motivet för det splittrade ansvaret är just lokal variation och skillnader i utförande. Det är nu dags att balansen och ansvaret mellan stat och kommun förändras. Staten måste kliva fram och ta över det nationella ansvaret. Kommunerna har haft sin chans under så lång tid och det har bara blivit sämre. Det kommunala ansvaret för skolan måste justeras.

Vad har då egentligen kommunerna gjort för att bryta den utveckling som vi sett sedan år 2000 där kunskapsresultaten långsamt och sedan allt snabbare fallit? Jo, man sitter och väntar på att staten ska rädda skolan – trots att det är kommunerna som har befogenheterna och det egentliga ansvaret som huvudman. Staten måste därför återta ansvaret för genomförandet av de senaste årens reformer, som de flesta är välmotiverade och efterfrågade, och som riskerar att inte få avsedd effekt utan kraftfullt lokalt stöd.

Den angelägna reformen om förstelärare och lektorer riskerar att haverera på grund av kommunernas bristande vilja och intresse att följa lagstiftarens intentioner. Det räcker inte med allmänna

formuleringar, det behövs precisa regleringar. Det handlar om att förändra en balans mellan stat och kommun till statens fördel. Kommunerna kan vi aldrig bortse ifrån, men de ska inte ansvara för undervisningen och kunskapsuppdraget i skolan.

Trots att man har det operativa ansvaret för skolan har kommunerna inte klarat av att finansiera skolan så att den blir likvärdig. Det finns många belägg för detta. I så gott som varje rapport och sammanställning över läget i skolan de senaste åren har konstaterat att likvärdigheten minskar och att klyftorna ökar i svensk skola. De kommunala resurserna till skolan har inte gått ”till var och en efter hans behov och från var och en efter hans förmåga”. Den svenska modellen förutsätter en likvärdighet i de tjänster som erbjuds. Sverige är ett välfärdssamhälle med en sammanhållen skola. Det gäller att få med alla. Sverige är ett litet land som behöver stora kunskaper. Vi har inte råd med elever som inte lyckas. Nu ligger vi i bottenklass i internationella jämförelser.

Kommunerna har haft 20 år på sig att utveckla sitt huvudmannaskap. Det är dags att inse att de inte är mäktiga uppgiften. Den sista stora strukturreformen som måste göras för skolan måste därför vara att staten tar över för att garantera likvärdighet, lärarnas fortbildning och göra läraryrket kvalificerat och eftertraktat. Lärarnas status måste höjas, då det är ett akademiskt yrke på kvalificerad nivå. Även där har kommunerna länge haft ett annat fokus.

Pisa 2012 har skickat en oerhört allvarlig signal. Trots många år av varningar från bland annat Skolverket har få fattat hur illa det är ställt i den svenska skolan. Vårt land är i ett krisläge som kunskapsnation, något vi inte insett tidigare. Nu är vi på väg mot botten. Men Sverige ska ligga i täten. Det var där vi började innan kommunaliseringen slog sönder den svenska skolans likvärdighet.

Nu gäller det att gripa tillfället och göra de förändringar som krävs. Vi står också bakom kraven på en nationell skolkommission. Men då måste denna kommission ha ett öppet mandat. Den måste även ta ställning till heliga kor som bygger på kommunaliseringen, som fria skolvalet och friskolereformen och den måste våga vända på alla stenar.

Bo Jansson, ordförande för Lärarnas Riksförbund
Per Thullberg, professor i historia, fd rektor vid Södertörns högskola och generaldirektör vid Skolverket 2003-2010 “

“**I korthet. Pisarapporten**
Genomförs vart tredje år sedan 2000.

Mäter 15-åringars kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse i 65 länder, bland dem de 34 OECD-länderna.

Sverige uppvisar den största resultatförsämringen av alla. Från att ha legat över genomsnittsresultatet 2000 ligger svenska elever nu långt under snittet på alla tre områden.

Pisaundersökningen kan bland annat läsas via www.skolverket.se “

DN 9 dec 2013: Pisa-undersökningen.

“Maciej Zaremba: Hur kunde Sverige utarma sin lärarkår? “

“För en vecka sedan slog de usla resultaten i kunskapstestet Pisa ned som en bomb i Skolsverige. DN:s Maciej Zaremba söker svar på frågan om vad som ligger bakom raset, och finner samma mekanismer som i rättsskandalen kring Thomas Quick. “

“ **D**et hände sig för cirka tio år sedan att vår skolminister fick besök av en kollega från Finland. Svensken upplyste att inom kort kommer den svenska skolan att vara bäst i världen. ”Nåjo”, lär finländaren ha svarat, ”int’ ha vi så högspända mål. För oss räcker det att alltid vara snäppet före Sverige”.

Som det knappast undgått någon ligger finska elever i världstoppen, mätt i 15-åringars kunskaper i textförståelse, matte och naturkunskap. Sverige ligger på plats 38, stadigt sjunkande sedan ett decennium. Så för dagens skolminister vore det ett realistiskt mål att vid nästa mätning placera sig före Rumänien, som ligger på plats 45. Att komma ikapp Estland (10) eller Polen (13) är inte att tänka på.

Anekdoten från ministermötet är inte bara sorglustig. Den berättar något om svensk skolpolitik: Inget annat område har till den grad styrts av floskler. Inom skolvärlden kan man ställa upp mål på valfritt avstånd från verkligheten. Det är som om skolan inte varit lärare och elever av kött och blod, utan en sorts dataspel, där ideologer och pedagogiska profeter kan fylla ut rollfigurerna efter behag. Eller kanske bara tävla i självgodhet. Dagen då nyheten om att våra 15-åringar inte når upp till OECD-snittet går jag in på moderaternas hemsida. Gissa arbetsmålet för skolpolitiken. Javisst: ”Världens bästa skola”.

Någon däremot?

Det jublas i dessa dagar i grannlandet Polen, vars femtonåringar klarat testen bättre än de brittiska, franska och tyska. Hur reagerar polska premiärministern på julklappen? Prisar egen politik? Nej. ”Jag vill buga djupt för våra lärare”.

Se där, en politiker som förstått. Därmed också sagt att det inte krävs en Einstein för att begripa orsaken till den svenska skolans kräftgång. En lärare som varken behärskar sitt ämne, eller konsten att trollbinda elever, är sämre än ingen lärare alls. En sådan magister får barnen att tro att de är dumma, eller att matte är urtrist och omöjligt att begripa. Det är främst detta, inte storleken på klasserna, det fria skolvalet, eller ens utbyggnaden av mobilnätet, som är nyckeln till det svenska skolproblemet. Att aldrig i modern tid har Sverige haft så många oskickliga lärare.

Många politiker inser nog detta, men ingen vill vara den som säger det först. De kan se löpsedeln: ”Baylan till attack mot Björklund: Han hånar lärarkåren.” Eller tvärtom.

Här är det dock ingen som hånar. Här hyses medkänsla. Det är inte den svenske lärarens skuld om hen är så illa rustad. Den lärarhögskola som staten haft att erbjuda efter år 2000 kan bäst beskrivas som akademisk slum. Har kandidaten riktig otur kommer hon ut utan att behärska något ämne och utan att någonsin ha stått framför en klass. Otroligt, men sant. Sverige måste ha varit det enda landet i Europa där man kunde bli lärare utan att ha lärt sig att undervisa. Och därefter, i klassrummen, blev den arme lämnad ensam med sin otillräcklighet. Ingen besökte hans lektioner, anmärkte på missgreppen, gav stöd och tips och råd. Hade det varit en fabrik kunde man söka know-how hos verkmästaren. Men på en svensk skola är det inte säkert att en rektor har ett hum om hantverket. Han är kanske inte ens lärare till yrket.

I Finland eller Polen kan ingen bli rektor som inte är erfaren pedagog. Lika otänkbart är det med lärare i matte eller fysik som inte har examen i dessa ämnen, plus didaktisk skolning. I Sverige, däremot, har man efter 1997 kunnat hämta lärare och rektorer från gatan. Detta var en helt unik ordning, tillkommen efter önskemål från Kommunför-

bundet, som menade att alla statliga krav på lärarens kompetens kränkte det kommunala självstyret. Facit: i dag saknar nästan varannan lärare i matematik och fysik specialkunskaper i dessa ämnen. De skulle inte släppas över tröskeln till ett polskt eller finskt högstadium. Behövs det fler förklaringar till Pisa-resultaten?

Det som verkligen pockar på förklaring är hur ett land med så starka bildningstraditioner kunnat utarma sin lärarkår. Numer finns det ett helt litet bibliotek om skoldebaclet. De flesta tycks eniga om att det var huvudlöst att skippa alla krav på lärare, timplaner och läromedel. Men ingen kan förklara varför så många råkade tappa huvudet samtidigt.

Jag har ingen förklaring, dock en misstanke. Som av en slump uppstår samma fråga – om de gemensamt tappade huvudena – av rättsskandalen kring Thomas Quick. Hur kunde ett helt rättsväsende låta sig snurras upp av en drogad kåkfarare och en handfull hänryckta psykologer?

Går man tillbaka i historien hittar man tunga experter som från första början (vittnespsykologen Astrid Holgersson, 1996) ifrågasätter Quicks berättelser och de egendomliga formerna för processen. Sedan tystnar de. Marginaliseras, kunde man säga. Uppfattas som fixerade eller monomana. Något liknande inträffar i skoldebatten. Forskare som tidigt larmar om förfallet får mycket svårt med anslag till sin forskning. Deras kollegor behöver inte ens läsa vad de skrivit för att veta hur fel de har.

Det är skrämmande att se hur snabbt det uppstår konsensus om att den som går emot det för ögonblicket härskande tänkandet måste vara litet tokig. Kan det vara förklaringen till de tvära kasten? På 80-talet anammades de numera utskåpade teorierna om ”förträngda minnen” nästan motståndslöst av rättsväsendet. Och inom både skola och sjukvård rusade Sverige på rekordtid från planekonomi till Europas troligen mest avreglerade marknad.

Är det någon som tycker att en lärare som studerar matte på fritiden är en skam för kåren och borde uteslutas ur densamma? Nej, tänkte väl det. Men det var Lärarförbundets åsikt 1982. På kongressen detta år uteslöts fem lärare från Gävle, som straff för att de fortbildat sig under semestern. Det var osolidariskt mot kollegerna, som tydligen aldrig lärde sig någonting utan att kräva betalt för den uppoffringen.

Det mest intressanta med beslutet är inte att Lärarförbundet kastade själva idén om bildning på sophögen. Det är att det var *enhälligt*. Det är helt enkelt inte möjligt att ingen enda av ombuden velat invända mot en sådan idiotförklaring av kåren. Så vad var det som fick dem som hade omdömet i behåll att hålla tand för tunga?

Kanske var det samma fenomen som mobbade ut de bästa lärarna från lärarutbildningen, tystade kritikerna av ”förträngda minnen”, och som numera infekterar debatten om rasismen. Jag anar att de lärare som höll tyst den gången 1982 insåg att deras sakliga invändningar inte skulle bemötas med att de hade fel – utan med att de var dåliga människor. Och detta argument skulle gå hem.

I ett land som tror sig avkristnat men där väckelsen bara slumrar under ytan är det mycket effektivt att antyda att den som är av radikalt annan åsikt (kanske sig själv ovetande) går det ondas ärenden. Dylika argument vinner kanske inte debatter, men de skapar ett klimat som avskräcker vettiga människor från att ta till orda. Och då kan en ganska liten grupp trosvissa få oproportionellt stort inflytande.

Detta var mer än påfallande i debatterna om förträngda minnen, styckmordrättegången och Quick-fallet. Kritikerna tillskrevs de skummaste motiv. Vem vill försvara sig mot argumentet att man tar lätt på övergrepp mot barn? Hyser sympati för styckmördare? Medan de som varnade för att ”reformpedagogiken” (låt barnen söka kunskap själva) skulle haverera skolan fick veta att det nog var sadisten Caligula som var deras ideal.

Och tänk, det lyckades. Sverige tappade huvudet. Några accepterade den falska motsättningen mellan kunskap och frihet. Andra vägrade att delta i en debatt där de först måste förklara att de inte är barnaplågare. Ännu andra fann det klokast att inte framstå som alltför oresonliga.

Maciej Zaremba maciej.zaremba@dn.se skribent och författare. “

Nyhetsbrev socialdemokraterna 11 dec 2013:

“En skolkommission ska lösa krisen”

“ Idag skriver jag och partiordförande Stefan Löfven på SvDs debattsida Brännpunkt att Socialdemokraterna vill inrätta en skolkommission.

När resultaten faller och ojämlikheten i skolan ökar, är det inte bara Sveriges konkurrenskraft som kunskapsnation som står på spel – utan hela det svenska sammanhållna samhället.

Sverige står för det största fallet i kunskapsresultat i något OECD-land. På ett decennium har Sverige gått från att vara långt över genomsnittet i OECD till att idag vara sämre än genomsnittet i alla tre ämnesområden som mäts i PISA: matematik, naturvetenskap och läsförståelse. **Läget är allvarligt.**

Ingen har idag tillräcklig kunskap om vad som orsakar fallet i PISA. För att vi ska vända utvecklingen i skolan och föra Sverige till toppklass måste vi ha bättre vetskap om vad som orsakar kunskapsfallet.

Vi vill därför inrätta en Skolkommission som ska bestå av de främsta skolforskarna i Sverige och internationellt. Kommissionen ska få i uppdrag att göra en analys av orsakerna till den svenska skolans fall. Utifrån den analysen ska kommissionen föreslå reformer som har stöd i forskning och beprövad erfarenhet i syfte att föra svensk skola till den internationella spetsen.

Även forskningsinstitutet IFAU, som efter riksdagens begäran har fått i uppdrag att utvärdera de stora skolreformerna ska ingå i Skolkommissionen.

De som befinner sig i och nära skolan har stora kunskaper om skolan och de måste tas tillvara i arbetet. Till Skolkommissionen ska det därför finnas en referensgrupp med skolans huvudmän, lärarnas och skolledarnas fackliga organisationer, elevorganisationer, företrädare för högskolor och universitet samt huvudparterna på svensk arbetsmarknad.

För att skolan ska få långsiktiga förutsättningar behöver vi samverka över blockgränserna. Alla riksdagspartier bör ingå i en insynsgrupp till Skolkommissionen.

Vårt mål är en kunskapsskola med höga resultat där varje barn lyckas. En socialdemokratiskt ledd regering kommer därför att prioritera skolinvesteringar framför nya skattesänkningar. Vi är redo att göra allt som krävs för att vända utvecklingen i skolan.

Var med du också och arbeta för en kunskapsskola med höga resultat. Prata med familj och vänner och sprid debattartikeln i sociala media.

Ibrahim Baylan, Socialdemokraternas utbildningspolitiska talesperson och vice ordförande i riksdagens utbildningsutskott “

DN 21 dec 2013: Pisarapporten.

”Kunskapsraset en naturlig följd av förändrat samhälle”

“Individualism. I ett långt gånget expertsamhälle som vårt fritas de flesta från tvånget att äga kunskap, och samhällsprojektet är inte längre gemensamt. Utvecklingen har alltså fått kunskapsförstörande följder, som det är svårt att göra något åt – men inte omöjligt, skriver historieprofessorn Arne Jarrick. “

“Den nya Pisaundersökningen visar att går det utför med kunskaperna i matematik och läsförståelse. Det stämmer nog, trots att de senaste hundra åren tvärtom inneburit en kraftig tillväxt av kunskaper och tankeförmåga.

Raset verkar främst gälla västvärlden, där Sverige är särskilt drabbat. Motsatsen verkar gälla de starkt expanderande medelrika eller halvfattiga länderna i sydöstra Asien.

Är det i så fall å ena sidan så att det pågår en samling kring ett samhällsprojekt i länder som nyss var fattiga men nu hyser hoppet att ta sig därifrån, med kunskap och utbildning som viktiga motorer? Är det å andra sidan så att befolkningarna i vissa länder ännu är för fattiga för att kunna och befolkningarna i andra länder allmänt sett är för rika för att vilja göra detsamma?

Vore det så pekar det mot en förklaring till det pågående raset. Det är en förklaring längs två linjer som strålar samman i ett handlingsval som jag kallar ”sorti”, med ett lån från nationalekonomen Albert O Hirschman.

Första linjen: Varför ska unga människor ansträngа sig för att förse sig med kunskaper, och varför ska de i så fall göra det i skolan? Vilken är vinsten? Visserligen möter vi ständigt en förkunnelse som säger att vi nu mer än någonsin är tvungna att göra det för att klara oss i ett komplext och kunskapsintensivt samhälle. Men är det sant? Och tror inte unga människor att det går att reda sig rätt bra utan att veta särskilt mycket?

Visst är det bra att kunna engelska, men just för att klara sig i världen verkar man kunna lära sig språket hemma framför datorn eller på resa lika bra som i skolan. Och vilken matematik måste man kunna när algoritmerna redan är inbyggda i våra apparater, där man också kan söka information om vad som helst utan att veta hur orden stavas, och där statistikprogrammen hjälper oss att räkna ut samband utan att vi behöver veta hur det går till? Apparater som snarare inbjuder till korta besök bland korta texter än till träning i läsförståelse av längre resonemang. Tillvänjande och uppmuntrat också av dem som påstår att vi lever i ett kunskapssamhälle, i vilket ofta kunskapens innehåll tycks mindre intressant än uppmärksamheten den väcker.

Självklart bygger de här hjälpmedlen på avancerad kunskap. Men det räcker att en minoritet av experter har den och att de förser oss andra med genvägar förbi snarare än till kunskapen. Så vi lever i ett kunskapsbaserat expertsamhälle som till följd av avancerad informationsteknik fritar flertalet från kunskapstvånget.

Och följden? Just den vi nu ser, men ännu inte överallt dit samma teknik också har nått och där den också utvecklas och med tiden riskerar att få samma följder som här. Sådan utveckling från expansion till välstånd till stagnation har vi bevittnat många gånger i historien, i till exempel Kina, Rom, Ottomanska riket. Den har diskuterats länge, bland andra av 1300-talshistorikern Ibn Khaldun, då han talade om nybyggarandan – han kallade det ”beduinandan” – som riskerade att tunnas ut för varje ny generation som skulle förvalta den. Framgång

riskerar att göra oss bekväma, trots att vi anar följderna. Trestjärniga restauranger förblir i allmänhet inte trestjärniga.

I frånvaron av ett mobiliserande samhällsprojekt skjuter de här förloppen på den individualism som enligt World Values Survey i hög grad kännetecknar Sverige. Man kan kalla det för sorti, utträde ur gemensamma strävanden för gemensamma mål.

Andra linjen: Den allmänna samhällsförändringen har på senare år överlagrats med institutionella reformer som driver på i riktning mot kunskapssamhällets nedrivning, vilken utlöst den Pisa-panik alla nu talar om. Det är här Hirschman kommer in med sin studie ”Exit, Voice, and Loyalty”, publicerad redan 1970.

Enligt Hirschman finns det två möjliga reaktionssätt för den som är missnöjd med kvaliteten på de varor som ett företag säljer eller med den verksamhet en organisation bedriver: att handla ekonomiskt eller att handla politiskt. Det förra innebär att överge företaget eller organisationen som missnöjet gäller till förmån för en annan produkt eller organisation. Hirschman kallar det för ”sorti”, medan ”protest” är det politiska och därmed lojala sättet att reagera på. Lojalt, därför att det är att ta ansvar för den organisation man befinner sig i.

Har detta med den pågående krisen att göra? Ja. I dag är skolsystemet riggat så att det i första hand inbjuder just till sorti för de föräldrar som är missnöjda med den utbildning deras barn bestås. De kan ta sin skolpeng och gå. Sannolikt är det de mest kvalitetsmedvetna som är de första att låta sina barn göra sorti. Därmed bidrar de till att ytterligare försämra skolan. Och så vidare. Om systemet i stället vore sådant att de kvalitetskrävande föräldrarna hade starka skäl att vara kvar för att protestera mot missförhållandena skulle kanske den nedåtgående spiralen ha kunnat hejdas.

Vad vi ser är alltså en samhällsutveckling som inbjuder unga människor till att väja för den krävande vägen mot gedigen kunskap till förmån för det som kräver mindre utan att på kort sikt ge påtagliga nackdelar, samtidigt som skolsystemets belöningssystem hellre inbjuder till individualistisk flykt än till gemensam kamp för förbättring. Dubbel sorti, alltså.

Dagens politiker vidtar nu den ena åtgärden efter den andra för att rida spärr mot de kvalitetsproblem som jag tror bara är den naturliga följden av ett grundläggande systemfel. Att införa alla dessa kontroller är tappert och lovvärt men drar orimliga transaktionskostnader i tid och pengar. Alla som verkar i skolan känner tyngden av det här.

Att göra något åt de kunskapsförstörande följderna av den allmänna samhällsutvecklingen är svårt men inte omöjligt med historisk kunskap om riskerna. Utvecklingen är följden av val, ju mer informerade desto bättre. På kort sikt är det dock lättare att avskaffa ett skolsystem som belönar illojal sorti framför lojal protest.

Jan Björklund drog i gång debatten om skolans kvalitet. Hedervärt. Det vore än mer hedervärt om han nu vore redo att byta ut lappverket av nödlösningar mot ett verkligt systemskifte, där det generaliserade fria skolvalet demonteras.

Vad jag här har sagt är bara ett förslag på förklaring. Det skulle behövas systematisk forskning för att ta reda på om det ligger något i den.

Arne Jarrick, professor i historia, Stockholms universitet “

DN 4 jan 2014 : Skolpolitik.

”Vi säger nej till att göra den svenska skolan statlig”

“Andra förändringar viktigare. Vi måste prioritera det som har stöd i forskning och erfarenhet. Därför vill vi att de elever som behöver ska få mer stöd, att svensk- och matematikundervisningen utökas och att kraven på lärarutbildningen skärps, skriver Moderaternas utbildningspolitiska talesperson Tomas Tobé. “

“Över hela vårt land finns det i dag, i varje klassrum, en eller flera elever som glatt sträcker på sig och viftar med händerna för att få svara på lärarens frågor. Men några bänkar bakom sitter ofta en elev som inte känner sig lika säker eller lika trygg och som många gånger försöker undvika lärarens blick. De allra flesta lärare står i våra klassrum med en vilja att se alla elever och att lyckas få de som känner sig osäkra att hitta sitt självförtroende och våga sträcka på sig. Det är ett viktigt uppdrag. Men i dag är det alltför många elever som försöker göra sig själva osynliga i skolbänken. Det bidrar till att kunskapsresultaten faller, och då lyckas inte skolan. Vi, Nya moderaterna, kan inte acceptera detta. För oss är det självklart att varenda elev ska bli sedd och få en bra start i livet.

Sverige är ett bra land att leva i. Tillsammans hjälps vi åt att bidra så att barn och ungdomar ska få en bra skolgång, att sjukvård finns när den behövs och att vi får en bra omsorg när vi blir äldre. Allt detta är ett resultat av våra gemensamma ansträngningar. Alla behövs för att detta ska fungera. Ett arbetspass extra på snabbmatsrestaurangen kan vara en filt till på äldreboendet. En timme extra jobb i verkstaden betyder mer resurser till eleven som kanske kräver lite extra uppmärksamhet i klassrummet. Det hänger ihop. Därför har vi en politik som ger fler möjligheten att bidra.

Svensk skola står inför en viktig utmaning. Vi måste vända de sjunkande resultaten. Våra elever lär sig inte tillräckligt mycket matematik, många har svårt att förstå vad de läser och kunskaperna inom naturvetenskap är låga. Under de senaste åren har skolan fått en ny utformning genom en rad nya skolreformer. Elevernas inlärning av ämneskunskaper har återigen blivit det viktigaste målet. Nu är inte tiden för fler reformer som tar tid ifrån lärarnas huvuduppdrag, att undervisa sina elever. Därför är ett förstatligande av svensk skola inte prioriterat.

Vi måste prioritera det som gör skillnad och har stöd i forskning och beprövad erfarenhet. Det som ger eleven möjlighet att lösa en svår ekvation eller läsa och förstå en lite mer avancerad text. Detta kräver engagerade och skickliga lärare som har tillräckligt med tid för att se varje elev. Nya moderaterna presenterar i dag våra förslag för att fler elever ska få en bra start i livet.

1 Varje elev ska bli sedd. Svensk skola utmärker sig särskilt på ett område, nämligen att allt för många elever lämnas ensamma med sina uppgifter. Många känner nog igen sig i berättelser från sina barn om hur de kämpat med en skoluppgift utan att få stöd, eller från lärare som velat ge stöd men inte haft tid. Ett slags vänta och se-attityd har infunnit sig där alla hoppas att snart ska det nog vända, snart ska eleven komma i kapp sina kamrater. I stället har eleven hamnat längre och längre efter tills det inte längre känns meningsfullt att försöka. Detta är farligt, detta skapar misstro och en utanförkänsla. Därför måste detta mönster brytas tidigt.

Andra länder har sett samma utmaning och har lyckats möta den. Tidiga insatser är avgörande. Redan i lågstadiet måste de elever som behöver det få uppmärksamhet och stöd för att orka övervinna en känsla

av tillkortakommande och ges självförtroende att fortsätta försöka. Det går bara på ett sätt och det är med hårt arbete och tålamod, men det är det värt, för alla behövs. Nya moderaterna vill att det som kallas särskilt stöd ska komma tidigt och att fler elever ska få hjälp av specallärare.

2 Mer tid mellan lärare och elev. Det finns för många håltimmar i svensk skola. Detta är tid som i stället kan fyllas med undervisning. Jämfört med andra länder har svenska elever färre skoltimmar per dag. Det innebär att de måste hinna med att lära sig samma saker som andra barn, men med mindre undervisningstid. Detta går inte ihop och därför sjunker svenska elevers resultat.

Alliansen har redan utökat undervisningstiden i matematik i svensk skola. Under hösten har eleverna i årskurs 1-3 fått mer tid med en lärare i matematik. Från och med nästa höst kommer även eleverna i årskurs 4-6 få mer undervisningstid i matematik. Det innebär mer stöd och hjälp för att lösa svåra problem när det behövs.

Nya moderaterna vill gå vidare. Vi tror att tiden mellan lärare och elev spelar roll för att fler elever ska lyckas nå kunskapsmålen. Vi föreslår att svenska elever ska få mer matematik- och svenskundervisning.

3 Skickliga lärare. Att vara lärare är att följa sina elevers med- och motgångar, se dem lyckas och misslyckas och sakta växa till självständigt tänkande och kritiska individer. Få yrken är så givande, få yrken är så krävande. Sverige klarar sig inte utan skickliga och engagerade lärare. De är avgörande för att vända svenska elevers kunskapsresultat.

Allt för få söker sig till läraryrket i dag. Vi bär alla ett gemensamt ansvar för detta. Yrket har utsatts för hård kritik från många håll under en lång period. Denna utveckling kan inte fortsätta, då kommer det inte finnas tillräckligt med lärare för våra barn och ungdomar i framtiden.

Vi vill stärka läraryrkets status. Det innebär högre lön, men betydligt viktigare är attityden till och uppfattning om yrket. I dag råder det en allmän mening om att vem som helst kan bli lärare. Det vill vi ändra på. Kraven för att bli antagen till lärarutbildningen måste skärpas. Det ska inte vara möjligt att bli antagen med svaga betyg.

Lönen spelar också roll. För att attrahera de duktigaste studenterna måste lärarlönerna öka. Därför föreslår vi att fler karriärtjänster för lärare inrättas. En duktig lärare som lägger ned kraft och energi på att varje elev ska lyckas ska få belöning för sitt hårda arbete. Dessutom är det viktigt att låta lärare vara lärare. Därför vill vi minska på lärares pappersarbete och dokumentation.

Nya moderaterna vill förstärka alliansens kunskapsfokus i skolan och säkerställa att alla elever får det stöd de behöver. Ingen elev ska behöva gå igenom skolan och känna sig osedd. Alla behövs.

Tomas Tobé, ordförande i riksdagens utbildningsutskott och utbildningspolitisk talesperson för Moderaterna “

DN 5 jan 2014 : Högskolan.

“Slå vakt om professionalismen”

“Traditionellt har det främst varit borgerligheten som stått upp för självständiga professioner i statens tjänst. Oberoende och kompetenta ämbetsmän, universitetslärare, läkare och jurister sågs som en motvikt till allt för långtgående politisering av den offentliga sektorn och en garanti för rationell styrning och dialog.

De senaste decennierna har emellertid präglats av partipolitisk konsensus kring värdet av nya styrmetoder – ”New Public Management” – med följden att de traditionella professionerna försvagats. Att oppositionsledaren Stefan Löfven lyfte frågan på DN Debatt (15/11) visar möjligen att en omsvängning håller på att ske. Återstår dock att se vad Socialdemokraterna rent konkret tänker göra för att återupprätta professionalismen.

När jag träffar Ylva Hasselberg, professor i ekonomisk historia som forskat kring högskolans styrning, så påpekar hon att storföretagen sedan 1990-talet fått fungera som förebild för styrningen av universiteten. Det handlar mer om managementideal än om marknad. Tanken har varit att verksamheten ska kunna planeras efter i förväg uppställda mål, styras strategiskt och utvärderas efter mallar. En modell som passar rätt dåligt för intellektuellt arbete.

Att arbeta mot mål som andra satt upp kringskär naturligt nog professionens självständighet och skapar oundvikligen anpassningsbeteende. Den strategiska linjestyrningen flyttar också makt från forskare och lärare till chefer och byråkrater. Utvärdering är självklart nödvändigt. Men det finns en inbyggd motsättning mellan professionellt relevant utvärdering – som i någon mening måste grundas på en kvalitativ bedömning av andra specialister – och extern utvärdering som politiker och byråkrater kan ta till sig, och som därför måste vara mätbar. Relevans och kvalitet är svårt att fånga i siffror.

Hasselberg menar att universitetet i högre grad bör styras av sin interna logik, det vill säga kollegial bedömning, för att bäst fylla sin samhällsfunktion. Produktionslogik, som utformats för näringslivet, kan inte automatiskt överföras till staten. Konstruerad konkurrens får dessutom lätt perversa drag – som att forskare tvingas ägna ohemult mycket tid åt att söka anslag som aldrig beviljas eller att lärosäten får ersättning efter hur många studenter som får godkänt snarare än efter vad de lärt sig.

De problem vi i dag ser i friskolesektorn, med betygsinflation, ökande marknadsföringskostnader och skiktning av lärarkåren skulle drabba högskolan lika hårt om politikerna går vidare i försöken att skapa en kunskapsmarknad, enligt Hasselberg. För det talar bland annat den amerikanska erfarenheten. Därmed inte sagt att högskolesektorn helt ska lämnas därhän – tvärtom. Många mindre högskolor håller i dag inte måttet, vare sig i sin forskning eller i sin undervisning. Problemet är att det har saknats politiskt mod att lägga ned undermåliga institutioner och koncentrera resurserna till verksamhet som fungerar.

Här har Hasselberg onekligen en poäng. Det är svårt att undgå intrycket att många av de senaste årens steg mot indirekt styrning av den offentliga förvaltningen i själva verket drivits på av en vilja från de styrandes sida att göra sig av med ineffektiv verksamhet – utan att behöva ta politiskt ansvar för det.

Politiker från höger till vänster har haft svårt att acceptera idén att samhället består av skilda sfärer som ömsesidigt stärker varandra. Det har legat i maktens egen logik att reducera varje del till politik och ekonomi. Det är en kontraproduktiv hållning. När lärare, forskare, jurister och vårdpersonal tillåts att följa sin professionella logik så gynnar det även helheten. Att styra är en konst i sig, liksom att avstå från det och respektera andras rätt att styra sig själva.

Håkan Boström hakan.bostrom@dn.se “

DN 5 jan 2014 : Pisarapporten.

”Katastrofal brist på lärare i NO-ämnen och matematik”

“Kan förklara kunskapskris. Antalet sökande till lärarutbildningar i flera naturvetenskapliga ämnen är nu alarmerande lågt. Flera åtgärder krävs. Vi föreslår bland annat en ettårig lärarutbildning för disputerade naturvetare, skriver elva medlemmar i Vetenskapsakademiens skolarbetsgrupp. “

“I samband med den senaste Pisaundersökningen noterar Kungliga vetenskapsakademin med stor oro den svaga rekryteringen av lärare inom matematik, naturvetenskap och teknik. Vi ser med bestörtning att det hösten 2013 fanns mycket få förstahandssökande till landets lärarutbildningar för grundskolans högstadium i dessa ämnen. I ämnet kemi var det 12 sökande, i teknik 16 och i fysik 20. Våren 2014 finns det till biologi 3 och till matematik 24 förstahandssökande till lärare i grundskolans högstadium. Antalet förstahandssökande är inte avgörande för hur många som kommer att läsa programmen men ger en god bild av utbildningarnas attraktivitet.

I flera ämnen är det så få sökande att det inte kommer att ges några kurser, nämligen kemi, teknik och fysik och därtill varken franska eller tyska. Tillsammans med de andra problem som redan finns för dessa ämnen framstår situationen som i det närmaste katastrofal. Omfattande åtgärder måste till för att Sverige ska kunna leva vidare som en kunskapsnation med kompetens för teknisk och industriell utveckling och naturvetenskapligt grundad samhällsbyggnad.

Dagens situation är resultatet av en negativ utveckling som flera regeringar av olika politisk färg inte har tagit på allvar trots att varningsklockor ringt under lång tid. Lärarutbildningsutredningen skrev till exempel redan 1999 att det är ”svårt att rekrytera till inriktningen mot Ma/NO” och att ett ”stort antal 1–7-lärare i Sv/SO tvingas nu att undervisa i NO-ämnena...”, och Skolverket konstaterade 2007 att bara cirka 40 procent av de lärare som undervisade i NO hade utbildning inom NO. En av orsakerna till detta är att det under 20 år inte funnits fasta krav på behörighet och utbildning inom det ämne man undervisar i för att anställas som lärare. Försämringen har accelererat men ändå förblivit relativt osynlig på grund av bristande uppföljning. Gymnasieutredningen 2007 noterade till exempel att Skolverket inte har fört statistik över vilken utbildning lärare har.

Inte förrän i våras, genom arbetet med legitimering av lärare, har Skolverket skapat sig en tydlig bild över läget. Situationen är alarmerande och kan vara en del av förklaringen till dessa ämnens nedgång i internationella jämförelser. Siffrorna som tagits fram av Skolverket visar vad högstadielärare har för utbildning i ämnen de undervisar i (se faktaruta här intill).

Regeringens framtidskommission skrev att det hade gått att förutsäga behoven av lärare. Den här situationen hade alltså inte behövt uppstå. Den skriver också: ”Att möta de framtida behoven av kompetens… är en stor framtida utmaning”. Den utmaningen är nu ännu större och den måste snarast antas. Den stora bristen på både utbildade lärare och sökande till utbildningarna blir dessutom uppenbar samtidigt som vi står inför stora pensionsavgångar. SKL och fackförbunden räknar med att den totala lärarbristen kommer att röra sig om flera tiotusental lärare inom tio år. Men situationen är olika i olika ämnen. Bland NO-lärare på grundskolan går nu ungefär 350 i pension varje år samtidigt som det utbildas färre än 30.

Lärarnas riksförbund befarar att kemi, fysik och teknik kommer att ”utrotas” från den svenska skolan om inte krafttag tas nu. Dessa

ämnen ger inte bara nödvändiga redskap åt våra framtida ingenjörer och forskare. De är också en viktig del av vårt kulturarv och centrala för att förstå den moderna världsbilden. Ämnena är en självklar del av en allmänbildning och kan med hjälp av kunniga och engagerade lärare bli ett intellektuellt och spännande äventyr.

Kravet på lärarlegitimation synliggör problemen och kan kanske på sikt leda till högre löner och till att lärartjänster blir mer attraktiva. Likaså kan olika initiativ för att snabbt utbilda ämneskunniga personer i pedagogik och didaktik ha en viss effekt. Vår bedömning är dock att detta inte räcker. Staten måste agera snabbt och kraftfullt för att på ett tydligt sätt visa för unga människor att dessa ämnen är viktiga och att samhället värdesätter att de väljer att bli lärare i dem. Vi förslår att regeringen snabbutreder till exempel följande åtgärder:

Insatser för att ge lärare arbetsförhållanden och löner som är likvärdiga med andra karriärer inom samma ämnen.

Införande av en ettårig betald lärarutbildning för disputerade naturvetare (ett förslag som Vetenskapsakademien presenterat för regeringen).

Översyn av lärarutbildningarna, där varje lärar-/ämneskategori synas för sig.

Vidgande av uppdraget om ämnesdidaktiskt centrum till ett uppdrag att fortbilda och kompetensutveckla lärare, där man tar till vara de erfarenheter och kunskaper som finns i de resurscentrum i naturvetenskap som nu riskerar nedläggning.

Ytterligare en viktig del att foga till ovanstående punkter är att de grundläggande villkoren i läraryrket måste förbättras. Den professionella friheten har beskurits, arbetsvillkoren försämrats och lärarlönerna har halkat efter andra jämförbara yrken. Detta får givetvis konsekvensen att kvalificerade studenter väljer bort läraryrket.

Vi stöder också förslaget att en oberoende expertutredning/ kommission omedelbart tillsätts med bred expertis för att på vetenskaplig grund föreslå konkreta åtgärder för att snabbt bryta den negativa utvecklingen i den svenska skolan.

Bengt Gustafsson, professor emeritus Uppsala universitet
Jan-Eric Gustafsson, professor Göteborgs universitet
Thors Hans Hansson, professor Stockholms universitet
Sven-Olof Holmgren, professor emeritus Stockholms universitet
Per-Olof Hulth, professor emeritus Stockholms universitet
Lena Kjellén, professor Uppsala universitet
Per Kornhall, skolstrateg Upplands Väsby kommun
Dan Larhammar, professor Uppsala universitet
Britt Lindahl, lektor högskolan Kristianstad
Ulf Lindahl, professor emeritus Uppsala universitet
Elisabet Nihlfors, dekanus Uppsala universitet
Samtliga är medlemmar i Kungl. vetenskapsakademiens arbetsgrupp Framtidens skola . “

“**Bakgrund. Utbildningsgrad**
Läget bland högstadielärare (procent)
Ämne Tillräcklig
utbildning Någon Ingen
Biologi 39 22 39
Kemi 16 36 48
Fysik 13 37 50
Teknik 7 23 70
Matematik 49 17 34
Källa: Skolverket”

DN 5 jan 2014 : Politik.

“Förstatligad skola splittrar alliansen”

“Sprickan i regeringens skolpolitik blev tydlig i lördags när skolministern Jan Björklund (FP) gick ut med att skolan bör förstatligas, samtidigt som Tomas Tobé (M) på DN Debatt stängde dörren för detta. “

“– Det håller inte att ha en skol-minister som hela tiden är i opposition, säger Lärarförbundets Eva-Lis Sirén.

Jan Björklund hävdar i Aftonbladet att man bör förstatliga skolan, bland annat för att garantera att det blir samma kvalitet över hela landet för alla elever.

Han är dock rätt ensam om att driva den frågan, inget av de övriga regeringspartierna ställer sig bakom att staten ska ta över ansvaret för skolan.

Tomas Tobé, Moderaternas utbildningspolitiska talesperson, prioriterade ner frågan i lördagens DN Debatt. Nu är inte tiden för fler reformer som tar tid från lärarnas huvuduppdrag, att undervisa sina elever, skrev han.

Det är bara Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet som är inne på spåret att förstatliga skolan. Och Lärarförbundet är helt avvisande:

– Vi har haft nog av ständiga, kostsamma, omorganisationer. Vi har haft en våg av jättereformer som svensk skola och lärarkår haft att implementera och arbeta med. Det som sticker ut i undersökningar är all stress och press som lärarna är utsatta för, säger Eva-Lis Sirén.

Vad tycker du om sprickan i alliansens skolpolitik?

– Jag tolkar det som att moderaterna stänger dörren för att förstatliga skolan. Jag beklagar att vår utbildningsminister går i otakt med sina regeringskamrater. Det håller inte att vara i ständig opposition, och verkligen inte mot sina egna, säger Eva-Lis Sirén.

DN har sökt Jan Björklund, men enligt Folkpartiet var han inte nåbar. Men Tina Acketoft, FP:s skol-politiska talesperson, hävdar att partiet så småningom kommer att övertyga de övriga partierna om nödvändigheten av att förstatliga skolan.

– Vi och Moderaterna hade samma inställning och kämpade emot kommunaliseringen av skolan när Göran Persson drev igenom den, och tyvärr fick vi rätt om hur det blev. Sedan har Moderaterna svängt i frågan, men vi tror att de kommer till samma insikt som vi, säger hon.

Det är alltså inte Jan Björklund som går i otakt?

– Jan Björklund och Folkpartiet leder skolpolitiken och skolutvecklingen i Sverige, och det kommer att visa reslutat så småningom.

Visste ni om att Moderaterna skulle ut på DN debatt?

– Nej jag visste det inte, men jag kan bara tala för mig själv. Nej, jag blev inte så förvånad, det finns inget nytt i artikeln.

Juan Flores juan.flores@dn.se “

DN 6 jan 2014 : Naturvetenskap.

“Känd – för vad?”

“I gårdagens ”God morgon, världen!” i P1 berättade tv-mannen Mark Levengood om sina besök i svenska klassrum. När han frågar eleverna om deras framtidsdrömmar handlar en nedslående stor del av svaren om kändisskap och om att synas i medierna.

Känd kan man bli av olika skäl. Nobelpristagare i litteratur och fysik är förstås ”kändisar” i någon mening, men mycket tyder på att det uppväxande släktet är mer intresserat av det kändisskap som är förknippat med underhållningsbranschen.

Svenska elever blir allt sämre på bland annat matematik och naturvetenskapliga ämnen. Det fick vi nyligen bekräftat genom Pisaresultaten. Följdriktigt är söktrycket på lärarutbildningarna i dessa ämnen mycket lågt. Bara en handfull hugade lärarstudenter har dem som första val. Det framhölls återigen på DN debatt i går av en grupp bekymrade professorer från Kungliga vetenskapsakademien. Alltför många elever får sin naturvetenskapliga utbildning av lärare som visserligen är behöriga, men inte i de ämnena.

Lösningen är varken enkel eller en enda. Men professorernas förslag är väl värt att pröva: Erbjud disputerade matematiker och naturvetare att komplettera sina djupgående ämneskunskaper med ett år betalda pedagogiska studier.

Ett sådant energitillskott vore ovärderligt för den svenska skolan (och därutöver säkert en välkommen möjlighet för en del akademiker som tröttnat på osäkra anställningar och på att försöka anpassa sin forskning efter vad ledande vetenskapliga tidskrifter efterfrågar).

Utbildningsminister Jan Björklund säger att han ställer sig bakom förslaget – och redan arbetar för att det ska bli verklighet. Det är bra. I nuläget är det åtgärder av den här typen, snarare än ytterligare politiskt käbbel om betyg och förstatligande, som kan lyfta skolresultaten inom naturvetenskapliga ämnen.

Givetvis måste sådana satsningar kompletteras med intensifierade påtryckningar på kommuner och skolor att införa lektorstjänster. Det måste finnas utsikter till rimliga löner om denna rekryteringsväg ska ge något märkbart utslag.

Sverige ska vara en kunskapsnation, därom är alla rörande eniga. Och något alternativ finns inte. Vi kan, som bekant, inte hävda oss på världsmarknaden med låga löner inom tillverkningsindustrin.

Underhållningsbranschen är inte att förakta. En inte oansenlig mängd svensk film, musik och deckarlitteratur har blivit exportsuccéer. Men något fundament för fortsatt välstånd är den trots allt inte. Vi behöver fler människor som kan utveckla transportsystem, byggtekniker, programvara, mediciner och annan behandling. Personer som intresserar sig för sådant som miljöteknik, växtförädling och energisystem.

Mycket i vårt samhälle ger näring till den mänskliga önskan om att synas, gillas och applåderas. Skolans utmaning är att vara en motvikt, att förmedla verklig kunskap och längtan efter fördjupning. Då duger det inte att låta historieläraren sköta kemiundervisningen och be hemkunskapsläraren ta hand om mattelektionerna. Försök då hellre locka de disputerade naturvetarna till skolans värld.

DN 6/1 2014 “

DN 8 jan 2014 : Högre utbildning.

”Sverige måste locka fler internationella studenter”

“Försämrad konkurrenskraft. Sedan studieavgifter infördes rasar antalet internationella studenter, liksom antalet som stannar efter examen. Sverige kan få en akut brist på kompetent arbetskraft. Vi föreslår en kostnadsneutral modell för fler stipendier, skriver en grupp näringslivschefer och rektorer. “

“I det globaliserade samhället blir högre utbildning allt viktigare som konkurrensfaktor. Många länder storsatsar och bygger ut sina utbildningssystem. Samtidigt sker en ständig ökning av antalet studenter som utbildar sig utomlands. Det totala antalet utlandsstuderande i världen är cirka tre miljoner. Dessa personer är en viktig del av framtidens kompetensresurs.

Ökande internationalisering kräver förståelse och respekt för olika kulturer och internationella studenter bidrar till en ömsesidig kunskapsutveckling. Svenska studenter får kulturella influenser samtidigt som de internationella studenterna introduceras till svensk kultur. Det är av betydelse för dem som i framtiden kommer att arbeta i svenska företag utomlands.

För Sverige spelar de internationella studenterna en viktig roll. Svenska företag är i stor utsträckning internationella och behöver attrahera nya talanger. Internationella studenter som återvänder hem eller flyttar till annat land är viktiga ambassadörer för Sverige och för svenska företag verksamma i dessa länder. De spelar en viktig roll för handelskontakter generellt men även för Sveriges möjligheter att bidra till en hållbar utveckling i nya tillväxtregioner.

Sverige har tappat 80 procent av studenterna från länder utanför EU sedan regeringen införde studieavgifter, från drygt 8 000 till 1 600. När det gäller andelen utomeuropeiska studenter hamnar Sverige med mindre än 2 procent långt under EU-genomsnittet som är 5 procent. Samtidigt minskar andelen utländska studenter som får arbetstillstånd i Sverige. Vid förfrågan säger 85 procent av studenterna att de skulle vilja stanna i Sverige. Verkligheten är att 17 procent stannar, en siffra som dessutom är sjunkande.

En ny rapport från Boston Consulting Group visar att studenter främst väljer utbildningsland efter rankning, tillgång till unika program och utbildningskostnad. Den visar också att av de studenter som erbjuds en utbildningsplats i Sverige är det bara 20 procent som tackar ja om det inte finns ett stipendium kopplat till platsen. Finns stipendium är det 70 procent som tackar ja. Samtidigt väljer utomeuropeiska studenter att komma till andra länder med lika höga eller till och med högre avgifter än Sverige. Detta trots att Sverige enligt en undersökning bland alumner kan konkurrera med hög utbildningskvalitet, unika utbildningar och hög livskvalitet.

Orsakerna är främst två: Dessa länder har väl utbyggda stipendiesystem för betalstudenter, något som i Sverige är mycket blygsamt. I många andra länder erbjuds studenterna dessutom goda möjligheter att få jobb efter examen. I exempelvis Tyskland och Nederländerna kan man få uppehållstillstånd i sex till tolv månader efter examen. För att få stanna i Sverige måste du ha en anställning innan du tar examen.

Som representanter för näringslivet och den högre utbildningen anser vi att det minskade antalet utomeuropeiska studenter ger helt fel bild av Sverige som internationell aktör. Nu måste vi göra något. Att regeringen utlovat ytterligare 100 miljoner kronor för stipendier riktade till biståndsländer är självklart positivt. Men Sverige behöver också kunna konkurrera om studenter från andra länder. Det som behövs för att få dem att komma hit är fler stipendier. För att locka dem att stanna kvar behövs förnyade visumregler och en klar målinriktning från universitet och näringsliv.

Vi föreslår här en ny stipendiemodell som både är samhällsekonomiskt välgrundad och kostnadsneutral för staten. Modellen bygger på tre principer:

Stipendieutrymmet baseras på skatteintäkter från utomeuropeiska studenter som stannar efter examen. För kostnadsneutralitet, det vill säga att det inte kostar staten något, behövs att 1 500 studenter erbjuds stipendier och att 20 procent av dessa stannar i Sverige i minst fem år.

Fördelningen av stipendiemedlen decentraliseras. Staten tilldelar universitet och högskolor en viss stipendiesumma som dessa i sin tur fördelar bland studenter.

Medlen fördelas till lärosätena utifrån en incitamentmodell som bygger dels på attraktivitet (antal antagna studenter som betalar studieavgift), dels utifrån förmåga till utslussning (andel som får arbetstillstånd för specialistkompetens efter examen).

Med ökad stipendiefinansiering och bättre förutsättningar för studenterna att stanna efter examen – med ändrade regler för uppehållstillstånd efter examen som ger möjlighet att stanna och söka jobb – ökar Sveriges chanser att bli konkurrenskraftigt på den globala arenan både när det gäller utbildning och inom näringslivet. Men för att locka studenter från hela världen måste det stå klart att Sverige är ett attraktivt land att utbilda sig i. För det krävs att näringslivet, akademin och regeringen tar ett gemensamt ansvar. Vi är beredda. Är regeringen det?

Carl Bennet, vd Carl Bennet AB
Börje Ekholm, vd Investor
Leif Johansson, styrelseordförande Astra Zeneca och Ericsson
Martin Lundstedt, vd och koncernchef Scania
Olof Persson, vd och koncernchef AB Volvo
Pam Fredman, ordförande Sveriges universitets- och högskoleförbund och rektor Göteborgs universitet
Peter Gudmundson, rektor Kungliga tekniska högskolan “

DN 9 jan 2014 : Fler år i grundskolan.

“Besked från vuxenvärlden”

“Sverige sticker ut – inte bara som det land som försämrat sina resultat mest i kunskapsmätningen Pisa sedan starten 2000. När regeringen i går lade fram förslag som syftar till att stärka grundskolan presenterade den en tabell över när skolstarten sker i olika OECD-länder. I det stora flertalet länder börjar barnen det år de fyller 6. I bara två sker det så sent som vid 7 års ålder.

Sverige är ett av dem. Men vilket är det andra? Jo, Finland. Vårt grannland har i den senaste Pisastudien inte lika lysande resultat som tidigare. Men fortfarande hävdar sig Finland väl. Trots relativt lite undervisningstid och läxor har landets elever kunnat lyftas till internationell toppnivå.

Viktigare än antalet timmar i skolan är hur de används. En annan komplikation är att skolbänken inte självklart är den bästa platsen för inlärning. Små barn kan lära sig mycket. Men pedagogiken måste anpassas till deras ålder.

Det är den insikten som många gånger tidigare satt stopp för förslag om tidigare skolstart. Formellt föreslog regeringen i går bara en ny utredning. Men denna gång är det allvar. Den partipolitiska uppslutningen är bred och båda lärarfacken välkomnar förslaget att förskoleklass ska bli obligatoriskt.

I praktiken blir förändringen liten. Det stora flertalet 6-åringar går redan i förskoleklass. Men eftersom det är viktigt att tidigt upptäcka om barn har inlärningssvårigheter finns det en poäng med att alla deltar i denna skolform och att den blir en del av ett fyraårigt lågstadium.

Även regeringens förslag om obligatorisk sommarskola lär bli verklighet. Socialdemokraterna lanserade den idén på DN Debatt redan för ett och ett halvt år sedan (13/6 -12). Kritiken från det hållet är nu att regeringen borde genomföra förslaget snabbare.

I sig innebär inte heller sommarskola någon större förändring. Kommunerna skulle helt enkelt bli skyldiga att erbjuda elever som inte uppnått gymnasiebehörighet möjlighet att under sommaren efter årskurs 9 läsa in det som behövs för godkända betyg.

Några extra veckor är naturligtvis otillräckligt för merparten av de 12 procent av eleverna som saknar något betyg för att uppnå behörighet till gymnasiets nationella program. Förslaget om sommarskolan hör därför intimt samman med regeringens tredje förslag: ett helt extra skolår om sommarskola inte räcker.

Gymnasieskolans individuella program utgjorde tidigare uppsamlingsplats för dem som inte var behöriga. Tanken var att de därifrån skulle slussas över till ett nationellt program. I praktiken var det bara en liten minoritet som på den vägen nådde examen. Med 2011 års gymnasiereform skapades i stället fem introduktionsprogram. Uppgiften är dock i grunden densamma.

Skulle det bli bättre med ett års extra skolplikt för dem som inte uppnått gymnasiebehörighet? Regeringen förklarade i går att det ska vara upp till huvudmannen att bestämma om eleven ska gå kvar i grundskolan eller tillbringa det extra året på något av gymnasieskolans introduktionsprogram. Den största skillnaden mot i dag skulle alltså ligga i själva tvånget att stanna kvar i skolan.

Men även om regeringens förslag till förstärkningar av grundskolan kan tyckas små skulle de kunna bli en del av något större.

Påfallande ofta är länder som rankas högt i Pisamätningarna också länder där eleverna själva uppfattar goda skolresultat som något mycket viktigt. Sverige är inget sådant land. I synnerhet många pojkar lever i föreställningen att studierna är något som man ska försöka komma undan med så lite ansträngning som möjligt.

Störst betydelse skulle sommarskola och krav på extra skolår därför kunna få genom vad reformerna säger om skolans och vuxenvärldens hållning. Budskapet borde läsas: Vi tummar aldrig på kraven bara för att det är hårt att underkänna någon, men är ni själva beredda att kämpa ger vi er allt stöd ni behöver. **DN 9/1 2014 “**

DN 9 jan 2014 : Skolkrisen.

“Tio år i grundskolan kräver nya lärarroller”

“Regeringen vill förlänga grundskolan till tio år. Det vill även Socialdemokraterna och Miljöpartiet – men på ett annat sätt. Frågan är om förskollärare eller lågstadielärare är bäst lämpade att undervisa sexåringar. “

“Valåret rivstartade i går med skolfrågan. Efter svenska elevers fortsatt fallande resultat i senaste Pisa-mätningen väntade oppositionen på regeringens nästa drag. Det blev ett förslag om en tioårig grundskola som välkomnas av lärarfacken.

– Men jag hade trott att regeringens presskonferens skulle innehålla någonting annat, säger Miljöpartiets språkrör Gustav Fridolin.

Han tycker att regeringen borde använda de tre miljarder kronor som blivit över sedan den extra sänkningen av den statliga inkomstskatten stoppats av riksdagen.

Men dessa pengar anser regeringen inte att den kan använda till skolan på grund av budgetreglerna.

I stället är Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna ense om att förskoleklassen ska byta namn till första klass, troligen från slutet på nästa mandatperiod (2014–2018). Det innebär flera skillnader mot i dag, enligt utbildningsminister Jan Björklund (FP),

– Det blir mera skolmässigt. Det blir också mer strukturerade lektioner, säger han.

En annan skillnad är att den nya årskurs ett ska lyda under skolans kursplaner. Skolplikten ska också förlängas till elva år för den som inte klarat kraven för gymnasieskolan.

Dessutom hakar regeringen på Socialdemokraternas förslag om sommarskola, dock med skillnaden att S vill ha obligatorisk inläsning av ämnen från årskurs sex medan de borgerliga nöjer sig med årskurs åtta.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet kritiserar regeringens planer för att inte lösa skolkrisen. S lovar mer pengar till skolan från 1 januari 2015 om de rödgröna vinner valet den 14 september.

– Det behövs krafttag här och nu, säger Magdalena Andersson (S), ekonomisk-politisk talesperson.

Partiets utbildningspolitiska talesperson Ibrahim Baylan tycker att det är fel att kasta bort den kompetens som förskollärare redan har för att undervisa sexåringar.

Även Lärarförbundet oroas av vad som ska hända med 10 000 förskollärare. Vidareutbildning kommer att krävas, är Jan Björklunds svar.

Också Socialdemokraternas tilltänkta samarbetspartner Miljöpartiet vill göra förskoleklassen obligatorisk. Samtidigt vill MP lägga ytterligare 4 miljarder kronor år-ligen på utbildning av förskollärare från 2015.

Fakta. Förslaget
De fyra regeringspartierna är överens om att ”i slutet av nästa mandatperiod eller strax efter” – alltså omkring år 2018 – förlänga grundskolan till tio år.

Dagens förskoleklass ska då byta namn till årskurs ett. Lågstadiet ska omfatta årskurs 1–4. Undervisningen ska skötas av lågstadielärare i stället för förskollärare som ofta är fallet i dag.

S och MP vill också införa tioårig grundskola men vill i stället göra förskoleklassen obligatorisk och genomföra förändringen tidigare.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 9 jan 2014 : Skolkrisen.

”Regeringen var tvungen att göra något”

“DN:s politiska kommentator Ewa Stenberg svarar på frågor om regeringens skolutspel. “

1 Längre skolplikt och krav på sommarskola – är det överraskande förslag?
Nej, regeringen var tvungen att göra något efter den alarmerande Pisarapporten, som visade att svenska elevers kunskapsresultat utvecklats sämst av 34 undersökta OECD-länder. Nu har den enats om några förslag som inte är särskilt kontroversiella och som kommer att bli verklighet först om flera år.

2 Förändrar dagens utspel skoldebatten i valrörelsen?
Socialdemokraterna har länge drivit kravet på obligatorisk sommarskola och vill göra förskoleklassen obligatorisk. Nu minskar skillnaderna ytterligare mellan de borgerliga partierna och S. Samtidigt är utrymmet för att lova skolreformer litet, eftersom det väntar lärarbrist framöver. Många lärare går i pension och undantaget förskollärare så har lärarutbildningarna få sökande. Men sommarskola och längre grundskola kräver fler lärare. Det är bland annat därför det kommer att ta tid för regeringen att infria sina löften.

3 Är regeringspartierna eniga i skolpolitiken nu?
Nej, Folkpartiets Jan Björklund har sagt att ett förstatligande av skolan är väldigt viktigt för att förbättra skolans resultat. Men M, C och KD vill inte genomföra den reformen. Partierna har också olika syn på om betyg ska ges tidigare och på om riskkapitalbolag ska få äga skolor.

DN “

DN 11 jan 2014 : Skolan.

“En tjusig bild har blivit viktigare än lärandet”

“Tack Mats Kihl för din insiktsfulla insändare (DN 18/12 2013). Du skjuter mitt i prick, då du pekar på att en tilltagande ekonomisk styrning av skolan sker på bekostnad av den pedagogiska. Undertecknad har arbetat som lärare i den svenska grundskolan under cirka 40 år och kunnat konstatera denna förskjutning. Följderna av marknadstänkandet inom skolområdet visar sig i en arbetsmiljö som alltmer kommit att präglas av att visa upp en tjusig ”säljande” yta utåt – vilken i många fall döljer betygsinflation, självstudier på bekostnad av ämnesgenomgångar, stress, mobbing med mera inåt.

Den första fråga som alltid ställdes av rektor, när det var dags för lönesamtal på min senaste arbetsplats, var denna: ”Och vad har du gjort, för att visa upp vår skola utåt”? Och, med en dåres envishet, svarade jag varje lönesamtal: ”Jag har försökt använda mig av alternativa inlärningsmetoder, skapat trivsel och arbetsro i klassrummet och sett till att eleverna når målen”. Förvånad märkte jag att varje gång uteblev intresset för svaret – och i stället blev nästa fråga: ”Men vad har du gjort *utåt för att öka intresset för vår skola?”*

Den ökade ekonomiska styrningen har underlättats av att en kommunal skola ersatt den statliga skola, som tidigare slagit vakt om likvärdiga resurser till landets olika skolor. Samt ytterligare förstärkts genom att elever, via det fria skolvalet, har kunnat välja skolor med privata vinstintressen. Skolan är inte ett område, som lämpar sig att vara utelämnat till kortsiktiga vinstintressen.

Kunskap är en investering som, på sikt, är ämnad att ge god utdelning till samhället i framtiden. Men då måste vissa grundförutsättningar vara uppfyllda: Ett tydligt fokus på (ämnes)pedagogik, en förbättrad arbetsmiljö (för både elever och lärare), samt höjda lärarlöner. Bland annat. **Sara Mariasdotter “**

DN 11 jan 2014 : Stockholm.

“De vill kunna straffa förskolor som saknar utbildad personal”

“På var fjärde privat förskola i Stockholm är mindre än 20 procent av personalen utbildade förskollärare. På 15 förskolor finns ingen alls. Nu vill Socialdemokraterna i Stadshuset följa Nackas exempel och straffa dagis som inte har examinerade förskollärare genom att sänka ersättningen. “

“Av Stockholms stads drygt 450 privata förskolor är 15 helt utan förskollärare, på 115 av dem är andelen utbildade förskollärare mellan 0 och 20 procent av personalen och på 65 stycken är andelen 21–25 procent.

Det visar ny statistik från utbildningsförvaltningen, som påpekar att uppgifterna inte är kvalitetssäkrade utan bygger på vad förskolorna själva har uppgett.

Förvaltningen ska nu titta närmare på de förskolor där andelen förskollärare är mellan 0 och 10 procent. Tjänstemännen ska även undersöka förskolor med en andel på 11–20 procent och särskilt titta på personalomsättningen och om förskolan får extra ersättning för barn med särskilda behov.

Nacka har gått ett steg längre och infört ekonomiska sanktioner.

– Vi är en expansiv kommun med många barn. Vi måste bygga ut förskolan, men man behöver kompetens för att kunna göra ett bra arbete, säger Linda Norberg (M), ordförande i utbildningsnämnden.

Hon lutar sig mot den nya skollagen, som säger att man måste ha minst en förskollärare anställd för att få kalla sig förskola.

– Vi har infört en sanktionstrappa där sista steget är att tillståndet dras in. Då får de kalla sig ”annan pedagogisk omsorg” och får en lägre ersättning av kommunen, säger Linda Norberg.

Som exempel får ägaren beloppet sänkt med drygt 32 000 kronor om året för en 3–5-åring som är 40 timmar i veckan på förskolan.

– Det är en betydande skillnad och det ska det vara. De har inte heller samma lönekostnad – och föräldrarna får en tydlig varudeklaration, säger Linda Norberg.

I höstas hade Nacka en förskola utan förskollärare. Nu till vårterminen har den rekryterat.

Oppositionsborgarrådet Roger Mogert (S) tycker att Nackas modell är intressant.

– Vi vill värna skattebetalarnas pengar och få det vi betalar för. En del fristående förskolor sparar pengar på att inte ha högutbildad personal. Det är rimligt att de får sänkt ersättning, säger han.

Men skolborgarrådet Lotta Edholm (FP) säger nej:

– Om vi inför sanktioner skulle det i praktiken innebära en kraftig ambitionssänkning. Vi skulle öppna för betydligt mer ”förskoleliknande” verksamhet, och mindre möjligheter för kommunen att ställa krav.

– Jag tror inte att det gynnar barnen, säger hon.

Stockholms stad har hittills arbetat med föreläggande om andelen förskollärare är under 20 procent av personalen. Sedan i fjol finns möjligheten att vitesförelägga ägarna att skaffa förskollärare.

– Det blir mycket mindre ”lönsamt” för förskolorna att strunta i ett föreläggande. Vi hade två sådana ärenden, som gällde fyra förskolor, i utbildningsnämnden i slutet av 2013, säger Lotta Edholm.

Fotnot: Genomsnittet för samtliga förskolor i Stockholms stad, både kommunala och privata, är att 38 procent av personalen är utbildade förskollärare. I Nacka är genomsnittet 33 procent.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN 13 jan 2014 : Skolan.

”Pisarapporten säger inget om vad som fungerar väl”

“Övertolkad undersökning. Pisastudien är ett fyrverkeri av korrelationer som i slutändan inte säger någonting om de bakomliggande orsakssambanden. Dessa är betydligt mer komplicerade än vad Pisa kan visa. Att basera politik på rapporten kan faktiskt vara direkt skadligt, skriver tre ekonomiforskare. “

“I början av december förra året uppdagades att svenska elever fortsätter att falla som stenar i den internationella undersökningen Pisa. Sedan dess har förklaringarna duggat tätt. Vissa skyller på skolvalet, andra på flumskolan. Politiker skyller på varandra. I debatten hörs samtidigt krav på att vi bör anamma ett tillvägagångssätt av ”best practice” och kopiera framgångsrecept från andra länder. Många anser att metoder som har förbättrat exempelvis Polens och Tysklands prestationer också bör införas i Sverige.

Till grund för förslagen ligger ofta ett kapitel i OECD:s Pisarapport som sägs förklara varför vissa utbildningssystem presterar bättre än andra. Detta kan synas rimligt. För nog borde rapporten som rankar länderna även ha svar på vad som förklarar deras framgångar och misslyckanden?

Men tyvärr är det inte så enkelt. Kapitlet i fråga består i stort sett av enkla korrelationsanalyser. Men bara för att det finns ett statistiskt samband behöver det inte finnas ett orsakssamband. Detta påpekas också av författarna. Att basera politik på rapporten är därför ett steg ut i det okända och kan faktiskt vara direkt skadligt för resultaten. Utbildningspolitiska särdrag som är positivt relaterade till länders prestationer kan i själva verket ha en negativ effekt, och särdrag som är negativt relaterade till länders prestationer kan i själva verkat ha en positiv effekt. För att avgöra vad som orsakar vad krävs långt bättre metoder än de som används i OECD:s rapport.

Ett exempel på hur fel det kan bli gäller skolvalets och konkurrensens effekter. I Pisarapporten läser vi att det inte finns någon relation mellan länders resultat och andelen elever i fristående skolor. Samma slutsats dras av Andreas Schleicher, vice chef för utbildningsfrågor vid OECD, som nyligen hävdade att avsaknaden av en sådan relation visar att konkurrens inte ökar elevers prestationer. Svenska pedagoger och debattörer på vänsterkanten har tagit ett steg längre och hävdat att skolvalet ligger bakom kunskapsfallet i internationella undersökningar. En av dessa är Magnus Oskarsson, projektledare för Pisa i Sverige, trots att huvudorganisationen OECD alltså inte finner något stöd för detta.

Samtidigt motsägs båda dessa påståenden av den nationalekonomiska skolforskningen. I den mest övertygande studien, publicerad i Economic Journal, finner Martin West vid Harvarduniversitetet och Ludger Woessmann vid Münchens universitet att friskolekonkurrens förbättrar länders prestationer i Pisa. Elever i offentliga och fristående skolor tjänar lika mycket på konkurrensen, som också leder till lägre kostnader. Forskningsmetoderna som används är inte helt invändningsfria, men de är långt mycket bättre än de som används i OECD:s egna analyser.

Ett annat exempel gäller skolautonomi. I OECD:s rapport står det att autonomi kombinerat med ansvarsskyldighet har en positiv påverkan på elevers prestationer, medan autonomi utan ansvarsskyldighet i stället har en negativ effekt. Denna slutsats nås med något bättre metoder. Men den akademiska Pisaforskningen visar återigen andra resultat. I den starkaste studien, publicerad i Journal of Development

Economics, finner Eric Hanushek vid Stanforduniversitetet med flera att autonomi i sig har en positiv effekt i industriländer, men att den förstärks av ansvarsskyldighet. Samtidigt har skolautonomi faktiskt en negativ påverkan i utvecklingsländer, ansvarsskyldighet eller inte. Utvecklingsländer som tar OECD:s analyser på allvar riskerar alltså att bli vilseledda.

Detta är endast två exempel. Pisarapporten är i princip ett fyrverkeri av korrelationer som i slutändan inte säger någonting om de bakomliggande orsakssambanden. Samma sak gäller mer generella hänvisningar till vad som kännetecknar hög- och lågpresterande utbildningssystem, vilket Skolverket i sin egen rapport menar kan vara en strategi för att dra lärdomar och vända den negativa utvecklingen. För även om högt rankade länder har vissa särdrag är det omöjligt att veta om dessa har orsakat, förhindrat eller varit irrelevanta för deras framgångar. Faktum är att de flesta särdrag i högpresterande utbildningssystem återfinns även i lågpresterande länder och vice versa. Debattörer kan därför betona de metoder de föredrar eller inte föredrar och sedan hävda att det är just dessa som genererar goda respektive dåliga resultat. Vår enkla poäng är att dessa anekdoter inte har något bevisvärde alls.

Finland illustrerar tydligt vådan i att välja ut ett framgångsexempel och lyfta fram landets skolpolitik som ett föredöme. Så länge Finland befann sig i toppen av Pisa var en sådan argumentation retoriskt slagkraftig även om ingen förstod *varför* finska elever presterade bra. När Finland sedan föll tillbaka i den senaste Pisarankningen fungerar exemplet inte längre – annat än för att visa hur lite ”den finska hejaklacken” hade på fötterna.

Varför fortsätter då debattörer och politiker att hänvisa till OECD-rapporten och hög- och lågpresterande länders särdrag i sina förslag till reformer? En anledning är att de troligtvis inte vet bättre. Analyser av forskning kräver först och främst en förståelse för vad som är bra och vad som är dåligt – och rigorösa studier, i nationalekonomi och andra ämnen, är tyvärr inte speciellt lättfattliga.

Samtidigt tar det också tid att fördjupa sig i vad många anser vara tråkiga och komplicerade analyser av data. Det går snabbare och är roligare att läsa enkla beskrivningar av resultaten och titta på grafer än att studera metodologi och regressionstabeller. Men det senare är nödvändigt för att komma åt orsakssambanden.

Det är förståeligt att politiker söker med ljus och lykta efter en lättfattlig bibel som visar hur skolan bör reformeras. Men varken OECD:s rapport eller någon annan studie som noterar särdrag i hög- och lågpresterande länder är den bibel som de letar efter. Ju förr politikerna inser detta, desto bättre.

Gabriel Heller Sahlgren, forskningschef, Centre for Market Reform of Education vid Institute of Economic Affairs (IEA) i London, knuten till Institutet för näringslivsforskning (IFN)
Philip Booth, professor, Cass Business School i London, programchef vid IEA
Henrik Jordahl, docent, IFN “

DN 15 jan 2014 : Skolkommission.

“Bäddar för nystart”

“Det fanns något krampaktigt över utbildningsminister Jan Björklunds första reaktion på Sveriges katastrofala Pisaresultat: Allt var väntat. Allt berodde på företrädarna. För övrigt borde andra ha lyssnat på Folkpartiet och återförstatligat skolan.

Nu när en dryg månad har gått återkommer Björklund med något både intressantare och mer rimligt: ett besked om en oberoende vetenskaplig skolkommission. OECD, som ansvarar för Pisastudierna, får uppdraget att göra en specialgranskning av Sverige.

Ingen kan längre säga att utbildningsministern blundar. Genom att släppa på kontrollen vinner också Björklund större trovärdighet. De utländska skolforskare som OECD väljer ut kan ju mycket väl komma till andra slutsatser än dem som skulle passa Folkpartiet eller regeringen bäst.

Att just det organ som ansvarar för Pisaundersökningarna får uppdraget att söka svaret på varför de svenska resultaten störtdyker kan tyckas logiskt. Men vad bör vi egentligen förvänta oss? En ny vetenskaplig sanning? Eller ett politiskt recept för nationell skolframgång?

Ingetdera. Det är spännande att jämföra olika länders skolsystem. Ibland finns likheter mellan länder som förbättrat sina resultat. Man kan då misstänka att det rör sig om orsakssamband, att det är just de aspekter där länderna påminner om varandra som haft avgörande betydelse för eller i alla fall bidragit till framgången. Men det som ser ut som ett orsakssamband kan vara en illusion.

En annan svaghet i Pisastudierna är att elevers resultat påverkas av annat än det offentliga skolsystemet. I en del av de östasiatiska länder som ligger i topp är det vanligt att föräldrarna betalar för privat extraundervisning på kvällstid. Det ger inte bara eleverna mycket mer undervisningstid. Genom sina ekonomiska uppoffringar ger föräldrarna också tydliga bevis på att de anser goda studieresultat vara livsviktigt.

Varken Pisastudiernas rankning eller någon forskargrupp utsedd av OECD kommer att ge oss mer än en grov bild av vad som behöver göras. Det svåraste är inte att be utomstående om hjälp utan att efteråt använda forskarnas rapport till något vettigt.

I början av ett valår kunde man inte förvänta sig att utbildningsministern och det stora oppositionspartiets skoltalesman skulle falla i varandras armar. Detta är inte stunden att förklara att det som förenar partierna är mycket viktigare än det som skiljer dem åt. Men nästa år när kommissionen ska presentera sina slutsatser är valrörelsen över och läget ett annat.

Kriser är aldrig roliga att uppleva. Däremot kan de föra det goda med sig att det verkligt viktiga framträder tydligare, medan mycket av det andra glider in i bakgrunden. Skillnaderna i värderingar försvinner inte. Men de ter sig inte längre lika avgörande.

Utan den dramatiska 90-talskrisen hade vi knappast fått en oberoende riksbank och definitivt ingen blocköverskridande pensionsöverenskommelse. Först i skuggan av en mörk framtid mobiliserades tillräckligt med mod och gemensam handlingskraft.

Värdet av en oberoende skolkommission ligger alltså främst i att den kan tjäna som katalysator. Den kan frilägga några huvuduppgifter och göra det lättare för olika aktörer att agera tillsammans.

Ingen kan på förhand veta vad kommissionen kommer fram till. Det vore dock en sensation om inte mycket i dess rapport skulle komma att kretsa kring själva läraruppdraget, yrkets ställning och uppföljningen av undervisningens resultat.

Det är inte alls självklart att de länder som är allra högst rankade i Pisastudierna är de som vi har mest att lära av. Däremot är ett ras av det slag som drabbat Sverige ett omisskännligt krissymtom.

Vägen tillbaka börjar med att erkänna situationens allvar. Den oberoende skolkommissionen blir ett naturligt andra steg. Sedan är det bara att sätta i gång med den gemensamma uppgiften. **15/1 2014 “**

DN 15 jan 2014 : Partiledardebatt i riksdagen.

”Vi satsar på yrkeshögskolan för att fler ska kunna få jobb”

“S-förslag. Yrkeshögskolan erbjuder kompetens som efterfrågas i industrin och är en nyckel till hur vi ska lösa rekryteringsgapet på arbetsmarknaden. Vi föreslår nu 6 000 fler platser än regeringen på yrkeshögskolan. Det regionala näringslivet bör också få större inflytande över utbildningarna, skriver Mikael Damberg (S). “

“I dag, onsdag, är det valårets första partiledardebatt och alternativen i svensk politik är tydliga. Å ena sidan en moderatledd regering som varje år, i snart åtta år nu, har prioriterat ytterligare skattesänkningar. Å andra sidan ett Socialdemokratiskt alternativ som prioriterar investeringar i skolan och fler jobb.

Efter två mandatperioder med regeringen Reinfeldt gör vi bokslut: 400 000 arbetslösa och en skola i kris. Sverige kan bättre än så. Socialdemokraternas övergripande mål är att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Då krävs att det skapas fler jobb och att fler jobbar.

Socialdemokraterna har under de senaste två åren, med Stefan Löfven vid rodret, lagt tid och kraft på att utveckla vårt alternativ. Fokus är på hur vi kan stärka Sveriges ställning i en global ekonomi. Vi har presenterat flera nya förslag som syftar till att underlätta för företag så de kan expandera och anställa fler. I dag presenterar vi ytterligare ett.

Sverige har hög arbetslöshet samtidigt som näringslivet har problem att rekrytera folk med rätt kompetens – det så kallade rekryteringsgapet blir allt större. Att göra människor mer anställningsbara genom kompletterande yrkesutbildningar och aktuella kurser är helt centralt i kampen om att öka sysselsättningen.

Yrkeshögskolorna (YH) är en eftergymnasial utbildningsform som finns i hela landet och kan spela en större roll än i dag. Yrkeshögskolorna spelar en viktig roll för den regionala tillväxten. Sverige har inte råd att avstå från de tillväxtmöjligheter som finns på olika ställen i vårt land: i exempelvis Norrland, Västsverige, Skåne och Mälardalen. Regeringens politik dränerar regioner i stället för att bygga upp. Vi vill se satsningar på infrastruktur, högskolor och universitet samt yrkeshögskolor som tar till vara kraften i hela Sverige.

Det finns en stor efterfrågan inom industrin på den kompetens som erbjuds inom YH. Det märks bland annat genom att en hög andel av de studerande är etablerade på arbetsmarknaden inom det område han eller hon studerat snabbt efter avslutad utbildning. Yrkeshögskolan är konstruerad så att det är den efterfrågade kompetensen som utgör grunden för om en utbildning ska får starta. Behovet understryks också av Svenskt näringslivs rekryteringsenkät från 2012. Däremot ser vi ett antal områden som bör utvecklas för att yrkeshögskolan fullt ut ska kunna motsvara det behov som finns hos våra företag.

Yrkeshögskolan som utbildningsform har hittills inte prioriterats tillräckligt. Antalet sökande som vill studera på yrkeshögskolan har ökat flera år i rad, och 2012 var det i genomsnitt 4,2 sökande per studieplats. Bakom varje ansökan finns riktiga behov hos de företag som medverkat med att lägga upp utbildningen och bevisligen har ett behov av rekrytering. Myndigheten bedömer själv att minst dubbelt så många utbildningar skulle kunna beviljas med bibehållna kvalitetskrav. Resursfrågan är ett akut problem som riskerar att förvärras på sikt. En ansökan om att få starta YH-utbildning kräver ett stort engagemang från det lokala och regionala näringslivets företrädare.

Yrkeshögskoleutbildningar med få deltagare genomförs alldeles för sällan. Inom inte minst industrin finns behov av nyckelkompetenser inom bristyrken och får företagen inte tag i denna kompetens får det stora konsekvenser för övrig verksamhet. En del av dessa yrken kräver kvalificerade förkunskaper och antalet sökande kan därmed inte heller bli så stort. Det är viktigt att även dessa utbildningar ges rimliga förutsättningar.

En utmaning för yrkeshögskolan är kortsiktigheten i utbildningarna. I dag ger Myndigheten för yrkeshögskolan tillstånd till utbildningssam-

ordnare att bedriva en utbildning på tvåårsbasis. Ansökningsprocessen för företag är ofta mycket omfattande, och inte sällan behöver företagen göra stora investeringar för att kunna starta en ny utbildning. Två år är då en mycket kort tid. Ansökningarna från näringslivet – som uteslutande bygger på rekryteringsbehov – beviljas på två år i taget, med begränsad möjlighet till förlängning. Detta är exempel på en stelbent byråkrati som sätter käppar i hjulet för såväl näringslivet som för arbetssökande som inte vill annat än ett utbilda sig för ett jobb.

Yrkeshögskolan är en väldigt viktig nyckel till hur vi ska lösa rekryteringsgapet på arbetsmarknaden. Yrkeshögskolans utbildningar håller hög kvalitet och därför vill vi socialdemokrater investera i dessa.

Socialdemokraterna föreslår:

Generellt ökat inflytande från det regionala näringslivet hos yrkeshögskolorna.

Ökade medel till yrkeshögskolan för att tillgodose de behov som finns på de regionala arbetsmarknaderna. I Socialdemokraternas budget för 2014 föreslås 6 000 fler platser på yrkeshögskolan än regeringen.

Inför en ersättningsmodell för yrkeshögskolorna som ökar möjligheten att starta utbildningar med små grupper för nyckelkompetenser och bristyrken. Se över möjligheten att ge vissa utbildningar tillstånd under längre perioder än två år genom enklare förlängningsmöjligheter.

Om vi menar allvar med att sluta rekryteringsgapet och göra det möjligt för människor att ta de jobb som faktiskt finns måste det regionala näringslivet få mer inflytande över och ett förstärkt samarbete med yrkeshögskolorna.

Sverige är ett litet land med alldeles för hög arbetslöshet. Vi måste se till att näringslivet och det offentliga kommer samman och tillsammans löser de knutar som ligger i vägen för företagens rekryteringar. Det svenska näringslivet är inte något särintresse – tvärtom. Utan företag, inga nya jobb.

Mikael Damberg, gruppledare (S) i riksdagen “

DN 18 jan 2014 : Björklund om lärarlyftet som kom av sig.

”Kommunerna måste skärpa sig”

“Antalet sökande till regeringens satsning på lärarlyftet har sjunkit med en fjärdedel på ett år. Utbildningsminister Jan Björklund, FP, lägger ansvaret för nedgången på kommunerna. “

“– Många kommuner tar inte detta med lärarkompetens på tillräckligt allvar och måste skärpa sig. Det är kommunerna som skickar iväg sina lärare på fortbildning, säger han.

Lärarlyftet syftar till att öka kompetensen och antalet behöriga lärare. Men en granskning av Skolverkets nya siffror för ansökningar till vårens utbildningar visar att antalet sökanden har minskat från 3 519 vårterminen 2013 till 2 679 i år. Av dem har bara 1 143 antagits.

– Det gör oss bekymrade. Trots att det finns ett jättestort behörighetsbehov så viker intresset ner, utan att någonsin ha nått sin maxpotential, säger Niclas Westin, chef för professions-utvecklingsenheten på Skolverket.

Jan Björklund menar att det handlar om en tillfällig nedgång, som förklaras av att kommunerna har velat invänta de nya behörighets- och legitimationsreglerna som trädde i kraft för en dryg månad sedan. De innebär att lärare som saknar legitimation inte får tillsvidareanställas av skolor.

– De är nu på plats och jag bedömer att vi från statens sida snarare kommer behöva öka de ekonomiska satsningarna och antalet utbildningsplatser under kommande år, säger Björklund.

Enligt Skolverket har den sänkta ersättningen som infördes i år bidragit till att färre sökt Lärarlyftet. Med det första Lärarlyftet betalade staten 80 procent av lärares lön när de vidareutbildade sig. Björklund menar att huvudmannen måste göra vidareutbildningen attraktiv.

– Det är en arbetsgivarfråga. Klarar de inte det måste vi förstatliga skolan, säger Björklund.

Katarina Lagerwall katarina.lagerwall@dn.se
Mikael Delin mikael.delin@dn.se

DN 16 jan 2014 : Skola.

“Så hittar du rätt studieteknik”

“Plugga mindre och få högre betyg. Det är möjligt enligt studieteknikexperten Mats Eneroth. – Det gäller att lägga tid på rätt saker, säger han. “

“Året har just börjat men för många studenter är tentaångesten redan på plats. Mats Eneroth har skrivit boken Studieteknik och har under många år arbetat med att ge råd om hur man kan lyckas bättre med sina studier.

Han anser att vem som helst kan få toppbetyg utan att slita ut sig. Det gäller bara att slipa på sin teknik.

– Det vanligaste misstaget studenter gör är att de inte börjar plugga i tid. Många missar också att förbereda sig innan föreläsningarna, säger han.

Mats Eneroth tycker att förberedelser är av yttersta vikt. Innan föreläsningen kan man gå igenom boken och titta på rubriker, faktarutor och tabeller och modeller. Han tycker inte att man behöver läsa kurslitteraturen från pärm till pärm.

– Man ska ha en översikt över materialet och när man förbereder sig får man koll på vad som är svårt och kan ställa rätt frågor till läraren.

Under en föreläsning är det heller inte nödvändigt att anteckna allt läraren säger.

– Ett bra sätt att anteckna är att rita figurer. Jag tycker också att det är viktigt att använda olika färger på anteckningarna. Då kan man gruppera det man ska lära sig och kommer ihåg det bättre. En fyrfärgspenna är ett oerhört bra hjälpmedel. Ska man välja mellan en sådan och en laptop ska man ta pennan, säger Mats Eneroth med ett skratt.

Enligt Mats Eneroth är det också väldigt viktigt att repetera det man har lärt sig.

– Man ska repetera tio minuter efter föreläsningen, en dag efter, en vecka efter och en månad efter, säger han.

Finns det några knep för att minnas saker bättre?
– Det finns många minnesknep och de allra flesta handlar om att associera till tidigare kunskap. Man kan till exempel koppla ord man ska lära sig till bilder eller sätta in dem i historier, säger Mats Eneroth.

Hur ska man göra för att läsa snabbare?
– Ett sätt är att hålla en penna under varje rad när man läser. Bara det kan göra att lästakten ökar med 30 till 50 procent.

Mats Eneroth tycker inte att man ska misströsta eller ha dåligt självförtroende när det gäller studier bara för att man till exempel var dålig på matte när man var yngre.

– Hjärnan utvecklas ända fram till att man fyller 25 år och det kan vara så att mattedelen utvecklas senare. Hjärnan är också som en muskel, den går att träna.

Caroline Englund caroline.englund@dn.se “

“**Åtta tips**
1 Börja i tid

2 Skaffa en översikt över det du ska lära dig genom att skumma igenom litteraturen och läsa rubriker, faktarutor och tabeller och modeller

3 Förbered dig innan föreläsningarna.

4 Anteckna i olika färger och illustrera med teckningar.

5 Du behöver inte läsa all kurslitteratur från pärm till pärm. Satsa på en bok och kolla vad som skiljer de andra från den.

6 Repetera det du har lärt dig tio minuter efter föreläsningen, en dag efter, en vecka efter och en månad efter.

7 Använd olika knep för att minnas exempelvis genom att associera till bilder eller berättelser. Du kan också minnas genom att göra rim.

8 För att läsa snabbare kan du lägga en penna under raden du läser. Du kan också lära dig att gruppera ord. Det kan öka lästakten med 30 till 50 procent.

Vilket är ditt bästa pluggtips?

Mattias Stridh, 19 år, pluggar pol. kandidat – Mitt tips är att associera saker som är svåra att minnas till något annat.

Per Segertorp, 33 år, pluggar nationalekonomi – Snappa upp saker på föreläsningar och förklara dem för andra med egna ord. Jag gillar inte att ta mig igenom böcker och det är ett bra sätt att lära sig.

Miriam Ekman, 25 år, pluggar juridik – Jag brukar inte vara så strukturerad av mig. Plugga bara. Det är mitt tips.

Ellen Höglund, 24 år, pluggar socialantropologi – Jag skulle säga att det gäller att bara sätta sig och plugga. Har inget bättre tips än det. “

DN 17 jan 2014 :

“Skolgymnastik borde inte vara en plåga”

“Studier visar att unga som tränar eller håller på med någon idrott ofta orkar med skolan bättre och uppnår högre skolresultat.

Goda vanor grundläggs tidigt i livet så det är viktigt att gymnastik- och idrottslektioner i skolan blir positiva upplevelser så att ungdomar vill fortsätta att hålla sig i form senare i livet.

Gympalektionerna förr var en fasa för många elever för det handlade oftast om lagsporter och det gick till så här: Läraren valde två killar som han visste höll på med någon idrott. Sedan fick de välja varannan spelare var och det var i stort sett alltid samma person som blev vald sist. Lärarna överlät ledarskapet på eleverna som fick makt och status. De som blev valda sist ville inte gå på gymnastiklektionerna. I lagsporter som volleyboll och basket blev den ”dålige” eleven hånad och mobbad om den gjorde något fel eller missade.

Gymnastikläraren var ofta någon avdankad militär som inte verkade ha någon som helst pedagogisk utbildning eller känsla.

Eleverna borde själva få välja träningsform som till exempel Power Walk eller simning, individuella sporter där alla kan hålla på i sin egen takt. Då skulle inte gymnastiklektionerna vara en sådan plåga för många.

Som lärare nu (men inte i Idrott och hälsa) har jag hört att bara man kommer ombytt till lektionerna får men ett G eller E som nu är det lägsta betyget.

Tänk på det alla ni som är idrottslärare, för ni vill väl att alla elever ska må bra, eller hur?

Lars Thorén, lärare, Johanneshov “

DN 21 jan 2014 : Gymnasieguiden: dags att välja. Besök skolan

“Få svar på frågorna i skolans öppet hus”

“Snart ska Sveriges niondeklassare ha gjort sina gymnasieval. I dagarna har många skolor öppet hus för intresserade 15-åringar. Många elever tycker att valet är läskigt – men studievägledaren vill lugna dem. “

“Omkring 330 000 elever i Sverige omfattas av gymnasievalet till höstterminen, och utbudet av skolor med olika innehåll är stort. Det finns 18 gymnasieprogram och hela 60 olika inriktningar att välja bland. För att underlätta valet håller många gymnasieskolor öppet hus för elever och föräldrar. Det ger en möjlighet att jämföra olika skolor och få en inblick i vad som väntar.

– Eleverna tycker att valet är jätteläskigt och att deras framtid beror på vilket program och gymnasium de går. Vi försöker ta udden av rädslan, säger Jessica Arlesten, studievägledare på Thorildsplans gymnasium på västra Kungsholmen i Stockholm.

Där var det öppet hus i helgen. Besökarna bjöds på en rundvandring i skolans lokaler där personal och elever fanns på plats för att svara på frågor. Och evenemanget var populärt. Hundra-tals niondeklassare från hela Stockholm och deras föräldrar hade kommit. Alla var fulla av funderingar inför höstterminen och gymnasiestarten.

Frågorna som ställdes i korridorer och klassrum hade stor spännvidd. Från ”Vad är det för intagningspoäng?” till ”Hurdan är skolmaten? De frågorna, och många andra, hade Mattias Henzel från Nacka. Han var här med sina föräldrar för att Thorildsplans gymnasium är en av få skolor i Stockholm med kurser i arkitektur.

– Jag har tyckt om fina byggnader ända sedan jag var liten och har alltid hållit på med byggprogram som Minecraft och Sims. Att plugga arkitektur vore som att få en barndomsdröm att gå i uppfyllelse, säger Mattias Henzel.

Alla 15-åringar har inte en lika klar bild över vad de vill syssla med i sitt framtida yrkesliv, men det gör inte gymnasievalet mindre viktigt.

– Jag vet redan att jag ska söka natur för jag vill ha en bred utbildning, säger Rami Omer från Farsta, som tycker att skolornas informationsdagar är bra.

– Man får träffa lärare och elever, allt annat kan man ju ta reda på via internet, konstaterar han.

Studievägledaren Jessica Arlesten berättade att de elever och föräldrar hon träffar är väldigt pålästa, men vissa föräldrar kan ha svårt att förstå alla förändringar som gymnasieskolan har genomgått sedan deras egen gymnasietid. Niondeklassarna är å sin sida ofta nervösa när de står inför ett av de första stora valen i livet. Något som Jessica Arlesten försöker avdramatisera.

– Gymnasievalet behöver inte betyda att man jobbar inom just det området som man har utbildat sig för hela livet. Gymnasiet är en grund att stå på, säger hon.

Sujay Dutt sujay.dutt@dn.se **“**

“**Vad är avgörande för vilken skola och utbildning du väljer?**

Tobias Koll, 15 år, Bromma: – Att elever och lärare lyckas visa att skolan kan lära ut kunskaper. Det här är tredje skolan jag besöker.

Isabelle Österholm, 15 år, Farsta: – Jag vill känna att jag kommer att trivas på skolan. Att man inte känner sig utstött, att man passar in.

Rami Omer, 15 år, Farsta: – Hur arbetssättet på skolan är – upplägget för lektioner och så vidare. Jag vet att jag ska välja Natur.

Jennifer Berglund, 15 år, Huddinge: – Jag satsar mest på det som jag tycker verkar kul. I andra hand kollar jag på en specifik skola.

Kalender. Viktiga datum i gymnasievalet

20 januari. Den 20 januari öppnar ansökningen i Stockholm. Alla elever får ett lösenord på posten. Det används för att ta sig in på gyantagningen.se där man kan göra sitt gymnasieval.

14/17 februari. För Stockholm, Göteborg och Malmö infaller sista ansökningsdag i februari. I Malmö och Göteborg gäller den 14 februari och i Stockholm den 17 februari.

15/17 april. 17 april kan stockholmarna se preliminärt antagningsbesked. Sex dagar senare öppnar portalen för omval. Malmö kan se resultatet den 15 april.

15 maj. Den 15:e stänger Stockholm och Göteborg sin portal för ändringar i ansökningarna.

25 juni. I Göteborg får eleverna slutgiltigt antagningsbesked den 25 juni.

2 juli. Antagningen klar. Den 2 juli vet eleverna i Malmö vilken utbildning de fått plats på.

Augusti. Välkommen till gymnasiet! Exakt datum varierar beroende på vilken skola du valt.

Gymnasieguiden.

"Målet är att jag ska ta mig till landslaget." – Jennifer Hemström som går friidrottsgymnasiet i Umeå – en linje med riksintag för de som elitsatsar.

"Så länge jag får bra behörighet så kan jag ta mycket plugg." – Arsham Khamzeh som går natur-vetenskaplig linje på Polhemsgymnasiet.

Läs på webben. **Hela gymnasieguiden finns att ladda ned.**
På *dn.se/gymnasieguiden2013* finns hela gymnasieguiden för dig som ska börja hösten 2014 att hämta hem i pdf-format.

Där kan du läsa om **Josefine Agius** som läser samhällsprogrammet med inriktning juridik och kriminalteknik – och många andra som gjort sitt val. “

DN 18 jan 2014: Den svenska skolan.

“Eleverna är lata och lärarna blundar”

Är vi förvånade?

Jag som har gått två år på gymnasiet förstår inte hur vi kan vara så förvånade över Sveriges resultat i Pisa-undersökningen. Ingen verkar vilja erkänna sitt ansvar. Oppositionen skyller på regeringen och regeringen skyller på oppositionen, men jag som elev vet att problemen inte kan lösas med förstatligande av skolan eller någon skolbetygsreform.

Problemet är att svenska elever i stor utsträckning är lata, odisciplinerade och bortskämda. Det är coolt att vara den som inte har någon aning vad han/hon ska göra efter en genomgång och att inte fatta något på provet.

Jag är trött på att sitta i en klass där de stökiga eleverna verkar ha mer makt än läraren.

Är felet elevernas? ja delvis, men samtidigt ligger en stor del av skulden hos lärarna som blundar för problemen och inte vågar ta auktoriteten, och hos föräldrar som verkar ha slutat att uppfostra sina barn.

Politikernas felsteg i det hela är att de har misslyckats med att uppmärksamma problemet. Att en internationell undersökning ska behövas för att vi ska inse att vi har genomgått en historisk försämring i skolan är pinsamt.

Jag är uppriktigt oroad över att det är mina klasskamrater som ska bygga ett framtida Sverige. Jag skulle inte vilja att mina barn skulle gå i en skola där ens energi och kreativitet ska bli bestulen av barn med brist på disciplin, barn vars föräldrar tror att det är skolans sak att uppfostra ens barn.

Lärare måste börja använda den auktoritet de faktiskt har rätt till. Det ska inte gå att glida genom skolan utan att det straffar sig på något sätt. Om en elev inte sköter sig, släng ut den och ge den frånvaro. Barnen kommer inte att ändra sig förrän de ser konsekvenserna av att de inte sköter sig.

I Sverige är attityden att vad man än gör så klarar man sig ändå på ett eller annat sätt. **Erik Brandt**, 17 år

DN 21 jan 2014 : Gymnasieguiden. Särskilt stöd

”Det ska inte vara ett hinder att vara dyslektiker”

“Skolinspektionens vanligaste kritik mot gymnasieutbildningar gäller brister i särskilt stöd vilket bland annat innefattar elever med dyslexi. Men hjälpmedlen för dyslektiker är många och bra utvecklade. “

“Under första halvåret 2013 gjorde skolinspektionen tillsyn vid 100 gymnasieskolor runt om i landet – 47 kommunala och 53 fristående gymnasieskolor. 78 procent av dessa visade på brister i arbetet med särskilt stöd.

Kunskapen om elever med dyslexi varierar stort mellan skolorna i Sverige, menar Inger Rålenius, rådgivare vid Dyslexiförbundet FMLS som just nu arbetar på en kartläggning av hur kommuner organiserar stöd för dyslektiker.

– Stöd och anpassningar ser skrämmande olika ut över hela landet. Det är ett lotteri om en elev får ett bra eller dåligt stöd med sin dyslexi, säger hon.

Trots misstankar om dyslexi nekades Emma Bergman, 19 år, en utredning av hennes läs- och skrivsvårigheter under sista året på högstadiet.

– Jag har alltid varit studiemotiverad och därför trodde ingen att jag kunde ha dyslexi, jag som fick så bra betyg. Jag har i dag superfina betyg både från både högstadiet och gymnasiet, men det har varit ett helvete att få dem betygen, säger hon.

Skolinspektionens kritik har även riktats mot rektorer som inte tillräckligt skyndsamt fattar beslut om åtgärdsprogram.

I gymnasieskolor som erbjuder ett bra stöd för dyslektiker finns det ofta en handlingsplan för hur man upptäcker elever med läs- och skrivsvårigheter. På sådana skolor finns det också ofta kunniga lärare och hjälpmedel tillgängligt, som exempelvis inlästa läromedel eller rättstavningsprogram vilket Emma fick tillgång till efter att en utredning under första året på gymnasiet kunde bekräfta att hon har dyslexi.

– På gymnasiet blev jag mycket bättre bemött av lärare som visade förståelse och gav mig mer tid och stöd med studierna. Jag fick en dator vilket underlättade enormt, säger Emman och berättar att hon även fick möjlighet att skriva prov på datorn.

– Det viktigt att undersöka om skolan man planerar söka till anpassar provsituationen för dyslektiker, säger Inger Rålenius.

Rätten till särskilt stöd för dyslektiker finns reglerat i skollagen, men regelverket är generellt konstruerat och försvårar för den enskilda personen att få hjälp.

Dessutom måste fristående gymnasieskolor själva bekosta hjälpmedlen till dyslektiker, eller andra elever i behov av stöd. Ett extra bidrag finns inte, utan det särskilda stödet är inräknat i grundbeloppet som friskolorna får av kommunen.

Pengar tror dock inte Inger Rålenius är det avgörande problemet till varför varken friskolor eller kommunala skolor erbjuder ett tillräckligt stöd.

– De här hjälpmedlen är inte dyra för en skola, så det handlar oftast inte om pengar när dyslektiker inte får det stöd de behöver, utan snarare om hur man upptäcker de här eleverna, säger hon.

– Jag har aldrig sett dyslexin som att jag inte är lika smart som de andra, jag har bara ett annat tankesätt, och jag har alltid sett det som någonting positivt och en utmaning, men skolor bör satsa mer på att utveckla stöd för inlärning, säger Emma.

Jessica S Säll jessica.sall@dn.se

“Fakta. Tänk på detta om du är dyslektiker

Skolan bör ha en handlingsplan för elever med läs- och skrivsvårigheter

Alla lärare ska ha kunskap om vad dyslexi är och hur man anpassar undervisningen för denna elevgrupp

Det finns ett åtgärdsprogram som tar hänsyn till vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärder ska följas upp och utvärderas

Det bör finnas hjälpmedel och inlästa läromedel som underlättar inlärandet

Skolan erbjuder alternativ studieteknik och anpassning av provmomenten

Källa: Dyslexiförbundet FMLS “

DN 25 jan 2014 : Två elever fälls.

“Nu är det upp till Lundsberg att ändra på sina traditioner”

“Analys.Två fälls och åtta frias i den så kallade strykjärnsincidenten på Lundsbergs skola. De inblandade kan säkert ha synpunkter på detaljer i domen. Men intressantast är ändå om skolan kan ändra sina urgamla traditioner. “

Det var inte fjolårets allvarligaste brott som avhandlades i Värmlands tingsrätt, och händelsen skulle inte ha fått någon uppmärksamhet om det handlade om någon annan skola än riksinternatet Lundsberg.

Nio pojkar och en man stod åtalade för att ha varit inblandade i historien som slutade med att en 14-årig pojke fick ett brännsår på ryggen. Det var en andra gradens brännskada på 14 gånger 8 centimeter och tingsrätten bedömer att den är bestående.

Men alla är överens om att det hela var menat som ett skämt. De åtalade skulle skrämma de nya eleverna, men bara lite. En kort stund skulle de tro att de skulle brännas av strykjärnet. Sedan skulle det bli kramkalas och disko.

Dessvärre verkar kunskaperna om strykjärn ha varit begränsade hos några av eleverna. De lyckades värma upp järnet på riktigt och ”skämtet” utvecklades till en sorglig historia. Det är åklagaren som beskriver händelsen på det här viset och Värmlands tingsrätt har sedan ägnat stor möda åt att fundera över vad de inblandade kunde och borde förstå. Fattade de nya eleverna att det hela var menat som ett skämt? Gick de åtalade eleverna för långt i sin låtsaslek? Vilket ansvar hade pojken som, av misstag, placerade ett upphettat strykjärn på ryggen?

Det är inte första gången ungdomar av oförstånd hittar på dum-heter som får sorgliga konsekvenser. Liknande, och allvarligare, händelser har antagligen drabbat flera unga från olika samhällsklasser på olika platser i Sverige. Så varför bli särskilt upprörd när det händer på den ”fina” skolan Lundsberg?

Ett viktigt skäl är att de åtalade försökte upprätthålla en gammal tradition på Lundsberg. Strykjärnshändelsen ingick i en invigningsrit som kallas ”existensbeviset”. Flera i personalen uppmuntrade traditionen, samtidigt som de betonade att den måste bygga på frivillighet och inte gå för långt.

Nu ser Lundsberg över sina gamla traditioner, och hoppas slippa liknande uppmärksamhet i framtiden. Frågan är hur djupt traditionerna sitter och hur många som fortfarande anser att liknande riter är en viktig del i att skapa den rätta andan på skolan.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN 28 jan 2014 : Valåret. ”Reformer kommer att verka i rätt riktning”

“Reinfeldt lägger skulden för svaga skolresultat på S”

“Moderaterna lägger all skuld för de fallande skolresultaten på Socialdemokraterna. – Det är viktigt att vi tar diskussionen utifrån detta, säger statsminister Fredrik Reinfeldt. “

“Moderata skolpolitiker och kommunalråd från hela Sverige träffades i riksdagen i går för att diskutera strategin på skolområdet, en av de frågor som väntas dominera årets valrörelse.

Regeringen har det senaste året tappat mark i skolfrågan. Läget för alliansen försämrades ytterligare när den stora Pisa-undersökningen före jul visade att skolresultaten bland svenska elever sjunker.

Ett av huvudargumenten i valårets skoldebatt blir att ansvaret för de sjunkande skolresultaten ligger hos Socialdemokraterna och inte hos alliansregeringen som innehaft regeringsmakten i åtta år i höst.

– Pisa mätte årskurs nio-elever i ett test som gjordes i mars 2012. De eleverna är de sista som går helt och hållet efter den gamla grundskolans läroplan. De har alltså inte mött någon av alliansens reformer, sade Fredrik Reinfeldt i sitt tal.

Statsministern menar att det finns en rad argument för att skolan är på rätt väg, trots sjunkande resultat.

– Vi har sett i föräldraenkäter att förtroendet för skolan är högt och möjligen stiger. Vi har sett att trycket på att bli lärare nu växer. Jag är övertygad om att de reformer som huvudsakligen kom på plats 2011 och 2012 kommer att verka i rätt riktning, säger Fredrik Reinfeldt till DN.

Den andra moderata linjen under valrörelsen blir att betona kunskaper i stället för resurser. På det temat kommer ledande moderata företrädare resa runt i landet och kampanja under våren.

– Pisa visar att eleverna har lämnats för ensamma med sin kunskapsutveckling och lärarna har skjutits åt sidan. Det är där vi måste hitta svaren snarare än i resursfrågor eller när det gäller skolval. Snarare har vi haft en resursutveckling som varit positiv, menar Fredrik Reinfeldt.

Tidigare har Folkpartiet fått sköta alliansens skolpolitik. Den tiden är nu över.

– Jag leder ett parti som har ambitionen att kunna svara på alla frågor, säger Reinfeldt.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

DN 29 jan 2014 . Högre studier.

”Högskolans nya styrning hotar kreativitet och kritik”

“Felriktad förnyelse. Med ”autonomireformen” har högskolornas ledningar stärkts på bekostnad av undervisande och forskande personal. Universiteten har en lång tradition av interndemokrati, men nu införs befälskedjor som i det militära. Styrsystemet är en återvändsgränd, skriver fyra universitetsforskare. “

“Den första januari hade det gått tre år sedan den så kallade ”autonomireformen” trädde i kraft, den sittande regeringens universitetspolitiska satsning. Dåvarande ministern Tobias Krantz presenterade den på DN debatt under rubriken ”Nu ökar vi friheten för landets högre lärosäten” (23/3 2010). Med hjälp av en rad ändringar i högskolelagen skulle den ge Sverige ”en akademi i tiden”.

Inifrån akademin och från universitetslärarförbundet (SULF) var man dock skeptisk. Det var inte de traditionella akademiska friheterna – forskningens och undervisningens frihet – som värnades. I stället såg man en ökad frihet för universitetens ledningar att styra verksamheten oberoende av forskare och lärare.

Hur blev det då? Vid statsvetenskapliga institutionen i Uppsala har man under det gångna året inlett forskning om hur reformen fallit ut. Resultaten visar en klar tendens. Överlag har universitetsledningar och administrationer i landet fått en stärkt ställning på den akademiska undervisande och forskande personalens bekostnad. Tendensen är skrämmande tydlig vid ett antal av de små och yngre högskolorna men skönjbar också vid de större universiteten. På flera håll har man avskaffat, nedmonterat eller endast givit en rådgivande funktion till oberoende kollegialt valda organ som traditionellt ansvarat för den vetenskapliga kvaliteten i kursutbud och anställningsärenden. Tidigare demokratiskt valda interna styrelser på olika nivåer har ersatts av löst sammankallade personalmöten.

Universiteten har en lång tradition av interndemokrati där man valt ledare ur kollegiet, från rektorer till prefekter och ämnesansvariga. I dess ställe införs nu linjeorganisationer med befälskedjor som i det militära. Rektorer rekryteras som chefer i företag med hjälp av rekryteringsfirmor. De svarar inte längre inför kollegiet utan inför en externt tillsatt styrelse och ytterst inför regeringen som har utnämningsrätten. Det som förr var en elektorsförsamling, sammansatt av lärare, forskare och studenter med lärare i majoritet, är i dag ersatt av en så kallad hörandeförsamling. Vid flera svenska universitet kan man därför finna exempel på rektorer som verkar utan brett stöd i sin organisation.

På lärosäten där kolleger gått samman för att protestera mot dessa hierarkiska beslutsstrukturer har det förekommit bestraffningar, i vissa fall i form av avskedanden och avvecklingar av hela avdelningar. Universiteten, som varit bärare av värden där kritisk reflektion och öppenhet suttit i högsätet, löper således risken att tystna. Detta är såväl farligt som ovärdigt ett civiliserat samhälle.

Det finns en bild av universiteten som präglade av inneboende konservatism som får dess företrädare att reflexmässigt motsätta sig förändring och modernisering. Mot bakgrund av en sådan kontrastering kan varje reform framställas som progressiv och varje motstånd reaktionärt. Men inför den viktiga diskussion som nu stundar måste vi komma bort ifrån denna förenklande bild.

Det är angeläget att få till stånd en bred forskning och diskussion om vart vi är på väg och hur denna negativa tendens kan vändas. Det handlar inte om att gå tillbaka, utan tvärtom att tänka framåt. I förlängningen handlar det inte bara om hur man bäst organiserar den

högre utbildningen och forskningen. I vågskålen ligger frågan vad styrande egentligen innebär när det gäller samhälleliga verksamheter i allmänhet och kunskapsorganisationer i synnerhet.

I ett sådant arbete är det viktigt att se det som nu sker i ett större och längre perspektiv. Inom organisationsteori används i dag svepande begreppet ”New Public Management” (NPM) för att beskriva en mångskiktad tendens inom statlig förvaltning som gradvis införts över hela västvärlden från sjuttiotalet och framåt. Med modeller hämtade från näringslivet omstöptes stegvis statlig verksamhet i termer av mål- och resultatstyrning. Eftersom dessa nya modeller inte längre utgår från att leverantören i sin yrkesutövning ska betjäna helheten, utan bara sig själv, skapar de behov av överordnade strukturer för ”kvalitetskontroll”. Vi har sett det i vården och vi har sett det i skolan. Nu drabbar det alltså också med full kraft akademien.

I dag demoniseras NPM av sina kritiker ibland till oigenkännlighet. För att rätt kunna analysera dess effekter är det viktigt att se att styrreformerna åtminstone delvis bottnat i ett sunt önskemål om kostnadseffektiv förvaltning av skattemedel. I förlängningen kan vi nu emellertid konstatera hur verksamhet efter verksamhet tagit skada av dess inneboende budskap: den systematiserade misstron mot institutioners och individers beprövade erfarenheter, omdöme, ansvar och förmåga till självstyre.

Normbaserad styrning (utifrån ideal) ersätts nu med incitamentstyrning (genom belöning). Forskare och lärare förvandlas till leverantörer av produkter inom en verksamhet där de har allt mindre inflytande. Särskilt problematisk är denna utveckling eftersom forskning om kreativitet entydigt pekar på vikten av inre motivation och individuell autonomi för nytänkande som ytterst kan leda till genombrott och banbrytande upptäckter. Med nuvarande styrsystem riskerar man att universiteten inte i framtiden kommer att locka till sig de hängivna och ofta egensinniga begåvningar de ytterst är beroende av. Människor som drivs av kunskapstörst, altruism och intellektuell tävlingslust snarare än personligt vinstintresse kräver inte skyhöga löner eller bonusar för att prestera väl, men de kräver en relativ frihet och tillit.

En nyckelfråga i dag gäller det professionella omdömet. Ingen verksamhet kan bedrivas på ett kvalificerat sätt om man inte litar på dem som ska utföra den. Det innebär kanske att det måste finns en gräns för det omhuldade idealet om ”transparens”. Att man låter människor göra sitt jobb och ger dem ansvar att definiera målen behöver inte vara detsamma som brist på kontroll och förekomst av korruption. Det är också att visa respekt för det som till sist ändå måste vara grunden för all kvalitet: fria kunniga människors handlande under fullt ansvar.

Universiteten med dess långa tradition av fri forskning, diskussion och kunskapsbildning är den plats där frågan om styrandet måste få fortsätta att utvecklas. Den metod som genomsyrar den försåtligt rubricerade ”autonomi”-reformen, med dess hierarkiska styre och systematiserade misstro mot medarbetare, är en återvändsgränd. Den tär nu på fogarna i samhällets intellektuella ryggrad.

Li Bennich-Björkman, skytteansk professor i statsvetenskap, Uppsala universitet
Thomas Karlsohn, docent i idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet
Hans Ruin, professor i filosofi, Södertörns högskola
Bo Sundqvist, professor emeritus i jonfysik samt tidigare rektor för Uppsala universitet.
Undertecknarna är knutna till den nybildade nationella Samverkansgruppen för god forskningsmiljö, inrättad vid Uppsala universitet (GFM): gfm.statsvet.uu.se

DN 31 jan 2014: Den svenska skolan.

“Vi har arbetsro – men bara på vissa lektioner”

“Svar på ”Eleverna är lata och lärarna blundar”, den 18 januari.“

“När jag läste Erik Brandts insändare fick jag blandade känslor. Först blev jag arg, eftersom det svenska skolsystemet verkligen är så dåligt som han skriver. Elever kommer till skolan med en rutten attityd och en inställning att de blir prisade om de skiter i allt. Föräldrar förväntar sig att deras barn ska få en riktig uppfostran medan de hänger på gymmet och fixar naglarna. De orkar i alla fall inte göra något. Det är väl inte deras problem? Man ser var denna hemska attityd kommer ifrån.

Samtidigt blev jag glad. Den här killen har fattat! Jag har så mycket erfarenhet av lata lärare. En av mina lärare låter elever få hålla på att härja medan de skötsamma eleverna är osynliga för henne. Samtidigt måste hon då höja sin röst så mycket att hon skriker i 55 minuter. Sedan skäller hon på oss om att vi är så bråkiga. Ursäkta, men det är inte alla oss det är fel på. Läraren har betalt för att ge mig en bra utbildning, och just nu håller det inte måttet.

Utbilda lärarna! Jag har flera lektioner (bland annat svenska, tyska, no och engelska) då vi har en bra arbetsro. Varför? Det är samma elever på lektionerna, men där använder lärarna sin auktoritet.

Vi kan inte ha mesiga lärare som ska bli kompis med sina elever, de måste få respekt först. Skicka ut de elever som vägrar vara tysta på lektionerna. Stå upp mot föräldrar som klagar när barnet får underkänt. I vissa, men ytterst få, fall kan det vara lärarens fel. Men när flera elever fått högsta betyg kan man ju undra ... I gymnasiet, högskolan och universitetet är det eleven det hänger på. Skiter du i skolan får du acceptera de dåliga betygen.

Slutligen vill jag säga till er lärare: Tuffa till er! Var rättvisa, och använd er makt i klassrummet.

Ni ungdomar: Det är inte coolt att ha dåliga betyg och bli arbetslös som vuxen.

Men framför allt vill jag att alla föräldrar ska börja bete sig som vuxna. Ni kan vara bästa vänner med era barn, men först och främst är ni föräldrar. Det är ert jobb att uppfostra era barn.

Felicia Eriksson, 15 år “

DN 2 feb 2014 : Skolan.

”Lär av den franska skolans metod att avlasta lärarna”

“Arbetsspecialisering behövs i skolan. Risken är att de dåliga Pisa-resultaten leder till att lärarna tvingas till nya uppgifter utöver undervisandet. I stället måste vi söka lösningar där lärarna får mer tid för sin profession, som man exempelvis gjort i Frankrike, skriver ledarskapsprofessorn Lars Strannegård. “

“Sällan har en nyhet engagerat debattörer från så många samhälleliga sektorer som de rekordusla resultaten från Pisaundersökningen. Förslagen på förklaringar är många och varierade. Här finns skolans kommunalisering, det fria skolvalet, överbetoningen av skolans demokratiskt fostrande roll kontra fokus på kunskaper, den dåliga förberedelsen att undervisa elever med utländsk bakgrund (DI 4/12), läraryrkets statusförsvagning (DN 9/12) och ordningen i klassrummen (DI 20/12). Till de mer fantasifulla förslagen finns att försämringen är en naturlig del av samhällsutvecklingen då tekniken gjort kunskaper överflödiga eftersom kunskaperna bara ligger ett musklick bort (DN 21/12), att politiker missbrukat entreprenörskapets möjligheter (DN 23/12) samt att det kanske är i länders välstånd som förklaringarna ligger (SvD 23/12).

Sällan har heller en nyhet skapat så mycket konsensus. Många förefaller vara överens om att orsakerna består i ett sammelsurium av förändrade värderingar som sammanfattas i lågt ställda krav: på föräldrar, på elever och på lärare. Jan Björklunds inslagna argumentationsväg avseende vad som krävs för att ta skolan ur sin kräftgång mot avgrunden förefaller förvånande nog accepteras av debattörer på bägge sidor det politiska skranket. Botemedlen är ordning och reda, kvalitet i undervisningen och statusförhöjning av läraryrket.

När man synar lösningarna i sömmarna så framträder dock en tydlig bild. Alla direkta insatser landar till sist i lärarnas knä. Att förändra föräldrars inställningar till sin egen roll i barnens fostran eller elevernas respekt för auktoriteter kräver värderingssystem som förefaller vara övermäktiga att skyndsamt förändra genom politiska beslut. Det finns inget starkare än kultur, och kulturer ändras inte bara för att en minister eller skoldebattör förespråkar en annan ordning. Det diffusa begreppet ”skolan” handlar i förlängningen därför om en, och endast en, yrkesgrupp, nämligen lärarnas. Till syvende och sist blir debattens avstjälpningsplats för förändringskrav därför lärarna. Det är på dem som samhällets förväntningar nu läggs, i lager på lager.

Idén med att ha lärare anställda är att de skall undervisa, men denna aktivitet har blivit till en av många andra. Enligt Skolverket har en lärare numera en kvart på sig till planering och efterarbete till en lektion. Möten i lärarlag, strategidiskussioner, marknadsföringsaktiviteter, utvecklingssamtal, sms och mejl till föräldrar äter ytterligare tid. Och väl i klassrummet är det den bristande disciplinen som hackar upp undervisningen. Det nu allt fler debattörer förespråkar är ordning och reda. Och på vem vilar då ansvaret att skapa denna? Jo, på lärarna naturligtvis. Var annars?

Inom organisationsteorin har de senaste årens utveckling inom läraryrket ett väletablerat namn: avprofessionalisering. Lärarna omgärdas numera av otydliga målbilder: de skall bygga värdegrunder, vara representativa marknadsförare och kreativa utvecklare av en skolas varumärke så att just deras skola blir attraktiv i det fria skolvalet. När de nödgas bidra till alla dessa kringaktiviteter som saknar direkt koppling till undervisningen berövas de möjligheten att utöva sin profession, nämligen att undervisa. Därmed blir avprofessionaliseringen ett

faktum, och med den kommer minskad attraktivitet för yrket, lägre intagningspoäng till utbildningen, sämre löneutveckling och lägre status.

När nu ropen skalla efter ordning och reda i skolan är lösningen att lärarna måste återvinna sin förlorade auktoritet. Lärar- och vidareutbildningar måste således fyllas med färdighetsträning i hur man skapar ordning och reda. Igen, mindre fokus på kunskaper i sig. Mer krav att en enskild yrkeskår skall stå upp mot ett helt samhälles förändrade värdesystem.

Den som funderar på att bli lärare drivs ofta av ett intresse för ett ämne och av en vilja att lära ut. Den som i stället är intresserad av psykosociala frågor borde rimligen välja en annan yrkesinriktning. Om en utbildning och ett yrke inte kan erbjuda förberedelser och möjligheter att praktisera det som yrket syftar till, ämnesfokuserad undervisning och möjliggörande av lärande, förlorar yrket ytterligare i attraktivitet. Att lägga till arbetsuppgifter i stället för att plocka bort är således ytterligare steg bort från yrkets kärna.

Det franska skolsystemet har en organisatorisk lösning som underlättar för lärare att utöva sin profession. Den kallas elevvårdsenhet och den har till uppgift att stödja och hjälpa elever, avlasta lärare och sköta direktkommunikationen med föräldrar. En elev som kommer sent får inte gå direkt till lektionen utan måste först anmäla sig till enheten och förklara vad den sena ankomsten beror på. Om en elev stör undervisningen skall läraren anmäla detta till elevvårdsenheten, och det är den som har den övergripande kontrollen över elevens närvaro och uppförande. Det är denna enhet som tillsammans med lärarna ser till att elever som stör, vantrivs, mobbas eller är frånvarande inte faller mellan stolarna. Det är ofta den som administrerar föräldramöten och kallar berörda parter till möten. Det är denna enhet som har det administrativa initiativet, inte lärarna. Elevvårdsenheten är med andra ord specialiserad på att hantera det som lärare i svenska skolor har som uppgift utöver sin ordinarie undervisning. Lärarna frigör därmed tid och energi så att de bättre och mer fokuserat kan bedriva sin undervisning.

Att tydlighet och arbetsspecialisering inom kunskapsintensiv verksamhet leder till effektivitetsvinster och mindre stress är välkänt inom nationalekonomi och arbetssociologi. Alla initiativ som avleder lärarna från det de vill göra och kan bäst måste därför karaktäriseras som målinriktad kvalitetsförsämring och misshushållning av resurser.

Nu när jakten på orsaker till Pisaresultaten har avstannat och blickarna i stället vänds mot praktiska lösningar gäller det att noga avhålla sig från initiativ som leder till ytterligare pålagor för lärare. Vi vet hur det ser ut i vården, där arbetsspecialiseringen sätts på undantag och läkare fått allt mindre tid att utöva sin profession, till förmån för tidrapportering och kvalitetsdokumentation. I korthet: alla initiativ som på något sätt minskar möjligheterna för lärarna att undervisa leder ofelbart till ytterligare statustapp för läraryrket, och varje sådant initiativ innebär en ökad lutning av skolans nedförsbacke. Lärare måste avlastas så att de kan utöva sin profession.

Som så många påpekat är Pisaresultaten en effekt av en samhällsförändring som skett på bred front där minskad auktoritetstro och färre krav från vuxenvärlden skapat ett annat samhällsklimat. Det går inte att vrida tillbaka klockan. Samhällsklimatet har förändrats och vi måste inse att det i dag krävs organisatoriska lösningar bortom relationen mellan lärare och elev. Den enda sättet Sverige kan återhämta sig på efter Pisaknocken är genom arbetsspecialisering. Skolan måste därför söka nya organisatoriska lösningar som möjliggör för lärare att utöva sin profession, nämligen att undervisa.

Lars Strannegård, prorektor och professor med inriktning på organisation och ledarskap vid Handelshögskolan i Stockholm “

DN 11 mars 2014: Vårbudgeten.

“Regeringen satsar stort på små klasser”

“Mindre klasser, fler speciallärare och fler lågstadielärare. Regeringen presenterar i dag den enskilt största satsningen i vårbudgeten – 2,3 miljarder kronor per år till skolan. Förslaget innebär en minskning med som mest fem elever per lågstadieklass. “

“Kampen om skolfrågan trappas nu upp. Efter vinterns Pisaundersökning där Sverige tappade mest av alla jämförda länder, överskuggar skolan alla andra politikområden i väljarnas ögon. Fyra av tio prioriterar skolan högst, enligt en DN/Ipsos-mätning som publicerades i februari.

I dag presenterar regeringen ett nytt förslag om mindre klasser i lågstadiet. Satsningen – ”Lågstadielyftet” – är den enskilt största i vårbudgeten.

– Lärare får mer tid för varje elev. Varje elev känner att de får mer tid med sin lärare. Förhoppningsvis innebär det en lugnare inlärningssituation. Vi tror att detta är särskilt viktigt just i lågstadiet, säger statsminister Fredrik Reinfeldt (M).

DN träffade i går alla fyra partiledarna som förklarade att syftet med satsningen är att höja kvaliteten på skolundervisningen. Det handlar om 2,3 miljarder kronor per år, varav två miljarder kronor är ett permanent statsbidrag till kommunerna. Den andra delen är en utbyggnad av lågstadielärarutbildningen. Satsningen gäller från och med 2015.

Regeringens ambition är att klassernas elevantal ska minska, men det är upp till kommunerna att själva bestämma exakt hur pengarna ska användas. Enligt förslaget får skolorna möjlighet att använda resurserna till att minska storleken på klasserna, ha fler lärare i klassrummet, ha fler halvklasstimmar eller anställa fler speciallärare.

– Om man använder hela summan till att anställa fler lärare och minska klasserna betyder det att varje lågstadieklass i Sverige skulle kunna minskas med i snitt fyra till fem elever, säger utbildningsminister Jan Björklund (FP).

Enligt en Sifoundersökning är mindre klasser den åtgärd som svenska folket tycker är viktigast för att lyfta skolan.

Men förslaget är inte okontroversiellt. OECD:s expert Andreas Schleicher presenterade nyligen en analys av den svenska skolan. En av hans slutsatser var att mindre klasser inte är det mest effektiva sättet att använda pengarna.

Han anser att det är bättre att satsa på högre lärarlöner, vidareutbildning och karriärmöjligheter för lärare – snarare än mindre klasser.

– I valet mellan att satsa på lärare eller mindre klasser bör man satsa på att stödja läraren, sade han på en pressträff för några veckor sedan.

Lärartätheten i den svenska grundskolan är i dag klart bättre än OECD-snittet. Samtidigt är kunskapsläget hos svenska 15-åringar betydligt sämre än OECD-snittet.

– Vår utgångspunkt är att barn och unga fortsatt lär sig för lite. Vi vill rätta till det. Då har vi lärt oss att väldigt mycket handlar om att få bättre resultat i lågstadiet. Det är de viktiga åren då verktygen måste vara på plats – att man kan skriva, läsa, räkna. Då tror vi att det är viktigt att man känner att det är lugnare omkring sig som elev, att man har mer tid med läraren, säger Fredrik Reinfeldt.

Ingen vet hur stora klasserna i den svenska skolan är i genomsnitt. Det finns inte någon samlad nationell statistik på området. Det enda måttet som finns är ”lärartäthet” och den har legat relativt konstant de senaste åren, cirka 12 elever per lärare.

Socialdemokraterna har tidigare föreslagit mindre klasser. Det finns flera likheter med det förslag som regeringen nu presenterar. Båda satsningarna handlar om cirka två miljarder kronor och är riktade mot lågstadiet.

Kopierar ni Socialdemokraternas förslag?

– Nej, det gör vi inte. De föreslår inte en utbyggd lågstadielärarutbildning. För att vi ska kunna få till mindre klasser med hög kvalitet och för att fler unga elever ska möta fler duktiga lärare så krävs det fler utbildade lågstadielärare. Vår satsning på runt 300 miljoner kronor på fler platser har inte Socialdemokraterna med i sitt alternativ, säger C-ledaren Annie Lööf.

Till F-3-lärarutbildningen, det vill säga mot förskoleklass och lågstadiet, antogs drygt 1 800 studenter under nuvarande läsår. Avsikten med regeringens förslag är att antalet nya platser ska utökas med 700 platser.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se **“**

“**Fakta**
Lärartätheten är högre än i andra OECD-länder
Pisaundersökningen, som presenterades i vintras, visade att Sverige har den sämsta utvecklingen av alla OECD-länder när det gäller 15-åringarnas kunskaper.

Samtidigt visar statistik från Skolverket att kommunerna aldrig har satsat så mycket pengar på grundskolan som nu. Lärartätheten är högre i Sverige än i andra OECD-länder.

Det är oklart hur stora klasserna är i den svenska skolan. Det finns ingen nationell statistik. Lärartätheten, som mäter antal elever per lärare, har legat relativt konstant de senaste åren.

Enligt en Sifoundersökning tror svenska folket att mindre klasser är nyckeln till en bättre skola. OECD:s expert anser dock att det är bättre att satsa pengarna på lärarna med högre löner, vidareutbildning och karriärmöjligheter. DN “

DN 11 mars 2014: Vårbudgeten.

“En i raden av politiska idéstölder”

“Analys. Skolan är väljarnas viktigaste fråga, och i den har Socialdemokraterna störst förtroende. Nu försöker regeringen desarmera den i valrörelsen genom att ta över S förslag. Mindre klasser är alliansens senaste politiska idéstöld. “

“Den viktigaste reformen har ni inte råd med för att ni ska sänka skatterna, sa S-ledaren Stefan Löfven triumferande när han för första gången mötte statsminister Fredrik Reinfeldt (M) i en duell i SVT:s Aktuellt i höstas.

”Det viktigaste är att minska klasstorleken. Lärarna måste få mer tid med barnen, och då måste vi minska klasstorleken, men det väljer ni bort för att kunna sänka skatterna”, sade han.

Det kan S-ledaren inte säga igen. För nu har regeringen i stort sett tagit över Stefan Löfvens förslag. Det innehöll två miljarder till mindre klasser, precis som regeringen nu föreslår. Och regeringen har redan avsvurit sig skattesänkningar nästa mandatperiod.

För att markera betydelsen av skolutspelet ställer alla fyra partiledarna upp på DN:s intervju, vilket är mycket ovanligt. Regeringspartierna vill verkligen ha ut budskapet att det inte finns några skäl att välja S på grund av skolan, de är beredda att erbjuda samma sak.

Alliansregeringen har det svettigt på de flesta sätt. Opinionssiffrorna dalar. Arbetslösheten är hög. Och Pisarapporten, som kom i december, visade att svenska elevers kunskaper utvecklas sämst av 34 OECD-länder. Samtidigt rankas skolan som väljarnas viktigaste sakfråga, och det är oftast sakpolitiken som får väljare att byta parti.

Regeringen har inte lyckats bromsa den negativa utvecklingen, trots löften om en bättre kunskapsskola när regeringen Reinfeldt tillträdde 2006. Regeringen väljer i stället att ansluta sig till huvudmotståndarens förslag, för att förhindra att S vinner röster på sin skolpolitik.

Detta är inte det första skolförslag som regeringen har hämtat från Socialdemokraterna.

I januari beslutade regeringen till exempel att låta utreda några av Socialdemokraternas andra förslag: tioårig grundskola med skolstart vid sex års ålder och obligatorisk sommarskola för elever i åttonde och nionde klass.

Just mindre klasser är den skolreform som är populärast hos svenska folket, visade en mätning av DN/Ipsos i februari.

Men det finns några problem med politiken. När OECD:s expert som står bakom Pisaundersökningarna, Andreas Schleicher, var i Sverige för knappt en månad sedan slog han fast att en satsning på förbättrade villkor för lärarna ger större resultat än mindre klasser.

När klasserna ska bli mindre krävs det också fler skickliga lärare och det håller på att bli stor brist på sådana. Det gäller framför allt specallärare och lärare i matte, No och moderna språk, men även andra. Det är inte heller helt enkelt att öka utbildningen, då kommer studenterna in på sämre betyg och det riskerar att sänka kvaliteten på lärarna.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se “

DN 12 mars 2014:

“S kontrar om skolan”

“Efter att DN i går berättat om regeringens miljardsatsning på skolan kontrar nu Socialdemokraterna. Om sex år kommer det att fattas över 40 000 lärare i Sverige. Därför presenterade S partiledare Stefan Löfven i går en ny satsning för att locka fler till läraryrket. Satsningen ska göra det lättare för akademiker och yrkesutbildade att bli lärare. Akademiker ska kunna utbilda sig snabbare genom att bara fokusera på pedagogik och praktik. Samtidigt vill Löfven se över studiemedlen för yrkesutbildade som vill skola om sig.

– Men då måste vi se till att det finns fler högskoleplatser. Man kan inte göra som regeringen och dra ned 25 000 högskoleplatser. Det är dårskap, säger Stefan Löfven som föreslår ett utökat antal studieplatser på lärarutbildningarna.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

16 IT. Information, Konst, kultur, idrott.

(IT-minister. Kultur-och idrottsminister)

DN 1 dec 2013: Religion.

”Polariseringen spelar extrema krafter i händerna”

“Advent. Mitt valspråk ”Gud är större” har kritiserats för att det för tankarna till islam, rent av terrorism. Men orden är väl förankrade i kristendomen, och det finns inget skäl att avstå från dem för att de finns i en annan tradition. Okunskap om religion leder till polarisering, skriver blivande ärkebiskopen Antje Jackelén. “

“Är Svenska kyrkan för otydlig? Ropen efter mer tydlighet har skallat högt de senaste veckorna. Det sägs att kyrkans ledare måste precisera trons innehåll och dess yttre ram. Visst är det bra med tydlighet. Och visst behövs det mer kunskap om kristen tro och kristet liv i både kyrka och samhälle.

Men det finns också en skentydlighet som reducerar tillvarons många ”både och” till ett fåtal ”antingen eller”. Kristen tro har per definition problem med absoluta gränsdragningar, eftersom kristendom i sin kärna handlar om gränsöverskridande: Gud överskrider gränsen mellan gudomligt och mänskligt genom att bli människa i Jesus. För den Gud som är större än allt är inget mänskligt främmande. Inte undra på att det kristna julfirandet blev så folkkärt och att det är ”något visst” med att få sjunga Hosianna på första advent.

De senaste veckorna har det valspråk som jag har haft som biskop i Lunds stift och som jag kommer att ha även som ärkebiskop – ”Gud är större” – debatterats hett. På ledarplats har man sett det som ett uttryck för otydlighet och tankelättja (DN 19/10 & 31/10), islamisering (Östersunds-Posten 19/11) och till och med terrorism (Världen i dag 13/11). En krönikör (Expressen 13/11) likställer lyhördhet för samtidens frågor med nedmontering av den kristna tron.

Orden ”Gud är större” är hämtade ur 1 Johannesbrevet 3:18-20 och är väl förankrade hos kristna teologer genom tiderna. De uttrycker både

förtröstan och utmaning. Å ena sidan skapar vetskapen om att Gud är större än våra bästa prestationer och våra värsta misslyckanden utrymme för avspänning och humor. Å andra sidan skyddar samma vetskap mot tvärsäkerhet och skapar en hälsosam ödmjukhet: Gud är större än alla föreställningar om Gud och dagens svar kommer att prövas av morgondagens frågor. Båda sidor är uttryck för en kristen livshållning.

Kritikerna fäster sig dock mindre vid förankringen i kristen tradition än vid att ”Gud är större” också kan föra tankarna till islam. Allahu akbar är ju arabiskans motsvarighet till det kristna latinets Deus semper maior, som betyder Gud är (alltid) större. För den som har kunskap om religion är detta ingen överraskning. Trots att det ligger sexhundra år emellan finns här en av flera likheter mellan världens två största religiösa sammanslutningar. Det vore fel att utmönstra något ur den egna traditionen för att det kan föra tanken till en annan tradition.

Ändå har det hävdats att ”Gud är större” är förbrukat i kristen kontext. Det förknippas med islamisternas stridsrop i samband med våldsdåd. Terrorhandlingar i Islams namn är avskyvärda och ska fördömas, liksom alla andra terrorhandlingar. Samtidigt förkunnas samma ord i fredlig bön av hundratals miljoner muslimer varje dag. Även i kristen tradition finns ord och symboler som använts i våldssammanhang. Korset och uttrycket Gud med oss har fått ge religiös legitimitet åt våldsdåd.

Brott i Guds namn är ett mörkt stråk i världsreligionernas historia. Politiska och religiösa absoluthetsanspråk är ett slags tickande bomber. De desarmeras dock inte genom att generalisera och polarisera. Då odlas fiendebilder som ger fullmakt att förakta och förstöra.

I stället behövs dialog och strävan efter att leva som goda grannar som kan och vill stärka den sociala samhörigheten i samhället. Glädjande nog finns det på lokal nivå många sammanhang – däribland initiativet Social Cohesion i Malmö, som jag medverkat till – där det arbetas religionsöverskridande för regionens bästa. Frågan är alltså inte om vi vill se religionsmöten framöver, utan hur vi vill att de ska vara.

Religionsmöten är inte alltid lätta, men de är ett faktum. Kristendomen föddes i en mångreligiös miljö. Samexistens och ömsesidig respekt mellan människor av olika tro finns och har funnits i vår värld, även i Europa. Jag kan vara tydlig med min tro på Jesus Kristus och samtidigt respektera andras tro.

Det har påstått att det bara är postmoderna relativister och liberala kristna som är intresserade av religionsdialog. Så är det förstås inte. Det visade till exempel det öppna brev, A Common Word Between Us and You, som ett stort antal ledande muslimska teologer och imamer skrev till kristna ledare världen över 2007. I brevet markerade de likheter och skillnader mellan de två religionerna och efterfrågade ett ömsesidigt erkännande, för Guds och världens skull. Många kristna ledare svarade på detta brev.

Ökande mångfald och globalisering kräver mer religionsvetenskaplig och teologisk kompetens av både journalister och beslutsfattare än vi ser i dag. Läget kompliceras av en växande polarisering på många håll i samhället: ekonomiskt, utbildningsmässigt, politiskt och teologiskt.

Till exempel är det teologiskt allmängods att bibeltolkning var ett diskussionsämne redan på 200-talet. Ändå sprids i dag den falska bilden att den ordagranna bibelläsningen var typiskt för kyrkan ända tills liberalteologin kom i början av 1900-talet. Så skapas en konstgjord motsättning mellan ”klassiskt” troende och ”flumtroende”. Likaledes, trots att vi i Svenska kyrkan inte på länge haft problem med relationen mellan tron på Gud som skapare och naturvetenskap (evolutionsteori), vinner i dag positioner mark som polariserar mellan vetenskap och tro.

Jag ser med oro på dessa och liknande polariseringstendenser. De spelar extrema och fundamentalistiska krafter i händerna och är ett hot mot samverkan i samhället och människovärdet. De leder till diskussioner där åsikter krockar utan att nya insikter föds.
När tonläget skruvas upp hörs och syns allt mindre av den breda mittfåran. Risken är att marginalen marginaliserar mitten.

Biskop Antje Jackelén, tillika ärkebiskop electa “

DN 20 dec 2013: Samhällsinformation.

”Stoppa nedläggningen av Centrum för lättläst”

“Demokratifråga. 1989 fick många med intellektuella funktionsnedsättningar utöva demokratiska rättigheter för första gången. Nu föreslås en omorganisation som hotar rasera trettio års kompetens om lättläst. Det kan slå hårt mot samhällets svagaste läsare, skriver företrädare för fyra organisationer. “

“Nästa år kallas Supervalåret. Då ska svenska folket välja vilka politiker som ska sitta i Europaparlamentet, riksdagen, kommuner och landsting/regioner.

Politikerna har beslutat att göra alla vallokaler tillgängliga.

Men det räcker inte om man inte också gör informationen som ska ligga till grund för valen tillgänglig.

Därför har Justitiedepartementets demokratienhet beslutat att ge Centrum för lättläst bidrag för att göra en lättläst valsajt, Alla Väljare.

Centrum för lättläst driver också, med stöd av Post- och telestyrelsen, ett framgångsrikt projekt för att skapa ett kommentarsfält där även personer med kognitiva och andra funktionsnedsättningar ska kunna delta i samhällsdebatten.

Men det finns en stor risk att 2014 blir det sista året då de svagaste läsarna får tillgång till Centrum för lättlästs utbud av lättlästa nyheter och böcker.

En statlig utredning föreslår att verksamheten ska tas över av Myndigheten för tillgängliga medier.

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, gör talböcker och punktskriftsböcker.

MTM är bibliotekens lånecentral för talböcker där ett digitalt bibliotek är basen. En stor del av verksamheten utgörs av forskning och utveckling kring ny teknik för digital produktion.

Om verksamheten organiseras som MTM skriver i sitt remissvar innebär det i praktiken en nedläggning av Centrum för lättläst.

Det har inte varit utredarens intention.

Utredningen tillsattes för att se över statens framtida insatser för lättläst.

Utredaren konstaterar att en stor del av den kompetens som finns om lättläst inom Centrum för lättläst är unik och vill att den största delen av verksamheten bevaras samlad.

Men Myndigheten för tillgängliga medier, som alltså föreslås som ny huvudman av utredaren, vill enligt sitt remissvar inte fortsätta driva dagens lättlästa verksamhet.

Centrum för lättläst bildades år 1987 av en enig riksdag för att garantera en fortsatt utgivning av en oberoende, lättläst nyhetstidning, 8 Sidor, och lättlästa böcker, LL-förlaget.

Verksamheten har i nästan 30 år försett samhällets allra svagaste läsare med lättlästa nyheter, böcker och samhällsinformation.

Om MTM organiserar verksamheten enligt sitt remissvar kommer Centrum för lättläst inte längre att finnas kvar. Det innebär att den unika, samlade kompetens om att göra lättlästa nyheter, böcker och samhällsinformation som byggts upp tillsammans med läsarna i 30 år riskerar att slås sönder över en natt.

Förslaget skulle bland annat få till följd att:

Färre personer kommer att jobba med lättläst som specifik kompetens.

Färre lättlästa böcker ges ut.

Böckerna på några års sikt enbart finns digitalt och trycks när de efterfrågas, vilket kan leda till att det blir svårare för läsarna att hitta böckerna på exempelvis biblioteken.

Tidningen 8 Sidor på några års sikt upphör som papperstidning.

Centrum för lättläst inte längre ska producera lättlästa nyheter för 8 Sidor, vilket innebär att kontinuiteten i kompetensen kring hur man gör lättlästa nyheter för den svagaste målgruppen upphör.

De målgrupper som på grund av sina förutsättningar inte kan ta till sig digital information riskerar att helt uteslutas från möjligheten att delta i samhällsdebatten när de tryckta lättlästa medierna försvinner. Detta gäller exempelvis den växande gruppen personer som drabbas av demenssjukdomar.

Den utbildningsverksamhet om lättläst och läsarna som bedrivs mot bibliotek, skolor, vuxenundervisning, SFI, Komvux, omsorgsverksamhet och dagliga verksamheter, blir en liten del av myndighetens verksamhet, i stället för som i dag, en särskild verksamhet där lättläst material betonas.

Den läsombudsverksamhet som Centrum för lättläst under många år har byggt upp äventyras eftersom ingen särskild enhet ansvarar för den. Läsombud är personal inom omsorgen som högläser för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller demenssjukdomar.

Kompetensen urholkas då lättlästa nyheter, information och litteratur inte bevakas specifikt av en särskild enhet utan enligt förslaget uppgår i den allmänna verksamheten hos myndigheten.

Detta sker samma år som PIAAC-undersökningen, som mäter befolkningens läsförmåga, visar att 13 procent av Sveriges vuxna befolkning bara klarar att läsa de allra lättaste texterna och Pisa-undersökningen visar att 23 procent av förstagångsväljarna inte har fullgod läsförmåga.

Flera undersökningar visar tydligt att svag läsförmåga tydligt går hand i hand med lågt valdeltagande.

I dessa dagar borde politikerna vilja satsa mer resurser på att fånga upp de svaga läsarna, inte mindre.

Det kan verka praktiskt att en statlig myndighet får ansvaret för lättlästa nyheter och böcker.

Men det är att inte ta de svagaste läsarna riktigt på allvar.

Att skriva lättläst handlar inte bara om en teknisk anpassning. Det handlar om ett tätt, dagligt, samarbete med de allra svagaste läsarna, det handlar om detaljer, det handlar om att under arbetets gång ta reda på om läsarna har förstått texten.

Det handlar om en redaktionell process och ett publicistiskt hantverk där vi har lärt oss av framgångar och misslyckanden under de senaste trettio åren.

Det handlar om att alla människor har rätt till oberoende nyheter, litteratur och samhällsinformation utifrån sina villkor.

Centrum för lättläst samarbetar redan i dag med många av samhällets aktörer, Myndigheten för tillgängliga medier är en av dem.

Det samarbetet kan gärna fortsätta och utvecklas, men det får inte ske på bekostnad av samhällets svagaste läsare.

Därför vill vi uppmärksamma regering, riksdag och andra berörda på det olyckliga i det här förslaget.

Utredningen är nu ute på remiss till den 10 januari. Vi hoppas att många tar tillfället i akt och lämnar sina synpunkter på förslaget till Kulturdepartementet.

Stoppa nedläggningen av Centrum för lättläst!

Thomas Jansson, förbundsordförande FUB, Föreningen för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning
Stina-Clara Hjulström, förbundsordförande Demensförbundet
Lars-Berge Kleber, förbundsordförande Afasiförbundet
Ann Katrin Agebäck, direktör Centrum för lättläst “

DN 24 dec 2013: Kolumnen. Maja Hagerman

“Jul med smak av många kulturer”

“Det svenska kulturarvet är mycket -intressant. Var man än börjar gräva finner man rötter till avlägsna delar av världen. Jul utan mångkultur skulle bli en trist historia. “

“Julmust har en smak som framställs i essensfabriken Roberts. Precis som andra aromer och extrakt säljs den sedan vidare till bryggerier. Unge Harry -Roberts studerade kemi i Tyskland för hundra år sedan, och det var då han fann och vidareutvecklade mustreceptet med humle, malt och en hemlig mix av ett 30-tal andra kryddor. Sonsonen förvarar receptet i familjeföretagets kassaskåp och bara tre personer i världen lär känna till de exakta ingredienserna.

Man får väl anta att julmusten, trots sin utländska bakgrund, är en del av det svenska kulturarvet. Precis som traditionen att prick klockan tre på julafton låta allt avstanna, för att några tecknade dvärgar just då gnolar på amerikanska och vinkar av tomten på tv.

I en tidigare kolumn skrev jag om Sverigedemokraternas kulturpolitik. Partiet vill förändra vår syn på kultur. De vill att alla ord om mångkultur ska tas bort och i stället ersättas med ord om svenskt kulturarv i läroplaner för skolan och i direktiv till museer, kulturinstitutioner och public service. En läsare skickade då den här frågan: Är det så fel att ha förståelse för det egna kulturarvet? Att lyfta fram vår egen kultur igen i vårt nuvarande mång-kulturella samhälle? Ja, om man menar att svenskt kulturarv står i motsats till mångfald, och att svenskhet och mångkultur är oförenliga motpoler, ytterligheter på en skala, då är det fel.

Kulturarvet i Sverige är mycket intressant. Det får ofta för lite uppmärksamhet. Sanningen är att var man än sätter ner spaden i kulturhistorien så gör man häpnadsväckande fynd. Arabisk skrift kommer upp ur jorden på mynt i vikingatida silverskatter. Natur-vetenskaplig analys visar att metaller togs hit från Medelhavet för nästan fyra tusen år sedan till skickliga brons-smeders verkstäder. Runstenar berättar om långväga resor. Och på en helig ö i Mälaren, Helgö, har arkeologer påträffat en nordindisk Buddha till-sammans med en tidigkristen, koptisk skopa från Egypten och guldgubbar som hör hemma i hednisk asatro. Bara den som har bristande kunskaper kan tro att en uppdelning mellan ”svenskt kulturarv” och ”mångfald” är möjlig att göra.

Tänk om någon skulle tvinga oss att sortera julfirandet enligt samma skala, för att rensa ut mångkultur. Smaken av mjölkchoklad åkte ut direkt, eftersom tre invandrarbröder Cloetta drev -landets första chokladkokeri i Malmö med bönor från kakaoträd i Latin-amerika. Chokladasken med det suspekta namnet Aladdin vore olämplig att ha hemma. Lussebullar med saffran och russin hamnade på fiendesidan, liksom gröt på risgryn från Asien med mandel från sydliga trakter. För att inte tala om pepparkakor som bakats med ingefära från Afrika och kryddnejlikor från Moluckerna.

Sverigedemokraterna vill att vi ska tänka på kulturarv i termer av en motsättning mellan svensk kultur och mångkultur. Jag undrar när de andra partierna vaknar och inser faran med att låta dem vara det enda partiet i riksdagen som driver kulturarvs-frågorna – medan många museer lever på svältgränsen och folkbildningen hålls på sparlåga.

Själv skulle jag vilja ge bort en julklapp till den som tror att kulturen går att dela upp sådär, och som tänker att svensk kultur består av en fast och oföränderlig kärna. Det jag vill ge är en tung historiebok. Verket ”-Sveriges -historia” som nog är det största någon-sin i sitt slag: åtta delar, fem tusen sidor, skrivna av ett tiotal forskare. Det är 60 år sedan förra standardverket skrevs på 1950--talet. Självklart har

historie-forskningen tagit reda på mer sedan dess, och även vår själv-förståelse har förändrats. Här blir historien om samhället i Sverige beskriven på nytt.

Mest intressant är del sju, om åren 1920–1965, och framför allt den sista, åttonde delen om åren 1965– 2012, som kom nu i år. Det är den första historieboken om det moderna Sverige.

Om jag själv fick önska mig något, så vore det ett museum om 1900-talet och samhällsutvecklingen som rusar framåt. Inget står still. Men det finns en historia om förändring. Gamla eldröda affischer om strejker på liv och död ska visas där sida vid sida med historien om hur världen blir elektrisk, hur man kan börja rösta och få sjukvård, hur fattigdomen nedkämpas, lönerna stiger och arbetstiden kortas, samtidigt som skolsystemet öppnas även för fattiga, både flickor och pojkar. Bilsamhället omformar allt i sin väg. Tv:n flyttar in i vardagsrummet och fyller kvällarna med bilder av Vietnamkrig och svält-katastrofer.

Nu går det inte längre att låtsas att världen kan stängas ute. Även företagshistorien får plats, både industriundret och småföretagarna. Nykterhetsmannen Roberts och hans julmust är självklart med, liksom historien om hur han på 1920-talet lanserar ännu en bubblande nyhet, en lyxig, alkoholfri variant av dyr fransk champagne, Champis.

Maja Hagerman är författare, vetenskaps-journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter. “

DN 25 dec 2013: Kyrkoförvaltning.

"Svenska kyrkan klarar inte skötseln av alla kyrkor"

“Svenska kyrkans läge är svårt. Det raskt minskande folkliga stödet är givetvis huvudproblemet, men man har dessutom, utan full kostnadstäckning, åtagit sig att förvalta Sveriges 3 381 kyrkor. Frågan är om det är hållbart i längden, skriver professor emeritus Svante Beckman och föreslår två alternativa lösningar. “

“Förvaltningen av övertaliga, lagskyddade kyrkor inkräktar på den snabbt krympande Svenska kyrkans uppgift att försöka överleva som kristet samfund. I förlängningen hotas kyrkornas bevarande.

Vid skilsmässan från staten år 2000 blev det enskilda samfundet Svenska kyrkan ägare av egendom värd cirka 30 miljarder kronor, inklusive 3 381 kyrkor. Enligt kulturminneslagen kapitel 4, paragraf 2 ska alla dessa ”vårdas och underhållas så att deras utseende och karaktär inte förvanskas.”

För 2 953 av dem, alla kyrkor byggda för 1940 plus några till, gäller tillståndsplikt enligt lagens paragraf 3. Alla förändringar av eller ingrepp i byggnaderna måste godkännas av länsstyrelsen. Rivning liksom väsentligen annan användning måste också godkännas.

Ingen kulturhistorisk byggnadstyp i Sverige har ett så långtgående bevarandeskydd som kyrkorna. Uppgörelsen med staten innebär att Svenska kyrkan å samhällets vägnar åtar sig att med antikvarisk kompetens bevara kyrkorna i hägnet av att ”de kyrkliga kulturvärdena är en angelägenhet för hela samhället och hela svenska folket” (Proposition 1995/96:80).

För att kompensera för de av lagskyddet beroende ”överkostnaderna” för kyrkounderhållet betalar staten en årlig kyrkoantikvarisk ersättning (KAE), för närvarande 460 miljoner kronor. Enligt Svenska kyrkans redovisning svarar ersättningen för ungefär hälften av de verkliga överkostnaderna. Svenska kyrkan är enligt avtal skyldig att hålla samtliga kyrkor tillgängliga för allmänheten och är enligt lagen om Svenska kyrkan 1997 skyldig att bedriva verksamhet i hela landet. År 2015 ska KAE revideras och diskussion mellan parterna pågår.

Sveriges kyrkor lever farligt därför att deras ägare inte har användning för många av dem. Den kostym för församlingsverksamheten som man äger i form av kyrkor är på tok för stor i dagsläget och problemet med ”pastoralt övertaliga kyrkor” växer fort genom kyrksamhetens och medlemskårens snabba minskning. Problemet är störst i de kyrkotäta avfolkningsbygderna i södra halvan av Sverige där också de äldsta kyrkorna finns. Ta exempelvis Gotlands 92 medeltida kyrkor.

Medlemmarna försvinner i ökande takt. Efterfrågan på sakramenten sjunker än snabbare, med undantag för begravningar. Undantaget beror på att Svenska kyrkan har åtagit sig att sköta det offentliga begravningsväsendet åt samhället. För detta får man en ersättning som för närvarande är cirka 3,5 miljarder per år. Som begravningsföretag och kyrkoantikvarisk förvaltare består alltså Svenska kyrkan som svensk statskyrka i ny form.

Ungdomens ringa intresse för kyrkan speglar sig olycksbådande i konfirmationstalens störtdykning. Ett akut problem är den kraftiga nedgången av dopfrekvensen, eftersom det sedan 1997 är (främst) genom dop som man får nya medlemmar. Tidigare räckte det att någondera av den nyföddes föräldrar var medlem för att barnet automatiskt skulle bli det. Redan i år kan dopfrekvensen gå ner under 50 procent.

Under 2000-talet har Svenska kyrkan årligen förlorat mellan 64000 och 90000 medlemmar, sammanlagt 914 096 stycken till och med 2012, främst genom aktiva utträden.

Demografin förstärker trenden. De mest medlemsbenägna är också de äldsta. Man förlorar långt fler medlemmar genom dödsfall än man vinner genom födslar. Geografisk rörlighet förstärker också. Befolk-

ningen koncentreras till storstadsområden där medlemsbenägenheten är som lägst. Inom några år kommer mindre än hälften av befolkningen i Stockholms stift att vara medlemmar. När ungdomarna flyttar till storstaden byter de låga bostadskostnader mot höga. Att genom utträde spara en rejäl slant på kyrkoavgiften, Svenska kyrkans särklassiga inkomstkälla, kan lätt motiveras.

Sedan 1990 har antalet besökare i söndagshögmässor mer än halverats, från 9 miljoner till 4,4 miljoner år 2012. I snitt besöker svensken söndagshögmässan en halv gång per år. Alldeles för många kyrkor och alldeles för få intressenter gör att Svenska kyrkans uppgift att förvalta det lagskyddade kyrkliga kulturarvet på sikt hotar att tränga ut samfundets egentliga uppgifter ”att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission” (kyrkoordningen kapitel 2, paragraf 1, lag om Svenska kyrkan paragraf 4). Kyrkornas lagfästa kulturhistoriska helgd har blivit ett hot mot deras ordinarie religiösa helgd som församlingsrum.

1972 yttrade sig Riksantikvarien över den så kallade myrdalska utredningen. Den leddes av Alva Myrdal och följde på den politiskt havererade kyrka-statutredningen 1958–1968. Riksantikvarieämbetet framhöll att det vore orimligt att den från staten frigjorda Svenska kyrkan skulle ha förvaltningsansvaret för det ofantliga beståndet av gamla kyrkor i Sverige. Kyrkan som kristet samfund skulle malas ner av uppgiften som antikvarisk fastighetsförvaltare. Det var framsynt.

Svenska kyrkans läge är svårt. Det raskt minskande folkliga stödet är givetvis huvudproblemet. Dessutom har man åtagit sig en uppgift som kyrkoantikvarisk fastighetsförvaltare i det sekulära samhällets tjänst och i lag ålagts att bedriva verksamhet i hela landet. Visserligen binder detta samfundet till den stat, som det kyrkliga etablissemanget nog aldrig ville skilja sig från, men samtidigt innefattar den ansvaret för ett växande antal lagskyddade kyrkor, främst i glesbygden, som varken man själv eller någon annan har någon vettig användning för.

I smått finns det mycket att göra åt övertaligheten, utöver att dölja och förneka den. Mycket måste också göras. Att flytta in församlingshem och pastorsexpeditioner i kyrkorna är ett exempel. Malpåse eller vinterstängning är ett annat. Regelrätt musealisering är ett tredje. Överlåtelse till andra samfund har förekommit. Den springande punkten är att alternativ, icke-pastoral, användning av kyrkorna tenderar att blockeras antingen av kulturminneslagen, avtalet mellan staten och Svenska kyrkan eller av fastighetsmarknaden. Där de många övertaliga kyrkorna ligger finns nästan inga människor och därför inga alternativa behov att fylla.

Frågan är om man inte också måste ta itu med problemet i stort. Är konstruktionen av det materiella kyrkoarvets bevarande genom uppgörelsen mellan kyrka och stat på 1990-talet långsiktigt hållbar? Alternativ till denna ordning bör övervägas. Utan anspråk på politisk realism vill jag peka på två ytterlighetslösningar där man undanröjer den grundläggande osäkerhet om ägaransvaret för kyrkor, som den rådande regleringen fört med sig.

1. Det ena innebär att man gör ägaren, alltså Svenska kyrkan, till herre i sina egna hus. Det är kyrkans kyrkor. Användningen, inklusive avvägningen mellan antikvariska och pastorala hänsyn ska ägaren själv göra. Frågan om hur stor kyrkokostym man behöver, eller hur stor del av kyrkoherdarnas arbetstid som ska ägnas åt fastighetsförvaltning, ska avgöras av Svenska kyrkan, inte genom antikvarisk lagstiftning. Det generella lagskyddet för kyrkor byggda före 1940 avskaffas och kan lämpligen ersättas med byggnadsminnesförklaring av särskilt märkliga kyrkor.

2. Det omvända alternativet är en ”resocialisering” av de lagskyddade kyrkorna. Den strategiska äganderätten – kontrollen över förändring, rivning och alternativanvändning är väsentligen redan socialiserad genom kulturminneslagen. Genom lagen om kyrkoantikvarisk ersättning är det ekonomiska ansvaret i princip socialiserat. Steget till att samhället övertar också det formella ägandet är kort. Svenska kyrkan får hyra de kyrkor man har användning för, och ansvaret för den antikvariska förvaltningen hamnar helt på samhällets bord, liksom allt som rör alternativ användning, avyttring, stängning

och rivning. Det finns skäl för att samhällsägandet bör (som i till exempel Frankrike och Norge) vara kommunalt snarare än statligt. Ett är att det är i lokalsamhället som de konkreta förutsättningarna för alternativ användning av övertaliga kyrkor föreligger. Ett annat är att frågor om den lokala kulturmiljöns bevarande och omvandling, inklusive frågor om vad man ska göra med kyrkor utan användning, hellre bör vara ett lokalt politiskt medborgaransvar än ett ansvar för statliga expertmyndigheter.

I det första alternativet läggs hela ansvaret på Svenska kyrkan. Det klarläggs att kyrkorna tillhör samfundssfären – de är religiösa byggnader. Vill man i antikvariskt eller religiöst avseende påverka vad som sker med dem får man engagera sig i Svenska kyrkan. I det andra alternativet läggs hela ansvaret på samhället. Det klarläggs att kyrkorna tillhör den offentliga kulturmiljösfären – de är kulturhistoriska byggnader. Vill man påverka deras öde får man engagera sig politiskt. Det faktum att de flesta av Svenska kyrkans kyrkor har såväl religiöst som kulturhistoriskt värde ska inte motivera en ordning som på sikt hotar att undergräva bägge dessa värden.

Ingen av lösningarna undanröjer i sig det bakomliggande problemet: alltför många kyrkor. Men de öppnar för att det ska bli möjligt för någon att fatta de svåra kyrkoavvecklingsbeslut som den rådande regleringen i praktiken blockerar.

Svante Beckman, professor emeritus vid Linköpings universitet “

“Kyrksamheten

Medlemmar i andel av befolkningen

1972: 95,2 %

1992: 87,9 %

2012: 67,5 %

Döpta i andel av alla födda

1972: 80,6 %

1992: 77,2 %

2012: 51,1 %

Konfirmerade i andel av alla 15-åringar

1972: 76,3 %

1992: 55,7 %

2012: 31,3 %

Kyrkligt vigda i andel av alla vigslar

1972: 79,3 %

1992. 58,8 %

2012: 34,9 %

Kyrklig begravning i andel av alla

1972: 95,1 %

1992: 91,3 %

2012: 78,8 %

Källa: Svenska kyrkan “

DN 8 jan 2014: Är kulturindustrin ett hot mot läskunnigheten?

”Skolresultaten sänks av spektakelkulturen”

“Vad ska råda bot på Sveriges dalande Pisaresultat? Skolans förfall är ett symptom på en mer djupgående kulturell kris, menar den amerikanske författaren Chris Hedges. Han lägger skulden på kulturindustrin. “

“Nytt år, nya tag. I dag ringer det in till vårterminens första lektioner. Blir det under valåret 2014 som utvecklingen i skolan vänder eller fortsätter det att barka utför? Larmet om Sveriges nya bottennotering i Pisastudien för några veckor sedan rörde upp en virvelvind av förklaringar till den skolkris som bara tycks förvärras för vart år som går. Det fanns många som ansåg sig ha lösningen på problemet. Högre krav på eleverna, högre krav på föräldrarna, mindre klasser, återförstatligande av skolan och höjning av lärarlönerna var några idéer som lades fram och som säkert kommer att vädras på nytt om skolkrisen blir en valfråga.

Men räcker det med uppryckning i klassrummen och reformer i riksdagen? Samma vecka som Pisa-resultaten tillkännagavs ägde finalen i ”Idol” rum, vilket kunde framstå som ett symbolmättat sammanträffande. Säkert hade en och annan skoltrött elev lättare att koncentrera sig på kampen mellan Kevin Walker och Elin Bergman i Globen än på sin lärares mindre flärdfyllda kamp vid svarta tavlan. Nytt tittarrekord blev det i alla fall.

”Det finns i dag alltför få exempel på att du har något att vinna på att vara en läsande människa i vårt samhälle. De flesta människor som uppmärksammas i vår kultur är inte läsare eller intellektuella”, skrev SvD:s kulturchef Daniel Sandström samma vecka i Pisahaveriets svallvågor.

Dagens Industris politiska redaktör PM Nilsson menade i sin tur att skolkrisen även måste ställas i relation till bland annat datorspel och ”en urstark underhållningskultur med jättelika arenabyggen som tempel i snart sagt varje stad”.

Har apparna, paddorna, smarttelefonerna, pek-tv-skärmarna och arenashowerna med vrålande monstertruckar, skrinnande Disneyfigurer och rytande dinosaurier till slut fått dammet att skingras från kritiken av kulturindustrin?

I 1930-talets Frankfurtskola finns i vilket fall rötterna. Filosoferna Theodor Adorno och Max Horkheimer menade i boken ”Upplysningens dialektik” att kulturindustrin hade en passiviserande inverkan på människor. I dag, när underhållning och populärkultur har flyttat in i våra liv på en nivå som de inte skulle ha kunnat föreställa sig ens i sina mardrömmar, har en sådan hållning länge framstått som en strid med väderkvarnar.

Men den amerikanska författaren Chris Hedges, Pulitzerprisbelönad journalist och tidigare korrespondent på New York Times, menar att det finns ett direkt samband mellan expansionen av kulturindustrin och minskningen av läskunnighet.

– Ja, absolut. När politiska system förfaller, vilket genom historien går tillbaka till Colosseum och republikens upplösning i Rom, uppmuntras folk att investera sitt känslomässiga och intellektuella liv i skådespel, antingen sport eller någon annan form av underhållning. I USA har vi massiva arenor för över 100 000 åskådare. Städer som vittrar sönder av massarbetslöshet, förfallande infrastruktur och kraftigt minskad offentlig välfärd bygger gigantiska fotbollsarenor för skattepengar. Det handlar om bröd och skådespel, säger han.

I boken ”Empire of illusion. The end of literacy and the triumph of spectacle” levererar han en frispråkig bredsida mot det han kallar spektakelkulturen. Reportage från wrestlingmatcher och porrfilmsinspelningar varvas med analyser av allomfattande kändiskult och av positivt tänkande. Att skolelevers kunskapsnivå sjunker beror, enligt Hedges, på en större samhällsutveckling där även dagstidningar och böcker knuffas ut i kulturlivets marginaler, som fornlämningar från det tryckta ordets svunna tidsålder, och där allt som inte erbjuder ögonblicklig förströelse avfärdas som otillgängligt och elitistiskt.

Lässvårigheterna i USA beskrivs som epidemiska. Enligt statistik i boken (som utkom 2011) är sju miljoner amerikaner analfabeter och ytterligare 27 miljoner är oförmögna att läsa tillräckligt bra för att skriva en jobbansökan. 30 miljoner kan inte läsa en enkel mening och 50 miljoner läser på en fjärde- eller femteklassares nivå. Nära en tredjedel av landets befolkning är antingen analfabeter eller knappt läskunniga – en siffra som ökar med 2 miljoner om året. Inte oväntat avspeglas den sjunkande funktionella läsfärdigheten också i medievanorna. År 2007 läste 80 procent av amerikanska familjer inte en enda bok. Samtidigt ser genomsnittsamerikanen på tv mer än fyra timmar om dagen.

– Skådespelssamhället förutsätter en befolkning som inte längre undersöker eller förstår maktstrukturer. Såväl politik som konst utövas i ett känslomässigt drivet landskap som också kommersialiseras. Det leder till ett slags historisk amnesi som gör att människor inte längre kan förstå de krafter som kontrollerar deras liv, säger Chris Hedges.

Under åren som föregick den senaste Pisaundersökningen har Sverige toppat listan över världens mest uppkopplade länder (förra året fick vi dock nöja oss med tredje-platsen). Enligt World economic forum som står bakom mätningarna visar det att Sverige är ”en verkligt kunskapsbaserad ekonomi”. Så satsade det numera nedlagda JB-gymnasiet också på läsplattor i stället för skolbibliotek. Men att ett lands IT-mognad skulle stå i direkt proportion till dess kunskapsnivå är en uppfattning som varken Pisa-resultaten eller Chris Hedges ger stöd åt:

– De handhållna apparaterna inkräktar på varje aspekt av ens liv. När man hänförs av de här elektroniska hallucinationerna förstelnar förmågan till komplexa tankar eftersom man behöver tid, tystnad och avskildhet för att kunna sätta sig och läsa. Vår pågående separation från det tryckta ordet har gjort det extremt svårt för människor att hantera komplexitet, men också att konfrontera vad som händer med dem, säger han.

En svårighet med att kritisera kulturindustrin är att kritiken lätt blir kategorisk. Adorno dömde till exempel ut jazzen som en hopplös nymodighet och i dag är det inte svårt att hitta exempel på smart och även kritisk populärkultur som skulle kunna åka ut med kulturindustrins badvatten. Att bröd och skådespel kan användas för att skyla över orättvisor och rovdrift behöver man till exempel inte läsa Adorno för att förstå. Det räcker att se ”Hungerspelen”-filmerna.

Chris Hedges står ändå fast vid sin generella uppfattning om kulturindustrin:

– Varje kommersiellt framgångsrikt, populärkulturellt verk når bara upp till en viss nivå. Jag såg till exempel filmen ”12 years a slave”. Den är bra, men frikänner samtidigt nordstaterna från medskyldighet till slaveriet. Många affärsmän tjänade pengar på slaveriet på bomullsfälten, och filmen ignorerar kontinuiteten i den vita dominansen och förtrycket av afroamerikaner.

– Vi har 25 procent av världens fångar i våra fängelser och nästan alla är fattiga, icke vita människor. Populärkulturens djup är begränsat, säger han.

Forskare som är mer positivt inställda till den digitala kulturindustrin menar att onlinespel som ”World of warcraft” med sina chattfunktioner kan förbättra barns sociala förmågor och skrivfärdigheter. Även apparna har sina försvarsadvokater.

När spelforskaren Jane McGonigal besökte Stockholm under internetdagarna i fjol berättade hon att mänskligheten hittills lagt ner 400 000 år på att spela ”Ang-ry birds” – appen där man med en stor slangbella avfyrar fåglar mot exploderande grisar.

Enligt James McGonical är det goda nyheter, eftersom ”Angry birds” och liknande spel kan hjälpa människor att utveckla egenskaper som ledarskap och problemlösningsförmåga.

En löjlig ståndpunkt, enligt Chris Hedges. Han ser bara ett fungerande sätt att försvara sig mot kulturindustrins framryckningar:

– I det här läget måste man bygga murar. Själv äger jag ingen tv, jag har ingen Facebooksida, ingen webbsida, jag twittrar inte. Jag läser varje kväll, men jag måste bygga murar för att klara av det. Jag vill inte att utarmad masskultur ska ge mig språket med vilket jag beskriver min verklighet, säger han.

Sverker Lenas sverker.lenas@dn.se”

DN 9 jan 2014 : OS i Sotji.

”OS-sponsorerna struntar i egna regler om rättigheter”

“Ny rapport. De svenska OS-sponsorerna tar inte sitt ansvar för de problem med mänskliga rättigheter som spelen orsakat i Ryssland. Sveriges olympiska kommittés uttalanden om krav på grundläggande värderingar stämmer inte med granskade dokument, skriver Swedwatch, LO-TCO, RFSU och RFSL. “

“Det är nu bara några veckor kvar till invigningen av vinter-OS i den ryska semesterorten Sotji. Den olympiska rörelsen har därmed förlorat ännu en möjlighet att bidra till en positiv utveckling för de mänskliga rättigheterna i landet som arrangerar spelen.

Swedwatch presenterar i dag, torsdag, en rapport om den olympiska rörelsens och dess svenska sponsorers syn på OS konsekvenser för mänskliga rättigheter. Rapporten är framtagen tillsammans med LO-TCO Biståndsnämnd, RFSL och RFSU. Den samlade bilden är att varken Sveriges olympiska kommitté, SOK, eller dess huvudsponsorer ATG, Nordea och Vattenfall tar sitt ansvar när spelen leder till negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter.

Roten till problemet är att den olympiska rörelsen saknar en policy för mänskliga rättigheter. Rörelsens stadga och främsta styrdokument, The Olympic Charter, fastslår förvisso att rörelsens grundläggande mål är fredlig utveckling, mänsklig värdighet och kamp mot diskriminering. Men stadgan saknar helt hänvisningar till FN:s konventioner om mänskliga rättigheter eller ILO:s kärnkonventioner om rättigheter i arbetslivet. Stadgan säger inget om att medlemmarna har en plikt att respektera yttrandefrihet, mötesfrihet, religionsfrihet, politisk frihet, rätt till rättssäkerhet, rätt till integritet, rätt till rättvisa arbetsförhållanden eller rätten att ansluta sig till en fackförening.

Sedan Vladimir Putin återvände till presidentposten i maj 2012 har respekten för mänskliga rättigheter i Ryssland försämrats allt snabbare. Han har bland annat infört flera nya begränsningar i organisations-, mötes- och yttrandefriheten, och dessutom undertecknat en lag som förbjuder positiva offentliga diskussioner om homosexualitet. Ryska myndigheter har det senaste året inspekterat och hotat mer än tusen organisationer med HBTQ-aktivister och människorättsaktivister.

Förberedelserna inför OS har också lett till direkta negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter lokalt i Sotji: migrantarbetares rättigheter i arbetslivet har kränkts vid byggena av arenor och infrastruktur, och Sotji-baserade organisationers och mediers yttrandefrihet har begränsats. Just nu arbetar flera människorättsorganisationer för att det villkorliga straff som miljöaktivisten Jevgenij Vitisjko dömts till på grund av sitt arbete mot spelens miljökonsekvenser, inte ska omvandlas till fängelse. Problematiken är inte ny. Inför OS i Peking 2008 rapporterade Amnesty, Human Rights Watch och den globala fackföreningsrörelsen om samma typer av problem. Internationella olympiska kommittén, IOK, lovade först att agera om spelen inte ledde till förbättringar för de mänskliga rättigheterna men avstod sedan.

Men trots kritiken beskriver sig den olympiska rörelsen som en rörelse för mänskliga rättigheter. Stefan Lindeberg, som är ordförande i SOK, säger i en intervju med Swedwatch att de olympiska spelen ”bygger på grundläggande värderingar om mänskliga rättigheter, och att man som arrangör måste acceptera att följa de förutsättningarna”.

Swedwatchs granskning av de dokument som används när IOK utser en värdstad för de olympiska spelen visar dock att det inte finns några belägg för detta påstående. Ingen analys görs av risken för att spelen kan bidra eller leda till kränkningar av mänskliga rättigheter i

värdstaden eller värdlandet. IOK ställer inte några krav på värdlandets regering eller på staden spelen ska hållas i gällande skydd av mänskliga rättigheter. I de efterföljande utvärderingarna analyseras inte vilka konsekvenser för mänskliga rättigheter som spelen till slut fått. Inte heller skrivningarna i stadgan om diskriminering bidrar till att förbättra situationen i värdländerna.

IOK och SOK tycker inte att den olympiska rörelsen ska ta ansvar för några människorättsproblem i värdlandet utan nöjer sig med att Putins regering lovat att själva spelen ska kunna genomföras i enlighet med stadgan. Den ryska regeringen kan därför stå värd för ett av världens mest prestigefulla evenemang, samtidigt som den aktivt kränker organisations-, mötes- och yttrandefriheten nationellt såväl som i Sotji.

Trots den olympiska rörelsens bristande ansvarstagande för mänskliga rättigheter kommer svenska företag under 2014 att bidra med mer sponsorpengar än någonsin till SOK. Det är en utveckling som går på tvärs med trenden att svenska företag tar ett allt större ansvar för människorättsproblem i sin verksamhet och arbetar allt mer i linje med de internationella ramverk för företagsansvar som finns.

Två av SOK:s huvudsponsorer, Nordea och Vattenfall, har anslutit sig till UN Global Compact och säger sig följa OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Dessa ramverk innebär att företag ska ta ansvar för att minimera negativ påverkan på de mänskliga rättigheterna inom hela sin värdekedja. Företagen har dock inte använt ramverken för att analysera sin sponsrings påverkan på mänskliga rättigheter. ATG har ingen policy alls för mänskliga rättigheter.

Under Swedwatchs intervjuer medger sponsorföretagen att de ser OS kopplingar till kränkningar av mänskliga rättigheter som problematiska. De medger att sponsringen borde omfattas av företagens arbete med mänskliga rättigheter på samma sätt som annan verksamhet.

Företagen är också angelägna om att hitta metoder för att påverka positivt. Nordea diskuterar exempelvis tanken att skapa en gemensam strategi tillsammans med de andra sponsorerna. Företagen säger också att människorättsaspekterna av spelen kan bli en del av kommande förhandlingar om sponsringen med SOK.

Sponsorerna och den svenska idrottsrörelsen kan alltså söka inflytande över den olympiska rörelsen. Ett mål för arbetet bör vara att den olympiska stadgan kompletteras med en människorättspolicy som hänvisar till FN:s grundläggande människorättskonventioner och som kan användas för att ställa krav på värdarna för spelen och på de som levererar varor och tjänster till spelen.

Om den olympiska rörelsen inte vill inleda en sådan process, bör de svenska sponsorerna ta ställning till om sponsringen är förenlig med deras egna policys för mänskliga rättigheter.

Erik Jennische, rapportchef Swedwatch
Christer Wälivaara, kanslichef LO-TCO biståndsnämnd
Kristina Ljungros, förbundsordförande RFSU
Ulrika Westerlund, förbundsordförande, RFSL “

DN 11 jan 2014: 90 år sedan Franz Kafkas död. Gabriella Håkansson om en udda litterär hjälte.

“Kafkas ande svävar över världen”

“Bränn allt efter min död! Den uppmaningen gav Franz Kafka sin vän Max Brod, som i stället publicerade hela Kafkas livsverk. Gabriella Håkansson berättar hur en judisk yngling, som hostade sig igenom sitt korta liv, kunde bli en litterär ikon. “

“Jag tror inte jag kan komma på någon författare under modern tid som fått så många etiketter klistrade i pannan som Franz Kafka. Han har kallats svår, absurd, politisk, tysk, lättillgänglig, och på senare år även queer. Det är underligt eftersom han i stort sett skriver på samma vis oavsett roman. Tematiken är dessutom så pregnant att den skapat ett eget adjektiv: kafkaesque. Ordet används mestadels för att peka ut en mardrömslik och samtidigt surrealistisk situation i byråkratisk miljö.

Och ändå ser varje ny generation läsare en helt ny Kafka framför sig, liksom varje ny generation författare tvingas förhålla sig till hans skrivande. I Sverige visst. Men i Tyskland är det än mer komplicerat. Man läser Kafka i skolan. Man översköljs av kulten kring den smala författaren. Ska man ta avstånd eller sälla sig till de blinda dyrkarnas skara? Själv är jag övertygad kafkaist sedan tidiga tonåren så jag har inget val, men jag känner andra som fnyser – Kafka? Han är ju helt ute!

Naturligtvis har de fel.

Så hur har denna tjeckiske yngling som hängav sig åt nakengymnastik och vegetarianism och hostade sig igenom sitt korta liv blivit en sådan litterär ikon? Kafka som varumärke representerar ju inte bara det tyska, judiska eller centraleuropeiska, utan hela finlitteraturen i sig. På båda sidor av Atlanten dessutom.

Jag tror att den sällsamma kanoniseringen kan bero på att han publicerades så sparsamt under sin livstid. De flesta känner till att Kafka bad bäste vännen Max Brod att bränna hela livsverket – vilket denne självklart inte gjorde. Brod pusslade i stället ihop Kafkas ofärdiga manus och publicerade dem postumt, vilket resulterat i att tusentals textkritiska litteraturvetare just nu sitter och grunnar över vilket kommatecken som är Max Brods och vilket som är Kafkas. Detta har fortsatt skänka ett slags mystik åt författarskapet. Vi vet inte riktigt hur Kafka själv ville ha det, men vi kan alltid spekulera.

Men även det faktum att Kafka hade ett så kluvet förhållande till kvinnor har spelat roll i mytologiseringen. Han drog ut på äktenskapbildningen i all evighet och lyckades trots hård press hemifrån inte föra släktet vidare. Fadern var besviken. Sonen var oduglig. Skuld och skam präglar författarskapet – men också frihetslängtan och trots. Vi vet att Kafka led av prestationsångest, kvinnoskräck, tvivel på sin judiska hemhörighet och av dödlig lungsot. Vi vet också att han försökte parera dessa rädslor genom att ge sig hän åt bordellfestande, superi, hysteriskt skrattande och litterära skrivorgier som varade i dagar.

Ändå har Kafka aldrig platsat bredvid vilda modernister som Arthur Rimbaud eller Ernest Hemingway. Inom den manliga författarikonografin brukar barnlösa och utlevande män betraktas som macho och hjältar. Men inte Kafka. Bilden av honom är i stället en effeminerad judisk pojke som inte klarar av att axla rollen som man, som möjligen av rädsla för fadern fortsatte gå till jobbet var dag. Kafka blev den sköna litteraturens helgon, en martyr som offrade sitt liv för den goda bokens skull.

Att Franz Kafka nästan hundra år efter sin död fortfarande är en självklar litterär referens beror på att man kan ställa vilken text som helst bredvid hans och på några sekunder avgöra om den rymmer litterär kvalitet eller inte. Kafka är helt enkelt litteraturens fixpunkt, som Polstjärnan. Och det har inte att göra med stil, rytm eller metaforer utan med att Franz Kafka lyckats baka in sin aparta men djupt älskansvärda personlighet i varenda bokstav. Oavsett om det är berättelser, brev eller klotter så skymtar hans tvetydiga leende fram mellan raderna. Och det är den storartade förmågan som gjort att hans absurda och sorgliga berättelser fortsätter att betraktas som mästerverk. Det är det som gör att man läser Kafka om och om igen. Det är ett slags magi helt enkelt.

Gabriella Håkansson litteratur@dn.se "

"DN frågar. Fem tyska författare berättar om sitt förhållande till Franz Kafka

Michael Kumpfmüller har bland annat skrivit "Livets härlighet" som kom ut i höstas på Norstedts förlag. Romanen kretsar kring Kafkas förhållande med Dora Diamant.

1 Varför intresserar du dig för Kafka?

– Under arbetet med min tredje roman kom jag att tänka på historien om Kafka och Dora Diamant. När jag sedan grans-kade stoffet blev jag plötsligt fascinerad på nytt. Hur kunde de under så kort tid – de hade inte mer än ett år tillsammans – gå igenom så många faser och tillstånd i det vi kallar kärlek? Jag ville beskriva hur de bestämde sig för varandra tills döden skilde dem åt.

2 Förändrades din bild av Kafka under arbetet med romanen?

– Jag läste Kafka tidigt. Som sjutton-åring slukade jag allt som gick att komma över: romaner, noveller och de underbara breven. Han var alltid nära mig i sin förtvivlan. Som en storebror. Så jag behövde inte uppfinna en bild av Kafka. Han fanns redan hos mig.

3 Har du som författare lärt dig något av Kafka?

– Han är ett eget litterärt kosmos. När jag började skriva var jag influerad av honom, men det var dömt att misslyckas. Man kan och får inte skriva "som Kafka". På en punkt är han fortfarande en förebild: hans enkla, nästan osmyckade språk.

Inger-Maria Mahlke kom förra våren med romanen "Rechnung offen" (Berlin Verlag). Hennes krasst sakliga berättarstil jämfördes av vissa recensenter med Kafkas.

1 När kom du i kontakt med Kafka?

– Som tonåring började jag läsa "Processen", men slutade när jag kom till den punkt då Josef K går tillbaka till domstolen. Där blev det för mycket för mig. Texten triggade min rädsla för världen. Jag trodde att den obarmhärtiga samhällsmekaniken i "Processen" väntade efter skolan. Jag läste inte med glädje, utan i chock. Den första texten jag faktiskt läste ut var "Förvandlingen". Gregor Samsa kändes som en allierad för någon som var utstött i skolan. Kafka fungerar väldigt bra i kombination med tonårsproblem.

2 Har du som författare lärt dig något av Kafka?

– Att alltid hålla ett avstånd till det berättade. Att inte komma för nära, men inte heller hamna för långt ifrån.

Peter Stamm, vars roman "Agnes" kommer på svenska i vår (Thorén & Lindskog). Han är en av Schweiz viktigaste författare och nominerades förra året till The Man Booker International Prize. Kafkas humor upptäckte han först som vuxen.

1 Hur reagerade du första gången du läste Kafka?
– Det gjorde mig beklämd. Han var så svart och allegorisk. En människa som förvandlas till insekt, det var för mycket för mig.

2 Har du kvar denna bild av honom?
– Nej, jag har läst artiklar om hans humor, om att han älskade att gå på bio och att han tyckte mycket om kvinnor. Det förändrade min bild. När jag läste om några av hans texter var humorn väldigt uppenbar. Förstår inte att jag kunde missa den.

3 Har du som författare lärt dig något av Kafka?
– Av väldigt bra texter lär man sig oftast mindre än av dåliga, eftersom det inte går att genomskåda dem rent tekniskt. Å andra sidan är läsningen av en bra text alltid stimulerande eftersom de sporrar en att skriva själv.

Felicitas Hoppe, vars senaste roman ”Hoppe” kom på svenska (Rámus förlag) förra året. När hon debuterade 1996 med ”Picknick der Friseure” (”Frisörernas picknick”) jämfördes hennes absurdistiska stil med Kafkas.

1 När kom du först i kontakt med Kafka?
– I skolan, förmodligen läste vi ”Gibs auf!” (”Ge upp”!) Jag ser fortfarande tornet med uret framför mig. Över huvud taget tänker jag alltid på Kafkas texter som bilder och stumfilmsliknande scener: ordlösa, men klara i konturerna.

2 Har din bild av honom ändrats genom åren?
– Jag tror inte det. Jag är ingen Kafka-expert, så jag lever inte med honom. Förmodligen håller jag en viss distans, eftersom han har blivit så exploaterad av den fruktansvärda Kafkakulten. Finns det något värre för en författare än att kallas ”Kafkaartad”?

3 Har du som författare lärt dig något av Kafka?
– Av Kafka kan man lära sig allt möjligt, såväl stilistiskt som mänskligt. I hans författarskap finns en obönhörlighet. Man lär sig också att inte göra som han gör.

Hans-Gerd Koch, professor, samt redaktör för brevutgåvan ”Briefe” (Fischer Verlag). Nyligen utkom band fyra (av fem) med Kafkas brev 1918–1920 .

1 Lär man känna personen Franz Kafka i breven?
– Inte helt. Jag har ägnat 30 år åt att ge ut och kommentera hans dagböcker och brev. Men jag kan egentligen inte säga hur han var som människa.

2 I breven ger Kafka vännerna råd i kärleksaffärer. Är inte det märkligt med tanke på hans egen oförmåga till närhet och alla hans brutna förlovningar?

– Kafka var en uppskattad vän och en bra lyssnare. I sociala sammanhag var han oftast en åhörare och betraktare. Det var nog därför han tog rollen som rådgivare.

3 Något som överraskar i breven?
– Max Brod tjatade ofta på Kafka om att få ge ut hans texter. Redan tidigt svarar Kafka retsamt att han vill elda upp dem i stället. Brod reagerar med förfäran, vilket Kafka verkar tycka är roligt. När han sedan ber just Brod att bränna texterna efter sin död, innebär det ju att han lämnar över ansvaret till någon som alltid velat ge ut dem. Det är alltså inte säkert att Kafka ville att de skulle förstöras, snarare tvärtom. “

N 18 jan 2014 . Medievanor.

“Webben ökar – men de flesta är kvar i tv-soffan”

“Trots att webb-tv-tittandet ökar kraftigt har den traditionella tv:n fortfarande en stark ställning i Sverige. Kabel-tv-leverantörerna har inte drabbats av några större kundtapp. – Våra medievanor är ganska trögrörliga, säger medieforskaren Jakob Bjur. “

“Möjligheten att titta på tv via webben har ökat dramatiskt de senaste åren genom nätbaserade tjänster som Netflix och Viaplay. Dessutom finns en uppsjö av program tillgängliga via andra kanaler på internet.

Analysföretaget MMS presenterade på fredagen sin årsrapport som visar att den tid som tittarna lägger på webb-tv har ökat med 41 procent sedan 2012. Redan i måndags kunde DN berätta att webbpubliken på SVT fördubblades förra året.

Färska siffror från konsultföretaget Mediavision visar också att webb-tv-tittandet ökar. Antalet hushåll som abonnerar på någon betal-tv-tjänst över internet har dessutom mer än fördubblats på ett år.

– I unga grupper är webb-tv redan så stort att vi just nu ser en långsammare tillväxt där, jämfört med mellangrupper i åldrarna 25–60 år där tillväxten är jättesnabb, säger Marie Nilsson, vd för Mediavision.

De webbaserade tv-tjänsterna utmanar det traditionella tv-tittandet som sker via kabel, antenn eller parabol – men än så länge står de sistnämnda sig ganska starka. Topp-året för traditionell tv var 2010, då den genomsnittliga tittartiden per dag var 166 minuter. Förra året var siffran 159 minuter, enligt MMS.

Kabel-tv-leverantören Boxer säger sig inte ha tappat några kunder med anledning av webb-tv:s ökning. Däremot påverkar det vilka kanaler som kunderna väljer i paketutbuden.

– Vi ser ganska tydligt att Netflix har tagit en del av kakan när det gäller film och tv-serier, säger informationschef Niklas Vange.

Konkurrenten Comhem försöker förhindra att företaget tappar marknadsandelar i framtiden genom att anpassa sig till kundernas nya beteenden. I höstas lanserades den nya digital-tv-tjänsten Tivo, som gör det möjligt för kunderna att titta på tv på webben, i surfplattan och i telefonen via en app.

– Hittills har det varit ganska små rörelser i kundantal, men om vi inte anpassar oss nu kan effekten komma att bli mycket större, säger Comhems pr-chef Jessica Sjöberg.

Jakob Bjur, medieforskare vid Göteborgs universitet, säger att det linjära (tablålagda) tv-tittandet fortfarande är starkt i Sverige. Många använder streamingtjänster som ett komplement till traditionell tv – och totalt sett ökar tv-konsumtionen.

– Våra medievanor är ganska trögrörliga. Men ju bättre streaming-tjänsterna blir på att guida tittarna så att de inte drabbas av valångest, desto större marknadsandelar kommer de att kapa åt sig, säger han.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

“Fakta.
Så mäts tittandet
MMS genomför tittarmätningar av TV4-gruppens, SVT:s, SBS TV:s och MTG TV:s webb-tv-tjänster. Det görs via elektroniska mätare 1 200 hushåll, vilket motsvarar cirka 2 600 personer. Panelen är representativ för den svenska befolkningen.

Mediavision mäter all konsumtion av rörlig bild över internet, såväl annonsfinansierade tjänster som gratis- och betaltjänster. Det sker genom dagliga webbpanelmätningar via internet. Drygt 3 000 personer medverkar i intervjuundersökningarna varje kvartal. “

DN 27 jan 2014 : Fråga Insidans experter. Psykologerna Liria Ortiz och Martin Forster svarar

”Jag är förvirrad kring min sexuella identitet”

“Sedan tidiga tonår är hon förvirrad kring sin sexuella identitet. Nu har hon blivit förälskad – på ett känslomässigt plan – i en annan kvinna, och kan inte komma över att deras kontakt har minskat. Vad är det som händer? Törs hon inte erkänna sina sexu-ella känslor för en annan tjej? Psykolog Liria Ortiz kommenterar. “

“Jag har sedan 11–12-årsåldern varit väldigt förvirrad kring min sexuella identitet och förmåga att bli förälskad. Jag är kvinna och strax över 30 år och har under det sista året på nytt börjat tänka på detta. Nu har något helt ohanterligt hänt. Jag har blivit så enormt tagen av en tjej och denna gång har det inte gått att förtränga de starka känslorna! Trots att jag objektivt sett inser att hon har fel och brister tycker jag att hon är helt fantastisk! Jag vill BARA vara med henne hela tiden och blir helt till mig när hon hör av sig eller uppmärksammar mig. Allt jag söker är hennes bekräftelse... JÄMT!

Tyvärr avtog hennes fascination för mig i samband med att hon började dejta en kille för någon månad sen. Jag däremot är fortfarande helt fast i henne och har nu de senaste veckorna varit hysteriskt ledsen över att det vi hade förut plötsligt bara försvunnit. Det hela kompliceras av att jag inte upplever att jag kan prata med någon om hur dåligt jag mår eftersom jag känner så mycket skam över att eventuellt vara kär i en tjej och eventuellt vara lesbisk.

Nu tänker jag att ett års intensiva känslor inte får gå helt förlorade. Jag vill ta med mig detta som en erfarenhet! Därför vill jag förstå vad jag egentligen varit med om. Kan det vara så att jag inte vågar erkänna att jag även har sexuella känslor för tjejen jag är så galet förälskad i? Jag känner fortfarande att jag inte har några sexuella känslor alls och jag upplever också att jag enbart är förälskad i henne på ett känslomässigt plan.

Tills saken hör att jag inte vill vara lesbisk, även om jag stöttar gay-rörelsen och dem som vågar leva utanför mallen. Men jag lider av så mycket självförakt och rädsla för att inte bli omtyckt/hitta nya vänner att tanken på att sticka ut på det sättet känns jätte-obehaglig. En lesbisk identitet känns också främmande eftersom jag är stereotypt väldigt kvinnlig och omges av en massa vackra tjejkompisar som jag definitivt inte känner så här för.

Jag skulle vara jättetacksam för lite vägledning i denna förvirring! Slutligen, finns det några tips på hur jag kommer över den enormt tärande sorgen jag känner nu?

Förvirrad tjej

Tack för ditt brev. Du har upplevt något omtumlande. Du blev ”helt tagen” av en tjej som du mötte. Blev du helt enkelt förälskad? Trots att det var en kvinna du mötte. Eller är det kanske snarare en annan människa som du blev tagen av, och ville komma nära?

Låt oss börja med att resonera om din ”fascination” för henne. Du berättar- inte så mycket om hur du -relaterar till andra. Men mellan raderna vill jag ana att du är en ganska försiktig och osäker person i möten med andra. Psykologisk forskning säger att vi knyter an till andra på ganska många olika sätt. En del har lätt att komma nära andra människor, har stor tillit till andra och till sitt eget värde. Man har nära och långa relationer. Andra har svårare för detta. Man är mer försiktig, och vid förväntan om närhet drar man sig ofta undan. Man lever ganska mycket ensam. Ett tredje mönster är ett mer sammansatt sådant. Man växlar mellan en stark längtan efter närhet, som man ibland bejakar och som då ofta blir en mycket intensiv upplevelse, och att välja att ha distans. Troligen utifrån en rädsla för att bli avvisad. Kan det ha varit så att du den här gången verkligen fullt ut bejakade din längtan efter närhet? Trots ditt ”självförakt” och din ”rädsla för att inte bli omtyckt”. När du gjorde det som du vanligen inte gör blev det en mycket intensiv och annorlunda upplevelse. Fundera på det. Fråga

dig också om du har varit med om upplevelser tidigare som ligger nära detta. Hittar du kanske ett mönster?

Våra sätt att knyta an är sällan något vi är så medvetna om. Vi uppfattar det mest som att det är sådana vi är. Våra anknytningssätt har vi enligt anknytningsteori lärt oss mycket tidigt På de flesta områden i livet är man som folk är mest även om man har ett anknytningsmönster som inte kännetecknas trygghet, utan av undvikande och ambivalens. Men ibland har man lite större problem än andra i sina relationer, med att få nära och stabila sådana. Man kan börja tröttna på hur det blir, och längta efter en förändring. Känner du igen dig i detta så är mitt råd att du hör av dig till en legitimerad psykolog eller legitimerad psykoterapeut för att samtala vidare, och komma fram till om du vill förändra ditt sätt att knyta an till andra.

Men du kanske bara blev förälskad, och ditt dilemma är att det är i en kvinna. Du vill inte vara lesbisk. Du vill inte komma ut ur någon garderob. Det känns främmande för dig. Men ändå hände detta. Jag kanske utmanar dig nu, men mitt råd är att du provar dig fram. Gör beteendeexperiment. Var öppen för och nyfiken på hur du känner, och vad du vill, när du närmar dig en kvinna. Inte som en möjlig väninna utan som en möjlig partner. Det är nog det enda sättet att få ett säkert svar på din fråga om du är lesbisk eller inte.

Du skriver att inte har några sexuella känslor för henne som du känner så starkt för. Att du nog ”enbart är förälskad på det känslomässiga planet”. Du berättar också att du sedan tonåren har varit förvirrad kring din sexuella identitet. Ett annat alternativ är att du är asexuell. Det är en läggning på samma sätt som att vara homosexuell eller heterosexuell, men som är ganska okänd för de flesta. En kort definition är att man inte känner sexuell lust. Även om man känner stark attraktion till en person, och vill vara nära. En del asexuella definierar sig som att de är ”romantiska”, och inte sexuella. På nätet hittar du mycket om asexualitet. Berättelser, bloggar och ett nätverk, asexuellt.blogspot.com.

Du berättar att hennes fascination för dig är borta. Hon har träffat en man. Och du sörjer henne. Bland det som hjälper bäst är att släppa taget. Är det slut så är det slut. Jag inser att det är svårt, samtidigt som det är en bra utgångspunkt för att åtminstone efter ett tag slippa sin upptagenhet med den som lämnat. Som vid alla livskriser är det också klokt att hålla kvar sina rutiner och ta hand om sig. Var rädd om dig. Sov ordentligt. Ät regelbundet och bra. Använd ditt arbete som distraktion. Umgås mer än vanligt med dina väninnor. Ge plats för sorgen men också för det roliga i livet. Jag vet att det låter väldigt präktigt och moget. Men det går ofta att lyckas med, och det hjälper. Du frågar: ”Finns det några tips på hur jag kan komma över den enormt tärande sorgen jag känner nu?” Fina du, det låter som att ditt hjärta har brustit av dina starka obesvarade känslor. Jag rekommenderar dig att du läser ett av mina tidigare svar som handlar om det ”Hur hanterar jag mitt brustna hjärta” som finns på dn.se.

Det viktigaste, tycker jag, är att du utforskar och närmar dig alla möjligheter med nyfikenhet. Inte för att hamna i ett fack utan för att experimentera och upptäcka mer om din sexualitet. Personligen anser jag att vi skulle vinna i personlig frihet om vi inte definierar oss som lesbiska, hetero-, bi-, eller transsexuella, och alla andra varianter som finns, utan kunde tänka något i stil med: ”Just nu är jag kär i en kvinna eller en man, punkt”

Du skriver att du ”vill förstå vad du egentligen varit med om” och ta med dig detta som en erfarenhet. Lösningen kan vara att du vänder dig till en professionell rådgivare. RFSL - Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter har kuratorer i olika delar av landet och en telefon där man kan ringa och prata anonymt om bland annat funderingar om sin sexuella identitet. Deras hemsida hittar du på www.rfsl.se.

Liria”

DN 29 jan 2014 : Han vill lära oss att stänga av mobilen

”Vi riskerar att irra bort oss”

“Micke Darmell var beroende av sin Nokia Communicator, en föregångare till dagens smarta mobiler. En obehaglig upplevelse när han skulle träffa högste chefen för ett företag fick honom att tänka till. Han skaffade en vanlig mobil i stället. “

“För sex år sedan föreläste Micke Darmell om sunda möteskulturer och mötestekniker. Han märkte att allt fler kände sig pressade av att vara ständigt uppkopplade. De kollade jobbmejlen precis innan de skulle lägga sig på kvällen och under helgerna. Flera tyckte också att det var jobbigt att kollegerna satt och knappade på sina mobiler på möten och sammanträden.

I dag har Micke Darmell mött tiotusentals unga och gamla, män och kvinnor, runt om i landet och berättat om sina tankar om hur det är att leva i en värld som möjliggör en ständig uppkoppling. I oktober i fjol utkom hans bok ”Uppkopplad eller avkopplad”, och en ny upplaga trycks snart.

Vi träffas på ett fullsatt kafé i centrala Stockholm. Några studenter sitter med sina datorer och pluggar. En ung man och en ung kvinna sitter tätt intill varandra, ivrigt knappade på var sin smart telefon. Vid ett bord kollar fyra män i sina mobiler. En pappa ber sin son att vara tyst medan han gör något med sin surfplatta.

Före samtalet stänger vi av våra mobiler. Det känns lite ovant. Jag kan ju få något viktigt jobbmejl, eller så kanske min redaktör har något brådskande att säga. ”Det är du som väljer om du vill vara härvarande”, säger Micke.

– Jag talar ofta om det begreppet. Oavsett om vi är barn eller föräldrar, män eller kvinnor, chefer eller medarbetare … alla uppskattar när den som sitter mitt emot, den som man talar med, har fokus på mötet. Är härvarande just nu och här. Jag tror att den som ibland stänger av sin smarta telefon kommer att upplevas som en ”relationsguldsgruva”, säger Micke Darmell.

I sin bok hänvisar han till en rad forskare som antyder just detta. I mitten av 1990-talet hyllade den amerikanska psykologen Sherry Turkle, professor vid Massachusetts institute of technology i Boston, den nya informationsteknologin. Hon talade om att nätet erbjuder en unik möjlighet att testa olika identiteter, och hamnade flera gånger på ansedda internettidningars omslag.

I dag har Turkle en mer kritisk inställning och går så långt att hon talar om att vara ”alone together”, alltså att vi riskerar att bli ensamma tillsammans.

– Enligt Sherry Turkle tränar allt färre på att vara ensamma eftersom vi har ständig tillgång till vänner och underhållning genom en ständig uppkoppling. När vi sedan faktiskt är ensamma ökar känslan av att inte vara sedd och bekräftad. Vi har en massa vänner på nätet – men djupet i relationerna riskerar att urholkas, menar Micke Darmell.

Han berättar om en hemvändardag i Gävle, staden där han växte upp. Ett gäng barndomskamrater samlades på en krog för att äta middag. Redan under beställningen av förrätten tog några upp sina mobiler för att dokumentera evenemanget.

– Det var naturligt och helt förståeligt. Jag har inga problem med dem som tar bilder och lägger upp på Facebook eller Instagram, understryker Micke Darmell.

Men flera av gästerna lät sina telefoner bli trogna kamrater under hela kvällen. De fotade och facebookade, svarade på kommentarer och konverserade med vänner som inte var där. Micke och en till var de enda som inte tagit med sina mobiler.

– Till slut undrade vi förstås varför de gamla barndomsvännerna föredrog sina kompisar på Facebook framför oss när vi nu träffades för första gången på flera år. Varför ville de över huvud taget ses och äta middag ihop?

Så tittar Micke Darmell runt i kaféet och säger att han absolut inte är någon teknikfiende, smarta telefoner och surfplattor är här för stanna. De för mycket gott med sig, säger han.

– Men vi människor är inte rationella varelser. Därför finns också risken att vi irrar bort oss i den digitala världen.

Nu till den obehagliga händelse som för tio år sedan fick Micke att delvis ompröva sitt förhållande till att vara ständigt uppkopplad. Han tillhörde de första som skaffat sig en Nokia communicator, den tidiga föregångaren till dagens smarta telefoner. Han njöt av att kunna nås dygnet runt och älskade sitt nya digitala liv.

– En dag skulle jag träffa vd:n för ett större företag. När jag anmälde mig i receptionen läste jag samtidigt mina nya mejl och på väg till hissen svarade jag på några av dem. Väl inne i hissen kollade jag om det kommit några nya … då knackade en man på min axel och sa ”Micke Darmell, eller? Du verkar ha mycket att stå i”. Det var vd:n som stått bakom mig redan i receptionen och som sedan följt efter mig – men jag hade bara haft ögon för min kära communicator.

Efter den händelsen bytte Micke till en vanlig mobiltelefon och bestämde sig för att skaffa en internetstrategi. Än i dag kollar han bara sina mejl två gånger om dagen. På morgonen talar han också in ett meddelande på mobilen där han berättar när han kan nås under dagen.

– Jag ser mer och mer att vi omedvetet skapar en kultur som många känner sig stressade i – och också kontrollerade. En normal användare tittar på sin smarta telefon mellan 150 och 180 gånger per dag. Hur påverkar detta ständiga stirrande oss?

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se

“Du digitala nya värld. Del 2
Uppkopplad, nedkopplad eller avkopplad? Datorer och smarta telefoner har blivit en självklar del av vår vardag. Hur påverkar det vårt liv? I några artiklar skildrar vi IT-samhällets fördelar och fasor.

“**Fakta. Micke Darmell**
Ålder: 51 år.

Familj: Sambo och två vuxna barn.

Bor: Malmö.

Gör: Föreläser och utbildar om möteskulturer, och om att vara ständigt uppkopplad. Har skrivit boken ”Uppkopplad eller avkopplad” (Roos & Tegner, 2013).

Bakgrund: Utbildad sjuksköterska. Hoppade av 1990 och har sedan dessa arbetat med bland annat hur möteskulturer kan förändras. “

Fakta. Våra vanligaste aktiviteter på internet
Svenskarnas vanligaste aktiviteter på internet är att läsa och skriva e-post, besöka sociala nätverk, spela spel och lyssna på musik. Under det senaste året har aktiviteten ökat inom några områden. Fler söker efter fakta, kollar tid-tabeller och adresser. Det är också fler som spelar spel och lägger upp digitala foton. De smarta mobilerna förenklar just dessa funktioner.

Bland de yngre dominerar video och spel. Åtta av tio av de yngsta ser på video och hälften spelar spel. Från fem års ålder spelar så gott som alla något sorts spel, medan videotittandet fortfarande är mycket stort. Ett begränsat antal har börjat googla och besöka sociala nätverk.

Det är först i skolåldern som användningen blir mer varierad.

Källa: Svenskarna och internet 2013 (.SE) “

DN 30 jan 2014 : Digitala rum. Anna Loverus strävar efter ett sunt förhållande till internet och mobiler

“Anna tog makten över tekniken”

“Anna Loverus drabbades av stress och hjärnan fungerade inte längre som den skulle. Då bestämde hon sig för att inte låta tekniken ha makten över hennes liv. ”I dag är jag både uppkopplad och avkopplad”, berättar Anna. “

“Sakta kände Anna Loverus att hjärnan var på väg att kollapsa. Hennes värld var full av mejl, tweets, sms och påminnelser i den smarta telefonen som visade att någon uppdaterat sin status på Facebook. Stressen hade blivit henne övermäktig och hon blev deprimerad.

Anna, 25 år i dag, var ute på internet tidigt i livet och har alltid haft en positiv inställning till den nya tekniken – även om hon inte tillhört de värsta nördarna. Hon har aldrig varit särskilt intresserad av datorspel, mer av att ”bygga” och ”rita” på nätet. Redan som äldre tonåring arbetade hon extra som teknikjournalist.

Efter att ha studerat ekonomi och psykologi på högskolenivå fick Anna jobb som kommunikationskonsult på ett litet företag. Och för drygt ett år sedan flyttade hon till Göteborg för ett nytt jobb på ett bolag som bland annat sysslar med kommunikation på internet. Det var då det började.

Snart märkte hon att det blev allt svårare fullfölja även enkla tankegångar, och att avsluta det hon skrev eller ville säga. Hon klarade inte att ta beslut och blev allt osäkrare i sin yrkesroll. Hjärnan fungerade inte längre som den skulle – och även kroppen började krångla.

– Jag började fundera över om det digitala brus jag levde i kunde vara en förklaring till min stress och att jag inte mådde bra. Till slut bestämde jag mig för att skapa en digital vardag som gör det möjligt för mig att enkelt koppla ner när jag behöver det. Första steget var att separera all information och alla kontakter som har att göra med jobbet å ena sidan och privatlivet å den andra.

Anna kan inte peka på någon enskild händelse som gjorde att hon blev stressad. Men plötsligt fick hon problem med att koncentrera sig, och när folk pratade lyssnade hon inte utan satt och dagdrömde.

– Jag fick också svårt att fatta beslut, berättar Anna. Både privat och på jobbet.

Då, hösten 2012, nonchalerade hon till att börja med signalerna om att allt inte stod rätt till. Hon körde på som vanligt, men tog ledigt en fredag då och då för att åka hem till Stockholm och hämta lite kraft. Det räckte inte. Hon fick problem med sömnen, tappade matlusten och gick ned flera kilo.

– Jag började gråta för småsaker och till slut gick det inte längre.

I december 2012 flyttade Anna tillbaka till Stockholm efter att ha blivit sjukskriven. Hon ägnade nästan hela dagarna åt att sova, hon träffade läkare och fick medicin mot sina symtom. I dag tror hon att den digitala stressen bidrog till att hon blev utmattad och deprimerad.

När Anna var nio år fick hon handboken ”HTML for dummies” av mamma, det var en nybörjarbok för den som ville lära sig att koda och bygga egna hemsidor. Det skapade en positiv introdu ktion till teknik och den digitala världen.

– Jag hängde tidigt på Lunarstorm och liknande sociala medier. I lågstadiet gav jag datorn kanske tio timmar i veckan. Senare, längre upp i grundskolan blev det kanske dubbelt så mycket tid. Jag idrottade mycket som yngre och det gällde att hitta en balans mellan allt jag ville göra.

För sex sju år sedan slog Youtube och Facebook igenom på allvar. Anna Loverus säger att det markerar ett viktigt skifte. Sociala medier blev inte längre något som tillhörde en ungdomskultur, utan vuxna började upptäcka möjligheten att hålla kontakt med vänner och bekanta på ett helt nytt sätt.

– Men även arbetsplatserna förändrades. Det uppstod en dold, ibland öppen, förväntan om att hela tiden vara uppkopplad. Man ska svara på jobbmejl sent på kvällen och på helgerna. Många kontakter sköts via chatt och mobilen. Det senaste företaget jag var på hade en egen grupp på Facebook.

– Jag använde mitt eget Facebookkonto, där alla mina vänner finns, även i jobbet. Det gjorde att mitt privata liv och mitt yrkesliv blandades samman. På så sätt blev jag uppkopplad mot jobbet dygnet runt.

Anna Loverus menar att dagens digitala verktyg inte är optimala för oss, inte ens för den allra mest ”moderna” människan. De är designade för att störa och påkalla uppmärksamhet, påpekar hon.

– Jag tror inte på ett liv ensam i skogen utan teknik – men den nya tekniken gör att vi kan leva i skogen om vi vill och ändå vara uppkopplade och tillgängliga. Min dröm är att i framtiden arbeta med att designa digitala verktyg som underlättar vår vardag, utan att för den skull stressa oss.

I dag, drygt ett år efter att Anna drabbades av sin digitala stress, tycker hon att hennes förhållande till mejl, sms, appar, Facebook och mobilen blivit sundare. Hon mådde allt bättre i takt med att hon tog makten över tekniken, i stället för att i alla lägen låta den styra hennes liv.

Hon arbetar kvar på frilansbasis för företaget i Göteborg och läser samtidigt på Arkitekturhögskolan i Stockholm. Hon säger att hon aldrig mer kommer att vilja sitta i ett öppet kontorslandskap. Där ringer ständigt kollegernas telefoner, och det plingar oavbrutet i mobiler och datorer.

– Jag är uppväxt med att aldrig behöva bestämma tid och plats när vi kompisar skulle ses. Med mobilen var vi ju alltid nåbara. Nyligen glömde jag min smartphone hemma. När jag inte kunde kommunicera med omvärlden började jag fundera: Behöver jag en mobil? Skulle jag klara mig med en fast telefon hemma? Tanken fascinerade mig, en tanke som för många inte ens är möjlig.

Så gör Anna en jämförelse med en tryckt bok. Den läser man ut och så är det slut. Sedan ligger den inte där och ropar hela tiden att man måste läsa den. Inte likt mobilen som ständigt hojtar: Kolla om de kommit något nytt mejl eller någon ny uppdatering på Facebook den senaste minuten!

Anna berättar att klockan 21.00 är en helig tid för henne. Nästan varje dag tittar hon då på Aktuellt.

– Jag skulle kunna göra det en timme senare eller vid midnatt via SVT Play, men jag gör det när nyheterna sänds. Det är ett magiskt ögonblick för mig, ett medvetet val. Jag är förvånad över att så få verkar göra liknande val.

Efter att ha pluggat klart till arkitekt hoppas Anna få möjlighet att rita digitala rum och miljöer, de är minst lika viktiga som ”riktiga” och fysiska miljöer.

Många är alltid skeptiska till ny teknik som sägs göra oss sjuka eller stressade. Handlar allt om att vi helt enkelt inte vant oss vid allt den nya?

– Kanske, det tar alltid tid att anpassa sig till tekniska förändringar. Och kanske kommer en tid när vi förundras över att människor kunde vara digitalt stressade. Men samtidigt kan vi i dag vara uppkopplade

dygnet runt genom hela livet. Det är en avgörande skillnad mot tidigare. Jag tror inte att vår hjärna är skapt för att ständigt bombarderas av nya intryck och för att vi ska gå omkring och vara rädda för att missa en statusuppdatering på Facebook.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se "

"Du digitala nya värld. Del 3
Uppkopplad, nedkopplad eller avkopplad? Datorer och smarta telefoner har blivit en självklar del av vår vardag. Hur påverkar det vårt liv? I några artiklar skildrar vi IT-samhällets fördelar och fasor.

Fakta. Anna Loverus
Ålder: 25 år.

Bor: Stockholm.

Gör: Har läst ekonomi, har en kandidatexamen i psykologi och retorik, är utbildad fotograf och har arbetat som journalist. Studerar på Arkitekturhögskolan och arbetar också för Matter, ett företag som sysslar med information och kommunikation.

Råd för att undvika digital stress: Stäng av alla notifikationer på telefoner, datorer och andra digitala enheter. Arbeta med e-post, Twitter och annat i webbläsaren – inte i ett specifikt program. Separera allt som är kopplat till jobb från det som är privat. "

DN 30 jan 2014 : Du digitala nya värld.

"Så här minskade Anna sin IT-stress"

"Jag började med att stänga av alla push-notiser i min telefon. Jag orkade inte längre med det konstanta blippandet och surrandet. När jag säger att jag stängde av alla mina notiser menar jag alla. Det vibrerar inte längre om det ringer och jag lägger ofta telefonen upp och ner för att inte se hur skärmen tänds vid meddelanden och samtal.

Skillnaden är att jag inte längre konstant försöker hålla koll på min telefon. I dag är det jag som äger min tid och den tid jag lägger ned på kommunikation. När jag var på semester förra året hade jag utan problem telefonen helt avstängd i tio dagar.

Min familj är favoritmarkerad i telefonboken och när jag sätter telefonen i "stör-ej-läge" kommer deras samtal och meddelanden ändå fram. Jag kan göra samma sak med en kollega, mäklare eller någon annan om det känns relevant under en tid.

När jag insåg att jag hade installerat appar för nästan alla digitala tjänster jag använder regelbundet, så att min dator konstant blippade och bloppade, fick jag mig en tankeställare. Det var främst tre saker som bad om min uppmärksamhet: E-post, Facebook och Twitter. Jag blev ofta lite stressad av vetskapen om att något hade hänt och jag insåg att jag var tvungen att göra något åt det konstanta informationsflödet.

Som ett test började jag använda webbversionen av Gmail. Det var skönt att enkelt ha möjlighet att välja om jag ville ha tillgång till både min privata e-post och jobbets. I dag ser jag visserligen antalet olästa e-postmeddelanden i webbläsarfliken – men när jag gör saker som kräver mer koncentration är det sällan i webbläsaren och det betyder att jag får jobba ostört.

Jag har också avregistrerat mig från nyhetsbrev, stängt av notifikationer per e-post och börjat jobba med en metod som innebär att all e-post som inte har en tydlig uppgift kopplad till sig ska arkiveras.

Jag gjorde tidigare i höstas en rejäl gallring bland dem jag följer på Twitter. Drygt hälften av de 1 000 personer som jag följde i oktober är nu ett minne blott.

Trots att det var väldigt länge sedan jag engagerat läste vad som skrevs på Twitter var det så mycket brus i mina flöden att jag var tvungen att skära ner det. Jag vill ha ett Twitterkonto, det är en bra kontaktväg, en effektiv nyhetskanal och ett roligt tidsfördriv. Men jag känner inte att jag behöver vara aktiv dygnet runt veckans alla dagar.

Det gör att jag bättre kan fokusera på dem jag värdesätter på Twitter, och på att ge även dem som följer mig något av värde. Däremot valde jag att radera även Twitter-appen i datorn. Nu behöver jag aktivt besöka webbsidan för att ta reda på om någon vill mig något eller tycker att jag ska engagera mig i en diskussion, det betyder att jag gör det när det passar mig, inte tvärt om.

När jag väl loggade ut från mitt Facebook-konto, och därmed var tvungen att aktivt logga in varje gång, insåg jag hur mycket av min tid jag ägnade åt ett socialt nätverk. Tid över på jobbet – Facebook, en tråkig kväll hemma – Facebook, resa i kollektivtrafiken – Facebook. Det spelade egentligen ingen roll vad jag gjorde, Facebook fanns alltid där och delade min uppmärksamhet.

Problemet är till viss del att Facebook är en del av mitt jobb. Det är en kanal, bland andra, som jag använder dagligen. Att inte vara medlem är i dagsläget inget alternativ för mig.”

Fotnot: En push-notis innebär att du i din mobil blir påmind varje gång det kommer till exempel ett sms, ett mejl eller en Facebook-uppdatering.

Berättat för:

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“**Fakta. Några siffror om internetanvändningen**

I åldern tre till sex år är 25–30 procent dagliga internetanvändare. Vid elva års ålder är siffran 89 procent.

Alla skolbarn har någon gång kollat fakta på internet och skaffat information relaterad till skolarbete. Sju av tio gör det någon gång i veckan (12–5 år) och bland de äldre (16–19 år) är det nio av tio som gör det.

Fyra av tio internetanvändare har träffat nya vänner via internet. Nästan alla pensionärer med hög utbildning och inkomst använder internet, jämfört med ungefär 40 procent bland dem med låg utbildning och inkomst.

Tillgången till surfplattor har ökat från 2 till 31 procent sedan 2010.

Var fjärde svensk, 24 procent, läser en dagstidning på nätet varje dag.

Källa: Svenskarna och internet 2013 (SE) “

DN 30 jan 2014 :Ny rapport.

“Statens fibernät kan användas bättre”

“Staten sitter på stora fibertillgångar som kan utnyttjas bättre. I en ny rapport föreslås en sammanslagning av bland annat Trafikverket, Teracom och Svenska kraftnäts nätverk. – Man har ingen tydlig strategi från staten hur tillgången ska erbjudas marknaden, säger konsulten Jonas Marklund. “

“Regeringen har satt upp ett mål för bredbandsuppkopplingen i Sverige som säger att alla hushåll och företag ska minst ha 100 Mbit per sekund 2020 i accessnätet – den sista delen av näten till våra bostäder och kontor. Behovet av snabba nätverk kommer öka i takt med ökat antal strömmade tjänster och att i stort sett alla samhällsfunktioner sköts via nätet.

Konsultfirman Deloitte har på uppdrag av Sveriges Kommuner och landsting (SKL) gjort en studie som visar att det finns kapacitet i flera statliga aktörers nätverk som kan användas bättre.

– Staten har stora infrastrukturtillgångar, och det som är riktigt intressant är fibertillgången, säger Jonas Malmlund, utredare på Deloitte.

Problemet är, menar Jonas Malmlund, att olika offentliga aktörer inte är samordnade. De förfogar tillsammans över så kallad svartfiber – direkttillgång till själva fibern. Dels säljer verken och bolagen utrymmet till andra aktörer, dels används nätet för egna tjänster.

– Lite hanteras av Trafikverket, Svenska kraftnät och Teracom. Vattenfall har också lite och för dessa verk och bolagen är detta en andrahandsuppgift. Man har ingen tydlig strategi från staten för hur denna tillgång ska erbjudas marknaden, säger Jonas Malmlund.

– Det skulle gå att slå ihop dessa fibertillgångar.

Vad är fördelarna?

– Det skulle öka konkurrensen och ge en öppen operatörsneutral fiberstruktur. I dag kan en nätägare konkurrera med sina kunder i sitt eget nät, säger Jonas Malmlund.

Enkelt förklarat är det som om en lastbilsspeditör skulle äga en väg och samtidigt upplåta vissa delar av vägen till sina konkurrenter. På samma sätt upplåter Telia Sonera sitt nät för sina konkurrenter.

Ett stort offentligt nätverk där kommunerna, de statliga verken och bolagen knyts samman skulle innebära en stor samhällsnytta, tror Jonas Malmlund.

– Det offentliga ägandet av fiber är massivt och utifrån det perspektivet borde man ha en gemensam strategi, säger han.

Mikael Bondesson mikael.bondesson@dn.se “

DN 30 jan 2014 : Samhällsutvecklingen.

“Gud och Mammon är inga bra förebilder”

“I Rapport fick jag se en syrisk man som hade fått båda sina ben bortsprängda. På en klinik hade han fått två proteser. Med hjälp av räcken försökte han lära sig att gå. Som förklaring till sitt öde sade han: ”Gud ville det”.

Först blev jag förbannad, sedan mycket beklämd. Vad är det för Gud han talar om? Är det hinduernas Shiva, Allah eller Jesus farsa?

Religiösa föreställningar förhindrar ett rationellt tänkande. Så har det varit genom århundradena men nu lever vi på 2000-talet.

Den iranska revolutionen startades av politiskt medvetna arbetare och studenter. De blev våldtagna av ayatolla Khomeini och med religionen som stöd har prästerskapet upprättat en total diktatur.

Den arabiska våren inleddes av sekulära politiska rörelser i Tunisien och Egypten. Det muslimska brödraskapet tog med sina organisationer över. I Tunisien har vänsterpolitiker mördats och i Egypten är man tillbaka på ruta ett med en solid militärdiktatur. George W Bush sade sig ha Gud på sin sida då han startade det olagliga kriget mot Irak. Experter på folkrätt och krigsförbrytelser anser att Bush och Blair skulle ha ställts inför rätta vid krigsbrottsdomstolen i Haag.

Eftersom Gud stödde Bush och Blair borde han också stå inför skranket i denna domstol.

När de pakistanska talibanerna i sina koranskolor kommer till slutsatsen man ska skjuta en 14-årig flicka i huvudet för att hon vill gå i skolan hänvisar man till Allahs vilja.

Det är faktiskt så att mänsklig ondska allt mer hänvisar till Guds vilja. Religionerna utgör i dag de största hindren för en fri och rättvis värld.

Vi behöver en ny upplysningstid för att skingra och motarbeta de mörka krafterna.

Varken Gud eller Mammon är de förebilder som behövs i dagens värld.

Hans Skagerlind “

DN 31 jan 2014 : IT-studenter tipsar om hur vi undviker stress

”Min generation är helstörd”

“Elin Bylin tillhör den första ”helstörda” generationen, säger hon. Och det är inget fel med det, bara man vet om det. Tillsammans med andra studenter startade hon ett projekt för att hjälpa oss hantera all digital information. “

“Elin Bylin, som är 28 år, arbetar med kommunikation och information på landstinget i Uppsala län. Hon brukar stänga av datorn en timme innan hon går och lägger sig och ibland ”glömmer” hon mobilen när hon går hemifrån. För henne är det ett medvetet val hur hon lever sitt digitala liv, hon vill vara en smart och sund internetanvändare.

– Jag tillhör den första helstörda generationen, och har mer och mer insett hur viktigt det är att vara avkopplad med jämna mellanrum för att kunna leva uppkopplat. Den moderna människan kommer att vara störd, det måste vi förhålla oss till.

För tre år sedan skapade Elin Bylin och sju andra studenter som gick informatörsprogrammet på Linnéuniversitetet i Växjö en hemsida med namnet ”Vi är störda”. Ambitionen var att öka medvetenheten om fenomenet informationsöverflöd och dess konsekvenser, samt att samla råd om hur den information som dagligen sköljer över oss i dag kan sorteras och hanteras.

– Vi som startade projektet är själva en del av IT-generationen, och upptäckte att vi kände oss störda av att hela tiden vara uppkopplade och nåbara. Därför ville vi hjälpa oss själva – och även andra – att hantera informationsöverflödet på internet.

– Vår vision med projektet var att etablera uttrycket ”vi är störda” i bemärkelsen att vi är en it-störd generation. Vi vill att störd ska vara något positivt. Vi ska inte sluta vara störda, vi ska i stället vara stolta över att kunna hantera det som stör oss. Alla ska våga erkänna: Vi är störda!

Elin säger att vi nog bara är i början av den digitala revolutionen. Hon tycker att projektet ”Vi är störda” är ännu mer aktuellt i dag än när det presenterades. Utvecklingen går så rasande fort, säger hon. Sociala medier, appar ... den digitala världen växer explosionsartat.

– Jag är ingen teknikmotståndare. Vi måste vara med på tåget och använda Facebook, Twitter, appar och innovationer som vi ännu inte vet något om. Vi kommer att vara störda och ska också vara det – men vi måste lära oss att använda all ny teknik på rätt sätt för att inte bli stressade.

Elin Bylin är född och uppvuxen i Örnsköldsvik. Efter gymnasiet läste hon till svensklärare, men bytte spår och började på informatörsprogrammet. Hon har varit webbkoordinator i Botkyrka kommun, och arbetar i dag med hemsidan, sociala medier och intranätet på landstinget i Uppsala.

Elin har fortfarande kontakt med studiekamraterna från Växjö som var med om att skapa hemsidan ”Vi är störda”. Alla arbetar i dag med information i någon form. Hemsidan finns kvar på nätet och innehåller en rad tips för den som vill undvika att bli informationsstressad.

Begreppet stress har sitt ursprung i det engelska språket och kan översättas med tryck eller spänning. Från början sysslade forskarna med den fysiska stressen, men i dag talar man allt oftare om psykisk stress och i allt större utsträckning även om informationsstress.

– Intresset för den här frågan är fortfarande stort. Jag märker att många talar om den runt fikaborden och i vänkretsen. Den äldre generationen

kan känna att de blir stressade av att inte hänga med i allt det nya. Många vet kanske inte vad Instagram är för något, till exempel, eller vad deras barn gör på nätet. Yngre kan känna att de nästan blivit internetberoende.

De sista åren i grundskolan var Elin ute på Lunarstorm och hon chattade även i andra sociala grupper. I gymnasiet fick hon sin första mobiltelefon.

Elin Bylin tror att många fortfarande är ovana att hantera det digitala informationsöverflödet. Till viss del kan det förklara stressen en del upplever när de får för mycket information – eller när de inte har kollat mejlen på länge, eller inte fått tillräckligt många ”gillar” på Facebook.

– Jag har ännu inte hittat någon forskning som visar att människan är biologiskt anpassad till att vara uppkopplad och tillgänglig tjugofyra timmar om dygnet. Snarare finns det många rön om att vi måste ha pauser med jämna mellanrum för att vara kreativa och må bra.

Själv har Elin Bylin försökt skapa en strategi för hur hon ska använda internet och sin mobiltelefon. Ofta när hon är ute och promenerar eller går ut för att handla lämnar hon sin smarta telefon hemma.

– Den som vill mig något kan ju lämna ett meddelande så ringer jag upp. Jag är också måttligt uppkopplad. Jag använder inte Facebook särskilt mycket, Instagram ibland och är nyfiken på vad som händer på Twitter. Under julledigheterna tog jag bort alla appar för att jag ville ha en ”digital paus.”

– Bejaka den nya tekniken – men låt den inte ta makten över ditt liv.

Thomas Lerner thomas.lerner@dn.se “

“**Du digitala nya värld. Del 4**
Uppkopplad, nedkopplad eller avkopplad? Datorer och smarta telefoner har blivit en självklar del av vår vardag. Hur påverkar det vårt liv? I några artiklar skildrar vi IT-samhällets fördelar och fasor.

Elin Bylin
Ålder: 28 år. **Familj:** Sambo. **Bor:** Stockholm. **Gör:** Arbetar med kommunikation i landstinget i Uppsala län. **Bakgrund:** Svensklärarstudier och kandidatexamen i medie- och kommunikationsvetenskap. Projektledare för viarstorda.se, en sida om informationsöverflöd på internet och hur man kan hantera det.

Bli medveten – må bättre
Några konkreta tips på hur internetanvändandet kan struktureras:

Det går att filtrera bort information på Facebook. Klickar du på Konto – Kontoinställningar – Händelser. Välj vilka händelser du vill bli informerad om. Genom att klicka på krysset i högra hörnet på någons statusuppdatering kan du även välja att dölja det enskilda inlägget eller alla inlägg från den personen.

Det finns många hemsidor som kan hjälpa dig att sortera mejlen, samla dina internetkonton på ett ställe och spärra popup-fönster i din webbläsare. Tänk på att datorer och webbläsare fungerar olika.

Låt hjärnan slappna av. Använd inte dator, mobil eller tv en timme innan du går och lägger dig.

Kolla inte din e-post om du inte väntar på ett viktigt mejl.

Kolla inte jobbmejlen hemma.

Våga vara ostörd.

Källa: www.viarstorda.se “

DN 1 feb 2014 :

“Emanuel Karlsten: Lanseringen av Lexbase var ett brandlarm”

“Sajten Lexbase levde i tre dagar. Trots det kan den förändra en av våra samhällspelare i grunden.

Jag gissar att det från början kändes som en ganska enkel, kanske given, idé hos grundarna. De begärde ut miljontals domar från svenska tingsrätter för en administrativ kostnad på runt 900 000 kronor. Det var det värt. Snart skulle de lägga alla domar i en databas, göra dem sökbara på nätet så att namn och adresser på dömda enkelt skulle hittas för den som vill. Sök på din gata, se om grannen är brottsling. Vill du se vad domen handlar om? Då får du betala en slant.

Egentligen gjorde Lexbase inget olagligt. Sverige har redan en offentlighetsprincip där alla domar finns tillgängliga för medborgare. Men det har varit krångligt att nå dem. Lexbase gjorde vad en modern myndighet kanske borde ha gjort för länge sedan: Digitaliserade offentlighetsprincipen. Gjorde den tillgänglig – ”demokratisk”, enligt Lexbase själva.

Det finns förstås tusen problem med Lexbase. Sajten är ett hafsverk. Ett cyniskt försök att tjäna pengar och ett tekniskt skämt. Under sin korta levnadstid publicerade sajten bland annat felaktiga uppgifter som pekade ut oskyldiga som dömda. Tre dagar efter lansering hade sajten hunnit bli både hackad och nedstängd. Det var nog lika bra.

I efterhand är den närmast unisont fördömd av etablissemanget. Myndigheter menar att grundlagen måste ändras för att förhindra att något liknande händer igen, jurister pekar ut tillgängligheten som ”stötande”.

Är det så enkelt? Låt oss för en stund bortse från Lexbase ruttna försök och i stället diskutera grundidén.

Offentlighetsprincipen finns till för att medborgare ska få inblick i myndigheter, minimera risken för rättsröta genom att fler kan bevaka.

Är det då ”stötande” när offentlighetsprincipen blir mer tillgänglig för offentligheten? Om tillgängligheten även tidigare har funnits kan det väl inte bli integritetskränkande först när det är lättare för svensken att nyttja den? Det låter helt bisarrt. Är det i så fall skälet till att myndigheter inte anpassat sig till den digitala utvecklingen – det krångliga i att begära ut dokument har fungerat som säkerhetsspärr?

Har integritetens försvar i offentlighetsprincipen varit människans lathet?

De flesta av oss har antagligen aldrig nyttjat offentlighetsprincipen, men kanske skulle vi göra det om det var lika enkelt som en googling. Vad innebär det i så fall? Fler som hjälper till att granska rättsväsendet? Fler som kommer över och sprider namnen på de som förekommer i domslut?

Offentlighetsprincipen har funnits i Sveriges grundlag sedan 1766. Det vore på ett sätt inte konstigt om den var föråldrad, men det vore däremot konstigt att den skulle falla som korthus bara för att den börjar användas av fler.

Antingen har offentlighetsprincipen i grunden alltid varit fel, en tickande bomb som väntat på att explodera i ansiktet på medborgarens integritet. Eller så handlar allt om en balansgång mellan öppenhet och integritet som behöver hitta nya balanspunkter i en digital tid.

Det Lexbase visat med sin katastrofala lansering är att den digitala värld som byggts upp omkring oss inte kommer att vänta på att vi blir redo, utan svepa med oss i förändring. Fler kommer att bli delaktiga i att sprida information, fler kommer att försöka slå mynt och fler kommer att missbruka våra lagar.

Lexbase var ett brandlarm. Snart kommer eldstormen.

Då vill det till att vi är överens om vilka värden vi tycker att vår grundlag har och var gränsen mellan öppenhet och integritet går.

Emanuel Karlsten journalist, föreläsare och konsult inom digitala medier. “

17 Jobb.

(Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)

Första delen: Socialdemokraternas drygt 40 sidor långa utredning om jobb.

Avskrift av Socialdemokraterna rapport 18 feb 2014:

Sätt Europa i arbete! Åtgärdsprogram för fler och bättre jobb i Sverige och övriga EU

Innehållsförteckning

Inledning..... 3

1. Första hjälpen .....
1.1 Gör jobben till prio ett 5
1.2 Sätt fart på de aktiva arbetsmarknadsinsatserna 6
1.3 Balansera de ensidiga åtstramningarna..... 8
1.4 Hejda angreppen på fackliga fri- och rättigheter 9
1.5 Förhindra en social katastrof..... 9

2. Strategiska utmaningar..... 11
2.1 Makroekonomi 11
2.2 Vacklande konkurrenskraft.....13
2.3 Åldrande befolkning 21
2.4 Oschyssta spelregler.....24
2.5 Ungas utsatthet 29
2.6 Bristande jämställdhet.....33

3. Strategiska satsningar 35
1. Skapa Plus-kommission för bättre användning av EU-apparaten ..35
2. Stärk utbildningslinjen 37
3. Ställ krav på investeringsplan.....39
4. Förbättra tillgänglighet och kvalitet i barnomsorgen 39
5. Ta fram ny och starkare arbetsmiljöstrategi 40
6. Utveckla arbetsmiljöarbetet i de mindre företagen 41
7. Inrätta socialt protokoll 42
8. Skapa Labour Rights Agency.....42
9. Begränsa staplandet av visstidsanställningar.....43
10. Stoppa den oseriösa konkurrensen.....43
11. Inför ungdomsgarantin på riktigt.....44
12. Utveckla lärlingsprogram 45
13. Stimulera EU-mobilitet 46
14. Bekämpa diskriminering av föräldrar 47
15. Kvotera bolagsstyrelser 48
Referenser 49

Inledning

Europa är inne i en akut jobbkris. Efter att jobbfrågan misskötts under en följd av år är situationen nu i många avseenden värre än någonsin.

Läget är allvarligt…

Allvaret i detta får inte underskattas. Det finns nog inget som förstör så mycket för individen och samhället som växande arbetslöshet. Att ha ett bra jobb är inte bara en ekonomisk trygghet, utan även det nav som mycket av tillvaron kretsar kring. Arbetet är avgörande för välmående och personlig utveckling. Arbetslöshet förstör självbilden och gröper ur självförtroendet. När alltfler förlorar jobbet och fastnar utan arbete blir effekterna därför förödande. Hopplöshet, ohälsa och sociala problem breder ut sig. Värst är det ofta för unga. Längre perioder av arbetslöshet i ung ålder ökar risken för att hamna snett socialt och blir inte sällan en hämsko som följer med genom yrkeslivet. Att flera länder i Europa nu är på väg att ”förlora” en ungdomsgeneration är minst sagt oroväckande.

I förlängningen blir ett samhälle där hög arbetslöshet tillåts bita sig fast mycket bräckligt. En farlig grogrund skapas för olika former av

främlingsfientlighet och extremism. De historiska erfarenheterna i detta avseende är skrämmande. I slutändan handlar insatser mot arbetslösheten därför inte bara om jobben i sig, utan även om att försvara demokrati och grundläggande rättigheter.

En summering av jobbsituationen ger en mörk bild. I december 2013 var 26,2 miljoner arbetslösa inom EU. Det gav en arbetslöshet på 10,7 procent. 5,5 miljoner ungdomar gick arbetslösa, vilket motsvarade en ungdomsarbetslöshet på 23,2 procent. I Sverige är läget klart sämre än det borde vara. Trots att svensk ekonomi klarat sig relativt väl ligger arbetslösheten på 8,0 procent. Det är högre än i naturliga jämförelseländer som Danmark, Tyskland, Österrike ochNederländerna. Ungdomsarbetslösheten har stigit till hela 22,6 procent, vilket är i nivå med EUsnittet och långt sämre än i jämförelseländerna.1

Dessutom har de negativa mönstren etsat sig fast. Andra kvartalet 2013 hade 12,5 miljoner EU-medborgare varit arbetslösa över ett år – nästan en fördubbling sedan 2008.2 En stor del av de arbetslösa har alltså fastnat i långvarig passivitet. I Sverige har drygt 70 000 personer varit utan arbete i mer än två år, vilket nästan är en tredubbling sedan 2007.3 Över 35 000 unga har varit utan arbete i mer än 6 månader.4 Därtill har förhållandena i övrigt på arbetsmarknaden förvärrats. I de ekonomiskt svagaste länderna har löner sänkts, kollektivavtal brutits sönder och parterna blockerats. I stora delar av Europa har den individuella tryggheten urholkats genom att arbetslöshetsförsäkringen försvagats och de osäkra anställningsformerna blivit vanligare. I alltfler branscher har oseriöst företagande satt negativ press på löner och villkor. Dessa trender finns till stor del även i Sverige.

…men inte på något sätt hopplöst

Samtidigt är det mycket viktigt att inte heller underskatta möjligheterna att göra något åt problemen. Europa kan så mycket bättre. Med en annan jobbpolitik än den som nu förs skulle arbetslösheten snabbt, ordentligt och permanent kunna pressas tillbaka. Jobbkrisen har till viss del sin grund i 2008 års finanskrasch, men är också till stor del resultatet av en högerpolitik som i efterdyningarna av kraschen satt jobbfrågan på undantag. De högerledda regeringar som styrt stora delar av Europa har valt att passivt se på när arbetslösheten skjutit i höjden och har aktivt utnyttjat den bistra ekonomin till att pressa tillbaka såväl fackföreningar som individuella arbetstagare. Denna destruktiva agenda måste nu brytas.

En ny jobbpolitik måste till

Vi vill i stället se en positiv, offensiv och framåtsyftande politik för fler och bättre jobb. Syftet med denna rapport är att beskriva huvuddragen i den politiken. Vi utgår från fyra grundprinciper:

1) Ambitionsnivån måste vara hög. Det centrala riktmärket ska vara full sysselsättning. I hela Europa måste arbetslösheten – och särskilt ungdomsarbetslösheten – sänkas rejält. För Sverige har vi socialdemokrater ett
skarpt mål. Till år 2020 ska antalet personer som arbetar och antalet arbetade timmar öka så mycket att Sverige då har lägst arbetslöshet i EU. Det är inte rimligt att Sverige, med stabila arbetsmarknadsstrukturer och en historia av låg arbetslöshet, ska prestera sämre än något

1 Eurostat 2014.
2 European Commission 2013f, 3.
3 Arbetsförmedlingen, månadsstatistik, 16-64 år, www.arbetsförmedlingen.se.
4 Arbetsförmedlingen, månadsstatistik december 2013, 18-24 år, www.arbetsformedlingen.se.

annat EU-land. För ungdomar vill vi införa en skarp garanti i Sverige. Alla arbetslösa unga ska senast inom 90 dagar erbjudas jobb, lärlingsplats, praktik eller utbildning. Ingen ska behöva gå passiv längre än så.

2) Sverige ska se till att få så mycket ut av EU-samarbetet som möjligt. Sverige är ett extremt exportberoende land där ca 58 procent av varuexporten går till EUländerna och sammanlagt ca 74 procent går till Europa.5 Hur EU utvecklas har därmed direkt inverkan på de svenska jobben. Därför är det viktigt att aktivt försöka driva den europeiska politiken i rätt riktning. Därtill finns det i Sverige brister som behöver åtgärdas när det gäller att fullt ut utnyttja möjligheterna inom EU:s strategier, fonder och program.

3) Jobbpolitiken måste hållas ihop. Åtgärder på europeisk och svensk nivå – liksom på regional och lokal nivå – måste koordineras så att de förstärker varandra. Det kräver ett sammanhållet synsätt och ett samordnat arbete på alla nivåer. I Sverige har EU-politiken traditionellt placerats i ett eget fack vid sidan av den nationella politiken. Den modellen är föråldrad.

4) Jobbpolitiken måste vara stark på både efterfråge- och utbudssidan. Förutsättningarna för företagande och innovationer måste vara så goda att nya arbetstillfällen hela tiden genereras. På samma gång måste utbildningssystemet och den aktiva arbetsmarknadspolitiken göra det möjligt för människor att ta de jobb som växer fram. Inte minst behöver de arbetslösa rustas med den kompetens som eventuellt saknas.

5 SCB 2014-01-08, Utrikeshandel med varor. Export och import fördelade på världsdelar. Januari–oktober 2013, www.scb.se.

Rapporten har tre delar. I ett inledande ”första hjälpen”-avsnitt identifierar vi de akuta insatser som behövs för att snabbt få jobbkrisen under någorlunda kontroll. I det andra avsnittet analyserar vi de centrala strategiska utmaningar som jobbpolitiken nu står inför. Avslutningsvis presenterar vi i ett både brett och skarpt åtgärdsprogram de satsningar som vi anser måste till för att dessa utmaningar ska kunna mötas på ett effektivt sätt.

1. Första hjälpen

Till att börja med krävs ett antal snabbinsatser för att hindra att utvecklingen helt spårar ur. Att låta arbetslösheten ligga kvar på skyhöga nivåer är farligt. De negativa spiralerna måste brytas. Värst däran är de ekonomiskt mest pressade länderna i Sydeuropa, men problemen är allvarliga även i många andra medlemsstater.

1.1 Gör jobben till prio ett

Den första snabbinsatsen är att sätta jobben högst upp på agendan. Där finns den inte i nuläget. I Sverige och större delen av Europa för högerledda regeringar ett slags icke-kamp mot arbetslösheten. De talar vackert om jobbsatsningar, men lägger ansträngningar och resurser någon helt annanstans.

På EU-nivån har högermajoriteten i rådet sugit luften ur de jobb- och tillväxtinitiativ som lanserats genom att vägra tillföra meningsfulla resurser. Det gäller bl a EU 2020- strategin, pakten för tillväxt och jobb från 2012 samt de senaste initiativen mot ungdomsarbetslöshet. I medlemsländerna har alltför lite gjorts för att stimulera efterfrågan på arbetskraft. I stället har nedskärningar riktats mot områden som är avgörande för en fungerande arbetsmarknad: välfärd, utbildning, arbetslöshetsförsäkring och aktiv arbetsmarknadspolitik. Där det funnits budgetutrymme har det ofta bränts på skattesänkningar utan

positiva – eller med endast mycket svaga – jobbeffekter. Detta har den svenska regeringen excellerat i. Jobbeffekterna av de långt över 100 miljarder kr i skattesänkningar som genomförts sedan 2006 är högst oklara. Vartenda jobb som eventuellt kan ha genererats har kostat väldigt mycket. I realiteten har fokus inte legat på jobben, utan på skattesänkningarna som sådana.6

I stället för att prioritera jobben har högerlinjen varit att försöka skapa acceptans för skyhög arbetslöshet. I EU-perspektivet har arbetslöshetssiffror på över 10 procent beskrivits som naturliga och ungdomsarbetslösheten har framställts som en obändig naturkraft. I Sverige definierade nuvarande regeringspartier år 2006 sex procent som skadlig massarbetslöshet. Nu talas det aldrig i sådana ordalag trots en arbetslöshet på långt högre nivåer.

För oss är detta oacceptabelt. Dels måste jobben vara den solklara förstaprioriteringen. Satsningarna inom jobbpolitiken måste gå före annat. Dels är det en självklarhet att arbetslösheten kan pressas ner. Att flera EU-länder lyckats med detta och nu ligger på relativt låga nivåer är ett av många bevis.7 Till skillnad från högern vill vi socialdemokrater aktivt använda politiken och politikens möjligheter för att bekämpa arbetslösheten.

1.2 Sätt fart på de aktiva arbetsmarknadsinsatserna

Det är lätt att tro att det skulle råda brist på lediga jobb i Europa. Så är inte fallet. Samtidigt som katastrofalt många går arbetslösa har ett stort antal arbetsgivare svårt att hitta rätt arbetskraft.

Inom EU har vakanserna på arbetsmarknaden ökat till en hög nivå medan de arbetssökande blivit fler än någonsin. Totalt finns det om kring 1,9 miljoner lediga jobb. Matchningen haltar alltså betänkligt.8

För svensk del låg vakanserna i förhållande till arbetskraften år 2012 på ungefär samma nivå som 2007/2008. Arbetslösheten var dock 1,5 procentenheter högre. Detta betyder att matchningen försämrats markant. Försämringen motsvarar i storleksordningen 80 000 arbetstillfällen.9 Många svenska företag vittnar också om problem i rekryteringen. Omkring vart femte rekryteringsförsök misslyckas.10 En lösning på problemet är att satsa rejält på aktiv arbetsmarknadspolitik och reguljär utbildning:

– Utbyggd arbetsmarknadsutbildning och förstärkta förmedlingsinsatser är effektiva verktyg för att göra de arbetssökande redo att ta de jobb som finns. Till exempel råder det i flera industriyrken en arbetskraftsbrist som skulle kunna mötas genom att arbetslösa erbjuds specialdesignade 3-12-månadersutbildningar. Trots det kraftigt ökade

---

6 I teorin skulle en skattereduktion som jobbskatteavdraget under vissa förutsättningar kunna främjasysselsättningen. IFAU konstaterar dock att det är svårt att avgöra om det svenska jobbskatteavdraget haft nägrapositiva sysselsättningseffekter (Edmark et al 2012). Avdraget kostar omkring 60-80 miljarder kr per år. När det gäller sänkningarna av arbetsgivaravgifterna för unga och restaurangmomsen – med en sammanlagd kostnad på ca 20 miljarder årligen – är jobbeffekterna i bästa fall väldigt små. Se vidare s 29. Beträffande den sänkta bolagsskatten – med en årskostnad på runt 15 miljarder kr som delvis lånefinansierats – har regeringen primärt talat om internationell skattekonkurrens och endast indirekt kopplat till de svenska jobben. Utöver detta har även andra skattesänkningar genomförts.
7 Trots den mycket höga generella arbetslösheten inom EU klarar sig vissa medlemsstater relativt väl. Tyskland (5,1%), Österrike (4,9%), Nederländerna (7,0%) och Danmark (6,9%) hör till de länder som ligger på nivåer klart under den svenska (8,0%). Vad gäller ungdomsarbetslösheten har 10 EU-länder för tillfället lägre siffror änSverige. (Eurostat 2014).
8 European Commission 2013g, 12.

behovet har den aktiva arbetsmarknadspolitiken försvagats på många håll i Europa – särskilt sett till de resurser som satsas per arbetslös.11 I Sverige har nedskärningar genomförts samtidigt som antalet arbetslösa ökat. Inte minst har arbetsmarknadsutbildningen bantats.12

– En ordentlig förstärkning av den reguljära utbildningen – högskola, folkhögskola, yrkeshögskola, komvux och yrkesvux – är viktig både för snabba kompetenshöjningar med sikte på specifika vakanser och för mer grundlig kunskapsbyggnad i syfte att stärka jobbchanserna på lite sikt. Även här har ett flertal EU-länder skurit ner.13 I Sverige har regeringen bidragit till att antalet studieplatser generellt har sjunkit. Regeringen har skurit ned på platserna på universitet och högskolor. Dessa platser har från 2006 minskat i förhållande till antalet 19–24-åringar. 2011-2013 har drygt 16 000 platser tagits bort och för perioden 2011-2017 är prognosen en sammanlagt minskning med över 26 000 platser.14 Detta i ett skede när allt fler söker sig till den högre utbildningen. Samtidigt som intresset och söktrycket ökat har studiemöjligheterna blivit färre.15 Många unga som vill och är behöriga att studera får nej och tvingas i stället in iarbetslöshet.

Med denna lösning skulle matchningen snabbt kunna förbättras. Det finns en tydlig potential att med relativt enkla medel fylla en stor del av de befintliga vakanserna.

På EU-nivån bör de aktiva arbetsmarknadsinsatserna prioriteras i de rekommendationer som riktas till medlemsstaterna i koordineringen av den nationella ekonomiska politiken inom ramen för den europeiska planeringsterminen.16 Nödlånsländerna bör ges större utrymme för sådana insatser i sina anpassningsprogram.17 I Sverige måste arbetsmarknadsutbildningen utökas. Regeringen måste även ge Arbetsförmedlingen friare tyglar att tillsammans med arbetsgivare och utbildningsanordnare göra ett bra jobb. Den klåfingriga toppstyrningen är kvävande. Regeringen håller Arbetsförmedlingen i så strama byråkratiska tyglar att flera miljarder per år – som kunnat gå till att stärka matchningen – inte kan användas utan måste skickas tillbaka till statskassan. Samtidigt behöver många fler platser skapas i alla delar av det reguljära utbildningssystemet.

---

9 Riksdagens utredningstjänst 2013.
10 Svenskt Näringsliv 2012.
11 European Commission 2012a, 14.
12 Utgifterna för den aktiva arbetsmarknadspolitiken i Sverige minskade från 1,23% av BNP år 2006 till 1,09% av BNP år 2011. Utgifterna för arbetsmarknadsutbildning minskade från 0,21% av BNP år 2006 till 0,08% av BNP år 2011. (OECD 2014-01-08, Statistics, Labour Market Policies, Public expenditure and participant stocks on LMP: Public expenditure of LMP by main categories, “Active measures”, “Training”, www.oecd.org/statistics). Antalet deltagare i Arbetsförmedlingens program för arbetsmarknadsutbildning har minskat från ca 11 000 år 2006 till knappt 6000 i december 2013. (Arbetsförmedlingen 2012, 19. Arbetsförmedlingen, månadsstatistik december 2013, www.arbetsformedlingen.se).
13 European Commission 2012d, 11f. European Commission 2013c, 32ff, European Commission 2013f, 9.
14 Utbildningsdepartementet (Lars Olof Mikaelsson, uoh-enheten) genom Riksdagens utredningstjänst.
Underlaget för år 2013-2017 är hämtat från lärosätenas prognoser april 2013. Källa för år 2011-2012 UK-ämbetet.
Sammanställt av Kristina Persdotter, Socialdemokraterna.
15 Universitets- och högskolerådet 2013.

1.3 Balansera de ensidiga åtstramningarna

De ensidiga åtstramningar som EU-kommissionen och högerledda regeringar drivit igenom under de ekonomiska krisåren har slagit fel. Detta har inte minst varit förödande för jobben. Åtstramningspolitiken måste därför ersättas av en mer balanserad besparingslinje. På senare tid har vissa steg tagits åt det mer balanserade hållet. Denna rörelse, som gjort det ekonomiska läget något ljusare, måste fullföljas.

De allra flesta ekonomer avfärdar nu de enögda åtstramningarna. Det definitiva raset för förespråkarna blev den IMF-analys som visade att de gravt underskattat de negativa tillväxteffekterna av drastiska nedskärningar i flera länder samtidigt mitt i en ekonomisk kris. Genom att sänka efterfrågan, minska skatteintäkterna och höja arbetslöshetsutgifterna har de alltför forcerade åtstramningarna gjort det svårare att sanera statsfinanserna och få ekonomin på fötter i bl a Grekland, Spanien och Portugal. Krisutvecklingen har i stället bara blivit längre och djupare.18 Detta har inneburit att fler arbetstillfällen förlorats och färre tillkommit än vad som hade varit fallet med en klokare politik.

I stället behövs en mer balanserad policy-mix där välplanerade och rättvist fördelade besparingar kombineras med aktiva arbetsmarknadsinsatser samt framåtsyftande investeringar i bl a utbildning, forskning, infrastruktur, välfärd och miljö. Grunden måste alltid vara ordning och reda i ekonomin. Därför är det bra att koordineringen av EU-ländernas ekonomiska politik har intensifierats. Inom euroom-rådet har regelverket gjorts särskilt tydligt. Det är också bra att finanssektorn har stabiliserats genom en EU-process där tillsyn och regleringar genomgående har förstärkts.Balansen i politiken har dock ödelagts av att EU-kommissionen med starkt stöd från högerhåll tvingat fram mycket större och snabbare nedskärningar än vad reglerna föreskrivit. Tvärbantandet har förlamat ekonomin, raderat ut viktiga investeringar och i förlängningen blivit kontraproduktivt. Det är nu nödvändigt att återställa balansen mellan besparingar och investe-ringar. Annars kommer jobbförstörelsen att rulla på och jobbskapandet att gå på tomgång i flera år till.

Beklämmande i sammanhanget är att den svenska regeringen – med populistiska undertoner – har hört till dem som mest ihärdigt krävt drastiska och enkelriktade nedskärningar särskilt i nödlånsländerna. Detta har inte bara försämrat den ekonomiska utvecklingen, utan har även bidragit till att dämpa efterfrågan på svenska exportprodukter – med negativa konsekvenser för jobben i Sverige.

---

16 Planeringsterminen går ut på att varje vår i en gemensam europeisk procedur koordinera de nationella budgetprocesserna. Senast i januari gör EU-kommissionen en övergripande analys av ekonomin i Europa. Analysen godkänns – efter eventuella justeringar – i mars av Europeiska Rådet. Utifrån bl a den analysen färdigställer medlemsländerna i april sina stabilitets- eller konvergensprogram (om hur de ska arbeta för att nå målen i Stabilitets- och tillväxtpakten) samt sina nationella reformprogram (om hur de skall jobba med EU 2020- strategin). Kommissionen granskar dessa program och presenterar i månadsskiftet maj/juni ett utkast till rekommendationer för varje medlemsland. Skrivningarna i rekommendationerna förhandlas därefter mellan medlemsländerna och kommissionen i syfte att godkännas av Europeiska Rådet i slutet av juni och formellt antas av rådet i juli. Tanken är därefter att rekommendationerna ska vägleda medlemsstaterna när de under hösten gör klart sina nationella budgetar.

17 Anpassningsprogrammen sköts av en trojka bestående av EU-kommissionen, ECB och IMF. I denna rapport riktas fokus för enkelhetens skull på EU-kommissionens agerande i sammanhanget. Kommissionen har det huvudsakliga ansvaret för att driva igenom politiken och är också den av aktörerna som direkt kan påverkas genom kontinuerliga politiska beslut inom EU (till skillnad från den oberoende ECB och den globala IMF).

18 IMF 2012, 41ff. Blanchard & Leigh 2013.

1.4 Hejda angreppen på fackliga fri- och rättigheter

Angreppen på de fackliga fri- och rättigheterna har under krisåren varit många. Från EU-nivån har EU-kommissionen, med stöd av högermajoriteten i rådet, gjort en rad allvarliga övertramp. I utpressningsliknande manövrar inom nödlånsländernas anpassningsprogram har lägstalöner sänkts, kollektivavtalsstrukturer trasats sönder och fackföreningar uteslutits från förhandlingar. Kommissionen har även tagit ovanorna från anpassningsprogrammen vidare till andra sammanhang. Exempelvis har kommissionen i den europeiska planeringsterminen flera gånger överskridit sina befogenheter genom att i rekommendationerna till medlemsstaterna försöka pressa fram förändrad nationell lönebildning. På den nationella nivån har flera regeringar – med hänvisning till att det skulle handla om särskilda krisåtgärder – stått för övertramp av liknande slag.19

Övertrampen är ett oskick som genast måste upphöra. Trotsandet av fundamentala fri- och rättigheter är helt oacceptabelt. När sådana värden naggas i kanten är man ute på ett farligt sluttande plan. I längden är detta ett hot även mot den svenska arbetsmarknadsmodellen. Om respekten för fri- och rättigheterna försvagas i Europa i stort kommer det förr eller senare att slå igenom även i Sverige.

1.5 Förhindra en social katastrof

Jobbkrisen har – i kombination med nedskärningar i offentliga stöd och verksamheter – slagit hårt mot de svagaste grupperna i samhället. Bland de hushåll inom EU som har de lägsta inkomsterna har de ekonomiska problemen förvärrats så mycket under de senaste åren att nästan vart fjärde hushåll nu uppger att de tvingas skuldsätta sig eller ta av sparpengar för att få vardagen att gå ihop.20 Fattigdomen har ökat. Inom EU 2020-strategin används fyra fattigdomsindikatorer. För samtliga pekar EU-trenden åt fel håll.21 Folkhälsan har försämrats. Inte minst har massarbetslösheten haft en negativ effekt på människors mentala välbefinnande. Bland annat har självmordsfrekvensen stigit i ett flertal medlemsstater.22 På flera håll är det berättigat att tala om en annalkande social katastrof.

De sociala problemen är mest akuta i nödlånsländerna. Med en arbetslöshet över 25 procent och en ungdomsarbetslöshet över 50 procent är Grekland och Spanien nog de länder där jobbkrisens sociala konsekvenser är mest långtgående. Situationen har dock försämrats på ett oroväckande sätt även i ett land som Sverige. För svensk del har kombinationen stigande arbetslöshet, försämrad a-kassa och urholkad sjukförsäkring gjort att en relativt stor grupp människor nu lever under mycket knappa förhållanden. Det har både blivit lättare att slås ut och svårare att ta sig tillbaka. Att barnbidraget urholkats har förstärkt problembilden i utsatta barnfamiljer.

Till saken hör att det när det gäller det sociala perspektivet är lätt att hamna i en ond cirkel. Allt tuffare villkor för de svagaste grupperna ger upphov till ökad ojämlikhet – vilket i sin tur tenderar att förvärra såväl de sociala som de hälsorelaterade problemen i samhället.23 Det är därför mycket viktigt att inte låta den destruktiva dynamiken spinna iväg.

Att förhindra att de sociala problemen eskalerar ytterligare handlar om att omedelbart göra hemläxan när det gäller jobben. De första hjälpeninsatser som

---

19 Clauwaert & Schömann 2012.
20 European Commission 2013a, 26.

redan nämnts vore en viktig start. Detta räcker dock inte. Det är även nödvändigt att göra den sociala dimensionen i politiken starkare. På EU-nivån har EUkommissionen – med stöd av högermajoriteten i rådet – i realiteten struntat i att ta sociala hänsyn i de krav och rekommendationer som de senaste åren riktats till nödlånsländerna och andra EU-länder med ansträngda statsfinanser. Detta har varken varit rimligt eller värdigt. Att det skett med den svenska regeringens goda minne har inte gjort saken bättre. Hela synsättet måste nu förändras. På EU-nivån har också arbetet mot fattigdom – en central del i EU 2020-strategin – mer eller mindre negligerats. Där behövs en ändrad attityd och rejäla krafttag. På den svenska nivån är att-göra-listan lång – med förbättringar av a-kassa och sjukförsäkring som givna huvudpunkter. En höjning av barnbidraget, som varit fryst på samma nivå sedan 2005, är ett mycket angeläget socialdemokratiskt förslag.

En mycket viktig faktor att ha med i beräkningen är att hög arbetslöshet och sociala missförhållanden är en grogrund för olika former av främlingsfientlighet, nationalism och extremism. Det är ofta ur sådana samhällsmiljöer som de farligaste politiska strömningarna växer fram. Att det nynazistiska partiet Gyllene gryning hastigt blivit en aktör i grekisk politik är en ingen slump, utan i stället en varningssignal som måste tas på stort allvar. Att ta tag i jobbfrågan handlar inte bara om jobben, utan i förlängningen också om att värna demokrati och mänskliga rättigheter.

21 Eurostat 2014-01-08, Europe 2020 indicators, www.ec.europa.eu/eurostat.
22 Stuckler et al 2011. Karanikolos et al 2013.
23 Se t ex Pickett & Wilkinson 2010.

2. Strategiska utmaningar

Låt oss därmed gå över från snabba första-hjälpen-ingripanden till mer strategiska överväganden. Vilka är de centrala utmaningar som Europa i det lite längre perspektivet står inför i jobbfrågan?

Figur 1 summerar fem strategiska utmaningar. Enligt vår bedömning är detta de huvudområden som behöver sättas i fokus. Det handlar om att analytiskt förstå och politiskt hantera en vacklande konkurrenskraft, en åldrande befolkning, oschyssta spelregler, ungas utsatthet och den bristande jämställdheten. Dessa utmaningar är inbakade i en makroekonomisk miljö som behöver styras så att det underlättar jobbskapande och arbetslöshetsbekämpning. Utmaningarna beskrivs här för tydlighets skull separat, men är i realiteten sammankopplade på flera sätt och överlappar delvis varandra.

Figur 1. Strategiska utmaningar i jobbpolitiken

2.1 Makroekonomi

Att den makroekonomiska miljön är viktig för jobben har blivit mycket tydligt underde ekonomiska krisåren. Att arbetslöshetssiffrorna skjutit i höjden är en konsekvens av misslyckandet både med den ekonomiska politiken och jobbpolitiken.

Flera problem måste lösas på det ekonomiska området. Eftersom krisutvecklingen rullar på och omedelbara åtgärder därför är nödvändiga har de viktigaste punkterna redan nämnts i första hjälpen-avsnittet.

För det första måste arbetet för att skapa ordning och reda fullföljas. I hanteringen av den nationella ekonomiska politiken är koordineringen medlemsstaterna emellan nu tätare än tidigare. Där bör samverkansformerna utvecklas så att de ger ett tydligare mervärde. Särskilt tät är samordningen inom euroområdet. På finansmarknaden är de involverade aktörerna skyldiga att ta mindre och samtidigt bättre kontrollerade risker samt att vara öppnare gentemot myndigheterna med vad de håller på med. För att förbättringarna verkligen ska få genomslag krävs dock att implementeringen blir noggrann och att efterlevnaden av regelverken inte successivt blir slappare när det gått några år. Just denna avmattningsrisk är det viktigt att vara uppmärksam på.

Vidare är det nu angeläget att definitivt fasa ut den enögda åtstramningspolitiken. Processen är redan igång. IMF har på basis av sina analyser bytt fot. EUkommissionen klamrar sig fast vid åtstramningsretoriken av prestigeskäl, men har i praktiken börjat avvika från åtstramningsdogmen. Flera högerledare – exempelvis den svenska finansministern – har gjort avbön efter att länge ha funnits i aggressiva åtstramningspositioner. De har helt enkelt inte kunnat försvara de teser som de tidigare sagt sig tro stenhårt på. Denna process måste nu fullföljas så att politiken får en rimlig balans och att balansen sedan kan upprätthållas i det långa perspektivet.

I själva verket är det slående vilket fatalt missgrepp åtstramningspolitiken varit. Siffrorna är anmärkningsvärda. I IMF-analyserna konstateras att åtstramningsivrarna för att räkna hem sin politik använt skattningar som utgått från att nedskärningar på 1 procent av BNP i snitt skulle ge BNP-minskningar på ca 0,5 procent. Facit har i stället blivit BNP-minskningar på ca 0,9-1,7 procent. Det har alltså rört sig om dramatiska felkalkyler.24 Tunnelseendet har varit totalt. Åtstramningsförespråkarna har vägrat omvärdera sina slutsatser trots att de hela tiden mötts med starka motargument – inte minst från socialdemokratiskt håll – och konkreta exempel som visat att de varit fel ute. Inte minst har utvecklingen i USA varit en skarp kontrast. I USA valde man 2008-2009 en mera balanserad politik med tydliga investe-ringsinslag och har därefter hållit den linjen. Resultaten har vida överträffat effekterna av åtstramningspolitiken i Europa – med klart högre tillväxt och en betydligt mer positiv trend på arbetsmarknaden.25

Som en tredje makroekonomisk poäng är det nu nödvändigt att i ett jobbperspektiv omdisponera det offentliga budget- och reformutrymmet. Jobbfokuset måste stärkas. Detta är ett arbete som till stor del

---

24 IMF 2012, 41ff. Blanchard & Leigh 2013.

25 Sedan djupdykningen på båda sidor av Atlanten 2009 har USA legat på tillväxtsiffror kring 2 procent medan
EU i stället gått ner i ännu en recession. 2009 - 2012 minskade arbetslösheten i USA från 9,3 till 8,1 procent. I EU
ökade den från 9,0 till 10,5 procent. (Eurostat 2014-01-08, Real GDP Growth Rate och Unemployment rate by sex and
age groups – annual average).

måste göras på nationell nivå, men som även behöver lyftas fram i den europeiska planeringsterminen.

Högern i Europa har hamnat fel. Tyngdvikten har lagts vid åtstramningar i ekonomisk svaga länder och skattesänkningar utan positiva jobbeffekter i de starkare. Detta har inneburit att det mesta som är viktigt för jobben har bantats ner: den aktiva arbetsmarknadspolitiken och a-kassan samt framtidsinriktade investeringar på utbildnings-, forsknings-, infrastruktur-, välfärds- och miljöområdet. Denna övergripande felallokering av resurser måste på både kort och lång sikt rättas till. Bara den som är nöjd med skyhöga arbetslöshetssiffror kan vara nöjd med hur prioriteringarna för tillfället ser ut.

2.2 Vacklande konkurrenskraft

Den första av de fem strategiska utmaningarna handlar om att se till att de europeiska företagen kan försvara och stärka sina positioner i konkurrensen på den globala marknaden. God konkurrensförmåga är avgörande för att kunna säkra existerande jobb och generera nya. Här har de senaste årens trender varit oroväckande. Europa har halkat efter i stället för att ta för sig. Därför behövs en offensiv satsning på att förbättra konkurrenskraften. Annars kommer jobben att flytta någon annanstans.

Konkurrenskraften är till stor del kopplad till tre faktorer: kunskap, affärsutveckling och infrastruktur. Kunskap – i form av kompetens och forskning – är det avgörande konkurrensverktyget. Affärsutvecklingen är de processer som omsätter kunskapen i praktisk verksamhet. Infrastrukturen är ett slags smörjmedel som när det fungerar får alla affärsprocesser att flyta smidigare.

Kunskap

Det finns inte längre särskilt många företag som inte på något vis måste förhålla sig till den globala konkurrenssituationen. Internationell konkurrens har blivit en realitet i de flesta branscher.

Banbrytande framsteg vad gäller transporter och informationsteknologi har gjort det enklare och billigare för företag att nå kunder över långa avstånd. Det är numera fullt möjligt att snabbt och effektivt interagera med och leverera till kunder på andra sidan jordklotet. Det finns alltjämt några sektorer där konkurrenssituationen är lokal eller nationell, men de sektorerna blir successivt allt färre. En viktig utveckling under senare tid är exempelvis att svenska och europeiska företag i sektorer där geografin tidigare skyddade de inhemska marknaderna – såsom juridik, bokföring och marknadsföring – nu i allt större utsträckning utmanas av konkurrenter från andra delar av världen.

I denna globala kontext är kunskap den dominerande konkurrensfaktorn. Det är den faktor som till stor del avgör var jobb och välstånd ska hamna. Kunskap handlar dels om kompetensen hos befolkningen, dels om vilka satsningar som görs påforskningen. Med en kunnig arbetskraft och en framstående forskning är utrymmet större än någonsin för att skapa jobb och välstånd. Med illa utbildad arbetskraft och svag forskning är detta betydligt svårare.

Utvecklingsriktningen är dessutom att kunskapsfaktorns betydelse ökar. Kunskapsinnehållet i de flesta produkter blir snabbt allt större. Bilindustrin är ett bra exempel. För 25 år sedan var en bil en ganska enkel konstruktion bestående primärt av hårdvara i form av metall, gummi och textilier. Numera är en bil snarast ett slags rullande dator, med ungefär samma hårdvara som förr men med mycket mer av

sofistikerad mjukvara. Utan en stark mjukvaruavdelning går det inte att överleva i branschen.

Globalisering och ökad kunskapsintensitet innebär att toppositionerna i välståndshierarkin i världen alltmer går till de länder och regioner som är bäst på kunskap. Det är där som de mest avancerade aktiviteterna och mest välståndsskapande jobben hamnar. Bottenpositionerna går till de länder och regioner som i brist på kunskap tvingas förlita sig på enkel produktion med låga förädlingsvärden, dåliga löner och undermåliga arbetsvillkor. Med sådan produktion skapas inte välstånd.

Ser man till den ena kunskapskomponenten, kompetens, pågår världen över en intensiv kapplöpning.

I Kina arbetar man målmedvetet för att lämna bottensegmentet. Efter att under en period ha varit världens fabrik för enklare tillverkning vill man klättra i hierarkin. Inriktningen är att steg för steg öka kunskapsinnehållet i produktionen. Som en viktig del i detta påbörjade man på 90-talet ett ambitiöst program för att bygga ut den högre utbildningen.26 De senaste tio åren har antalet högskoleinstitutioner fördubblats och antalet personer med examen på högskolenivå blivit fem gånger större. Målet till 2020 är att 20 procent av medborgarna ska ha fullgjort högre utbildning.27 Detta vore ingen särskilt hög siffra relativt sett, men den skulle icke desto mindre ge Kina en enorm kompetenspool och därmed goda förutsättningar att globalt konkurrera på de högre kunskapsnivåerna.

26 Li et al 2008.
27 OECD 2012.

I Indien har man på bara ett par decennier gått från ingenstans till att bli en stormakt inom IT-sektorn. Detta i en medveten satsning. Ett stort antal högkvalificerade ITingenjörer har gjort landet världsledande på både hård- och mjukvaruområdet. Till det ska läggas att indierna, liksom kineserna, har offensiva planer för framtiden. I ett ambitiöst initiativ lett av industrin – men kontrollerat och delfinansierat av staten – ska 150 miljoner arbetstagare fram till 2022 stärka sina bitvis bristfälliga kunskaper från det offentliga utbildningssystemet i ett antal specialdesignade utbildningsprogram.28 På lite sikt kommer den redan stora indiska kompetenspoolen alltså att bli ännu större.

I USA har man för avsikt att möta framför allt de kinesiska och indiska strategierna på området med en storsatsning på högskole- och universitetsutbildningarna. Det mål som fastställdes 2009 är att USA 2020 ska ha den högsta andelen 25-34-åringar i världen med examen från högre utbildning. För att kunna ta en sådan position räknar man med att behöva komma upp på siffror kring 60 procent.29

Sammantaget är världen på väg att snabbt bli mer välutbildad. De kinesiska, indiska och amerikanska programmen – tillsammans med allt som görs på andra håll – kommer att leda till att antalet 25-34-åringar med examen på högskolenivå i OECDoch G20-länderna ökar från 129 miljoner 2010 till drygt 200 miljoner 2020.30 Det kommer framöver att finnas massor människor i världen som är kapabla att ta över de högkvalificerade jobb som idag finns i Europa.

Kapplöpningen mot ökad kompetens återspeglas delvis i en stark kompetenstrend inom EU. 2010-2020 beräknas andelen jobb som kräver höga kvalifikationer öka från 29 till 34 procent. Samtidigt väntas andelen lågkvalificerade jobb minska från 23 till 18 procent.31 Trenden syns även specifikt i Sverige. Prognosen för 2010-2030 är att

efterfrågan på arbetskraft med eftergymnasial utbildning ökar med 27 procent och att efterfrågan på personer med bara folk- och grundskole-utbildning rasar med 43 procent.32 Det är alltså frågan om en utveckling där kompetensribban hela tiden höjs.

Betydelsen av att vara välutbildad går också igen i sambandet mellan individuell utbildningsnivå och arbetslöshet. Den som har kort utbildning löper klart större risk att fastna i arbetslöshet än den som har längre utbildning. Av tabell 1 framgår att arbetslösheten för den grupp som endast fullföljt grundskolan ligger på 16,8 procent i EU som helhet och på 12,3 procent i Sverige. För den grupp som genomfört en högskoleutbildning är arbetslösheten mycket lägre: 5,6 respektive 4,0 procent. I mellangruppen – där maxnivån är att ha klarat av gymnasiet eller en eftergymnasial utbildning under högskolenivå – är arbetslösheten 8,2 respektive 5,1 procent. Utbildning är alltså en utmärkt försäkring mot arbetslöshet.

Med denna bild blir det mycket anmärkningsvärt att den svenska statsministern talat om att Sverige skulle behöva fler låglönejobb. Just den lågkvalificerade låglönesektorn är i stället den del av ekonomin som bör hållas så liten som möjligt för att det ska gå att möta den globala konkurrensen. När alla stora aktörer satsar uppåt verkar det fullständigt orimligt att Sverige skulle satsa nedåt.

28 The Economist 2011-09-10. National Skill Development Corporation, www.nsdcindia.org.
29 OECD 2012.
30 OECD 2012.
31 European Commission 2012d, 3. Cedefop 2012, 33f.
32 SCB 2012, 11.

Tabell 1. Arbetslöshet i förhållande till individuell utbildningsnivå

	Individuell utbildningsnivå		
	Grundskola	Gymnasium + eftergymnasial utbildning under högskolenivå	Högskola
Arbetslöshet (%, 2012)			
EU	16,8	8,2	5,6
Sverige	12,3	5,1	4,0

Källa: Eurostat33

I EU 2020-strategin är kompetensaspekten central. De EU-målsättningar som gäller fram till 2020 är, beträffande skolavhopp, att andelen ungdomar utan gymnasieexamen ska minska till högst 10 procent samt, beträffande högskolestudier, att andelen 30-34 åringar med examen på högskolenivå ska öka till minst 40 procent.
Tabell 2 visar att kurvorna pekar åt rätt håll inom EU som helhet – även om gapen till målen alltjämt är stora. Ett problem är att utbildningssystemen alltså skurits ned på flera håll under krisåren. Det är en tendens som omgående behöver vändas för att de övergripande EU-målen ska kunna nås. För svensk del är de mål som regeringen satt (under 10 procent respektive 40-45 procent) så extremt låga att de redan uppnåtts. Detta är ett absurt sätt att arbeta. Att därigenom vara nöjd även med kraftiga försämringar på dessa områden är en påfallande nonchalant inställning.

Ökningen av skolavhoppen sedan 2010 är illavarslande. Allt färre klarar gymnasiet och det är en mycket farlig trend. När det gäller högskolestudierna är det uppenbart att regeringen fortsättningsvis saknar ambitioner. En fortsatt neddragning av antalet studieplatser är aviserad. Allt detta rimmar mycket illa med en seriös vilja att upprätthålla den svenska konkurrenskraften. Till saken ska läggas att

regeringen även har stora problem med grundskolan. Där har kunskapsresultaten sjunkit varje år sedan 2006. Andelen elever som klarar grundskolan med behörighet till gymnasiet har minskat sju år i följd.34 Den PISA-undersökning som presenterades i december visade att de svenska kunskapsresultaten rasat på bred front: i matematik, naturvetenskap och läsförståelse. Sverige har sämst kunskapsutveckling i hela OECD.35 Detta håller inte. Det är absolut nödvändigt att vända utvecklingen i skolan om Sverige ska stå sig starkt framöver.

Med allt detta sagt räcker det självfallet inte med att utbildningssystemen endast levererar kvantitet och genomströmning. De måste även säkra god kvalitet. Särskilt inom universitets- och högskolesektorn är detta en europeisk fråga. Där spelar den europeiska kvalitetssäkringsorganisationen ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education) en viktig roll när det gäller att utveckla en gemensam standard och att granska det nationella kvalitetsarbetet.

Att kvalitetssäkringen generellt behöver förbättras i Europa är uppenbart. Flera länder har problem. Till dem hör Sverige. Dels har Högskoleverkets kvalitetsutvärderingar på senare år visat på en rad brister på svenska universitet och högskolor. Dels har det nya svenska kvalitetsutvärderingssystemet – där de första resultaten presenterades förra året – fått mycket skarp kritik från ENQA för att avvika kraftigt från den gemensamma standarden samt för att vara alltför detaljstyrt av regeringen och ha ett för stort fokus på kontroll snarare än utveckling av utbildningarnas kvalitet.37 Bristerna är så allvarliga att ENQA överväger att utesluta Sverige som fullvärdig medlem. Här finns för svensk del ett antal besvärande frågetecken att reda ut. Om det inte görs riskerar värdet av och förtroendet för svensk högre utbildning att devalveras internationellt. Detta skulle kunna få allvarliga konsekvenser för svenskar som vill studera eller arbeta utomlands.

Tabell 2. Utbildningsmål i EU 2020-strategin

	2008	2009	2010	2011	2012	EU 2020-mål
Ungdomar utan gymnasieexamen (%)						
EU	14,7	14,2	13,9	13,4	12,7	10
Sverige	7,9	7,0	6,5	6,6	7,5	<10
30-34-åringar med eftergymnasial utbildning (≥ 2 år) (%)						
EU	31,0	32,1	33,4	34,5	35,7	40
Sverige	42,0	43,9	45,3	46,8	47,9	40-45

Källa: Eurostat36

Ser man till den andra kunskapskomponenten, forskning, måste den som vill hänga med i utvecklingen satsa ambitiöst, strategiskt och långsiktigt.

33 Eurostat 2014-01-08, Unemployment rates of the population aged 25-64 by level of education, www.ec.europa.eu/eurostat.
Den individuella utbildningsnivån är den högsta nivå i utbildningssystemet som individen i fråga fullföljt.
Siffrorna gäller för år 2012 och för åldersgruppen 25-64 år.
34 Skolverket, Statistik – Grundskolan – Betyg, www.skolverket.se.

35 OECD 2013, 5.
36 Eurostat 2014-01-08, Europe 2020 indicators, www.ec.europa.eu/eurostat.
37 ENQA 2012. ENQA, www.enqa.eu.

EU är illa ute på denna front. FoU-investeringarna är små. Efter att under ett decennium ha legat kring 1,8-1,9 procent hamnade de 2012 på 2,1 procent av BNP. Det ska exempelvis jämföras med FoU-investeringsnivåer under det senastedecenniet som i USA kretsat kring 2,5-2,9 procent och som i såväl Japan som Sydkorea varit betydligt högre än så. För svensk del ser det ljusare ut än för EU som helhet. De svenska FoU-siffrorna har de senaste tio åren legat runt 3,4-3,8 procent och landade 2012 på 3,4 procent.38 Detta är dock inte så bra som det kan verka. Lejonparten utgörs av industrins investeringar och de internationellt konkurrerande storföretagen är klart viktigare i den svenska ekonomin än i många andra EUekonomier. För att hålla dessa företag konkurrenskraftiga krävs för svensk del särskilt höga kunskapsnivåer.

Även FoU-problematiken uppmärksammas i EU 2020-strategin. Det övergripande EU-målet är att FoU-investeringarna ska ökas till 3,0 procent till år 2020. Det svenska målet är 4,0 procent. Till båda dessa gränser är det alltså långt. De nödvändiga ökningarna måste därför omgående börja ta fart.

Förhoppningsvis kan Horizon 2020 – det nya EU-ramprogrammet för forskning och innovation som startar 2014 – bli ett lyft för FoU-utvecklingen. Programmet i sig löser inte volymproblemen, men borde kunna bidra till att höja kvaliteten och stärka de gränsöverskridande synergierna.

I forskningskontexten är det gröna inslaget viktigt. Omställningen till ett hållbart samhälle – där till exempel klimatutsläppen måste pressas ner ordentligt – handlar till stor del om att forska fram ny miljöteknologi och om att skapa förutsättningar för att forskningsframstegen ska kunna omsättas i praktiken. Här kämpar de europeiska företagen i en allt tuffare konkurrens. Kina är ett av de länder som numera slåss om ledartröjan i alltfler tunga miljösektorer – till exempel vindkraft och solpaneler. Eftersom Sverige har en ledande ställning i Europa på miljöområdet är de europeiska och nationella insatserna för att möta konkurrensen en särskilt viktig fråga för svensk del.

Affärsutveckling

Att vara bäst på kunskap räcker inte. Kunskapen måste också omsättas i handfast och fungerande affärsverksamhet. Politiken kan aldrig ersätta kreativitet eller affärssinne, men kan skapa gynnsamma villkor för affärsutvecklingen. Med goda affärsförutsättningar blir konkurrenskraften hög. I ett europeiskt perspektiv framstår fyra områden som särskilt viktiga för att främja affärsutvecklingen.

För det första är kapitalförsörjningen för de små och medelstora företagen ett stort strukturellt problem. När bankerna i efterdyningarna av finanskrisen har krympt balansräkningar och sänkt risknivåer har utlåningen till de mindre företagen prioriterats ner. I stora delar av Europa är det nu mycket svårt för dessa företag att få banklån och, om ett lån beviljas, få det till en rimlig kostnad. Denna ”credit squeeze” behöver hanteras för att företagen ska kunna klara konkurrens och jobb.

För det andra blir det alltmer uppenbart att EU i den globala konkurrensen behöver bli bättre på att utnyttja hela den potential som

---

38 Eurostat 2014-01-08, Europe 2020 indicators, www.ec.europa.eu/eurostat. OECD 2014-01-08, Gross domestic expenditure on R&D. As a percentage of GDP, www.oecd.org.

finns i den inre marknaden. Om de europeiska företagen ges möjlighet att utvecklas på en mer lätthanterligt europeisk hemmamarknad kan de bygga starkare positioner globalt. EU-kommissionen har de senaste åren försökt driva fördjupningen av den inre marknaden vidare genom Single Market Act I och II. Det politiska gensvaret har dock varit relativt klent. Det har funnits en alltför svag politisk dynamik i denna process.

För det tredje blir den regionala nivån successivt allt viktigare i det strategiska utvecklingsarbetet. På många håll i Europa har det visat sig att det regionala formatet är mycket effektivt när det gäller att skapa den konstruktiva samverkan mellan akademi, näringsliv och politik som ofta krävs för att omvandla kunskap till affärsverksamhet. Att ytterligare förstärka regionerna i detta avseende förefaller därför vara en utmärkt väg att förbättra den generella konkurrenskraften.

Dessa europeiska mönster går igen även i Sverige. En särskild svensk problematik finns dock vad gäller det regionala perspektivet. Regeringen har valt att konsekvent underutnyttja möjligheterna att genom EU:s sammanhållningspolitik – främst via regionalfonden och socialfonden – stimulera den regionala utvecklingen. Medan andra länder har sett till att maxutnyttja EU-systemet i detta avseende har den svenska regeringen stretat emot och krånglat till det. Dels har regeringen regelmässigt försökt styra EU-resurser från den regionala nivån till nationella program. Detta har sugit en hel del energi ur de regionala utvecklingsstrategierna. Dels har regeringen upprätthållit en stelbent och svårhanterlig administration kring regional- ochsocialfondsprojekten. En lång rad förenklingar hade kunnat göras, men så har inte skett. Följaktligen har regionala aktörer tvingats till ett omfattande och onödigt merarbete. Sammantaget finns det i detta en stor förbättringspotential. Sverige skulle kunna få betydligt mer ut av EU-systemet när det gäller att stärka affärsutvecklingen på regional nivå.39

Till detta ska läggas att regeringens mycket motvilliga inställning till globaliseringsfonden medfört problem på lokal och regional nivå. Fonden ska hjälpa anställda som förlorar jobbet på grund av förändrade förutsättningar i den globala ekonomin. Insatserna, som utformas på den lokala/regionala nivån, inriktas bl a på stöd vid arbetssökande, flyttbidrag, skräddarsydd arbetsmarknadsutbildning och support för egenföretagande. I Sverige har anställda vid Volvo (2009-10), AstraZeneca (2012-13) och Saab (2012-13) fått hjälp via fonden.40 Genom att förhala processerna – och i princip bara reagera efter hårda påtryckningar från lokal/regional nivå – har regeringen dock förorsakat förseningar som gjort att resurserna inte kunnat användas så effektivt som det är tänkt. Även här finns goda möjlig-heter att med ett mer seriöst arbete från regeringshåll i Sverige få ut mer av EU-systemet.

För det fjärde har det sociala företagandet en stor potential som behöver utnyttjas på ett bättre sätt. Inte minst är utvecklingsmöjligheterna betydande i Sverige. Det handlar om de företag – till exempel kooperativ – som har samhälls- eller medlemsnytta snarare än vinst som mål för verksamheten. Sådana företag finns inom i stort sett alla sektorer i samhället. I Sverige har den totala sysselsättningen i den

---

39 Riksrevisionen har i en kritisk rapport uppmanat regeringen och dess myndigheter att på allvar börja ta tillvara
alla de möjligheter som finns att förenkla administrationen av regional- och socialfonden i Sverige. (Riksrevisionen 2012). För en överblick över förenklingsmöjligheterna, se European Commission 2012m.

sociala ekonomin skattats till ca 245 000 personer. De stora kooperativa företagen – såsom Folksam, Fonus, KF, HSB och Lantmännen – syns mest, men ofta är det de småskaliga aktörerna – såsom gemensamt drivna förskolor och skolor – som sätter störst avtryck i lokalsamhället. Samtidigt spelar de arbetsintegrerande sociala företagen en viktig roll när det gäller att skapa riktiga arbetstillfällen för de personer som har mycket små chanser att ta sig in på den ordinarie arbetsmarknaden. Att på olika sätt förbättra villkoren för det sociala företagandet måste vara en viktig del i det generella arbetet med att främja affärsutvecklingen. För svensk del finns det all anledning att på detta område dra större nytta av den relativt solida EU-agendan samt erfarenheterna i de EU-länder där den sociala ekonomin ochsamhällsentreprenörskapet är starkare än i Sverige.41

Infrastruktur

Inte ens med god kunskap och en stark affärsmodell är man hemma i ett konkurrenskraftsperspektiv. För att verksamheten ska flyta smidigt behöver den stödjas av en effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur. Transport-, energi- och ITnätverken i samhället måste fungera för att affärerna ska fungera.

De ekonomiska krisåren hade varit ett utmärkt tillfälle att göra ordentliga infrastruktursatsningar i Europa. En rad skarpa initiativ hade kunnat ge tredubbel utdelning. Dels hade affärsförutsättningarna förbättrats. Behoven av utbyggnad och underhåll är stora över hela spektrat av infrastruktur: vägar, järnvägar, hamnar, energidistribution, bredband etc. Inte minst är den gränsöverskridande infrastrukturen för svag för att den inre marknaden ska kunna fungera rationellt. Företagen har för höga hinder att forcera i relationerna till leverantörer och kunder i andra EU-länder. Dels hade den gröna omställningen kunnat påskyndas med hjälp av ett särskilt fokus på miljövänlig infrastruktur. Den långsiktiga hållbarheten hade kunnat förstärkas. Viktiga framsteg hade kunnat göras när det gäller att permanent minska klimatutsläppen. Järnväg, förnybar energi och energieffektivisering skulle ha varit särskilt lämpliga investeringsområden. Dels hade massor av värdefulla jobb – många av dem ”gröna” – skapats i ett svagt konjunkturläge. I stället för att dra ner på aktiviteterna hade de relevanta aktörerna inom i första hand byggbranschen kunnat hålla kapacitets- och kompetensnivåerna uppe.

Högermajoriteten i den europeiska politiken valde dock att bränna denna chans. Enögda åtstramningar i de ekonomiskt mest pressade länderna innebar att investeringsnivåerna sänktes och att infrastrukturprojekt lades på is. I de länder som hade budgetutrymme – bland dem Sverige – satsades det på skattesänkningar i stället för investeringar. Även nödvändigt underhåll fick stå tillbaka för skattesänkningsagendan. Miljöintresset var nästan överallt minimalt.

Det får nu inte bli fel igen. När Europa börjar lägga den mest akuta ekonomiska krisfasen bakom sig måste höjda infrastrukturinvesteringar – med tydlig grön profil – vara med och bära återhämtningen. Utan starkare och grönare infrastruktur blir det svårt att generera långsiktigt hållbar tillväxt. Utan en högre aktivitetsnivå skapas inte heller de så viktiga nya jobben i byggsektorn. Trippeleffekten kan alltjämt hämtas hem, men det är hög tid att börja agera. Europa har inte råd att fortsätta att trampa vatten på infrastrukturområdet.

---

40 European Globalisation Adjustment Fund, www.ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=326.

41 Socialdemokraterna i Europaparlamentet 2013.

På EU-nivån är den nya Connecting Europe Facility huvudinstrumentet för infrastrukturinvesteringar fram till 2020. Instrumentet – som blir operativt i början av 2014 – är indelat i tre delar: transport, energi och digitalt. Resurserna inommekanismen ska användas för att stödja det arbete som redan pågår med att bygga heltäckande europeiska nätverk, Trans-European Networks (TEN), i dessa tre sektorer. Det handlar framför allt om att förstärka den gränsöverskridande infrastrukturen och om att ta bort flaskhalsar. Tyvärr kommer mekanismen att vara relativt klent finansierad. I förhandlingarna om EU:s långtidsbudget bestämde sig högermajoriteten i rådet tidigt för att detta var en lågprioriterad budgetpost. Av de 50 miljarder euro över sjuårsperioden som EU-kommissionen föreslagit blev det till slut bara 33 miljarder. Trots denna olyckliga bantning är det viktigt att de resurser som ändå finns utnyttjas till fullo. De gränsöverskridande investeringarna är kritiska för konkurrenskraften.42

På svensk nivå är järnvägssystemet det största problemet. Så illa som det nu fungerar är det ett tydligt minus för de svenska företagen. Investeringarna i drift och underhåll måste omedelbart höjas. Fram mot år 2025 behövs ett klart mer ambitiöst investeringsprogram än det som regeringen har presenterat.

2.3 Åldrande befolkning

Den andra strategiska utmaningen har att göra med att den europeiska befolkningen snabbt blir allt äldre. I nuläget är bristen på jobb akut. På lite sikt kommer den demografiska utvecklingen av allt att döma att leda till att brist på arbetskraft med rätt kompetens i stället blir det största problemet.

42 European Commission 2012c. European Commission 2013h.

Ökad livslängd i kombination med låg fertilitet innebär att befolkningen i arbetsför ålder (15-64 år) inom EU successivt kommer att krympa. Prognoserna talar om en minskning fram till 2060 på ca 14 procent. Samtidigt gör den stigande livslängden att de gamla blir fler. Från att 2010 ha bestått av 88 miljoner beräknas gruppen 65 år och äldre till 2060 öka till 153 miljoner. Som en konsekvens av detta mer än fördubblas äldreförsörjningskvoten. Antalet förvärvsarbetande blir klart färre i förhållande till den äldre delen av befolkningen. I nuläget går det fyra personer i arbetsför ålder på varje person över 65 år. År 2060 kommer det endast att gå två personer i arbetsför ålder på varje 65-plusare.43

För svensk del väntar en stor pensioneringsvåg. Åldersavgångarna från arbetsmarknaden är på väg att för första gången i modern tid bli fler än antalet nytillträdande ungdomar. 1,6 miljoner personer väntas lämna arbetslivet av åldersskäl fram till 2025. Detta kan skapa svåra bristsituationer.44

Alla sektorer i samhället kommer att behöva brottas med den förändrade demografin. Vård och omsorg är ett exempel. Inom EU väntas det fram till 2020 uppstå en brist på 2 miljoner anställda i denna sektor. Tillgången på läkare riskerar att bli knapp. 2009 var ca 30 procent av alla läkare i EU över 55 år. 2020 beräknas fler än 60 000 (3,2 procent) av de europeiska läkarna gå i pension varje år. Enligt prognoserna kommer utvecklingen – om inget görs – att ge ett underskott i förhållande till efterfrågan på 230 000 läkare till 2020. Ändå talar det mesta för att de största bristproblemen uppstår i de personalgrupper som har gymnasieutbildningar som bas – till exempel undersköterskor. Även specifikt för svensk del finns en bristproblematik. För läkare kalkyleras det bland de tre storstadsregionerna med brist

till 2020 i såväl Stockholm som Skåne. När det gäller den gymnasie-utbildade vårdpersonalen väntas brist i alla tre storstadsregioner.45

För att kunna parera den demografiska trenden krävs en arsenal av åtgärder. Det är dock svårt att se en helhetslösning som inte inkluderar ökad sysselsättning. Fler av dem som är i arbetsför ålder behöver jobba och jobba heltid. Utan ett större antal arbetstimmar i den gruppen går ekvationen inte ihop. I EU 2020-strategin finns ett mål för sysselsättningen. Fram till 2020 ska sysselsättningsgraden för kvinnor och män höjas till 75 procent. Detta är en offensiv men inte helt orealistisk målsättning. Tabell 3 visar att det hittills gått trögt. I stället för att stiga har sysselsättningsnivåerna antingen sjunkit eller stått stilla. Denna utveckling behöver vändas. Framför allt behöver fler kvinnor yrkesarbeta. Det är på den kvinnliga sidan som den största outnyttjade potentialen finns.

För att sysselsättningen ska kunna öka på ett hållbart sätt behöver bl a välfärden och arbetsmiljön förbättras. En starkare välfärd – i synnerhet när det gäller barnomsorg och äldreomsorg – krävs för att föräldrar och de som tar hand om närstående äldre ska ges reella möjligheter att göra fler arbetstimmar. Särskilt viktigt är detta för kvinnor. Hela 28 procent av de europeiska kvinnorna med föräldra- eller omsorgsansvar säger att de arbetar mindre än vad de egentligen skulle vilja på grund av att barn- och äldreomsorgen brister.46 Samtidigt visar studier att väl utbyggd barn och äldreomsorg ger positiva effekter på kvinnors sysselsättning.47 En bättre arbetsmiljö skulle göra att färre tvingas lämna sina arbetsplatser på grund av arbetsrelaterade skador eller sjukdomar samt att fler klarar av att jobba ända fram till den reguljära pensionsåldern. Ett stort problem är att relativt få i exempelvis verkstads-, bygg- och omsorgsyrken orkar arbeta fram till 65. En genomsnittlig EUmedborgare lämnar arbets-marknaden redan vid 61,5 års ålder.48 Det är en alltför låg siffra som skulle kunna höjas markant med hjälp av rejäla arbetsmiljöinsatser. Även arbetsmiljöarbetet är särskilt viktigt för kvinnor – som tenderar att drabbas hårdare av dåliga arbetsmiljöer än män. Det är särskilt viktigt att uppmärksamma arbetsmiljön i små och medelstora företag. Tyvärr är välfärd och arbetsmiljö två av de områden som högerrege-ringarna gått hårdast åt under de senaste åren. Välfärden har hanterats som en ren nedskärningspost och arbetsmiljön som en negligerbar sidofråga. Detta gäller även för den svenska regeringen.

Tabell 3. Sysselsättningsnivåer i förhållande till EU 2020-målen

	2008	2009	2010	2011	2012	EU 2020-mål
Sysselsättningsgrad (%)						
EU						
- *Totalt*	70,3	68,9	68,5	68,5	68,4	**75**
- *Kvinnor*	62,7	62,2	62,0	62,2	62,3	
- *Män*	77,9	75,7	75,0	74,9	74,5	
Sverige						
- *Totalt*	80,4	78,3	78,1	79,4	79,4	**80+**
- *Kvinnor*	77,2	75,7	75,0	76,5	76,8	
- *Män*	83,5	80,9	81,1	82,1	81,9	

Källa: Eurostat49

43 European Commission 2012e, 27.
44 Arbetsförmedlingen 2010.
45 European Commission 2012f, 3ff. SCB 2012, 43ff. Västra Götalandsregionen 2011.

Det hävdas ibland, med hänvisning till demografin, att arbetslösheten inte är så farlig eftersom ett stort antal jobb ändå snart blir lediga i den annalkande pensioneringsvågen. Detta är ett villospår. I väntan på vakanserna kommer arbetslösheten – om inget görs – att få allvarliga strukturella effekter. Arbetslösheten genererar inte bara dåligt självförtroende och sociala problem, utan är även en farlig ”brain-drain”. Unga utan jobb missar massor av möjligheter till personlig utveckling. Arbetet i sig är ju en mycket viktig lärandepro-cess. Den växande långtidsarbetslösheten – i alla ålderskategorier – gör samtidigt att kompetensen även utanför ungdomsgruppen urholkas. Den långtidsarbetslöse tappar med tiden kunskaper och tar inte del av vidareutbildningen på en arbetsplats. Sammantaget blir konsekvensen att kunskapsutvecklingen står stilla eller går bakåt. Detta innebär i sin tur – om den höga arbetslösheten lämnas orörd – att det inte alls är säkert att de arbetslösa är kapabla att ta jobben när vakanserna väl kommer. Det sannolika är istället att deras kompetens inte räcker till och att matchningen då blir ännu sämre än vad den är idag. Det går helt enkelt inte att bara vänta på jobben.

2.4 Oschyssta spelregler

Den tredje strategiska utmaningen rör de försämrade förhållandena på arbetsmarknaden. Utvecklingen har gått mot en arbetsmarknad som alltmer präglas av oschyssta spelregler. Försämringarna har inte bara stridit mot grundläggande rättigheter och principer, utan är i förlängningen även ett hot mot dynamiken i den europeiska ekonomin. Ingen vinner på att ha en rörig, otrygg och orättvis arbetsmarknad. Därför är det nu hög tid att vända utvecklingen.

Relationerna på arbetsmarknaden behöver en nystart. Pragmatism och samarbete behöver ersätta det numera ganska dysfunktionella förhållandet mellan parterna. Ett slags europeisk ”saltsjöbadsanda” behöver byggas upp. Å ena sidan måste arbetsgivarna fullt ut respektera de fackliga rättigheterna och det fackliga arbetet. Å andra sidan måste fackföreningarna bidra konstruktivt till att göra företagen funktionella och lönsamma. Om det på detta sätt skapades bättre ordning och reda skulle effekterna bli goda. Det skulle bli klart lättare att få fart på både tillväxt och jobbskapande.

Försvagade fackliga rättigheter

Problematiken på arbetsmarknaden kan beskrivas i tre delar. Den första rör de fackliga fri- och rättigheternas försvagade ställning.

De många övertrampen på detta område nämndes redan i första hjälpen-avsnittet. Att EU-kommissionen – med stöd av högermajoriteten i rådet – valt att agera så destruktivt under krisåren har varit ett stort misstag. Attackerna på facken – särskilt genom påtvingade lönesänkningar och raserade kollektivavtalsstrukturer i nödlånsländerna – har inte bara stridit mot EU-samarbetets grunder, utan även mot internationella normer. ILO-chefen Somavia hör till dem som kritiserat det faktum att den ekonomiska krisen använts som en ursäkt för att åsidosätta fundamentala rättigheter och principer.50

46 European Commission 2012k, 41
47 TCO 2011, 8; LO 2012, 28f; European Commission 2012k, 4f.
48 Eurostat 2014-01-08, Average exit age from the labour force - annual data, www.ec.europa.eu/eurostat.
49 Eurostat 2014-01-08, Europe 2020 indicators, www.ec.europa.eu/eurostat. Siffrorna gäller åldersgruppen 20-64 år.

50 Se bl a det tal som han 2011 höll i Europaparlamentet (ILO 2011).

Tyvärr har inte kommissionens övertramp varit en isolerad företeelse. De har snarare varit en komponent i en bredare process inom EU där de fackliga rättigheterna nedgraderats och relativiserats.

En annan komponent i den processen gäller utstationering av arbetskraft – alltså när arbetstagare av sin arbetsgivare skickas till ett annat EU-land för att arbeta där under en begränsad tid. I flera avgöranden kopplade till utstationering – bl a Laval (det svenska Vaxholmsfallet), Viking och Ruffert – har EU-domstolen etablerat en praxis där fackliga rättigheter underordnas den fria rörligheten på EU:s inre marknad. Rörligheten över gränserna går före den fackliga rätten att via stridsåtgärder försvara kollektivavtal och anständiga arbetsförhållanden. I konflikter kring utstationering har fackens manöverutrymme begränsats. Det har blivit svårare att genom kollektivavtal verka för likabehandling av utländska och inhemska arbetstagare – och därmed lättare för oseriösa arbetsgivare att vid utstationering dumpa löner och villkor. Efter domstolens avgöranden har fackföreningar tvingats avstå från att agera i flera allvarliga fall där utstationerad arbetskraft exploaterats. Eftersom facken inte kunnat lita på att stridsåtgärder i efterhand skulle godkännas i domstol har de inte kunnat riskera de höga skadeståndskrav som de skulle möta vid ett eventuellt underkännande.

I Sverige är utstationeringen omfattande inom byggnation och skogsbruk. I de sektorerna är andelen utstationerade arbetstagare ca 19 respektive ca 11 procent. Möjligheten att se till att kollektivavtal ingås och respekteras är alltså en mycket viktig fråga. Därför har EU-domstolens avgöranden fått allvarliga negativa konsekvenser. I andra sektorer ligger andelen utstationerade under 1 procent. Viktigt att notera är att utstationeringen oftast handlar om att driva ner arbetskraftskostnaderna.Utstationering på grund av brist på kvalificerad personal i Sverige är ovanligt.51

Ytterligare en komponent i processen där de fackliga rättigheterna försvagats har varit invävd i den s k Stoiber-gruppens arbete med att minska de administrativa bördor som EU-lagstiftningen skapar för företagen. Huvuddelen av gruppens arbete har varit positivt. Framför allt har det handlat om att effektivisera och förenkla den nationella implementeringen av EU-regler. I anslutning till detta arbete har det dock ställts politiska krav från högerhåll på att små och medelstora företag med upp till 250 anställda ska undantas från EU-regelverk för bl a arbetsskydd och arbetsmiljö. I höstas gav EU-kommissionen efter för dessa krav genom att i det s k REFITinitiativet, som har ett generellt förenklingssyfte liknande Stoiber-gruppens, tala om att slopa viktiga arbetsmiljöförslag och att göra svepande undantag från arbetsmiljöreglerna för de små och medelstora företagen. Denna högerlinje – som ännu inte omsatts i praktiken – skulle innebära att de anställdas rätt till säkra och sunda arbetsförhållanden åsidosätts på en mycket stor del av arbetsmarknaden. Personalen i dessa företag skulle börja betraktas som ett slags B-kategori vars välbefinnande skulle ses som mindre viktigt. Detta vore självfallet helt orimligt. I stället bör dessa företags arbetsmiljö sättas i särskilt fokus och extra resurser tilldelas för detta.52

Följaktligen finns det ett behov av att både formellt och reellt stärka de fackliga fri och rättigheternas status i EU-systemet. Det handlar inte bara om rättighetsfrågan som sådan. Det handlar även – med koppling till den första strategiska utmaningen – om att främja europeisk konkurrenskraft.

---

51 Jonsson & Larsson 2013.

Att på arbetsmarknaden ha starka parter som agerar utifrån solida regelverk är nämligen en stor tillgång i samhällsekonomin. Det ger stabilitet och en utmärkt kapacitet för problemlösning. Detta är i sin tur positivt för flexibiliteten på företagen. I den svenska modellen finns dessa fördelar. Att ha starka fackföreningar att förhålla sig till ger ett konkurrensförsprång för de svenska exportföretagen. Produktionsstoppen på grund av konflikter är få. När snabba anpassningar måste göras till ny teknik eller en oväntad konjunkturutveckling går detta enkelt eftersom facken fungerar som en konstruktiv samverkanspartner. I de flesta andra länder har arbetsgivarna en betydligt svårare och mer ineffektiv relation till de anställda. Konflikter stör oftare produktionen och när det måste till förändringar har svaga fackföreningar inte kapacitet att gå in och ta ansvar. Även i ett konkurrensperspektiv är det alltså allvarligt att de fackliga rättigheternas status försvagats.

Ökad otrygghet

Den andra delen i problematiken på arbetsmarknaden gäller urholkningen av den individuella tryggheten. I så gott som hela Europa har trenderna under krisåren varit negativa i detta avseende. Arbetslöshetsförsäkringen har försämrats i ett flertal medlemsstater.53 De svaga anställningsformerna har blivit alltmer utbredda.Utvecklingen har gått i riktning mot ett klart större inslag av visstids- och deltidsanställningar. Mellan 2007 och 2011 ökade andelen anställda som ofrivilligt hamnat i sådana anställningar i 21 av 27 medlemsländer. Bland ungdomar har visstids- och deltidsanställningarna ökat så mycket att de inom EU nu utgör mer än 40 respektive 30 procent av alla anställningar.54 Dessutom har jobb via bemanningsföretag och påtvingade jobb via egen F-skattesedel blivit allt större inslag på arbetsmarknaden.

I Sverige har dessa tendenser varit tydliga. Arbetslöshets- och sjukförsäkringen har försämrats. De svaga anställningsformerna har slagit igenom ordentligt. Detta har inte minst drabbat de unga. Som ung i Sverige är det nu väldigt svårt att få ett fast jobb med rimliga villkor.

En central fråga i sammanhanget rör vissa svenska arbetsgivares praxis att i långa tidsperioder stapla otrygga visstidsanställningar på varandra. En undersökning visar att tiotusentals visstidsanställda har gått på staplade visstider i mer än fem år. Missbruket av visstidsanställningarna är alltså utbrett. Långtidsstaplandet är förenligt med den nya svenska lagstiftning som antogs 2007. Samtidigt strider det av allt att döma mot reglerna i EU:s visstidsdirektiv. Efter att TCO pekat på bristerna i anställningsskyddslagen inledde EU-kommissionen ett fördragsbrottsärende mot Sverige. 2010 uppmanade kommissionen Sverige att snabbt täppa till de kryphål i anställningsskyddslagen som möjliggör långtidsstaplandet. Precis som TCO anser kommissionen att missbruket av visstider är både orimligt och skadligt för individen. Regeringen struntade i uppmaningen – vilket är mycket ovanligt inom EU – och har sedan dess försvarat staplandet med näbbar och klor. I februari 2013, efter att regeringen lyckats förhala processen ett par år, avgav kommissionen att motiverat yttrande mot Sverige i ärendet. Eftersom regeringen verkar strunta även i denna sista möjlighet att reda ut problemet blir nästa steg sannolikt att kommissionen tar saken till EU-domstolen för avgörande.55

---

52 European Commission, REFIT, www.ec.europa.eu/smart-regulation/refit.
53 Vid sidan av Sverige hör Belgien, Spanien, Irland, Italien, Ungern och Luxemburg till de länder där
ersättningsnivåerna på olika sätt sänkts. European Commission 2011, 10. European Commission 2012a, 16.
54 European Commission 2012a, 10f. European Commission 2013f, 7.
55 TCO 2013a. TCO 2013b. European Union 1999.

Den ökade otryggheten är negativ på flera sätt. På många håll i Europa har de låga ersättningsnivåerna gjort arbetslöshet till en privatekonomisk katastrof. Det tvingar den drabbade att lägga sin energi på att hålla huvudet över vattenytan snarare än på att snabbt hitta ett nytt jobb. Det leder också till att många stannar kvar i dåliga jobb som varken passar eller utvecklar dem eftersom de inte har råd att riskera en period av arbetslöshet. Sammantaget blir arbetstagarna mindre rörliga än de borde vara och mindre benägna att ta risker för att ta tillvara de möjligheter som finns. Det är mycket problematiskt på en modern arbetsmarknad där rörlighet och aktiva arbetstagare är en avgörande nyckel till att allt ska fungera. Effekten blir högre snarare än lägre arbetslöshet. Därtill är även de svaga anställningsformerna ett privatekonomiskt gissel. Många med viss- och deltidsanställningar får så låga månads och årsinkomster att de landar under fattigdomsgränsen. För andra gör själva osäkerheten det svårt att leva ett ordnat liv med banklån och andra fasta åtaganden. Dessutom finns hälsoaspekten med i bilden. Den ihållande osäkerhet som är kopplad till svaga anställningsformer bidrar inte sällan till stress och sjukdom.

Oseriös konkurrens

Den tredje delen av problemet med oschyssta spelregler är delvis relaterad till både rättighets- och trygghetsaspekten. Det handlar om att oseriösa företagare i allt fler branscher tränger undan de seriösa företagen. Detta skapar en negativ press på löner och villkor. Byggnation, skogsbruk och städning är branscher där de oseriösa företagarna länge spelat en relativt stark roll. Nu är de oseriösa mönstren vanliga även inom exempelvis flyg, vägtransport, restaurang och media. De flesta EU-länder brottas med den osunda konkurrensen. Sverige är inget undantag. Ofta finns ett gränsöverskridande perspektiv.

Oseriösa företagare sänker utgifter och skaffar sig fördelar på många olika sätt. Ett sätt är att pressa ner kostnaderna för arbetskraft genom att med tvivelaktiga eller uppenbart illegala metoder exploatera utstationerade arbetstagare. Det trixas en hel del med skatter och sociala avgifter. Det är också vanligt att utstationerade arbetstagare inte får ut den lön som de officiellt ska ha och att de i övrigt tvingas acceptera betydligt sämre arbetsvillkor än vad reglerna kräver. Till exempel har det på svenska byggen dykt upp ett flertal fall med utländska arbetare som får 10-30 kr i timmen för att jobba utan tillräckliga skyddskläder eller rimlig försäkring.56 Ett annat sätt – som förekommer både vid utstationering och i andra sammanhang – är att vägra kollektivavtal för att kunna dumpa löner och villkor. Ett tredje sätt är att anlita underleverantörer som man vet agerar antingen grått eller svart. Ett fjärde är att fuska med taxametrar, färdskrivare, körrapportering och liknande. Felrapportering förekommer frekvent i transportbranschen. Ett femte sätt är fejkad F-skatt – som innebär att personalen inte erbjuds anställning utan tvingas arbeta via egna enmansbolag. Detta blir allt vanligare. Anställda på lågprisflygbolagen, chaufförer och journalister tvingas numera ofta in i sådana lösningar.

Det farliga i detta är inte bara att personalen i de oseriösa företagen drabbas hårt. Det farliga är också att de oseriösa företagen – om de får hållas – till slut konkurrerar ut många av de seriösa företagen. Det blir nästan omöjligt för de seriösa att tävla mot oegentligheter och fusk. De anställda på de seriösa företagen tvingas då söka sig till de oseriösa företagen eller byta bana. Resultatet blir en kontinuerlig försämring av arbetsförhållandena i de aktuella branscherna. Löner och villkor trycks stegvis nedåt.

Ett tydligt exempel på att oseriös konkurrens fått drastiska konsekvenser är den svenska åkerisektorn. Där har de seriösa åkerierna – med kollektivavtal och rimliga villkor – mycket svårt att klara sig mot oschysst konkurrens. Dels är fejkad F-skatt vanligt. Många av de oseriösa åkerierna har nästan inga anställda alls, utan tvingar – för att slippa arbetsgivaransvar och att pressa kostnader – chaufförerna till att jobb via egna bolag och till dåliga villkor. Dels fuskas det friskt med de s k cabotagereglerna. Dessa gäller i hela EU och innebär att en utländsk chaufför som gjort en internationell leverans till ett annat EU-land har rätt att stanna kvar i det landet i en vecka för att utföra max tre inrikesuppdrag.57 Ett stort antal utländska chaufförer stannar dock kvar i Sverige betydligt längre än så för att ta delar av inrikesmarknaden – inte sällan med undermåliga arbetsvillkor.58 Den svenska regeringen skulle kunna ta tag i båda dessa problem. I andra EU-länder har man framgångsrikt bekämpat både F-skatte- och cabotagefusk. Regeringen har dock valt att agera mycket passivt.

2.5 Ungas utsatthet

Den fjärde strategiska utmaningen är uppenbar. Alldeles för många unga sitter fast i arbetslöshet. Ungdomar är normalt sett en utsatt grupp på arbetsmarknaden – som förlorar jobbet först när arbetslösheten stiger och som har svårast att få fotfäste i arbetslivet när tiderna är dåliga. De senaste åren har dock ungdomsarbetslösheten fått fullständigt orimliga proportioner. De politiska insatserna har inte ens varit nära att fungera. De unga har tillåtits bli jobbkrisens epicentrum.

Det är inte bara sakpolitiken det varit fel på. I grunden har inställningen till ungdomars kapacitet och potential varit alltför negativ. Motståndet mot att ge unga aktiv support har varit särskilt skadligt. Högerlinjen att försöka skapa acceptans för hög arbetslöshet och passiv politik har varit som märkligast när det gäller just ungdomsarbetslösheten.

Kontraproduktiv passivitet

Den negativa passiviteten är huvudorsaken till att det gått så snett. I de EU-länder som lyckats sämst med ungdomsarbetslösheten har det funnits en ovilja eller oförmåga att aktivt underlätta ungas övergång från studier till jobb. Detta verkar i sin tur ha varit kopplat till en låsning i högertänkandet där aktiva arbetsmarknadsinsatser definitionsmässigt ses som något fult som helst bör undvikas. Nödlånsländerna och några andra medlemsstater med svaga statsfinanser har påtvingats en passiv politik av EU-kommissionen – alltså i förlängningen högermajoriteten i rådet. Vissa högerstyrda länder – däribland Sverige – har själva valt att nedprioritera aktiva insatser för unga utan jobb.

Regeringen har drivit passiviteten mycket långt. Aktivitetsförbudet för unga på Arbetsförmedlingen, den toppstyrning som hindrar Arbetsförmedlingen från att använda alla sina resurser, bantningen av arbetsmarknadsutbildningen och minskningen på flera håll av antalet reguljära studieplatser har inneburit tydliga försvagningar.59 Få andra länder har valt att så skarpt nedprioritera detta område.

Högerns motvilja mot aktiva insatser är inte lätt att förstå sig på. Dels är det svårt att säga att sådana insatser inte skulle vara rätt sak att göra i detta läge. Med de omfattande matchningsproblemen på arbetsmarknaden är förutsättningarna snarare optimala. Dels är det svårt att säga att ökade investeringar i de unga inte skulle löna sig.

---

56 Svenska Dagbladet 2013-07-22. Jonsson 2013.
57 European Union 2009.
58 Sternberg 2013.

Ungdomsarbetslösheten är mycket dyr för samhället. Eurofound har räknat fram att den ekonomiska kostnaden inom EU för alla unga som står utanför

arbetsmarknaden ligger på omkring 153 miljarder euro per år.60 Det är t ex mer än hela EU-budgeten. Till detta kommer omfattande sociala kostnader på grund av att arbetslösheten ofta leder till isolering och minskat engagemang i samhällslivet. Med sådana ekonomiska och sociala kostnader blir investeringar för att minska antalet arbetslösa unga snabbt mycket lönsamma.

Inom EU-systemet finns några av de bästa exemplen på vad aktiva insatser kan göra. I Sverige – liksom i många andra länder – pågår ett stort antal socialfondsprojekt som är framgångsrika i att genom specialdesignad utbildning, praktik och matchning lotsa ungdomar som står långt ifrån arbetsmarknaden in i riktiga arbeten. Projekten visar att det inte finns några ”hopplösa fall” – att det är fullt möjligt att hjälpa unga hela vägen från försörjningsstöd till fast jobb. Projekten ger som regel också god ekonomisk återbäring på både det individuella och samhälleliga planet. Den svenska regeringen har alltså skapat en hel del onödiga problem kring hanteringen av socialfonden, men har åtminstone avstått från att i större skala försöka skära iprojektverksamheten.

Samtidigt som regeringen alltså valt att inte aktivt investera i ungdomar har stora budgetutrymmen använts till att svepande sänka arbetsgivaravgifterna för unga och till att ännu mer svepande sänka restaurangmomsen. Detta har varit mycket dyra insatser som inte haft mer än mycket små effekter på ungdomsarbetslösheten. Varje extra ungdomsjobb – i den utsträckning som några jobb över huvud taget skapats – har kostat väldigt mycket. Icke-precisionen i åtgärderna har gjort att stora resurser slösats bort.61 I slutändan är det svårt att köpa påståendena om att åtgärderna primärt skulle ha varit till för de unga.

Garantier för ökad aktivitet

Vi kan aldrig acceptera passivitet i förhållande till arbetslösa ungdomar. Det enda rimliga är att använda politiken aktivt. Det är inte lätt att som ung hantera utsattheten. I vissa skeden är ett väl utformat stöd därför till stor nytta. Då ska politiken inte tveka att ge det stödet. Samhället har allt att vinna på att ungas kapacitet och potential utnyttjas fullt ut.

För att stärka arbetsmarknadsinsatserna för unga har socialdemokrater över hela Europa under ett par år drivit på för en ungdomsgaranti. Detta har trots hårt motstånd gett resultat. I februari 2013 beslutade sig EU-ländernas arbetsmarknadsministrar för att etablera en sådan garanti. Formellt kom den på plats i april. Garantin innebär att varje EU-land på nationell nivå ska säkerställa att alla unga som blivit arbetslösa inom max 4 månader ska få ett högkvalitativt erbjudande

---

59 De regler och den styrning som regeringen tillämpar för Arbetsförmedlingen leder i praktiken till att unga inte ges något aktivt stöd under de första tre månaderna av arbetslöshet. Att aktiva insatser inom ”Jobbgarantin för ungdomar” inte kan sättas in förrän efter tre månader innebär att de allra flesta unga är hänvisade till att i stort sett sköta sig på egen hand fram tills dess. 2012 gav regeringen Arbetsförmedlingen möjligheten att redan från första inskrivningsdagen vidta aktiva åtgärder för unga som riskerar långtidsarbetslöshet. Eftersom arbetsförmedlarna inte givits några rimliga resurser eller arbetsverktyg för detta har möjligheten dock endast utnyttjats i mycket begränsad utsträckning. (Riksrevisionen 2013).

om jobb, lärlingsplats, praktik eller utbildning. Inom ungdomsgarantin kommer det inte att finnas några möjligheter att rikta sanktioner mot länder som inte sköter sig, men det handlar ändå om ett starkt gemensamt åtagande.62 Den svenska regeringen har formellt sett slutit upp bakom åtagandet, men har inte gjort särskilt mycket för att faktiskt åtgärda ungdomsarbetslösheten. För att kunna göra det är en genomgripande omläggning av politiken helt nödvändig. Även flera andra högerstyrda regeringar är mycket otydliga med hur de ska kunna hålla vad de lovat.

Vi vill ta reformen ett steg till. Sverige kan och ska prestera bättre än det genomsnittliga EU. Vår skarpa garanti är alltså att alla arbetslösa unga inom 90 dagar – inte fyra månader – ska erbjudas jobb, lärlingsplats, praktik eller utbildning. Med de relativt välutvecklade arbetsmarknads- och utbildningsstrukturer som finns i Sverige är det fullt möjligt att sätta gränsen vid 90 dagar. Detta handlar snarast om attityd och prioriteringar. Med en tro på ungas förmåga och med aktiva satsningar går det att se till att ingen går passiv längre än högst tre månader.

Trevande steg åt rätt håll

I samband med att beslutet om ungdomsgarantin kommit på plats har den europeiska debatten kring ungdomsarbetslösheten intensifierats. I realiteten återstår dock väldigt mycket att göra.

Åtgärder vidtas nu för att stimulera mobiliteten inom EU. Eftersom vakanserna på den europeiska arbetsmarknaden alltså är många finns det goda möjligheter för den som är villig att röra på sig att hitta sysselsättning i ett annat EU-land. EURESportalen – ett slags platsbank på EU-nivå – håller på att förstärkas. Samtidigt pågår en pilotsatsning, Your first EURES job, med fokus på unga. Där kan de arbetssökande – utöver förmedlingshjälp – få ekonomiskt stöd för intervjuresor och för att komma igång i det EU-land de flyttar till. Företagen kan få ersättning för språkutbildning och jobbintroduktion om någon anställs på detta sätt. Tanken är att även praktik- och lärlingsplatser ska förmedlas.63 När det gäller studentutbyte håller Erasmusprogrammet på att få en ny form. Det uppdaterade systemet, Erasmus+, startar i år och är i flera avseenden mer ambitiöst än de tidigare versionerna. Möjligheterna till studier och praktik av olika slag är omfattande.64

---

60 Eurofound 2012, 78ff.

61 Flera aktörer har ifrågasatt de sänkta arbetsgivaravgifterna. IFAU drar slutsatsen att effekterna varit små och kostnaderna höga. Kostnaden per skapat jobb har hamnat mellan 1,0 och 1,6 miljoner kr, vilket är fyra gånger mer än den genomsnittliga anställningskostnaden för unga (Egebark & Kaunitz 2013). Finanspolitiska rådet konstaterar i sin rapport för 2011 att ”[l] ägre arbetsgivaravgifter för alla ungdomar är en dyr och ineffektiv åtgärd för att sänka ungdomsarbetslösheten” (Finanspolitiska rådet 2011, 279). Handels noterar i en analys av detalj- och partihandeln att lönekostnaderna för unga i och för sig har sänkts, men att effekten ändå blivit att andelen unga i dessa branscher har minskat. Huvudanledningen är att många av de unga som sökt sig till branschen inte haft tillräcklig kompetens och att arbetsgivarna därför har valt bort dem trots de kraftiga subventionerna. (Handels 2012). När det gäller restaurang- och cateringmomsen hör EU-kommissionen till dem som tydligt satt frågetecken för både relevans och effektivitet. Två år i rad har man i de landsspecifika rekommendationerna uppmanat Sverige att noga följa upp om åtgärden verkligen är till någon nytta för de unga. (EU-kommissionen 2012. EUkommissionen 2013). Finanspolitiska rådet drar i sin rapport för 2012 slutsatsen att de av regeringen beräknade effekterna på arbetslöshet och sysselsättning är överskattade samt att ”argumenten för reducerad skattesats ärsvaga”. ”Den sänkta restaurangmomsen har närmast karaktären av ett branschstöd”. (Finanspolitiska rådet 2012, 145).

För svensk del är aktivitetsnivån inom Erasmus låg. Inte mer än ca 3000-3600 studenter varje år väljer att på detta sätt studera eller göra praktik i ett annat EU-land. Det motsvarar bara omkring 0,7 procent av samtliga studenter – vilket är klart sämre än snittet för samtliga EU-länder på ca 1 procent.65 Här finns alltså en stor svensk förbättrings-potential. Vi vill etablera ett skarpt mål om att dubblera antalet svenska studenter som åker utomlands för att studera. En viktig del i att nå ett sådant övergripande internationellt mål är att använda Erasmus betydligt bättre.

Vidare har EU-kommissionen lanserat två intressanta initiativ som skulle kunna bli värdfulla om de fylldes med ordentligt innehåll. Det ena kallas Quality Framework for Traineeships och går ut på att i bred samverkan höja kvaliteten när det gäller praktikplatser. Om handled-ningen och arbetsförhållandena är bra kan praktik vara ett utmärkt steg in i arbetslivet. Om praktiken i stället bara blir ett sätt för arbetsgivare att hitta billig och flexibel arbetskraft – vilket tyvärr händer alltför ofta – blir den kontraproduktiv. Det andra initiativet benämns Alliance for Apprenticeships och handlar om att stärka lärlingssystemen över hela Europa. De EU-länder som lyckats bäst med att hålla nere ungdoms-arbetslösheten – såsom Tyskland, Österrike, Danmark och Neder-länderna – har alla välutvecklade lärlingsprogram som arbetsgivare, fack och offentliga aktörer investerar mycket i. I andra länder – till exempel Sverige – är lärlingsprogrammen jämförelsevis underut-vecklade. Om initiativet skulle kunna bidra till att stärka systemen i de länder som nu är svaga på området skulle det potentiellt kunna ge mycket god utdelning. Båda dessa initiativ är dock i nuläget bara i startgroparna.66

Därtill har ungdomsarbetslösheten fått en egen post i den nya EU-långtidsbudgeten för åren 2014-2020. 6 miljarder euro ska satsas med koppling till bl a ungdomsgarantin och de båda initiativen – som ju blir konkreta verktyg för att ge garantin substans. Pengarna ska primärt användas de första två åren. Att ungdomsarbetslösheten uppmärksam-mas är positivt, men när det kommer till kritan är satsningen väldigt klen. Det är uppenbart att högermajoriteten i rådet vill visa attnågot görs, men att det i grunden inte finns något genuint intresse av att lägga några riktigt meningsfulla resurser på detta. 6 miljarder euro är försvinnande lite pengar i ett Europaperspektiv och i en totalbudget på 960 miljarder euro.67

Efter flera års jobbkris har det till sist börjat skapas en övergripande struktur i EUarbetet mot ungdomsarbetslösheten. Det är ett litet steg åt rätt håll. Så länge som EU är så högerstyrt som det varit de senaste åren kommer förmodligen inte så mycket att hända vad gäller substansen, men i ett ändrat majoritetsläge skulle den nya strukturen kunna användas på ett riktigt positivt och effektivt sätt.

---

62 Council of the European Union 2013b. European Union 2013.
63 European Commission 2013b, 7f. EURES, www.ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=en. Your first EURES job, www.ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=993&langId=en.
64 Erasmus+, www.ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm
65European Commission 2012g. European Commission 2012h, 23.
66 European Commission 2012b, 12ff. European Commission 2013b. Verksamheten inom European Alliance for Apprenticeships finns samlad på www.ec.europa.eu/education/apprenticeship/index_en.htm.
67 European Commission 2013h.

2.6 Bristande jämställdhet

Den femte huvudutmaningen är att öka jämställdheten på arbetsmarknaden. Jämställdhetsfaktorn är central på flera sätt och går till stor del in i de övriga strategiska utmaningarna.

I grunden är det nödvändigt att från ett rättighetsperspektiv stärka kvinnors ställning och möjligheter. Jämställdheten är dålig eller usel på de flesta håll i Europa. Detta är orimligt och oacceptabelt. Jämställdhet är dock mer än bara en rättighetsfråga. Att öka jämställdheten handlar i hög grad även om att förbättra dynamiken på arbetsmarknaden. En arbetsmarknad där kvinnor ges samma möjligheter som män fungerar betydligt bättre än en arbetsmarknad som präglas av att kvinnor diskrimineras och trycks tillbaka. En mer dynamisk arbetsmarknad genererar i sin tur positiva effekter i hela samhällsekonomin. Beräkningar visar att BNP för EU som helhet skulle kunna stiga med uppemot 29 procent om arbetsmarknaden gjordes helt jämställd. För Sverige ligger siffran på ca 21 procent.68

Det finns en rad jämställdhetsproblem på den europeiska arbetsmarknaden. Ett problem är att föräldrar – i huvudsak mammor – diskrimineras på arbetsplatserna. I ett flertal medlemsstater är mammorna utsatta såväl under graviditeten som under tiden närmast efter födseln. Avskedanden med indirekt eller direkt koppling till barnafödandet förekommer i ganska stor skala. Det är även relativt vanligt attkvin-nor när de kommer tillbaka efter födsel och föräldraledighet anvisas sämre jobb än de ursprungligen hade. Även i Sverige händer det att fall av dessa slag dyker upp. EU-kommissionen lade 2008 ett förslag om att uppdatera det s k mammaledighetsdirektivet. En komponent i förslaget är att stärka skyddet för mammor mot denna typ av behandling. Arbetsgivarna ska få det svårare att utan giltiga skäl avskeda eller degradera kvinnor i samband med födseln.69 Förhandlingarna om förslaget – som även rör miniminivåer för föräldraledighet – har dock gått i stå och är ännu inte avslutade.

Ett annat problem är att det är mycket svårt för kvinnor att nå toppositionerna på arbetsmarknaden. Fortfarande finns det ett bastant glastak som hindrar ett stort antal kompetenta kvinnor från att ta sig upp till verkställande ledningar och styrelser i företag och organisationer. Ser man till företagens styrelser är jämställdhetssituationen bedrövlig. Vissa förbättringar har skett under det senaste decenniet, men utvecklingen har gått väldigt sakta. I de största börsnoterade företagen inom EU är 83 procent av styrelseledamöterna och 96 procent av styrelseordförandena män. I Sverige är motsvarande siffror 74 och 96 procent.70 Att fortsätta att ha det på det sättet är inte försvarbart:

* Kompetenspoolen underutnyttjas rejält när kvinnor stängs ute. Den totala styrelsekompetensen försvagas. Att europeiska kvinnor generellt börjar bli bättre utbildade än män – det är exempelvis en större andel kvinnor som tar examen på högskolenivå71 – gör detta särskilt problematiskt.
* Mycket tyder på att styrelser fungerar bättre om de är mixade. En mångfald av kunskaper och erfarenheter ger mer grundligt genomlysta beslut och ökad kreativitet. Företag med flera högt uppsatta kvinnor

---

68 Löfström 2009, 25ff. Kalkylen bygger på att en helt jämställd arbetsmarknad skapas om (1) den kvinnliga sysselsättningsgraden höjs till den manliga, om (2) kvinnors deltidsarbete minskas till manlig nivå samt om (3) de kvinnliga produktivitetssiffrorna blir desamma som de manliga genom att kvinnor fördelar sig över yrkesgrupper och positioner på samma sätt som män.

69 European Commission 2008a.

gör som regel bättre resultat än de med få eller inga kvinnor i toppositionerna.72

* Rådande dynamik är i praktiken en signal till unga kvinnor om att de bör tänka sig för innan de satsar på en karriär. Risken är stor att de förr eller senare kommer att tvingas stå tillbaka för sämre kvalificerade män.

Ett verktyg som mot denna bakgrund blivit allt vanligare är kvotering till bolagsstyrelser. Eftersom den självreglering som hittills dominerat på området visat sig alldeles för ineffektiv har det setts som logiskt och rimligt att agera mer kraftfullt. Under 2011 antogs kvoteringslagstiftning i Frankrike, Italien och Belgien. I Spanien och Nederländerna finns explicita men mindre strikta regelverk. I Tyskland är manpå gång att införa obligatorisk kvotering.73 Utanför EU har Norge och Island starka kvoteringsbestämmelser. Hösten 2012 lade EU-kommissionen ett förslag till en övergripande EU-lagstiftning om kvotering. Det skarpa målet är att det underrepresenterade könet år 2020 ska utgöra minst 40 procent av styrelseledamöterna i de största börsbolagen. Medlemsländerna ska ges viss flexibilitet när det gäller att anpassa reglerna till nationella förhållanden, men ska vara skyldiga att se till att målet nås.74 Om kommissionens förslag kunde antas vore det en stor framgång för jämställdhetsarbetet i Europa. I november fick det stöd av en bred majoritet i Europaparlamentet. Förslagets öde är dock ändå ganska osäkert. Detmotarbetas av flera medlemsländer. Inte minst gör den svenska regeringen – tillsammans med nej-länder som Ungern och Storbritannien – sitt yttersta för att försöka blockera processen. Att regeringen Reinfeldt på det sättet sällat sig till jämställdhetsmotståndarna är ytterst märkligt.

Till hanteringen av dessa problem ska läggas – när det gäller den åldrande befolkningen – att det alltså i första hand är på den kvinnliga sidan som fler måste ges möjlighet att jobba mer. I EU är den kvinnliga sysselsättningsgraden bara 62 procent – ca 12 procentenheter lägre än den manliga. Om man räknar sysselsättningsgrad i termer av heltidstjänster hamnar kvinnorna så lågt som på 50 procent – 18 procentenheter under den manliga nivån. Detta eftersom kvinnor i större utsträckning än män finns i (relativt ofta ofrivilliga) deltidstjänster. I Sverige har kvinnorna ca 5 procentenheter upp till männens sysselsättningsgrad med standardmåttet och ca 10 procentenheter upp i termer av heltidstjänster.75 Det är uppenbart att utökat kvinnligt

---

70 European Commission, DG Justice 2014-01-08, Database on gender balance in decision-making positions, www.ec.europa.eu. Siffrorna gäller de största företagen på börsens a-lista eller motsvarande.
71 39,9 procent av de 30-34-åriga kvinnorna inom EU – men bara 31,5 procent av männen i samma åldersgrupp – har en examen på högskolenivå. Eurostat 2014-01-08, Europe 2020 indicators, www.ec.europa.eu/eurostat.
72 Se t ex Smith & Bettio 2008, Ernst & Young 2009, McKinsey&Company 2010, Catalyst 2011 och Thorburn 2013. Det ska noteras att ingen studie så långt kunnat fastställa en tydlig orsaksriktning när det gäller den positiva samvariationen mellan kvinnorepresentation och resultat. Det är sannolikt så att representationen påverkar resultatet, men en del av samvariationen kan även bero på att framgångsrika företag har ett mer ambitiöstjämställdhetsarbete än de mindre framgångsrika.
73 European Commission 2012i, 13f, 17ff.
74 European Commission 2012j.
75 Eurostat 2014-01-08, Euro 2020 indicators och Part-time employment as a percentage of the total employment, www.ec.europa.eu/eurostat. European Commission 2012k, 40.
76 World Economic Forum 2013, 8ff.

yrkesarbete – byggt bl a på förbättringar av välfärden och arbetsmiljön – är en central nyckel till att kunna parera de demografiska trenderna.

Högern i Europa är dock i stort sett ointresserad av jämställdhetsperspektivet. Arbetet har i flera år legat så gott som på is. Jämställdhetsutvecklingen har gått långsamt eller åt fel håll. För svensk del har regeringen varit slående passiv. Det finns tecken på att Sverige är på väg att tappa den ledande positionen på jämställdhetsområdet. Andra länder håller på att springa förbi. I den jämställdhetsranking som World Economic Forum gör varje år har Sverige sedan 2007 fallit från första till fjärde plats.76 Det är en viktig varningssignal.

Figur 2. Strategiska satsningar i jobbpolitiken

3. Strategiska satsningar

Vilka satsningar krävs då för att effektivt kunna möta dessa långsiktiga huvudutmaningar? Hur bör en politik för fler jobb och rättvisa villkor se ut?

Nedan följer en genomgång av vårt åtgärdsprogram. Genomgången är inte heltäckande. I stället läggs extra vikt vid 15 särskilda nyckelåtgärder. Dessa centrala punkter i programmet illustreras i figur 2 utifrån de utmaningar som ska hanteras.

1. Skapa Plus-kommission för bättre användning av EU-apparaten

När det gäller konkurrenskraften blir ett generellt svenskt problem särskilt tydligt. Sverige är inte i närheten av att få ett maximalt utbyte av EU-samarbetet. Det finns stora brister i utnyttjandet av EU:s strategier, fonder och program. Regeringen har försvårat i stället för att förenkla. Användningen av globaliseringsfonden har motarbetats. Administrationen kring regional- och socialfondsprojekten har gjorts överdrivet byråkratisk. Dessa brister är en klar minusfaktor i jobbpolitiken.

Vi vill därför skapa en nationell kommission för bättre användning av EU-apparaten: Plus-kommissionen. Dess uppgift ska vara att leda ett genomgripande förenklingsarbete, att bygga mer effektiva samarbetsstrukturer mellan involverade aktörer, att främja högre aktivitetsnivåer samt att identifiera outnyttjade möjligheter. Pluskommissionen ska samverka med såväl myndigheter som andra aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Eftersom de flesta av EU:s fonder och program startar nya verksamhetsperioder 2014 – vilket innebär att mekanismer och rutiner uppdateras – är det värdefullt om kommissionen så snart som möjligt kommer igång med sitt arbete. Inledningsvis bör kommissionen fokusera på:

* Att utveckla en modell för ett snabbare och mer effektivt nyttjande av globaliseringsfonden i de svenska fall då resurser därifrån kan bli aktuella.

* Att bidra till en ambitiös förenklingssatsning för hela administrationen kring de svenska regional- och socialfondsprojekten. Allt onödigt krångel ska bort.77

*Att utarbeta en strategi för ökat svenskt nyttjande av studie- och praktikmöjligheterna i Erasmus-programmet. Sverige bör minst nå EU-snittet för andelen studenter som åker på sådana utbyten.

* Att bidra till att förstärka samordningen mellan myndigheter, universitet, institut och andra aktörer så att Horizon 2020, det nya europeiska ramprogrammet för forskning och innovation, blir så gynnsamt som möjligt i ett svenskt perspektiv.78

* Att maximera nyttan av de EU-medel som är tillgängliga för svenska satsningar på miljöområdet, där flera program och fonder – inklusive Horizon 2020 och regionalfonden – finns med i bilden.

* Att kartlägga hur kapitalförsörjningen för mindre svenska företag kan förbättras med hjälp av EU-strukturerna. Det gäller bl a regionalfonden, Progress Microfinance / EaSI (mikrofinansiering), COSME (det nya breda program som från i år främjar företagande) samt andra möjligheter via Europeiska Investeringsbanken / EIF.

77 Det finns en rad förenklingsverktyg inom EU-apparaten, men de har knappt utnyttjats i Sverige. Riksrevisionen 2012, 69ff. På initiativ från EU-kommissionen pågår nu i Sverige ett arbete med en samordningsstrategi för användningen av EU-medel 2014-2020 – en s k partnerskapsöverens-kommelse. Det är oklart vad det arbetet kan ge för resultat på längre sikt. Plus-kommissionen skulle på olika sätt kunna stärka denna process.

2. Stärk utbildningslinjen

Kompetensfrågorna måste ges högsta prioritet. Globalt pågår en hård kapplöpningpå utbildningsområdet. Om Europa inte är med i täten kommer jobben att flytta någon annanstans.

Att de övergripande EU 2020-målen nås – helst med råge – är helt nödvändigt. Andelen unga utan gymnasieexamen behöver sänkas till under 10 procent och andelen 30-34-åringar med examen på högskolenivå höjas till över 40 procent. Därför är det oroande att det alltså skurits i nationella utbildningssystem – särskilt i pressade länder som Grekland, Portugal, Spanien, Italien och Litauen.79 Denna utveckling behöver vändas. Saken måste bl a lyftas i arbetet med nödlånsprogrammen och planeringsterminen. Samtidigt är det även viktigt att förbättra kvaliteten i utbildningssystemen och att se till att utbildningarna är relevanta för arbetsmarknaden.

78 Arbetet pågår med att utforma en nationell organisation för Horizon 2020. Se bl a Utbildningsdepartementet
2013. Plus-kommissionens roll skulle bli att fungera som en extra resurs när det gäller att förenkla och
effektivisera den relativt komplexa samordningsapparaten. Eftersom Horizon 2020 gjorts bredare än det
existerande sjunde ramprogrammet – med utvidgningar kopplade till innovation och samhällsutmaningar –
kommer fler aktörer än tidigare att behöva involveras på ett aktivt sätt. Detta gör att kraven på starka
samverkansmekanismer blir högre.
79 European Commission 2013c, 32ff. European Commission 2012d.
80 SKL – Plug In, www.skl.se/vi_arbetar_med/arbetsmarknad-och-sysselsattning/plugin.
81 Nilsson & Nyström 2012.

Specifikt för svensk del vill vi se en offensiv kompetenssatsning i bl a följande sju punkter:

* Sveriges utbildningsmål i EU 2020-strategin måste skärpas. Regeringen siktar alldeles för lågt. Vi vill se målsättningar till 2020 om att andelen unga utan gymnasieexamen ska ner till 4 procent (inte 10%) och att andelen högskoleutexaminerade ska öka till minst 50 procent (inte 40-45%).

* Grundskolan måste stärkas rejält. Sedan den borgerliga regeringen tog över har kunskapsresultaten sjunkit konstant. Den senaste PISA-undersökningen visade att Sverige har halkat efter både i ett europeiskt och ett globalt perspektiv. Ett batteri av åtgärder krävs för att vända den negativa trenden. Fokus ska vara på tidiga insatser i skolan. Alla barn ska gå i förskoleklass. Vi vill minska klasstorleken i de lägre årskurserna samt anställa fler speciallärare och specialpedagoger. Centralt är att kraftigt stärka lärare och rektorer i deras arbete.Läxhjälp ska ges efter behov och inte föräldrarnas betalningsförmåga. Sommarskola ska bli obligatorisk för de elever som inte når kunskapsmålen i högstadiet.

* Det måste skapas en gedigen nationell strategi mot skolavhoppen. Sådana strategier finns redan i andra EU-länder. Sedan 1,5 år tillbaka driver Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), 6 regioner och 64 kommuner projektet Plug In. Det är delfinanserat via EU:s socialfond och syftar till att i aktiv samverkan minska avhoppen markant. Det arbetet bör läggas till grund för strategin.80 Som viktiga startpunkter i den strategin vill vi göra gymnasieskolan obligatorisk och omvandla yrkesprogrammen till yrkescollege.

* Det behövs ett utbildningskontrakt för unga. Alla arbetslösa under 25 som inte avslutat sina gymnasiestudier ska anvisas en individuell utbildningsplan som via en kombination av jobb, praktik och studier leder fram till en gymnasieexamen. De ska vara skyldiga att fullfölja programmet, men också garanterade ersättning. I exempelvis Nederländerna fungerar en modell av detta slag mycket bra.81

* Antalet studieplatser måste utökas ordentligt. Regeringens nedskärningar måste stoppas. Både arbetsmarknadsutbildningen och den reguljära utbildningen – högskola, folkhögskola, yrkeshögskola, komvux och yrkesvux – behöver byggas ut.

* Plus-kommissionen ska alltså verka för ett bättre svenskt utnyttjande av Erasmus.

* Det svenska kvalitetssäkringsarbetet för universitet och högskolor måste läggas om. Den hårda kritiken från den europeiska kvalitetsorganisationen ENQA måste tas på allvar. Inte minst är regeringens felriktade detaljstyrning problematisk. Det enda rimliga är att regeringen arbetar med Europa – inte som
nu mot hela övriga Europa – i dessa frågor.

3. Ställ krav på investeringsplan

Investeringarna i infrastruktur är alltför svaga i stora delar av Europa. Satsningarna på transport-, energi- och IT-nätverken har länge varit för små. Tempot i den infrastrukturrelaterade delen av den gröna omställningen – där kraftfulla insatser krävs för att bl a pressa ner klimatutsläppen – har varit för lågt. Krisårens högerpolitik har gjort läget än värre. Investeringarna måste nu ökas markant. Utan starkare och grönare infrastruktur blir det svårt för de europeiska företagen att konkurrera och att generera nya jobb.

Som en central åtgärd för att säkra långsiktigt hållbara investeringsnivåer vill vi i den ekonomiska styrningen inom EU införa ett krav på att varje land årligen ska upprätta en specifik och relativt detaljerad investeringsplan. Det lämpligaste är troligen att göra planen till en del av stabilitets- och tillväxtpakten. Planen ska täcka de samlade offentliga infrastrukturinvesteringarna. Den ska redovisa nyligen genomförda, pågående och planerade investeringsprojekt. I bedömningen av medlemsstaternas ekonomiska politik under den europeiska planeringsterminen ska investeringsplanerna väga tungt. Inriktningen ska vara att det i de offentliga finanserna måste finnas en balans mellan investeringar, underkott och skulder som inte urgröper konkurrenskraften och jobbskapandet på längre sikt.

Oberoende av hur denna fråga utvecklas på EU-nivån anser vi att Sverige bör gå före genom att skapa en rutin där en investeringsplan varje år biläggs budgetpropositionen.

4. Förbättra tillgänglighet och kvalitet i barnomsorgen

När det gäller den åldrande befolkningen kommer fler i arbetsför ålder att behöva arbeta mer för att den demografiska ekvationen ska gå ihop. Starkare välfärd – i synnerhet barn- och äldreomsorg – samt förbättrad arbetsmiljö är huvudnycklar till att göra de extra arbetstimmarna möjliga.

Barnomsorgen behöver stärkas över hela Europa. Det handlar om att förbättra både tillgänglighet (större utbud och låga avgifter) och kvalitet. Ett viktigt verktyg för att göra detta är att ge barnomsorgsfrågorna större tyngd i EU-samarbetet. I nuläget har de hamnat i skymundan. 2002-2010 pågick en aktiv samverkan kring de s k Barcelona-målen. Målsättningen var att man i alla EU-länder fram till 2010 skulle kunna erbjuda fullvärdig barnomsorg till åtminstone 33 procent av barnen under 3 år och till 90 procent av barnen mellan 3 år och skolstartsåldern. Trots att endast ett fåtal länder klarade båda målen har Barcelonasatsningen inte ersatts av något liknande.82 Högermajoriteten har inte varit intresserad. Det duger inte. Ett nytt initiativ – med skarpa mål och en samlad agenda – måste till på området.

Initiativet bör särskilt uppmärksamma förbättringspotentialen i att satsa mer på kvälls-, natt- och helgöppet i barnomsorgen. Med barnomsorg enbart på dagtid är det svårt för många att kombinera barn och jobb. Även i länder med välutbyggd barnomsorg finns det mycket att göra i detta avseende. I Sverige erbjuder exempelvis bara varannan kommun barnomsorg på flexibla tider.83 För att förbättra situationen vill vi för svensk del att kommunerna ska ha en lagstadgad skyldighet att erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger.

5. Ta fram ny och starkare arbetsmiljöstrategi

Ser man till arbetsmiljön har de politiska signalerna på senare år varit oroväckande. Från högerhåll har det kommit markeringar om att frågan inte skulle vara viktig. I Sverige sänkte regeringen ambitionsnivån i arbetsmiljöarbetet redan före den ekonomiska krisen. Delar av verksamheten monterades ner. Andra högerregeringar har valt att lägga arbetsmiljöfrågorna på is under krisåren.

---

82 European Commission 2008b. EGGE 2009. European Commission 2013i, Eurostat 2014-01-08, Income and
living conditions - Childcare arrangements, www.ec.europa.eu/eurostat. EU-kommissionen följer utvecklingen, men i
övrigt är aktiviteterna på området mycket begränsade.
83 TCO 2011, 31.
84 För utvärderingar av EU-strategin för 2007-2012, se Cowi 2012 och European Commission 2013d.

EU-agendan för arbetsmiljö-frågor var tidigare relativt välutvecklad. Det finns en bred EU-lagstift-ning. Europeiska arbetsmiljöbyrån och Eurofound ägnar sig åt kvalificerad analys och information. Den europeiska arbetsmiljöstrategin för 2007-2012 var ett väl fungerande koordineringsverktyg som drev på och förenklade den nationella implementeringen av EU-lagstiftningen. Det främsta resultatet blev en generell minskning av antalet arbetsplatsolyckor. På senare tid har dock utvecklingen på området stannat av. På grund av de negativa politiska markeringarna har någon uppföljningsstrategi ännu inte utarbetats. Det är inte acceptabelt. Det är mycket viktigt att intensiteten i arbetet hålls uppe. Därför måste en ny och starkare strategi snarast tas fram. Strategin måste lägga extra tyngd på avgörande frågor där den förra inte riktigt levererade: att minska de arbetsrelaterade sjukdomarna och att göra de grundliga förändringar som krävs för att fler ska orka jobba fram till den reguljära pensionsåldern.84

I Sverige måste arbetsmiljöarbetet rustas upp igen. En ny EU-strategi skulle kunna fungera som hävstång. Bl a behöver Arbetsmiljöverkets kapacitet utökas vad gäller utvecklingen av regelverket – som alltså är nära kopplat till EU-lagstiftningen – och inspektionerna på arbetsplatserna. I dag kommer alltför många arbetsgivare undan med att negligera arbetsmiljöproblem och arbetsmiljöåtaganden.

6. Utveckla arbetsmiljöarbetet i de mindre företagen

Inom ramen för den s k Stoiber-gruppens arbete har det rests krav från högerhåll om att små och medelstora företag ska undantas från viktiga delar av EU-regelverket på arbetsmiljöområdet. Genom REFIT-initiativet har kraven konkretiserats i en handlingsplan. Detta är helt fel väg att gå. Inte sällan är arbetsmiljöproblemen t o m svårare i de mindre än i de större företagen. Vi vill i stället – som en del i en den nya arbetsmiljöstrategin – driva detta åt motsatt håll genom att satsa hårt på att utveckla arbetsmiljöarbetet i de små och medelstora företagen. Det behöver bli enklare att följa regler och prioritera god arbetsmiljö.

Vi vill se ett ambitiöst program med fokus på de mindre företagen där Europeiska arbetsmiljöbyrån, Eurofound, de nationella arbetsmiljömyndigheterna, relevanta institut/institutioner och parterna jobbar nära varandra. Satsningen ska syfta till att förbättra kunskapsläget och till att bygga ett mer aktivt stöd för dessa företags arbetsmiljöarbete. Extra resurser behöver tillföras för att resultaten ska bli goda.

Tre huvudpunkter i programmet bör vara:

– Att bredda och fördjupa arbetsmiljöforskningen rörande de specifika förutsättningarna i små och medelstora företag. Särskild uppmärksamhet ska riktas mot arbetsmiljön för det växande antal arbetstagare som på olika sätt jobbar i någon annans hem. Det gäller exempelvis anställda inom olika typer av hemserviceföretag och de som är direktanställda som au pairer. Detta är branscher där arbetsmiljöutmaningarna inte är särskilt väl kartlagda.

– Att göra OiRA (Online interactive Risk Assessment) – det nya riskhanteringsverktyg för de minsta företagen som tagits fram av Europeiska arbetsmiljöbyrån – tillgängligt över hela Europa. Detta webbaserade verktyg gör det betydligt enklare för småföretag att kartlägga risker för skador och sjukdomar samt att sätta in åtgärder för att minska riskerna. En grundversion av verktyget står klar. Den måste nu anpassas till förhållandena i enskilda länder och specifika branscher för att bli användbar. Detta är ett arbete där några länder kommit en bit på vägen, men där andra – exempelvis Sverige – har mycket kvar att göra. Med en samordnad kraftansträngning borde

verktyget kunna användas effektivt av samtliga mindre företag i Europa inom ett par år.85

– Att utveckla starkare supportsystem för de mindre företagen i hanteringen av arbetsmiljöfrågor. Målet bör vara att det i varje EU-land ska finnas en lättillgänglig offentlig aktör som aktivt bistår med information, vägledning och råd för att underlätta för dessa företag att prioritera en god arbetsmiljö. Det ska inte bara handla om distanskommunikation, utan även om att experter besöker företagen för att på plats lösa problem. Många EU-länder har idag brister när det gäller möjligheterna till aktiv support. Sverige hör till dem.

7. Inrätta socialt protokoll

När det gäller oschyssta spelregler är det ett stort problem att de fackliga fri- och rättigheterna under de senaste åren nedgraderats och relativiserats i Europa. Detta är en negativ utveckling som omedelbart måste vändas. Att försvara de fackliga rättigheterna är viktigt både på principiella grunder och för att främja den europeiska konkurrenskraften. Starka fackföreningar som agerar utifrån solida regelverk är en stor tillgång i samhällsekonomin.

Som en central åtgärd för att förstärka de fackliga rättigheternas ställning inom EU vill vi skapa ett socialt protokoll som ett tillägg i fördraget. Detta bör ske senast vid nästa stora fördragsändring. Protokollet ska slå fast att de fackliga fri- och rättigheterna aldrig får underordnas den fria rörligheten på den inre marknaden. Denfack-liga rätten att via stridsåtgärder försvara kollektivavtal och anständiga arbetsförhållanden ska alltid ses som minst lika viktig som rörligheten över nationsgränserna.

En viktig fördel med socialt protokoll är att det skulle ge fackföreningarna möjlighet att börja agera effektivt mot de frekventa fall av lönedumpning, usla arbetsvillkor och annan exploatering som nu förekommer vid utstationering av arbetskraft. Det vore ett stort steg i rätt riktning.

8. Skapa Labour Rights Agency

För att stärka de grundläggande fri- och rättigheternas ställning på arbetsmarknaden räcker det inte bara med ett socialt protokoll. Det behövs även en aktiv övervakning av hur rättigheterna hanteras såväl centralt på EU-nivå som i medlemsstaterna. De ekonomiska krisåren – med en rad övertramp – har visat att EU-systemet inte är robust i detta avseende. Rättighetsperspektivet har bitvis tappats bort.

För att stärka detta perspektiv vill vi att det som en del i EU-systemet etableras en särskild byrå för arbetsrättsfrågor: European Labour Rights Agency. Byrån ska ledas av en partssammansatt styrelse, förfoga över en gedigen expertis och till att börja med ha fyra huvuduppgifter:

– Att löpande övervaka hur de grundläggande fri- och rättigheterna används och respekteras på den europeiska arbetsmarknaden. Tyngdvikten ska ligga på implementeringen av den arbetsrättsrelaterade EU-lagstiftningen, men även specifikt nationella förhållanden ska granskas.

– Att upprätta regelbundna övervakningsrapporter och vid allvarliga missförhållanden larma direkt. Byrån ska även ha möjlighet att – efter särskild analys – föreslå lösningar på uppkomna problem.

85 OiRA Project, www.oiraproject.eu.

– Att hålla en kontinuerlig och operativ kontakt med ILO och andra relevanta internationella aktörer i dessa frågor. I dagsläget är kommunikationen och utbytet mellan EU och ILO alltför begränsat.

– Att med expertis, utredningskapacitet och finansiering stödja projekt och satsningar – företrädesvis på det europeiska planet – som på olika sätt syftar till att förbättra samverkan parterna emellan i centrala arbetsrättsliga frågor. Stöd ska även kunna ges till nationella arbetsgivarorganisationer och fackföreningar som vill delta mer aktivt i den typen av arbete.

En kärnfråga för byrån skulle bli att följa EU-nivåns agerande vad gäller anpassningsprogrammen för nödlånsländerna och den förstärkta ekonomiska styrningen. I ”6-packet” och ”2-packet” – två centrala lagstiftningspaket i sammanhanget – bidrog vi till att driva igenom hårda spärrar mot att EU-nivån ska kunna lägga sig i nationella löner och kollektivavtal. Det är mycket viktigt att de spärrarna fungerar.

9. Begränsa staplandet av visstidsanställningar

Beträffande den individuella tryggheten på arbetsmarknaden är det nu hög tid att regeringen tar sitt förnuft till fånga i den för svensk del centrala frågan om staplandet av visstidsanställningar. Att regeringen slåss mot EU-kommissionen för att få behålla missbruket av visstidsanställningar på svensk arbetsmarknad – där tiotusentals visstidsanställda tvingats gå på staplade visstider i mer än fem år – är varken värdigt eller klokt. I stället måste det svenska regelverket snabbt anpassas till EUlagstiftningens krav på att det ska finnas ett skydd mot sådant missbruk. Det vore inte ens någon stor sak. Vi vill se en enkel lösning. Den går ut på att införa en skarp tidsgräns för upprepade tidsbegränsade anställningar hos samma arbetsgivare. Om någon under en femårsperiod varit tidsbegränsat anställd – oberoende av vilka former av visstidsanställning det är fråga om – hos samma arbetsgivare i mer än två år övergår anställningen till en tillsvidareanställning. Detta är en högst rimlig lösning som regeringen utan omsvep bör acceptera.

10. Stoppa den oseriösa konkurrensen

Det behöver tas krafttag mot det oseriösa företagandet. Oseriösa aktörer tränger i allt fler branscher undan de seriösa företagen, vilket pressar löner och villkor nedåt. Denna utveckling är oacceptabel. Utöver det sociala protokollet – som bl a skulle göra det lättare för facken att komma åt arbetsgivare som exploaterar utstationerad arbetskraft – vill vi därför se ett flertal skarpa insatser för att stoppa den oseriösa konkurrensen:

* Huvudentreprenören måste göras ansvarig för att samtliga aktörer i ett projekt – t ex ett bygge – följer gällande avtal och regelverk. Som det nu är står arbetstagare rättslösa om oseriösa underleverantörer gör sig oanträffbara utan att t ex betala ut löner eller sociala avgifter. Som huvudentreprenör har man betydligt större möjligheter att ställa krav och granska på förhand än att som anställd försöka få rätt i efterhand. Frågan diskuteras nu inom EU i arbetet med EU-kommissionens förslag från våren 2012 om nya implementeringsregler för utstationeringsdirektivet.86 I juni tog Europaparlamentets sysselsättningsutskott en position i förhållande till förslaget där huvudentreprenören i samband med utstationering tvingas ta tydligt ansvar för sina underleveran-törer om de inte sköter åtagandena till de anställda eller betalar in sociala avgifter. Det är mycket viktigt att den bestämmelsen står sig i parlamentets förhandlingar med rådet om den slutgiltiga utformningen av implementeringsreglerna.

* När revideringen av upphandlingslagstiftningen inom EU nu har

slutförts måste det göras tydligt i det svenska regelverket att krav på kollektivavtal ska kunna ställas i den offentliga upphandlingen.87

* Reglerna kring F-skatten behöver skärpas. Här har bl a den svenska regeringen en hemläxa att göra. Regeringen har gjort det möjligt att få F-skattesedel även för den som bara har en uppdragsgivare och som i praktiken inte är någonsjälvständig företagare.

* Myndigheter måste agera mycket aktivt för att stävja fusket med bl a färdregistrering och rapportering inom transportsektorn. I flera EU-länder görs detta redan. Kontrollerna är hårda och frekventa. I andra länder är myndigheterna mer passiva. Det gäller exempelvis den svenska regeringens slappa hantering av cabotagetrafiken. Där måste övervakningen förbättras markant.

Detta är bara några centrala insatser. Listan kan och bör göras längre än så.

11. Inför ungdomsgarantin på riktigt

När det gäller ungas utsatthet har samtliga EU-länder alltså – efter att frågan trots hårt motstånd drivits igenom av den europeiska social-demokratin – åtagit sig att på nationell nivå säkerställa att alla unga som blivit arbetslösa inom max 4 månader ska få ett högkvalitativt erbjudande om jobb, lärlingsplats, praktik eller utbildning. Det är en tydlig garanti som nu måste levereras fullt ut. Det vore helt orimligt med en garanti som i praktiken inte är någon garanti.

86 European Commission 2012l.

87 Parlamentet och rådet slöt i slutet av juni en preliminär överenskommelse om de nya upphandlingsreglerna. Överenskommelsen, som bekräftas formellt under januari, öppnar upp för det ska gå att ställa krav på kollektivavtal. (European Parliament 2013).

För att leverera ungdomsgarantin krävs på många håll rejäla reform-program. Vissa regeringar är i gång med att utarbeta sådana program, medan andra inte visar några större ambitioner att ta saken på allvar. Till den senare kategorin hör den svenska regeringen. De nya yrkes-introduktionsjobben kan ge vissa effekter, men räcker inte på långa vägar. Situationen är så allvarlig att tre regioner i Sverige med en ungdomsarbetslöshet över 25 procent nu beviljas stöd ur EU-budgeten (inom ramen för den särskilda ungdomspotten på 6 miljarder euro) för att stärka insatserna för de unga.

Vi är alltså för svensk del inte nöjda med 4-månadersgränsen, utan vill se en 90- dagarsgaranti. Sverige kan och ska prestera bättre än övriga EU. Till skillnad från regeringen tar vi detta på största allvar. Vi har en stor och kraftfull verktygslåda för att leverera 90-dagarsgarantin. Den inkluderar bl a

(1) rätt till ordentligt stöd från första dagen på Arbetsförmedlingen,

(2) utrymme för Arbetsförmedlingen att använda alla tillgängliga resurser,

(3) utbyggd arbetsmarknadsutbildning,

(4) en mer effektiv användning av socialfonden till ungdomsprojekt,

(5) obliga-torisk gymnasieskola,

(6) en satsning på fler sommarjobb för att unga ska kunna bygga erfarenhet,

(7) ett bättre svenskt utnyttjande av Erasmus,

(8) utbildningskontrakt för unga,

(9) fler studieplatser över hela spektrat – högskola, folkhögskola, yrkeshögskola, komvux och yrkesvux – samt

(10) en kraftig ökning av antalet anställningar som kombinerar arbete och lärande – främst i form av yrkesintroduk-tionsjobb. Till detta kommer naturligtvis även alla åtgärder för att stärka företagens konkurrenskraft och den generella efterfrågan i ekonomin.

12. Utveckla lärlingsprogram

Att förstärka olika typer av lärlingsprogram – eller yrkesintroduktionsjobb – är ett av de mest effektiva verktygen för att pressa ner ungdomsarbetslösheten. I länder där lärlingssystemen är välutvecklade – såsom Tyskland, Österrike, Danmark och Nederländerna – är det lättare än på andra håll att som ung klara övergången från studier till arbete. Länder med svagare lärlingsstrukturer – såsom Sverige – har här en del att lära.

På EU-nivån är Alliance for Apprenticeships ett bra initiativ som måste ges reell substans – både vad gäller resurser och verksamhet. I lärlingsfrågorna – där vissa länder kommit längre än andra – skulle ett intensifierat kunskapsutbyte i Europa kunna ge riktigt bra resultat. En avgörande nyckel till att få lärlingsanställningar att fungera är kvalificerad handledning. Därför är det rimligt att sätta denna fråga i centrum för kunskapsutbytet. Hur arbetar man bäst för att säkerställa att det är skickliga och engagerade handledare med tillräckligt med tid och resurser som tar hand om lärlingarna ute på arbetsplatserna? För att få struktur på utbytet bör det skapas ett specifikt samverkansprogram för detta – förslagsvis lett av EU-byrån Cedefop (Europeiskt centrum för utveckling av yrkesutbildning).

Även på svensk nivå vill vi sätta handledningen i centrum. Varje lärling måste garanteras handledning av hög kvalitet. Annars blir utbytet av anställningen inte bra för någon part. Detta är en akilleshäl för svensk del. I vissa sektorer råder brist på duktiga lärlingshandledare. De som ändå tar dessa uppdrag får ofta varken tid eller resurser för att kunna göra ett bra jobb. Inte heller får de någon större respekt eller uppskattning. Ett genomgripande förbättringsarbete behöver genomföras för att utbyggda svenska lärlingsprogram ska kunna fungera riktigt väl. Som en vital del i det förbättringsarbetet vill vi etablera ett nationellt centrum för handledarutveckling under ledning av YH-myndigheten. Centrumet ska erbjuda ett specialiserat utbud av handledarutbildningar som ska tas fram i nära samarbete med parterna inom den aktuella branschen. Utbildningarna ska ha så stor kapacitet att alla lärlingshandledare utan någon längre väntetid ska kunna gå en introduktionskurs på 1-3 veckor. Centrumet ska även löpande bistå såväl aktiva handledare som arbetsgivare ochfackföreningar med expertkunskap rörande alla delar av handledarskapet. En viktig del i aktiviteterna ska vara att studera andra EU-länders erfarenheter och att aktivt delta i det europeiska utvecklingsarbetet på området.

En särskild vinst med att utveckla handledningen är att detta är ett bra sätt att använda människors kompetens längre i arbetslivet. Om erfarna men kanske slitna arbetstagare mot slutet av sina yrkesliv kan gå in i kvalificerade handledarroller slås två flugor i en smäll. Dels tas deras ofta helt unika kompetens bättre tillvara på arbetsplatserna. Dels får de själva en arbetssituation som gör att de orkar till 65.

13. Stimulera EU-mobilitet

Med omkring 1,9 miljoner lediga jobb på den europeiska arbetsmarknaden är ökad gränsöverskridande mobilitet ett bra sätt att lösa en

del av arbetslöshetsproblemet. Att röra på sig är oftast lättast när man är ung. Därför är detta verktyg särskilt relevant i kampen mot ungdomsarbetslösheten. Samtidigt finns det dock mycket att vinna på att förbättra förutsättningarna för mobilitet även i övriga åldersgrupper. Utvecklingen av Erasmus-programmet – inklusive en höjd aktivitetsnivå för svensk del – är en mycket bra grund när det gäller att stimulera rörligheten. På denna grund måste dock betydligt vassare mekanismer skapas som är specifikt inriktade på jobbmobilitet bortom studieåren. För att stärka dessa mekanismer vill vi till att börja med vidta tre åtgärder:

– Pilotsatsningen Your first EURES job måste permanentas och implementeras i större skala inom hela EU. Konceptet och de initiala resultaten är så bra att detta är ett rimligt steg att ta. I dagsläget finns det bara kapacitet att hjälpa 5000 ungdomar till jobb, lärlingsanställning eller praktik i ett annat EU-land. På lite sikt bör den kapaciteten tiodubblas.88

– En modell liknande den för Your first EURES job – där arbetssökande utöver förmedlingshjälp kan ges ekonomiskt stöd för intervjuresor och för att komma igång i det nya landet samt där de involverade företagen kan få ersättning för språkutbildning och jobbintroduktion – måste börja användas i stor skala även för andra åldersgrupper. Idag är ”platsbanken” EURES-portalen bra förjobbsökning/annonsering och information, men den behöver kompletteras genom att även incitamenten stärks. I anknytning till detta är det även angeläget att utveckla det gränsöverskridande samarbetet kring validering av kunskaper.

– Som en del i förbättringen av EURES-systemet behöver Europakapaciteten på Arbetsförmedlingen utvecklas. Det bör finnas fler personer med specialkompetens som kan bistå med kvalificerad gränsöverskridande förmedlingshjälp och som också ska vara aktiva ute på till exempel skolor för att informera om de möjligheter som finns.89

14. Bekämpa diskriminering av föräldrar

När det gäller den bristande jämställdheten på arbetsmarknaden finns det massor som behöver göras. Situationen är dålig och har inte blivit märkvärt bättre under de senaste åren. Frågan har över huvud taget inte funnits med bland den europeiska högerns prioriteringar. Den svenska regeringen har hört till de minst ambitiösa och har blivit en bromsklots i det europeiska jämställdhetsarbetet.90

En central fråga är att stärka lagstiftningen mot diskriminering av föräldrar på arbetsplatserna. EU-kommissionens förslag till uppdaterat mammaledighetsdirektiv innehåller alltså ett bättre arbetsrättsligt skydd för mammor i samband med barnafödande. Det är en viktig reform. Eftersom skyddet i flera medlemsstater är svagt behöver grundkraven på arbetsgivarna på detta sätt höjas.

Förhandlingarna om mammaledighetsdirektivet har gått i stå. Eftersom låsningarna främst rör föräldraledighetsdelen borde lösningen vara att dela upp processen. Det bästa vore att i en snabb första fas enas om

88 European Commission 2013b, 7f. European Commission 2013e.
89 I dagsläget finns det totalt mer än 900 ”EURES Advisers” på de nationella arbetsförmedlingarna över hela Europa, varav ett antal i Sverige (EURES, www.ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=en). För svensk del bör denna kapacitet stärkas och användas för en mer aktiv uppsökande verksamhet.
90 För en utförlig analys och ett mer omfattande åtgärdspaket, se den jämställdhetsrapport som vi presenterade i våras (Socialdemokraterna 2013).

och anta förbättringarna av det arbetsrättsliga skyddet. Därefter skulle försäkringsfrågorna kunna redas ut i ett mer långsiktigt förhandlingsarbete. På så vi skulle den så viktiga skyddsreformen komma på plats utan onödig fördröjning. Både skydds- och försäkringsdelen av lagstiftingen bör utvidgas till att gälla generellt för föräldrar – inte bara för mammor.

15. Kvotera bolagsstyrelser

Jämställdheten i bolagsstyrelserna är alltså bedrövlig i de flesta EU-länder. Med existerande trender skulle det ta flera decennier innan jämställdhetsnivåerna eventuellt kan bli acceptabla. Detta håller inte. Det är uppenbart att självreglering inte fungerar. Det är dags för en ordentlig kvoteringslagstiftning. Glastaket måste bort.

Sedan i förra hösten ligger ett förslag till EU-lagstiftning om kvotering på bordet – med det skarpa målet att det underrepresenterade könet år 2020 ska utgöra minst 40 procent av styrelseledamöterna i de största börsbolagen. De detaljerade reglerna ska justeras efter nationella förhållanden, men medlemsstaterna ska vara skyldiga att se till att målet nås. Vi ser positivt på förslaget och arbetar mycket aktivt för att det ska kunna antas så snart som möjligt. Parlamentets klara ja i november var ett viktigt steg på vägen. Att den svenska regeringen arbetar lika intensivt för att försöka blockeraförslaget är helt orimligt.

Om EU-processen kör fast eller ger ett för svagt resultat anser vi att Sverige omgående måste gå vidare med skarpa nationella kvoteringsregler. Vi har redan lagt förslag som sådan lagstiftning i riksdagen.

Referenser

Arbetsförmedlingen 2010: Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – i riket och i ett regionalt perspektiv, www.arbetsformedlingen.se

Arbetsförmedlingen 2012: Arbetsförmedlingens återrapportering 2012.

Arbetsmarknadspolitiska program. Årsrapport 2011, www.arbetsformedlingen.se

Blanchard, Olivier & Leigh, Daniel 2013: Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers, IMF Working Paper 13/1, www.imf.org

Catalyst 2011: The bottom line: Corporate performance and women's representation on boards (2004-2008), www.catalyst.org

Cedefop 2012: Future skills supply and demand in Europe. Forecast 2012, Research Paper No 26, www.cedefop.europa.eu

Clauwaert, Stefan & Schömann, Isabelle 2012: The crisis and national labour law reforms: a mapping exercise, Working Paper 2012:04, European Trade Union Institute, www.etui.org

Council of the European Union 2013b: 3226th Council meeting, Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Brussels, Press Release 2013-02-28, www.consilium.europa.eu

Cowi 2013: Evaluation of the European strategy on safety and health at work 2007-2012. Final report., www.cowi.com

Edmark, Karin, Liang, Che-Yuan, Mörk, Eva & Selin, Håkan 2012: Jobbskatteavdraget, IFAU rapport 2012:2, www.ifau.se

Egebark, Johan & Kaunitz, Niklas 2013: Sänkta arbetsgivaravgifter för unga, IFAUrapport 2013:26, www.ifau.se

EGGE (European Commission's Expert Group on Gender and Employment Issues) 2009: The provision of childcare services. A comparative review of 30 European countries, www.ec.europa.eu

ENQA 2012: Swedish National Agency for Higher Education: Review of ENQA Membership, www.enqa.eu

Ernst & Young 2009: Groundbreakers. Using the strength of women to rebuild the world economy, www.ey.com

Eurofound 2012: NEETs. Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, www.eurofound.europa.eu

EU-kommissionen 2012a: Rekommendation till rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram för 2012 och om avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram för 2012–2015, www.ec.europa.eu

EU-kommissionen 2013: Rekommendation till rådets rekommendation om Sveriges nationella reformprogram för 2013, med avgivande av rådets yttrande om Sveriges konvergensprogram för 2012–2016, www.ec.europa.eu

European Commission 2008a: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directive 92/85/EEC on the introduction of measures to encourage improvements in the safety and health at work of pregnant workers and workers who have recently given birth or are breastfeeding, www.ec.europa.eu

European Commission 2008b: Implementation of the Barcelona objectives concerning childcare facilities for pre-school-age children, www.ec.europa.eu

European Commission 2011: Draft Joint Employment Report. Annex to the Annual Growth Survey 2012, www.ec.europa.eu

European Commission 2012a: Draft Joint Employment Report. Annex to the Annual Growth Survey 2013, www.ec.europa.eu

European Commission 2012b: Moving Youth into Employment, www.ec.europa.eu

European Commission 2012c: Connecting Europe Facility. Investing in Europe's growth, www.ec.europa.eu

European Commission 2012d: Rethinking Education: Investing in skills for better socioeconomic outcomes, www.ec.europa.eu

European Commission 2012e: The 2012 Ageing Report. Economic and budgetary projections for the 27 EU Member States (2010-2060), www.ec.europa.eu

European Commission 2012f: Commission Staff Working Document on an Action Plan for the EU Health Workforce, www.ec.europa.eu

European Commission 2012g: Erasmus country statistics 2000-12. SE – Sweden, www.ec.europa.eu

European Commission 2012h: The Erasmus Programme 2010-2011. A Statistical Overview, www.ec.europa.eu

European Commission 2012i: Women in economic decision-making in the EU: Progress report, www.ec.europa.eu

European Commission 2012j: Proposal for a Directive on improving the gender balance among non-executive directors of companies listed on stock exchanges and related measures, www.ec.europa.eu

European Commission 2012k: Progress on equality between women and men in 2011. Commission staff working document, www.ec.europa.eu

European Commission 2012l: Proposal for a Directive on the enforcement of Directive 96/71/EC concerning the posting of workers in the framework of the provision of services, www.ec.europa.eu

European Commission 2012m: Simplifying Cohesion Policy for 2014-2020, www.ec.europa.eu

European Commission 2013a: EU Employment and Social Situation. Quarterly Review March 2013, www.ec.europa.eu

European Commission 2013b: Working together for Europe's young people. A call to action on youth unemployment, www.ec.europa.eu

European Commission 2013c: Funding of Education in Europe. The Impact of the Economic Crisis, www.ec.europa.eu

European Commission 2013d: Evaluation of the European Strategy 2007-2012 on health and safety at work, www.ec.europa.eu

European Commission 2013e: Your first EURES job. Progress Summary, www.ec.europa.eu

European Commission 2013f: Draft Joint Employment Report accompanying the Communication from the Commission on Annual Growth Survey 2014, www.ec.europa.eu

European Commission 2013g: Annual Growth Survey 2014, www.ec.europa.eu

European Commission 2013h: One trillion euro to invest in Europe's future – the EU's budget framework 2014-2020, Press Release 2013-11-19, www.ec.europa.eu

European Commission 2013i: Barcelona objectives. The development of childcare facilities for young children in Europe with a view to sustainable and inclusive growth, www.ec.europa.eu

European Parliament 2013: Procurement package: New deal to ensure more responsible publicspending, Press release 2013-06-26, www.europarl.europa.eu

European Union 1999: Council Directive 1999/70/EC of 28 June 1999 concerning the framework agreement on fixed-term work concluded by ETUC, UNICE and CEEP, www.eur-lex.europa.eu

European Union 2009: Regulation (EC) No 1072/2009 of 21 October 2009 on common rules for access to the international road haulage market, www.eur-lex.europa.eu

European Union 2013: Council Recommendation of 22 April 2013 on establishing a Youth Guarantee, www.eur-lex.europa.eu

Eurostat 2014: December 2013. Euro area unemployment rate at 12.0%. EU28 at 10.7%, newsrelease euroindicators 2014-01-31, www.ec.europa.eu/eurostat

Finanspolitiska rådet 2011: Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2011, www.finanspolitiskaradet.se

Finanspolitiska rådet 2012: Svensk finanspolitik. Finanspolitiska rådets rapport 2012, www.finanspolitiskaradet.se

Handels 2012: Har sänkta arbetsgivaravgifter hjälpt unga att få jobb i handeln?, www.handels.se.

ILO 2011: ILO Director-General address to the European Parliament, 14 September 2011, www.ilo.org

IMF 2012: World Economic Outlook. October 2012. Coping with High Debt and Sluggish Growth, www.imf.org

Jonsson, Claes-Mikael 2013: Vinnare och förlorare. Om konkurrens med arbetskraftskostnader inom EU, LO, www.lo.se
Jonsson, Claes-Mikael & Larsson, Göran 2013: Gäst i verkligheten – om utstationerad arbetskraft i praktiken, LO, www.lo.se

Karanikolos, Marina et al 2013: Financial crisis, austerity, and health in Europe, TheLancet 2013-04-13, www.thelancet.com

Li, Yao et al 2008: China's higher education transformation and its global implications, www.voxeu.org

LO 2012: Full sysselsättning. Styrelsens rapport till LOs 27e ordinarie kongress 2012, www.lo.se.

Löfström, Åsa 2009: Gender equality, economic growth and employment, paper presented at Swedish EU Presidency conference on What does gender equality mean for economic growth and employment? in Stockholm 16-17 Oct 2009.

McKinsey&Company 2010: Women Matter 2010. Women at the top of corporations: Making it happen, www.mckinsey.se

Nilsson, Anders & Nyström, Örjan 2012: Ungdomsarbetslösheten i Sverige och Leerwerkplicht i Nederländerna, www.tankeverksamheten.se

OECD 2012: How is the global talent pool changing?, Education indicators in focus 2012/05, www.oecd.org

OECD 2013: PISA 2012 Results in Focus. What 15-year-olds know and what they can do with what they know, www.oecd.org

Pickett, Kate & Wilkinson, Richard 2010: Jämlikhetsanden: därför är mer jämlika samhällen nästan alltid bättre samhällen, Karneval förlag.

Proposition 2011/12:100 Bilaga 5: Utvärdering av jobbskatteavdraget, www.regeringen.se

Riksrevisionen 2012: Mer att förenkla! Administration i strukturfondsprojekt, RIR 2012:22, www.riksrevisionen.se

Riksrevisionen 2013: Ungdomars väg till arbete – individuellt stöd och matchning mot arbetsgivare, RIR 2013:6, www.riksrevisionen.se

SCB 2012: Trender och Prognoser 2011: befolkningen, utbildningen, arbetsmarknaden med sikte på år 2030, www.scb.se.

Smith, M & Bettio, Francesca 2008: Analysis Note: The Economic Case for Gender Equality, paper presented at Swedish EU Presidency conference on What does gender equality mean for economic growth and employment? in Stockholm 16-17 Oct 2009.

Socialdemokraterna 2013: Jämställdhet lönar sig. Åtgärdsprogram för jämställdhet, tillväxt och jobb i Sverige och Europa, www.socialdemokraterna.se.

Socialdemokraterna i Europaparlamentet 2013: Upptäck den sociala ekonomin, www.a-smedjan.se

Sternberg, Henrik 2013: Cabotagestudien, Lunds Tekniska Högskola, populärversion av rapport, tillgänglig på www.transport.se

Stuckler, David et al 2011: Effects of the 2008 recession on health: a first look at European data, The Lancet 2011-07-09, www.thelancet.com

Svenska Dagbladet 2013-07-22: Byggjobbare tjänar så lite som tio kronor i timmen, www.svd.se

Svenskt Näringsliv 2012: Missade möjligheter. Rekryteringsenkäten 2012,www.svensktnaringsliv.se

SVT Nyheter 2013-05-06: Regeringens jobbsatsning sågas, www.svt.se/nyheter.

TCO 2011: TCOs jämställdhetspolitiska program, www.tco.se

TCO 2013a: Additional comments from TCO regarding infringement procedure 2007/4835 against Sweden, www.tco.se

TCO 2013b: TCO: Statistik bevisar missbruk av visstidsanställningar, pressmeddelande 2013-07-16, www.tco.se

The Economist 2011-09-10: The role of government. Lending a hand Special report: The future of jobs, www.economist.com

Thorburn, Karin 2013: Könsbalans leder till mer engagerad styrelse, SNS Analys nr 9, mars 2013, www.sns.se

Universitets- och högskolerådet 2013: Drygt 267 000 antagna till höstens högskoleutbildningar, pressmeddelande 2013-07-12, www.uhr.se

Utbildningsdepartementet 2013: Den nationella organisationen för Horisont 2020, Ds 2013:52, www.regeringen.se

Västra Götalandsregionen 2011: Utbildnings- och arbetsmarknads-prognos för Västra Götaland med sikte på 2020. Huvudrapport, Tillväxt och utveckling, rapport 2011:4, www.kompetensplattformvg.se

World Economic Forum 2013: The Global Gender Gap Report 2013, www.weforum.org

17 Jobb.

(Arbetsmarknadsminister. Jämställdhetsminister)

Andra delen: Övrigt

LOs politiska plattform inför valet 2014.

Sveriges löntagare behöver en ny politik och en ny regering. Arbetslösheten är idag högre än vid regeringsskiftet 2006. Otryggheten har ökat när välfärden skurits ner och arbetslöshetsoch sjukförsäkringen försämrats. Istället har resursernagått till massiva skattesänkningar, mest till dem som tjänar mest, utan att det gett fler jobb och med enda resultat att klyftorna i Sverige har ökat. Sverige kan bättre.

Byt politik

L O a rbetar för ett jämlikt samhälle med små klyftor och låg arbetslöshet. I ett jämlikt samhälle lever människor längre, presterar bättre och är friskare. Där är kriminalitet och våld mindre utbrett och den sociala rörligheten högre.

Ett mer jämlikt och rättvist samhälle kräver klokt investerade resur-ser. I dag fördelas våra gemensamma resurser snett. När regeringen sänker skatter och sjösätter reformer går 26 procent av pengarna till den rikaste tiondelen av befolkningen, medan den tiondel av befolkningen som är allra fattigast bara nås av en procent av satsningarna. Efter åtta år har denna politik varken gett fler jobb eller större rättvisa.

LO engagerar sig i valrörelsen för att minska arbetslösheten, förbättra arbetsvillkoren för LO-förbundens medlemmar och minska klyftorna i samhället. Förbättringar av arbetslöshets- och sjukförsäkringarna måste ske under nästa mandatperiod och stora investeringar i skolan och vården måste till. Även viktiga jämställdhetssatsningar måste genomföras, bland annat med syfte att uttaget av föräldradagar ska bli mer jämställt. På så vis värnar vi den svenska modellen och bygger ett hållbart samhälle med full sysselsättning, jämlikhet och framtidstro.

LO vill i valet 2014 byta riktning på politiken genom att arbeta för ökad jämlikhet, full sysselsättning och Socialdemokratiska valsegrar.

Full sysselsättning
När människor arbetar skapar de mening och möjligheter för sig själva. De bidrar samtidigt till det gemensamma, både genom arbetet i sig och med den skatt de betalar. Med hög arbetslöshet dräneras både människor och samhälle på kraft och möjligheter. I dag lider Sverige av massarbetslöshet. Den borgerliga regeringen har ensidigt fokuserat på skattesänkningar istället för investeringar för framtiden och det som bygger Sverige starkt. Det behövs en ny och riktig arbetslinje som skapar goda förutsättningar för ett bra företagsklimat, som stärker individers kompetens och minskar klyftorna i samhället. En arbetslinje där samhället inte skjuter över hela ansvaret på den enskilda. Sverige kan bättre, Sverige ska ha EUs lägsta arbetslöshetår 2020.

Investera i infrastruktur, bostäder och energi. Omfattande statliga investeringar måste göras i samhällsviktiga resurser, i vägar, järnvägar, IT och bostäder. Samhället måste ta ansvar för en grön omställning och en god och förutsägbar energitillförsel. Det ger både jobb och bygger Sverige starkt för framtiden.

Satsa på skolan och utbildning. För att bryta trenden med sjunkande skolresultat måste mer resurser tillföras skolan på bred front. Gymnasieskolan ska också vara obligatorisk och alla program ge högskolebehörighet. Fler platser i arbetsmarknadsutbildning, Komvux, yrkesutbildningar och högskolan måste skapas. En särskild utbildningssatsning med syfte att motverka uppsägningar vid konjunkturnedgångar bör införas.

Inför en 90-dagarsgaranti för unga. Ingen under 25 år ska vara arbetslös längre än 90 dagar innan personen erbjuds ett jobb, praktikplats eller relevant utbildningsplats. Arbetslösa ska få möjlighet att komplettera och slutföra oavslutade studier på grundskole- eller gymnasienivå inom ramen för arbetsmarknadspolitiken.

Förbättra arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkringen är idag körd i botten och måste radikalt förbättras. Höjda tak, högre ersättning och att fler omfattas av försäkringen är avgörande. Människor ska inte slås ut för att de hamnar i arbetslöshet, fokus ska istället vara att hitta ett nytt jobb.

Ett bättre arbetsliv
Tempot och stressen i arbetslivet har ökat. Arbetsvillkor ocharbetsmiljö har försämrats och de otrygga anställningarna och bemanningsanställningarna blivit fler. Osund konkurrens med dåliga löner och villkor leder till att arbetare ställs mot arbetare när arbetsgivare utnyttjar människors utsatthet. Det leder till otrygghet, vanmakt och sjukdom som allvarligt skadar svensk ekonomi. Regeringen ignorerar denna utveckling och minskar resurserna till arbetsmiljöarbete och företagshälsovård. De ökar pressen på arbetslösa och de tror att framtiden ligger i att det skapas en låglönemarknad. De har fel. Sverige kan bättre.

Motverka otrygga och begränsade anställningar. Lagen om anställningsskydd måste ändras så att de tillfälliga anställningarna minskar och fasta anställningar igen blir norm. Heltid ska vara en rättighet för alla. I stat, kommun och landsting måste politiken gå före och säkerställa rätten till heltid.

Ordning och reda på arbetsmarknaden. Svenska kollektivavtal ska gälla på svensk arbetsmarknad. Lex Laval-lagen som möjliggör lönedumping i Sverige ska rivas upp. Huvudentreprenörens ansvar måste öka. Vid all offentlig upphandling ska krav på kollektivavtal ställas.

Nollvision mot dödsolyckor och försämrad hälsa på jobbet. Resurserna till arbetsmiljöarbete och arbetslivsforskning måste öka. Sanktionerna måste skärpas mot arbetsgivare som inte uppfyller arbetsmiljökrav. Fler måste omfattas av företagshälsovården.

En bra och utvecklad välfärd

En bra och utvecklad välfärd både minskar klyftor och bygger samhället starkt. Allas möjligheter att leva ett bra liv och bidra är beroende av en tillgänglig och likvärdig skola samt vård och omsorg av hög kvalitet. Detsamma gäller försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet. De måste ge alla goda möjligheter att komma igen. Idag utarmas istället välfärden. Sjukvården och omsorgen om äldre och barn försämras när resurserna minskas och personalen sliter ut sig. Anhöriga slutar jobba för att ta hand om nära och kära när omsorgen inte räcker till. Skolresultaten försämras överlag och skiktas efter föräldrarnas klass och bakgrund. Det är både ovärdigt och osmart. En bra skola, en fungerande vård och en trygg omsorg är viktiga delar för en stark och hållbar tillväxt. Försämringen av välfärden hotar Sverige och alla som bor här, rik som fattig, gammal som ung. Sverige kan bättre.

Stärk kvaliteten i välfärden. Öka statsbidragen till kommuner och landsting rejält för att anställa fler i skolan, sjukvården och barn- och äldreomsorgen. Personaltätheten har minskat under lång tid och måste istället öka för att stärka både kvaliteten och tryggheten i verksamheterna men också för att förbättra arbetsvillkoren.

Stoppa vinstdriften i välfärden. Vinstdriften får aldrig vara styrande i välfärden. Den fria etableringsrätten för friskolor och obligatorisk Lag om valfrihet ska avskaffas. Kommuner och landsting ska ha ansvar för att kunna bestämma över bemanning, etableringar och kvalitet och avsevärt begränsa möjligheter till vinstuttag och värdeöverföringar från den skattefinansierade välfärden. Öppna böcker ska gälla i hela välfärdssektorn och alla anställda ska ha kollektivavtalsenliga villkor och meddelarfrihet.

Bygg en rimligare och mänskligare sjukförsäkring. Stoppa utförsäkringarna och höj taket i sjukförsäkringen. Inför en bred rehabiliterings och omställningspakt och förändra de hårda reglerna för att kunna få sjukersättning.

Arbetstidsförkortningt till 30 timmar/vecka

En del miljöpartister vill sänka arbetstiden från 8 timmar till 6 timmar måndag-fredag, från 40 till 30 timmar i veckan = sänkning 25%.

I åldrar 20-64 år är medelinkomsten cirka 25 000 kr per månad = 300 000 kr per år. Sänkning av arbetstiden medför sänkning av lönen från 25 000 till cirka 19 000 kr per månad och från 300 000 till 225 000 kr per år. Den som har månadslön 20 000 kr per månad får lönen sänkt till 15 000 kr per månad. Hälften av alla löntagare sänkning till mindre än 19 000.

Eftersom lönerna sjunker får staten och kommunerna mindre inkomstskatt. Cirka 5 miljoner personer i åldrarna 20-64 år och inkomstsänkning 75 000 kr per år betalar lågt räknat vardera 25 000 mindre i inkomstskatt, tillsammans 125 miljarder kr.

Inkomsttagarna får minska sin konsumtion med cirka 50 000 kr vardera och momsen minskar med cirka 50 miljarder kr. Inkomstkattesänkning och momssänkning tillsammans lågt räknat 175 miljarder kr per år.

De offentliga utgifterna måste minska med det och offentlig service (skolor, sjukhus o s v) måste minskas med per år cirka 20 000 kr per person, eller cirka 35 000 kr per inkomsttagare i åldrarna 20-64 år.

Minskningen av arbetstiden motsvarar cirka 1,25 miljoner årsarbeten vid veckotid 40 timmar och cirka 1,7 miljoner vid veckotid 30 timmar Det ska ersättas med arbetslösa, som måste vara 1,7 miljoner tillräckligt utbildade.

Förmodligen har de nya inte den utbildning som behövs, kan inte få den lön föregångarna haft, de betalar skatt, som inte anges här. Det blir nödvändigt med arbetskraftsinvandring och utbildning för det, med kostnader och övergångstid.

Produktionen minskar, exporten minskar. Inhemska konsumtionen minskar med behov att minska produktionen, med följd minskade skatteinkomster för stat och kommuner. Indirekta skatter och företagsskatter påverkas. Pensionerna måste troligen minskas med lägre skatter från dem och mindre moms.

För att få ihop till en nyanställd med heltid måste det vara tre personer i företaget, och sex personer om man ska kunna anställa två nya.

Har företaget flera olika funktioner, t ex kontor och produktion måste det vara tre på kontoret för att kunna anställa en till där. Vill man ha samma proportioner mellan kontor och produktion måste det vara minst tre i produktionen för att kunna anställa en till där.

Om proportionen är en på kontoret och två i produktionen måste det vara sex i produktionen för att där kunna anställa två nya. Alltså i företaget nio personer för att kunna anställa tre nya.

Om man vill sänka veckorbetstiden med bara två timmar måste det på kontoret vara 19 personer för att där kunna anställa en ny, och i produktionen minst 19 personer för att där anställa en ny.

Är proportionen dubbelt så många i produktionen som på kontoret måste det vara 38 personer i produktionen för att där kunna anställa två nya. I det här senare fallet måste det vara 57 personer i företaget för att kunna anställa tre nya. Och så vidare.

Arbetstidsförkortning till 35 timmar/vecka

Miljöpartiet vill sänka arbetstiden från 8 timmar till 7 timmar måndag-fredag, från 40 till 35 timmar i veckan = sänkning 12,5%.

I åldrar 20-64 år är medelinkomsten cirka 25 000 kr per månad = 300 000 kr per år. Sänkning av arbetstiden medför sänkning av lönen från 25 000 till cirka 22 000 kr per månad och från 300 000 till 262 500 kr per år. Den som har månadslön 20 000 kr per månad får lönen sänkt till 17 500 kr per månad. Hälften av alla löntagare sänkning till mindre än 22 000.

Eftersom lönerna sjunker får staten och kommunerna mindre inkomstskatt. Cirka 5 miljoner personer i åldrarna 20-64 år och inkomstsänkning 37 50000 kr per år betalar lågt räknat vardera 12 500 mindre i inkomstskatt, tillsammans 62,5 miljarder kr.

Inkomsttagarna får minska sin konsumtion med cirka 25 000 kr vardera och momsen minskar med cirka 25 miljarder kr. Inkomstkattesänkning och momssänkning tillsammans lågt räknat 87,5 miljarder kr per år.

De offentliga utgifterna måste minska med det och offentlig service (skolor, sjukhus o s v) måste minskas med per år cirka 10 000 kr per person, eller cirka 17 500 kr per inkomsttagare i åldrarna 20-64 år.

Minskningen av arbetstiden motsvarar cirka 0,625 miljoner årsarbeten vid veckotid 40 timmar och cirka 0,7 miljoner vid veckotid 35 timmar Det ska ersättas med arbetslösa, som måste vara 0,7 miljoner tillräckligt utbildade.

Förmodligen har de nya inte den utbildning som behövs, kan inte få den lön föregångarna haft, de betalar skatt, som inte anges här. Det blir nödvändigt med arbetskraftsinvandring och utbildning för det, med kostnader och övergångstid.

Produktionen minskar, exporten minskar. Inhemska konsumtionen minskar med behov att minska produktionen, med följd minskade skatteinkomster för stat och kommuner. Indirekta skatter och företagsskatter påverkas. Pensionerna måste troligen minskas med lägre skatter från dem och mindre moms.

För att få ihop till en nyanställd med heltid 35 timmar måste det vara 7 personer i företaget, och 14 personer om man ska kunna anställa två nya.

Har företaget flera olika funktioner, t ex kontor och produktion måste det vara 7 på kontoret för att kunna anställa en till där. Vill man ha samma proportioner mellan kontor och produktion måste det vara minst 7 i produktionen för att kunna anställa en till där.

Om proportionen är en på kontoret och två i produktionen måste det vara 14 i produktionen för att där kunna anställa två nya. Alltså i företaget 21 personer för att kunna anställa tre nya.

Om man vill sänka veckorbetstiden med bara två timmar måste det på kontoret vara 19 personer för att där kunna anställa en ny, och i produktionen minst 19 personer för att där anställa en ny.

Är proportionen dubbelt så många i produktionen som på kontoret måste det vara 38 personer i produktionen för att där kunna anställa två nya. I det här senare fallet måste det vara 57 personer i företaget för att kunna anställa tre nya. Och så vidare.

DN 18 dec 2013: Arbetslösheten.

”Plusjobben klokaste sättet att förhindra utslagning”

“Sysselsättningen i rävsax. Global konkurrens pressar arbetsmarknaden, men bara sänkta löner löser inte arbetslösheten. Arbetsgivares svar på frågan hur låga löner som krävs för att anställa vissa grupper väcker oro. Därför behövs offentliga extra-jobb för en liten del av arbetskraften, skriver Gunnar Wetterberg. “

“Det var en olycka att plusjobben politiserades i valrörelsen 2006. De kommer att behövas för att den svenska modellen ska fungera i framtiden.

För snart tio år sedan argumenterade jag på den här sidan för offentliga samhällsarbeten som ett sätt att möta arbetslösheten (DN Debatt 25/5 2005). Stora behov ska inte ligga för fäfot samtidigt som många går arbetslösa.

Sysselsättningen har hamnat i en rävsax mellan Sveriges djupt rotade jämställdhetsvärderingar och den internationella konkurrensens krav på ständigt mer effektiv produktion. Konkurrensens prestationskrav smittar av sig på hela arbetslivet, eftersom höjda reallöner i exportföretagen fortplantas till alla andra sektorer. Kruxet är att inte alla alltid orkar leva upp till kraven, och därför hamnar några vid sidan av. Än värre: många arbetsgivare *tror* att en del arbetssökande inte kommer att vara produktiva nog, och därför får de inte chansen. Sedan ett par årtionden tillbaka har därför långtidsarbetslösheten ökat alltmer.

Plusjobben var ett svar på problemet. I budgetpropositionen för 2006 införde den socialdemokratiska regeringen ett stöd för kvalitetshöjande arbetsuppgifter inom offentligt finansierad verksamhet i maximalt två år. Den som hade fyllt 60 år skulle få behålla stödet fram till 65 års ålder.

Tyvärr gjorde alliansen detta till en av sina angreppspunkter mot socialdemokratin. I den nya regeringens första budget buntades plusjobben ihop med en rad andra stöd som ”verkningslösa och i vissa fall kontraproduktiva arbetsmarknadsåtgärder”. Haken var bara att det inte fanns några utvärderingar som visade att plusjobben verkligen var så dåliga. Den enda studien som gjordes kom först på våren 2007 och handlade om de *förväntade* effekterna av plusjobben (IFAU:s rapport 2007:14). De faktiska effekterna har inte utvärderats.

I själva propositionstexten blev regeringen betydligt mer ideologisk: ”Anställningsstöd och däribland plusjobb sätter därtill individen i ett beroendeförhållande till arbetsförmedlingen och den årliga tilldelningen av medel för dessa ändamål.” Senast häromdagen hörde jag samma tema från en borgerlig arbetsmarknadspolitiker. Arbetsmarknaden ska vara marknad, de arbetslösa ska söka jobb, de ska inte anvisas dem av staten. Därför är det bättre med olika subventioner till arbetsgivare som anställer än att staten eller kommunerna ordnar jobb.

Ekonomernas instinktiva svar på frågan om produktivitet och jobb har varit att det är lönen som måste anpassas. Senast på Kvalitetsmässan i Göteborg nyligen hörde jag både en borgerlig riksdagsledamot och Svenskt näringslivs talesman argumentera för lönesänkningar, men de undvek nogsamt att tala om hur stora de borde vara. Subventionerna till arbetsgivarna kan vara ett sätt att åstadkomma lägre arbetskraftskostnader, även om arbetstagarens lön inte sänks.

Problemet är att lösningen inte räcker till, i synnerhet inte för dem som står längst från arbetsmarknaden. I juni 2012 kom Stefan Eriksson, Per Johansson och Sophie Langenskiöld med rapporten ”Vad är rätt profil för att få ett jobb? En experimentell studie av

rekryteringsprocessen” (IFAU 2012:13). De frågade arbetsgivare vilka lönesänkningar som krävdes:

”Resultaten indikerar att för att eliminera diskrimineringen måste en sökande som är född i Afrika, Mellanöstern eller Sydamerika ges en lön som är 16 procent lägre än en sökande som är född i Norden, en sökande som är muslim (jude) måste ges en lön som är 17 (15) procent lägre än en sökande som är kristen, en överviktig (kraftigt överviktig) sökande måste ges en lön som är 8 (48) procent lägre än en sökande som är normalviktig, och en sökande med en historik av sjukfrånvaro måste ges en lön som är upp till 48 procent lägre. Då medellönen för den senast anställde som slutat är 26 800 kronor, motsvarar 15 procent en 4 000 kronor lägre lön och 48 procent en 12 900 kronor lägre lön. De exakta beloppen bör tolkas med en viss försiktighet, men indikerar att de löneskillnader som krävs för att arbetsgivarna ska betrakta sökande med respektive utan vissa egenskaper som likvärdiga är betydande.”

Det är oroande och obehagliga slutsatser. Arbetsgivarnas fördomar är ett påtagligt problem. Att de fackliga organisationerna skulle gå med på den sortens lönesänkningar är otänkbart. Jag tror dessutom det skulle vara farligt för den sociala sammanhållningen i ett så jämlikhetspräglat samhälle som det svenska. Men resultaten visar också hur svårt det är för dem som står längst från arbetsmarknaden att söka och få arbete, ens med kraftiga subventioner.

Då är plusjobben klokare. Det ställer stora krav på skolans, vården och omsorgens förmåga att handleda och hitta arbetsuppgifter, men det rymmer också en viktig potential. Verksamheterna kan dra nytta av fler händer, de som anställs får en språngbräda till den reguljära arbetsmarknaden. Det betyder i och för sig att plusjobben kan tränga undan en del andra jobb, men en klok undanträngning är bättre än en dålig utslagning. Plusjobben underlättar också kontrollen av att de som söker arbete verkligen står till arbetsmarknadens förfogande. När arbetsförmedlingen anvisade plusjobb var det en del av de sökande som inte infann sig. De kunde då avföras från stödåtgärderna. Som kontrollåtgärd är det mer effektivt än byråkratiska krav på månatlig rapportering av sökta jobb.

Jag tror det är realistiskt att räkna med att plusjobben behöver omfatta några procent av den totala arbetsmarknaden i Sverige. De löser problemet att många människor har svårt att få reguljära jobb till en anständig lön. För en del kommer plusjobben att bli det välkomna sättet att bevisa sin förmåga och därmed kunna hävda sig i konkurrensen om andra jobb, men för andra kan det bli det värdiga och meningsfulla alternativet till att slås ut från arbetslivet och mycket av den samhälleliga gemenskapen.

Den markerade satsningen på arbetslinjen har varit alliansregeringens viktigaste strukturella bidrag till Sveriges utveckling sedan 2006. Tack vare de starka offentliga finanserna och en klok stabiliseringspolitik har den senaste krisen inte lett till samma ras i sysselsättningen som i början av 1990-talet. Men för att råda bot på långtidsarbetslösheten och utanförskapet måste pragmatismen få korrigera ideologin. Det är hög tid att återställa plusjobben.

Gunnar Wetterberg, historiker, författare, tidigare samhällspolitisk chef på Saco “

DN 3 jan 2014 : ”Prekariatet”.

“Ett prekärt problem”

“De är otrygga, olyckliga och arga. Så beskrivs ”prekariatet”, den nya klass som somliga hävdar ska rubba de gamla intressekonflikter och -institutioner som växte fram ur industri-samhället. Definitionen skiftar, men gemensamt för medlemmarna av den nya samhällsgruppen är en tillvaro som präglas av osäkerhet och korta påhugg på arbetsmarknaden. Stressen och en gnagande oro över morgon-dagen förenar akademiker, restaurangbiträden och migrantarbetare med tillfälliga kontrakt och en oviss framtid.

Denna idé har populariserats inte minst av ekonomen Guy Standing, vars bok i ämnet avhandlades i ett avsnitt av P1:s ”Filosofiska rummet” för ett par veckor sedan. Prekariatet, ska det sägas, är än så länge är en lös hypotes snarare än ett tydligt inringat fenomen. Somliga av begreppets fanbärare använder ordet för testuggande, och den revolutionsromantiska andedräkten är svår att ta miste på. Men idén om ett slags tjänstesamhällets kastlösa är inte helt utan poänger.

Bara delvis rör det sig om samma fråga som Moderaterna och alliansen döpte till utanförskapet i valrörelsen 2006. Den mest prekära position en frisk människa i Sverige kan hamna i är i långtidsarbetslöshet.

En av de faktorer som lyckoforskare kunnat enas om varaktigt försämrar människors mentala välmående är just opålitliga inkomster och en oviss arbetssituation. Filosofen Jeanette Emt talade i P1 om hur otrygghet i arbets-livet riskerar att gå ut över människors självaktning och utrymme att utveckla en identitet. En färsk kartläggning av forskare vid Göteborgs universitet -pekar också på att bemanningsanställda löper större risk än andra att drabbas av psykisk ohälsa.

Utan något materiellt fotfäste i tillvaron är det svårt för människor att känna ro, bygga en tillfredsställande tillvaro och uppfylla livsdrömmar. Att ständigt behöva skicka nya arbets-ansökningar, undersöka pendlings-vägar och leta med ljus och lykta efter nya bostäder är dessutom en grym tidstjuv. Statens sociala skyddsnät och anställningsskydd är uppfinningar för att minska sådan osäkerhet i tillvaron. Om stora grupper faller utanför är det ett problem.

Men det är oklart hur många fler de otrygga har blivit. Under den begränsade period som Statistiska central-byrån har samlat siffror över individers anknytningsgrad till arbetsmarknaden är det svårt att skönja någon akut tendens. Statistiken bekräftar att det framför allt är unga som har en svag förankring. Så länge osäkerheten är en övergående plåga är bekymret förstås begränsat.

Ibland tycks debatten om den nya osäkra arbetsmarknaden röra en liten klick högpresterande storstadsbor som valt särpräglade yrken. Deras situation må vara prekär, och de värsta -avarterna i fråga om oskäliga villkor måste förstås uppmärksammas. Men i den mån det förekommer övertramp mot frilansare och projektanställda i exempelvis kultursektorn är det svårt att hävda att det skulle påkalla en omprövning av reglerna på arbets-marknaden. Vad dessa kollektiv egentligen har gemensamt med arbetskrafts-invandrande skogsarbetare från Ghana är också oklart.

Värre är det att kvinnor får dras med osäkerheten längre än män, och att det för alldeles för många utrikes födda aldrig väntar något ljus av trygghet i slutet av vikarietunneln. Mycket talar för att välfärdsstatens gamla kompromisser mellan trygghet och frihet i praktiken inte fungerar som de borde.

Samtidigt som Sverige har en betydligt mer långtgående lagstiftning om anställningsskydd än exempelvis Danmark och Nederländerna

upplevs tryggheten inte som starkare här. Både säkerhet och trivsel i arbetet uppfattas som högre i dessa länder.

Dels speglar det den falska trygghet som lagen om anställningsskydd (las) har skapat. Klyftan mellan trygga och otrygga låser in mer än det löser. Ändå ligger det långt inne för riksdagspartierna att föreslå förändringar. Dels speglar det hur våra socialförsäkringar inte har förändrats i takt med arbetsmarknaden.

En ytterligare del av problemet tycks vara att arbetsgivare och bemanningsbolag av förment rationella skäl inte sörjer för anställdas behov av trygghet och en känsla av att vara behövd. Dumsnål personalpolicy är förhoppningsvis ett övergående problem i tjänstesamhället.

DN 3/1 2014 "

Den 6 jan 2014 : Jämställdhetspolitiken.

"Dåligt jämställdhetsbokslut för regeringen Reinfeldt"

"Jämställdheten går bakåt. Inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor har ökat konsekvent sedan alliansregeringen tillträdde 2006. Kvinnor mår sämre än män och neddragningarna i offentlig sektor tvingar kvinnor att ta ett större ansvar för att vårda anhöriga, skriver Per Bolund (MP) och Gudrun Schyman (Fi). "

"Nya siffror visar att skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män har ökat stadigt sedan regeringen Reinfeldt tillträdde. Det här kan vara deras sista år vid makten och det är dags att göra bokslut över alliansens jämställdhetspolitik.

År 2006 satte riksdagen målet att kvinnor och män ska ha lika mycket makt att forma samhället och sina liv. Samma år vann alliansen valet. Har vi närmat oss målet sedan dess? På vissa områden kan man med lite god vilja se små rörelser framåt, men på de flesta går det rakt bakåt. Regeringen har mycket att stå till svars för.

Hur kan det försvaras att det fortfarande finns en löneskillnad på 14 procent mellan kvinnor och män? Lönegapet har minskat med myrsteg sedan år 2006. Dessutom tas fortfarande tre fjärdedelar av föräldraledigheten ut av mammorna.

Medan löneskillnaderna minskat lite grann, har skillnaderna i inkomst ökat kraftigt sedan alliansregeringen tillträdde. Det visar nya siffror som riksdagens utredningstjänst har tagit fram. Om man mäter även inkomster av kapital och från försäkringssystemen får man en mera heltäckande bild av människors ekonomiska situation.

Inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män har ökat konsekvent sedan år 2006.

Nästa år, efter att det femte jobbskatteavdraget har genomförts, får kvinnor i genomsnitt 63 900 kronor mindre i inkomst än män. År 2006 var skillnaden 44 600 kronor. Efter alliansens två mandatperioder i regeringen kommer inkomstklyftan att ha ökat med 43 procent. Ser man bara till gruppen heltidsarbetande ökar klyftan ännu mer, med hela 62 procent mellan 2006 och 2014. Kvinnornas ekonomiska möjligheter att forma sina liv har försämrats i relation till männens. Det går helt på tvärs med de jämställdhetspolitiska målen. Vi tycker att det är oförsvarligt.

De ökade inkomstklyftorna mellan kvinnor och män är ett resultat av alliansregeringens politik. De jobbskatteavdrag regeringen genomfört gynnar tydligt män mer än kvinnor. Neddragningar av vård och välfärd gör att allt fler kvinnor får ta ett större ansvar för att vårda anhöriga. Regeringen har infört vårdnadsbidrag och tagit bort Försäkringskassans uppdrag att främja ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Det är aktiva och medvetna beslut som leder till att kvinnor fortsätter att ta det största ansvaret för hem och barn och halkar efter ekonomiskt.

I budgeten för 2014 har regeringen ett utrymme för reformer på 24 miljarder kronor. Av det satsar man återigen det mesta på nya skattesänkningar, varav det femte jobbskatteavdraget tar den allra största delen. Det kommer att leda till att de ekonomiska klyftorna mellan kvinnor och män ökar än mer. Det är männen som tjänar mest pengar och därför tjänar de mest på skattesänkningarna.

En politik för att nå de jämställdhetspolitiska målen borde ha fokuserat på investeringar i stället för skattesänkningar. Mer pengar till en bra utbildning för barn och unga och en bättre vård och välfärd skapar jobb och gynnar de kvinnor som redan arbetar under hårda villkor i offentlig sektor.

En politik för jämställdhet borde också ha gjort staten som arbetsgivare till en föregångare vad gäller jämställda löner. Åtminstone i statliga jobb kan man få bort de osakliga löneskillnaderna genom att anslå pengar till detta i budgeten.

Och en politik för jämställdhet värd namnet skulle också styra mot jämställda löner i den privata sektorn. Genom sitt eget organ Medlingsinstitutet skulle regeringen ha kunnat arbeta aktivt för förändrade värderingar. Till exempel skulle Medlingsinstitutet kunna få som uppdrag att föreslå åtgärder mot strukturella löneskillnader. Det uppdraget vägrar regeringen att ge.

Kvinnor mår sämre än män i dagens Sverige. Antalet sjukskrivningar i Sverige ökar, och mest ökar de bland unga kvinnor. Enligt jobbhälsobarometern 2013 har 80 procent av kvinnorna under 30 år varit borta från jobbet på grund av sjukdom det senaste året. Den vanligaste orsaken är psykisk ohälsa i form av stress. Det finns flera förklaringar: högre tempo i arbetslivet, osäkra anställningar och att kvinnor tar större ansvar för barn och hem än vad männen gör. Men finns det något försvar för att kvinnors ohälsa ökar mer än mäns? Skillnaden borde ju minska om regeringen hade en jämställdhetspolitik värd namnet.

Många tecken tyder just nu på att det här kan bli alliansregeringens sista år vid makten. Den sista budgeten före valet är lagd, och möjligheten att använda den ekonomiska politiken för att nå de jämställdhetspolitiska målen är borta. Det är ett bistert jämställdhetsbokslut som kommer att skrivas över regeringen Reinfeldt. Vi som skrivit den här artikeln är inte överens om alla frågor men vi är överens om en sak: Nu behövs en politik som på allvar leder till ett jämställt samhälle. För att det ska hända behövs en ny regering.

Per Bolund, ekonomiskpolitisk talesperson för Miljöpartiet
Gudrun Schyman, talesperson för Feministiskt initiativ “

DN 14 jan 2014 :

”Stor grupp män blir väldigt vilsna”

“ I februari kommer regeringens nya utredning ”Män och jämställdhet”. Den har bland annat tittat på jämställdhet, livskvalitet och synen på maskulinitet. Svend Dahl, statsvetare och författare, har lett utredningen.”

“– I Sverige har maskulinitet varit uppbyggd kring yrkesarbete, framför allt den manlige industriarbetaren, säger han. Men industrijobben blir allt färre och på många orter uppstår en stor grupp män som blir väldigt vilsna i det nya tjänstemannasamhället.

Människor som känner sig utanför det etablerade samhället tenderar att bete sig destruktivt. Som beslutsfattare måste man vara medveten om sprängkraften i de här strukturomvandlingarna, menar Svend Dahl.

Ett viktigt perspektiv på livskvalitet är hälsa. ”Riktiga män” biter ihop när det gäller fysisk och psykisk ohälsa och väntar länge med att söka vård.

– Att inte klaga ingår så att säga i mansrollen, men detta beteende gör att mäns vård kostar mer. Det är dyrare att behandla hjärtinfarkt än högt blodtryck.

Mäns hälsa, välbefinnande och livskvalitet skulle förmodligen kunna öka om de var mer omsorgsinriktade, tror Svend Dahl. Han menar att en omfördelning av föräldraförsäkringen är det kraftfullaste verktyget för ökad jämställdhet.

– Män skulle tillbringa mer tid med sina barn och i längden få bättre liv och hälsa. Kvinnor skulle vara borta mindre från arbetsmarknaden, få bättre löneutveckling och så vidare.

För trots att många par har ambitionen att leva jämställt så fungerar det inte i praktiken.

– Jag har själv sett hur ett sydkoreanskt filmteam gjorde ett reportage i Högalidsparken på Södermalm om föräldralediga svenska pappor. Men det är i själva verket en mycket lite grupp ur den välbeställda medelklassen som verkligen delar lika på föräldraledigheten. Män i övrigt tillbringar inte särskilt mycket tid med sina riktigt små barn.

Män skulle också tjäna på en omfördelning på arbetsmarknaden. Kvinnor har under decennier tagit positioner inom tidigare mansdominerade prestigeyrken. Men ännu har männen inte börjat söka sig till kvinnodominerade yrken.

– Med rätta har vi ägnat stor kraft år att få in kvinnor inom exempelvis teknik. Men vi har inte engagerat oss i att ge pojkar och män större valmöjligheter, att bryta de normer som gör att de inte vågar välja vårdyrken.

Det finns en tilltagande insikt om att män är lika goda omsorgsgivare som kvinnor. En grupp män som är med och förändrar synen på maskulinitet är invandrarmän som söker sig till vårdyrken.

Och för att klara sig i ett samhälle som är under omvandling har de män som inte är så fasta i sina identiteter, i sin syn på maskulinitet, klara fördelar.

– Om män blir mer omsorgsinriktade har de möjlighet till ett bättre liv. Om de hittar identiteter som inte enbart är kopplade till arbetslivet kommer mycket att vara vunnet. Det är ingen som tycker att alla människor ska bli likadana. Det handlar om att alla människor ska få samma livschanser.

Lotten Wiklund lotten.wiklund@dn.se “

DN 14 jan 2014 :Arbetsmarknad.

“Jobbutsikterna fortsatt bräckliga i industrin”

“Antalet varsel om uppsägningar i industrin halverades förra året. Men ljuspunkterna på verkstadsgolvet bygger på förhoppningar – varslen lär ta fart igen om optimismen kommer på skam. “

“– Det värsta är över – för denna gång får man tillägga, säger Arbetsförmedlingens prognoschef Tord Strannefors.

Mårten Karlsson, klubbordförande på Atlas Copco Rock Drills i Örebro, är efter två varselförhandlingar under fjolåret benägen att hålla med.

– Fast för att det ska peka åt rätt håll skulle man vilja se anställningar också. Men vi har i alla fall hittat en stabil bottennivå, säger han.

Under det senaste året varslades 220 anställda om uppsägning.

– 150 av dem fick gå hem, säger Mårten Karlsson.

Det ligger i linje med hur många, av den totala varselsiffran, som slutligen brukar sägas upp, enligt Arbetsförmedlingens statistik.

Antalet varslade på hela arbetsmarknaden ser ut att landa kring 60 000 personer för helåret 2013. Totalsiffran släpps på tisdag. Det är cirka 11 000 färre än året före. Men i tillverkningsindustrin är nedgången betydligt kraftigare och allra störst i verkstadsindustrin, från 14 000 till en förmodad siffra på runt 7 000.

– Det är ett ljusare konjunkturläge, optimismen större, säger Strannefors.

Och varslen bedöms fortsätta att minska i år, enligt Arbetsförmedlingens prognos.

Men det är en bräcklig uppgång. Den bygger på förhoppningar.

– Vi ser ingen uppgång ännu, så det finns alltid en risk, säger Mårten Karlsson.

Enligt Tord Strannefors behövs inte särskilt stora bakslag i konjunkturen för att stjälpa sysselsättningsprognoserna över ända. Det finns redan en överkapacitet i industrin, visar branschens statistik. Företagen har behållit sin lite för stora personalkostym eftersom de tror att efterfrågan snart ska ta fart.

– Men om inte, då kommer varslen igen, säger Strannefors.

Men även om de farhågorna uteblir kommer inte industriföretagen att skrika efter personal. Sysselsättningen i tillverkningsindustrin -bedöms minska i år och även nästa år.

Då ser det ljusare ut i andra branscher. I byggsvängen var antalet varsel i fjol ungefär lika många som under 2012. Men i år bedöms det bli fler jobb i takt med att bostadsbyggandet tar bättre fart. Den stora tillväxtmotorn är som tidigare den privata tjänstesektorn. Sammantaget bedömer Arbetsförmedlingen att det tillkommer närmare 50 000 nya jobb i år. Men samtidigt blir svenskarna ungefär lika många fler som söker jobb, så arbetslösheten sjunker bara långsamt.

Olle Lindström/TT “

“Fakta. Varsel i olika branscher

Sektor	**2013***	**2012**
Tillverkningsindustri	16 000	27 200
varav verkstadsindustri	7 100	14 000
Byggverksamhet	6 300	6 400
Parti– och detaljhandel	5 500	6 600
Offentlig verksamhet	4 500	4 400
Totalt	60 000	71 500

*2013 års siffror baseras på utfallet januari–november och sedan framskrivet med samma trend. Källa: Arbetsförmedlingen, TT “

DN 16 jan 2014 : Ungdomsarbetslöshet.

“De sov bort sina liv – sedan vände allt”

“Omkring 5 300 ungdomar i Stockholm varken jobbar eller pluggar. I Rågsved har ett nytt center lyckats hjälpa 60 unga vuxna som annars sover bort dagarna. – Det är lättare att dra i någons öron när vi är goda vänner, säger coachen Nishte Husseini. “

“I Husby är andelen 16–29-åringar som står utanför skola och arbetsliv och saknar känd aktivitet cirka 50 procent. I Skärholmen, Rinkeby och Tensta är den över 40 procent, visar en rapport från Arbetsförmedlingen som bygger på SCB:s statistik från 2010. Sedan 2008 har de unga som varken jobbar eller pluggar blivit fler.

Rågsved community center startade i augusti 2012, projektet ska hålla på till årsskiftet. Det riktar sig till 18–24-åringar utan sysselsättning.

– Målgruppen här i Rågsved är omkring 150 personer och hittills har ungefär 60 personer gått hos oss, säger coachen Eva Olofsson.

De arbetar med jobb- och studiehjälp, rollspel och intervjuträning, praktik i fyra veckor samt motiverande aktiviteter.

– Det kan vara yrkesmingel där vi har bjudit in allt från akademiker till hantverkare för speeddating, eller en workshop i presentationsteknik med skådespelare, säger Eva Olofsson.

Enligt Nishte Husseini är många av ungdomarna besvikna på andra professionella, de tycker inte att de har fått den hjälp de har behövt.

– Ungdomarna vet inte vart de ska vända sig, många vet inte vilka vägar som finns när det gäller studier, säger hon.

Nishte Husseini och Eva Olofsson menar att det är mycket viktigt att de finns mitt i Rågsved och att det är enkelt för ungdomarna att komma dit. Agneta Stenborg från Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning hoppas att centrumet får vara kvar när projekttiden tar slut. Och hon vill gärna sprida verksamheten i stadsdelen.

– Det finns ungefär lika många sysslolösa ungdomar i Hagsätra och vi vill gärna ta oss an Östberga och Dalen också, säger Agneta Stenborg.

Miljöpartiet vill också sprida Rågsved community centers exempel.

– Vi vill ha startcentraler i olika delar av Stockholm och börja där det är hög ungdomsarbetslöshet. Ytterst är det en demokratifråga, vi måste se till att alla ungdomar i Stockholm kan skapa sig ett gott liv. Men det är också en potential som går till spillo, säger gruppledaren Åsa Jernberg.

Miljöpartiet vill satsa 70 miljoner kronor på ungdomsarbetslösheten, bland annat genom att unga får läsa in gymnasiekompetens på halvtid samtidigt som de jobbar halvtid inom staden.

Enligt Arbetsförmedlingens rapport hade 60 procent av de unga som varken pluggade eller jobbade i Rinkeby bara grundskoleutbildning.

Vad har hänt ungdomarna som kommit till Rågsved community center?

– En del har fått jobb, andra studerar. Vi har skickat fyra till försvarsmakten på förberedande militär utbildning, en av dem har blivit anställd, säger Nishte Husseini.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

“**Fakta. Satsningar på sysslolösa ungdomar**
Borgerliga alliansen
I den borgerliga alliansens budget för 2014 finns ett utökat uppdrag för 20–25-åringar som inte arbetar eller studerar. De som inte har socialbidrag ska bland annat erbjudas praktik- och ungdomsanställningar. Fler unga ska få möjlighet till anställning i staden genom ungdomsanställningsavtal, lärlingsutbildningar och yrkes-introduktionsanställningar.

Oppositionen
Socialdemokraterna vill satsa 41 miljoner kronor på 600 ungdomsjobb. Alla unga mellan 16 och 25 som är långtidsarbetslösa och kan jobba ska erbjudas en ettårig anställning i Stockholms stad.

Vänsterpartiet vill att alla 16–19-åringar inte går i skolan eller arbetar inom en månad ska ha börjat en individuell planering. Unga upp till 25 år ska få en fullständig gymnasieutbildning med extra förmånliga villkor. Projektet med Community Center – som i Rågsved – ska permanentas. Långtidsarbetslösa unga ska få ettåriga kommunala jobb.

DN “

DN 23 jan 2014 : Världsekonomiskt forum.

”Välutbildade hemmafruar väldig välfärdsförlust för EU”

“Utnyttja finanskrisen feministiskt. Att kvinnor i Europa utbildar sig och sedan stannar hemma är värre är ”brain drain”. Lika villkor för kvinnor på arbetsmarknaden skulle ge ett mångfalt större BNP-lyft än effektivare handel. Det är en tillväxtfråga som tigits ihjäl, skriver EU-minister Birgitta Ohlsson. “

“Just nu pågår Världsekonomiskt forum i schweiziska Davos. Många av världens ekonomiska och politiska makthavare samlas i en europeisk alpby för att diskutera hur vi kan förbättra världsekonomin. Ledare från snabbväxande ekonomier i Asien och Sydamerika har rest till en kontinent som kämpat med en kris i över ett halvt decennium. Vi måste vända på varje sten för att få fart på tillväxten, och det saknas inte möjligheter.

EU-kommissionen beräknar att ett frihandelsavtal med USA kan lyfta EU:s BNP med en halv procent. I kronor räknat betyder det mer än 500 miljarder kronor.

Att förenkla handel med tjänster inom EU blir allt viktigare eftersom allt mer av det konsumenter och företag köper är tjänster. Vi köper allt ifrån bank- och arkitekttjänster till tand- och veterinärvård. Det finns fortfarande mycket som hindrar en halv miljard européer från att fritt köpa tjänster från alla medlemsländer. Om hindren tas bort kan BNP lyfta med det dubbla – en hel procent.

Om det blir lättare att handla varor och tjänster över nätet i EU beräknas BNP kunna öka mångdubbelt mer. Hela fyra procent beräknas BNP kunna stiga.

Men det finns en tillväxtfråga som har tigits ihjäl bland världens maktelit alldeles för länge: att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. OECD har beräknat att EU:s BNP kan öka med hela tolv procent om förutsättningarna förbättrades för kvinnors yrkesarbetande. Om kvinnor arbetade exakt lika mycket som män visar forskning på att den positiva effekten kan bli än större.

Liberal feminism har alltid utgått från ekonomiskt oberoende för att ge kvinnor frihet att forma sina drömmar. Under finanskrisen finns det anledning att frigöra denna feminism i Europa och göra nödvändiga nationella reformer, men utan att rulla tillbaka dem när krisen är över. Kvinnor ska naturligtvis främst delta på arbetsmarknaden för sin egen skull, men Europa har inte råd att ha världens mest välutbildade hemmafruar.

Sysselsättningsnivån bland kvinnor varierar oerhört. Sverige är det land i EU som har högst sysselsättningsgrad för kvinnor – fler än tre av fyra jobbar. Men i vissa EU-länder är det fortfarande vanligare med hemmafruar än yrkeskvinnor. För att ta till vara denna enorma potential måste vi börja uppifrån och ändra de ekonomiska och politiska förutsättningarna.

Makt har genom historien varit en manlig bastion. När världens maktelit samlas i Davos i år är bara 15 procent av deltagarna kvinnor, en försämring från 17 procent i fjol. Bland de cirka 35 svenska Davosdeltagarna är vi endast två kvinnor: jag och Annika Falkengren. Europeiska rådet med EU:s stats- och regeringschefer var även länge en sådan bastion. Internationella valutafonden, IMF, och Europeiska centralbanken, ECB, likaså. Sedan 2005 har dock EU:s mäktigaste land företrätts av en kvinna i Europeiska rådet – Angela Merkel. Tysklands roll i EU har också vuxit kraftigt i betydelse under hennes år vid makten.

Det är därför symboliskt att Merkel är den regeringschef som i dagarna utsett den första kvinnliga ledamoten Sabine Lautenschläger på länge till den mäktiga styrelsen i ECB som sätter räntan i Euroländerna.

Det är också symboliskt att den tidigare franska finansministern Christine Lagarde, som tog över chefskapet för Internationella valutafonden, fört upp kvinnors arbetskraftsdeltagande på dagordningen. Hon har hållit tal i så vitt skilda länder som Sydkorea, Burma och Mali, där IMF:s huvudbudskap varit att tillväxt kan ta fart om kvinnor kommer ut på den avlönade arbetsmarknaden. Detta budskap från IMF gäller i högst grad även för Europa. På Världsekonomiskt forum i Davos lyfter jag detta:

Avskaffa sambeskattningen. Belgien, Estland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Irland, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal och Spanien har kvar sambeskattning, där familj och inte individ beskattas. Detta gör det olönsamt för kvinnor att arbeta. I samband med att vi i Sverige i början av 1970-talet införde individualiserad beskattning ökade gifta kvinnors arbetskraftsdeltagande från 50 till över 80 procent på ett decennium.

Öka tillgången till barnomsorg. God barnomsorg ska inte vara privilegium för rika utan tillgängligt för alla. Det måste löna sig att arbeta även efter att en skaffat barn. Därför bör barnomsorg subventioneras eller göras avdragsgill.

Förbättra äldreomsorgen. Äldreomsorg måste byggas ut. I dag ligger ofta ansvaret obetalt för vuxna döttrar att ta hand om sina föräldrar.

Gör föräldraförsäkringen jämställd. En viktig del av nordisk jämställdhetsmodell är att vi öronmärkt delar av föräldraförsäkringen för respektive förälder, vilket ökat delat ansvarstagande. Mer jämställt uttag är en förutsättning för att minska gapet mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden.

Gör pensionsåldern könsneutral. Det är inte hållbart att kvinnor och män pensioneras vid olika åldrar. Den statliga pensionsåldern bör vara samma.

Det är lätt att bli uppgiven som feminist när Europa upplevt sin värsta ekonomiska kris sedan 1930-talet. Jag tänker på lettiska lärare och sjuksköterskor, ofta kvinnor, som fått löner sänkta med 25 procent. Jag tänker på hur kvinnor vittnat om hur mannen som norm och kvinnan som undantag på arbetsmarknaden åter blivit aktuellt.

Samtidigt har krisen väckt en feministisk debatt där vi på ett smart sätt ska flytta fram våra positioner. Reformer som blev verklighet i Sverige för 40 år sedan som särbeskattning och barnomsorg debatteras i EU. EU-kommissionen ger länder rekommendationer att främja jämställdhet för att komma ur krisen.

I historien finns många exempel på hur kvinnor stärkts på arbetsmarknaden i kristider. Från familj till fabrik under andra världskriget. Från hemmafru till handelsbod krisdecennier tidigare. Men vi minns också hur mattan och möjligheterna dragits undan när krig, kris eller konflikt är över.

Det har länge varnats för begåvningsflykt, ”brain drain”. Men ett ännu större problem är ”brain in vain” – att kvinnor skaffar sig högre utbildning utan att kompetensen tas till vara.

Vi svenskar ska inte slå oss till ro för att vi varit pionjärer. En kvinna i Sverige tjänar under sin livstid i genomsnitt 3,6 miljoner kronor mindre än en man. Vi behöver inte vara Marie Curie för att inse att det faktum att kvinnor i Sverige tog ut 76 procent av föräldraledighetsdagarna och männen 24 procent året 2011 påverkar jämställdheten. Eller att tjocklek på plånbok och pension styrs av att en tredjedel av de sysselsatta kvinnorna, men bara var tionde sysselsatt man, arbetar deltid. Sveriges feministiska resa är inte över på långa vägar. I många europeiska länder har den bara börjat.

Birgitta Ohlsson, EU-minister “

DN 23 jan 2014 : Världsekonomiskt forum.

“Europas utförsbacke fortsätter drabba unga”

“DN i Davos. Europa är på väg tillbaka, men endast långsamt och många problem finns kvar. Värst är den höga arbetslösheten som kan varaktigt skada en stor ungdomsgeneration. “

“Återhämtningen i Europa går långsamt. Internationella valutafonden räknar i sin nya prognos med en BNP-ökning på blygsamma 1,0 procent i euroområdet i år och 1,4 procent under nästa år. Tyskland går bättre än genomsnittet under 2014, men nästan alla andra euroländer ligger strax över nollstrecket.

Storbritannien repar sig snabbare och väntas överträffa Tyskland. Liknande gäller för Central- och Östeuropa, men det räcker inte för att ändra den övergripande bilden av en världsdel i utförsbacke. Sverige tillhör undantagen, liksom Norge och i viss mån även de andra nordiska länderna. Men det räcker inte för att påverka bilden när det vid Davosmötets första dag hålls en diskussion om Europa. De stora ländernas perspektiv skiljer sig åtskilligt från vårt. Men självfallet är detta högst relevant, även ur svensk synvinkel. Sveriges ekonomi kan inte ta verklig fart förrän våra viktigaste exportmarknader i Europa får ett lyft.

– Det märks en tydlig uppgång i den brittiska ekonomin. Men till stor del är det en tillväxt som inte ger nya jobb, eftersom Storbritannien samtidigt är inne i en stark teknologisk förändring. En bestående följd av krisen är också att de ekonomiska skillnaderna har ökat, säger Martin Sorrell som är vd för globalt verksamma kommunikationsföretaget WPP.

Förre Bundesbankchefen Axel Weber, numera ordförande i schweiziska banken UBS, menar att Tyskland är ensamt bland de större euroländerna om att ha tagit sig ur krisen. För dessa kvarstår riskerna för bakslag, även om katastrof inte hotar på samma sätt som förut:

– Hos de andra än Tyskland ser jag ingen tillväxt som räcker för att driva ner arbetslösheten, vilket drabbar särskilt den unga generationen, framhåller han.

Pierre Nanterme, vd för konsultföretaget Accenture, vill se något ljusare på sitt hemland Frankrike där en svag uppgång ändå tycks vara på väg. Han hoppas att president Hollande har gjort en omsvängning som ska leda till ökat reformtempo.

– Det är nödvändigt när den strukturella arbetslösheten ligger mellan 9 och 11 procent och ungdomsarbetslösheten på 20–25 procent. Detta är huvudproblemet för hela Europa, poängterar han.

Giuseppe Recchi, vd för italienska energibolaget Eni, betonar samtidigt att Europa måste vara attraktivt för investeringar och arbetskraften ha sådan kompetens som behövs för de tillgängliga jobben:

– Utbildning blir snabbt föråldrad. Om man inte får rätts sorts jobb inom tre till fem år efter examen blir det svårt att ta igen den skadan.

Någon snabb lösning på Europas problem har ingen av deltagarna i diskussionen. Men europeiska företagsledare bryr sig och vill bidra, i likhet med många andra som är oroade över vår världsdels framtid.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 30 jan 2014 : Bristyrken.

“Många utan jobb – ändå saknas folk”

“Trots hög arbetslöshet är det brist på folk i en lång rad yrkesgrupper, visar en ny rapport från Arbetsförmedlingen. – Det här är ett underkännande av regeringens utbildningspolitik, säger Socialdemokraternas gruppledare Mikael Damberg. “

“Arbetsförmedlingens årliga genomgång av framtidsjobben visar att det finns en rad yrken där det råder brist på arbetskraft inom flera yrkesgrupper samtidigt som vi har en historiskt hög arbetslöshet.

Socialdemokraternas gruppledare i riksdagen Mikael Damberg lägger ansvaret för situationen på regeringen.

– Det här är ett underkännande av regeringens utbildningspolitik. De här problemen på svensk arbetsmarknad har förvärrats på senare år, säger han.

Socialdemokraterna vill se större satsningar på utbildning som fler platser på högskolor och yrkeshögskolor. Mikael Damberg menar att regeringen visat ett ointresse för matchningsfrågorna.

– På längre sikt finns det jobb därute. Då gäller det att rusta människor för dem. Rege-ringen har dragit ned på antalet högskoleplatser med 26 000 i ett läge när behovet av högt utbildad arbetskraft växer. Det här är att backa in i framtiden, säger han.

Arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson tillbakavisar kritiken från Mikael Damberg.

– Rekryteringsutmaningen har vi haft i många år i Sverige. Utbildningsplatser finns det gott om, Sverige är ett bra land att utbilda och omskola sig i, säger hon.

Hon menar att en stor del av ansvaret ligger hos arbetsgivarna och Arbetsförmedlingen.

– Vi ser att det finns personer som är utbildade men som ändå inte får jobb i yrket fastän det finns ett behov. Arbetsgivarna måste öppna dörren för den kompetens som finns, den andra delen är att Arbetsförmedlingen måste förbättra sitt matchningsarbete.

På fem till tio års sikt kommer behoven av ingenjörer och personer med it-kompetens vara mycket stora. Arbetsförmedlingen konstaterar i rapporten att ungdomar är ointresserade av att utbilda sig inom dessa yrken.

Både Mikael Damberg och Elisabeth Svantesson är ense om att det är en stor framtidsutmaning.

– Behoven blir svåra att täcka om vi inte får upp intresset för de här ämnena redan i skolan. Där tror jag vi har en gemensam utmaning, inte bara de politiska partierna utan också näringslivet, att visa att det är växande branscher där det finns intressanta jobb som är viktiga för Sverige, säger Mikael Damberg.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“**Fakta. Jobb på 5–10 års sikt**
Goda utsikter
Tekniker
Data
Läkare Specialistutbildade sjuksköterskor Undersköterskor
Receptarier
Tandvård
Lärare
Kvalificerad arbetskraft inom tillverkning
Bygg
Sämre utsikter
Kultur och medier
Montörer Maskinoperatörer
Matroser
Veterinärer
Köks- och restaurangbiträden
Personaltjänstemän
Försäljning
Källa: Arbetsförmedlingen

DN 31 jan 2014 : Arbetsliv.

“Mental låsning kring mytisk 65-årsgräns”

“Vissa motionärer som genomfört sitt första Vasalopp säger att de inte skulle ha mäktat en ynka kilometer till. Att elitidrottare kan lägga upp ett långlopp så att de förbrukar den sista bränslereserven på mållinjen är en sak. Men hur ska man egentligen tolka det faktum att ”vanligt folk” rasar ihop när exakt nio mil passerats? Handlar det kanske inte mer om att man vet att loppet är just 90 kilometer och inte till exempel 91?

Riksdagens arbetsmarknadsutskott presenterade i går rapporten ”Ett förlängt arbetsliv”. Den demografiska bakgrunden är välkänd: Vi lever allt längre och för att kunna behålla vår välfärdsnivå kommer fler att behöva arbeta mer.

Samtidigt har vi ett samhälle och inte minst en arbetsmarknad som betraktar 55-plussare som tröga, förändrings-obenägna, improduktiva och tja, kort sagt, inte mycket att hänga i julgranen. Tråkigt nog visar rapporten att det tycks ligga en del i detta. Samtidigt är de individuella skillnaderna stora. Både vad gäller förmågan att hålla i gång kropp och hjärnceller, men förstås också vad avser utgångsläge.

Föga förvånande är det den som har mest från början, högst utbildning och mest intellektuellt stimulerande arbete, som vill och klarar att hänga kvar på arbetsmarknaden längst. Vissa upplever att de är slut långt före den 65-årsgräns som enligt forskarna bitit sig fast i det svenska medvetandet. Medan andra tar slut just precis då, eller vid den nya övre gränsen på 67 år. Beror det på att man verkligen inte har något mer att ge eller på att man – precis som i Vasaloppet – vet att slutet är precis där?

Den mentala utmaningen ligger i att få fler arbetsgivare att öppna dörren för personer som förmår bidra stort, också långt efter pensionsåldern. Och att samtidigt möjliggöra för andra med mer fysiskt och psykiskt slitsamma arbeten att nå mållinjen utan att krokna på vägen. Det kan betyda träning på arbetstid för unga som gamla inom vissa sektorer. Eller rejält kortare normalarbetstid inom exempelvis vård och omsorg.

Det är svårt att se varför heltids-begreppet ska vara i stort sett detsamma för alla när kraven i arbetslivet inte är det.

Hanne Kjöller hanne.kjoller@dn.se “

Dn 31 jan 2014 . Ny rapport.

“Arbetsgivare negativa till äldre arbetskraft”

“Bristande kunskap och negativa attityder gör Sverige sämre rustat än jämförbara länder för att ta tillvara äldre arbetskraft, visar en ny rapport. Socialdemokraternas recept för att fler ska orka jobba längre är satsningar på arbetsmiljö, något de anser att regeringen har försummat. “

“Vi blir allt äldre och därmed stiger kostnaderna för pensioner, vård och omsorg. Politiker av olika färg är ense om att fler måste arbeta högre upp i åldrarna om samhällsekonomin ska gå ihop. För att lyfta frågan har riksdagens arbetsmarknadsutskott beställt en forskningsrapport om möjligheterna till ett längre arbetsliv som presenterades i går.

– Sverige är dåligt rustat för att ta tillvara den äldre arbetskraften. Vi har inte jobbat lika mycket med det här som man gjort i Norge, Finland och Tyskland, säger Anna Kåring Wagman på riksdagens forskningssekretariat.

I Sverige finns en negativ attityd till äldre bland arbetsgivare, visar rapporten. Normen säger också att äldre bör lämna plats för yngre på arbetsmarknaden, något det inte finns stöd för i forskningen.

Goda exempel finns i Norge där man har ett center för seniorpolitik. Politiker, arbetsgivare och fack har tillsammans arbetat framgångsrikt med att förändra attityderna. Finland har ett system med ”äldrecoacher” som jobbar med ”age management” på arbetsplatserna. I Tyskland finns företagarnätverk vars mål är att skapa arbetsplatser som fungerar även för äldre.

Ylva Johansson (S) ser arbetsmiljön som en nyckelfaktor.

– Mest upprörande är att många människor blir utslitna i förtid. Belastningsskadorna finns framför allt i kvinnligt dominerade yrken där man har monotona arbetsuppgifter, inom vård, handel, restaurang och industri, säger hon.

Att regeringen har dragit ner resurserna till Arbetsmiljöverket och lagt ner Arbetslivsinstitutet som bedrev forskning är enligt Ylva Johansson ett stort misstag.

– Det betyder dels att det kommer mindre ny kunskap, dels att det blir svårare för Arbetsmiljöverket att hinna med att införliva nya kunskaper i sina föreskrifter.

Arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M) menar att regeringen tar frågan om arbetsmiljön på allvar.

– Därför har vi gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att göra särskilda insatser mot att kvinnor slås ut från arbetslivet. De ska sprida kunskap till arbetsgivarna som har huvudansvaret för detta, säger Svantesson.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“**Fakta.**
När folkpensionen infördes 1913 var medellivslängden 55 år. I dag är den nästan 80 för män och 84 för kvinnor och beräknas år 2060 vara 85 respektive 87. Kronologisk ålder säger ganska lite om en persons arbetsförmåga. De individuella skillnaderna ökar med stigande ålder. Män, egenföretagare och högutbildade är de som jobbar längst.

Källa: Rapporter från riksdagen 2013/14 “

18 Näringar.

(Näringsminister)

DN 22 nov 2013: Jämställdhet.

”Hög tid att könskvotera för bolagens och landets bästa”

“Upprop från näringslivet. Argumenten emot kvotering blir allt svårare att förstå. Bolag med könsblandade styrelser sköts bättre och är mer lönsamma än andra, och det är en myt att det råder brist på lämpliga kvinnliga kandidater, skriver 17 företrädare för näringsliv och ekonomisk forskning. “

“Ett stort antal studier visar att bolag med fler kvinnor i styrelsen har bättre lönsamhet, högre aktieavkastning och tar större samhällsansvar. Bolagsstyrelser med balans av kvinnor och män är mer aktiva, kommer med fler förslag och kräver mer information av vd. Könsbalanserade styrelser fungerar bättre i sin kontrollfunktion och är mer benägna att byta ut bolagets vd när verksamheten går dåligt. Vill inte vi ägare ha detta?

Sverige har visat allt annat än ledarskap i utvecklingen mot bättre balans i styrelserna. EU poängterar i sin rapport ”Women and Men in Leadership Positions in the European Union, 2013” att andelen kvinnliga styrelsemedlemmar i de 26 största börsbolagen i Sverige har varit oförändrad runt 26 procent de senaste tre åren. Om man ser till alla börsbolag är andelen lägre.

Detta är ett problem för oss medborgare. Vi äger en avgörande del av börsens bolag genom pensions- och fondkapitalet. Varför ska vi acceptera strukturer som sannolikt inte är optimala för de företag vi äger?

I Sverige tillämpas till viss del självreglering genom Svensk kod för bolagsstyrning. I denna kod står bland annat att en jämn könsför-

delning ska eftersträvas i styrelsen. En undersökning av hur koden efterlevs visar att informationsgivningen i bolagsstyrningsfrågor har försämrats. Och merparten av börsbolagen underlåter att rekrytera kvinnor till sina styrelser trots kodens skrivning om detta.

Varför är det så svårt att följa koden vad avser en jämn könsfördelning i styrelsen?

Det finns föråldrade uppfattningar att bra styrelseledamöter måste ha tidigare vd-erfarenhet. Men mångfald är bra. En amerikansk studie visar på en positiv kursutveckling vid tillsättandet av den första styrelseledamoten med vd-erfarenhet, men det upprepas inte vid tillsättandet av fler sådana. Det kan förklaras av att styrelsen är ett team där medlemmarna bidrar med olika erfarenheter och infallsvinklar. Dit hör erfarenhet inom till exempel finans, redovisning, juridik och marknadsföring. Detta är yrkesgrupper där en stor del av kompetensbasen utgörs av kvinnor.

Majoriteten av de som tar en akademisk examen är kvinnor. Kvinnor utgör hälften av den aktiva arbetskraften i Sverige. Det är en myt att det skulle vara brist på lämpliga kvinnliga kandidater som besitter rätt kompetens och tung yrkeserfarenhet. En del rekryterare menar att de kvinnor som föreslås många gånger avvisas av styrelsens ordförande utan grund. Föråldrade synsätt och strukturer synliggör inte den kvinnliga kompetensen i dessa sammanhang.

En annan del av förklaringen är att processen att rekrytera lämpliga kandidater av båda kön ofta inte är tillräckligt bra.

Valberedningarna arbetar i dag huvudsakligen utifrån sina informella nätverk. Eftersom en majoritet av valberedningarna helt saknar kvinnor är det inte konstigt att manliga kontaktytor dominerar. Alternativa verktyg som exempelvis externa rekryteringstjänster används bara av cirka en femtedel av börsbolagen. Med stark manlig dominans i både styrelse och valberedning blir det onödigt svårt för kvalificerade kvinnor att ta plats.

Det framförs ibland att det är för stort fokus på kvinnor i styrelser och att man i stället bör satsa på att få fler kvinnor i ledningen. En studie från AllBright visar att kvinnor enbart utgör 14 procent av börsbolagens ledningsgrupper och tre procent av vd:arna. Här finns således stort utrymme för förbättring. Men det ena utesluter inte det andra. Det finns fördelar med att arbeta på flera nivåer parallellt om man vill uppnå nödvändig förändring. En aktuell forskningsrapport från USA visar att fler kvinnor i styrelsen på sikt leder till fler kvinnor i ledande operativa positioner.

Enligt den officiella EU-statistiken har Island, Norge, Finland, Litauen och Frankrike högst andel kvinnor i bolagsstyrelser. Den största ökningen har skett i de länder som nyligen har lagstiftat om kvotering, bland andra Frankrike, Holland och Italien. Samtidigt har Sverige stannat upp med en oförändrad andel kvinnliga styrelsemedlemmar de senaste tre åren.

Forskningen visar alltmer tydligt att bolag med balans i styrelse och ledning är mer lönsamma. Svenskt näringsliv står inför stora och svåra utmaningar på den nationella och globala arenan. För att möta dessa på bästa sätt är det hög tid att modernisera strukturerna för hur våra bolag styrs.

Vi behöver en svensk lösning som baseras på mål om ökad mångfald och meritokrati. Mansdominansen gör inte företagen mer effektiva. I den bästa av alla världar är kvotering helt onödigt. Men då utvecklingen går så långsamt har kvotering blivit nödvändigt för att stötta valberedningarna i det arbete de själva i de flesta fall vill åstadkomma.

Många kvinnor är emot kvotering och vill inte bli inkvoterade. Det respekterar vi, men låt oss fokusera på den kompetens kvinnliga

styrelsemedlemmar har i stället för att tänka på vad någon kan säga. Det är dags att vi alla tar ansvar och kräver att det sker en förändring. Vi har inte råd att vänta längre.

För näringslivets, oss ägares och landets bästa, kvotera nu!

Anna Bråkenhielm, vd för Scand Stud AB och PfB
Monica Caneman, styrelseordförande och styrelseledamot
Anna-Karin Celsing, styrelseledamot
Karin Forseke, styrelseordförande och styrelseledamot
Birgitta Johansson-Hedberg, styrelseordförande och styrelseledamot
Cecilia Lager, styrelseledamot och konsult
Sophie Nachemson-Ekwall, doktor
Nils-Robert Persson, styrelseordförande
Staffan Persson, styrelseordförande och styrelseledamot
Eva Redhe Ridderstad, styrelseordförande och styrelseledamot
Douglas Roos, styrelseordförande och styrelseledamot
Pia Rudengren, styrelseordförande och styrelseledamot
Jan Scherman, direktör och debattör
Anna Stenberg, grundare och vd för WES AB
Emma Stenström, docent
Karin Thorburn, professor
Meg Tivéus, styrelseordförande och styrelseledamot “

DN 14 jan 2014: Expertens tips.

“Rivstarta 2014 med nya mål”

“Nytt år och dags att ta ett rejält grepp om företaget. Här är en effektiv metod för att sätta upp nya mål för 2014. Det kan ge dig en rivstart. “

“Rullar du på i samma gamla hjulspår? Känner du att det är dags för förändring? Passa då på att tänka nytt.

I senaste Driva Eget visar vi hur du sätter nya mål i tre steg:

1 Börja med att skapa en drömbild av var du skulle kunna befinna dig i framtiden. Ta dig tid att fundera på dessa frågor – och skriv ner svaret. De ger dig ledtrådar om vad du bör fokusera på.

2 Gör sedan en kort sammanfattning av nuläget i företaget. Beskriv dina kunder, din arbetssituation, arbetsplats och hur fördelningen är mellan jobb och fritid.

3 Jämför din drömbild med nuläget. Vad skiljer dem åt? Vilka vill du förändra och fokusera mest på 2014?

Sedan gäller det att sätta upp mål. Men dessa måste uppfylla tre krav (tre T):

1 Tydligt. Vara så konkret som det bara går. Det räcker inte med något allmänt mål om att skaffa fler kunder eller förbättra kvaliteten. Ange hur många fler kunder och på vilket sätt kvaliteten ska förbättras.

2 Tändande. Vara positivt formulerat och något som ger dig glädje och energi. Utgå inte från något du vill komma bort från, utan mot något du vill arbeta mot.

3 Tidssatt. Sätt datum då du ska ha uppnått målet. Då har du en deadline att jobba mot och blir mer fokuserad på hur du ska klara den.

Tänk efter varför målen du sätter upp är viktiga för dig. Om du har anställda så gäller det att informera dem om dina mål, så att alla vet vart företaget är på väg 2014.

Anders Andersson DN:s expert på småföretagande “

DN 12 dec 2013: Kvinnorepresentation.

”Öka jämställdhet i bolagen genom utlandsrekrytering”

“Mångfald berikar. Forskning ger inte belägg för att fler kvinnor i bolagsstyrelser skapar mervärde. Men det gör en internationalisering av styrelserna. Genom att rekrytera amerikanska kvinnliga styrelsemedlemmar kan man nå ökad jämställdhet utan politisk inblandning, skriver professor Lars Oxelheim. “

“I den gångna veckan röstade EU-parlamentet igenom ett förslag som innebär att börsnoterade bolag måste ha minst 40 procent kvinnor i styrelserna år 2020. Många länder är dock negativa till denna lag medan andra länder redan röstat igenom motsvarande. Tysklands två största partier enades nyligen om att införa könskvotering för de börsnoterade bolagens styrelser från 2016 men med ett lägre procenttal (30 procent). På företagsnivå hotar Volkswagen, BMW, Daimler och Opel flytta ut produktionen ur Tyskland om kvotering blir verklighet.

I Sverige råder politisk splittring såväl inom som över partigränserna i frågan om könskvotering. Könskvoteringen kan genomföras på företagsnivå genom att man ökar storleken på styrelsen eller genom att kvinnor ersätter män. De flesta akademiska studier pekar på att ökad storlek på styrelsen ger sämre resultat. Att enkelt lösa frågan genom att öka storleken på styrelsen skulle sålunda få negativa resultateffekter. Med antagandet att storleken på dagens styrelse är optimalt för företaget så blir alternativet att låta kvinnor ersätta män.

Det finns numera stort intresse inom många olika akademiska discipliner för mångfaldsfrågan och för mätning av effekterna av förändringar i styrelsens sammansättning. Argumentet att kvinnor i styrelsen förbättrar företagets resultat och värde har blivit föremål för åtskilliga studier inom de ekonomiska disciplinerna. Forskningen ger dock inget tydligt stöd i någondera riktningen, det vill säga det finns belägg för allt från att fler kvinnor i styrelsen skapar extra värde till att de spolierar. När jag med mina nordiska forskningskollegor analyserar styrelsedata från samtliga nordiska listade företag finner vi ett samband mellan kvinnligt styrelsedeltagande och värdeskapande när man endast ser till sambandet mellan dessa två variabler. I debatten lutar sig många mot enkla samband av detta slag. I forskningen måste man dock alltid ställa sig frågan om sambandet kan förklaras av bakomliggande faktorer. Vid närmare granskning visar det sig att spridningen i forskningsresultaten till stor del kan förklaras av vilka variabler man väljer att kontrollera för. Av betydelse är också att de flesta studierna rör amerikanska data där man har en helt annan form av styrelser än vad vi har i Sverige.

När vi genomför vår analys av *nordiska data* och kontrollerar för andra faktorer som kan påverka värdeskapandet försvinner det enkla sambandet. Vi får i stället en klar indikation på att de olika faktorer som kan skapa mångfald i styrelsen står mot varandra, främst kön och nationalitet. När dessa två former beaktas samtidigt i analysen blir kvinnligt styrelsedeltagande varken värdeskapande eller negativt medan däremot internationaliseringen av styrelsen framstår som värdeskapande.

I en tidigare studie av svenska och norska företag visar vi på att ett värde skapas främst vid rekrytering av angloamerikanska medlemmar till styrelsen. Kraven är hårdare i det amerikanska näringslivet och styrelseledamöterna som kommer därifrån tenderar att ta med sig dessa krav. Man har helt enkelt mindre tålamod med dåligt resultat och är, som en annan av mina studier visar för europeiska toppföretag, mer benägna att avskeda en vd som inte håller måttet.

Att rekrytera angloamerikanska styrelsemedlemmar innebär att företaget signalerar en villighet till en tuffare styrning och kontroll och att göra bolaget mer internationellt. I en studie som publicerades för några månader sedan finner vi dessutom att benägenheten att rekrytera angloamerikanska styrelsemedlemmar främst är kopplat till företagets finansiella internationalisering. Det handlar om listning på internationella börser, ökad andel utländskt ägande och med mera lån i utlandet och ett därigenom uppkommet behov av att ha kompetensen i styrelsen för att hantera en sådan internationalisering av företaget.

Utifrån forskningen är det på motsvarande sätt svårt att argumentera att kvinnligt styrelsedeltagande skapar extra värde. Å andra sidan finner jag i min forskning inte heller belägg för att några resultat eller värdeeffekter uppkommer när fler kvinnor kommer in i styrelserummet, och därmed hamnar frågan på det icke-ekonomiska planet, det vill säga kvoteringen blir till en demokratifråga.

Den stora utmaningen är den tröghet som finns i det svenska styrelsesystemet med en låg omsättning på ledamöter och en långsam förnyelse. Den otålige kan frestas att föreslå kvotering, men för detta alternativ kommer man sannolikt att betala ett pris, jämfört med att låta kompetensbehovet successivt slå igenom i förnyelsen av styrelsen.

Många av våra tunga företagsprofiler hävdar att processen är långsam för att det är svårt att hitta kompetenta kvinnor i Sverige. För detta finns inte belägg. I en annan av mina studier på nordiska styrelsedata finner jag emellertid starka belägg för att en mycket homogen kärna av likformiga manliga styrelsemedlemmar resulterar i att man vid nyrekrytering gör ett tydligt val mellan kvinnlig respektive utländsk styrelsemedlem. I linje med den ovan nämnda trögheten är det sällan frågan om flera ledamöter som ska ersättas. Väljer man då enbart för att vara politisk korrekt - eller tvingas man vid en kvotering - att rekrytera en inhemsk kvinna sker detta till kostnaden av den utebliva värdeökning som skulle ha skapats genom att man i stället väljer den finansmarknadskunnige amerikanske man styrelsen exempelvis behöver.

Summan av min forskning på de nordiska marknaderna visar att en väg att skapa mångfald i bolagsstyrelser utan kvotering är att *satsa på att rekrytera amerikanska kvinnliga styrelsemedlemmar*. Denna rekrytering leder i de flesta fall till ökat företagsvärde genom internationaliseringen av styrelsen och kommer med fler kvinnor i styrelserummet – som forskning inom sociologi visat – i förlängningen leda till att motståndet faller och mer jämlika styrelser blir en självklarhet.

Lars Oxelheim, professor vid Institutet för näringslivsforskning (IFN) i Stockholm och Ekonomihögskolan i Lund, ordförande i Svenska nätverket för Europaforskning i ekonomi “

DN 18 jan 2014 : Världsekonomiskt forum.

”Företagen vill ha hållbarhet – politikerna levererar inte”

“Politisk paradox. Politikerna är fast i ett förlegat tänkande där miljö ses som en isolerad sektor och inte basen för vår framtida välfärd. Näringslivet ser däremot möjligheterna och har tagit på sig ledartröjan i miljöomställningen. Politikernas bristande ansvar måste synas ett valår som detta, skriver Johan Rockström.“

“I nästa vecka träffas många av världens främsta företagsledare i Davos på Världsekonomiskt forum (WEF). De globala klimat- och miljöförändringarna och utmaningen att säkra en global hållbar utveckling efter 2015 kommer att stå högst på agenda. I avsaknaden av politiskt ledarskap har en växande del av näringslivet tagit på sig ledartröjan för att minimera växande miljörisker och ta vara på möjligheterna i en global omställning till en hållbar välfärd på en stabil planet.

Samtidigt som kortsiktig politisk egoism gör att klimatförhandlingarna fortsätter att misslyckas, lanserar en rad stora multinationella företag inom World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) en aktionsplan fram till 2020 (Action 2020). Tillsammans representerar dessa företag tio procent av världsekonomin. Målet är att omvandla sina affärsmodeller så att företagen uppnår nödvändiga globala miljömål. Syftet är att undvika oacceptabla risker och stora kostnader och samtidigt säkra lönsamhet genom smarta innovationer och effektiviseringar. De globala miljömålen är vetenskapligt baserade och inkluderar allt från klimat till biologisk mångfald.

Samtidigt pågår diskussioner inom FN om att omvandla millenniemålen till globala hållbarhetsmål, så kallade Sustainable Development Goals (SDGs). Här sker nu en spännande omsvängning. I stället för att allt fokus handlar om att ”övertyga politiker” sitter det internationella näringslivet, uppbackat av vetenskapen, i framsätet och driver på arbetet att definiera en hållbar spelplan för industriell utveckling.

Under den nyligen avslutade Nobelveckan i Göteborg diskuterades omställningen till en fossilfri energiframtid i världen. Fokus låg inte på svårigheterna, utan på de enorma teknologiska möjligheterna som nu öppnar sig, med allt från grafenbaserade solceller till framtidens supertåg och fossilfria fordon. En hållbar, ren, och ekonomiskt konkurrenskraftig energiframtid är inom räckhåll.

Jag och många forskarkollegor med mig upplever en tydlig förskjutning av miljöfrågan bland företagsledare under de senaste fem åren. Miljö och hållbarhet förflyttats från att vara en etisk hygienfråga som sköts av CSR-ansvariga (Corporate Social Responsibility) och miljöchefer till att utgöra en strategisk fråga för ledning, ägare och styrelser.

Varför sker denna svängning inom näringslivet just nu? Troligen av två skäl:

Det första är insikten om de växande globala miljöriskerna. Varken Pentagon, OECD, Världsbanken eller Internationella valutafonden (IMF) tvekar. Förmåga att avvärja globala miljörisker, framför allt orsakade av klimatförändringar, utarmning av ekosystem och ackumulering av miljögifter, kommer att avgöra huruvida världens framtida välfärd kan säkras.

Det andra skälet är möjligheterna. Det finns en allt tydligare diagnos bland företagsledare om tre krafter som gör ”business as usual” allt mindre attraktivt: 1) en växande insikt om att ett fortsatt beroende av ändliga naturresurser såsom fossila bränslen medför stor osäkerhet (samtidigt som sol och vind prismässigt blivit konkurrenskraftiga energikällor), 2) växande belägg för att det går att ”tjäna pengar” på hållbara affärsidéer, och 3) att nästa generation inte kommer att acceptera att vi på andras bekostnad förstör vår planet.

För att uppnå en värld baserad på hållbar välfärd och utveckling behövs tydliga miljömål och spelregler för marknaden. Föga för-

vånande blir svaret från chefer inom näringslivet ofta att ”vi är redo att anpassa oss till de vetenskapliga kraven, vi ser till och med affärsmöjligheter om vi gör så, men då måste politiken ange långsiktigt förutsägbara spelregler i form av miljömål och tydliga styrmedel”. Här finns nu konturen av en lösning.

Genom FN:s SDG-process har världens länder nu möjlighet att enas om vetenskapligt baserade globala hållbarhetsmål. Dessa inkluderar exempelvis en maximalt tillåten budget för globala utsläpp av koldioxid och tydliga mål för global färskvattenanvändning och bevarande av biologisk mångfald. Många länder känner sig nervösa inför denna utveckling, eftersom de är osäkra på om ambitiösa miljömål riskerar att hämma ekonomisk tillväxt. Men enas världen om globala miljömål leder detta till ett nytt utvecklingsparadigm i världen; att säkra ekonomisk utveckling och välfärd inom planetens säkra miljöutrymme, vilket kräver en rättvis global fördelningspolitik. Politiskt definierade, kraftfulla styrmedel behövs för att reglera marknader nationellt och globalt.

Vi behöver leva upp till existerande beslut om att stoppa förlusten av biologisk mångfald genom att bevara och hållbart bruka återstående naturliga ekosystem. Detta är nödvändigt både ur ett etiskt och ett ekonomiskt perspektiv, då biologisk mångfald utgör basen för vår välfärd.

Vi måste införa ett globalt pris på utsläpp av koldioxid. Det är inte rimligt, som BP:s ordförande Carl-Henrik Svanberg betonar, att vi får förorena atmosfären med koldioxid utan att betala för det. Priset kan fluktuera baserat på olika regioners val av modell (från skatter till utsläppshandel), men bör ha ett golv på 30-50 euro per ton koldioxid. Ett globalt pris på kol kommer att ge incitament för effektiviseringar och teknologiutveckling och möjliggöra en global transformation ut ur en riskfylld fossil ekonomi. Samtidigt måste hissnande 500-600 miljarder dollar i årliga subventioner till olja, kol och naturgas omedelbart tas bort.

Erfarenheten visar att styrmedel resulterar i teknologiframsteg genom att frigöra innovationskraft på marknaden, vilket skapar nya förutsättningar för hållbar välfärd. Det finns ett alltmer uttalat stöd från näringslivet för ett pris på kol.

Frågan nu är hur vi i Sverige kan bidra till att bygga en verkligt hållbar och rättvis välfärd? En välfärd som inte bara skapar förutsättningar för hög livskvalitet, utan också bygger konkurrenskraftiga företag och en robust och flexibel nation kapabel att hantera den sociala och ekologiska turbulens som kännetecknar vår globaliserade värld. För att lyckas behövs en ny berättelse för Sverige, en vision om en hållbar välfärd.

Vi ser nu att det svenska näringslivet är redo att ta ett mycket mer ambitiöst kliv framåt, men för att lyckas krävs tuffa mål och regleringar. Samtidigt saknas det politiska ledarskapet och visionen om möjligheterna för Sverige att bygga en hållbar välfärd. Politikerna är fortfarande låsta i ett förlegat tänkande där miljö ses som en isolerad sektor i stället för vad den är, själva basen för vår framtida välfärd. När samtalet i Davos handlar om nödvändigheten och möjligheterna med en omställning till hållbar ekonomisk tillväxt, råder det tystnad i det svenska politiska landskapet. Detta är en oansvarig paradox som inte får lämnas osynad när vi nu ger oss in i ett valår.

Johan Rockström, professor i miljövetenskap vid Stockholms universitet, chef för Stockholm Resilience Centre. “

DN 26 jan 2014: Världsekonomiskt forum.

“Dysterkvistarna bör tas på allvar efter oro i Argentina”

“ Argentinas valuta är i fritt fall och oron kan sprida sig till fler tillväxtländer. Men detta orosmoln syns inte mycket av vid Världsekonomiskt Forums möte där kodordet är försiktig optimism. “

“Dysterkvistarna har fått komma till Davosmötet även i år, men fått en mindre framträdande roll. Det gäller Nouriel Roubini vid New York University, kallad ”Dr Doom”, som brukar varna för finansiella obalanser. Det är synpunkter som behövs nu när Argentina och andra länder med stora underskott kan vara på väg in i en ny kris.

Lawrence Summers, Harvardprofessor och tidigare finansminister, har ifrågasatt om USA:s återhämtning är så stark som ofta görs gällande. Han tror på en period av långsam tillväxt och har fått säga detta vid Davosmötet, men inte i någon av de riktigt stora debatterna.

Ekonomipristagaren Robert Shiller varnar för en ny fastighetsbubbla. Men detta framfördes vid ett mindre möte där det inte blev någon huvudfråga.

Ingen av dessa tre ekonomer hävdar annat än att världsekonomin för tillfället är på väg uppåt. Men skillnaden mot andra är att de tydligare betonar riskerna, vilket påverkar bilden.

Davosmötet domineras av de ekonomiska och politiska frågorna. I år gäller det Japans premiär-minister Shinzo Abe, Irans president Hassan Rouhani, Israels premiärminister Benjamin Netanyahu och Brasiliens president Dilma Rouseff, som alla framförde säljande budskap.

USA:s utrikesminister John Kerry kom för att tala om Syrien och visa att amerikanerna inte har glömt världen. Som svensk noterar man hur brittiske premiärministern -David Cameron utmanades av EU-parlamentarikern Anna Maria -Corazza Bildt (M), sedan han pläderat för stopp för den fria rörligheten inom EU.

Men Davosmötet har en väldig bredd och deltagarnas upplevelser är olika. LO-ordföranden Karl--Petter Thorwaldsson, som deltar för första gången, har märkt ett stort internationellt intresse för svenska modellen och kollektivavtalslösningar. EU-minister Birgitta Ohlsson (FP) är med rätta upprörd över den låga andelen kvinnor vid mötet, men har hittat tillräckligt många av samma åsikt för att bilda ett nätverk. Johan Rockström vid Stockholm Resilience Centre noterar ett växande näringslivsengagemang för klimatfrågorna.

Sådant visar på Davosmötets styrka och förklarar varför många av dem som ges chansen reser hit år efter år. Inte mycket annat kan jämföras, även om vi i Sverige har det betydligt öppnare och mer -demokratiska Almedalen.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

“**Fakta. Davosmötet**
Världsekonomiskt Forum är en näringslivsdominerad organisation som sedan mer än 40 år anordnar Davosmötet, i år den 22 till 25 januari.

Antalet inbjudna deltagare är cirka 2 500 personer, främst företagsledare, politiker, forskare och opinionsbildare.

Mötet utgör en samlingspunkt för diskussion och analys, men mynnar inte ut i några gemensamma ståndpunkter. “

DN 17 jan 2014:

“Husbyggare slipper försäkring”

“Regeringen avskaffar den obligatoriska byggfelsförsäkringen, vilket betyder att ett genomsnittligt villabygge blir runt 10 000 kronor billigare.

– Försäkringen har inte fungerat i praktiken. Det känns inte längre motiverat att tvinga alla som bygger hus att teckna en dyr försäkring som fungerar dåligt, säger bostadsminister Stefan Attefall (KD) till Sveriges Television.

Lagrådet får regeringens förslag på fredagen och enligt planerna träder de nya bestämmelserna i kraft den 1 juni i år.

TT “

DN 28 jan 2014: Småföretag. Expertens tips

“Mängder av skäl att satsa hållbart”

“Gör som Swedish Stockings – satsa på hållbarhet och miljö. Alla vinner på det: världen, dina kunder, dina anställda, du själv och företagets ekonomi. Här är sju bra skäl till att satsa mer på miljön i ett litet företag: “

“1 Du kan minska dina utgifter. Med en miljöplan kan du sänka kostnaderna genom att spara in på resor, material och elförbrukning. Satsar du på energibesparing och återvinningssystem kan du öka lönsamheten samtidigt som företagets miljöimage förbättras.

2 Du kan sälja mer. Kunderna tänker alltmer på miljön och handlar hellre av ett företag med en uttalat miljöpolicy.

3 Du kan sälja mer till storföretagen. Stora företag har krav på sig att säkra sina leverantörsled och se till att alla deras underleverantörer arbetar med miljöfrågorna.

4 Du kan vinna offentliga upphandlingar. Inom offentliga upphandlingar är det numera ofta ett krav att det företag som får uppdraget ska vara miljöcertifierat, eller ha en miljöpolicy.

5 Du får mindre spill. Med bättre planering får du mindre spill, vilket ger lägre kostnader för avfallshantering och mindre transportkostnader för inköp.

6 Du får bättre stämning på jobbet. Stämningen och effektiviteten på jobbet blir bättre om dina anställda är stolta över sin arbetsplats. Ditt företag blir mer attraktivt som arbetsplats, och du får lättare att anställa kompentent och medveten personal.

7 Du bidrar till en bättre värld. Sist – men absolut inte minst – så gör du en insats för världen. Och en välmående planet är ju en förutsättning för välmående företag.

Anders Andersson DN:s expert på småföretagande
anders@driva-eget.se

19 Handel.

(Handelsminister)

DN 1 dec 2013: Frihandel.

"Globalisering som inkluderar"

"I morgon möts ministrar från hela världen för att under tre dagar mangla ett nytt globalt frihandelsavtal. Om man misslyckas en gång till blir världens fattigaste de som förlorar. "

"I runda slängar tusen miljarder dollar i global ekonomisk tillväxt och 21 miljoner nya jobb, varav 18 miljoner i de fattigaste länderna. Det låter som ett erbjudande man inte tackar nej till, särskilt inte i ett läge där världsekonomin står och stampar. Men det har visat sig lättare sagt än gjort att få till stånd ett nytt globalt frihandelsavtal i Världshandelsorganisationen, WTO.

De förslag som finns uppdukade inför mötet på Bali nästa vecka är bara munsbitar av den stora buffé som fanns på bordet under de förhandlingar som inleddes 2001. Sedan ministrarna för 12 år sedan lade fast dagordningen för den så kallade Doha-rundan har man missat slutdatumet vid en tidpunkt, skjutit upp gränsen och misslyckats med att komma överens igen. Och sedan gjort ett nytt försök och kört fast ytterligare en gång.

Under tidigare förhandlingar har ministrarna varje gång fastnat när det börjat brännas. För två år sedan bestämde sig kretsen av medlemmar för att stycka upp de gamla ambitionerna och försöka hitta en begränsad del som särskilt skulle gagna de fattigaste ekonomierna.

Av tjugo ursprungliga avtalsdelar, från vanliga tullar till en lång rad regelområden, finns det kvar tre områden att träta om på Bali. Diplomaternas språk inför mötet ger en fingervisning om hur det har gått med förberedelserna. Utfallet sägs bli antingen ett "haveri eller en nödlandning". I Genève har tjänstemännens möten varit en rekordlång "nära döden-upplevelse". Det låter inte särskilt lovande.

Det finns två starka skäl till att ministrarna behöver lämna Bali med en överenskommelse. För det första står en värdefull skjuts för världsekonomin på spel. Alla ekonomier har att vinna på bland annat de överenskommelser om minskat regelkrångel som finns förberedda. För de fattiga länderna är vinsterna sannolikt betydligt större än världens samlade årliga bistånd.

Avtalet skulle innebära såväl en tullfri som en mind-re trasslig tillgång till världsmarknaden för de minst utvecklade ekonomierna. Veckan före mötet på Bali bröt gruppen av afrikanska länder med de andra nationer på södra halvklotet som har problem att acceptera avtalen – bland andra Indien, Kuba och Venezuela – för att visa sitt stöd för överenskommelserna. Konflikterna står inte i första hand mellan fattiga och rika.

För det andra betyder ett misslyckande på Bali att det globala handelssamarbetet skjuts i sank. Att efter 12 år av förhandlingar i WTO inte kunna ro hem ens ett litet avtal vore en smärre katastrof. Ett krympande internationellt engagemang för frihandel tycks redan leda till att murar höjs i smyg och att världshandeln blir mindre genomskinlig. Det skadar vårt och andras välstånd.

I det långa loppet riskerar också de minsta och mest röstsvaga länderna att lämnas utanför rummen för förhandling och medling. Alternativet till universella överenskommelser som den på Bali är de regionala avtal som sluts mellan länder med större muskler. De pågående diskussionerna om ett frihandelsavtal mellan- USA och EU är det senaste och mest omfattande exemplet. Det är, även om vi själva har mycket att vinna på det, tyvärr en globalisering som exkluderar.

DN 1/12 2013 "

DN 7 dec 2013 Balimötet.

"Nytt avtal på plats – men framgången är begränsad"

"Världshandelsorganisationen WTO har räddat sig från fiasko. På Balimötet lyckades man i allra sista stund nå en uppgörelse med Indien. Men det är en begränsad framgång som inte lovar särskilt mycket för framtiden. "

"WTO-chefen Roberto Cavalho de Azevêdo har satsat allt på att nå resultat vid Balimötet. Där skulle handelsministrarna från 159 WTO-länder bekräfta att tiden för globala avtal inte är förbi. Den insomnade Doharundan, som inleddes för tolv år sedan, skulle slutligen leda till åtminstone ett blygsamt resultat.

Det var dock ytterst nära att Roberto Azevêdo misslyckades. Hans avsikt var att begränsa uppgörelsen till några områden, främst förenklade handelsprocedurer och jordbruk, och se till att alla knäckfrågor kunde lösas redan före Balimötet. Men det var inte förrän i allra sista stund som man till slut kunde komma överens.

I centrum står Indien som har drivit sina krav mycket hårt, men utan stöd från andra tillväxtländer som Brasilien, Indonesien och Kina. Indierna har, med uppbackning av en stark inhemsk opinion, krävt att få behålla sina statssubventionerade livsmedelslager. Nu stannade det vid en övergångslösning som ska vara godtagbar när indierna går till val nästa år.

För världsekonomin finns vinster att hämta från uppgörelsen vid Balimötet, såvida den slutligen leder till avtal som genomförs. Frågan är dock om WTO, som var på gränsen till fiasko, orkar så mycket mer.

WTO behövs även i framtiden, bland annat som konfliktlösare i handelsfrågor. De redan gällande avtalen ska vårdas och en godtagbar standard när det gäller principerna för handel upprätthållas. Att Ryssland sedan några år är WTO-medlem har dock inte mildrat dess hotfulla uppträdande mot sina grannländer, till exempel Ukraina.

Men för WTO verkar möjligheterna inte särskilt stora att komma vidare med avtal där alla medlemsländer ska delta. Starka krafter drar nu i stället åt andra håll, med inriktning på regionala avtal – såsom mellan länderna runt Stilla havet – liksom på bilaterala avtal mellan ekonomiskt tunga länder.

Sverige har ingen egen handelspolitik, utan verkar genom EU. Viktigast för oss blir därför det avtal som nu är på gång mellan EU och USA. Där finns goda möjlig-heter att komma långt i en överenskommelse och stora vinster inom räckhåll.

Johan Schück johan.schuck@dn.se "

DN 8 dec 2013: WTO. Uppgörelse vid Balimötet

"Märkvärdigt svårt att nå nytt avtal"

"Kommentar. Världshandelsorganisationen WTO har nu slutligen nått fram till en uppgörelse mellan samtliga 159 medlemsländer. Men det hela höll på att stupa på konflikter med Indien och sedan med Kuba. Trots att alla borde gynnas av en friare handel är det märkvärdigt svårt att komma överens. "

"**I**ngenting är klart förrän allt är klart. Den gamla sanningen aktualiserades på nytt under fredagskvällen, när det hade verkat som en uppgörelse vid Balimötet var klar. Då hade man hittat en övergångslösning för Indiens statssubventionerade lagring av livsmedel.

Men då dök i stället motsättningarna kring USA:s handelsblockad mot Kuba upp igen. Kubanerna –understödda av Bolivia, Nicaragua och Venezuela – krävde en amerikansk reträtt för att de själva skulle ställa sig bakom en uppgörelse. Åter såg det ut som om Balimötet med WTO-ländernas handels-ministrar skulle sluta med fiasko.

Så illa gick det dock inte. När Balimötet avslutades på lördagen fanns tvärtom ett färdigt dokument som alla WTO-länder står bakom. Det är en framgång för WTO-chefen Roberto Cavalho de Azevêdo, som utsågs tidigare i år efter att ha lovat att anstränga sig till det yttersta att nå resultat.

Inom WTO gäller kravet på enighet, vilket gör det möjligt även för små länder att hindra uppgörelser. Men Kuba nöjde sig med att ha fått göra sin markering mot USA:s blockad som därmed finns uppe på den globala agendan. Syftet var nog enbart detta, inte att stjälpa hela Balimötet.

Den uppgörelse som nu har nåtts borde vara till nytta för alla WTO-länder, oavsett om de är rika eller fattiga och i världsdel som de befinner sig. Framför allt gäller det förenklingen av handelsprocedurer som innebär minskat pappersarbete och förkortade väntetider. Enligt WTO-chefen Roberto Azevêdo rör det sig om en minskning av kostnaderna på 10–15 procent och potentiella vinster på mellan 400 miljarder och 1 000 miljarder dollar.

Detta kan dock visa sig alltför optimistiskt, särskilt som det mödosamma genomförandet återstår. Men genom uppgörelsen har Balimötet även åstadkommit andra viktiga resultat, såsom att WTO för första gången under sin snart tjugoåriga historia kan visa på en tydlig framgång. Det kan behövas om organisationen inte ska tappa all auktoritet, utan kunna fortsätta att spela en roll.

Sverige, som har representerats på Bali av handelsminister Ewa Björling, tillhör vinnarna. Men det är svårt att se något annat land som förlorare. I längden gynnas alla av en friare handel och därför kan det tyckas märkvärdigt svårt att komma överens.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 9 dec 2013: Frihandel.

“ Äntligen ett avtal “

“Tänk om det fanns en kur som kunde ge ekonomin en knuff i rätt riktning utan att internationella institutioner behövde trumma ihop svindlande nödlån. Som ändå kunde alstra tillväxt och ge varaktiga jobb med bättre lön. Och på samma gång minska fattigdom och göra varor billigare för världens konsumenter.

Det närmaste man kommer en sådan fantasi i verkligheten är ett nytt globalt frihandelsavtal. Många små och ibland banala praktiska framsteg, som plåtcontainern, lade grunden för den sammanvävda världsekonomi vi har i dag. Teknisk utveckling gjorde det lättare med handel över nationsgränserna. Det skapade oanade möjligheter för brett välstånd och för människor att bygga ett bättre liv.

Men lika viktigt har det varit med de många små steg mot öppenhet som länder tagit genom avtal med varandra. Långa förhandlingar och mödosamma politiska kompromisser har gjort det möjligt att riva byråkratiska murar, röja tullhinder och öppna upp flaskhalsar för ekonomiskt utbyte. Utan en stark politisk struktur för förhandling och medling i handeln hade världen varit fattigare och mer orättvis.

Det har sagts att samarbetet segrat ihjäl sig. Världshandelsorganisationen, WTO, uppstod på 1990-talet ur det framgångsrika GATT-systemet. Efter Kinas inträde 2001 och Rysslands medlemskap förra året ryms i princip hela världsekonomin under organisationens paraply. De genomsnittliga tullsatserna hade redan innan dess pressats ned till ett par proce

Samtidigt som de tänkbara vinsterna från nya uppgörelser med tiden minskat, har medlemskretsen också vuxit. Att få till stånd nya avtal har länge sett ut att vara en tröstlös affär.

Efter intensiva förhandlingar på Bali har WTO:s 159 medlemmar nu mot alla odds kommit överens om den första globala reformen på nästan 20 år. Avtalet har kallats en urlakad och koffeinfri variant av de så kallade Doha-förhandlingarna, som påbörjades 2001. Men överenskommelsen är inte oviktig. Vinsterna för den globala ekonomin räknas i tusentals miljarder kronor. De största behållningarna kan dessutom hämtas hem av världens fattigaste länder.

Den viktigaste delen av avtalet innebär minskat krångel och pappersarbete i världshandeln. Ålderdomliga procedurer och utrymme för godtycke och korruption är fortfarande ett stort hinder, särskilt för små ekonomier och små företag.

Alternativen till de globala avtalen innebär starkare regionalisering och avtal mellan enskilda länder. Det tenderar att snarare gynna stora ekonomier och stora företag. ”Inget är klart förrän allt är klart” är tillsammans med fullständig enighet ledorden för förhandlingarna inom WTO. När det inte fungerar väljer regeringar i stället att göra upp om det som är mest bekvämt, i goda vänners lag.

Genom att välja och vraka bland motparter och ambitionsnivåer slipper politiker stöta sig med starka särintressen. Svåra inrikespolitiska knutar förblir oupplösta. WTO:s stora framgång har varit att man lockat fram omställningar. Utan tilltro till organisationen riskerar reformer att avstanna. I värsta fall faller länder tillbaka i gamla protektionistiska mönster.

Under finanskrisens dystraste stunder befarade många att skälvningarna i världsekonomin skulle framkalla ett bakslag för öppenheten. Med 1930--talets spiral av lågkonjunkturer och handelskrig i bakhuvudet förutspådde olyckskorparna att gränser skulle stängas och gamla avtal brytas. De mörkaste prognoserna slog lyckligtvis aldrig in.

Men många länder har vacklat. Enligt tjänsten Global trade alert har hundratals nya handelshinder rests i krisens spår. Det rör sig främst om försåtliga regler och ekonomiska åtgärder i en gråzon. Inte desto mindre gör de världshandeln skev och marknader särskilt svåråtkomliga för små företag. Även om Brasilien, Indien och Ryssland är de som mest flitigt har täppt till sina marknader ligger USA och EU inte långt efter.

I väntan på att avtalen omsätts i praktik, vilket kräver ett mått av uthållighet från medlemsländerna, behöver både EU och USA rensa upp i det protektionistiska bråtet som samlats under krisåren. Den nya energi som WTO har fått från Bali-mötet måste sedan användas för att avsluta hela Doharundan.

DN 9/12 2013 “

DN 12 jan 2014: Konsumentskydd i EU.

“Handla på nätet ska bli säkrare”

“Utvidgad ångerrätt och enhetligare regler ska rensa upp i Europas e-handelsdjungel. Det är innehållet i det EU-direktiv som föreslås bli svensk lag i juni 2014. Men inte ens den nya lagen förmår att göra unionens näthandel säker för konsumenten. “

“Näthandeln inom EU växer så det knakar. Bara i Sverige sätter konsumenterna sprätt på närmare 37 miljarder kronor framför datorn.

Men att handla över gränserna innebär fortfarande stora bekymmer för konsumenterna.

De nationella konsumentreglerna är olika och många webbplatser slarvar med att följa gällande konsumentlagar. Näthandelns avig-sidor slår dubbelt. Kunder blir missnöjda och handeln över gränserna blir inte så livaktig som önskat.

För att komma till rätta med några av problemen, i linje med ett färskt EU-direktiv, föreslår därför rege-ringen en ny lag som stärker konsumentskyddet vid näthandel.

De nya reglerna, som införs inom hela EU, innebär att Europas webbföretag tvingas sköta sin distanshandel på ett bättre sätt. Konsumenten ska få tydligare information om varans eller tjänstens pris och samtliga kostnader måste framgå tydligt vid varje köptill-fälle. Ångerrätten ska vara som minst 14 dagar och leverans av vara måste ske senast inom 30 dagar efter köp.

– Det här innebär att EU kommer att få gemensamma regler och att konsumentens rättigheter stärks. Konsumenten ska till exempel inte behöva leta efter information om ångerrätt eller reklamation. Sammantaget kommer det här att förenkla e-handeln inom unionen, säger Jenny Wulker Roos, kansliråd på justitiedepartementet, som varit med och utformat lagförslaget.

De nya lagreglerna kommer dock inte att göra näthandeln inom Europa helt säker för konsumenterna. När det gäller fel på varan eller andra tvister så är det nationella regler som avgör.

Sker köpet från en webbplats som ligger i till exempel Tyskland eller Storbritannien är det inte säkert att de svenska konsumenterna kan använda sig av respektive lands konsumentstöd. Om en näringsidkare däremot riktar sin verksamhet till det land där konsumenten har hemvist – ett exempel kan vara att webbplatsen utformas på det språket – är huvudregeln att det är lagen i konsumentens hemvistland som ska tillämpas.

Svenska konsumenter som har problem med avtal som träffats på kontinenten kan i första hand vända sig till Konsument Europa, som i sin tur kontaktar sin systerorganisation i det aktuella landet. På så vis kan man nå en frivillig uppgörelse. Men går inte detta återstår att gå till domstol, vilket både är dyrt och krångligt för den enskilde.

Problemet har uppmärksammats av EU, som nyligen antagit ett direktiv om att det i alla medlemsstater på sikt ska finnas en möjlighet för konsumenter att få tvister prövade utanför domstol. Det ska också vara möjligt att få sin tvist prövad online om något gått snett när man handlat något på nätet från ett annat EU-land.

Anders Forsström anders.forsstrom@dn.se “

“**Fakta. Nytt EU-direktiv**
Den nya lagen, som börjar gälla juni 2014, ska stärka EU-medborgarnas konsumenträtt. Här några kort-fattade förändringar:

Distanshandel
Alla EU-länder får samma regler för konsumentinformation, ångerrätt och reklamation. Detta gör att det blir tydligt för en konsument vad som gäller om avtal träffas med en näringsidkare i annat EU-land.

Handel utanför köpcentrum
Konsumenten ska få rätt att ångra till exempel ett avtal om telefon-abonnemang som ingås genom att en försäljare kontaktar en konsument utanför en mataffär, på en badstrand eller i ett köpcentrum.

Stopp för betalnummer
Den nya lagen innebär också ett stopp för att hänvisa kunder till ett betalnummer för telefonkontakter med näringsidkaren efter att ett avtal ingåtts. Detta därför att det anses oskäligt att kunder som till exempel vill reklamera eller klaga på en vara måste betala extra för det. “

DN 22 jan 2014: Bilindustrins framtid.

”Försäljningen på nätet kommer absolut att öka”

“Lilla Edet. Allt fler kommer att handla sin nya bil på nätet i framtiden. Den traditionella bilhallen riskerar att reduceras till en utlämningsplats. – Alla kunder känner inte att de behöver prov-köra sin bil, säger Kenny Hansson, vd på Stendahls Bil. “

“71 procent av de tillfrågade bilcheferna i KPMG:s undersökning Global Automotive Executive Survey tror att nätbaserad bilförsäljning kommer att öka de närmaste fem åren. Samtidigt har andelen som tror på den traditionella bilhandeln minskat jämfört med i fjol.

Kenny Hansson, som är delägare i en Volvo- och Renaultåterförsäljare i Lilla Edet och Stenungsund med 50-talet anställda, instämmer.

– Nätförsäljningen kommer absolut att öka och redan i dag ser vi färre kunder i bilhallarna. Men jag har svårt att tro att den kommer att ta över, för man hoppas ju att det här med personlig kontakt betyder något, säger Kenny Hansson.

Marknaden för begagnat har sedan länge flyttat ut på nätet och skulle även nybilsförsäljningen göra det skulle återförsäljarna pressas ytter-ligare ekonomiskt. Kenny Hansson menar att handlarna för att möta utvecklingen måste kunna erbjuda andra tjänster men också öka sin IT-kompetens.

– Vi måste ha personal som brinner för det här och är uppdaterade på sociala medier och alla de nätsidor där kunder söker bilar, säger Hans-son.

Redan i dag erbjuds en del bilkunder webblösningar där de kan välja extrautrustning och finansieringsmodell. I Trollhättan satte elbilstillverkaren Nevs i slutet av förra året igång med tillverkningen av Saab igen. Den förste köparen handlade sin bil (bensindriven) på nätet. Mattias Bergman, Nevs vd, säger att nätförsäljning blir en del av företagets försäljningsstrategi och att kunderna är välkomna att komma direkt till fabriken i Trollhättan för att provköra och hämta sina bilar. Ett motiv är att kapa kostnader.

I USA är den traditionella bilhandeln under förändring. Utvecklingen går mot att allt fler leasar eller hyr sina bilar och mot att handlare i högre utsträckning erbjuder flera märken i bilsalongen för att få kunderna att vara trogna. Det är bland annat detta som fått Volvo att se över sin försäljningsorganisation.

Stefan Elfström, Volvo personvagnars presschef, säger att biltillverkaren följer utvecklingen med e-handel noggrant.

– Det finns sådana tankar hos oss, men allt är ännu i sin linda, säger Elfström.

Jens Littorin jens.littorin@dn.se “

DN 24 jan 2014: Antalet apotek har ökat.

“Glesbygden överlevde fruktade apoteksdöden”

“Apoteksdöden uteblev. Ett år efter att de privata aktörernas avtal med staten gick ut har bara en inrättning i glesbygden lagts ned. – Det är en myt att glesbygdsapoteken är olönsamma, säger Johan Wallér på Sveriges Apoteksförening. “

“Vintern 2010 köpte flera privata aktörer loss apotek från Apoteket AB och ingick samtidigt ett avtal med staten om att glesbygdsapoteken måste drivas vidare i minst tre år efter förvärven. Därefter fick de nya ägarna välja om de ville lägga ned eller behålla inrättningarna. När avtalen gick ut förra vintern varnades det för en omfattande apoteksdöd på glesbygden.

I verkligheten slutade det med att ett apotek på regeringens lista över 110 glesbygdsapotek lades ned – det i Lima i Dalarna, enligt branschföreningen Sveriges Apoteksförening.

Totalt sett har antalet apotek runt om i landet tvärtom ökat.

Enligt Sveriges Apoteksförening fanns det 1 281 öppenvårdsapotek den 28 februari förra året. Vid årsskiftet hade antalet ökat till 1 303.

– Den förutspådda apoteksdöden är en myt. De apotek som lagts ned har framför allt legat i storstäderna, i områden med stenhård konkurrens, säger Johan Wallér, vd på Sveriges Apoteksförening.

Han menar också att det är en myt att glesbygdsapotek är ekonomiskt olönsamma.

– Många av de här apoteken har ett litet lokalt monopol med tillräckligt kundunderlag.

Jonas Mjöbäck som är kommunikationschef på landets största privatägda apotekskedja, Apotek Hjärtat, håller med.

– Alla våra apotek som fanns med på regeringens glesbygdslista är ekonomiskt bärkraftiga, säger han.

Regeringen har avsatt 20 miljoner kronor i stöd till glesbygdsapotek för 2013. Stödet beräknas enligt kriterier som intäkter av receptbelagda mediciner och avstånd till närmaste annat apotek. Tandvårds- och läkemedelsverket beräknar att 57 glesbygdsapotek är berättigade att få stödet, som betalas ut retroaktivt och som företagen kan söka först i vår.

Men stödpengarna är inte avgörande för glesbygdsapotekens framtid, menar Jonas Mjöbäck.

– Om vi har apotek som kvalificerar sig för att få det här stödet så kommer vi att söka det. Men vi har för avsikt att finnas kvar i glesbygden och har inga planer på att lägga ned några apotek, säger han.

Även om antalet apotek har ökat säger de fyra kedjor som DN har talat med att de inte har några konkreta planer på att öppna nya inrättningar i glesbygdsområden.

– Eftersom våra apotek ligger i anslutning till Ica Maxi eller Ica Kvantumbutiker öppnar vi i allmänhet nya apotek i storstadsregioner eller i mellanstora städer, inte på landsbygden, säger Håkan Magnusson som är affärschef på Cura apoteket.

De privata apoteken har tidigare fått kritik för att ha ett mer begränsat sortiment av mediciner.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

“ Privata aktörer släpptes in 2009

Den 1 juli 2009 avskaffade regeringen apoteksmonopolet, så att även privata aktörer fick bedriva apoteksverksamhet.

Vintern 2010 köpte Apotek Hjärtat, Kronans Droghandel, Medstop och Vårdapoteket 465 av statliga Apoteket AB:s 945 apotek. Samtidigt överfördes 150 apotek till statligt ägda Apoteksgruppen.

De privata kedjorna slöt ett avtal med staten om att fortsätta att driva verksamhet på 110 glesbygdsorter i tre år efter övertagandet.

Våren 2013 köptes Vårdapoteket upp av Apotek Hjärtat. Kronans Droghandel bytte namn till Kronans Apotek och köpte Medstop. “

20 Migration. Integration.

(Integrationsminister. Migrationsminister)

DN 21 oktober 2013 : Folkvandringens tid. Del 1: Fabrizio Gatti inleder ny artikelserie

“Europa dödar drömmen om ett drägligt liv”

“Det är inte flyktingarna som är problemet i katastroferna utanför Lampedusa. Deras flykt är bara en naturlig konsekvens av hur världen ser ut. Det skriver författaren Fabrizio Gatti i första delen av DN:s nya serie Folkvandringens tid. “

“Lampedusa. Tretton drunknade. Trehundra-sextiofem drunknade, varav sexton barn mellan två och sex. Tvåhundra drunknade varav minst sextio barn, nästan ingen av dem återfunna. Det är krönikan över de skeppsbrott som inträffade under de första elva dagarna i oktober utanför Siciliens och öarna Lampedusas och Maltas kuster. Nästan sexhundra döda: majoriteten av dem flyktingar från kriget i Syrien och diktaturen i Eritrea, dödade av omöjligheten att hitta en laglig och säker väg till någon skyddad plats. För alla dessa döda var denna plats Europa.

På fotona från räddningsaktionerna är det en sak som sticker i ögonen: den flytanordning som två små överlevande barn har på sig. Det är inte en sådan som tillhör grundutrustningen på båtar. Inte heller den italienska kustbevakningens orangefärgade livboj. Nej, de hade den runda, färggranna, plastbadring som pappor och mammor vid havet på sommaren andtrutna blåser upp där de sitter under sina parasoll. En himmelsblå badring. Den andra rosa-färgad. Samma sort som våra egna barn leker med när de badar i havet. För de två syriska barnen däremot utgjorde dessa badringar räddningen undan skeppsbrottet. Det var deras pappor som tänkt på att förse barnen med denna utrustning. Människosmugglarna har inga flytvästar i sina båtar. Inte ens vi,

medborgare i Europeiska unionen, erbjuder dessa flyktingar någon frälsarkrans.

Massakern under dessa dagar bjuder även på utslag av kärlek, som exempelvis ett barns födelse. På båten fylld med syrier, mammor, pappor och ett hundratal barn varav minst sextio försvann i havets djup, ropar plötsligt någon: ”Finns det en läkare här?” En ung kvinna har fått värkar. Sex personer hörsammar kallelsen: läkarna ombord, på flykt med sina familjer, är alltså sex till antalet. Mamman får hjälp att föda. Trots de obekväma och osäkra förhållandena på denna gamla fiskebåt, packad till sista centimetern med drygt fyrahundra personer, föds en liten pojke. Denna scen ur livet varar knappt en timme. Båten sjunker och tar både modern och hennes nyfödda bebis med sig ner i vattnet.

Syriernas skeppsbrott, som inträffade på fredagseftermiddagen den 11 oktober, skulle troligen aldrig ha behövt ske om den libyska kustbevakningen inte under samma tid inlett en antiinvandringsoperation. Efter hundratals eritreaners död den 3 oktober utanför Lampedusas stengrund hade den italienska regeringen vänt sig till EU och krävt förstärkningar av den europeiska byrån Frontex patrulleringar mot olagliga landstigningar. Även libyerna ville tydligen delta i denna operation. På sitt eget sätt. Så snart båten med alla dessa barn avrest från den nordafrikanska kusten siktades den av en patrullbåt. Militärerna skjuter för att stoppa båten. De dödar två passagerare, enligt vad de överlevande berättat. Kulsprutesalvorna gör hål i båten. Från detta ögonblick fylls den gamla fiskeskutan med vatten. Ända fram till själva skeppsbrottet, sextio sjömil söder om Lampedusa.

Italienarna, men även andra europeiska och amerikanska medborgare, har i tusental undertecknat den appell som jag lanserat på l’Espressos nätsajt, alltså den tidskrift för vilken jag arbetar. Denna appell föreslår ön Lampedusa, och alla överlevande och döda, som kandidat till Nobels fredspris för 2014. Ett desperat rop för att få världen att uppmärksamma denna tragedi som nu lämnar döda kroppar efter sig längs den europeiska unionens södra gräns. Vilka förtjänar bättre ett sådant högsta erkännande, i fredens namn, än en man och en kvinna som försöker rädda sig undan krig?

I Italien, och inte bara där, har vi alla upprörts av dessa senaste massakrer. Lärarna talar med barnen om detta i skolorna. Och många kräver nu ändring av den italienska lag som stadgar att överlevande från skeppsbrott, samt alla som olagligt inträder i Italien, åtalas som brottslingar. En sträng lag som inte minskat flyktingströmmen över havet och heller inte eliminerat de orsaker som får hundratusentals flyktingar att riskera sina liv.

För precis tio år sedan, under höstdagar liknande dem vi nu upplever, inledde jag min resa som infiltrerad för att undersöka denna trafik med mänskliga varelser. Från Afrika till Europa, genom Senegal, Mali, Niger, Libyen, Algeriet, Tunisien och därefter till ön Lampedusa, i Italien, i Europa. En undersökning ”under cover” som varade i fyra år och som jag sedan berättat om i min bok ”Bilal”. Sedan dess har tusentals personer drunknat i Medelhavet eller dött i Saharaöknen: 6 825 från 1994 varav 2 352 bara under år 2011, detta enligt en helt säkert lågt räknad kalkyl, eftersom den enbart baserar sig på publicerade tidningsnotiser. Och sedan dess bara fortsätter människor att dö.

Som lösning räcker det självklart inte med att vi medborgare reagerar känslomässigt och som medmänniskor. Även om, det bör också påpekas, en stor del av de italienska väljare som under dessa år röstat fram Silvio Berlusconi fortfarande står fast vid sina främlingsfientliga uppfattningar. Dagen efter den första massakern (då tretton eritreaner drunknade efter att med piskrapp ha tvingats att hoppa ner i vattnet) klickade 35 procent av läsarna på Italiens näst största on line-

dagstidning, efter att ha läst denna nyhet, på ikonen ”tillfredsställd och nöjd”.

Men det riktigt allvarliga är inte ens den främlingsfientliga reaktionen på landstigningarna. Nästan fyrtiotusen flyktingar har från början av år 2013 anlänt till de italienska kusterna. Nej, det som borde skrämma oss allra mest är de europeiska staternas absoluta cynism. I tio år har det nu funnits en allmän överenskommelse mellan regeringarna om att beväpna gränserna med hjälp av hundratals miljoner euro via Frontex. Däremot har ingenting gjorts för att stödja det mänskliga bemötandet. Inte ens genom att medelst skyddade korridorer och andra liknande åtgärder skapa ett alternativ till människosmugglarna och deras trafik med mänskliga varelser, denna maffiaagentur som sedan länge är den enda internationella organisation som tar sig an dessa flyktingar, må vara på ett kriminellt sätt.

Men framför allt har de rika staterna i världen och speciellt de europeiska, från kalla krigets slut, vägrat att undanröja eller mildra de orsaker som driver miljoner männi-skor på flykt. Frankrike fortsätter att göra Niger till den fattigaste staten i världen, genom att betala rent löjeväckande belopp för det uran varmed fransmännen driver nästan allt som är elektriskt, från höghastighetståg till lampbelysning. De multinationella energibolagen deltar i den nigerianska regeringens expropriering av jordbruksmark som i stället skall omvandlas till oljefält. Italien, Tyskland, Kanada och Iran stöder diktaturen i Eritrea, varifrån mer än hälften av de flyktingar kommer vilka under dessa månader anlänt till oss, levande eller döda.

Större delen av dem som nyligen anlänt säger sig vilja fortsätta färden: till Tyskland, Sverige eller Norge där de har släktingar som kan ta emot dem eller där möjlig-heterna till integration är bättre jämfört med hur situationen är i de länder vid Medelhavet som utarmats av den ekonomiska krisen. Det är troligen därför som regeringarna i norra Europa visat sig så snabba att protestera mot att Italien låter flyktingarna resa vidare. I ärlighetens namn borde dock klagomålen riktas till alla regeringar och alla ekonomiska grupper som genom sitt uppträdande bidrar till den ekonomiska utarmningen av tiotals miljoner mänskliga varelser.

Det är inte deras flykt till Europa som är problemet. Deras flykt är bara en naturlig konsekvens av själva grundproblemet.

Fabrizio Gatti
Övers. från italienska Margareta Zetterström “

“Fabrizio Gatti föddes 1966 i Como och är verksam som journalist sedan 1991. Han bevakar och skriver framför allt om migranters och flyktingars situation i Europa.
På svenska finns reportageboken ”Bilal. På slavrutten i Europa” (Celanders förlag 2013, på italiens-ka 2006), som DN:s recensent Kajsa Ekis Ekman hyllade som ett enastående reportage: ”Alla de som någon gång tänkt tanken: ’det kommer för många utlänningar hit’, läs denna bok. Den som inte har medkänsla efteråt saknar hjärta.” (10/9)

Gatti har ofta använt sig av wallraffandet som metod, det vill säga att han tillfälligtvis antagit en annan identitet och studerat en situation inifrån; som i ett reportage om migranter som utnyttjas som arbetare på tomatodlingar i Italien. För ”Bilal” deltog han i en flykt från Niger, med Lampedusa utanför Italien som mål. “

DN 26 dec 2013: Folkvandringens tid. Folkvandringens tid. Del 2: Elisabeth Hjorth

“Skriket från Exodus”

“Migranten reser i tron på sin egen rätt till en framtid. Men Europa svarar med rasistisk gränspolitik. Det innebär en förlust av allas människovärde, skriver Elisabeth Hjorth.”

“Varje berättelse är sin egen. Varje människa kan förminskas av att bli allmängiltig, varje skeende missförstås av jämförelser. Den samtida flykten från syd till nord kan läsas som en Exodusrörelse, men bara över stora avstånd, genom att hålla i minnet hur rörelsen består av en rad unika och akuta situationer.

Någonstans, på en omöjlig plats: det kan vara Syrien, Sydsudan, kanske en plats glömd av världen. En man ligger stirrande i mörkret, sover inte. Sedan en tid tillbaka är han vaken också under de värdefulla timmar då det är tyst. Synfältet svart, natten kvävande. Ett ögonblick till är det tyst, sedan hörs ett skrik i rummet. Det gör hål i hans bröst. Öppnar det, får honom att andas igen. Han vet att han inte kan stanna, att stanna är att ge upp. Den högljudda rösten i rummet tillåter honom inte att ge upp.

Exodusberättelsen, uttåget från slaveriet i Egypten, är grunden för ett folks tillblivelse och självmedvetande. År efter år firas den judiska påsken, pesach, till minne av detta uttåg. Som urberättelse, inspiration och språngbräda har den fungerat för befrielserörelser jorden över i olika tider. Medborgarrättsrörelsen i USA är ett av många exempel. Som begrepp har ”exodus” kommit att användas så snart en grupp människor förlorar tron på en plats och söker sig någon annanstans.

Själva storyn handlar om Farao, han bygger sitt imperium på israeliternas slavarbete. Moses, israeliternas ledare, kommer gång på gång för att förhandla med honom. Den desperata tillvaron i Egypten måste få ett slut. Farao är arrogant, svinig, så småningom lite skraj och till sist så skräckslagen att han jagar israeliterna ur landet. Vid det laget är hans egen son död.

Det finns inga historier som sammanfaller.

Imperier byggs och breder ut sig. Fotbollströjan har blivit en av Europas otaliga representationer. Författaren Fabrizio Gatti skriver om det dominerande modet i Dakar att ”Europa är en tvångstanke som varje dag visar sig i klädedräkten.” Tvångstanke, tvångströja. Livsdrömmen som fängelse. En hopplös, bakbunden orörlighet som bara kan hävas av lämnandet.

Vad är det för ett lämnande, vad för slags uttåg utgör de tiotusentals migranter som varje år bryter upp, i uttryckets mest våldsamma bemärkelse? Orsakerna är kartlagda, givetvis går det att beställa fram hyllmetrar av förklaringar till dagens folkvandringar. Historien och skulden, vem du frågar avgör svaren. På båda sidor om Europagränsen vet man. Krig. Fattigdom. Förtryck. En punkt där människan inte längre står ut.

Det finns grymhet som upprepas.

En migrant som lyckas forcera gränsen till Europa har så snart hon stiger iland vissa rättigheter. Dessa är formulerade i avsikt att ge varje skyddsbehövande chans att få sin sak prövad. Rättigheterna gör det komplicerat att omedelbart skicka tillbaka flyktingarna, de skapar tidsödande och kostnadskrävande processer. De människor som ännu befinner sig på väg, å andra sidan, är i sina undermåliga båtar fullständigt rättslösa. Europas cyniska svar på situationen är att göra själva gränsen dödlig, att omöjliggöra inträdet.

Dessa gränser är alltid omsorgsfullt smyckade och beströdda av sånger, flaggor, krossat glas.

Hur kommer det sig att platsen där mänskliga rättigheter påstås vara så viktiga att det stiftas lagar om dem, att det ständigt skapas utbildningar och projekt om dem, hur kommer det sig att den platsen glömmer sin egen grymhet?

”In the wolves’ forest, no law could be introduced”, skriver den judiske filosofen Emmanuel Levinas i en av sina Talmudkommentarer. För merparten av hans familj blev Exodus aldrig förverkligat, de blev kvar och dog i Förintelsen. I Europa samlar vargarna nu sina styrkor, de rika blir allt rikare, ultranationalisterna allt djärvare, främlingsfientligheten allt normalare. I sådana skogar kommer det inte att stiftas några lagar som skyddar mänskliga rättigheter, tvärtom. Något väsentligt går förlorat och det händer nu.

Under sommaren reser jag i södra Europa. I norra Spanien vilar jag på stränderna som en vit kropp bland andra, medan svarta kroppar är i arbete runtomkring. Solglasögon, lädersmycken, massage som gång på gång erbjuds av försäljarna och nästan alltid avvisas. Vi kör längs med kusten mot Italien. Några nätter sover vi på lastbilsparkeringar dit prostituerade hämtas, en tröstlös exodushistoria. Sydfrankrike: Vid en rastplats blir vi förtroligt varnade om att det finns romer i området. Överallt denna overkliga känsla av att Europa inte finns längre, inte ens som vision. Jag har råd att göra semesterresan för att jag köper mat producerad av Sydeuropas papperslösa slavar och får pengar över. Enorma, skamlösa avstånd.

Exodus, handlingen att resa sig och gå, har med värdighet att göra. En migrant som lämnar en plats hon förlorat tron på vägrar samtidigt att underkänna sitt eget liv. Hon tillmäter det ett värde, trots att det är vad som förnekas henne av en rasistisk gränspolitik. Vad uttågets envisa rörelse blottar är en korrupt klan som erbjuder ett värdigt mottagande enbart om du är död när du anländer. Vad för slags framtid har ett sådant imperium?

Framtid, en önskan som överlever, som trampar genom fäder och mödrar, genom historien.

Den mänskliga överlevnadsförmågan är häpnadsväckande i sitt försvar för värdet av varje enskilt liv. Jag tänker på några som tågat levande ut ur den svenska asylprocessen: K som reser runt på konferenser för att kämpa för hbtq-rättigheter, B:s ambitioner som får hennes lärare att tappa målföret, krigsmärkte O som bevarar sitt lugn mitt i en hög sjövilda ungar. Det finns berättelser att rekonstruera och skriva vidare på, liv att ta tillvara. Vem ska säkra dessa kroppar och erfarenheter? För sådant har vi lagar och överenskommelser, anständighet och kravet att kunna se oss själva i ögonen. Europa och Exodus. Vi kommer att vara förbundna med varandra inom överskådlig tid.

Den aspekt av Exodus som har med minnet att göra, att påminna om befrielse och värdighet, kan aldrig delegeras, den är ett mänskligt uppdrag som ingen nation eller etnisk grupp klarar på egen hand. För att vara mindre högtravande: Exodus i denna mening är en praktik. Europa har en lång tradition av detta påminnande och kallar det demokrati.

Israeliterna blev befriade och kunde börja sin resa mot drömdestinationen. Jag tänker på Gud i den där historien. Att Gud blev arg när de israelitiska flyktingarnas kraft tog slut sedan, mitt i öknen.

”Vi orkar inte längre. Det går inte, vi vill tillbaka. Varför kunde vi inte ha fått stanna kvar, vad som helst är bättre än det här.”

Och jag tänker på alla flyktingar som är barn. I båtar och tält, i containrar och baracker. Jag tänker på förtvivlade utmattade mödrar som väser till dem: ”Du orkar. Du kan hålla tyst här inne. Du klarar av att inte kissa på dig. Sch… du är stor nog.”

Uttåget måste vara ett uttåg också från mig själv. Från min vargmentalitet, från den oerhörda vanföreställning som ger mig rätt att blunda för andras liv.

När det plötsligt öppnar sig. I början av oktober kablas bilderna av bärgade döda kroppar ut över världen. Medelhavet är inte ett semesterparadis utan en massgrav. Den öronbedövande tystnaden i Lampedusa. Frågan hänger i luften. Vem ska vittna för alla dessa döda? Öborna som anade fartygets förlisning redan på morgonen ser på varandra; de känner till Bossi-Fini-lagen som kriminaliserar hjälp till illegala flyktingar. De prominenta gäster som flugits in till statsbegravningen, ministrar och ämbetsmän, tittar tysta ner i golvet. Nallebjörnarna på barnkistorna tiger. De överlevande kommer kanske att hamna i något läger på Europas insida, men där finns ingen som hör dem. Italienska myndigheter låter dem inte ens delta i begravningsceremonin för sina döda fruar, män och barn.

Exodus skulle inte vara den sanning om frihet och uppfordran till befrielse som löpt genom generationer om det inte vore för uttågets vittnen. Uttåget och vittnesmålet hör samman, liksom migranten och mottagaren, anspråket och ansvaret. Därför är förtigandet så katastrofalt. Kanske älskas det europeiska vittnet för att hon kommer ur ett efteråt, för att vi vill höra om dödens fasor först när de är eliminerade. Är det därför detta tigande pågår, denna dubbla bokföring? Hur kan vi ens stå ut med gesterna, iscensätta detta plötsliga sörjande, när vi alla redan visste? När vi redan vet. Vi är de som låter vittnena till våra extravaganta liv sjunka till botten utan att lyfta ett finger.

När jag skriver det här känner jag en stor matthet. Det går inte att ha förtroende för min civilisation, som kan leva med sig själv under de här omständigheterna. Känslan är en sjuk gest också den, ett avtrubbat medlidande på avstånd.

Faraos son är död. Plötsligt är det tomt där makten skulle vara, det självklara arvet, privilegierna. Tomt efter det oersättliga som gått förlorat.

Men småbarnspappan är kvar i natten som försökte kväva honom. Och Exodus är ett skrik från det som ska komma. Det är framtiden som begär sin frihet. Någonstans hör en förälder sitt barn från sovplatsen intill kräva ett liv. Han reser sig. Det är Exodus, uttåget, att följa ropet från en ny framtid. Men det finns också en annan Exoduserfarenhet. Insikten att förnekandet av ett värdigt liv för andra till sist berövar det egna livet dess värde.

Elisabeth Hjorth “

26 dec 2013: Folkvandringens tid. Folkvandringens tid. Del 3: Philippe Legrain

“Migrationen har större kraft än ett järnrör”

“En frisk ekonomi förutsätter invandring och mångfald. Det är hög tid att svenska politiker börjar använda detta argument för att bemöta SD, skriver den brittiske ekonomen Philippe Legrain. “

“Vi lever i en ny epok av folkvandringar. I omfattning är den blygsammare än århundradet efter 1820, då 60 miljoner människor flyttade från Europa till de amerikanska kontinenterna – däribland den sjättedel av Sveriges befolkning som emigrerade till USA bara mellan 1870 och 1910. Men på andra sätt saknar 2000-talets folkvandring motstycke. Sverige är just nu ett immigrationsland i högre utsträckning än USA: mer än var sjunde invånare i Sverige är född någon annanstans. Räknar man med infödda människor vars föräldrar fötts någon annanstans så har en femtedel av befolkningen utländsk bakgrund.

I globalt perspektiv flyttar människor allt mer i alla väderstreck – österut såväl som västerut, åt norr och söder. De flesta flyttar bara tillfälligt och håller kontakten med hemlandet via internet och globala nätverk. I områden där människor kan röra sig fritt, som inom EU, blir polska rörmokare internationella pendlare på samma sätt som de brittiska bankanställda som länge har rört sig fram och åter över Atlanten. Medan mobiliteten globalt sett alltjämt är mycket mer begränsad, växer fläckar av global arbetsmarknad fram när länder tävlar om att dra till sig högkvalificerad arbetskraft medan lågutbildade arbetare tar sig över gränserna (ibland illegalt) för att utföra jobb som de infödda nu ratar. De möts i dynamiska globala storstäder och regioner som London och Silicon Valley – och i allt högre utsträckning också i Stockholm.

Den viktigaste ekonomiska fördelen med all denna rörlighet är också den som gör detta så kontroversiellt: det faktum att de inflyttade är annorlunda. De kan vara mer benägna att utföra arbeten som de flesta i lokalbefolkningen inte längre är intresserade av, som att plocka bär i norra Sverige eller vårda de äldre. De kan ha kunskaper som inte tillräckligt många infödda besitter, som medicinsk utbildning eller förmågan att tala flytande mandarin och känna till den kinesiska marknaden. När de väl har flyttat en gång så brukar de vara mer benägna att flytta igen, vilket gör att arbetsmarknaden bättre kan anpassa sig till förändringar.

En frisk ekonomi kräver en blandning av dynamiska ungdomar och äldre, erfarna arbetare. Unga immigranter är därför särskilt viktiga för Sveriges snabbt åldrande arbetsstyrka. Sveriges arbetsstyrka skulle krympa utan invandringen, eftersom antalet pensionärer skjuter i höjden när kullarna från baby boom-åren drar sig tillbaka, och nykomlingar är nödvändiga för att försäkra svenskarna en hyfsad pension.

I mötet med de infödda kan nykomlingarnas olika perspektiv och erfarenheter också hjälpa till med att alstra nya idéer och företag. Medan tio huvuden som tänker samma sak inte är bättre än ett, kan människor som tänker annorlunda skapa nya värdefulla insikter genom att bolla idéer mellan varand-ra. Det är giltigt när det gäller att rekrytera kvinnor till uteslutande manliga företagsstyrelser – och när det kommer an på att tillföra människor födda utomlands eller med en utländsk bakgrund till en grupp infödda. Nästan hälften av Silicon Valleys nyetablerade företag har haft immigranter som medgrundare, inklusive Google, Yahoo, eBay, Youtube, Paypal och andra stora namn.

Skype, som möjligen kan ses som Europas mest framgångsrika internetetablering, var ett samarbete mellan svenskar, danskar och estländare. Med tanke på att de avancerade ekonomiernas huvudsakliga värdeskapande ligger i problemlösning, är de kreativa fördelarna som en diversifierad befolkning ger potentiellt enorma.

I somliga avseenden är Sverige ett föregångsland för andra nationer. Tack vare reformerna som genomfördes i december 2008 kan företag nu anställa de arbetare de behöver från hela världen, i stället för att byråkrater ska sitta och försöka gissa och förutspå deras behov. Sverige kan också berömma sig av sin långa humanitära tradition; sedan Irakkriget har landet tagit emot fler irakiska flyktingar än USA.

Baksidan är att detta har lett till att många betraktar mottagandet av utlänningar som välgörenhet, snarare än att inse att nykomlingar också har mycket att bidra med till det svenska samhället. Vad värre är: medan irakier i USA snabbt börjar arbeta och starta företag, hittar många i Sverige inga jobb och fastnar i bidragssystemen medan deras barn inte klarar sig så bra som de borde. Detta är ett fruktansvärt slöseri på talang och möjligheter – och eldar på en reaktion mot immigrationen.

Det är i allas intresse att Sverige på ett betydligt bättre sätt använder de människor med utländsk bakgrund som redan finns här. Arbetslösheten är mycket högre bland utlandsfödda än infödda. Somliga anklagar invandrarna själva för denna skillnad och menar att de är lata eller omöjliga att anställa. Men över lag är detta intressant. Slående nog har även universitetsutbildade döttrar till invandrare – som alltså varken är lata eller omöjliga att anställa – mycket svårare på arbetsmarknaden än infödda kvinnor.

Diskriminering är en del av problemet. Men ett större hinder är regler och förordningar på arbetsmarknaden som gagnar dem som redan befinner sig i systemet på bekostnad av dem som står utanför. Dessa regler hindrar inte bara inflyttade från att få jobb; de går också ut över unga människor. Att uppmuntra till företagande är också väsentligt.

Det största bekymret är uppgången för Sverigedemokraterna – och hur de etablerade partierna kan komma att reagera på dem. De bör inte nonchaleras. Men inte heller bör respektabla politiker ge stöd åt deras främlingsfientliga åsikter och falska lösningar. I stället måste de skingra myterna om invandrare medan de försöker lösa verkliga, underliggande problem såsom långtidsarbetslöshet och skeva välfärdsnormer. Framför allt måste de vörda en av det moderna Sveriges största tillgångar: dess befolknings mångfald.

Philippe Legrain “

“Philippe Legrain, född 1973, är en brittisk ekonom, journalist och författare. Han skriver framför allt om globalisering, migration och om dessa frågor efter den ekonomiska krisen. Om just detta handlar hans senaste bok ”Aftershock: Reshaping the world economy after the crisis” (2010).

Hans bästsäljande bok om invandring i ett globalt perspektiv ”Immigrants. Your country needs them” ges i december ut på svenska med titeln ”Invandrare. Vi behöver dem” av tankesmedjan Fores.

Det största bekymret är upp-gången för Sverige-demokraterna – och hur de etablerade partierna kan komma att reagera på dem. “

DN 26 dec 2013: Folkvandringens tid del 4

“Världen bygger murar mot vandraren”

“Barriärer och stängsel har i våra dagar blivit en rad nationers försvar mot migrationen. På fel sida av muren är människorna en ny sorts fredlösa, skriver Stefan Jonsson. “

“Europas framtid hänger i hög grad på hur dagens folkvandringar tolkas. Vi kan ju förstå folkvandringarna – ”invandringen” som det heter i dagligt tal – på två motsatta sätt. Som naturliga och självklara eller som problem, som regel eller undantag.

Tolkas migrationen som problem är det lätt att se invandraren som problem, som fara och hot. Då är muren nödvändig, främlingsrädslan naturlig och framtiden fylld av människor som ser rasismen och fascismen som berättigade. Tolkas däremot migrationen som naturlig, som allas möjlighet och ett givet inslag i samhällslivet, skymtar en mångkulturell framtid präglad av kosmopolitiska förbindelser.
Är migrationen regel eller undantag? Den som pekar ut den som ett problem bör få en motfråga: säg ett samhälle där migration inte förekommit, där folk inte flyttat bort – av tvång eller fri vilja – för att finna bättre möjligheter och resurser, för att idka handel eller överleva? Har sådana samhällen funnits? I så fall har de spårlöst tynat bort. Migrationen är alltså regel. Inte så till vida att alla alltid varit migranter. Men så till vida att det alltid funnits många som varit det, ibland flertalet, beroende på vilken tid och vilket geografiskt område vi zoomar in.

När och var började detta ses som problem? Det skedde i samma stund som någon inhägnade ett stycke mark och sa att det var hans. Det Första Stängslet gör migranten synlig som migrant. Från och med nu tvingas hen bekänna färg och begära tillstånd. Här uppstår en konflikt, först mellan bofasta och nomader, därpå mellan hemmansägare och resande, i dag mellan medborgare och invandrare.

Genom historien har konflikten lösts på ungefär samma sätt: genom öppningar och regler. Den bofaste öppnar en port i muren så att vandraren kan invandra. Samtidigt stiftas mer eller mindre rättfärdiga regler som bestämmer villkoren för migrantens vistelse, anger hens rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Den svenska allemansrätten var ursprungligen en migrationslagstiftning.

Eller också förblir konflikten olöst, och utlöses då i våld: vandraren blir i ihjälslagen eller bortdriven.

I migrationsdebatten saknas ofta de historiska linjerna och de antropologiska urformerna. Till exempel detta att migrationen är regel. Eller detta, att folk som saknar möjligheter att leva drägligt på ett ställe flyttar till ett annat, i regel som sista utväg när andra möjligheter – inklusive politiskt motstånd – är uttömda. Då ger de sig i väg, har alltid gjort det, till platser med bättre villkor. Har de rätt att göra så? Har vi rätt att göra så? Har människor rätt att leva?

Förföljelsen av invandrare och minoriteter är i dagens Europa så allvarlig att många drar paralleller till 1930-talet. Men begrundar vi den tekniska kapaciteten, rättsosäkerheten, övervakningssystemen, de rasistiska inslagen inom ordningsmakten, samt tillväxten av politiska rörelser som önskar en mer effektiv utsortering av oönskade människor, då ser vi ett system som i flera avseenden är än värre. Rättare sagt, vi som är infödda européer och västerlänningar ser det

inte. Vi befinner oss mitt i systemet. Migranten däremot, liksom människor på platser med resursbrist, ser systemet utifrån.

Vad är det de ser? En mur, höga stängsel krönta av strålkastare, samt polisfordonen, patrullbåtarna och uniformerna i murens närhet.
Att muren blivit vår tids emblem beror på ödesdigra vägval gjorda av USA, EU och Israel från 1990-talet och framåt. De tätast befolkade avsnitten av gränsen mellan Mexiko och USA bestod redan på 1970-talet av en mur. Sedan några år är USA i färd med att sträcka ut den längs hela gränsen, 135 mil, till en kostnad som första 25 åren beräknas löpa på 300 miljarder kronor. Israels mur mot palestinierna på Västbanken och i Gaza är uppförd på ockuperad mark och i strid mot folkrätten. Spaniens och EU:s inhägnade enklaver i Ceuta och Melilla i Marocko har byggts för att utestänga människor som önskar söka asyl eller uppehälle i Europa. Liknande barriärer byggs av Thailand, Indien, Saudiarabien, Uzbekistan, Sydafrika och andra stater. På varje yttre mur går tiotusentals spärrar och kontroller inne i landet.

I sin bok ”Inhägnade stater, avtagande suveränitet” (2010) hävdar den amerikanska statsvetaren Wendy Brown att dessa murar synliggör en rad motsägelser.

Samtidigt som människor över ett brett politiskt spektrum från vänsteraktivister till nyliberaler talar för en globaliserad värld utan gränser – vare sig de nu framhäver fria kapitalrörelser, universellt medborgarskap eller global styrning av klimatet – är det ett faktum att fattiga som rika nationalstater uppvisar en aldrig skådad passion för att bygga murar.

Brown påpekar också att det inom ramen för den politiska form som sägs triumfera över hela världen, nämligen demokratin, inrättas ett system av gränser och kontroller som segregerar mänskligheten i dels en prioriterad elit, dels vanliga vita, dels alla ”andra” som på grund av utseende och härkomst möts av misstänksamhet.

Och för det tredje: samtidigt som hoten och vapnen krymper i storlek och ibland är osynliga – bakterier, digitala angrepp, biokemiska gifter, individer med bomber på kroppen – så möts de i allt högre grad av fysiska barriärer som erinrar om medeltidens murar och palissader. Man skulle kunna tro att dessa murar är tecken på staternas tilltagande styrka och arrogans. Enligt Brown tyder de tvärtom på statsmaktens avtagande suveränitet, eller kanske rent av på att suveräniteten som sådan (den yttersta makten över ett territorium och en befolkning) blivit oklar. Att suveräniteten blivit diffus vittnar i sin tur om att det numera råder en kamp mellan konkurrerande ekonomiska, militära och politiska krafter som alla önskar kontrollera, reglera och berika sig på flödena av människor, varor och värden.

Därav murarna och spärrarna. I förlängningen ser vi hur den oreglerade globaliseringen inte leder till att de rivs utan till att de skjuter i höjden. I deras hägn uppstår nya livsformer och politiska gemenskaper. Brown urskiljer två huvudtyper.

Den ena är rotlös och rättslös, ett slags motsvarighet till medel-tidens fredlösa människa. I en av samtidens mest inflytelserika böcker kallar den italienske filosofen Giorgio Agamben denna typ för Homo sacer. Det handlar om statslösa personer eller människor från statsbildningar som är så svaga att de inte kan ge sin befolkning skydd.

Den andra typen är besatt av den egna säkerheten och fosterlandets bestånd. Brown talar om Homo munitus: den ”befästa” eller ”beväpnade människan”: konformistisk, passiv och paranoid. Typerna är varandras spegelbilder. Genom dem ger Wendy Brown en förklaring till att migrationen och muren rycker fram som politiska ödesfrågor.

Illuminerade handskrifter från medeltiden tecknade Edens lustgård som en park inhägnad av en stadsmur vaktad av änglar med svärd och hillebarder. Myten om arvsynden skildrar hur människan kastades ut ur paradiset så att hon hädanefter måste köa vid himlaporten med böner och avlatsbrev som kunde återge henne en plats i änglars krets – ungefär som dagens asylsökande måste beveka myndigheterna och skaffa fram intyg på legitima flyktingskäl och bestyrkta språkkunskaper, innan hen upptas bland Västerlandets behöriga.

Ibland är murarna synliga: ett staket med påskriften ”Obehöriga äga ej tillträde”. Lika ofta är de osynliga: de märks först när man krockar med dem. Någon fnissar eller förolämpar eller ställer en fråga om ditt utseende. Någon rusar till, ropar halt och fäller hillebarden. Någon blir omhändertagen, internerad, utkastad och avrättad.

Gränsen är våldets plats, skriver den franske filosofen Etienne Balibar. Där måste politikerna smutsa ned sina händer. Där tar polisen fram tårgasen och batongerna. I vallgraven utanför Fästning Europa flyter liken. Sådant är systemet, som vi njuter fördelarna av.

Inför anblicken av de flytande liken i Medelhavet kan man dra sig till minnes Amir Heidari, den legendariske ”flyktingsmugglaren” som enligt egen uppgift hjälpt tiotusentals människor in i Europa, fast inte för ekonomisk vinning utan av politiska skäl. I en intervju 2005 i tidskriften Arena, beskrev Heidari flyktingarna som en ny militärmakt utan vapen. ”De varken litar eller tror längre på den världsordning som har skapats. De känner heller inte gränsritningarna.”

Heidari talade om den kollektiva intelligensen hos migranternas nätverk och medlemmarnas självuppoffrande inställning. Han talade om migrationen som den mest naturliga sak i världen: ”Det är som när vattnet söker sig nya vägar runt hinder i naturen. Om man täpper till en väg så söker sig människor till nya. Det är bara dumheter att tro att strömmen kan stoppas. Det enda som händer är att de som bygger murarna stänger in sig själva. Migranterna kommer alltid att hitta öppningar.”

Amir Heidari är före sin tid. I hans ögon ger de pågående folkvandringarna en föreställning om samhällets och demokratins urkraft.

Stefan Jonsson “

DN 31 dec 2013: 1914–2014.

”Främlingsfientlighet och Europafientlighet är släkt”

“Viktigt valår. Hundra år efter första världskrigets utbrott har främlingsrädslan i Europa fått ny näring. Främlingsfientliga partier samarbetar, och i brittisk debatt löper primitiv provinsialism amok. Dessa krafter försöker angripa den fria rörligheten, men ett splittrat Europa blir ett farligare Europa, skriver Carl Bildt. “

“Snart är det 2014. Och vi går in i ett år där Europa kommer att blicka bakåt samtidigt som vi prövar de nya stegen framåt. Kanske mer i det övriga Europa än i vårt Sverige kommer det ödesdigra året 1914 att stå i centrum för ceremonier, diskussioner och reflektioner. Men det blir inte bara ett sekel sedan den stora europeiska katastrofen tog sin början den ödesdigra sommaren 1914. Det blir också ett kvarts sekel sedan muren i Berlin föll och hela Europa efter decennier av mörker och delning kunde börja forma sin egen framtid.

I upptakten till allt detta går medborgare i EU:s nu 28 medlemsländer i maj till valurnorna för att välja det nya Europaparlamentet. Parlamentets sammansättning kommer inte bara att vägleda ledningen av övriga EU-institutioner för de kommande fem åren. Det nyvalda parlamentet medverkar också i mycket av den lagstiftning i olika frågor som direkt kommer att påverka en halv miljard européers verklighet under år framöver.

Det blir viktiga reflektioner om det som varit, men minst lika viktiga ställningstaganden om det som skall komma.

Vid sidan av det romerska rikets fall tillhör det första världskrigets utbrott de frågor i historien som sannolikt lett till flest böcker och kontroverser. Bokfloden inför 2014 bär åter syn för sägen.

Och anledningen är enkel: Då bröts en lång period av relativ fred, av sociala och politiska framsteg, av imponerande industriell och teknisk utveckling, av globalisering och handel. Vi kastades in i en lång katastrof av krig, förtryck, revolutioner och totalitära regimer.

Skotten i Sarajevo utlöste den händelsekedja som inom bara ett par månader hade fört så gott som hela Europa in i ett krig som få hade förutsett och sannolikt ännu färre önskat.

Spänningar hade byggts upp, rustningar hade skjutit i höjden, det hemliga diplomatiska manövrerandet skapat nya bindningar – och i ekot efter skotten på Balkan gled Europa nästan med automatik in i det stora kriget. En tändande gnista, och sedan ledde misstrons och motsättningarnas manövrerande till den stora katastrofen.

I dåtidens Sverige var många övertygade om att också vi skulle dras med. Det fanns en allmän farhåga för att Ryssland från sin position i Finland skulle anfalla oss. Vi visste först senare att de i dåtidens Ryssland i stället var rädda för att Sverige i förbund med Tyskland skulle anfalla dem.

På sina håll finns det de som tycker sig se paralleller mellan situationen för ett sekel sedan och drag i den internationella utvecklingen i dag. Det är måhända sant i den delen att världen i dag ter sig osäkrare än för bara ett decennium sedan.

Dagens europeiska union växte fram ur strävan att bygga en struktur av samarbete och integration som skulle göra krig i vår del av världen omöjligt. Det var en strävan som bottnade i tröttheten efter det långa kriget under förra seklets första hälft. Och när muren föll i Berlin, och alla länder och nationer nu i frihet kunde söka sin del i detta

samarbete, började den visionen också att bli realistisk. Det var också detta som gjorde att Sverige övergav den tradition som under senare decennier hade givits beteckningen neutralitetspolitik. I stället engagerade vi oss i detta europeiska fredsprojekt.

Framgångarna sedan dess har varit enorma. Det har varit två decennier med framgångar som sannolikt saknar motstycke i den europeiska historien, och det trots tragedin av ett decennium med nya konflikter på Balkan.

Men samtidigt har nya spänningar byggts upp. De senaste åren har EU-samarbetet dominerats av den ekonomiska krisbekämpningen och försöken att bygga nya strukturer för att klara också kommande utmaningar. Den akuta krisen förefaller över, underskotten har halverats, tillväxten är tillbaka. Men mycket återstår självfallet att göra.

I den ekonomiska krisbekämpningens spår har vi sett nya politiska strömningar och spänningar växa fram i det ena landet efter det andra. I det här landet har Sverigedemokraterna tagit plats i riksdagen. I de flesta andra europeiska länder ser vi en liknande utveckling.

Främlingsfientligheten har fått ny näring. Vår solidaritet med människor på flykt från krig och förtryck har satts på nya prov. Men vi har också sett framväxten av en ny aggressiv provinsialism. Inte sällan har den riktat sig direkt mot det europeiska samarbetet.

Låt oss vara tydliga: främlings- och Europafientligheten är varandras politiska bröder.

Ett Europaparlament där dessa partier arbetar tillsammans, trots sin motvilja mot europeiskt samarbete, kan bli ett parlament som allvarligt försvårar gemensamma ansträngningar för ekonomi, konkurrenskraft och globalt inflytande.

Konkret ser vi hur dessa krafter försöker angripa den fria rörlighet i Europa som är ett av samarbetets fundament. Det talas om ”social turism” och om att det måste resas nya hinder och spärrar. I förlängningen av detta ligger självfallet allsköns andra krav på nya hinder, gränser och spärrar. Allt för att hålla det förment farliga främmande borta.

Att det ligger betydande faror i detta är alldeles uppenbart.

Europas ekonomiska situation i ett globalt sammanhang kräver att vi river återstående hinder i till exempel den snabbt växande tjänstesektorn och den digitala ekonomin. Men det finns en uppenbar risk att vi i stället slår in på den motsatta vägen.

Det ekonomiska priset riskerar att bli högt.

I förlängningen ser vi betydande också politiska faror. I den brittiska debatten löper den primitiva provinsialismen amok. Den gör det på ett sätt som borde vara ovärdigt en nation med dess stolta globala historia. Vi skall inte underskatta risken för att dessa krafter en dag tar överhanden och driver Storbritannien i isolering – och Europa till splittring.

Konsekvenserna skulle bli förödande. För oss alla. Ett Europa som splittrades skulle bli ett farligare Europa. Sett från snäv svensk säkerhetspolitisk utgångspunkt borde det vara uppenbart.

Ett starkt europeiskt samarbete inbjuder inte till frestelser med freden. Men ett splittrat Europa kan fresta dem som när drömmar som grävts upp ur gångna tiders gravar.

Jag tror att ett samarbetets Europa har enorma möjligheter under kommande decennier.

Tillsammans med USA arbetar vi nu på att foga ihop en miljard människor på bägge sidor om Atlanten i ett frihandelsområde som kan ge vår och världens tillväxt ny kraft. Av världens tio

konkurrenskraftigaste ekonomier finns sex i Europa. Vårt land är en av dessa.

Med EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik får vi steg för steg bättre möjligheter att bli en global partner för fred och utveckling. Att ett sådant Europa behövs ser vi just nu inte minst i Syrien och Sydsudan.

Men allt detta riskeras om vi inte rider spärr mot främlings- och Europafientlighetens krafter.

Vi måste knyta ihop två diskussioner - dels den plågsamma om hur Europa kunde snubbla in i kriget och katastrofen 1914, dels den viktiga om de uppgifter som vi bara tillsammans kan klara under de kommande åren.

I Sverige har vi under 2014 inte mindre än fyra val på två valdagar. Vi kan lägga vår röst på den politik vi vill se lokalt, regionalt, nationellt och europeiskt. Vårt folkstyre gör ju inte halt vid kommungränsen, och tack och lov heller inte vid nationsgränsen.

Även utanför Europa blir 2014 ett viktigt valår. Väljarna ska säga sitt i stora länder som Brasilien, Indien, Indonesien, Sydafrika och USA.

Politik skall aldrig fångas av det som var, men heller aldrig glömma dess lärdomar. Jag vill hoppas att valet till Europaparlamentet i maj blir en tydlig manifestation mot de främlings- och Europafientliga krafter som nu så tydligt hoppas på framgång

Carl Bildt, utrikesminister "

DN 4 jan 2014: Kolumnen. Richard Swartz

"Legitima frågor misstänkliggörs"

"Vår samhällsmodell ställer stora krav på medborgarna. Pisa-studien har fått många svenskar att tvivla på ungdomars förmåga. Liknande farhågor finns om invandrare. "

"Hur ska vi förhålla oss till den Andre? Till främlingen eller invandraren?

När blodsband, stammen eller klanen blir en alltför trång gemenskap försöker vi bygga en ny i nationens eller i demokratins namn. I modern tid har de, oftast i blandform, blivit våra två vanligaste sätt att organisera samhället. Sverige är ett högutvecklat exempel på det senare. Demokratin är hos oss överordnad nationen. Min hustru kommer aldrig att bli svenska (av den enkla anledningen att hon är kroatiska). Men det spelar ingen roll eftersom hon är någonting långt viktigare: svensk medborgare.

Denna svenska rangordning är inte självklar. Under inbördeskrigen i Jugoslavien såg de stater som då bildades den nationella tillhörigheten som överordnad. I mångas ögon gjorde det min hustru till fosterlandsförrädare eftersom hon offentligt framhärdade i att demokratin är viktigare än till och med den egna nationen. Det var då en udda och farlig ståndpunkt.

Demokratin förutsätter inskolning; man förvärvar den. I nationens gemenskap föds man in; man har så kallade rötter. I princip kan då alla icke infödda bli oäktingar. De kan och bör i många fall uteslutas. Till den nationella organisationens honnörsord hör – förutom nation eller folk – familj, ursprung, territorium, gräns och argument av typen "vi var här först".

Nationalisten definierar sig medvetet eller omedvetet i motsättning till

den Andre. Ofta fridsamt. Men i förlängningen av hans föreställningsvärld finns också vad som på Hitlers tid blev till *Blut und Boden* och under de jugoslaviska inbördeskrigen till etnisk rensning och folkmord. Likväl är denna modell för samhällets organisation minst lika framgångsrik som katastrofal; i Europa rider nationalstaten fortfarande effektivt spärr mot europeisk integration medan bortom Europas gränser kurder, uigurer och många and-ra drömmer om och kämpar för just en sådan nationell gemenskap.

En stat som Sverige har självfallet många nationella inslag, men oftast i starkt mildrad form. Fanan finns säkert med vid riksdagens högtidliga öppnande, men jag vet inte om Karl XII:s drabanter fortfarande gör det. Medan den nationellt sinnade gärna talar om att ”äga” landet och sin rätt att ”förfoga” över det föredrar den med demokratiskt sinnelag att tala om att ”förvalta” och ”delta” i dess skötsel.

Allt detta får konsekvenser i synen på omvärlden. Ty bortsett från några mindre, högljudda och våldsbenägna grupper tror jag inte nationalister och rasister är särskilt vanliga i Sverige. Rasism och främlingsfientlighet verkar här, till skillnad från det Centraleuropa jag känner till bättre, som ett ganska milt blåsväder. Kanske låter det provocerande. Men faktum kvarstår: några orbánska, haiderska eller tudjmanska stormbyar har vi inte upplevt här i landet.

Delvis har det säkert att göra med att Sverige är en långt rikare och modernare stat än de flesta andra, ett samhälle där funktion är viktigare än nation. Ty finns hos oss betänkligheter vad gäller den Andre så tror jag inte de så mycket handlar om hudfärg och -religion som om oro över välfärdsstatens framtid. Hur ska den kunna fungera också i morgon? Min gissning är att den frågan engagerar svensken mer än vem invandraren är och varifrån han kommer. Säkert finns svenska nationalister som vill stänga den Andre ute därför att han inte är svensk, men långt fler vanliga Svensson oroar sig nog mer för vad som ska hända med deras samhälle.

Vår välfärdsstat är förebildlig när det gäller att skapa materiell rikedom, stabilitet och rättvisa. Men samtidigt en mycket skör konstruktion som ställer stora krav på medborgarens engagemang och kompetens. På goda grunder verkar svenskarna djupt skakade av den senaste Pisastudien som visar vårt utbildningssystems förfall: detta vore förstås illa nog överallt, men äventyrar i en välfärdsstat själva dess funktionsduglighet.

Men skulle inte vad som gäller för skolelever gälla också för de invandrare som kanske är analfabeter, utan erfarenhet av en modern arbetsplats? Som kanske inte kan eller vill lära DN 7 jan 2014: sig svenska, följaktligen inte heller delta i det demokratiska samtalet? Och hur lång tid tar det för en solidaritet som hittills kanske inte sträckt sig längre än till den egna familjen eller klanen att omfatta ett helt anonymt samhälle? Hur gör vi för att integrera sådana människor?

Detta slags frågor tror jag många svenskar ställer sig och att de känner sig kränkta när de får skrivet på näsan att det rör sig om rasistiska eller främlingsfientliga frågor. Men hur ska man kunna ta upp dessa och liknande om vad man säger uppfattas som om det betydde något helt annat? Långt ifrån alla som vill diskutera invandringen är förklädda rasister; det är inte ens troligt att de är emot invandring i sig eller asyl åt dem som behöver den. Men de vill öppet kunna diskutera dess omfattning och villkor.

Hur mycket invandring behöver och klarar välfärdsstaten? Har vi för mycket invandring? Eller för litet? Själv vet jag inte. Men att i godhetens namn misstänkliggöra dem som undrar kan vara att driva onödigt många i armarna på Jimmie Åkesson.

Richard Swartz är journalist, författare och fristående kolumnist i Dagens Nyheter.

DN 7 jan 2014: Valåret 2014.

”Missbruka inte kampen mot främlingsfientligheten”

“Politisk cynism. I alla politiska läger utnyttjas oron för främlingsfientligheten i taktiska syften. Men stridslinjen går inte mellan ”goda” invandrare och ”rasistiska” svenskar utan mellan de goda krafterna och de diskriminerande, och dessa finns i båda kategorierna, skriver Jasenko Selimović (FP). “

“År 2013 har handlat om främlingsfientlighet. Denna fråga kommer också att vara central under valåret 2014. Därför är det viktigt att peka på en växande tendens, nämligen missbruk av kampen mot främlingsfientlighet.

Många cyniska aktörer har förstått att främlingsfientlighet oroar många människor i Sverige och försöker utnyttja denna oro för sina egna syften. De maskerar egna intressen bakom en påstådd kamp mot främlingsfientlighet. Missbruket tar sig både stora och små uttryck. Vanligast och kanske oskyldigast är att brännmärka sina motståndare genom att kalla dem för rasister. Ibland blir det tragikomiskt. Författaren Johanna Langhorst påstod till exempel att Fredrik Reinfeldt har en underton som är ”rasistisk”, för att bara någon månad senare själv anklagas för att ägna sig åt ”vit välvillig rasism” av skribenten Lidija Praizovic.

Det är också vanligt att angripa motståndarens politik genom att koppla den till SD och rasism. När LO och Karl-Petter Thorwaldsson meddelade att de ville begränsa arbetskraftsinvandring ansträngde sig en del personer till höger att förklara detta för rasism. Man kan tycka att arbetskraftsinvandring är bra eller inte och jag hör till dem som kämpar för. Men man behöver inte vara rasist bara för att man vill minska arbetskraftsinvandring. Så länge man inte skriker ”go home” eller liknande är det möjligt att med anständighet i behåll vilja minska arbetskraftsinvandring. Även om jag personligen ogillar det.

Missbruket har också allvarligare former. Inför valet 2010 ägnade sig socialdemokraterna åt att smutskasta alliansen, genom att påstå att alliansen skulle komma att regera tillsammans med SD. Det spelade ingen roll att ledarna för alliansen gång på gång förklarade att det aldrig skulle bli aktuellt. Mona Sahlin och andra ledande socialdemokrater krävde ständigt ”besked om SD av Reinfeldt” och beklagade sig över att det givna beskedet ”inte räckte”. Aftonbladets ledarsida hängde på med artiklar som antydde eller påstod möjligheten att alliansen skulle samarbeta med SD. Tre av dem publicerades de sista tio dagarna innan valet med rubriker som ”Rasism skrämmer inte de borgerliga”. Även på valdagen antydde man att Reinfeldt ”inställsamt blinkar” åt SD-väljare i artikeln ”Europahögern allierar sig med rasistpartier”.

Naturligtvis visste både Socialdemokraterna och Aftonbladets ledarsida att de på det sättet framställde SD som ett möjligt regeringsparti och att stödet för SD därmed kunde öka, men det spelade mindre roll. Poängen var att smutskasta alliansen – ett mål som allt annat underordnades. Man bör inte förenkla det jag hävdar: Socialdemokraterna vill inte öka stödet för SD eller framställa dem som framtida regeringsparti. Men så erfarna politiker och ledarskribenter måste ha vetat att det skulle bli en bieffekt av kampanjen. Ändå valde de att betrakta det som ”collateral damage”.

Missbruket fortsatte även inför kyrkovalet 2013. Många partier och politiker av olika färg försökte mobilisera sina väljare genom att hävda att valet handlade om att stoppa SD från inflytande. Socialdemokraterna gjorde kanske det största numret av det. En hel del människor gick därför och röstade i ett val som de, enligt egen utsago, inte begrep

mycket av. Men hur viktigt det var att stoppa SD från inflytande visade sig bara fyra dagar efter kyrkovalet. Då enades de rödgröna om att ge SD inflytande i en av de största frågorna under denna mandatperiod över huvud taget, nämligen den om skatterna. Om det var så viktigt att inte ge SD inflytande den 15 september, hur kunde det sluta vara viktigt den 19 september? Förklaringen är cyniskt enkel. Det allt överordnade målet var inte att stoppa SD från inflytande, utan att mobilisera egna väljare att rösta. Hotet om SD användes som katalysator för valkampanjen.

Missförstå mig inte: jag påstår inte att man inte ville marginalisera SD i kyrkovalet. Man ska också naturligtvis framhäva det reella hot de utgör. Men SD:s inflytande var inte viktigare för Socialdemokraterna än att man fyra dagar senare, i valet mellan att göra det besvärligt för alliansen eller ge SD inflytande, gav SD det största inflytande de någonsin haft.

Dessa exempel är inte de enda. Jag har sett folk från näringslivet försvara arbetskraftsinvandring maskerat bakom omsorg om kampen mot rasism. Jag har sett även andra typer av missbruk.

Jag är märkt av ett krig som nationalism och främlingsfientlighet skapade. Jag kanske låter hård och anklagande. Jag är säker på att ni alla har ursäkter, bortförklaringar, rimliga eller orimliga anledningar. Och att politiken, makten, möjligheten att förverkliga sina politiska drömmar, är så viktig för oss att vi alla, även jag säkerligen, ibland gör dessa saker omedvetet. Utan att förstå vad vi gör, skriver eller säger. Men jag ser också ett medvetet missbruk, spinn, politisk cynism. Därför ber jag er: gör inte det.

Jag är medveten om vilka invektiv och anklagelser som väntar den som skriver en sådan här artikel. Men jag kan försäkra er, jag har sett riktig främlingsfientlighet, död och krig. För mig är frågan om främlingsfientlighet mer än skriverier. Denna fråga har definierat mitt liv. Vi är många som har likadana upplevelser. För allas vår skull, och för att frågans allvar förpliktigar: avstå från det.

Det innebär naturligtvis inte att vi måste ha samma åsikt om hur den antirasistiska kampen ska föras. Jag har debatterat med dem som har påstått att Sverige är genomsyrat av rasism. Jag anser detta påstående vara ett misstag. Eftersom jag vet att på samma sätt som invandrarna är trötta på att kollektiviseras, kallas kriminella eller liknande invektiv, så är även svenskar trötta på att kollektivt kallas rasister. Jag är medveten om att det finns de som vill upprätta stridslinjen i den antirasistiska kampen mellan goda, diskriminerade invandrare och rasistiska svenskar. Jag tror att det alienerar en hel del människor och skapar ännu större stöd för SD. Jag vill upprätta stridslinjen mellan de goda krafterna (svenskar och invandrare), och de rasistiska, diskriminerande (också svenskar och invandrare). Men dessa olika synsätt berikar kampen mot rasism. Både jag och andra kommer fortsätta kämpa mot främlingsfientlighet, på det sätt var och en anser vara bäst. Men jag tycker inte att någon av oss behöver tolerera den cyniska användningen och det medvetna missbruket av den antirasistiska kampen.

Jasenko Selimović, (FP), kandidat för Europaparlamentet “

DDN 16 jan 2014: Het debatt i parlamentet.

“Rätten att flytta fritt splittrar EU-länderna”

“Strasbourg. Striden om den fria rörlighetens principer förgiftar stämningen i EU. Frågan splittrar länder och politiska grupper och ledde i går till en ovanligt hetsig debatt. “

“Som väntat blev det ovanligt laddat när EU-parlamentet i går debatterade den fria rörligheten. Franska Nationella frontens ledare, Marine Le Pen, brukar inte delta i parlamentets diskussioner särskilt ofta. Men i går fanns hon på plats och krävde stopp för människors rätt att röra sig fritt i EU.

Liknande tongångar hördes när Gerard Batten från brittiska UK Independence party fick ordet. Batten hävdade att ”hederliga brittiska medborgare” får betala för ”alla alkoholister” som kommer till Storbritannien enbart för att utnyttja landets sociala förmåner.

Lika upprörda, fast av andra skäl, var en rad företrädare för Polen och andra länder i östra delen av EU. ”Gör inte polacker till Europas syndabockar!” manade Jacek Protasiewicz och två svenskar – Folkpartiets Cecilia Wikström och Moderaternas Gunnar Hökmark – höll med och uppmanade alla som ger sig in i debatten att hålla sig till fakta.

De studier som hittills gjorts av den fria rörlighetens effekter pekar i samma riktning. Kommissionens senaste sammanställning av nationell statistik, publicerad i november förra året, visar för det första att det är ganska få av medborgarna i EU som bor i ett annat land, ungefär 2,7 procent.

De som flyttar är för det andra unga, ofta välutbildade och arbetar hårt. Graden av sysselsättning bland de som sökt sig bort är högre, 68 procent, än bland infödda, 65 procent. Sammanlagt betalar de mer i skatt än vad de får i sociala bidrag.

Hittills tyder inget heller på att människor flyttar enbart för att få sociala bidrag. EU-kommissionär László Andor förklarade att ”inget medlemsland har kunnat bevisa att det förekommer utbrett missbruk”.

Kommissionen tänker försvara den fria rörligheten, försäkrade Andor. Han upprepade därmed det budskap som tjänstemännen i Bryssel har fört fram många gånger under den senaste tidens allt mer infekterade debatt.

Men häromdagen lät det delvis annorlunda. Då påpekade Andor att ett medlemsland har rätt att utvisa en medborgare från ett annat EU-land om personen blir en ”orimlig börda” för det sociala systemet. Det uttalandet har tolkats som ett försök från kommissionens sida att lyssna på och anpassa sig till den brittiska kritiken.

I dag ska parlamentet anta en resolution. Och trots det hetsiga meningsutbytet i går kommer säkert en stor majoritet i EU-parlamentet förklara att den fria rörligheten inte ska inskränkas.

Krav på begränsningar kommer från regeringarna i Storbritannien och Tyskland. I EU-parlamentet försvaras rätten att röra sig fritt av företrädare för samma partier som på hemmaplan vill införa kontroller. Därför gav gårdagens debatt i Strasbourg, där enbart de mest extrema vill stänga gränserna, en missvisande bild av opinionsläget i EU.

Annika Ström Melin annika.strom.melin@dn.se “

DN 22 jan 2014 : Syrien.

“Därför försöker många EU-länder stänga gränserna”

“EU-ländernas svar på flyktingkatastrofen i Syrien är, med några undantag, att försöka stänga gränserna. Men Sverige sticker ut, både genom att ta emot flest asylsökande och att erbjuda permanent uppehållstillstånd. “

“Den senaste statistiken från FN:s flyktingsorgan UNHCR ger ett mycket tydligt besked: Någon gemensam asylpolitik existerar ännu inte i EU.

EU ger humanitärt bistånd, men öppnar inte sina gränser. Under de första elva månaderna 2013 registrerades drygt 43 429 asylsökande från Syrien i EU, vilket är en mycket liten del av de nästan två och en halv miljon människor som är på flykt undan striderna.

Det stora flertalet hamnar i läger i grannländerna Turkiet (cirka 570 000), Libanon (882 000), Irak (212 000), Jordanien (589 000) och Egypten (132 000).

Av de relativt sett få som lyckas ta sig till EU är fördelningen mellan medlemsländerna mycket ojämn. Sverige toppar listan med 14 362 asylsökande, Tyskland hamnar på andra plats (10 859), Bulgarien på tredje (3 957) och Nederländerna på fjärde (2 273).

Men statistiken gäller 2013 och flyktingströmmarna förändras. Under senare tid har det rapporterats om att fler människor tar sig till Bulgarien, Ungern och Rumänien. Sedan Grekland skärpte bevakningen och byggde stängsel vid den turkiska gränsen är den dörren till EU i praktiken helt stängd.

Att Sverige tar emot så många av de relativt sett få som når EU har flera förklaringar. Grekland, Italien och andra länder anser att de tar en alltför stor börda vid EU:s gränser, men låter sedan människor fortsätta resan. Den gemensamma politiken, som i princip går ut på att flyktingar ska söka asyl i det land som de först kommer till, fungerar inte i praktiken.

Efter Migrationsverkets beslut i höstas, att ge permanent uppehållstillstånd till asylsökande från Syrien, har Sverige blivit ett ännu mer självklart mål för människor på flykt. Inget annat EU-land har gjort samma sak.

Också när det gäller FN:s system för kvotflyktingar finns stora skillnader. Tyskland, Sverige, Frankrike och Spanien tar emot kvotflyktingar, men inte länder som Storbritannien och Italien.

Flyktingmottagandet fungerar också – än så länge – mycket olika. I till exempel Ungern sätts asylsökande i häkte och tidigare var det regel också i Grekland. Den grekiska regeringen har dock lovat bygga upp en civil asylmottagning och sluta behandla alla flyktingar som om de vore kriminella.

Sommaren 2013 klubbades en ny asylpolitik i EU. Efter många års förhandlingar lyckades EU-kommissionär Cecilia Malmström få igenom flera direktiv som – om de genomförs – kommer att leda till en hel del förbättringar. Men det är fortfarande långt kvar innan de vackra orden blir verklighet.

Annika Ström Melin annika.strom.melin@dn.se **“**

“43 429
asylsökande från Syrien registrerades i EU under de första elva månaderna 2013. “

DN 23 jan 2014: Invandringspolitik.

“Våghalsig förhandlingstaktik”

“Alliansens migrations-politiska uppgörelse med Miljöpartiet har visat sig vara osedvanligt hållbar, framför allt eftersom Moderaterna gång på gång har gått MP till mötes.

Gårdagens besked om att särskilda hänsyn ska tas när barn är inblandade, är i många stycken glädjande. Familjer där barn riskerar kraftigt försämrad hälsa ska ges större möjlighet att stanna. Samma sak i de fall där barn har omhändertagits på grund av att föräldrarna vanvårdar eller misshandlar dem. Även om sådana regler kan missbrukas av cyniska eller desperata föräldrar, är det bra att det finns möjlighet att i undantagsfall låta medmänsklighet gå före principfasthet.

Men skrivningarna om ”vistelsetid” och barnens ”sociala nätverk” i Sverige öppnar för ett parallellt asylsystem. Ett system där de som under tillräckligt lång tid har vägrat acceptera myndigheternas avslag och levt som gömda, belönas med uppehållstillstånd.

Det är hjärtskärande att läsa om barn som rycks upp ur den enda vardag de känner till. Men det är jobbigt för många barn att flytta, också om det sker inom ett lands gränser. Att tvingas säga hejdå till alla sina vänner för att mamma eller pappa fått arbete 100 mil bort kan vara traumatiskt, och det kan ta lång tid att finna sig tillrätta på den nya bostadsorten. Men det leder inte till att socialtjänsten ingriper. Det är heller inget rimligt asylskäl.

I många fall borde familjerna dessutom kunna få uppehållstillstånd via reglerna för arbetskraftsinvandring.

Det finns något våghalsigt i Miljöpartiets förhandlingstaktik. I våras hotade partiledningen med att dra sig ur uppgörelsen om den inte fick sin vilja igenom. Nu har den fått det, trots att det delvis går på tvärs

med Moderaternas principer för asylpolitiken. Även om vänner av generös invandringspolitik välkomnar gårdagens besked, finns det anledning för Miljöpartiet att tänka igenom sin strategi.

Regeringen har varit angelägen om att vårda överenskommelsen och inte låta migrationspolitiken bli ett slagträ i en besvärlig parlamentarisk situation. Men den som i ett gynnsamt förhandlingsläge varje gång pressar motparten till det yttersta blir till sist omöjlig att samarbeta med.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se

DN 28 jan 2014 : Kolumnen. Golnaz Hashemzadeh

"Drömmen om ett hemland"

"Fem unga pojkar presenterar sig på persiska med sjungande afghansk dialekt. De vill inte tala om krig, orättvisa eller rasism utan om "hemma". "

"Jag är på en gymnasieskola i Hudiksvall och ska strax upp på scen för att föreläsa inför hundratals elever. Skolan tar emot 20 nyanlända flyktingar per år, varav över hälften är ensamkommande. I ljuset av detta är jag på plats, för att prata om svenskhet och tillhörighet. Om att släppa in det som är annorlunda. För närvaron av det okända gör att någonting händer. Någonting uteslutande. Att man vänder sig bort när vissa passerar i korridoren. Att man inte hälsar. Att man pratar bakom ryggen, fnissar.

Ingen har något emot människor med en viss hudfärg, hårfärg eller religion. Eleverna är tydliga med det. Det komplicerade är att vi beter oss olika. Till exempel har de nyanlända pojkarna busvisslat efter de svenska flickor som har skåpen intill. Det väcker misstänksamhet och obehag. Det är svårt att bedöma orsaken bakom handlingarna. Det är svårt att förutsäga nästa krock. Det är svårt att förstå, när vi är så olika.

"Hej frun, välkommen hit! Vi har väntat er, frun."

Fem unga pojkar kommer emot mig. De talar persiska med sjungande afghansk dialekt.

"Det är en ära att ha er här. Tänk att ni har skrivit en bok. På svenska!"

Pojkarna presenterar sig, en efter en, och sätter sig sedan på raden bakom mig i aulan. Deras entusiasm är gripande. De är så glada att jag är där. Jag, som i någon som dem. Ett persiskt namn och ett mörkt huvud som pryder affischerna i skolkorridoren. Någon på scen som förstår deras språk. Pojkarna talar mycket lite svenska. Men de har

ändå bänkat sig så långt fram de kan. De sitter med stora leenden och nickar under hela mitt framträdande. Vi är inte födda i samma land. Vi har vuxit upp i helt olika kulturer, är på plats av helt olika skäl. Jag är kvinna och de är män. Men ingen av dessa faktorer som gör oss olika spelar någon som helst roll denna dag. För ingen i rummet liknar dem så mycket som jag.

”I grunden vill vi bara tillhöra”, säger jag i min föreläsning. Ord jag sagt så många gånger. Men jag är inte förberedd på pojkarnas stora behov av tillhörigheten, inte förberedd på att de ser mig som något de tillhör. De måste vara desperata, tänker jag. Och så klart de är. Förutom sin tolk ser de ingen personal med mörkt hår på skolan. I stället sprids skräckhistorier. Som den om någons kusin som tagit sig in på en hantverkarutbildning och gjort lysande ifrån sig, men som inte får någon praktikplats och än mindre något jobb.
Skräcken över att aldrig få tillhöra.

Jag avslutar dagen med de nyanlända pojkarna. Jag berättar för dem om den lilla flickan i min berättelse. Om att hon lever i en Mellanvärld. Hon är inte svensk bland svenskar, och inte iranier bland iranier. Hon är aldrig en av oss, alltid en av dem. Pojkarna lyssnar koncentrerat. Nickar. Hon har inget att kalla hemma, fortsätter jag. Ingen tillhörighet att kalla sin. Tillhörigheten är allt hon drömmer om.

”Ah, frun. Ett varmt och tryggt hem…” Vahid, pojken med de största ögonen, ler mot mig. ”Det är vad jag drömmer om.”

De flesta av pojkarna lämnade Afghanistan för många år sedan. Väldigt unga, alldeles ensamma. Sedan dess har de slängts mellan smugglare och nationalstater. De fördjupar sig inte i det. Visst, ibland får man kanske en mörk blick av någon. Och vissa på skolan vänder sig bort när de passerar. Men det är inget problem, de flesta är snälla. ”Vi är olika frun, det är bara det. Vi har inte lärt oss ännu, hur man gör i Sverige.” Det är inte krig, orättvisa eller rasism pojkarna vill prata om. De vill prata om ”hemma”. Om doften från fruktträden. Om mamma, pappa och lillebror. Om att promenera genom melodin av sitt eget språk på gatorna.

”Längtar ni tillbaks till Afghanistan?”, frågar jag.
”Afghanistan? Nej, frun. Det kommer att dröja många år innan Afghanistan kan vara ett varmt och tryggt hem för någon. Det är här vi ska bygga oss det.” Det är Vahid som svarar.

Vahid, den ensamkommande flyktingpojken från Afghanistan vill skapa ett hem. Han är inte ensam om det. Varje gång jag sitter ner med männi-skor som lever i eller nära utkanten så är det samma dröm som upprepas. Drömmen om Svenssonlivet. Lugn och ro.

En annan pojke höjer rösten.
”Du borde åka tillbaka till Iran. De behöver utbildade människor, som kan bygga upp landet. Tänk om alla gjorde som du. Lämnade över ansvaret för sitt hemland till andra. Du har ett ansvar!”

Vahid vänder sig i stolen, svarar i mitt ställe.
”Det här är hennes hemland! Hon har inget ansvar mot Iran, hon har ett ansvar mot Sverige. Hon är svensk!”

Han tittar intensivt på mig.
”Han vet inte vad han pratar om den där. Det här är ditt hem.”

Vahid med den djupa blicken. Tänk om vi kunde titta på honom och se honom som det han är. En ung pojke som letar efter vägen hem. Tänk om vi kunde titta på honom som en av oss. Visst, våra omständigheter skiljer sig. Vi beter oss kanske olika. Men i grunden är vi så mycket mer lika än vi är olika. Vad vi i hjärtat vill, det är samma sak. Vi vill ha ett hem, människor att älska. Tänk om vi alla kunde titta på Vahid och säga: Det här är ditt hem. Skulle det vara så svårt?

Golnaz Hashemzadeh grundare av organisationen Inkludera Invest, författare och fristående kolumnist i DN. “

21 Polisen. Brott. Kriminalvård.

(Justitieminister, del)

DN 29 nov 2013 : Sexualbrott.

”Dela upp brottet våldtäkt i två – för tonårsflickors skull”

“Ny studie. I takt med att definitionen av våldtäkt har vidgats har en allt mindre andel av anmälningarna lett till åtal. Sexövergrepp utan tydliga skador ses sällan som våldtäkt. Därför behövs en brottskategori för ”våldtäkter utan våld”, skriver fyra företrädare för ett EU-projekt om sexövergrepp mot unga. “

“I genomsnitt var tionde flicka i Europa riskerar att bli utsatt för sexuellt tvång eller våldtäkt före 19 års ålder, enligt en EU-undersökning. I Sverige är andelen något högre, cirka 13 procent, medan den i länder i Öst- och Sydeuropa ligger betydligt lägre. Sexuella övergrepp mot barn i tonåren tycks öka i hela Europa och är av en så hög omfattning att det utgör ett folkhälsoproblem. Det är också ett gemensamt problem att de flesta våldtäkter inte anmäls och att mycket få förövare blir fällda för brottet.

I dag, fredag, framläggs resultaten av en EU-studie (Y-SAV) som samlat fakta om sexuella övergrepp mot ungdomar i Europa och utformat rekommendationer för hur problemet bör tacklas. Där konstateras först att den så kallade lovlighetsåldern skiljer sig kraftigt mellan olika stater: från 13 till 18 år. En debatt om mogenhetsåldern inom EU skulle vara av intresse som ett sätt att diskutera den utsatthet som drabbar ungdomar mellan lovlighetsåldern och 18 år. Enligt Barnkonventionen är de barn, men enligt sexuallagstiftningen är de vuxna och hamnar på så sätt mellan två stolar - det finns för denna åldersgrupp i dag inget skydd mot sexuella övergrepp (med penetration) om det inte är fråga om ”våldtäkt”. I de flesta länder sker därför inte heller någon anmälan och det betyder i sin tur att intresset för frågan knappast är

märkbart, vare sig hos myndigheter, i medierna eller i forskningen, medan det i länder med högre anmälningstal finns en levande debatt om tonårsflickors utsatthet.

Sverige har den absolut högsta anmälningsfrekvensen i Europa när det gäller våldtäkter: över 6 000, varav cirka 2 000 gäller barn under 15 år. I till befolkningsstorleken jämförbara länder som Danmark, Portugal och Grekland anmäls bara cirka 400 våldtäkter per år. Detta betyder förmodligen inte att det är mycket vanligare med våldtäkter i Sverige – när det gäller offerundersökningar ligger Sverige nära mitten – men att benägenheten att anmäla är oerhört mycket större. Skälen till detta kan vara många, till exempel större sexuell öppenhet och lägre grad av social stigmatisering av våldtäktsoffer, men en viktig förklaring till att anmälningarna ökat med 300 procent på tio år torde vara hur begreppet våldtäkt tolkas. Om våldtäkt ses som ett överfall som bemöts med motstånd och resulterar i sönderrivna kläder och skador blir det få anmälningar, medan det blir mångdubbelt fler om den allmänna uppfattningen är att ”ett nej är ett nej hur sent det än kommer”. I de flesta länder anmäls nästan bara överfallsvåldtäkter. I Sverige är det bara en mindre andel av våldtäktsanmälningarna som har den karaktären. De flesta anmälningar i länder med många anmälningar har kända misstänkta men sällan tydliga skador eller andra direkta bevis.

Att sexuella övergrepp anmäls till polisen har betydelse i många avseenden. Det är en viktig manifestation av motstånd – att det beteende man blivit utsatt för inte kan accepteras - och en plattform för den psykiska rehabilitering som de flesta offer behöver. Däremot är det en illusion att tro att brottet kommer att leda till åtal. Det är inte fler våldtäktsmän som fälls i dag än för tio år sedan (cirka 300) och det är bara dubbelt så många fler som fälls i Sverige jämfört med Danmark, trots att anmälningarna är 15 gånger fler. Den måttliga ökning av åtalen som har skett på senare år i Sverige har ätits upp av den ökade friandefrekvensen; för tio år sedan låg den på ca tio procent, 2010 var den 34 procent. Det betyder också att den utvidgning av våldtäktsbestämmelsen som skedde 2005, då utnyttjande av ”hjälplöst tillstånd” kom att räknas som våldtäkt, inte hade någon större effekt. Och inte heller kan man anta att årets lagändring till ”särskilt utsatt situation” kommer att medföra fler fällande domar. Trots att Sverige alltså har mångdubbelt fler anmälningar än de flesta länder inom EU är andelen fällda våldtäktsmän inte högre. I praktiken gäller samma norm som i resten av Europa; flickor som anses ha tagit risker, till exempel varit berusade och följt med på en ”efterfest”, har mycket sällan möjlighet till upprättelse.

Det gemensamma problemet inom EU är, enligt Y-SAV, att det finns ett motstånd mot att betrakta sexuella övergrepp vid dating och inom relationer som våldtäkter. Detta drabbar framför allt tonårsflickor, som inte förmår att uttrycka sin ovilja till sex på ett så tydligt sätt som lagen och juristerna kräver.

Lösningen borde kanske, enligt projektet, vara att införa ett lindrigare brott för ”våldtäkter utan våld”. Detta har redan diskuterats i Sverige, bland annat av senaste Sexualbrottsutredningen (SOU 2010:71) som föreslog ”sexuellt övergrepp” som brottsrubrik när samlag skett ”utan tillåtelse”, men förslaget förkastades av regeringen. Ett alternativ är att inte alls använda begreppet ”våldtäkt” utan i stället ”sexuellt utnyttjande” för alla typer av övergrepp och differentiera påföljden enbart efter straffvärde. Under alla förhållanden borde våldtäktslagarna inom EU, enligt Y-SAV, bygga på bristande samtycke och detta är också ett krav enligt Istanbulkonventionen 2011. Syftet med att ersätta ”våld” med ”bristande samtycke” är inte i första hand att öka möjligheten att fälla förövare, utan att en sådan lag faktiskt utgör ett stöd för tonåringarna. Genom budskapet att ett samtycke krävs för sex premieras ansvarstagande och hänsyn. I rättsprocessen

kan fokus flyttas till den misstänkte. Samtidigt visar erfarenheter från England att en samtyckesbestämmelse måste förenas med kampanjer och utbildning i skolorna för att ge effekt.

Tonåringarnas situation när det gäller sex är en folkhälsofråga som vuxenvärlden måste våga hantera. Sexuella övergrepp har ofta livslånga konsekvenser för de drabbade och därför måste risken bekämpas aktivt. I en tid där populärkultur och sociala medier bildar en bas för uppfattningar om sexuallivet behöver ungdomarna stöd för att skaffa sig förutsättningar för goda relationer mellan könen. Inte minst handlar det om att förmå unga tonårspojkar att reflektera över en alternativ mansroll som är frikopplad från sexuell makt.

Christian Diesen, professor emeritus i processrätt
Carl Göran Svedin, professor i barn- och ungdomspsykiatri
Madeleine Leijonhufvud, professor emerita i straffrätt
Eva Diesen, jurist, brottsofferforskare De fyra skribenterna är svenska representanter i Y-SAV

"**Bakgrund. Y-SAV**
Y-SAV, Addressing youth sexual aggression and victimization, är ett forskningsprojekt inom EU:s hälsoprogram 2010–2013, där forskare från 27 EU-stater deltagit.

Syftet med projektet har varit att skapa en databas över forskning om sexuella övergrepp mot unga, utforma en gemensam standard för framtida undersökningar och ge rekommendationer för hur EU och de enskilda staterna ska kunna förhindra sådana övergrepp.

Till de senare hör bland annat en sexualbrottslagstiftning som mer än i dag beaktar samtycke, ansvarstagande och hänsyn samt utbildningsinsatser, framför allt för skolungdom. "

DN 11 dec 2013: Fallet Assange.

”Risken är stor att Sverige utlämnar Assange till USA”

“Förundersökning mot Wikileaks. Julian Assanges asyl på Ecuadors ambassad i London beskrivs felaktigt som en flykt från sexbrottsmålet i Sverige. Han är villig att samarbeta i brottsutredningen. Men reser han hit löper han en verklig risk att utlämnas och dömas till ett hårt straff i USA, skriver tre Assangeadvokater.“

“Den 7 december 2013 hade Julian Assange varit berövad friheten i tre år på grund av en svensk arresteringsorder. Den 27 november skrev Expressen ”Assange åtalas inte i USA”. Man citerade advokat Elisabeth Massi Fritz, sökte åklagare Marianne Ny och advokat Claes Borgström för kommentarer men kontaktade inte Assanges försvarare.

Expressens ensidiga journalistik är typisk för hur Assange behandlas i Sverige. Ingen tar reda på fakta. Alla basunerar samma budskap: ”Han gömmer sig på ambassaden för att undvika åtal för sexbrott i Sverige.” Detta är felaktigt. Fakta ser ut så här:

Chelsea (tidigare Bradley) Manning dömdes i augusti i år till 35 års fängelse för att ha överlämnat en enorm mängd dokument till Wikileaks. FN:s särskilda tortyrrapportör bedömde behandlingen av honom under häktestiden som inhuman och kränkande.

På grund därav pågår sedan 2010 även en förundersökning mot Wikileaks. I USA tillämpas ett så kallat grand jury-förfarande i brottmål. En jury prövar om tillräckliga skäl för åtal föreligger. Mycket talar för att en grand jury redan beslutat om ett hemligt åtal mot Assange.

Den 29 november och den 6 december 2010 bekräftade den amerikanska åklagaren vid justitiedepartementet, Eric Holder, offentligt en ”active, ongoing criminal investigation” mot Wikileaks i form av ett grand jury-förfarande. I Alexandria, Virginia, har en hemlig grand jury varit utsedd sedan 2010. Man utreder minst sju personer, bland andra ”founders, owners or managers of Wikileaks”.

Den 18 november i år bekräftade en officiell myndighetsperson med insyn i utredningen till Washington Post: ”I can’t predict what’s going to happen. The investigation is ongoing.” Och så sent som den 26 november 2013 sade Fay Brundage, en talesperson för åklagarmyndigheten vid Eastern Disctrict of Virginia (där förundersökningen bedrivs) att den fortfarande pågick.

Det råder därmed ingen tvekan om att en förundersökning mot Wikileaks pågår i USA.

Assange riskerar därmed ett mycket långt fängelsestraff om han utlämnas till USA, minst lika långt som Mannings 35 år. Det är på grund av den risken som Ecuador har beviljat Assange politisk asyl. Det är på grund av den risken som Assange vill använda sin politiska asyl.

Han har däremot ingenting mot att medverka i brottsutredningen i Sverige. Julian Assange samarbetade till fullo, även innan han blev arresterad, för att besvara alla frågor med anknytning till förundersökningen. Vi har vid upprepade tillfällen krävt att Marianne Ny förhör Assange på Ecuadors ambassad i London. Ecuador har erbjudit sig att medverka därtill. Marianne Ny vägrar åka till London och kräver i stället att Assange frivilligt ska avstå från sin politiska asyl och bege sig till Sverige. Om Assange gör som Marianne Ny vill löper han risken att Sverige utlämnar honom till USA.

Även på den här punkten har den offentliga debatten i Sverige enat sig om en felaktig ståndpunkt. Man påstår nämligen att Sverige aldrig

skulle utlämna Assange till USA. Sanningen är att det finns en reell risk för att Assange utlämnas.

Trots upprepade krav från oss och Ecuadors regering vägrar den svenska regeringen lova att inte utlämna Assange till USA, för det fall att han skulle komma till Sverige. Den engelska tidningen The Independent avslöjade redan den 8 december 2010 att det pågick informella samtal mellan USA och Sverige om utlämnandet av Assange. Det finns inget som talar för att den svenska regeringen skulle stå emot USA.

Bara USA vet hur stor den här risken egentligen är. För Assange, och för alla förespråkare för pressfriheten, skulle till och med en liten risk vara alltför hög. Det är förvånansvärt att svenska medier inte ser det klandervärda i allt detta.

Om Chelsea Manning har lämnat material till Wikileaks så är hon en journalistisk källa. USA straffar därmed inte bara den påstådda källan allvarligt (Manning) utan även journalisterna som publicerade (Wikileaks).

Att USA hotar journalister med årtionden i fängelse eller mer för att de publicerar material som de har fått från sina källor är extremt oroväckande. Att en åklagare i Sverige håller en sådan journalist inspärrad år efter år på en liten ambassad i London (med hjälp av en europeisk arresteringsorder) i stället för att åka dit och förhöra honom är en skandal.

Slutsatsen är att Sverige inte respekterar den asyl som Assange fått (av Ecuador) för att skydda honom från att tillbringa resten av sitt liv i amerikanskt fängelse för sina journalistiska avslöjanden. Mot den bakgrunden är frågorna som det svenska folket egentligen bör ställa följande:

Varför respekterar inte Sverige Assanges politiska asyl?

Varför kräver åklagaren att Assange ska avstå från sin grundläggande mänskliga rättighet till asyl?

Varför driver hon inte förundersökningen framåt med respekt för hans politiska asyl?

Varför åker hon inte till London och förhör Assange?

Är svaret att Sverige går USA:s ärenden?

Thomas Olsson, advokat åt Assange i Sverige
Michael Ratner, Assanges advokat i USA, ordförande emeritus på Center for Constitutional Rights
Per E Samuelson, advokat åt Assange i Sverige

“**Bakgrund. Assangefallet**
Augusti 2010: Julian Assange anhålls i sin frånvaro av en svensk jouråklagare misstänkt för våldtäkt och sexuellt ofredande.

November 2010: Häktas i sin frånvaro. Efterlyses internationellt. Assange överklagar upp till HD, som fastställer häktningsbeslutet.

December 2010: Grips av brittisk polis sedan en europeisk arresteringsorder utfärdats. Fri mot borgen efter en vecka.

Februari 2011–juni 2012: Brittiska domstolsbeslut på flera nivåer om att utlämnande till Sverige ska ske. Efter HD-beslutet i juni kan Assange inte längre överklaga.

19 juni 2012: Tar sig till Ecuadors ambassad i Storbritannien och söker asyl.

Augusti 2012: Ecuadors president Rafael Correa beviljar Assange politisk asyl. Wikileaksgrundaren har sedan dess befunnit sig på den ecuadorianska ambassaden i London. “

DN 15 dec 2013: Våldsbejakande extremism.

”Olika slag av extremism kräver olika slags åtgärder”

“Ny utredning leder fel. Det är olyckligt att regeringen föreslås ha en samlad strategi mot all sorts extremism. Orsakerna bakom islamism, höger- respektive vänsterextremism är nämligen i grunden olika, skriver tre experter på högerextremism, knutna till utredningen om våldsbejakande extremism. “

“I morgon måndag presenteras den statliga utredningen om hur våldsbejakande extremism ska förebyggas. Vi har alla tre varit förordnade som experter i utredningen. Som i alla utredningar kan man inta olika ståndpunkter kring sakfrågor och förslag. Men tyvärr lider utredningens slutsatser av så grundläggande brister att vi känner oss tvungna att förtydliga vår syn på några av de grundläggande slutsatserna i utredningen.

Utredningen har från början haft ett svårt uppdrag. Regeringen har, i linje med den internationella trenden, valt att klumpa ihop våldsbejakande vänster- och högerextremism och våldsbejakande islamism. Vi påpekade tidigt att bevekelsegrunderna för dessa tre områden är olika och kompetensbehovet för den som skall arbeta operativt så stort att det är orimligt med en gemensam strategi. Det är dessutom orealistiskt att man kan kompetensutveckla personal för alla tre områden samfällt.

Just därför är det också viktigt att påpeka att vår kritik handlar om hur den våldsbejakande högerextremismen ska förebyggas, det är det område som vi kan. Och det ger oss inte automatiskt insikter om våldsbejakande vänsterextremism eller våldsbejakande islamism.

Utredningen har nu kommit fram till att det går att arbeta med en gemensam strategi mot alla tre former av våldsbejakande extremism genom att föreslå en särskild samordnare inom Brottsförebyggande rådet. Risken är uppenbar att sökandet efter likheter mellan de olika formerna av extremism gör samordnaren blind för det som karaktäriserar de specifika extremismtyperna.

Än värre är de insatser som ska samordnas, hur det praktiska arbetet som ger någon verkan på marken skall se ut. Klarast framstår problemet i det utbildningsmaterial som utarbetats. Materialet bygger på förlegade stereotyper av hur och vilka som blir en del av politiskt våldsbejakande grupper.

Först och främst ges ideologin underordnad betydelse, vilket även framgår tydligt i utredningen. I stället är det sociala faktorer som är grundorsak till att en person rekryteras. Vi bestrider inte att sociala problem och socialt sammanhang är viktiga men ideologin blir inte mindre viktig för den sakens skull. Idén att ideologiska drivkrafter hos en människa med sociala problem inte är att ta på allvar är farlig och direkt kontraproduktiv för den som vill motverka våldsbejakande radikalisering. Detta perspektiv har uppstått ur erfarenheten av att möta människor som lämnat extrema grupper till följd av främst psykosocial ohälsa. Avhopparna vittnar ofta om de sociala faktorerna som främsta orsak till att de blev anslutna, men dessa individer är bara *en* grupp och säger inget om de som stannar i miljön hela sitt liv och många gånger är allt annat än missanpassade för övrigt.

De flesta med erfarenhet inom forskning eller från fältarbete är väl medvetna om hur ideologi och social kontext samverkar och att de inte kan separeras från varandra. I det operativa arbetet är det ofta omöjligt för yrkesutövare att verka om man inte har mycket djupa kunskaper om de ideologier som driver individer i riskzonen.

Avideologiseringen är utredningens stora akilleshäl och leder resten av förslagen på åtgärder i helt fel riktning. Behandlingsmetoderna som föreslås liknar, eller är exakt desamma, som finns inom socialtjänstens övriga arbete. Det är metoder som tar sin utgångspunkt i att den enskilde klienten har en probleminsikt rörande sitt missbruk, bristande impulskontroll eller övervikt. Dessa överförs tämligen okritiskt till att nu också omfatta presumtiva terrorister. Metoderna kan vara verkningsfulla i ett arbete för personer som självmant väljer att hoppa av, men det har ju endast i begränsad utsträckning att göra med utredningens huvuduppdrag som är att förhindra våldsbejakande radikalisering. Kring avhoppare finns dessutom redan en verksamhet i projektet Exit som bör spridas vidare.

På gruppnivå är man särskilt intresserad av samverkansformer som bland annat används för att motverka gängkriminalitet i Göteborg, ett arbete som tycks ha en hel del övrigt att önska. Visst kan det finnas en poäng att polis, sociala myndigheter och skola blir bättre på att kommunicera. Men det spelar ingen roll hur mycket man än kommunicerar om man saknar grundläggande kunskap om hur den ideologiska miljö man har att göra med fungerar och påverkar individer.

Att samverkansformerna i sig förvandlas till ett recept för effektivt förebyggande arbete är en logisk konsekvens av att ideologin skalats bort. Då blir bekämpande av gängkriminalitet och våldbejakande extremism samma sak.

Slutligen har utredningen obegripligt nog valt att rikta insatserna enbart mot ungdomar. Det är myndigheter med erfarenhet av ungdomsbrottslighet som i olika grad ska inlemmas in det förebyggande arbetet, menar utredningen. Vi borde ha lärt oss mer av de senaste årens högerextrema terrordåd. Anders Breivik var ingen förvirrad tonåring när han började sin resa från skrivbordskrigare till fullskalig terrorist. Eller för att ta ett övertydligt exempel: 2009 attackerades Förintelsemuseet i Washington och en vakt sköt till döds. Dådet utfördes av den fanatiske högerextremisten James W von Brunn, 88 år gammal. Ett liknande scenario i Sverige hade knappast hindrats med hjälp myndighetspersonal som arbetar med ungdomar.

Vi har sammanlagt långt över ett halvt sekels erfarenhet att möta våldsbejakande högerextremism och väntade oss inte att en ettårig utredning skulle lösa alla de problem vi arbetat med så länge. Men vi trodde nog inte att det var möjligt att 2013 föreslå motiverande samtal som åtgärd för att motverka en form av terrorism som när den väl fått fäste alltid kostar människoliv.

Helene Lööw, docent i historia vid Uppsala universitet, specialiserad på högerextremism
Daniel Poohl, chefredaktör och vd för Expo
Christer Mattsson, Chef inom socialtjänsten och grundare av toleransprojektet “

“**Bakgrund. Utredningen**
Utredningen ”Ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism” startade förra sommaren och presenterar sitt betänkande på måndagen.

Uppgiften har bland annat varit att

ta fram utbildningsmaterial om förebyggande metoder mot våldsbejakande extremism,

främja samverkan och kunskapsutbyte i frågan mellan kommuner, myndigheter och organisationer,

lämna förslag till hur ett fortsatt förebyggande arbete kan organiseras på lokal nivå.

Utredare har varit Eskil Franck, överintendent för Forum för levande historia. Till sin hjälp har han haft ett 15-tal experter.”

DN 17 dec 2013 : Fallet Thomas Quick.

”<u>När jag läste Råstams bok började jag själv bli osäker</u>”

“Resa genom tvivlet. När jag inledde min granskning av Quick-domarna utgick jag från att de innehöll konstigheter. Hannes Råstams bok om fallet fick mig också att tvivla en tid. Men till slut stod det klart att det fanns viktiga omständigheter som gjorde de fällande domarna korrekta, skriver Göran Lambertz. “

“Jag har sedan många år haft tre personer i Sverige som mina förebilder: KG Hammar för att han klokt, lugnt och sympatiskt gjorde kristendomen rimlig och attraktiv. Claes Borgström för att han som advokat och JämO aldrig vek undan. Laila Freivalds för att hon som justitieminister alltid envist försökte välja den bästa lösningen oavsett politiska önskemål.

Alla tre var och är moraliskt gedigna människor. Men alla tre har också fått stå ut med hårda kampanjer, ibland just på grund av sin integritet.

När Laila Freivalds lämnade justitieministerposten var vi många i departementet som var ledsna, några arga. Hon utsattes för ett mediedrev av sämsta slag. Familjen hade köpt sin lägenhet till förmånligt pris i samband med omvandling från hyresrätt till bostadsrätt. Hon hade motsatt sig de nya omvandlingsreglerna, hur hade hon då mage att som minister utnyttja dem? Det var mediernas orimliga angreppslinje. Hon valde att avgå sedan hon skällt ut reportrarna inför tv-kamerorna.

Efter en ny mediekampanj avgick hon även som utrikesminister. Då hade hon försökt få ett it-företag som hyste Sverigedemokraternas hemsida att inte ge utrymme för en tävling om karikatyrer av profeten Muhammed. Det var risk för nya oroligheter i den muslimska världen, där ambassader hade utsatts för allvarliga hot. Det var krisläge, ett svårt dilemma. Laila Freivalds lät inte sina tjänstemän ta smällen, som många nog skulle ha frestats till. Det fanns absolut inga sakliga skäl för avgång.

När Claes Borgström klandrades i mycket hårda ord för sin roll i Quick-affären visste jag inte vad jag skulle tro. Utredningarna verkade onekligen ha gått på tok; en lallande neddrogad psykpatient hade fåtts att erkänna ett stort antal mord som han inte visste något om. Så såg det ut. Även solen har sina fläckar, kanske hade Claes Borgström nu gjort ordentligt fel?

År 2006 fick jag som JK anledning att granska utredningarna mot Thomas Quick. När advokaten Pelle Svensson kom med sina lådor antog jag att mycket konstigt skulle uppdagas. Jag trodde i mitt stilla sinne att anklagelserna mot åklagare, polis och advokater var i stora delar riktiga.

Döm om min förvåning när jag läste de sex domarna om de åtta morden. De visade prov på utomordentligt domstolsarbete. Bevisningen hade analyserats omsorgsfullt och skickligt. Åklagaren hade redovisat att Quick ofta gett felaktig information, ibland visste han inte vad han talade om. Men bevisningen fanns där. Efter envist arbete av åklagare och polis hade Quick redovisat så många unika omständigheter kring vart och ett av morden att domstolarna inte tvekade att döma honom. Ungefär 50 personer som arbetat med fallen stod bakom detta resultat utan att tvivla. Det material som vi fick in till JK vid sidan av domarna ändrade ingenting. Det handlade om de felaktiga uppgifter som Quick lämnat under utredningen, om ledande frågor och om information som åklagaren sades ha undanhållit domstolarna. Men

det fanns förklaringar till allt som var fullt acceptabla för den som försökte förstå.

År 2008 tog Sture Bergwall tillbaka sina erkännanden. SVT sände tre dokumentärer av Hannes Råstam på temat att Bergwall hade dömts oskyldig, att hans erkännanden var falska. Ett antal åklagare bestämde sig för att bevisningen inte räckte sedan Bergwall ändrat sig. Det ledde till resning och friande domar, helt baserade på åklagarnas nya bedömning. Och Råstam skrev en bok. Under några dagar började jag själv på nytt tvivla; Råstams framställning var så övertygande. Efter första genomläsningen av boken kände jag att det nog trots allt hade blivit fel.

Jag tog kontakt med Christer van der Kwast för att höra med honom om det nu inte ändå var rimligt att fundera över om det hade blivit fel. Han och medarbetarna hade ju i så fall ett gott försvar: det hade varit svårt att förstå om Quicks erkännanden var falska. Först var jag irriterad på van der Kwast som vägrade inlåta sig på en sådan ”kompromiss”. Men han pekade envist på ett antal viktiga omständigheter som inte gick att komma ifrån. Och jag insåg så småningom att han hade rätt. Domarna var och är riktiga.

Medierna har inte gjort denna resa. I stället har de begått två mycket allvarliga fel. Och det är dags för dem att äntligen tänka självkritiskt.

Medierna har hakat på den oemotståndliga sanningen: den påstådde seriemördaren hade lurat alla. Men de tänkte inte efter ordentligt. De funderade inte över vad som var sannolikt. De tog inte reda på vad det innebär att en person frikänns. De drog sin slutsats för snabbt, och därmed begick de sitt första allvarliga fel.

När bland annat jag höll emot angreps jag i medierna. Kampanjen var hård hösten 2012, hård igen hösten 2013. Jakt med insinuanta påståenden och kränkande epitet. Här begick medierna sitt andra allvarliga fel: självförsvar i stället för kritisk hållning och ansvarstagande.

För mig är det viktigt att slutresultatet inte blir fel i ett av de mest uppmärksammade rättsärenden vi har haft. Och det är om möjligt ännu viktigare att personer som har tagit sitt ansvar och gjort i allt väsentligt rätt – som Christer van der Kwast, Seppo Penttinen, Gubb Jan Stigson, Claes Borgström och Sven Å Christianson – inte får leva med epitet som fuskare, klåpare, dårar och allt vad de har kallats.

Quick-ärendet är inte det första där medierna har gjort sig till sanningens ivriga motståndare. Men det är ett av de viktigaste på senare år, och ett av de tydligaste. Låt mig uttrycka en förhoppning inför helgerna:

Jag hoppas att man på medieredaktionerna, särskilt hos public service, sätter sig ner och reflekterar över några frågor: Vad är viktigast för oss? Vilket är vårt ansvar? Om vi har gjort fel, är det då viktigt för oss att människor inte förstår det?

Göran Lambertz, justitieråd “

DN 22 dec 2013: Söndagskrönikan.

“Peter Wolodarski: Blunda inte för hatet och hetsen i Sverige.”

”Hotet mot demokratin”. Så löd rubriken på DN:s förstasida strax före millennieskiftet. De orden fortsätter att vara aktuella. “

2Det var en unik presshistorisk aktion. Aldrig tidigare hade exakt samma nyhetsreportage publicerats samtidigt i Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet.

Men den 30 november 1999 var läget speciellt. Tidigare det året hade syndikalisten Björn Söderberg mördats utanför sitt hem i Sätra. Ett journalistpar i Nacka hade fått sin bil söndersprängd. Och i Malexander sköts två poliser till döds efter ett bankrån.

Det handlade om högerextremt våld som riktade sig mot demokratins kärna: rättsstaten, det politiska engagemanget, den fria opinionsbildningen och journalistiken.

”Rädslan sprider sig och slår rot. I rättsväsendet och bland vittnen, i politiken och på redaktionerna”, skrev de fyra chefredaktörerna när de skulle motivera sitt samarbete. ”Vi tänker inte låta oss skrämmas till tystnad”, fortsatte de.

14 år senare sker åter en mobilisering i Sverige mot rasism och högerextremism. När tusentals människor i dag samlas för att protestera görs det i en tid av växande hot, misstro och rädsla. Den utlösande faktorn var förra helgens nazistiska angrepp på en demonstration i Stockholmsförorten Kärrtorp, men händelsen speglar något större.

Känslan är tydlig: debatten har hårdnat och förråats. Hatet på nätet har flyttat fram sina positioner. Som DN:s reporter Niklas Orrenius och fotograf Anders Hansson visar i sitt omskakande reportage i dagens tidning (sid 8–12) tar sig orden också våldsamma uttryck.

Samtidigt påminner den historiska publiceringen 1999 om att hotet från extremister inte är nytt. Och det var inte nytt för fjorton år sedan heller, även om rubrikerna och proportionerna kunde ge det intrycket.

I själva verket var hatets män väl så aktiva i skarven mellan 1980- och 90-talen, vilket Stieg Larsson och Anna-Lena Lodenius belyste i sin viktiga bok Extremhögern för 20 år sedan. Skinheads marscherade i Stockholm, flyktingförläggningar sattes i brand och lasermannen riktade sitt vapen mot slumpvisa invandrare. Man kunde med fog tala om hatets renässans i flera europeiska länder, inte bara i Sverige.

Den mediala mobiliseringen kom dock först mot slutet av 1999 – delvis framdriven av förfärande uppgifter om gärningsmännen i Malexander.

Men lika hastigt som de fyra rikstidningarna inledde sitt samarbete, lika snabbt avtog också uppmärksamheten. Den unika publiceringen följdes av en segdragen tystnad, bortsett från några smärre avvikelser.

Annat kom emellan. Inte minst 11 september 2001 bidrog till en perspektivförskjutning mot radikal islamism, som det dominerande hotet. När hemska saker inträffade blev muslimska extremister ofta snabbt huvudmisstänkta, också den julidag 2011 då Anders Behring Breivik parkerade sin skåpbil vid regeringshögkvarteret i centrala Oslo.

Dagens antinazistiska manifestation inger hopp om förändring. Men ingen bör intala sig att hotet är nytt, bara för att det på sistone visat sitt fula tryne i Sveriges huvudstad.

När samma nazistiska gruppering demonstrerade på Östermalm i början av november – för övrigt samma dag som minnet av kristallnatten högtidlighölls – var det ett led i en rad liknande aktioner på senare år.

Skillnaden är att dessa fått betydligt mindre utrymme i massmedierna.

I bildarkiven finns emellertid gott om otäck dokumentation:

– Den 30 november 2009 tågade ett 50-tal personer förbi Sveriges riksdag (se fotografiet ovan).

– I juni samma år deltog samma gruppering i en manifestation i Skellefteå, som övergick i kravaller.

– 2008 grep polisen en stor grupp nynazister på Gärdet i Stockholm.

– 2008 utbröt bråk på Drottninggatan i Stockholm i samband med en demonstration om Kosovos självständighet.

Nynazister började inte marschera på våra gator 2013, utan har under lång tid ägnat sig åt att manifestera sin ideologi.

Det har sällan synts i offentligheten, därför att medier ogärna velat ge en begränsad grupp uppmärksamhet, men hatsammankomsterna har likväl arrangerats. Den aktuella grupperingen löper ur den vit maktmiljö som gjorde sig gällande redan på 80-talet.

Sen händer något dramatiskt, precis som 1999, och extremismen blir åter huvudnyhet.

Juridiskt sett har polisen små möjligheter att neka nazisterna demonstrationstillstånd. Såväl vår egen grundlag som Europakonventionen (numera införd i svensk lag) skyddar allas rättigheter på denna punkt, om inte tydliga ordningsskäl står i vägen.

I Österrike förvägrade myndigheterna en SS-förening att marschera vid en judisk begravningsplats – det ledde till att den österrikiska staten fälldes i Europadomstolen.

Det starka grundlagsskyddet kan te sig provocerande när nazister går med facklor genom centrala Stockholm, särskilt ett historiskt datum som den 9 november. Men sett till historien finns det goda skäl till att inte låta polisen göra politiska förhandsbedömningar av demonstrationer – på 20- och 30-talen drabbades den demokratiska vänstern i Sverige av just sådana inskränkningar.

Däremot måste hatiska handlingar och uttryck bekämpas med betydligt större beslutsamhet än i dag. När nazistiska grupper lär sig att kringgå lagens definition av hets mot folkgrupp får rättssamhället inte förhålla sig passivt till den vidare kontexten. Ett hatbrott år 2013 kan inte begränsas till Hitlerhälsningar eller ”Sieg heil”. Om polisen inte anser sig ha stöd för att ingripa mot tydliga former av antisemitism, islamfobi och hat mot homosexuella, då måste riksdagen modernisera lagstiftningen.

Samma sak gäller näthatet: Sverige skadar sitt internationella rykte genom att inte ingripa mer systematiskt mot dem som använder digitala kanaler för att hetsa mot enskilda och minoriteter.

Vad gör Säpo? Hur länge till ska Säkerhetspolisen i Sverige ignorera angreppen på personer som verkar i demokratins centrum, men som inte ingår i en snäv krets av partiledare och ministrar?

”Hotet mot demokratin” var den stora rubriken på DN:s förstasida den 30 november 1999. Det upphörde inte.

Peter Wolodarski peter.wolodarski@dn.se “

DN 23 dec 2013 : Extremism.

”Säpo missar en chans att rädda unga som vill kriga”

“Fel fokus. Säpo har inte analyserat varför allt fler unga svenskar väljer att delta i kriget i Syrien utan understryker att de är en säkerhetsrisk när de återvänder. Om dessa frustrerade ungdomar i stället uppmuntras att engagera sig på svensk mark byggs nya broar och antalet krigsrekryter minskar, skriver Yasir Al-Sayed Issa. “

“Tidigare i december presenterade regeringens särskilda utredare Eskil Franck resultatet av utredningen om ett effektivare arbete för att förebygga våldsbejakande extremism. Rapporten som beställdes av demokratiministern Birgitta Ohlsson fick namnet ”När vi bryr oss” och fokuserar särskilt på svenska unga muslimer som rest till Syrien för att ansluta sig i kampen mot Assadregimen.

Utredningen pekade på en ökning av antalet svenskar som ansluter sig till kriget i Syrien och som enligt rapporten strider med al-Qaida-inspirerade grupperingar. Säkerhetspolisen talar om att det rör sig om cirka 75 personer som har deltagit i strid i Syrien – lite mer än en fördubbling mot vad man uppgav förra året om svenskar som hade anslutits till striderna i Syrien.

Det som får mig reagera är att rapporten inte nämner hur det kommer sig att engagemanget hos unga svenskar att delta mot regimens vedervärdiga krigföring har ökat på så kort tid. Det finns inte heller en analys av varför svenskarna väljer att ansluta sig till de olika oppositionella grupperingarna i Syrien. Med tanke på att rapporten i huvudsak har som mål att förebygga våldsbejakande extremism kan det tyckas vara på sin plats att förstå bakomliggande orsaker till ökningen. Inte heller erbjuder Säpo en djupare analys av varför unga människor väljer att ansluta sig till den beväpnade oppositionen i Syrien. I stället väljer Säpo att understryka att dessa unga män som reser till Syrien utgör en säkerhetsrisk när de återvänder hem till Sverige.

Detta leder tyvärr till att man från säkerhetspolisens sida ger en väldigt onyanserad bild av situationen och dessutom demoniserar de unga människor som väljer att ansluta sig till den legitima kampen mot Assads förtryckande regim. Särskilt kan detta vara problematiskt då man stänger dörren för dialog och sådana förebyggande åtgärder som man vill uppnå, detta genom att mer eller mindre stämpla dessa unga män som potentiella terrorister när de återvänder hem. Risken är att budskapet från Säpos sida leder till att man avstår från att ta dialogen med Säpo eller andra berörda myndigheter när man planerar att åka till Syrien.

För att förstå den komplexa situationen med unga män som åker till Syrien för att delta i kampen mot Assadregimen måste man fördjupa sig i vilka som reser och varför. Av de som åkt från Sverige har en del redan återvänt hem, en del är kvar i landet och så finns det också de som stupat och begravts i Syrien. Många av dessa kan beskrivas som helt vanliga unga människor, där några hade akademisk utbildning och några arbetade eller drev egna företag. Vidare finns det de som är gifta och har barn och de som bor kvar hemma med sina familjer. Det som egentligen i huvudsak binder dem samman oavsett bakgrund är att de vill hjälpa det utsatta folket i Syrien.

Vidare måste man förstå att beslutet att resa till krigets Syrien inte är enkelt att ta. Jag vet hur det känns och vilka tankar som cirkulerade i mitt huvud i samband med min första biståndsresa till Syrien i mitten på 2012. Men trots tveksamheten förstod jag att jag vill och kan bidra

med någon form av hjälpinsats även om jag riskerar mitt eget liv. Jag tror att det är liknande tankar som slår de ungdomar som har rest eller planerar att resa till Syrien. Bilderna på civila dödsoffer, bostadsområden som är söndersprängda och omvärldens passivitet blir tillsammans ett tillräckligt motiv för vissa att åka till Syrien. Vad man sedan gör i Syrien varierar. Det finns de som har arbetat som volontärer med biståndsarbete, de som har valt att sprida nyheter från det instängda landet för att världen att ska få se och slutligen de som valt att ta till vapen för att skydda civila. Oavsett vad man haft för mål med verksamheten i Syrien vill nog alla dessa ungdomar på något sätt bidra med något för att hjälpa och underlätta situationen för de drabbade människorna i Syrien, och man bör förstå att det är en central del i dessa ungas liv.

Jag har vid mina samtal med ungdomar vid seminarier och andra tillfällen varit tydlig med hur man kan bidra, men att ignorera ilskan och hjälplösheten som många känner inför det som sker i Syrien är inte lösningen på problemet. Min rekommendation har *alltid* varit att man inte behövs nere i Syrien, särskilt inte om man funderar på att ansluta sig till den beväpnade kampen. Det finns redan en tränad beväpnad opposition, och dessutom blir många en börda eller en fara i Syrien då de varken behärskar språk, kultur eller området. Jag brukar uppmuntra unga människor som känner en stor hjälplöshet att starta insamlingar eller att på olika sätt sprida information om vad som pågår i Syrien. Min rekommendation har konsekvent varit att det finns mycket man kan göra från Sverige. Ingen av dessa ungdomar som jag varit i kontakt med har rest till Syrien. I stället har många av dem fått en klarare bild av läget och bestämt sig att göra skillnad härifrån Sverige.

Det är just denna pusselbit som Säpo tillsammans med de berörda myndigheterna och demokratiministern Birgitta Ohlsson bör lägga mer fokus på. Att stämpla dessa ungdomar som potentiella terrorister och enbart avråda dem att inte åka till Syrien är inte ensamt lösningen på problemet. I stället bör man se drivkraften och önskan hos dessa unga människor att vilja bidra och hjälpa till samt vägleda i riktning mot hjälpinsatser i Syrien.

Man ska försöka fylla upp det tomrum som uppstår i och med att unga människor känner sig handlingsförlamade inför den brutala och förskräckliga utvecklingen i krigets Syrien. Just då kommer man, enligt mig, att se en minskning av antalet ungdomar som reser till Syrien för att ansluta sig till den beväpnade kampen, samtidigt som man bygger upp nya broar för demokratin både i Syrien och här i Sverige.

Yasir al-Sayed Issa, nätaktivist med rötter i Syrien “

DN 14 jan 2014 : Terrorbekämpning.

”Så kan EU:s länder försvara samhället mot terrorismen”

“Nytt förslag från EU-kommissionen. Europa måste skärpa sina insatser mot våldsam extremism. Alla länder uppmanas nu att inrätta verksamheter som hjälper personer att lämna terrorbejakande rörelser. EU ska också starta ett centrum mot extremism, skriver EU-kommissionär Cecilia Malmström. “

“På ytan liknar tidningen ”Inspire” vilket månadsmagasin som helst. Den har påkostad layout och långa intervjuer, stora foton och bildkollage. Men likheterna slutar där. Bilderna visar beslutsamma, maskerade män med automatvapen, blodiga knivar och förödelse. Bland artiklarna finns instruktionstexter för hur man bäst tillverkar en bomb hemma i köket. Den nyfikne får också råd om hur man kan genomföra attentat helt utan skjutvapen, genom att i stället köra över folk med bil. I det senaste numret finns en helsidesbild på Bostonbombaren Tamerlan Tsarnajev, där han ler stort mot en redigerad bakgrund av puffiga moln och fredsduvor.

Al-Qaidas engelskspråkiga tidning utkommer med ett par nummer per år och är ett i raden av nya propagandainstrument som våldsbejakande rörelser använder för att rekrytera medlemmar. Den produceras troligen i Jemen men är ett par musklick bort för vilsna själar som vill förkovra sig i terrormetoder och läsa bisarra hyllningstexter om det påstått ärofulla livet som självmordsbombare. ”Inspire” har redan gett fasansfull utdelning åt al-Qaida: Mycket tyder på att de båda attentatsmännen i Boston tillverkade sina tryckkokarbomber – som tog tre människors liv och skadade och lemlästade 264 andra – efter ritningar som fanns med i tidningens första nummer.

I dag kan den som är i riskzonen för att anamma våldsförhärligande åsikter lätt dras in extremistgrupper eller radikaliseras helt på egen hand. Problemet är inte isolerat till en åsiktssfär eller religion. Anders Behring Breivik rättfärdigade sina attentat med en fascistisk ideologi som han fick inspiration till hemma på sin kammare. Han är typexemplet på en ensamvarg som förbereder dödliga attacker i tysthet, utan att dyka upp på myndigheternas radar.

Inget land i Europa är förskonat. I franska Toulouse och Montauban 2012 dödade Mohammed Merah sju personer – vuxna och barn, muslimer och judar – innan polisen kom honom på spåren. I Ungern har romer mördats och misshandlats av nazistgäng. I Stockholm lyckades Taimour Abdulwahab nästan göra verklighet av sina planer mitt i julhandeln. I Kärrtorp attackerades en antirasistisk demonstration av organiserade nazister. I Grekland knivhöggs artisten Pavlos Fyssas i höstas till döds av en medlem ur fascistpartiet Gyllene gryning.

Med dessa tragiska händelser i färskt minne börjar Europa samlas kring ett enat svar. Sakta men säkert är vi på väg att lära oss av våra erfarenheter, och lära av varandra. De senaste åren har det europeiska samarbetsorganet Radicalisation Awareness Network (RAN), som jag bildade hösten 2011, arbetat med att utforma en verktygslåda för att bemöta våldsam extremism. I nätverket samlas 700 experter från fältet, både från den lokala och nationella nivån, vid samma bord och utbyter erfarenheter: poliser, ungdomsledare, socialarbetare, forskare och andra, från alla olika EU-länder.

Nu presenterar vi resultatet av detta arbete. Ett antal åtgärder har utkristalliserats, åtgärder som bidrar till att stärka Europas försvar mot den våldsamma extremismen betydligt. EU-kommissionen presenterar därför i morgon en rad rekommendationer som länderna bör genom-

föra så snart som möjligt. Rekommendationerna handlar om att samarbeta bättre mellan myndigheter och andra för att tidigt kunna nå personer som är på väg in i destruktiva subkulturer och göra mer på den lokala nivån. Vissa EU-länder har här kommit mycket längre än andra. EU-kommissionen uppmanar nu länderna att:

1 Satsa på exit-verksamheter för att hjälpa personer att hoppa av. Vi vet, inte minst genom Fryshusets arbete i Sverige, vilket positiv effekt mentorskap och hjälp till självhjälp kan ha. Trots det saknas den här typen av stödprojekt i de allra flesta EU-länder, vilket måste åtgärdas.

2 Starta ett europeiskt kunskapscentrum. Vi måste bli ännu bättre på att lära av våra gemensamma erfarenheter. Därför inrättar EU nästa år ett europeiskt kunskapscentrum mot våldsam extremism, som kan hjälpa medlemsländerna och lokala beslutsfattare i deras arbete. Centret ska också, med finansiering från EU-håll, samordna forskning på området.

3 Satsa på vidareutbildning. Lokalpoliser och socialarbetare över hela Europa bör utbildas i hur man bättre får upp ögonen för radikalisering, inte minst bland unga, och hur den kan bemötas. EU-resurser kommer också att satsas på detta.

4 Ta fram konkreta handlingsplaner. De medlemsländer som inte har det i dag måste lägga fram ordentliga strategier för sitt förebyggande arbete.

5 Arbeta närmare civilsamhället. Frivilligorganisationer sitter på massor av konkret kunskap om hur man bemöter radikalisering, både lokalt och på nätet, som nationella myndigheter måste bli bättre på att ta vara på.

6 Stärk skolans roll. Skolan har en nyckelroll för att stärka motståndskraften mot extremism. Medlemsländerna uppmanas nu att göra mer på utbildningsområdet, bland annat genom att utveckla nya typer av skolmaterial.

7 Bemöt nätpropagandan. Medlemsländer bör utveckla metoder för att bättre få ut information och motbudskap mot organiserad extremism på nätet, exempelvis i jihadistiska onlineforum. Redan i dag görs viktiga insatser mot näthatet från näringslivshåll, inte minst hos företag som Google och Facebook.

8 Stärk kontakterna med länder utanför EU. Vi behöver arbeta tätare gentemot länder dit radikaliserade unga reser för att exempelvis delta i träningsläger.

Vi står inför stora utmaningar de närmaste åren, och just därför är det så bråttom att få bättre samarbete på plats. Flera våldsbejakande extremiströrelser – som Jobbik i Ungern och Gyllene gryning i Grekland – går just nu framåt och riskerar att göra samlat intåg i Europaparlamentet efter valet i maj. Samtidigt har omkring 1 200 européer, varav minst 75 svenskar enligt Säpo, rest till Syrien för att strida i kriget där. Av dessa är en liten grupp – svårt radikaliserade unga män som stridit i terrorstämplade rörelser, tränade och härdade i krig – att betrakta som en reell säkerhetsrisk vid hemkomsten till Europa.

Sådana nya hot kräver nya verktyg. Europas länder behöver bli bättre rustade för att stå emot hemvävda terrorideologier, ensamvargar och främlingsfientligt våld. De goda krafterna måste samarbeta närmare om vi ska kunna göra verklig skillnad i kampen mot den våldsamma extremismen.

Cecilia Malmström, EU-kommissionär “

DN 15 jan 2014: Nödsamtal ignorerades.

“Polisen utreds efter mordet på 90-åring”

“Polisen i Västra Götaland har anmält sitt eget agerande då Lars Fimmerstad inte togs på allvar när han ringde polisen. Fimmerstad var på besök hos sin 90-åriga mor i Månsarud i Västergötland i oktober förra året, när han mitt i natten hörde hur modern dödades av en man som sedan tände eld på huset. “

“— Med tanke på att Lars Fimmerstad upplever att han inte blev trodd av polisen och sedan jag har lyssnat på det inspelade samtalet är min bedömning att det är -förståndigt och klokt att låta någon utomstående bedöma om det har begåtts något tjänstefel, säger Hans Lippens, chef för länskommunikationscentralen i Göteborg.

Han har nu anmält händelsen till internutredning vid enheten för polismål.

Lars Fimmerstad, 68 år, säger att han har diskuterat med sin advokat att anmäla polisens agerande.

– Vi kommer att fatta beslut när rättegången är avklarad, säger han.

Rättegången mot den 27-åring, som greps av polis när han lämnade den 90-åriga kvinnans hus på en moped, började i måndags i Skaraborgs tingsrätt

Det var natten till den 10 oktober förra året som Lars Fimmerstad väcktes i det vindsrum där han sov över hemma hos sin mor i den lilla byn utanför Töreboda. En okänd man öppnade dörren, tog sig in rummet och högg 68-åringen med en glasbit i armen.

Den okände gick sedan ned för att leta efter pengar och värdesaker. Lars Fimmerstad ringde 112 men möttes av ett kompakt misstroende när han kopplades till polisen, och berättade om vad som pågick i huset. Två gånger ringde han 112 . Första gången bröts samtalet.

Nästa gång, några minuter senare, möttes han bland annat av frågan ”skojar du?” och ”det låter bara så osannolikt”, framgår av inspelningarna av larmsamtalen

Den polisman som svarade förefaller inte alls tro på det som han får beskrivet för sig av Lars Fimmerstad: ”Jag måste lägga på här för att kunna jobba”, säger polisen bland annat, och när Lars Fimmerstad fortsätter och säger att mannen åter igen kan höras utanför dörren frågar polisen ”Vad är du sjukskriven för?”

Först efter 26 minuter kom de första poliserna till det brinnande huset. De blir också de första som larmar räddningstjänsten trots att Lars Fimmerstad i telefon talat om för polisen att huset brinner. Poliserna hjälper också honom ut ur det rökfyllda vindsrum där han var instängd. Räddningstjänsten och polisen försökte också få ut modern ur huset, men utan att lyckas. För-undersökningen visade att modern strypts och dött innan branden startade, uppger P4 Skaraborg. 27-åringen förnekar brott.

Staffan Kihlström staffan.kihlstrom@dn.se

Ann Persson ann.persson@dn.se “

DN 15 jan 2014 : Larmsamtal.

“Skräcken möttes av misstro”

“Händelserna utspelades i Töreboda i oktober.

Lars Fimmerstad, 68, vaknar mitt i natten. I sovrumsdörren står en man som försöker ta sig in i rummet. Mannen skär Lars i armen men lyckas inte komma in. I stället går han nedför trappan till våningen där Lars 90-åriga mamma befinner sig. Lars ringer 112.

När mannen kommer tillbaka hör Lars konstiga ljud, sedan börjar det välla in rök i rummet. Av mamman hör han ingenting. Hela tiden har han en operatör i telefon. Dennes tonfall är förstrött, okoncentrerat, han tycks ha mycket svårt att tro på Lars berättelse.

”Du har gått upp på vinden men du lämnade kvar din mamma längst ner? Det måste ju vara kallt där uppe ju?”, säger operatören som om han talade med ett lättklätt barn snarare än en man som fruktar för sitt liv.

”Du kan väl tro mig”, säger Lars.

”Jag försöker göra så gott jag kan”, säger larmoperatören, ”men det låter bara så osannolikt.”

När polisen kommer till platsen är förmodligen Lars mamma redan död. Enligt förundersökningen tog gärningsmannen stryptag på henne och dödade henne sedan med en kniv. Därefter satte han eld på villan.

Den misstänkte kan gripas i närheten av villan. Han har med sig plånbok, mobiltelefon, nycklar och ringar som hör till Lars och hans mamma. Deras blod finns på hans kläder. Han nekar till brott.

Till det hemska i denna historia hör att Lars Fimmerstad gör precis allting rätt. Trots att man kan höra dödsskräcken i hans röst är han hela tiden tydlig, ger en klar vägbeskrivning och berättar sakligt vad som hänt och fortfarande händer i villan. Ändå blir han misstrodd.

Många ringer till 112 i onödan, en del för att jävlas och andra för att de känner sig hotade av saker som inte finns. Det kan säkert vara svårt att höra om det verkligen är skarpt läge. Men det kan inte vara för mycket begärt att den som tar emot larmsamtal agerar mer professionellt än att avfärda en människa med en misstänkt rånmördare i huset.

”Är det så att du hör nånting eller nåt annat får du ringa tillbaka på 112 i så fall”, säger operatören till Lars. Enligt polisens enhetschef Hans Lippens, som uttalar sig i GP, är det ett regelbrott att bryta ett larmsamtal innan patrullen kommit till platsen.

Tragedin i Töreboda måste utredas grundligt.

Erik Helmerson erik.helmerson@dn.se “

DN 19 jan 2014 : EU-valet.

”De allra flesta som förföljs för sin religion är kristna”

“Europeisk ovilja att agera. Av all religiös förföljelse i världen drabbar 80 procent troende kristna. EU och Sverige måste nu sätta press på länder som kränker religionsfriheten. Det finns ingen motsättning mellan att slåss för religionsfrihet för alla och att rikta fokus mot förföljelsen av kristna, skriver Lars Adaktusson (KD).”

“Dystra rapporter om blodiga självmordsattentat mot kyrkor eller kristna som mördas av fanatiska jihadister blir allt fler. En stor del av världens flyktingar lämnar i dag sina hemländer av det enda skälet att de är utsatta för förföljelse på grund av sin kristna tro.

Enligt International Society for Human Rights drabbar 80 procent av all religiös förföljelse i dag troende kristna. Det handlar därmed om den mest förföljda religiösa gruppen i världen. Var elfte minut, sju dagar i veckan, 365 dagar om året, dödas en person till följd av sin kristna tro. I 139 av världens länder förnekas sammanlagt tvåhundra miljoner kristna den religionsfrihet som garanteras i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Att förföljelsen är global och mycket omfattande framgår av en lista över världens farligaste länder för kristna som just publicerats av den internationella hjälporganisationen Open Doors.

Högst upp i förteckningen finns kommunistiska Nordkorea där 70 000 kristna lever i arbetsläger. Av dessa finns 6 000 i fängelse nummer 15 där utvalda fångar varje söndag förs ut till en plats där de genom misshandel och tortyr tvingas avsvära sig sin tro. Många av fångarna överlever inte.

Ett annat av de verkligt farliga länderna för kristna är Somalia. Där har den terrorstämplade islamistiska gruppen al-Shabaab gjort troende kristna till direkta måltavlor. Ett av vittnesmålen till Open Doors beskriver situationen:

“I Somalia kan en kristen inte lita på någon. Ett brustet förtroende och du förlorar bokstavligen ditt huvud”.

Situationen i Nordkorea och Somalia illustrerar det faktum att motiv och verktyg för förföljelsen skiftar. Exemplen från verkligheten är skrämmande:

I Nigeria är islamistgruppen Boko Haram sedan 2009 ansvarig för 3 000 mord på troende. I Burma har kristna utsatts för direkta bombningar av regeringens flygvapen. I Mali, Tanzania, Etiopien och Niger har shariadomstolar etablerats med rättskipning som konsekvent diskriminerar kristna.

I Pakistan dödades förra året 120 personer i ett självmordsattentat mot en kyrka i staden Peshawar. Enligt människorättsorganisationen Human Rights Watch är Pakistan ett av de farligaste länderna för kristna, delvis beroende på att en stor del av förföljelsen sanktioneras av statsapparaten.

Även i Indien är situationen allvarlig. En av de mest våldsamma antikristna pogromerna hittills genomfördes 2008 av indiska hinduradikaler – en rad olika upplopp ledde till att 500 kristna mördades. Många av offren hackades till döds med machetes, tusentals skadades allvarligt och 50 000 människor förlorade sina hem. Nästan 300 kyrkor och kapell förstördes.

Vid sidan av länderna i Sydasien och Afrika söder om Sahara är situationen svårast i Mellanöstern – i vissa områden talas om en religiös rensning. På senare år har förföljelsen ökat vilket medfört att några av världens äldsta kristna församlingar är på väg att helt försvinna.

I Irak har den kristna befolkningen sjunkit från 1,2 miljoner i början av 1990-talet till 330 000 i dag. I Syrien har kristna hamnat i kläm mellan parterna i det pågående inbördeskriget och tusentals är på flykt. I Egypten lever den koptiska kyrkan under svåra omständigheter, på senare tid har kristna utsatts för självmordsattentat samtidigt som månghundraåriga kyrkor förstörts.

Ytterligare ett dystert exempel är Saudiarabien där konversion med företrädare för någon annan religion än islam är förenat med dödsstraff. Aktivt kristna lever i en tillvaro där spöstraff, deportering och tortyr är ständiga hot.

Förteckningen över länder där troende förföljs är skakande, men den ställer också frågan på sin spets om Europas ansvar. Trots att majoriteten av världens kristna lever i fattigdom och befinner sig längst ner i samhällshierarkin har bilden av kristendomen under lång tid präglats av idylliska landsbygdskyrkor och vackra kontinentaleuropeiska katedraler.

Förutfattade meningar och fördomar har lett till en situation där förföljelsen av kristna kunnat fortgå utan att Europeiska unionen agerat. I kombination med en allmän ovilja att specifikt lyfta fram kristna som utsatt grupp i världen, vilket inte sällan baseras på en rädsla att osynliggöra andra gruppers lidanden, har läget förvärrats.

Dessvärre tycks frågan fortfarande vara lågt prioriterad i EU-sammanhang. I samband med ett bombattentat mot en koptisk kyrka för tre år sedan krävde flera europeiska regeringar att solidaritet med offren skulle uttryckas. Men när ministerrådet skulle enas om en gemensam resolution vägrade EU:s höga representant Catherine Ashton att över huvud taget göra några referenser till kristna i texten.

EU liksom den svenska regeringen måste nu inse att det inte råder någon konflikt mellan att stå upp för religionsfrihet för alla och att på allvar rikta fokus mot den religiösa förföljelse som i dag till 80 procent drabbar kristna. Kraftfulla åtgärder och riktade sanktioner måste övervägas mot de länder som kränker religionsfriheten. EU måste sätta press på länder som uppmuntrar eller tillåter förföljelse av kristna genom att koppla bistånd till religionsfrihet. Samtidigt bör medlemsländerna enas om ett gemensamt asylsystem för människor som flyr undan religiös förföljelse. Särskild hänsyn bör i detta avseende riktas till konvertiter.

Förföljelsen av kristna är, för att citera Storbritanniens muslimska civilminister Sayeeda Warsi, en global kris och förpliktigar oss till engagemang. Inte på grund av att det är kristna som förföljs, inte trots att det är kristna som förföljs, utan för att det är medmänniskor som förföljs.

Lars Adaktusson (KD), kandidat till EU-parlamentet. “

“Bakgrund. Open Doors
Kristen internationell missionsorganisation som grundades 1955 för att stärka och hjälpa den förföljda kyrkan.
Open Doors bedriver i dag arbete i 60 länder där kristna lever under förtryck.
Open Doors Internationals forskningsavdelning sammanställer varje år World Watch List, där de analyserar de kristnas skiftande förhållanden i cirka 70 länder.
Därefter rangordnas de 50 länder där det är svårast att utöva den kristna tron. “

DN 21 jan 2014: Minskad uppklarning trots miljarder i ökade anslag

“Ineffektiv polis – då åtalas allt färre för brott”

“Landets åklagare och tingsrätter får allt mindre att göra. På fyra år har antalet åtal i Sverige minskat med 15 procent, visar DN:s granskning. En orsak är att polisen inte är tillräckligt effektiv. “

“Förra året anmäldes 1,4 miljoner brott till polisen. Trots att det är ungefär lika många fall som åren dessförinnan blir allt färre personer åtalade för brott.

Det visar en datakörning som Åklagarmyndigheten har gjort på uppdrag av Dagens Nyheter. År 2010 gick 213 590 ärenden till åtal, jämfört med 180 996 ärenden år 2013. Minskningen motsvarar 15,3 % Under samma period ökade tvärtom antalet anmälda brott med 1,8 procent.

– Det här är en jättestor fråga som behöver analyseras närmare. Vi vet inte riktigt vad det beror på. Åklagarkammarnas inflöde är polisens utflöde, det vill säga vad de producera till oss. Vi är beroende av polisen och mycket handlar om hur polisen styr sina resurser, säger Katarina Johansson Welin, överåklagare vid Riksåklagarens kansli.

Den främsta orsaken till förändringen är att en allt mindre andel av polisens brottsutredningar lämnas över till åklagare. Sedan 2010 har antalet inkomna ärenden till landets åklagarkammare minskat med 12 procent – från 521 476 till 460 748.

Det har i sin tur lett till att även landets tingsrätter får in allt färre brottmål, enligt Domstolverket.

Polisen har de senaste åren fått hård kritik för att den är ineffektiv. Trots att regeringen har pumpat in flera miljarder kronor i ökat anslag har uppklarningsprocenten gått ned.

Det finns heller inga tecken på att utvecklingen är på väg att vända. En rapport som lades upp på Rikspolisstyrelsens hemsida i höstas, visar att produktiviteten fortsätter att minska inom polisen, sett utifrån antalet utredningstimmar. Enligt Brottsförebyggande rådet är mängdbrotten, det vill säga vardagsbrottslighet som exempelvis inbrott och misshandel, fortfarande inte prioriterade.

– Man prioriterar inte mängdbrott rent resursmässigt. På polisstationer finns rotlar om alla möjliga brott, men mängdbrott är något som ofta till exempel jourutredare ska utreda mellan varven. Mängdbrotten låter inte så allvarliga, men där ingår till exempel många våldsbrott, säger Anna Eksten, biträdande enhetschef vid Brottsförebyggande rådet.

Det går inte att slå fast hur många brott som klarades upp förra året. Tidigare har regeringen krävt att Rikspolisstyrelsen årligen ska rapportera hur hög uppklarningsprocenten var föregående år. Kravet finns inte längre i myndighetens regleringsbrev. Uppgiften publiceras i stället av Brottsförebyggande rådet senare i år.

Även antalet beslut om åtalsunderlåtelse minskar, det vill säga när en person slipper straff men får en prick i belastningsregistret. Mellan 2010 och 2013 minskade antalet beslut med 27 procent.

Antalet strafföreläggande (böter) minskade också under perioden.

DN sökte i går rikspolischefen Bengt Svenson och andra personer i Rikspolisstyrelsens ledning. Enligt Carolina Ekéus, pressekreterare vid Rikspolisstyrelsen, fanns det under gårdagen ingen som hade tid att kommentera DN:s genomgång.

En förklaring som brukar lyftas fram till att polisen inte lyckas klara upp fler brott är att många brottstyper har blivit svårare att utreda. En av anledningarna anses vara den snabba teknikutvecklingen som bland annat möjliggör en ny typ av global bedrägeribrottslighet.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

“20 000 poliser finns det nu i landet sedan regeringen de senaste åren genomfört en av de största satsningarna på rättsväsendet någonsin. Statens anslag till polisorganisationen har ökat kraftigt. Ändå löser inte polisen fler av de anmälda brotten.

Samtidigt har den fått kritik för att det är för lågt i tak och att polisledningen fokuserar för mycket på statistiska mål. “

DN 21 jan 2014. Minskad uppklarning trots miljarder i ökade anslag

“Åklagaren: ”Vi är beroende av polisens resurser”

“Emelie Källfelts vardag som åklagare blir tydligt påverkad när polisen inte är tillräckligt effektiv. Det händer att utredningarna håller sämre kvalitet och att det tar orimligt lång tid innan barn blir förhörda. “

“Kammaråklagare Emelie Källfelt arbetar med att utreda brottslighet där barn är inblandade.

En utmaning är att få barnen att berätta vad som hänt – och att få dem att minnas händelseförloppet. En central del är därför att förhören ska hållas i så tidigt skede som möjligt.

– Barnförhör ska enligt riktlinjer hållas inom två veckor. Vi har som mål inom en vecka. Ju snabbare man håller förhör med barn desto bättre blir utredningen. En månad för en femåring kan vara en evighet, säger Emelie Källfelt.

Hon berättar att det ofta händer att det dröjer längre tid än en månad innan polisen håller förhör med barn. Det innebär att barnet kan ha glömt bort viktiga detaljer. I värsta fall kan förseningar leda till att förövaren inte kan dömas för brottet.

– Vi är bakbundna och beroende av polisens resurser.

Emelie Källfelt arbetar vid åklagarkammaren i Norrort som täcker en stor del av norra Stockholms län. Hon märker tydligt när polisen inte arbetar tillräckligt effektivt.

– Man kan märka av hur ärendeinflödet förändras beroende på polisens aktuella situation. Är det en bra polisorganisation går det mycket lättare att jobba. Ibland har polisen det väldigt tufft och då påverkas vårt arbete direkt. Det är polisen som producerar de material som vi jobbar med, säger Emelie Källfelt.

Det kan i förlängningen leda till att utredningarna håller sämre kvalitet.

– Vi märker också tiden på handläggningen. Det kan variera dels inom samma distrikt. Det drabbar oavsett vårt arbete direkt.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN 22 jan 2014 : Efter DN:s avslöjande. Justitieministern kritisk

“Ask om polisen: ”Visar inte tillräckliga resultat”

“Justitieminister Beatrice Ask (M) tycker att det är allvarligt att allt färre brott leder till åtal. – Det är illa. Det är väldigt viktigt att polisen arbetar effektivare, säger hon. “

“DN skrev i går om nya siffror som visar att landets åklagare och tingsrätter får allt mindre att göra. Trots de senaste årens miljardregn över rättsväsendet, lämnar polisen över färre ärenden till åklagare än tidigare. På fyra år har antalet åtal i Sverige minskat med 15 procent. Under samma period ökade antalet polisanmälda brott med 1,8 procent.

– Vi ser inte tillräckligt bra resultat i förhållande till de satsningar som har gjorts, säger justitieminister Beatrice Ask (M).

Hur ser du på att resultaten fortfarande inte har vänt?

– Det finns inga snabba klipp. Det handlar om att förbättra metodiken och att få upp effektiviteten. I en del frågor tror jag faktiskt att det har skett förändringar. Det tar tid att vända. Det är en stor skuta.

Hur allvarligt är det?

– Det är allvarligt. Bakom detta så ligger det människor som har blivit utsatta för brott och som har behov av lagföring.

Hur skulle du vilja beskriva polisens utredningsresultat?

– Som utvecklingsbart.

Vad är ditt krav? När ska polisen rätta till bristerna?

– Det borde ha gjorts i går. Vi har varit tydliga med att vi förväntar oss ett bättre resultat. Jag vet att rikspolischefen är oerhört angelägen om detta.

Rikspolisstyrelsen kommenterade i går DN:s genomgång. En förklaring till försämringen är att polisen har lagt stora resurser på grov organiserad brottslighet, en typ av ärenden som ofta tar längre tid att utreda.

Enligt Kalle Wallin, kanslichef på Rikspolisstyrelsen, skiljer sig resultaten kraftigt åt mellan de 21 olika polismyndigheterna.

– Det finns faktiskt de myndigheter som levererar allt fler ärenden till åklagare. De som levererar mindre har vi särskilda sittningar med. Rikspolischefen kallar in de myndigheter och för ett resonemang. Det är myndigheterna som åstadkommer resultatet – inte Rikspolisstyrelsen.

Tycker du att Rikspolisstyrelsen får för stor skuld för att utvecklingen har försämrats?

– Kallt konstaterat gör Rikspolisstyrelsen inga brottsutredningar. Det är polismyndigheterna som ska stå till svars för sin egen produktion, säger Kalle Wallin.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN 22 jan 2014: Hedersvåld.

“8 500 unga hotade av familjen”

“Cirka 8 500 ungdomar i Sverige känner sig hotade av sina familjer. De är rädda att bli bortgifta eller utsatta för annat tvång. Nu är det 12 år sedan Fadime Sahindal mördades av sin far för att hon vägrade följa släktens regler. “

“– Frågan om hedersvåld är lika aktuell i dag, säger Sara Mohammad, ordförande i Riksorganisationen Glöm aldrig Pela och Fadime.

I går, på årsdagen av mordet, deltog Sara Mohammad vid minnesceremonier vid Fadime Sahindals grav i Uppsala, tillsammans med landshövding Peter Egardt och flera andra.

Organisationen har skapats efter morden på Pela Atroshi, en 19-årig flicka bosatt i södra Stockholm som dödades av släktingar under ett besök i irakiska Kurdistan år 1999, och Fadime Sahindal som sköts ihjäl år 2002, för exakt tolv år sedan. Båda var unga kvinnor som inte ville acceptera släktens regler utan ville själva bestämma vem de skulle gifta sig med.

Fadimes far dömdes till livstids fängelse för mordet. I fjol fick han avslag på sin begäran att straffet skulle tidsbegränsas.

Sara Mohammad berättar att organisationen har regelbunden kontakt med unga som är rädda för att bli bortgifta, eller där familjen vill bestämma över deras liv.

Enligt en intervjuundersökning som Ungdomsstyrelsen gjorde år 2009 upplever så cirka 8 500 ungdomar, oftast flickor, att de är hotade av sin familj för att de vill bestämma över sina egna liv. Upp till 70 000 ungdomar uppger att de känner det som att familjen vill styra över dem.

Det behöver inte nödvändigtvis innebära att de är hotade, men att de känner krav från familjen.

Sara Mohammad menar att svenska myndigheter fortfarande agerar naivt i familjekonflikter där hederskulturen spelar en viktig roll.

– Det är helt fel när socialtjänsten försöker medla i sådana konflikter och lierar sig med familjen, emot flickan, anser hon.

Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

DN 25 jan 2024: Kriminalitet.

“Miljoner ska hejda ungdomsbrotten”

“Stockholm har länets högsta ungdomsbrottslighet. Nu satsar staden fem extra miljoner på att punktmarkera livsstilskriminella unga. I dag finns sociala insatsgrupper i Tensta och Rinkeby, nu ska alla stadsdelar få vara med. “

“– Sociala insatsgrupper för unga vuxna har visat sig ge oerhört bra resultat på kort tid, 40 ungdomar är med och lika många står på kö. Vi måste våga satsa och det här är en av de viktigaste satsningarna under den här mandatperioden, säger socialborgarrådet Anna König Jerlmyr (M). Sociala insatsgrupper för ungdomar startade 2011 som ett rikstäckande projekt. Spånga-Tensta var ett av de ställen som valdes ut för pilotverksamhet. Idén med projektet är att representanter från polisen, socialtjänsten med flera punktmarkerar ungdomarna.

– Vi lade ribban väldigt högt, de första vi tog in var populära ledare bland ungdomarna, dem vi nästan hade gett upp om. En av dem berättade att han slutade räkna sina personrån när de blev fler än 25. Målet är att börja bromsa de här killarna, säger Frida Nordlöf på närpolisen Södra Järva.

Nu använder hälften av kommunerna i länet metoden, hittills har 100 ungdomar passerat insatsgrupperna.

– Stockholmspolisen kommer att använda dem under lång tid framöver, säger länspolismästare Mats Löfving.

Andelen ungdomar mellan 15 och 20 år som misstänks för brott är högre i Stockholms län än i övriga Sverige – och det är påtagliga skillnader mellan kommunerna. Stockholm, Södertälje och Solna ligger högst, Lidingö, Ekerö och Danderyd lägst.

I Stockholms stad finns sociala insatsgrupper för 13–19-åringar i alla stadsdelar utom Bromma. Under 2013 var 59 ungdomar med och 14 nya har tillkommit.

Tensta och Rinkeby införde sociala insatsgrupper även för äldre, unga vuxna mellan 20 och 29, under 2012. De stadsdelarna får i år mest pengar av staden för projektet, sammanlagt 1,2 miljon, och har också den största målgruppen, uppemot 150–200 personer. Nu ska de utöka och även få med unga vuxna från Husby.

Enskede-Årsta-Vantör, Hässelby-Vällingby, Skärholmen och Älvsjö är intresserade av att starta sociala insatsgrupper för äldre, men alla stadsdelar kan ansöka om medel från staden. Det väntas socialnämnden besluta i nästa vecka.

Förutom ett fast belopp får stadsdelarna 15 000 kronor per klient som deltar – dock finns det resurser till maximalt 120 personer i hela staden, varav drygt hälften på Järvafältet.

Landshövding Chris Heister är positiv till sociala insatsgrupper.

– Det här är en mycket, mycket effektiv metod för att se till att barn och unga inte hamnar i en kriminell livsstil och ett livslångt utanförskap, säger hon.

Även Rikspolisstyrelsen är nöjd.

– Vi tror oss se att det ger bra resultat – många har minskat sin kriminalitet eller upphört helt och hållet – men det är resurskrävande och bör inriktas på dem med de största problemen, säger Anders Hall, avdelningschef på Rikspolisstyrelsen.

Och där finns en hake, menar han. Kravet på ungdomarnas samtycke för att myndigheterna ska kunna utbyta information anser både han och Christina Kiernan, Rikspolisstyrelsens projektledare för sociala insatsgrupper, att politikerna bör fundera över.

– Vi tycker att det krävs en förändring av sekretesslagstiftningen. Nu kan en person som är under 18 säga nej till ett samlat stöd från samhället, det är ganska vanligt. Men är det rimligt? Rikspolisstyrelsen tycker inte det, säger Christina Kiernan.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se “

DN 28 jan 2014: Integritet.

”Grundlagen missbrukas och måste ändras snarast”

“Oroande kryphål. En ny sajt lämnar ut uppgifter om dömda personer och var de bor. Om personuppgiftslagen gällt hade sajten stängts, men eftersom sajten skaffat ett utgivningsbevis är myndigheterna vi fullständigt bakbundna. Nu brådskar det att ändra grundlagen, skriver Datainspektionens chef Kristina Svahn Starrsjö. “

“Flera sajter går förbi reglerna i personuppgiftslagen genom att skaffa ett så kallat utgivningsbevis, nu senast en webbplats som publicerar uppgifter om personer som dömts för brott under de senaste fem åren. För att komma åt det här problemet måste grundlagen ändras och det arbetet måste påbörjas så snart som möjligt.

Har grannen fällts för våldtäkt? Hur många dömda finns på gatan där du bor?

De frågorna ställer Dagens Nyheter i måndagens tidning i en artikel som handlar om en ny svensk webbplats. På sajten finns flera miljoner dokument som begärts ut som allmän handling från svenska domstolar. På webbplatsen går det via en kartfunktion att se vilka grannar som är dömda för brott. Eller så kan du direkt söka på namn eller personnummer på någon du känner.

Sajten beskriver sig själv som banbrytande. ”Du kan söka i miljontals rättsdokument från samtliga rättsområden och databasen uppdateras varje dag med nya domar och beslut samt dagboksblad från samtliga domstolar.”

Någon timme efter att DN och andra massmedia rapporterat om sajten är den tillfälligt nedstängd på grund av överbelastning. Man kan anta att många nyfikna har ställt för många frågor.

I Sverige har vi en lag, personuppgiftslagen, som är till för att skydda människor mot integritetskränkningar, och hindra att känsliga och privata uppgifter läggs ut på nätet. Om personuppgiftslagen hade gällt i det här fallet, så hade webbplatsen varit olaglig och Datainspektionen hade kunnat polisanmäla de ansvariga för brott mot personuppgiftslagen. Det har vi gjort flera gånger förut.

Nu är läget precis det omvända. Datainspektionens händer är bakbundna och det finns ingenting vi kan göra åt sajten. Hur mycket vi än vill.

Webbplatsen i fråga har nämligen ett så kallat utgivningsbevis. Ett sådant skaffar man sig hos Myndigheten för radio och tv till en kostnad av 2 000 kronor. Med utgivningsbevis så får webbplatsen samma grundlagsskydd för yttrandefrihet som radio, tv och tidningar har för sina databaser. Och eftersom reglerna i grundlag väger tyngre än reglerna i övriga lagar, så behöver webbplatsen inte längre rätta sig efter reglerna i personuppgiftslagen. I princip kan vem som helst, såväl privatpersoner som företag, skaffa utgivningsbevis, för vilket ändamål som helst.

Att den här sajten är laglig oroar mig djupt på flera sätt. Enligt personuppgiftslagen är uppgifter om brott omgärdade av extra skyddsregler. I normala fall är det bara myndigheter som får registrera och hantera personuppgifter om brott, och hur exempelvis polisen hanterar sådana här uppgifter är reglerat i detalj i en särskild lag. Det är onekligen en paradox att den som har en webbplats med utgivningsbevis kan hantera uppgifterna fritt på sätt som polisen är förbjuden att göra.

På webbplatsen kan man se var dömda brottslingar bor, men hur uppdaterade är dessa uppgifter? Vad händer om en person som dömts för ett brott flyttar ifrån den adress han eller hon bodde på då de dömdes för brottet? Här finns det stora risker för att någon blir oskyldigt utpekad som brottsling. Enligt personuppgiftslagen har man rätt att få sina personuppgifter rättade om de är felaktiga. Inte heller den regeln behöver en webbplats med utgivningsbevis bry sig om.

Den här webbplatsen är långt ifrån den enda som utnyttjar utgivningsbevis till att begå systematiska integritetskränkningar. Datainspektionen tar dagligen emot samtal och mejl från personer som inte vill att deras adress, telefon eller födelsedag ska synas på sajter som med hjälp av utgivningsbevis masspublicerar sådana uppgifter.

För våra jurister som tar emot alla dessa samtal och mejl är det en stor pedagogisk utmaning att förklara att vi faktiskt inte kan göra någonting åt dessa webbplatser, även fast vi förstår att folk är upprörda över att deras personuppgifter görs så fritt tillgängliga mot deras vilja.

Även om webbplatsen som hänger ut dömda brottslingar är ny är problematiken kring utgivningsbevis långt ifrån ny. Redan 2009 varnade vi i ett yttrande till justitiedepartementet att det finns betydande problem med utgivningsbevis som ger webbplatser grundlagsskydd.

”Reaktioner som vi fått ta emot vittnar om att många människor reagerar starkt på databaser som på ett lättillgängligt sätt sprider deras personuppgifter. Det är stor skillnad att på Internet uttrycka sina tankar, åsikter och känslor jämfört med att tillhandahålla hela befolkningsregister. Det kan knappast ha varit lagstiftarens avsikt att vem som helst kan sätta personuppgiftslagen ur spel genom att betala 2 000 kronor för ett utgivningsbevis”, sade min föregångare i samband med det yttrandet.

Samma år, 2009, varnade vi för att även kreditupplysningsbolag missbrukade utgivningsbevis för att kunna sprida kreditupplysningar utan att följa reglerna i kreditupplysningslagen. Vår oro hörsammades, och 2011 kom ändrad lagstiftning som åtminstone delvis täppte till det kryphål som kreditupplysningsföretagen utnyttjat.

Men för att komma åt problemet som gör det möjligt att hänga ut dömda krävs det nya lagändringar. Ändringar av grundlag kan endast genomföras efter två riksdagsbeslut med mellanliggande riksdagsval. Därför måste en parlamentarisk utredning tillsättas så snart det bara är möjligt.

Som läget är nu ser det ut att vara fritt fram för webbplatsen att publicera känsliga personuppgifter om dömda i åtminstone fem år. Hade personuppgiftslagen gällt för webbplatsen, hade den förmodligen varit stängd vid det här laget.

Kristina Svahn Starrsjö, generaldirektör Datainspektionen “

DN 28 jan 2014 : Brottsregistret. Allt fler svenskar ansöker om utdrag

“Utredning kan ändra reglerna”

“Allt fler svenskar ansöker om ett utdrag ur brottsregistret. På tio år har antalet utdrag från polisens belastningsregister mer än femfaldigats. Regeringen ser nu över reglerna. “

“Den största ökningen av antalet utdrag från brottsregistret står privatpersoner för som vill ha utdrag om sig själva när de ska söka jobb. Under 2003 gjordes 40 686 sådana utdrag – i fjol var det 222 940, visar statistik från Rikspolisstyrelsen som DN har tagit del av.

För personer som ska arbeta med barn och ungdomar finns särskilda regler där de arbetssökande måste visa upp att de inte har begått vissa brott, exempelvis övergrepp på barn. Men den största ökningen handlar om andra sorts jobb, där lagen inte kräver sådana bevis.

Arbetsgivaren kan då inte kräva sådana utdrag, men den som verkligen vill ha ett jobb har inte mycket att sätta emot. Den utvecklingen har fått regeringen att agera.

– Från regeringens sida tycker man att det finns ett missbruk, och det har eskalerat, säger Naiti del Sante, jurist på arbetsmarknadsdepartementet.

I fjol tillsattes en kommitté för att utreda hur brottsregisterutdrag används i arbetslivet. Utredningen ska vara klar i april.

– Vi vill stärka den enskildes integritetsskydd. Man ska kunna få en plats på arbetsmarknaden trots att man tidigare har varit dömd. Huvudpunkten är att man ska kunna återgå till arbetsmarknaden, säger Naiti del Sante.

Samtidigt öppnar hon för att utvidga lagen om registerutdrag till att omfatta fler arbetsgivare.

– Det kanske finns fog för att vissa branscher ändå att ska få vetskap om vem det är man anställer, säger hon.

Organisationen Svenskt Näringsliv vill slå vakt om arbetsgivarens rätt att undersöka om en arbetssökande har begått brott.

– Det är viktigt att den möjligheten finns. En nyanställning är för de allra flesta företagare en stor investering. Företagen måste kunna förvissa sig om att de gör en så bra anställning som möjligt, säger Lars Gellner, arbetsrättsjurist på Svenskt Näringsliv.

Han vill inte uttala sig om orsaken till att så många arbetsgivare begär sådana utdrag.
– Men det vore mycket olyckligt om det blir ett förbud, anser Lars Gellner.
Mattias Carlsson mattias.carlsson@dn.se
Stefan Lisinski stefan.lisinski@dn.se “

“**DN frågar. Vill du ta reda på om dina grannar är dömda för brott?**
Text: Erik de la Reguera

Klaus Zeuge, 49, IT-konsult: – Nej, jag har förtroende för rättsystemet. Har man väl blivit dömt och sonat sitt straff, tycker jag att man ska kunna få lämna det bakom sig.

Amit Itiel, 28, konditor: – Ja, jag tror det. Om jag sedan ser att det finns personer många som är dömda för brott i området där jag bor, skulle jag nog försöka flytta därifrån.

Lija Scheiman, 29, marknadsföringschef: – Teoretiskt sett, ja. Åtminstone om det handlar om någon typ av våldsbrott. Men å andra sidan är frågan om jag verkligen vill veta. För vad skulle jag göra om det nu visar sig vara så?

Khaldoun Sabbagh, 33, servicechef: – Ja, som småbarnspappa tycker jag att det är viktigt. Innan jag bestämmer mig för att köpa en lägenhet skulle jag säkert undersöka hur många i området som har dömts.

Anders Alpsten, 50, statstjänsteman: – Nej. Om någon har blivit dömd och tagit sitt straff, så får det väl bli vid det. Jag litar på rättssystemet “

DN 28 jan 2014 : Brottsregistret. Allt fler svenskar ansöker om utdrag

“Ägare av kritiserad sajt kopplas till grova brottslingar”

“Han hänger ut dömda på nätet mot betalning. Själv har mannen bakom den nya söksajten Lexbase haft samröre med grovt kriminella. Själv säger Jonas Häger att brotten var ”av privat karaktär”. “

“Är någon i trappuppgången dömd eller friad för våldtäkt? Den sortens känsliga frågor erbjuder söktjänsten Lexgate privatpersoner svar på. För en kostnad på 79 kronor ges tillgång till domar från hela landet.

– Det är säkert många som vill undvika hantverkare som varit inblandade i tvister, sade advokat Pontus Ljunggren när tjänsten presenterades vid en presskonferens i går.

Pontus Ljunggren äger själv 5 procent av aktierna i bolaget och sitter i styrelsen. Resterande 95 procent ägs av den verkställande direktören och ansvarige utgivaren Jonas Häger, 26 år.

Jonas Häger var inte på bolagets presskonferens i Stockholm i går. Trots sitt dominerande aktieinnehav i Lexbase har Jonas Häger nolltaxerat sedan 2007. Senast han hade en deklarerad inkomst var 2006 när han tjänade 44 500 kronor.

Häger vill inte svara på frågor, utan låter via sin affärspartner Pontus Ljunggren hälsa att hans nolltaxering beror på att ”han varit ute och seglat”. Startkapitalet ska han ha ”fått låna av anonyma affärsänglar”.

Enligt en granskning DN gjort han har tidigare har han varit delägare i flera kommanditbolag där några av delägarna är dömda för grova brott.

– Brottsligheten hade inget med företaget att göra, utan var av privat karaktär, säger Jonas Häger via Pontus Ljunggren.

Drygt två veckor innan Lexbase bildades hoppade Häger av ett bolag som sysslar med webbproduktion, där affärskompanjonen dömts för att ha skjutit en person i magen på en fest. Tingsrätten fällde 2011 den mannen för grovt vapenbrott, vållande till kroppsskada och dopingbrott.

Han gick ur kommanditbolaget innan brottet begicks.

Sedan tidigare är det möjligt för bland annat journalister på tidningar, radio och tv att få tillgång till information om åtal och domar genom tjänster som inte är öppna för allmänheten, som Siren, Piscatus och Infotorg. Medierna gör ett urval, och förväntas sedan hålla sig till pressetiska regler vid publiceringen.

Trots Lexbase avsaknad av publicistiska beslut menar Martin Brinnen, jurist på Datainspektionen, att deras utgivningsbevis gör att de skyddas av yttrandefrihetsgrundlagen.

– Vi har i princip inte några möjligheter att ingripa. Om någon känner sig kränkt av att uppgifterna görs offentliga, kan den personen möjligen stämma utgivarna för förtal, säger han.

Advokatsamfundets generalsekreterare Anne Ramberg är upprörd över internettjänsten.

– Det är ett missbruk av offentlighetsprincipen och vår yttrandefrihet. Jag tycker sajten som sådan är förskräcklig, det är ett cyniskt missbruk av människors personuppgifter, säger hon.

Erik de la Reguera erik@delareguera.se
Mattias Carlsson mattias.carlsson@dn.se “

“**Fakta. Lexbase**
På kartor i databasen Lexbase markeras bostadsadresser för personer som varit föremål för rättprocess med en röd prick.

För en avgift går det att ladda ner domar och andra handlingar om brott och tvistemål.

Både friande och fällande domar publiceras. “

DN 1 feb 2014 : Registreringen av romer.

“Djupare granskning av fler polisregister”

“Flera polismyndigheters register kommer att granskas av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). Vid en första översyn har nämnden redan upptäckt brister som påminner om dem som gjorde Skånepolisens register över romer möjligt. “

“Beslutet om att granska fler polismyndigheter är en direkt följd av SIN:s utredning av Skånepolisens olagliga register över romer, som DN avslöjade i september i fjol.

Sedan nämnden kommit fram till att registret i Skåne var olagligt skickade man ut en förfrågan till alla landets 21 polismyndigheter. Syftet var att kartlägga förekomsten av and-ra register med känsliga uppgifter.

Efter att ha gått igenom svaren från polisen meddelade nämnden i går att man kommer att utföra en djupare granskning av register hos åtminstone tre andra polismyndigheter.

– Vi ser redan nu att det är ganska många av registren som har alldeles för breda och otydliga ändamål. Det var också något vi starkt kritiserade med Skånepolisens register ”Kringresande”, säger nämndens ordförande Sigurd Heuman, som inte utesluter att fler polismyndigheter kan komma att granskas.

Vilka tre polismyndigheter det blir är inte klart, eftersom SIN först vill konsultera myndigheten Datainspektionen som även den granskar registerverksamheten.

– Vi vill också välja ut polismyndigheter utifrån en geografisk spridning, eftersom vi vet att deras arbetsmetoder skiljer sig åt i olika delar av landet, säger Sigurd Heuman.

Samtidigt fortsätter SIN:s arbete med Skånepolisens register. Efter att nämnden konstaterade att registret bröt mot lagen har det upphört, men inte förstörts. En del uppgifter från registret har även flyttats över till ett nytt register.

– Vi är självklart intresserade av att veta vad som hänt med de uppgifter som förts över. Men det nya registret är inte färdigt ännu, och därför har vi inte kunnat påbörja en tillsyn. Vi vill även att det gamla registret till sist ska förstöras helt och hållet, men det är upp till Datainspektionen att göra, säger Sigurd Heuman.

Samtidigt som SIN vidgar sin granskning till att gälla fler polismyndigheter har de romer som registrerats av Skånepolisen påbörjat flera processer för att få upprättelse. SIN har fått in runt 400 anmälningar från personer som vill veta om de är registrerade.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“**Ingen enskild polis åtalas**

I september förra året avslöjade DN att svensk polis i hemlighet registrerat tusentals romer över hela landet.

Det största registret innehåller personuppgifter om 4 741 personer, många av dem ostraffade.

1 320 av de kartlagda in registren är barn, de yngsta två år gamla. Registren innehåller även uppgifter om 220 avlidna.

Skånepolisen, som skapat registren, hävdade att kartläggningen inte handlar om etnicitet utan om kriminalitet.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden, SIN, har slagit fast att registren var olagliga på flera punkter. Men ingen enskild polis kommer att åtalas. Ingen har begått straffbar oaktsamhet utan åklagare bedömde att det handlade om ett systemfel.

DN “

DN 2 feb 2014 : Söndagskrönikan.

“Peter Wolodarski: Sluta nonchalera brottslighet på internet”

“Sverige har lagar som skyddar den enskilde mot förtal, också när brottet sker digitalt. Det är dags att dessa börjar tillämpas. “

“När författaren George Orwell gjorde sin klassiska varning för storebrorssamhället var udden riktad mot staten. I boken ”1984” avsåg termen *big brother* den offentliga makten, som genom sina myndigheter löste upp medborgarens anonymitet och privatliv.

I veckan påmindes vi om att storebror inte nödvändigtvis behöver vara en del av statsapparaten. Med hjälp av internet och svensk offentlighetsprincip kan en privat aktör allvarligt skada den personliga integriteten. Och detta på rekordtid. På någon dag gick sajten Lexbase från okänd till ökänd databas, vars lockbete var att sprida uppgifter om människors brottslighet; ett slags skrupelfri kommersialisering av polisens belastningsregister.

Även vittnen och brottsoffer hängdes ut till allmän beskådan i en osorterad röra av dömda, friade och drabbade. Som ytterligare salt i såret bidrog ett dataintrång till att personuppgifterna fick digitala vingar. Integritetshaveriet var totalt.

Lanseringen av Lexbase satte igång en storm av protester, och det dröjde inte länge innan talesmannen hoppade av och internetleverantören Bahnhof drog ut kontakten.

Hur kunde detta övergrepp ske? Svaret är egentligen inte komplicerat. Till skillnad från polisens belastningsregister har enskilda domar alltid varit offentlig handling, inte minst av rättssäkerhetsskäl. I en demokrati måste allmänheten kunna granska avgöranden i domstolar.

Det nya är att tekniken både gjort det möjligt att sprida domarna digitalt och föra dem samman i en databas. Vem som helst kan med enkla medel bygga upp ett privat belastningsregister.

Enligt personuppgiftslagen är det dock förbjudet för andra än myndigheter att skapa sådana system. Över huvud taget ställer svensk lag tydliga krav på hur uppgifter om enskilda behandlas. Datainspektionen ska ingripa mot dem som inte följer regelverket.

Men det finns ett tydligt undantag – och det gäller verksamhet som av yttrandefrihetsskäl skyddas av grundlagen. I de fallen gäller inte längre personuppgiftslagen. Typiskt sett omfattas massmedieföretag, men vem som helst har möjlighet har begära samma skydd. Kravet är att man ansöker om ett utgivningsbevis och anmäler en person som ansvarig utgivare.

Det var detta som Lexbase gjorde – och därmed hamnade man bortom Datainspektionens tillsyn. Grundarna tycks därmed ha trott att de fått ett rättsligt *carte blanche* att publicera vad som helst om vem som helst på internet.

Att döma av reaktionerna verkar många ha utgått från samma vanföreställning. Datainspektionen uttryckte stor frustration på DN Debatt (28/1) för att man inte hade juridiska möjligheter att ingripa mot Lexbase.

Beskrivningen leder tanken fel. Grundlagsskyddet i sig är nämligen inget klartecken för publicering av kränkande uppgifter, vare sig digitalt -eller analogt. Såväl yttrandefrihetsgrundlagen som tryckfrihetsförordningen innehåller en brottskatalog. Den som är ansvarig utgivare kan dömas för obehörig befattning med hemlig uppgift, liksom för förtal och förolämpning. Överträdelse av viss tystnadsplikt hör också till det straffbara.

Till skillnad från många andra aktörer på internet har Lexbase anmält en ansvarig utgivare, och denne person kan mycket väl komma att ställas till svars för den urskillningslösa publiceringen av domar. Den svenska rättsstaten – i detta fall justitiekanslern – kan ingripa.

I botten finns dock en problematik som är komplicerad och inte bara handlar om extremfallet Lexbase.

Det har i flera år funnits kommersiella databaser i Sverige som innehåller känsliga personuppgifter – och som byggt sin existens på systemet med utgivningsbevis och ansvarig utgivare. Skillnaden mot Lexbase är att de riktat sig mot vissa yrkesgrupper, som exempelvis journalister, jurister och företagare.

Piscatus är en sådan databas. Den rymmer tusentals domar bakåt i tiden, precis som Lexbase, och dessa är sökbara på individnivå. Flera medie-företag använder sig numera av Piscatus, ofta till stor nytta i granskningar av makt-havare. Andra liknande tjänster är Siren och Infotorg.

Det finns ett betydande journalistiskt värde i att kunna använda sig av uppgifterna i dessa system. Förr krävdes ofta tidsödande arbetsinsatser för att få fram liknande information.

Samtidigt är tjänsterna långt ifrån oproblematiska. Det potentiella missbruket är stort, och när jag förra året bekantade mig med Piscatus för första gången kände jag en instinktiv motvilja.

Dagens Nyheter har ett abonnemang på databasen, men vi har på eget initiativ satt upp strikta regler för användandet.

På redaktionen har en begränsad grupp reportrar tillgång till verktyget. Varje användare har dessutom undertecknat en instruktion som slår fast att databasen endast får utnyttjas i det journalistiska arbetet. All annan användning är förbjuden. Vidare gäller sekretess för uppgifter som vi av pressetiska skäl inte publicerar i tidningen. Större sökningar kräver nyhetschefs godkännande.

Självregleringen är nödvändig, men frågan är både om den räcker och kan täcka mer än massmedieföretagens verksamhet. Det finns ett odiskutabelt värde i att journalister kan göra snabba och effektiva sökningar om uppgifter som i grunden är allmänna. Men det får inte innebära att det ska vara fritt fram att bygga upp personregister utanför myndigheterna och erbjuda dessa på marknaden.

Detta är svåra frågor som regeringen borde ha utrett för länge sedan i stället för att blott notera de dilemman som den nya tekniken föder.

De flesta övertramp är dock redan straffbara, och juridiskt finns ingen principiell skillnad mellan analogt och digitalt förtal. Befintliga lagar kommer åt sådan brottslighet, om bara viljan och intresset finns hos polis och åklagare.

De allra flesta sajter saknar ansvarig utgivare, och Datainspektionen kan redan i dag jaga dem som sprider känsliga uppgifter om enskilda. Grundlagen står inte i vägen, personuppgiftslagen kan tillämpas.

Problemet är inte den svenska traditionen av vidsträckt tryck- och yttrandefrihet. Problemet är slappheten hos de rättsvårdande myndigheterna, och våra illusioner om att internet är en plats där normala rättsnormer inte gäller. Innan riksdagen tar nya juridiska steg kan existerande lagar gott börja användas.

Peter Wolodarski peter.wolodarski@dn.se “

22 Pengar. Skatt, bidrag, finanser, pensioner, försäkringar.

(Finansminister. Finansmarknadsminister. Skatteminister. Socialförsäkringsminister)

DN 22 dec 2013 : Ekonomipriset till Nobels minne.

”Naiv kritik av ekonomipris missgynnar saklig debatt”

“Obegriplig kritik. Ekonomisk forskning beskrivs i medier som något besläktat med allmänt tyckande. Det gynnar ideologer och andra som störs av att få sin världsbild ifrågasatt. Den naiva kritiken ger politiker och beslutsfattare en ursäkt att ignorera vetenskapliga rön, skriver Per Krusell, ordförande i priskommittén. “

“Nobelyran ligger nu bakom oss och pristagarna har rest hem. Efter drygt tio år i kommittén för ekonomipriset, Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, och min förestående avgång vid årsskiftet har jag kommit att reflektera över bilden av detta pris i svenska medier, en bild som tyvärr är betydligt mindre positiv än i andra länder. Detta oroar mig.

Det är alltför vanligt att ett reportage om priset i en tidning, i radio eller på tv går ut på att låta ekonomipriset förklaras av någon ämnesexpert i ekonomi, för att sedan konfrontera experten med någon som är kritiskt inställd, inte bara till det specifika priset i synnerhet utan till ämnet ekonomi i allmänhet. Kritiken är svepande och har inget med vetenskaplig kvalitet i den prisbelönta insatsen att göra. Ett typexempel fick vi se på tv under själva Nobelbanketten. Listan på politisering och trivialisering på liknande sätt skulle kunna göras lång.

Motsvarigheten för litteraturpriset skulle vara att Alice Munros verk analyseras i tv-rutan genom att ha två experter: dels en som läst och analyserat alla hennes noveller, dels en skicklig debattör som vill lyfta fram den mer brett uppskattade deckargenren som motvikt.

Eller tänk er att medierna skulle anstränga sig för att hitta något kritiskt att säga om fysikpriset. Vad vet jag, kanske någon skulle kunna tycka att det verkar futilt att leta efter mindre och mindre partiklar, för hur vet man att det inte alltid finns ännu mindre partiklar, och vore det inte mer produktivt med handgriplig ingenjörskonst?

Tack vare respekten för skönlitteratur och naturvetenskap är det otänkbart att låta någon utan gedigen kunskap i ämnet ”analysera” dessa priser. Men varför får detta ske när det gäller Riksbankens pris till Alfred Nobels minne? Jag har under årens lopp försökt hitta svar.

Kan det vara så att ekonomipriserna inte anses handla om viktiga frågor?

Det har jag ändå svårt att tänka mig. Låt mig exemplifiera. Thomas Sargent och Christopher Sims fick priset 2011 för att ha utvecklat metoder som nu används världen över för att utvärdera effekterna av penning- och finanspolitik. Dylika utvärderingar är utomordentligt svåra, men oerhört viktiga. Inte minst under den ekonomiska krisen behöver vi veta hur många jobb som skulle kunna räddas genom olika makroekonomiska åtgärder.

Förra året gick priset till Lloyd Shapley och Alvin Roth för att de utvecklat en teori för matchningsmekanismer och sedan använt denna i praktiken i en rad fall där befintliga lösningar visat sig bristfälliga. Exempelvis fördelning av barn till skolor, läkare till sjukhus, och njurar från donatorer till njursjuka.

I år handlade det om forskare som studerat prisbildningen på marknaderna för värdepapper och andra tillgångar. Finansmarknaderna har vuxit oerhört och många tror att de har allvarliga brister; många tror till och med att en del av den kris som världsekonomin hamnat i har orsakats av dessa brister. Den kunskap pristagarna bidragit med om detta är inte komplett. Men den representerar viktiga steg framåt på ett svårt och viktigt område som kräver insikter både om människors önskemål och förväntningar och om hur enskilda individers beteenden kan samspela på marknader med miljontals deltagare.

Är ett problem kanske att den samhällsekonomiska forskningen ger ofullständiga och inte helt allmängiltiga svar?

Det är sant att vi inte kan vänta oss naturlagar, eller kompletta teorier som vi nu har för partikelfysiken. Skälet är förstås att vi studerar mänskligt beteende och detta ter sig för komplext och föränderligt att beskriva utifrån naturlagar. Men detta är också skälet till att jag själv ser samhällsvetenskapen som så spännande: den är svår, vi vet förhållandevis lite, och det är inte alls uppenbart ens vilka metoder som är lämpligast för att komma framåt, samtidigt som frågorna ju är så viktiga för oss alla. Ta skolfrågan: visst är det viktigt att lära de svenska barnen matematik (och engelska!), men frågan är hur — och den frågan är åtminstone till en del samhällsvetenskaplig!

Kan det vara så att det finns en misstänksamhet om att vi ekonomiforskare gör dolda ideologiska ställningstaganden?

Konkret ekonomisk politik måste oftast bygga på avvägningar mellan fattiga och rika, unga och gamla, eller till och med ställa dagens samhällsinvånare mot framtida generationer (som i klimatfrågan, ett ämne jag själv forskar kring). Men bra forskning tar inte ställning utan beskriver snarare utfall för olika intressenter – sedan är det upp till folkvalda politiker att välja ekonomisk politik utifrån den meny forskningen redovisar.

Möjligen är det svårare för lekmän att skilja mellan seriösa forskare inom ekonomi och kvacksalvare, kanske svårare än när det gäller naturvetenskapen. Här ser jag en viktig, utredande roll för medierna som jag tror är underprioriterad i dag. Bra samhällsvetenskaplig

journalistik borde kunna hjälpa allmänheten att sortera ut resultat som bygger på seriös forskning från ideologiskt betingat tyckande.

Eller är det så att många helt enkelt störs av att ekonomipriset inte är ett riktigt Nobelpris men ändå tillåts vara med den tionde december?

Exempelvis har SvD i sin rapportering på Nobeldagen åtminstone tre år i följd inkluderat faktarutor för de andra prisen men inte ens nämnt att ekonomipriset delas ut — man låtsas som om det inte finns – och detsamma hände tyvärr även i DN i år. Ekonomipriset är utan jämförelse det största forskningspriset i världen inom samhällsvetenskapen och har i andra länder, enligt tillgängliga mått, lika hög status som Nobelprisen. Men varför inte i Sverige? Priset delas ju ut av oss, så är det då inte något att också vara stolt över som svensk, även om prisområdet inte var utvalt av Alfred Nobel utan av staten?

Behandlingen av ekonomisk forskning i svenska medier skickar budskapet att skillnaden är hårfin mellan allmänt tyckande och seriös vetenskap. Detta budskap gynnar ideologer och andra som störs av att få sin världsbild ifrågasatt på vetenskaplig grund, medan det missgynnar saklig samhällsdebatt. Den naiva kritiken riskerar leda till att begåvade ungdomar söker sig bort från samhällsforskning, medan svenska politiker och beslutsfattare får en ursäkt att ignorera vetenskapliga rön, till exempel i skolpolitiken. Inte är det väl detta ekonomiprisets kritiker önskar sig?

Per Krusell, professor i nationalekonomi, ordförande i priskommittén för Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne

“Årets ekonomipris gick till Eugene Fama, Lars Peter Hansen och Robert J Shiller vars forskning ger mer kunskap om de brister i finansmarknaderna som bidragit till krisen i världsekonomin. “

DN 1 jan 2014 : Hushållens skulder.

"Vi måste låna mindre men också spara mer"

“Nationell sparsatsning föreslås. Unga riskerar att drabbas av ett utanförskap lika stort som ungdomsarbetslösheten om vi inte ändrar attityden till sparande. Nu behövs en nationell sparsatsning med exempelvis ett skattegynnat bosparande. Nio privatekonomer bjuder in finansmarknadsminister Peter Norman till diskussion.”

“Om vi inte lyckas få till en ändrad attityd till sparande kommer framför allt unga att drabbas av ett utanförskap som riskerar att bli minst lika stort som ungdomsarbetslösheten. Vi måste hjälpa unga att ta sig över de allt högre trösklarna till bostadsmarknaden. I dag ligger fokus i debatten på en ökad skuldsättning och hög belåningsgrad och det talas om ökad sårbarhet för hushållen. Den diskussionen är viktig men hushållens balansräkning innehåller inte enbart en skuldsida utan även en tillgångssida. Det är viktigt att stimulera sparandet för att minska sårbarheten. Det är dags att höja sparviljan hos hushållen och vi tycker att det behövs incitament för det i form av en nationell sparsatsning.

Det är ett faktum att många skulle behöva ha en större sparbuffert. Den finansiella sparkvoten har varit negativ under stora delar av den senaste tioårsperioden när man bortser från premier till tjänstepension och premiepension. Tjänste- och premiepension är naturligtvis centrala för den långsiktiga tryggheten, men premiepensionen är som bekant ett tidigare offentligt åtagande som nu redovisas som privat sparande. Både tjänste- och premiepension är dessutom ett bundet sparande som behöver kompletteras med ett sparande som är tillgängligt när behovet uppstår. Många saknar en sparbuffert för att klara sig mer än en månad utan inkomst och var femte har inte ett sparande över huvud taget. Om man vill följa den vanligt förekommande rekommendationen att spara minst fem procent av bruttolönen skulle det innebära 900 kronor i månaden om man tjänar 18 000 kronor och 1 500 kronor för de som tjänar 30 000 kronor. Regelbundet sparande är bästa sättet att bygga upp en reserv som ger trygghet.

Våra ungdomar behöver uppmuntras att spara först och handla sedan, särskilt när det i dag är så lätt att ta lån. Bara under det första halvåret i år hamnade över fem tusen 18–25-åringar hos kronofogden på grund av obetalda snabblån, vilket är en besvärlig start på vuxenlivet och en situation som det kan bli svårt att ta sig ur. Arbetsmarknaden är tuff, framför allt för de unga. Att starta eget kan vara ett sätt att komma in på arbetsmarknaden och att förverkliga idéer och drömmar. Då behövs ett startkapital för att komma igång. Det handlar ofta om stora beslut och fjärilar i magen.

Sparande är förknippat med skatter, lån är förknippat med avdrag. Det är inte konstigt att många drar slutsatsen att det är mer fördelaktigt att låna och konsumera än att spara. Både finansbranschen och politiker behöver prata mer om vikten av sparande och politiker behöver utnyttja möjligheten att uppmuntra sparandet via skattesystemet.

Det är bra att man diskuterar hushållens skuldsättning, men när det gäller åtgärder diskuteras emellertid flitigast hur man ska komma tillrätta med stigande bostadspriser och därmed höga bolån. Krav på kontantinsats vid köp av bostad har redan införts och tuffare krav på amortering diskuteras. Att amortera på bostadslånet för att nå en rimlig belåningsgrad ger motståndskraft för svängningar i både bostadspriser och räntenivåer och är en viktig del i en sund privatekonomi. Men en lika viktig del är ett sparande på både kort och lång sikt. En sund låne-

och amorteringskultur behöver gå hand i hand med en sund sparandekultur.

Vi tycker att kunskapssatsningar kring sparande är av stor vikt och det behövs incitament för en nationell sparsatsning, liknande allemanssparandet på åttiotalet. Ett sätt att stimulera långsiktigt sparande skulle kunna vara att utgå ifrån investeringssparkontot, en sparkostym som förtjänar att bli upptäckt av fler svenska sparare. På ett investeringssparkonto kan man samla till exempel sina fonder och aktier och det är skattat och klart den dagen man vill sälja innehav för att använda pengarna. För att skapa mer stimulans kan man tänka sig olika åtgärder, till exempel ett skatteavdrag på 30 procent på insatt kapital, upp till ett visst belopp eller att schablonskatten sänks eller tas bort på sparkapital som sparas under några år. Ett förmånligt bosparande skulle kunna underlätta för ungdomar att komma in på bomarknaden.

Vi bjuder nu in finansmarknadsminister Peter Norman till en viktig diskussion om sparande för en nationell sparsatsning, inte minst för de unga. Vi måste inte bara låna mindre, vi måste spara mer!

Maria Ahrengart, Swedbank,
Ingela Gabrielsson, Nordea,
Bodil Hallin, Ikano Bank,
Jeanette Hauff, Skandia,
Elisabeth Hedmark, Länsförsäkringar,
Hanna Helgesson, Fondbolagens förening,
Jens Magnusson, SEB,
Erika Pahne, Swedbank,
Christina Söderberg, Compricer "

DN 1 jan 2014 : Gott nytt år.

"7 anledningar att glädjas inför 2014"

"Färre barn dör

Barnadödligheten väntas fortsätta minska i världen. Ett av millenniemålen är att antalet barn som dör innan de hunnit fylla fem år ska minska med två tredjedelar mellan 1990 och 2015.

Enligt UNDP, FN:s utvecklingsprogram, har barnadödligheten sjunkit från 12,4 miljoner år 1990 till 6,9 miljoner år 2011. Mycket talar för att utvecklingen fortsätter i positiv takt de närmsta åren.

Anledningen är bland annat satsningar på vaccinations-program, insatser mot malaria och ökad tillgång till rent vatten.

Fisken repar sig i Nordostatlanten

Minskade fiskekvoter kan ha gett resultat. Fiskbeståndet börjar återhämta sig i Nordostatlanten, enligt det Internationella havsforskningsrådet.

Exploateringen har halverats under det senaste decenniet, vilket har bidragit till att utvecklingen tycks vända för flera kommersiellt viktiga fiskebestånd.

– Det beror nog dels på mindre fisketryck men vi hoppas också på att åtgärder vi har gjort för övergödningar börjar ge effekt. Men det är svårt att leda i bevis. Det kan finnas andra orsaker också, säger Mats Svensson, chef för enheten för analys och forskning vid Havs- och vattenmyndigheten.

Bland de bestånd som ökar finns torsken i Barents hav och vid Island, sill och skarpsill i Östersjön och rödspätta och kolja i Nordsjön.

Läget är dock fortfarande kritiskt för torsken i Kattegatt och Irländska sjön och för ålen.

Slutsatserna baseras på analyser som det Internationella havsforskningsrådet har gjort över utvecklingen för 85 fiskbestånd i Nordostatlanten och Östersjön under tidsperioden 1960 till 2013.

– Det är väldigt positivt när vi ser tecken på att fiskebeståndet börjar återhämta sig. Det var länge sedan vi fick höra något positivt på detta område. Det finns också positiva tecken i delar av Stockholms skärgård om att torskbeståndet har börjat bättra sig, men det är väldigt lokalt, säger Mats Svensson.

Arbetslösheten minskar

Ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Det spår Arbetsförmedlingen i sin prognos över 2014. Arbetslösheten minskar från 8,1 procent i år till 7,8 procent år 2014, enligt myndighetens beräkningar.

Prognosen bygger bland annat på intervjuer som Arbets-förmedlingen har gjort med drygt 11 000 privata arbets-givare samt med verksamheter i samtliga kommuner och landsting.

Även ungdomsarbetslösheten ”minskar tydligt”, enligt Arbetsförmedlingen, men ungdomar med bristfällig utbildning får fortsatt svårt.

Framför allt är det utrikesfödda som står för ökningen av arbetskraften. Störst ökning i antal sker för utomeuropeiskt födda. Även finansdepartementet räknar med att arbetslösheten sjunker i år.

Finansdepartementets nya prognos visar på en gradvis förbättring av tillväxten under 2014. Detta beror främst på en fortsatt stark inhemsk efterfrågan.

Vallokaler ska handikappsanpassas

I år måste alla vallokaler i Sverige vara tillgängliga även för personer med funktionshinder. I Europaparlamentsvalet 2009 uppmärksammade Diskriminerings-ombudsmannen att det var problematiskt för många som satt i rullstol att rösta. Det handlade bland annat om trappsteg utan hiss och valskärmar som placerades för högt upp.

Den nya lagen tvingar kommuner att vidta åtgärder så att alla väljare ska ha lika tillgång till röstningslokaler.

Säkrare väderleksprognoser

År 2014 blir det förhoppningsvis enklare att planera utflykter utomhus. I vår börjar SMHI att använda sin nya superdator som, enligt väderinstitutet, ska leda till säkrare och mer detaljerade prognoser. En av vinsterna är att det blir enklare att identifiera regnskurar och åskmoln. Den nya datorn heter ”Byvind” och delas med norska Meteorologiska institutet.

Frågan som återstår är om även vädret blir bättre.

Kraftigt förbättrad ekonomi i Afrika

Tillväxten i Afrika väntas växa med 5,3 procent under 2014, enligt OECD-rapporten African Economic Outlook.

Det är framför allt naturresurser som jordbruk, gruvindustri och energi som väntas stimulera kontinentens ekonomi.

Under perioden 2011-2015 beräknas sju av de tio snabbast växande ekonomierna ligga i Afrika: Etiopien, Mocambique, Tanzania, Kongo, Ghana, Zambia och Nigeria. De övriga tre länderna är Kina, Indien och Vietnam.

Enligt Mats Utas, docent i socialantropologi vid Nordiska Afrikainstitutet, tyder det mesta på att tillväxten ökar kraftigt i Afrika de närmsta åren. Men siffrorna måste samtidigt problematiseras.

Stora framsteg har gjorts när det gäller fattigdom och social utveckling. Mobiltelefonspridningen har ökat mycket kraftigt de senaste åren. Men fortfarande gynnar Afrikas tillväxt inte alla.

– Det är inte säkert att tillväxten är så stor som siffrorna säger. Men det är helt klart att man tydligt ser att det händer någonting när man åker runt i Afrika. Det ser spännande ut nu. Kina, Indien och Brasilien har ett stort behov av råvaror som finns i Afrika, säger Mats Utas.

Kina tiofaldigade sin handel med Afrika under millenniets första tio år.

Den internationella valutafonden (IMF) räknar med att tillväxtländernas andel av världsekonomin går om de rika ändernas under 2014.

Lägre samtalspriser utomlands

Det blir sannolikt billigare att ringa utomlands i år. EU-kommissionen vill kraftigt begränsa mobiloperatörernas roamingpriser från och med halvårsskiftet 2014. Det innebär att operatörerna måste erbjuda samma priser för samtal och mobil surfning i utlandet som de gör i abonnentens hemland. Under en övergångsperiod fram till slutet av 2016 kan operatörerna klara sig med att erbjuda detta pris i större delen av EU-länderna, för att därefter i princip ha ett och samma pris i hela unionen. Förslaget ska förhandlas med EU-parlamentet innan det slutligt kan antas.

Kristoffer Örstadius kristoffer.orstadius@dn.se “

DN 1 jan 2014 : Analys.

“Svagheterna i systemet finns kvar”

“Euron överlever krisen, vilket för något år sedan inte var självklart. Recessionen går mot sitt slut, men arbetslösheten i krisländerna förblir skyhög och tillväxten är svag. “

“Valutaunionen fick vid nyåret Lettland som sin artonde medlem och Litauen står i kö för inträde nästa år. Ännu har inget land utträtt, även om sista ordet inte är sagt beträffande Grekland. Men i nuvarande skick kan eurosamarbetet klara en sådan påfrestning utan att bryta ihop.

Till ljuspunkterna hör att Irland nu åter kan stå på egna ben och att Spanien är ute ur den akuta farozonen. Men där, liksom på många andra håll, sitter skadorna efter krisen så djupt att tar generationer att bli fri från dem.

Flera av svagheterna inom eurosamarbetet finns alltjämt kvar. Skillnaden i tillväxt och produktivitetsutveckling mellan euroländerna är så stor att ECB knappast kan finna en lämplig gemensam räntenivå. Eurons växelkurs mot andra valutor kan inte heller passa för alla.

Euroländernas banker har svaga balansräkningar och svårt att leva upp till höjda kapitalkrav. Därför stramar man åt kreditgivningen, med påföljd att aktiviteten i hela ekonomin hålls tillbaka.

Tillväxten drivs mest av Tyskland, medan Frankrike har allt svårare att hänga med. Nederländerna är i kris, till följd av en bostadsbubbla som spruckit. I Finland, som tidigare klarade sig väl, har näringslivet fått stora problem.

Allt detta beror inte på eurokrisen. Men dagens problem är så många att euroländerna har svårt att se framåt.

Tyskland, med sin nya regering av kristdemokrater och socialdemokrater, talar nu för ett tätare eurosamarbete. Men frågan är om fler är villiga till ett ökat tyskt inflytande som det i så fall handlar om.

Den kommande bankunionen visar på svårigheterna att hitta kraftfulla lösningar. Även om viktiga delar snart finns på plats, så tar det lång tid att bygga upp en fond som ändå inte blir tillräckligt stor för att räcka vid en ny bankkris.

Viktigast under 2014 blir att ECB, som är högsta tillsynsorgan inom bankunionen, ska genomföra stresstester av euroområdets 130 viktigaste banker. Om dessa tester görs seriöst, kommer knappast alla bankerna helskinnade igenom. Därför hotar konvulsioner som sätter de nya EU-reglerna för hantering av bankkriser på sitt första prov.

Eurokrisen, som i höstas gick på sparlåga, kan åtminstone tillfälligt blossa upp igen. Det sker med Grekland som ordförandeland i EU under första halvåret 2014 och Italien sedan under andra delen av året. Återstår att se hur detta påverkar besluten.

Land för land

Siffrorna gäller EU-kommissionens prognos för 2014. Tillväxt, Budgetsaldo och statskuld är räknade i procent av BNP. Arbetslösheten är procent av arbetskraften i åldrarna 15 till 74 år.

Grekland
Tillväxt: 0,6
Budgetsaldo: -2,0
Statsskuld: 175,9
Arbetslöshet: 26
Den grekiska ekonomin väntas växa i år, efter sex år av tillbakagång. Men det är mager tröst för grekerna: sedan 2007 har landets ekonomi krympt med 25 procent och tillsammans med Spanien har landet EU:s högsta arbetslöshet. Löner och pensioner har sänkts och grekerna har ännu flera år av ekonomiska umbäranden framför sig.

Spanien
Tillväxt: 0,5 procent
Budgetsaldo: -5,9
Statsskuld: 99,9
Arbetslöshet: 26,4
Under fjolåret dök vissa ljusglimtar upp i spansk ekonomi. Tillväxten var svagt positiv under tredje kvartalet och arbetslösheten har sjunkit något under året.

Inkomstskatten har höjts fem gånger sedan den nuvarande regeringen tillträdde i november 2011. Höjningarna har sagts vara tillfälliga, men de blir kvar även i år.

Portugal
Tillväxt: 0,8
Budgetsaldo: -4,0
Statsskuld: 126,7
Arbetslöshet: 17,7
Exporten har varit en ljusglimt för Portugal under hösten. Men portugiserna har fått stå ut med lägre löner, bidrag och pensioner och de offentliganställdas arbetstid har förlängts med fem timmar i veckan. Ytterligare sparpaket är att vänta om Portugal ska lyckas få ned budgetunderskottet till målet för år 2014: 4 procent av BNP.

Irland
Tillväxt: 1,7
Budgetsaldo: -5,0
Statsskuld: 120,8
Arbetslöshet: 12,3
Irland lämnade i december sitt treåriga stödprogram, där landet har fått nödlån på 85 miljarder euro. "Irland har fått tillbaka sin portmonnä"

sade finansminister Michael Noonan i en kommentar. Men fortfarande står tiotusentals hushåll kvar med lån på bostäder som inte går att sälja, samtidig som skatter har höjts och löner sänkts.

Italien
Tillväxt: 0,7
Budgetsaldo: -2,7
Statsskuld: 134,0
Arbetslöshet: 12,4
Produktiviteten är låg och ekonomin har stått och stampat sedan sekelskiftet. Landet har visserligen påbörjat välbehövliga reformer av pensionssystem och arbetsmarknad, men, som OECD konstaterar, de behöver konsolideras. Med den politiska osäkerhet som råder i Italien ser det just nu osäkert ut.

Tyskland
Tillväxt: 1,7
Budgetsaldo: 0,1
Statsskuld: 77,1
Arbetslöshet: 5,3
Den inhemska efterfrågan ökar vilket regering och centralbank hoppas ska väga upp det faktum att exporten i eurokrisens spår sackar efter. Tyskland är eurozonens ekonomiska gigant och ingen lösning av krisen kan komma utan tyskt stöd. Frågan är hur långt tyska skattebetalare och politiker kan sträcka sig för att hjälpa krisländerna.

Frankrike
Tillväxt: 0,9
Budgetsaldo: -3,8
Statsskuld: 95,3
Arbetslöshet: 11,2
Den redan höga arbetslösheten fortsätter att stiga, samtidigt som Frankrike tappar marknadsandelar på exportmarknaderna. Relationen mellan president François Hollande och Tysklands förbundskansler Angela Merkel är ansträngd, vilket försvårar en gemensam front mot eurokrisen.

Finland
Tillväxt: 0,6
Budgetsaldo: -2,3
Statsskuld: 61,0
Arbetslöshet: 8,3
Finländarna håller igen på sin konsumtion och exporten ökar endast svagt. Nokias fall från tidigare dominans påverkar både exporten och investeringarna. Men landet anses ändå ha slagit in på en långsam om än stapplande, återhämtning och ekonomin väntas öka under 2014.

Belgien
Tillväxt: 1,1
Budgetsaldo: -2,6
Statsskuld: 101,3
Arbetslöshet: 8,7
Belgien har gjort en hel del för att minska på sitt budgetunderskott och sin statsskuld. Men det återstår fortfarande en hel del att göra för att öka arbetskraftsutbudet och höja den faktiska pensionsåldern. Konkurrenskraften har försämrats, vilket lett till att belgiska exportföretag tappat marknadsandelar till konkurrenterna.

Cypern
Tillväxt: -3,9
Budgetsaldo: -8,4
Statsskuld: 124,4
Arbetslöshet: 17,0
Cypern har fortfarande en lång väg att gå för att nå en återhämtning. Landet har levt högt på sina banker, men den eran är över. Förtroendet

för det cypriotiska banksystemet är borta. Räkna med stigande arbetslöshet, fallande löner och fortsatt åtstramning.

Estland
Tillväxt: 3,0
Budgetsaldo: -0,1
Statsskuld: 9,7
Arbetslöshet: 9,0
Lågkonjunkturen i Finland har slagit mot den estniska exporten. Men ökningar av löner och pensioner, samt ökad sysselsättning, driver på den privata konsumtionen. Under 2014 väntas både investeringar och efterfrågan från utlandet ökar. Esterna har anledning att hoppas på ett par ekonomiskt goda år.

Lettland
Tillväxt: 4,1
Budgetsaldo: -1,0
Statsskuld: 39,3
Arbetslöshet: 10,3
Eurozonens senaste medlem har visserligen en relativt hög arbetslöshet, men den sjunker och under 2014 väntas den hamna under genomsnittet för EU. Precis som i grannlandet Estland är det den privata konsumtionen som driver tillväxten, en följd bland annat av kraftigt stigande löner

Luxemburg
Tillväxt: 1,8
Budgetsaldo: -1,0
Statsskuld: 25,7
Arbetslöshet: 6,4
Stigande arbetslöshet och blygsamma löneökningar väntas dämpa konsumenternas köplust. Luxemburg har en stor finanssektor som påverkas av nya internationella regleringar, vilket slår mot denna sektors tillväxt. Även industrin har långt kvar till full kapacitet.

Malta
Tillväxt: 1,9
Budgetsaldo: -3,4
Statsskuld: 73,3
Arbetslöshet: 6,4
Skattelättnader ger Maltaborna högre disponibel inkomst under 2014, vilket väntas öka den privata konsumtionen. Sysselsättningen ökar och regeringen har infört åtgärder för att öka den bland kvinnor Men åtstramning inom finanssektorn gör det svårare att få krediter, vilket i sin tur hämmar investeringarna.

Nederländerna
Tillväxt: 0,2
Budgetsaldo: -3,3
Statsskuld: 76,4
Arbetslöshet: 8,0
En finans- och fastighetsbubbla har spruckit i Nederländerna, vilket har haft stora konsekvenser, både för de offentliga finanserna och för sysselsättningen. Arbetslösheten har stigit och fortsätter att stiga under 2014, även om en ekonomisk återhämtning inleds.

Österrike
Tillväxt: 1,6
Budgetsaldo: -1,9
Statsskuld: 74,5
Arbetslöshet: 5,0
Med sin relativt låga arbetslöshet är Österrike och hyggliga tillväxt är Österrike ett av eurozonens lyckligt lottade länder. Men österrikiska bankers verksamhet i mer skakiga grannländer kan ge obehagliga följder. Den åldrande befolkningen utsätter även pensionssystemet för

tryck. Konkurrensen inom delar av den inhemska sektorn är dessutom svag.

Slovenien
Tillväxt: -1,0
Budgetsaldo: -7,1
Statsskuld: 70,1
Arbetslöshet: 11,6
Bankväsendet är illa ute och det talas om at Slovenien kan bli det sjätte euroland som ansöker om nödlån. Saken förbättrades inte att ekonomiministern tvingades avgå i höstas efter en skandal. Återhämtningen dröjer; möjligen når landet konjunkturens botten under 2014.

Slovakien
Tillväxt: 2,1
Budgetsaldo: -3,2
Statsskuld: 57,2
Arbetslöshet: 13,7
Tillväxten har skjutit fart, men Slovakiens stora problem är fortsatt den höga långtidsarbetslösheten, vilket tyder på att arbetsmarknaden inte fungerar bra. Samtidigt stiger budgetunderskottet och enligt en uppgift i höstas hoppar Slovakien av Eurovision Song Contest 2014 – av ekonomiska skäl.

Johan Schück johan.schuck@dn.se "

DN 3 jan 2014 Kolumnen. Robert Skidelsky

"Depressionens fyra fallgropar"

"Politiker gillar att likna nationers ekonomiska problem vid hushålls. Ofta leder det helt fel. Att individer som levt över sina tillgångar bör skära ned på utgifterna innebär inte att länder ska ges samma ordination. "

"Sedan 2008 har vi fått höra många återanvända ekonomiska vill-farelser, oftast från politiska ledare. Här följer mina fyra favoriter:

• *Den schwabiska hemmafrun:* Man borde ha frågat den schwabiska hemma-frun, sade Tysklands förbundskansler Angela Merkel efter Lehman Brothers krasch 2008. Hon skulle ha talat om för oss att man inte kan leva över sina tillgångar.

Detta resonemang låter rimligt och ligger till grund för åtstramningar. - Problemet är att det inte tar hänsyn till effekten av hemmafruns sparsamhet på den totala efterfrågan. Om alla hushåll skär ner sina utgifter faller den totala konsumtionen och även efter-frågan på arbetskraft. Om hemmafruns man förlorar jobbet får deras hushåll det sämre än tidigare.

Det som är rimligt för alla hushåll eller företag var för sig blir inte nödvändigtvis av godo för det hela. Keynes pekade ut sparsamhetens paradox: om alla sparar mer i dåliga tider faller den totala efterfrågan och det *totala* sparandet sjunker på grund av nedgången i konsumtion och ekonomisk tillväxt.

Om staten minskar sina utgifter måste hushåll och företag dra åt svångremmen, och följden blir mindre total konsumtion. Hur mycket staten än skär ner sina utgifter sjunker budgetunderskottet nästan inte alls. Och om alla länder stramar åt på samma gång leder en lägre efterfrågan på varje lands varor till lägre inhemsk och utländsk kon-sumtion, och alla får det sämre.

• *Staten kan inte göra av med pengar som den inte har*. Denna villfarelse, som den brittiske premiärministern David Cameron ofta upprepar, behandlar stater som om de stod inför samma budgetrestriktioner som hushåll eller företag. Men stater är inte som hushåll eller företag. De kan alltid skaffa sig de pengar de behöver genom att utfärda obligationer.

Men måste inte en stat som drar på sig allt större skulder betala ständigt högre räntor, som till sist förbrukar alla dess intäkter? Nej. Centralbanken kan trycka så mycket extra pengar som behövs för att hålla statsskuldens kostnader nere. Detta är vad den så kallade kvantitativa lättnaden gör. Med räntor nära noll har de flesta västerländska stater inte råd att *inte* låna.

Detta resonemang gäller inte för en stat som saknar egen centralbank. Den står inför samma budgetrestriktioner som den berömda schwabiska hemmafrun. Det är därför som vissa euroländer råkade så illa ut tills Europeiska centralbanken räddade dem.

• *Statsskulden är uppskjuten beskattning*. En stat kan skaffa sig pengar genom att utfärda obligationer, men eftersom obligationer är lån måste de betalas tillbaka någon gång, och enligt denna villfarelse kan det bara ske med höjda skatter. Eftersom skatte-betalarna är beredda på detta sparar de nu för att betala sina framtida skatter. Ju mer -staten lånar för att bekosta sin verksamhet i dag, desto mer sparar allmänheten för att kunna betala framtida skatter, och det jämnar ut alla stimulans-effekter av den extra upplåningen.

Problemet med detta resonemang är att en stat sällan måste betala av sin skuld. Den väljer kanske att göra det, men för det mesta skjuter staten den framför sig genom att utfärda nya obligationer. Ju längre löptid obligationerna har, desto mer sällan behöver en stat gå till marknaden och begära nya lån.

När det finns outnyttjade -resurser (till exempel när arbetslösheten är mycket högre än normalt) sätter den konsumtion som blir följden av statens upplåning i gång hjulen så att -resurserna används. De ökade skatte-intäkter som detta genererar (plus minskade utgifter för arbetslöshets-under-stöd) bekostar den extra upplåningen utan att man behöver höja skatterna.

• *Statsskulden är en börda på -framtida generationer*. Denna villfarelse upprepas så ofta att den har gått in i det kollektiva undermedvetna. Om den nu aktiva generationen konsumerar över sina intäkter tror man att nästa generation måste tjäna mer än den konsumerar för att betala konsumtionsöverskottet.

Detta resonemang bortser från det faktum att de som har lånat ut dessa pengar hör till de framtida generationer som förmodas bli belastade. Vi tänker oss att mina barn måste betala av en skuld till dig som jag har ådragit mig. De får det sämre. Men du själv får det bättre. Detta kan vara dåligt för inkomstfördelningen, eftersom långivaren blir rik på låntagarens bekostnad, men framtida generationer får ingen höjd nettoskuldbörda. Principen är exakt densamma för utlandslån.

Det vimlar av villfarelser i national-ekonomin eftersom den inte är en exakt vetenskap. Ekonomiska satser är sällan absolut sanna eller falska. Det som är sant i vissa lägen kan vara falskt i andra. Framför allt beror sanningen i många teser på människors förväntningar.

Hur ska vi skilja mellan sanna och falska satser? Linjen bör kanske dras mellan satser som gäller endast om man tror att de är sanna och de som är sanna oavsett trosuppfattningar. Satsen ”Om alla sparar mer i en konjunktur-nedgång får alla det bättre” är absolut falsk. Alla får det sämre. Men ”Ju mer staten lånar, desto mer måste den -betala för det” är ibland sann och ibland falsk

.

Robert Skidelsky brittisk ekonom och historiker, mest känd som författare till en biografi över John Maynard Keynes. Översättning: Margareta Eklöf. Copyright: Project Syndicate “

DN 3 jan 2014 : Granskning. Riksrevisionen kritiserar regeringen

“Avregleringarna har kostat staten miljarder”

“Inställda tåg, uteblivna mediciner och kanske också dyrare el är några synbara effekter av de senaste årens avregleringar. Prislappen hamnar på flera miljarder kronor, säger Riksrevisionens chef Claes Norgren. Framför allt är det regeringens tillsyn som brustit. “

“Riksrevisionen har under de senaste två åren i snabb följd lagt fram en serie rapporter där statens roll på marknaden granskats. Det gäller avregleringen av bland annat järnväg, apotek och elmarknaden.

Även telekom- och spelmarknaden har synats med samma dystra utfall. Det handlar om omfattande förändringar där allmänhetens tålamod utsatts för stora prövningar.

Ett grundtema i Riksrevisionens slutsatser är att regeringen missat att ställa de självklara frågorna eller göra nödvändiga riskanalyser när tidigare monopol utsattes för konkurrens. Det visar en sammanställning DN gjort.

– Det finns ett antal systematiska lärdomar att dra utifrån våra granskningar av effekterna av de statliga omregleringarna, säger Claes Norgren.

Och vem är det som har att lära sig?

– Framför allt är det inom regeringen det bör ske en ackumulering av kunskap. Det har funnits problemställningar som den borde ha tagit tag i snabbare, konstaterar riksrevisorn.

I rapport efter rapport återkommer kritiken. Det har brustit i tillsyn, saknats riskanalyser eller så har styrningen varit för passiv.

– Det har varit ett väldigt dyrt lärande. Totalt handlar det om flera miljarder, konstaterar Claes Norgren.

Mer än så vill eller vågar han inte precisera prislappen på de gångna årens avregleringsäventyr.

En siffra är han dock säker på:

– Enbart i fallet järnvägen där företaget Jernhusen som har konkurrensfördelar i förhållande till nya aktörer på en marknad med inträdeshinder handlar det om kostnader på fem miljarder kronor när tåg fraktats tomma fram och tillbaka.

Riksrevisionen konstaterar också att det tagits ut alltför för låga ban- och förseningsavgifter.

– Följden har blivit att resenärerna kanske har haft en kortsiktig fördel genom lägre biljettpriser, men det har senare kommit att kosta dem i form av förseningar då det brustit i underhåll av spåren, konstaterar Claes Norgren.

Men allmänheten har också drabbats på andra områden, till exempel när apotekskunder har fått vända när deras mediciner inte har funnits i lager.

I rapporten om elmarknaden konstaterar revisorerna att det inte går att utesluta att det kan ha funnits ”utrymme för lägre tariffer”.

Innebär det att det finns en risk att konsumenterna kan ha fått betala mer än nödvändigt?

– Visst är det så. Det blir en osäkerhet återigen när det brister i styrning och tillsyn av det statliga genomförandet, säger Claes Norgren.

Han anser att staten/regeringen vid flera av avregleringar agerat ”stuprörsmässigt”. Den och andra aktörer och instanser har tittat ner på sin lilla del men där ingen har tagit ansvar för att sätta ihop alltsammans till en helhet.

– Ytterst är det regeringen som har ett ansvar för att systemet fungerar.

– Men så finns det myndigheter som faktiskt har ett mandat att utöva tillsynen, men som kanske gör en alltför snäv bedömning av det mandatet. Och det går ju faktiskt att på eget initiativ att gå till regeringen och säga hallå, vi har ett för snävt mandat.

Är du förvånad över vad ni har hittat i era granskningar?

– Ja och nej, eller man kan säga så här, det har varit en oväntad hög grad av igenkännande.

Thorbjörn Spängs thorbjorn.spangs@dn.se “

“**Riksrevisionens kritik**.
Om tågmarknaden:
”… anser att regeringen vid den successiva omregleringen inte gjorde en tillräckligt ingående analys…”

Om apoteksmarknaden:
”Den tillämpade lönsamhetsmodellen för att reglera apotekens handelsmarginal är inte utformad på ett för samhället ändamålsenligt och effektivt sätt”.

Om elmarknaden:
”Riksrevisionen har (…) inte funnit något underlag från regeringen med analyser av avkastningskravet i förhållande till tariffernas utveckling…”

Om spelmarknaden:
”Regeringens underlag för styrning brister så tillvida att regeringen inte i någon större utsträckning utvärderat bolagets arbete med spelansvar…”

Fakta. Riksrevisionen
Myndigheten är en del av riks--dagens kontrollmakt.

Den leds av tre riksrevisorer som utses av riksdagen.

Varje riksrevisor beslutar själv vad som ska granskas inom sitt ansvarsområde.

Riksrevisorernas oberoende ställning är skyddad i grundlagen.

Riksrevisionen bedriver både årlig revision och effektivitetsrevision.

Riksrevisionens rapporter
Staten på marknaden – Agerar staten på ett sätt som innebär att de statliga åtagandena fullföljs effektivt på olika marknader?

2010 – Förberedelsearbetet i Apoteksreformen (RiR 2010:19)

2012 – Försäljningen av Apotek (RiR 2012:10)

2012 – Spelmarknaden (RiR 2012:15)

2013 – Rymden (RiR 2013:1)

2013 – Svenska Kraftnät (RiR 2013:3)

2013 – Telekom (RiR 2013:5)

2013 – Tågförseningar (RiR 2013:18) “

DN 6 jan 2014 :

“Vad är sant och inte om pensionen? DN reder ut de vanligaste frågorna”

“Det hettade till i pensionsdebatten under fjolåret. I synnerhet premiepensionen och den så kallade bromsen har varit i fokus. Olika påståenden har kastats fram och tillbaka och de har inte alltid varit välgrundande. DN granskar här några av de vanliga. “

“1. Pension är uppskjuten lön.

Det är en sanning med modifikation. När det gäller basen i pensionssystemet, den allmänna statliga inkomstpensionen är påståendet i vart fall tveksamt. Dagens yrkesverksamma betalar pensionärernas inkomstpension. De yrkesverksamma, löntagare och egenföretagare, får i gengäld pensionsrätter. Dessa rätter ska, är förhoppningen, i framtiden ge dem pension som betalas av framtidens yrkesverksamma.

Garantipensionen, som ges till människor som inte har haft tillräcklig hög inkomst i livet, är inte att jämställa med uppskjuten lön. En del av dem har aldrig haft någon lön från arbetsmarknaden över huvud taget.

Det finns också ett tak i den allmänna statliga pensionen. På inkomster över 7,5 basbelopp, runt 36 000 kronor i månaden, tjänar man inte in några pensionsrätter. Avgifterna över taket är att jämställa med en skatt.

Sant däremot är att premiepensionen, den andra delen av det allmänna pensionssystemet, kan sägas vara uppskjuten lön; eller snarare, uppskjuten konsumtion. Premiepensionen är ett slags tvångssparande, det är riktiga pengar som sätts in på olika fonder och som, förhoppningsvis, ska växa.

Tjänstepension, som arbetsgivarna betalar, är uppskjuten lön. De flesta tjänstepensioner har kommit till genom förhandlingar mellan fack och arbetsgivare. Löntagarna har avstått lön för att i stället få avsättningar till den framtida pensionen.

2. Bromsen gör att pensionärerna förlorar miljardbelopp.

Bromsen, eller den automatiska balanseringen som den egentligen heter, är en mekanism i pensionssystemet som ska se till att systemet är i balans. Ingen generation ska kunna ta pengar från framtida generationers pensioner.

Bromsen har trätt i kraft två gånger tidigare, 2010 och 2011, och slår till igen i år.

Pensionärsorganisationerna kräver att bromsen avskaffas, men än så länge har de inte fått gehör från de partier som står bakom pensionssystemet, regeringen och Socialdemokraterna.

I det gamla pensionssystemet ökade pensionerna med inflationen, det vill säga pensionsnivåerna skyddades från inflationens härjningar. I vårt nuvarande system påverkas pensionerna av fler saker, men den enskilt viktigaste är den samlade lönesumman. Det innebär, till exempel, att ökad arbetslöshet hotar nivån i den allmänna inkomstpensionen (men inte premiepensionen eller tjänstepensionen; inte direkt i varje fall).

Att bromsen slagit till är en följd av den djupa finanskris som slog till med full kraft 2008, och som världen faktiskt inte helt lämnat bakom sig än. Krisen slog till hårt mot AP-fonderna, som är pensionssystemets buffert, och den ledde till sämre tillväxt och ökad arbetslöshet.

Detta kom, med eftersläpning, att slå till mot pensionerna genom bromsen. Pensionssystemet fungerade precis som det var tänkt att det skulle göra, låt vara att bromsen slog till långt tidigare än vad någon trodde när systemet skapades på 1990-talet.

Det leder till en ryckighet. Vissa år stiger inkomstpensionen, andra sjunker den. Pensionsmyndigheten har dock räknat med att den

genomsnittliga pensionen ÖKAR med drygt 14 procent mellan åren 2010 och 2018– trots bromsen. Det är mindre än om bromsen aldrig trätt i kraft, men, ändå en ökning.

3. Premiepensionen är dyr

Alla pensionssystem har kostnader. En del kostnader kan var öppna och tydliga, andra är dolda i systemet. Det gäller också för premiepensionen.

En uppenbar kostnad är fondavgifterna samt Pensionsmyndighetens avgifter för dels administrationen, dels för uppbyggnaden av premiepensionssystemet. Den senare kostnaden kommer att fasas ut 2018.

Men så finns det de som är mer dolda. I premiepensionen handlar det bland annat om informationskostnader och eventuella kostnader för dem som väljer fel. Det är de personer vars premiepensionsval ger usel utdelning och därmed en låg pension. Än så länge är det inget stort problem, eftersom premiepensionen är en ganska liten del av dagens pensionärers inkomster.

Men vad sker när systemet är utbyggt och det finns en grupp, visserligen i minoritet, som knappt får någon premiepension alls?

En annan kostnad som utredaren Stefan Engström lyfte fram i somras är den skatt som fondbolagen måste betala i utlandet och som belastar spararna.

Man kan säga att de öppna kostnaderna, fondavgifterna, inte är dyra. Tvärtom, det går knappast att finna billigare fonder. Men de dolda kan vara nog så dyra. Utlandsskatten kan kosta så pass mycket som fem miljarder när systemet är fullt utbyggt.

Mycket få kan göra en vettig jämförelse av risker och avkastning mellan över 800 fonder som finns i premiepensionen. Då uppstår kostnader för att få hjälp. De så kallade PPM-rådgivarna arbetar inte gratis.

Pensionärsorganisationerna och LO vill avskaffa premiepensionen. Avgiften, 2,5 procentenheter av lönen, ska i stället gå direkt till inkomstpensionsdelen. Det skulle stärka den delen av pensionssystemet och kraftigt minska risken för att bromsen slår till.

Det skulle dock leda till att dagens pensionärer gynnas på dagens ungas bekostnad. Premiepensionen har i genomsnitt gett mer avkastning än vad lönerna har ökat– och det är lönerna som har mest betydelse för inkomstpensionens utveckling. Dessutom kommer premiepensionen vara en långt större del av pensionen för dagens unga, än vad den betyder för dagens pensionärer.

Men det går att kraftigt minska på kostnaderna för premiepensionen, utan att för den sakens skull helt avskaffa den. Det mest radikala vore att premiepensionen inlemmades i AP-fonderna. Alla sparare skulle få behålla sina individuella andelar och premierna skulle betalas i vanlig ordning, men det skulle bara finnas en enda förvaltare. Alla skulle få samma avkastning, det skulle inte finnas behov av dyrbar information och rådgivning och de statliga AP-fonderna är dessutom befriade från den utländska skatten.

Om premiepensionen ska avskaffas helt måste alla parter bakom systemet vara eniga om det. Socialdemokraternas partiledare Stefan Löfven krävde i somras att premiepensionen avskaffas, men något formellt sådant krav har inte riktats till allianspartierna än.

Socialdemokraterna kan, naturligtvis, hoppa av överenskommelsen med de borgerliga och därmed vara fria att göra upp med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, två partier som inte är med i överenskommelsen och som inte heller har mycket till övers för premiepensionen.

Dan Lucas dan.lucas@dn.se “

DN 10 jan 2014 : Krönika.

“Johan Schück: Bernanke rätt man när krisen bröt ut”

“Världens främste makthavare i den ekonomiska politiken lämnar sin post. Ben Bernanke har varit USA:s centralbankschef under åtta år som präglats av kris. Men utan honom kunde det ha blivit värre, kanske en global depression. “

“Ben Bernanke har tre veckor kvar som ordförande i amerikanska centralbanken Federal Reserve och dess mäktiga räntekommitté. Där hinner han med ett möte till, alldeles före månadsskiftet. Där finns möjlighet att minska stödköpen av stats- och bostadsobligationer, efter det första steg som togs i december.

Återgången mot mer normala förhållanden får därefter ledas av efterträdaren Janet Yellen. Med Ben Bernanke som chef har Federal Reserve främst ägnat sig åt krisbekämpning, vilket inte var förutsett när han tillträdde i början av 2006. Då befann sig USA och världen fortfarande i lugnet före stormen.

Alan Greenspan hade då suttit som centralbankschef ända sedan 1987. Under denna långa period hade han skaffat sig rykte som garant för goda tider och uppåtgående finansmarknader. Journalisten Bob Woodward hyllade honom i en bok med titeln ”Maestro”.

Det var långt före finanskrisen i USA som Alan Greenspan sedan fick ta mycket av skulden för. Ben Bernanke fanns med i Federal Reserves ledning redan från början av 2000-talet och har ett delansvar för underlåtelsen att ingripa i tid. Men detta anade man inte när han med brett stöd utsågs till centralbankschef.

Sedan dröjde det inte länge innan krisen bröt ut. Ben Bernanke visade sig då vara ett gott val, så tillvida att han är specialist på 1930-talsdepressionen och uppfylld av att Federal Reserve inte ska göra om den tidens misstag. Med ett ödesdigert undantag – som gällde konkursen för investmentbanken Lehman Brothers – uppträdde han mycket aktivt och bestämt, bland annat genom att sänka styrräntan till nollnivå.

Ben Bernanke har inte gjort allting rätt, men det klarar nog ingen i en sådan situation. Men han har visat sig mycket kreativ när det gäller att utöka centralbankens möjligheter.

Det har inte enbart gällt att hålla styrräntan kvar vid noll, utan också att påverka marknadsräntorna och efterfrågan i ekonomin genom stödköp av obligationer.

Under hans tid har Federal Reserves balansräkning vuxit gigantiskt när man har skapat nya pengar för stödköpen. I normala fall brukar sådant uppfattas som en grogrund för hög inflation. Men krisen i USA och i världen har varit så djup att risken snarare gällde en depression, alltså en mycket långvarig ekonomisk nedgång.

Detta har man dock lyckats undvika, delvis genom Ben Bernankes insatser. Vad som i stället kan diskuteras är om han har drivit stödköpen för långt, liksom hur vägen tillbaka ska se ut. Men klart är att USA och globala ekonomin repade sig ganska snabbt ur den djupaste finanskrisen, även om efterverkningar fortfarande finns kvar.

Långt före krisen höll Ben Bernanke ett tal där han var inne på en okonventionell lösning: att släppa ner nytryckta pengar till allmänheten från en helikopter. Idén, som ursprungligen kommer från ekonomen Milton Friedman, ska inte tolkas bokstavligt utan gäller hur centralbanker i kritiska situationer kan massivt öka penningmängden för att hålla i gång ekonomin.

Men kritikerna har därefter talat om ”helikopter-Ben” som en ansvarslös inflationsvän. På senare år har sådant hörts mycket från republikanskt håll i kongressen, trots att Ben Bernanke ursprungligen utsågs av president George W Bush och sedan fortsatte under Barack Obama.

I verkligheten är Ben Bernanke en vän av tydliga regler. Det är med honom som Federal Reserve för första gången har preciserat ett inflationsmål på två procent och infört något som påminner om svenska Riksbankens räntebana. Han har också visat ökad öppenhet, bland annat genom att hålla regelbundna presskonferenser.

Janet Yellens uppgift blir i stället att avveckla stödköpen och strama åt med höjda räntor, i takt med att arbetslösheten går ner. Men gissningsvis kommer också hon att få ta hand om oväntade kriser där ledarskapet och förmågan att tänka nytt sätts på prov.

Johan Schück johan.schuck@dn.se “

DN 10 jan 2014 :

“1 041 miljarder kronor

fanns på svenskarnas bankkonton i slutet av förra året. Sparräntorna har sänkts nyligen, som en följd av Riksbankens ränte-sänkning före jul på 0,25 procentenheter. Beroende på kontotyp har storbankerna sänkt inlåningsräntorna med 0,05–0,35 procentenheter.

TT “

DN 11 jan 2014 : Välfärdspolitik.

”Resurserna till vård, skola och omsorg fortsätter växa”

“Snedvriden debatt. Under V-kongressen föreslås nu skattehöjningar för att ge det offentliga mer resurser. Men bilden av att sänkta skatter dragit undan pengar från den offentliga sektorn är fel. Tvärtom har stigande skatteintäkter ökat resurserna, skriver Krister Andersson och Ann Öberg på Svenskt näringsliv. “

“Under hösten har en tämligen förvirrad debatt förts om skatter och resurser till välfärden. Medborgarna har matats med påståenden om bilder av hur vård, skola och omsorg monteras ned, trots att statistiken säger något annat. Vrångbilden upprätthålls vid Vänsterpartiets pågående kongress, där såväl skattehöjningar som ökade offentliga åtaganden föreslås. Det har saknats en samlad bild, vilket öppnat för felaktiga uppfattningar.

Det påstådda motsatsförhållandet mellan sänkta skatter och mer resurser till vård, skola och omsorg har varit ett återkommande tema i den offentliga debatten. Det tydligaste exemplet har varit skolan. Budskapet i den senaste Pisaundersökningen, som visar att svenska elever halkar efter i en internationell jämförelse, är oroande. Men oroande är också den selektiva verklighetsbeskrivningen i den efterföljande analysen. Uppfattningar om bristande resurser lyfts fram som förklaring till de sämre skolresultaten. Inte sällan beskrivs utvecklingen som en följd av skattesänkningar. Sådana slutsatser är missvisande.

Fakta är att resurserna till skolan ökat och att mer nya resurser tillförts än i många jämförbara länder. Undervisningsresurserna per elev i grundskolan och gymnasiet är högre i dag än år 2000. Detsamma gäller lärartätheten. Även förskolan har mer resurser och högre personaltäthet i dag än vid sekelskiftet.

Svenskt näringsliv har undersökt skattetryck, skatteintäkter och resurser till vård, skola och omsorg under 2000-talet. I en kommande rapport (23/1) analyseras utvecklingen. Slutsatserna är tydliga. Parallellt med sänkta eller slopade skatter har skatteintäkterna vuxit och utgifterna för vård, skola och omsorg ökat. Kombinationen skiljer ut Sverige från de flesta övriga länder under det senaste decenniet.

Sedan mitten av 1990-talet har transfereringar, exempelvis a-kassa och sjukpenning, och ränteutgifter fallit som andel av BNP. Färre sjukskrivna och arbetslösa, skärpta regler samt amorteringar och sjunkande marknadsräntor har bidragit till detta. Samtidigt har offentlig konsumtion, mestadels utgifter för vård, skola och omsorg, ökat. Det gäller totalsumman, men även när man mäter realt, per brukare och som andel av BNP. Resurserna som tillförs välfärdssektorn är också höga i ett internationellt perspektiv.

Resurserna till vården har ökat mer än vad enbart den ökade befolkningen hade medfört. Inom stora delar av vården har resurserna per vårdkontakt ökat. Kostnaderna för handikappomsorgen har, justerat för prisökningar, vuxit med cirka 50 procent sedan sekelskiftet och motsvarar i dag två tredjedelar av kostnaderna för äldreomsorgen. De totala kostnaderna för äldreomsorgen har ökat något. Resurserna per brukare inom äldreomsorgen är oförändrade sedan 2007, vilket är så långt tillbaka som jämförelser kan göras.

En annan felaktig föreställning är att förändringarna skett med lånade pengar. Det stämmer inte. Sedan år 2000 har den offentliga sektorns skuldsättning fallit med tolv procentenheter i förhållande till BNP och är i dag internationellt sett låg. Överskotten i kommunsektorn har

historiskt sett varit höga under 2000-talet och i linje med sektorns mål om god ekonomisk hushållning.

År 2000 toppade skatteintäkternas andel av BNP. Samtidigt infördes vid denna tid en rad regler som syftade till att säkerställa sunda offentliga finanser. Då inledde den dåvarande S-regeringen också de skattesänkningar som vi sett sedan dess. Hittills har skattetrycket sjunkit med nästan sju procentenheter, till 44 procent.

Det är en tydlig förändring i skattepolitiken, även om Sverige fortfarande har bland världens allra högsta skattetryck. Sedan år 2000 har skatteintäkterna ökat med 260 miljarder kronor, justerat för inflationen. Ökningen kvarstår även när hänsyn tas till den demografiska utvecklingen. Utvecklingen har varit jämnt fördelad med växande skatteintäkter och fallande skattetryck under såväl socialdemokratiskt ledda regeringar som när alliansen haft makten.

Det nya seklet inleddes med beloppsmässigt stora skattesänkningar på arbete genom skattereduktionen för pensionsavgift. Andra viktiga åtgärder för att underlätta generationsskiften och företagande har varit slopade arvs- och gåvoskatter samt nya så kallade 3:12-regler. Efter regeringsskiftet 2006 har skattesänkningar på arbete fortgått genom jobbskatteavdrag, och företagsklimatet har fortsatt förbättras genom bland annat slopad förmögenhetskatt och lägre bolagsskatt.

Många av skatteåtgärderna har förbättrat ekonomins funktionssätt och bidragit till en förhållandevis stabil utveckling med stigande skatteintäkter och ökade reala satsningar på vård, skola och omsorg. Goda tider med växande BNP kan i sig innebära lägre skattetryck. Men även under finanskrisen och de tuffa åren därefter har det lägre skattetrycket bestått. En god utveckling framöver kräver att skattesystemet fortsatt reformeras.

Den svenska välfärden står inför stora utmaningar, inte minst den åldrande befolkningen. Kraven på skattesystemet tilltar också i en allt mer globaliserad värld. Den framtida finansieringen av välfärden beror på hur vi lyckas skapa förutsättningar för tillväxt och konkurrenskraft. Vi borde enas om att diskussionen om skatter och välfärd blir fruktbar enbart om vi utgår från fakta.

Hur resurserna används har fått förhållandevis lite utrymme i debatten. Kvantitet och ekonomiska resurser är inte detsamma som kvalitet. De dyraste verksamheterna är långt från alltid de bästa. Effektivare organisation, smartare resursanvändning eller nya arbetsrutiner kan skapa utrymme för ökad kvalitet för en given kostnad. Viktiga instrument för att stimulera till ökad effektivitet är konkurrensutsättning, kombinerade med tydlig upphandling, rätt utformade ersättningssystem och noggrann kvalitetsuppföljning. Det här borde debatten handla om.

Krister Andersson, skattechef Svenskt näringsliv
Ann Öberg, chefekonom Svenskt näringsliv

DN 11 jan 2014 : På konferens i Stockholm.

“Krugman dömer ut Riksbanken: De har gjort helt fel sak”

Paul Krugman hyllar ECB-chefen Mario Draghi. Och han ger den avgående Fed-chefen Ben Bernanke ett starkt B i slutbetyg.

Men vad gäller riksbankschefen Stefan Ingves har Krugman inte mycket positivt att säga.

– Riksbanken har fört en riktigt dålig penningpolitik. De har gjort helt fel sak för Sverige, säger Krugman, lite drygt fem år efter att han tilldelats Riksbankens ekonomipris till minnet av Alfred Nobel.

Krugman är i Sverige i samband med en konferens i Stockholm, arrangerad av Skagen fonder.

Rådet till Ingves är radikalt.

– Sänk räntorna så lågt det går. Säg att ni är beredda att göra vad som krävs för att få upp inflationen till 2 procent.

Nästa steg, om inte detta skulle räcka, är att höja inflationsmålet till 4 procent. Och detta borde alla ledande centralbanker i väst överväga, anser han.

TT “

“**Det här gäller i dag**
Skattereduktion för rot- och rutarbeten medges med halva arbetskostnaden men sammanlagt högst 50 000 kronor per person och år.

Reparation och underhåll samt om- och tillbyggnad räknas som rotarbeten, om det utförs i eller i nära anslutning till en bostad som man äger och som man bor i.

Hushållsarbete som rengöring, underhåll och tvätt ger rätt till rutavdrag och ska utföras i en bostad som man själv eller ens föräldrar bor i eller använder som fritidsbostad. Även barnpassning, omsorgstjänster och enklare trädgårdsarbete kan ge rätt till rutavdrag.

Källa: Skatteverket “

DN 16 jan 2014 : Välfärdens finansiering.

”Fler försäkringslösningar kan säkra svensk välfärd”

“Ny rapport. Sverige står inför stora välfärdsutmaningar. Välfärdens tjänster blir dyrare samtidigt som efterfrågan på dem ökar. En lösning vore att frikoppla socialförsäkringarna från statsbudgeten, en annan att ha försäkringslösningar på fler områden, som äldreomsorgen, skriver forskarna i SNS konjunkturråd. “

“Välfärdstjänster som skola, vård och omsorg utgör tillsammans med socialförsäkringssystemet kärnan i den svenska välfärdstaten. En väl fungerande välfärdsstat spelar en viktig roll för sammanhållningen i ett samhälle, men är också en drivkraft för ekonomisk tillväxt. Den svenska välfärdsmodellen har starkt stöd och framhålls ofta internationellt som en förebild.

Men modellen är inte problemfri. I SNS konjunkturrådsrapport 2014 utgår vi ifrån de utmaningar Sverige står inför för att finansiera den omfattning och kvalitet på välfärdstjänster som medborgarna förväntar sig och diskuterar möjliga lösningar.

Det finns ett antal orsaker till de utmaningar som Sverige står inför. En av dem är att välfärdstjänster tenderar att bli relativt sett dyrare att producera över tiden eftersom det är svårare att öka produktiviteten i dessa sektorer jämfört med varuproduktion. Ett annat skäl är att efterfrågan på välfärdstjänster ökar i takt med högre materiell standard och nya tekniska landvinningar inom exempelvis sjukvården.

Sammantaget skapar detta ett tryck uppåt på de offentliga utgifterna samtidigt som skatteintäkterna inte ökar i motsvarande grad. Om inte utgifterna tillåts öka uppstår ett gap mellan välfärdsstatens

omfattning och kvalitet och befolkningens behov och förväntningar. De återkommande diskussionerna om brister inom äldreomsorgen, skolan och delar av sjukvården är sannolikt ett uttryck för att Sverige redan i dag har ett sådant begynnande gap.

Om allt fler inte nöjer sig mig med den offentliga sektorns erbjudande och väljer att köpa ökad trygghet och tjänster med bättre standard kommer deras vilja att betala skatt att minska och välfärdstaten hamna i en ond spiral av nedskärningar och försämrad välfärd. Vi får ett tudelat samhälle med växande klyftor mellan dem som har råd med privat finansiering av välfärdstjänster och inkomstförsäkringar och dem som inte har det samtidigt som anknytningen till det offentliga systemet minskar hos de som väljer privata alternativ.

Skälen är alltså starka att söka lösningar på problemen. Finansdepartementet har presenterat beräkningar som pekat mot att de offentliga finanserna uppfyller det så kallade hållbarhetskriteriet. Det vill säga skattesystemets nuvarande utformning kan finansiera utgifterna som följer av den åldrande befolkningen med nuvarande nivå på välfärdstjänsterna. Beräkningarna bygger således på ett kritiskt antagande: att människor inte kommer att efterfråga mer och bättre välfärdstjänster i takt med ökade inkomster. En viktig konsekvens av välfärdsstatens universella mål är att nivån på den service och det försäkringsskydd alla ska ha rätt till måste definieras i relativa snarare än i absoluta tal. Att ha som mål att tillhandahålla välfärdstjänster på en nivå som tillfredsställer folkflertalets behov betyder i en växande ekonomi att denna nivå hela tiden måste höjas i takt med vad som blir möjligt.

Den svenska välfärdsstaten står därför inför en finansieringsutmaning som är betydande. Men problemen är inte oöverstigliga. I vår rapport pekar vi på ett antal lösningar som gör det möjligt att behålla grunderna i välfärdsstatens utformning och ändå klara finansieringen.

1 Ett mer inkluderande arbetsliv. Den svenska välfärdsmodellen kräver ett högt arbetsutbud och att antalet år i arbetskraften ökar i takt med medellivslängdens utveckling. Sverige har genomfört en rad reformer för att förlänga arbetslivet, framför allt pensionsreformen. Det är väsentligt att arbetslivet utformas så att det verkligen blir möjligt för äldre att öka sitt arbetskraftsdeltagande.

2 Mät produktiviteten i välfärdssektorn för att kunna värdera effektiviteten i produktionen. Välfärdstjänsterna behöver bli effektivare men för stora delar av välfärdstjänsterna saknas information om verksamhetens produktivitet. I den mån mått existerar brister de ofta i transparens och systematik. Vi behöver ta fram ett tydligt ramverk för hur produktivitet ska mätas.

3 Utmana utförarna av välfärdstjänsterna. Oavsett om tjänsterna produceras i privat eller offentlig regi måste utföraren utmanas vad gäller kostnadseffektivitet, kvalitet och innovationer. För att detta ska komma till stånd krävs att det finns en systematisk utvärdering enligt tydliga kriterier.

4 Stärk försäkringsmässigheten i socialförsäkringarna. Socialförsäkringarna, i första hand sjukförsäkringen, bör göras självständiga från statsbudgeten och utformas enligt försäkringsmässiga principer med en stark koppling mellan inbetalningar och förmåner. Det gör det möjligt att upprätthålla ersättningsnivåerna i takt med den allmänna inkomstutvecklingen och samtidigt minska de samhällsekonomiskt skadliga effekterna som skattehöjningar har. Utan en sådan förändring kommer socialförsäkringarna att utvecklas mot ett grundtrygghetssystem vilket riskerar att undergräva människors betalningsvilja för de allmänna försäkringarna. Genom att göra sjukförsäkringen självständig kan finansieringen av välfärdstjänsterna lämnas opåverkade av utvecklingen i sjukförsäkringen.

5 Identifiera möjligheter att införa försäkringslösningar på andra områden. Äldreomsorgen är ett område där vi redan ser tecken på att samhället inte lyckas möta medborgarnas förväntningar. En möjlighet är att införa en obligatorisk äldreomsorgsförsäkring, vilket redan prövats i Tyskland. I ett försäkringsbaserat system får vi en tydlighet där efterfrågade förbättringar kan kopplas till höjda avgifter.

Vår slutsats är att det är möjligt att behålla grunderna i den svenska välfärdsstatens utformning. Men att detta kräver att vi prövar nya verktyg för välfärdens finansiering och uppföljning av kvalitet och produktivitet i produktionen av välfärdstjänster. Arbetet med dessa lösningar måste påbörjas omedelbart eftersom många av förändringarna vi föreslår tar tid att genomföra.

Bakgrund. SNS konjunkturråd
SNS konjunkturråd är en grupp forskare som årligen i en rapport analyserar den förda ekonomiska politiken.

Konjunkturrådet har funnits sedan 1974. Totalt har 86 forskare medverkat.

Rapporternas författare svarar för analys, slutsatser och förslag. SNS som organisation tar inte ställning till dessa.

I dag, torsdag, presenteras 2014 års konjunkturrådsrapport på SNS.

Annika Sundén, docent i nationalekonomi och verksam vid Pensionsmyndigheten
Torben M Andersen, professor i nationalekonomi, Århus universitet
Jesper Roine, docent i nationalekonomi, Handelshögskolan i Stockholm och Stockholm Institute of Transition Economics De tre är ledamöter i SNS konjunkturråd 2014 “

DN 17 jan 2014 : EU:s ekonomi.

“Önsketänkande om krisen”

“För ett år sedan konstaterade EU-kommissionens ordförande José Manuel Barroso att euroländerna lagt krisens värsta faror bakom sig. Ett halvår senare lät han meddela att slutet rentav var ”i sikte”.

Har Barrosos solskenshoroskop besannats? Alldeles fel har han i alla fall inte haft. Irland, som drabbades först av skuldkrisen, genomgår nu en omfattande återhämtning. När osäkerheten var som störst för två år sedan närmade sig räntan på irländska statsskuldspapper 15 procent. Sent i höstas lämnade landet EU:s och IMF:s stödprogram, och landets första solovända på lånemarknaden blev en succé. Numera glider Irland fram med behagliga 3 procent i ränta på statsskulden.

Den mördande lånebördan har hunnit lätta något också för Grekland. I Aten och i de flesta europeiska länder räknar man med bättre balans i budgeten och lite, lite tillväxt under det kommande året. Färsk statistik på Spaniens BNP och arbetslöshet har överraskat.

Och knappt hade det nya årets glädjesiffror hunnit fram till Bryssel innan Barroso kom med en ny högtrycksprognos: 2014 blir året då vi kan begrava eurokrisen för gott.

Här går dock åsikterna bland EU:s -ledare isär. Chefen för ECB (euroländernas centralbank), Mario Draghi, är en av de som har haft invändningar mot Bryssels ensidiga prognosrepertoar-. Så sent som i förra veckan avfärdade han Barrosos förut-sägelser. ECB är beredd på att vändningen kan ta längre tid. I värsta fall dyker det upp nya problem när det blir dags att stresstesta bankerna senare i år. I vilket fall är det för tidigt att förklara krisen död.

Risken är att både Barroso och Draghi får fel. Från bägge håll betraktas krisen som en normal, om än utdragen, lågkonjunktur. Men mer och mer talar för att det kommer dröja innan Europas ekonomier kan få upp farten.

På tisdagen besökte ekonomen Bart van Ark Stockholm för att tala under en konferens om eurokrisen. Budskapet han hade med sig var att Europa befinner sig i en tillväxtkris med rötter djupare än de senaste årens skuldkaos. Redan innan var förutsättningarna för långsiktig tillväxt inte särskilt goda. I många länder pekar den underliggande tendensen mot stagnation.

EU:s dilemma sammanfattades i två frågor: Kommer vi att investera? Kommer vi att reformera?

Om svaret är nej på båda frågor lär förhoppningarna om en hastigt antågande högkonjunktur komma på skam. Det är heller inget omöjligt scenario. Åtstramningarna hindrar redan såväl regeringar som företag från att göra lönsamma investeringar i utbildning, infrastruktur och ny teknik. De reformer som van Ark efterlyser – bland annat handlar det om att vidga den inre marknaden i EU – är inga valvinnare. Viljan från politiker att driva fram fördjupad ekonomisk integration i EU har inte slagit några nya rekord efter krisen. Vindarna blåser snarare åt motsatt håll.

Andra tecken tyder på att Europas ekonomier närmar sig samma fälla som Japans ekonomi har suttit fast i sedan 20 år tillbaka. Den japanska rävsaxen kännetecknas av deflation (sjunkande i stället för ökande priser) och en låst lånemarknad. Förväntningar om sjunkande priser blir självuppfyllande, och investeringar skjuts upp ytterligare. Resultatet är hög arbetslöshet och en ekonomi som går på tomgång. Ett slags ond cirkel som det har visat sig svårt att bryta.

Varningstecknen tycks ha hamnat i en död vinkel för ECB. Ett sådant tecken- är den sjunkande inflationstakten. Draghi har kategoriskt avvisat varningarna, även från namnkunniga experter, bland annat med hänvisning till trassel med statistiken. I Sverige har Riksbanken har blundat helt för utvecklingen, och låtit inflationen sjunka i botten. Under ett Sverigebesök kallade Ekonomipristagaren Paul Krugman Riksbankens politik ”den sämsta i västvärlden”, med hänsyn just till den vanskligt låga inflationen. Varken riksbankschefen Stefan Ingves eller hans kolleger i Frankfurt deltar i debatten om deflationshotet.

Ett annat varningstecken är Europas lånemarknad. När krediter fungerar som de ska rör sig pengar i ett friskt omlopp mellan banker och nya och gamla företag. Nu råder det en illavarslande stiltje och pengar samlas i stället på hög.

Inflytelserika ekonomer har larmat om närbesläktade symtom även i den amerikanska ekonomin. Men i USA inger centralbankens handlingskraft större tillförsikt. Om hotet om en segdragen period av stagnation är verkligt ligger Europa betydligt sämre till.

DN 17/1 2014 “

DN 17 jan 2014 : Välfärd.

“Låt politiken handla om politik”

“ Raka vägen mot en zombie-stat, styrd av självständiga fonder och automatiska bidragsmaskiner. Ungefär ett sådant scenario varnade finansminister Anders Borg för när SNS konjunkturråd lade fram förslagen i rapporten ”Hur får vi råd med välfärden” på ett seminarium i går.

Den mest omstridda punkten i rapporten, som också presenterades på gårdagens DN Debatt, är att renodla och vidga välfärdsstatens försäkringsaspekter. Ett exempel är en offentlig äldreomsorgsförsäkring.

Det förslaget är inte utan förtjänster. Genom att placera finansieringen av vissa tjänster och försäkringar, som a-kassan, vid sidan av löpande utgifter i statsbudgeten skulle man kanske göra systemet mer slitstarkt och rätlinjigt. Så gick tankarna när man sist reformerade pensionssystemet, och somliga -argument gäller även på andra områden. SNS-ekonomerna menar till exempel att försäkringstanken tydligare vädjar till egenintresset och på det sättet befäster människors lojalitet med systemet. En skatt blir – vips! – en avgift. Smart, om än väl teoretiskt. Och frågan är var resonemanget slutar att gälla.

Haken är just den att konstruktionen gröper ur dagspolitiken. Det priset är värt att betala ibland. Till exempel i frågor med väldigt lång tidshorisont, som pensionerna.

Men sammansättningen av kommunala tjänster, bidrag och socialförsäkringar är livsluften i svensk politik, och Anders Borg har poänger i sin kritik mot SNS-förslaget: Automatiska försäkringar och regelstyrda fonder riskerar att trolla bort meningsfulla politiska avvägningar, utan tydlig nytta.

Alliansregeringens hela affärsidé är att, som det heter på finansministerns språk, ”vara tuff på transfereringssidan” för att samtidigt kunna ge företräde åt saker som vård, skola och omsorg. Årets riksdagsval borde inte minst handla om att medborgarna ska välja mellan den politiken och oppositionens alternativ.

Svagheten i Borgs resonemang är att alliansföreträdare ändå tycks ha svårt att tala ur skägget om den ekonomiska politikens ekvationer. Nyligen hävdade KD:s Göran Hägglund att skatte-intäkterna har blivit större tack vare skattsänkningarna. Det är att slira på sanningen. Låt i stället politiken handla om de viktiga prioriteringar som skiljer partierna.

Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se “

DN 21 jan 2014: Statens ägande.

”Låt ett oberoende bolag förvalta statens alla företag”

“Tydligare ägarskap. Med dagens ordning för statsföretag kan ministrar tvingas försvara affärsbeslut i konflikt med politiska intressen. Statens bolag har också svårare än konkurrenterna att få kapitaltillskott, eftersom det krävs beslut av riksdagen. Därför behövs en oberoende förvaltning, skriver Dag Detter. “

“Sverige behöver ett oberoende förvaltningsbolag för att samla och förtydliga ägandet av de konkurrensutsatta statligt ägda bolagen. En så kallad National Wealth Fund skulle möjliggöra ett samlat kommersiellt statligt ägande. Det vore en förvaltning som skapar värde för framtida generationer och samtidigt bidrar till ett konkurrenskraftigt näringsliv och innovationsklimat.

I dag förvaltas de statliga bolagen i Sverige direkt av regeringskansliet till skillnad från all annan offentlig tillgångsförvaltning. Förvaltning av statliga tillgångar sköts i regel av separata myndigheter, till exempel AP-fonderna. Enligt den svenska förvaltningsprincipen skall beslut i enskilda ärenden fattas av fristående myndigheter baserat på en lagstiftning. Detta undantag är märkligt med tanke på att de statliga bolagen utgör den största avgränsade statliga tillgångsmassan med ett värde på omkring 600 miljarder kronor.

Med förebild i bland annat Solidium i Finland ger ett oberoende förvaltningsbolag (National Wealth Fund) möjlighet till en kommersiell hantering utan politisk inblandning i den dagliga verksamheten. Solidium bildades 2008 genom en speciell lag. Solidiums styrelsen agerar självständigt inom de ramar som regeringen definierat för bolagets styrelse. Syftet med verksamheten är att skapa en kommersiell värdeutveckling av för landet strategiskt viktiga bolag med bibehållet finskt ägande. I portföljen ingår bland annat Sampo, Telia Sonera, Stora Enso och Outokumpu.

Andra exempel är Kamco, det statliga holdingbolaget i Sydkorea. Denna spelade en central roll i den industriella omvandlingen av landet mot en mer högteknologisk industri. Temasek i Singapore är ett annat exempel, det skapades på 1970-talet av liknande nationella skäl som Solidium i Finland. Temasek är i dag en av de främsta investerarna i Asien inom en rad service- och teknologiskt intensiva områden.

Den historiska bakgrunden till svenska statens innehav av affärsdrivande företag är huvudsakligen den uppbyggnad av infrastrukturen som skedde under 1900-talet. Staten byggde då upp och utvecklade många av de företag som nu arbetar under konkurrens. De särskilda uppgifter som staten då lade på dessa verksamheter är nu borta. I dag står dessa företag inför nya förutsättningar och utmaningar som skapats av den snabba tekniska utvecklingen och avregleringar. Den här utvecklingen har lett till ökad konkurrens vilket är bra. Dessa resurser används mer effektivt i dag och konsumentpriserna har blivit lägre.

Många av dessa bolag har spelat en viktig roll för den tekniska utvecklingen och innovationsklimatet i Sverige. Statliga bolags samarbete med det privata näringslivet har bidragit till många tekniska framsteg inom ett flertal branscher. Inte minst inom telefoni, energi, försvar och transport, där kanske det mest legendariska exemplet är Telias och Ericssons arbete inom mobiltelefoni. Internationellt konkurrenskraftiga företag med hemvist i Sverige och ett starkt engagemang för forskning och utveckling i Sverige är därför avgörande för vårt långsiktiga välstånd.

Formerna för förvaltningen av de statliga företagen har debatterats under senare tid, inte minst efter händelseutvecklingen i Telia Sonera och Vattenfall. Genom åren har olika ansträngningar gjorts att samla förvaltningen av de statliga bolagen till ett ställe. Ett första försök gjorde på 1970-talet, då huvuddelen av de statligt ägda bolagen lades in under Statsföretag AB som sedan blev Procordia. I slutet av 1980-talet bildades Förvaltningsaktiebolaget Fortia. Där ingick aktieinnehavet i ett antal av de större konkurrensutsatta bolagen som SSAB, Assi och LKAB. Riksdagen begränsade dock Fortias rörelsefrihet avsevärt, varför flera företag fortsatte att rapportera direkt till regeringen. Som ett led i det nya privatiseringsprogrammet lades Fortia ner och ägandet gick tillbaka till regeringskansliet. Sedan dess hanteras förvaltningen direkt av regeringskansliet, vilket är behäftat med många problem. Ett av de mest slående problemen är att statsråden riskerar att tvingas försvara affärsmässiga beslut som kan vara i konflikt med politiska intressen.

För att uppnå en effektiv förvaltning av statliga bolag behöver samtliga intressenter förstå skillnaden mellan statens roll som ägare å ena sidan och som reglerare å andra sidan, det vill säga spelare och domare på en marknad. Utan tydliga mål och uppföljning kan förvaltningen inte ske på ett sätt som tillgodoser kravet på en effektiv förvaltning.

Med regeringskansliet som ägare har statens bolag svårare än privata konkurrenter att få kapitaltillskott. Detta kräver politiska beslut av riksdagen i varje enskilt fall. Eventuella kapitaltillskott samt krav på utdelningar bör snarare bedömas på strikt kommersiella villkor och inte riskera sammanblandning med regeringskansliets och riksdagens politiska arbete.

Att den statliga kommersiella verksamheten ska hanteras på bästa sätt med marknadsmässiga avkastningskrav är en självklarhet. Ur ett rent statsfinansiellt perspektiv är detta av stor betydelse.

Den demografiska utvecklingen kommer att öka efterfrågan på offentligt tillhandahållna tjänster. Därmed ökar finansieringsbehovet för staten, varför uppmärksamhet bör riktas även mot statens tillgångssida och vår förmåga att maximera värdetillväxten av statens tillgångar.

Verksamheten för ett oberoende förvaltningsbolags bör i likhet med AP-fonderna stadfästas i lag, med en särskild styrelse som tillsätts på professionella meriter. Ägandet skyddas genom att det krävs ett särskilt mandat från riksdagen för ägarförändringar.

För våra framtida generationer och för en fortsatt stark utveckling av svenskt näringsliv och svenskt innovationsklimat är det avgörande att vi förvaltar ägandet av statens värdefulla aktieinnehav på bästa sätt. Ett oberoende förvaltningsbolag skulle, liksom i andra länder bli en viktig byggsten för ett långsiktigt välstånd i ett innovativt och konkurrenskraftigt Sverige.

Dag Detter, vd för Whetstone Solutions, arbetade 1998–2001 i regeringskansliet med utveckling av statens ägande av företag”

“**Bakgrund. Statens bolag**

Staten äger helt eller delvis 52 företag, som sysslar med allt från bilprovning till gruvdrift och teater.

Två av bolagen är börsnoterade: Telia Sonera och SAS (fram till 2013 ägde staten även en del av börsnoterade Nordea).

Den statliga bolagsportföljen var 2012 värd 570 miljarder kronor och sysselsatte 175 000 personer. Samma år var omsättningen 354 miljarder kronor och det sammanlagda resultatet efter skatt 49 miljarder. “

DN 21 jan 2014 :

“Vad skulle LO-folket ha sagt?”

“Fick i dagarna mitt ”röda kuvert” och informationen att pensionen sänks med 2,7 procent. Det vore intressant att se reaktionen från till exempel LO-kollektivet om motsvarande meddelande gavs utan föregående förhandling. Är det kanske pensionärerna som skall betala ett femte jobbskatteavdrag?

Bo G Andersson, Märsta “

DN 24 jan 2014 : Skattepolitik.

“Snabbmatsdebatt fram till valet”

“Valstrategierna hos M och S kommer att leda till en seriös debatt om skatter – när riksdagsvalet väl är avgjort. “

“Triangulering kallas ett av de taktiska knep partierna tar till när de vill stjäla röster från varandra. Manövern går ut på att lägga fram en ny, ”tredje” ståndpunkt i trakterna kring den politiska mittfåran och på det sättet snärja ett större spann av väljare. Så kan politiker skapa ett svängrum över höger-vänsterskalan utan att det väcker alltför stark anstöt.

Skatterna är ett slags partistrategernas Bermudatriangel. De havererade idéernas epicentrum, där sakämnen och ideologiska skillnader tar mark för att sedan omkomma under mystiska omständigheter. I söndagens ”Agenda” i SVT gick olyckan att bevittna i direktsändning när finansminister Anders Borg och Socialdemokraternas Magdalena Andersson gick en rond i finanspolitikens triangelspel.

Ett tag lät det som att Socialdemokrat-erna planerar att gå till val på hårdnackad svångremspolitik. Och att Moderat-erna skissar på ett valmanifest som innehåller skattehöjningar. Magdalena Andersson dundrande vidare mot under-skottet i regeringens budget och upprepade Socialdemokraternas nya slagord om att regeringen har ”slösat bort” arvet från Göran Persson. I sak är det en obegriplig attack. Ingen utanför S-kansliet delar den bedömn-ingen.

Finansministerns moteld bestod av ett angrepp mot Anderssons dubbla bokföring av det femte jobbskatte-avdraget, en skattesänkning som Socialdemokraterna motsätter sig och accepterar på samma gång. När Anders Borg sedan råkade in i något som lik-n-ade försvarsställning öppnades det för skattehöjningar för att kunna satsa på skolan. Det var

svårbegripligt, dels med tanke på att alliansen har ägnat hösten åt att stånga sig blodig över inkomstskattesänkningar i riksdagen. Dels med tanke på att regeringen har försökt nå fram med poängen att skolans grundläggande problem inte är resurserna.

Det var inte utan att man ibland hade svårt att höra vem som var vem i tv-debatten. Och vad som händer i tomrummet efter meningsfulla skiljaktigheter i de stora partiernas ekonomiska politik fick vi se prov på när det i veckan briser-ade ett bråk om internkommunikationen i en snabbmatskedja.

Visserligen var det brev som ledningen för hamburgerkoncernen Max hade skickat ut till sin personal ganska tondövt. Vd:n såg framför sig att ett maktskifte i höst och en social-demokratisk regim skulle innebära en ”katastrof” för företaget och alla anställda. Kanske klumpigt, men indignationen från vänstern nådde nya toppnoteringar. Allians-politiker iförda full partimundering ryckte snabbt ut för att stödmumsa Maxmål.

Säkert har den superuppskruvade nippligheten att göra med att det är supervalår.

I förordet till boken ”En skattereform för 2000-talet”, som presenterades på DN Debatt och under ett seminarium på onsdagen, vågar redaktören Mats Bergstrand inte hoppas på att årets valrörelse kommer att kretsa kring någon genomgripande omdaning av skattesystemet. Men det läggs fram över-tygande argument för att det behövs.

Det är ingen hemlighet att man genom hundratals små ingrepp har gått miste om den prydliga enhetlighet som var hela poängen när skattesystemet gjordes om i grunden 1990–1991. De flesta förslagen är heller inga nyheter. Enhetlig moms, en ny fastighetsskatt och minskade skillnader mellan skatt på arbete och kapital är trogna käpphästar hos många experter. Det kanske största hindret är att ekonomernas och juristernas favoritskatter råkar vara hatobjekt bland väljarna.

Det intressanta med boken är inte minst bredden i författarlistan. Här samsas två S-märkta tidigare finansministrar med bland annat en ekonom från Svenskt näringsliv, två namn-kunniga professorer i finansrätt och flera tunga national-ekonomer.

På vissa punkter gick synsätten isär. Ekonomiprofessorn Lars Calmfors och den tidigare finansministern Kjell-Olof Feldt trodde att den bästa startpunkten för en ordentlig reformprocess är att säga att skatterna över lag behöver höjas. Ett villkor som lär eliminera möjligheterna för en uppgörelse över blockgränsen, och som förmodligen inte rimmar särskilt väl med behovet av att låta de flesta skatter närma sig nivåerna i omvärlden. Vilket de flesta tycktes skriva under på.

Men det rådde enighet om att inget kan komma upp på bordet innan krutröken från valrörelsen lagt sig. Bedömningen är säkert rätt. Den nedslående paradoxen är i så fall att det knappast blir någon debatt med tuggmotstånd innan riksdagsvalet är förbi.

Carl Johan von Seth carljohan.vonseth@dn.se “

DN 25 jan 2014:Rekordmånga arbetar i eget företag:

“Startbidrag till företag kritiseras”

“Allt fler jobbar i egna företag. Enligt SCB var ökningen 2,4 procent förra året. Nu kritiserar Småföretagarnas riksförbund utvecklingen och hävdar att Arbetsförmedlingen pushar arbetslösa att starta eget trots att de inte har tillräckligt bra affärsidéer. “

“Färsk statistik från SCB visar att antalet egna företagare och medhjälpande familjemedlemmar – som jobbar oavlönade i familjeföretaget – steg från 486 800 personer 2012 till 498 300 förra året.

Harry Goldman, som är vd för Nyföretagarcentrum Sverige, menar att en del av den statistiska ökningen i SCB:s mätning kan bero på att kvinnor har blivit mer verksamma i sambons eller makens företag.

– Majoriteten av de som driver företag är män. När vi gör intervjuer nu för tiden är det fler kvinnor som säger sig vara delaktiga i företaget jämfört med tidigare, säger Harry Goldman.

Utvecklingen är lite överraskande eftersom siffror från Bolagsverket samtidigt visar att nyföretagandet har minskat med två procent. Småföretagarnas riksförbund har ingen bra förklaring på hur det kommer sig att antalet företagare ökar samtidigt som nyföretagandet minskar, men menar att det finns ett klart samband mellan hög arbetslöshet och företagande.

Ordförande Leif Svensson anser att Arbetsförmedlingen pushar arbetslösa att bli egenföretagare, trots att minst en tredjedel av nystartade småföretag inte överlever mer än några få år.

– Arbetsförmedlingen beviljar starta egetbidrag som ett sätt att få bort arbetslösa ur statistiken, även om affärsidéerna inte är tillräckligt bra. Jag tycker synd om alla som sätter sitt hus i pant för att låna pengar. Många sitter med stora skulder efter det äventyret, säger han.

Enligt Leif Svensson har Arbetsförmedlingens handläggare inte tillräcklig kännedom om vad det innebär att driva företag och saknar kunskap om olika försäkringsregler som a-kassa och socialförsäkring. Förbundet har påpekat för Arbetsförmedlingen att den måste se till att handläggarna är medvetna om riskerna.

– Men då tycker de att vi svartmålar, att vi bara tänker negativt. De säger att vi skrämmer de arbetslösa, men det är ju verkligheten.

Arbetsförmedlingen håller inte med om att man pushar arbetslösa till att bli egna företagare, utan säger att starta eget-bidraget är till för att erbjuda möjligheten att testa att starta företag för de personer som står längst bort från arbetsmarknaden.

– Starta eget-bidrag är det mest framgångsrika program vi har för att få personer i arbete. Drygt 85 procent har arbete ett halvår senare, säger biträdande avdelningsdirektör Jeanette Azinovic.

Arbetslösa som startar eget informeras om risker och försäkringsregler via material som är framtaget i samarbete med alla berörda myndigheter.

– Arbetsförmedlarna är väl insatta i den information som vi sprider, säger hon.

Marit Sundberg marit.sundberg@dn.se “

“**Fakta. Egna företagare**
Antalet företagare och medhjälpande familjemedlemmar (personer som oavlönat jobbar i familjeföretaget), 15–74 år, årssiffror:

2008 478 100. 2009 480 900. 2010 495 400. 2011 482 000.

2012 486 800. 2013 498 300. Källa: SCB:s arbetskraftsundersökningar

Fakta. Så har SCB gjort sin mätning
Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar är baserade på intervjuer med cirka 29 500 personer slumpmässigt utvalda personer varje månad.
Deltagarna representerar ett genomsnitt av befolkningen beträffande faktorer som ålder, kön och bostadsort. “

26 jan 2014 : Kontroll.

“Sex punkter för fondbesiktning”

“Förra året hände det mycket på marknaderna som påverkar dina fonder. Nu kan det vara dags att kontrollera hur det ser ut. Här är sex punkter att titta på. “

“1 Har du rätt risknivå?

Förra året steg de flesta aktiefonder rejält i värde. Det kan ha förändrat mixen mellan marknader och fondsorter och därmed ökat risken.

För den som har en blandning av aktie- och räntefonder i sitt sparande är det troligt att mixen har ändrats. Vill man exempelvis ha hälften i sitt sparande i aktiefonder och hälften i räntefonder måste man justera fördelningen. För den som har aktiefonder på olika marknader kan fördelningen också ha ändrats. Speciellt för den som har större andelar i tillväxtmarknadsfonder kan det vara aktuellt.

Det naturliga är att sälja en del av de fonder som man vill minska andelen och öka i den andra kategorin i stället. Här gäller det att vara medveten om att säljer man aktiefonder som gått med vinst utlöser det en skatt på kapitalvinsten. Speciellt för den som har haft aktiefonder under många år kan vinsten vara stor.

Den som månadssparar kan ändra fördelningen genom att öka insättningarna i den kategori som man vill öka andelen och stoppa insättningarna i den andra.

2 Har du bra fonder?

Har du de bästa alternativen. Det går att kontrollera genom att se hur fonden presterat mot sitt jämförelseindex. Klarar de inte det kan det vara dags att växla till en indexfond som har lägre avgift och följer index.

3 Betalar du för mycket i -avgift?

Avgifterna är priset du betalar för att få dina pengar förvaltade. För sparande på låg sikt kan avgifterna ha stor betydelse. Fonder med högaavgifter som inte lyckas kompensera för det med bättre avkastning gröper ur ditt sparkapital i onödan. Avgifterna kan du hitta i informa-tionen om fonderna. För Sverigefonder ligger avgifterna på 0– 2 pro-cent och genomsnittsavgiften hamnar på 1,13 procent, enligt analys-företaget Morningstar. För globalfonder är siffrorna 0,15– 3,14 procent och en genomsnittsavgift på 1,4 procent. Har du fonder med höga av-gifter som presterar dåligt är det läge att byta.

4 Kan du månadsspara mer?

Att sätta in en summa i fonder varje månad är ett bra sätt att spara. Det sprider risken över tid. Även om aktiefonder kan sjunka kraftigt i värde brukar den som månadssparar för det mesta kunna hålla sig på plus på kontot. Kanske är det dags att öka månadssumman. För den som bara sparar i en fond kan det vara dags att bredda sparandet med ett alternativ till. En Sverigefond och en bred globalfond är en enkel blandning.

5 Vad har du valt i premie-pensionen?

Så gott som alla vuxna svenskar har pengar i premiepensionssystemet, PPM som det brukar kallas, som är placerade i fonder. För den som inte är intresserad finns det ingen anledning att göra något. Då ligger kapitalet i det statliga alternativet AP7 Såfa som är ett bra alternativ för den som inte vill välja själv. Har man gjort val tidigare är det bra att kolla upp hur det ser ut på kontot. Speciellt om man gjorde ett val tidigt och sedan låtit det vara. Fonderna kontrolleras via pensions-myndighetens hemsida och man behöver ha en kod eller -e-legitima-tion för att kunna logga in. Från den 21 februari går det bara att byta fonder med e-legitimation.

6 Har du fonder i din tjänstepension?

Många som har tjänstepension har kapital placerat i fonder. Vet man inte hur kapitalet är placerat är ett bra första steg att via hemsidan minpension.se göra en prognos och där få en bild av hur kapitalet är placerat. Sedan kan man göra samma genomgång som ovan när det gäller risker, prestation och avgifter. I pensionssparande är avgifterna ofta mycket lägre än på den öppna marknaden.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

DN 26 jan 2014 : Fondsparande – bit för bit.

“Det är fondbolagen som ska sköta dina pengar”

“Varje månad är det ny lektion med DN:s fondreporter Hasse Eriksson. Du får tips, råd och fakta om hur sparformen fungerar. Kunskap som kan hjälpa dig med att ta kontroll över dina egna fonder. Det är fondbolagen som ska förvalta dina pengar. För en sparare kan det vara bra att känna till hur de fungerar och vad som är bra att tänka på. “

1 Vad är ett fondbolag?
Det är som det låter. Ett företag som driver fonderna där kunderna placerar pengar som de vill få förvaltade.

2 Vilka äger fondbolagen?
De fyra största bankerna Swedbank, Nordea, SEB och Handelsbanken har egna fondbolag och dominerar med ungefär 60 procent av marknaden. Försäkringsbolag som AMF Pension, SPP, Skandia och Länsförsäkringar har också fondbolag med cirka 13 procent av marknaden sammanlagt. Sedan finns det ett antal något större privata aktörer som Brummer & Partners, Skagen Fonder, Carnegie Fonder och Didner & Gerge med en eller ett par procents marknadsandelar var. Sedan finns det också många mindre svenska fondbolag samt utländska jättar som konkurrerar på marknaden.

3 Vad finns det för sorts bolag?
Bankernas och försäkringsbolagens fondbolag har ett stort antal fonder att erbjuda på många olika marknader. Mindre fondbolag har ett mindre antal fonder. En del är nischade mot speciella marknader eller fondtyper.

4 Vilket fondbolag är bäst?
En fråga som är omöjlig att svara på. Kvaliteten på fonder varierar mellan olika bolag och olika förvaltare. Stora fondbolag med många fonder kan ofta visa upp några fonder som lyckats bra. Men för den skull är inte alla fonder bra. Mindre fondbolag som lyckas bra med sin förvaltning brukar växa och dra till sig kapital från sparare.

5 Hur ska jag veta vilket fond-bolag jag ska välja?
Det bästa är om man kan hitta de bästa fonderna från olika förvaltare. I dag finns alla möjligheter att plocka fonder från flera håll. De flesta av storbankerna och försäkringsbolagen har fonder från andra förvaltare tillgängliga. Det finns också i flera fall möjlighet att plocka in fonder som man har sparat på annat håll in i sin bank. Det finns också flera fondtorg där utbudet är mycket stort från både svenska och utländska alternativ. Det knepiga är förstås att hitta de bästa fonderna i det stora utbud som finns. Först måste du veta vilken sorts fonder du vill ha. Sedan kan nivån på avgiften, historisk avkastning och fondbetyg hjälpa till i valet.

6 Hur tjänar bolagen pengar?
De tar betalt genom förvaltningsavgiften som dras från kapitalet i din fond. Det är en andel av det förvaltade kapitalet som varierar mellan olika fonder. Ju mer pengar ett bolag har att förvalta desto större inkomster blir det. Om fonderna förmedlats av en extern part brukar en del av avgifterna gå till dem som förmedlat fonderna.

Hasse Eriksson hans.eriksson@dn.se “

“**Bra att tänka på**
Om du är kund hos någon av storbankerna vill de att du väljer deras fonder. Men det är inte säkert att de är de bästa alternativen. “

DN 29 jan 2014 :

“Nya EU-regler blir styrande i Sverige”

“Bryssel. Stora banker ska tvingas skilja riskfyllda affärer från annan verksamhet. EU-kommissionen vill ha nya regler som också blir styrande för svenska banker. “

“Dagens lagförslag från EU-kommissionens Michel Barnier har kallats sista stenen i bygget av EU:s bankunion. Beslut om övriga delar har – i princip – redan fattats, men det återstår en hel del innan bankunionen kan fungera som det var tänkt.

En helt central men mycket känslig och fortfarande obesvarad fråga handlar till exempel om den stora avvecklingsfond som euroländerna ska inrätta. Länderna är överens om att bankerna ska betala avgifter till denna fond, men komplicerade förhandlingar om hur det ska ske pågår för fullt.

Dagens bulletin från Bryssel handlar om nya regler som ska tvinga de riktigt stora bankerna i EU att dela upp sin verksamhet. Förslaget grundas på en rapport som chefen för Finlands bank, Erkki Liikanen, överlämnade hösten 2012.

Liikanen ansåg att det behövs genomgripande reformer för att förhindra nya kriser i den europeiska banksektorn. Han hävdade bland annat att de stora bankerna måste skilja på riskfyllda affärer och ordinarie lånegivning, och föreslog tvingande EU-regler.

Liknande lagar finns i USA. I EU har också länder som Frankrike, Tyskland och Storbritannien – men inte Sverige – infört nationella bestämmelser. Men staterna i EU har valt olika modeller. I Frankrike och Tyskland måste bankerna lägga riskfylld verksamhet i särskilda bolag, medan Storbritannien har valt motsatt strategi. De brittiska bankerna tvingas i stället skydda kärnverksamheten.

Dagens förslag innebär sannolikt att EU-kommissionen väljer den fransk-tyska linjen och Bryssel kan därmed återigen hamna på kollisionskurs med Storbritannien. Oklart är också vilka banker som ska följa de nya reglerna. Sannolikt kommer både Nordea och SEB att omfattas av förordningen.

Kontroversiellt för svensk del är hur bankernas handel med till exempel bostadsobligationer kommer att klassas. Sverige anser att detta är en nyttig verksamhet och vill inte avskräcka bankerna från att syssla med sådana affärer.

Många EU-länder lär alltså ha invändningar. Förhandlingarna om den nya förordningen väntas inte vara klara förrän nästa sommar.

“**FaktaAnnika Ström Melin annika.strom.melin@dn.se “**

Olika delar i bankunionen

Klart är att en ny EU-myndighet ska övervaka bankerna.

Det finns också gemensamma regler om nationella insättningsgarantier som skyddar konton upp till 100 000 euro.

EU-länderna är i princip överens om hur bankkriser ska hanteras. I framtiden ska ägarna och inte skattebetalarna stå för första smällen.

Euroländerna ska inrätta en gemensam avvecklingsfond, men det är inte klart hur bankerna ska tvingas betala avgifter till denna fond. “

DN 30 jan 2014 : Fackbok. Folkhälsoforskare om effekten av ekonomiska nedskärningar

“Livsfarlig ekonomi för Europa”

“Ekonomer och politiker försöker lösa krisen i Europa med hårdbantade statsbudgetar. Lars Linder läser en skarp vidräkning med metoden som resulterat i ett kraftigt minussaldo för både människor och stater. “

“David Stuckler, Sanjay Basu
”Åtstramning till döds. Om en ekonomisk doktrins misslyckande”
Övers Mia Poletto Andersson Natur & Kultur

Om det finns en enda läxa vi borde ha lärt av 1900-talet så är det att chockåtgärder mot samhällen i kris leder rakt mot avgrunden. De rigida fredsvillkoren efter första världskriget gav oss Hitler och nazismen. Blixtövergången till kapitalism i Ryssland efter Sovjets fall gav oss Putin och oligarksamhället.

Medan Roosevelts New Deal med stöd och välfärdssatsningar tvärtom fick USA på fötter efter 20-talets börskrasch och Marshallhjälpen efter andra världskriget gav Tyskland ett snabbspår mot demokrati och välstånd.

Men nu var det 2000-tal, en ny ekonomisk kris kom rullande och historien var glömd. Skyhöga skulder, stora statsutgifter, dyrbar välfärd – det kan i bankekonomers och konservativa politikers värld bara betyda en sak. Om det smakade nyss så kostar det nu, och ju mer ont det gör desto kvickare är skulderna betalda. Om den saken är IMF och Hells Angels rörande överens.

Men bortsett från att all erfarenhet talar för att de har fel så räknar de sällan in de verkliga kostnaderna i besluten, det vill säga de mänskliga: liv och hälsa. Det gör däremot de två folkhälsoforskarna David Stuckler och Sanjay Basu i den lilla boken ”Åtstramning till döds” – en tungt faktastödd genomgång av hur stora, stolt proklamerade nedskärningsprogram påverkat människorna i de samhällen de drabbat.

Det går nämligen att följa ganska exakt genom att studera sådant som kurvor över sjukdom och dödstal, epidemier, depressioner och självmord. Big data, kort sagt. Och det är ofta kusliga siffror, ibland på rena krigsnivån.

Åren efter att Ryssland under Boris Jeltsin bestämt sig för att snabbavveckla den kommunistiska ekonomin sjönk befolkningstalen med omkring tio miljoner, den akuta följden av att samhällsstrukturerna rasade samman. Folk, särskilt män, dog i sviterna av depressioner, i stor utsträckning genom att helt enkelt ta livet av sig, vanligen med spritens hjälp.

Ett dystert kapitel i chockterapins svarta bok – det var nämligen inte alls någon nödvändig följd av kommunismens fall. Syskonländer som tog det lugnare gick ett betydligt lyckligare öde till mötes. Utan skälet var just, menar Stuckler och Basu, den hänsynslösa ryska brutalmedicineringen, ordinerad av ekonomer som Jegor Gajdar och svensken Anders Åslund.

Och nu är det Grekland som fått ett chockrecept utskrivet. Resultat? Utöver hemlöshet och allmänt stigande ohälsotal en exploderande hivepidemi eftersom förebyggande vårdprogram har skrotats. Samt, tyvärr inte så oväntat, rusande självmordssiffror.

Snart dök förstås också de politiska följdsjukdomarna upp: våld och växande högerextremism.

Ett vackert motexempel är Island, som också hotades av drakoniska nedskärningar efter bankkraschen, men där folket självt sa nej. Där gick hälsotalen snarast upp under den akuta krisen, samtidigt som den ekonomiska återhämtningen sedan dess gått anmärkningsvärt snabbt.

Även Sverige får spela good guy i boken. Höjd arbetslöshet brukar följas av fler depressioner och självmord. Men varken under 90-talets eller 00-talets kriser har något sådant uppmätts här, och skälet, enligt författarna, stavas aktiv arbetsmarknadspolitik.

En arbetslös svensk kastas inte handlöst ut ur systemet med sitt bidrag utan fångas in i ett nät av idoga åtgärder – en effektivare depressionsbehandling än Prozac, visar det sig. Det är nämligen ett sätt att säga att problemet inte bara är ditt, utan vårt. Samhällets.

Med sin bok tar sig Stuckler och Basu vidare längs den väg som stakats ut av Naomi Klein med ”Chockdoktrinen” (2007), och av Richard Wilkinson och Kate Pickett med ”Jämlikhetsanden” (2010). I en tid där globaliseringens ekonomiska örnblick alltmer fått bestämma politikens färdriktning försöker de återställa grodperspektivet och undersöka vad sådant som växande ojämlikhet och krympande välfärd, arbetslöshet, hemlöshet och utstötning faktiskt innebär – inte för BNP, skuldkvoter, räntor och investeringsvilja, utan för människorna i systemet. Dem som alltihop till sist borde handla om.

Att de två är forskare märks på ivern att övertyga med resonemang som ibland förlorar sig i torra data på detaljnivå. Ändå misstänker jag att kritiska räknenissar inte kommer att låta sig imponeras av deras ekonomiska resonemang: det känns inte alltid som om det är meningsmotståndarnas bästa argument de diskuterar.

I den sakfråga de behärskar, besparingsprogrammens grymma hälsoeffekter, är de å andra sidan djupt övertygande. Alla valutafonder och centralbanker som i framtiden vill förespråka tuffa ingrepp i ett lands välfärdssystem borde först tvingas redovisa förväntade stridsförluster i antal deprimerade, skadade och döda.

Själv svär jag på att aldrig mer gyckla med de där stackars coacherna som låtsas förmedla jobb som inte finns. Det är inte arbetstillfällen de räddar, utan liv.

Lars Linder lars.linder@dn.se “

DN 31 jan 2014 : Välfärdens finansiering.

”Politiker har dolt välfärdens hotande finansieringskris”

“Ofrånkomligt dilemma. Det går inte att finansiera den ökade efterfrågan på välfärdstjänster med ständigt höjt skatteuttag. Problemet har dolts genom stora omprioriteringar i statsbudgeten. Vare sig vi vill eller ej behövs lösningar med egenfinansiering. Väljarna får inte föras bakom ljuset, skriver Robert Boije, Saco.”

“På senare tid har slutsatser från tre olika rapporter om tillståndet i de svenska offentliga finanserna presenterats här på DN Debatt. Enligt SNS konjunkturråd står välfärdens långsiktiga finansiering inför så svåra utmaningar att vi behöver finna andra former att finansiera delar av den offentliga verksamheten. TCO menar i stället att detta problem bör hanteras genom ett slopat överskottsmål. Svenskt näringsliv (SN) menar å sin sida att vi sedan år 2000, trots skattesänkningar på över 200 miljarder kronor, har kunnat tillföra vård, skola och omsorg reala resursförstärkningar.

Rapporten från SN är välkommen i den meningen att den, tvärtemot den bild som ibland ges, visar att de reala resurserna till vård, skola och omsorg faktiskt ökat de senaste åren (huruvida detta tillskott upplevs som tillräckligt eller använts effektivt är en annan fråga). SN visar också att Sverige trots stora skattesänkningar inte har behövt låna till dessa resursförstärkningar. Det kan förhoppningsvis bidra till en mer nyanserad debatt inför valet i höst om vilka resurser som getts eller inte getts till vård, skola och omsorg de senaste åren och om tillståndet i de offentliga finanserna *i det korta perspektivet*.

Att tolka SN:s rapport som att vi inte har något *långsiktigt* offentligfinansiellt problem eller att som TCO tro att ett slopande av överskottsmålet väsentligt skulle lösa det långsiktiga finansieringsproblemet, vore dock förödande för möjligheten att i tid och under ordnade former lösa det.

Saco delar Konjunkturrådets bedömning att den naturligt lägre produktivitetstillväxten i offentlig verksamhet jämfört med i näringslivet leder till att den *relativa* kostnaden för offentligt finansierade välfärdstjänster ökar kontinuerligt över tiden om lönerna i offentlig sektor antas öka i samma takt som i näringslivet. Saco delar också Konjunkturrådets bedömning att det är troligt att hushållen kommer att kräva en högre kvalitet på välfärdstjänsterna i takt med att hushållens inkomster ökar över tiden. Under dessa förutsättningar går det att visa att efterfrågan på *offentligt finansierade* välfärdstjänster inte kan tillåtas öka i samma takt som hushållens inkomster. Det kommer helt enkelt inte att vara praktiskt möjligt att finansiera denna ökning via ett kontinuerligt höjt skatteuttag.

Många politiker stoppar huvudet i sanden och vill inte se detta problem. Ett argument som brukar framföras som stöd för denna uppfattning är att den kommande finansieringskrisen diskuterades redan på 1980-talet men att den inte på långa vägar blivit så stor som då befarades.

Det är sant att utgifts- och skattekvoten inte har ökat så mycket som då befarades. Som SN visar har vi också de senaste åren kunnat kombinera stora skattesänkningar med vissa resursförstärkningar till vård, skola och omsorg. Men det betyder inte att det långsiktiga problemet inte finns.

Sedan 1980-talet har flera viktiga omprioriteringar gjorts i den offentliga sektorn som har dolt de mer underliggande långsiktiga offentligfinansiella problemen. Subventionerna till bostadssektorn har skurits ner kraftigt och även utgifterna till försvaret. Relativlönerna för flera stora kvinnodominerade löntagargrupper inom den offentliga sektorn har halkat efter, bland andra lärarnas. Stora neddragningar har gjorts i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna. I samband med den omlagda statliga budgetprocessen på 1990-talet togs också indexeringen bort på många bidrag och transfereringar, vilket väsentligt hållit tillbaka utgifterna.

Det finns givetvis en gräns för hur mycket utgifterna kan minskas genom ytterligare sådana åtgärder. Ska man tolka det allmänna opinionsläget verkar det nu snarast finnas ett ökat tryck uppåt igen för flera av dessa och även andra utgiftsslag, till exempel infrastrukturinvesteringar och järnvägsunderhåll.

Det finns också bland politiker en föreställning om att en kontinuerligt växande efterfrågan på offentligt finansierade välfärdstjänster kan hanteras genom fler arbetade timmar i ekonomin. Det finns absolut en potential att genom olika åtgärder öka antalet arbetade timmar i ekonomin genom framför allt en bättre integration av utrikes födda, fler antal arbetade timmar för kvinnor och ett bättre tillvaratagande av yngre och äldre arbetskraft. Saco stöder en sådan inriktning på politiken. Men sådana åtgärder skjuter enbart upp det långsiktiga finansieringsproblemet ett antal år utan att lösa det.

Saco menar också att dagens låga statsskuld talar för att överskottsmålet bör ersättas med ett balansmål. Men även denna åtgärd skjuter bara upp det långsiktiga finansieringsproblemet. Vare sig vi vill det eller inte kommer vi förr eller senare att behöva hitta nya former att organisera och finansiera delar av den offentliga sektorns verksamhet.

Det kommer att krävas försäkringslösningar för att klara inkomsttryggheten vid sjukdom, arbetslöshet och ålderdom om den offentligt finansierade verksamheten i vård, skola och omsorg ska kunna hålla tillräckligt hög kvalitet. Vi kommer också att behöva fundera på

lösningar med större inslag av egenfinansiering av tjänster som ”toppar upp” skattefinansierade bastjänster. Detta är en ekonomisk realitet.

Arbetsmarknadens parter kan bidra till en seriös diskussion om detta problem. Redan 2011 publicerade Saco en rapport som diskuterade ett system med försäkringsmässiga socialförsäkringar i parternas regi.

Det är viktigt att väljarna inte förs bakom ljuset när det gäller finansieringsproblemet och att det politiska systemet förmår ta tag i det även om det samtidigt väcker svåra frågor av fördelningspolitisk natur. Arbetet med att stöpa om pensionssystemet visar att ett sådant arbete kan ta betydande tid och att det också är viktigt med en bred parlamentarisk förankring av både problembilden och behovet av åtgärder.

Finansminister Anders Borg och socialdemokraternas finansministerkandidat Magdalena Andersson bör därför inte ducka för denna fråga i valrörelsen.

Robert Boije, samhällspolitisk chef Saco “

DN 15 mars 2014: Välfärden.

”Medelklassens tjänstemän har blivit statens kassako”

“Betalningsviljan inte given. Medelklassen står för 60 procent av lönesumman men får allt mindre utdelning från välfärdsstaten. En större del av kakan är rimlig, annars sviktar medelklassens vilja att finansiera den generella välfärden. Det skulle leda till ytterligare ojämlikhet, skriver TCO:s ordförande Eva Nordmark. “

“Många människor i vårt land har gjort en klassresa in i medelklassen. På basis av högre utbildning och strukturförändringar på arbetsmarknaden rör sig individer i riktning mot ett tjänstemannayrke som deras föräldrar inte hade. Med det följer högre inkomster och ett drägligare liv än vad föräldragenerationen fick erfara. Denna medelklass står i dag för drygt 60 procent av den totala lönesumman i ekonomin. Bidraget till staten är betydande, också om man tar hänsyn till de senaste årens jobbskatteavdrag.

Men de senaste tio åren har från utdelningen från välfärdsstaten minskat. Välfärdsförsäkringarna har urholkats kraftigt och balansen mellan inbetalningar och trygghet har blivit allt sämre.

Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen är det främsta exemplet: 2004 fick en grundskollärare ut 80 procent av sin tidigare inkomst från försäkringen, i dag har det sjunkit till 67 procent. För en tekniker har ersättningen fallit från 69 procent 2004 till 51 procent i dag och för en säljare från 65 till 48 procent 2014.

Bara knappt fyra procent av de arbetslösa medlemmarna i TCO-förbunden får i dag 80 procent av sin tidigare lön från den vanliga

a-kassan. Det beror på att den högsta ersättningen i princip legat oförändrad sedan början av 2000-talet. Den maximala ersättningen man kan få från arbetslöshetsförsäkringen i dag, oavsett hur mycket man tjänar, är 14 960 kronor i månaden före skatt. Staten har tagit rollen som Joakim von Anka, som ständigt öser in pengar från tjänstemännen i sitt bankvalv för att sedan snålt stänga dörren när behoven uppstår.

För att få det så viktiga skyddet vid arbetslöshet betalar TCO-förbundens medlemmar fyra gånger:

A-kassan finansieras till del med en arbetsgivaravgift, den så kallade arbetsmarknadsavgiften, som räknas av löneutrymmet. I dag uppgår den till 2,91 procent på lönesumman. Arbetsgivaren betalar in summan men räknar sedan av denna när man förhandlar och beslutar om kommande löneutrymme.

För det andra betalar vi individuellt en medlemsavgift till a-kassorna. Medlemsavgiften uppgår till mellan 85 och 160 kronor per månad beroende på vilken arbetslöshetskassa man tillhör. Avgiften är ett direkt bidrag från a-kassemedlemmarna till finansieringen av arbetslösheten och a-kassornas egna kostnader.

För det tredje avstår vi löneutrymme för det inkomstskydd som omställningsavtalen ger. I omställningsavtalen, som sluts mellan fack och arbetsgivare och som därför statsmakten inte har något med att göra, finns möjlighet till ekonomisk utfyllnad under en tid av arbetslöshet. Men kostnaderna för omställningsavtalen tas från existerande löneutrymme. Vill arbetstagarna ha bättre inkomstskydd, får man nöja sig med lägre löneökningar.

För det fjärde, slutligen, betalar fackmedlemmar en individuell premie till fackens inkomstförsäkringar. Dessa försäkringar är tillkomna på rent affärsmässiga grunder och således inte avtalade försäkringar. Den premie som försäkringsbolaget vill ha är direkt relaterad till den risk för arbetslöshet som fackförbundets medlemmar har.

Tjänstemännen är därför på sätt och vis statens kassako. Vi betalar allt mer men får tillbaka allt mindre.

TCO:s undersökningar visar att förbundens medlemmar gillar principen om den generella välfärden och att solidariteten med andra grupper är stark. Den generella välfärden, byggd på principen om inkomstbortfall när man blev sjuk, arbetslös, arbetsskadad och när man fick barn, har också länge varit en viktig mekanism för att hålla landet samman. Och en viktig poäng är att den skulle gälla alla, också de som tjänar bra. Det var på den grunden som politiken vann tillit hos medelklassen. Höga skatter skulle motsvaras av inkomsttrygghet när man behövde det.

Men den inställningen är inte given. Den kan upprätthållas bara om medelklassen känner att välfärdsystemet någorlunda täcker ens behov.

I debatten kallas ibland arbetslöshetsersättningen nedsättande som ett bidrag, som underförstått skall ses som en belastning, som tärande. Inget kan vara mer fel och historielöst. Sverige är ett exportberoende land med hög dynamik på arbetsmarknaden. Varje år försvinner cirka 400 000 jobb och lika många tillkommer. För att klara den höga jobbomsättningen och konkurrensen mot omvärlden behöver vi smarta system som gynnar omställningsförmågan. När verksamheter och jobb försvinner är a-kassan en viktig ekonomisk brygga över in i ett nytt jobb i nya branscher. Om a-kassan är dålig fungerar omställningen i ekonomin sämre. Då drar sig människor för att byta jobb. Då stannar många hellre kvar på ett arbete som upplevs tryggt än att byta till ett nytt och mer produktivt men osäkert arbete.

Häromdagen uttalade sig ordförandena i LO och Saco tillsammans med mig mycket positivt inför ett nytt frihandelsavtal mellan Europa

och USA. Ett sådant avtal kommer att sätta ännu högre omvandlingstryck på ekonomierna. Om den omställningen ska fungera effektivt och ske på ett socialt acceptabelt sätt måste både arbetare och tjänstemän kunna röra sig smidigt mellan jobb och kunna ha kortare arbetslöshetsperioder mellan dem. Då behövs en arbetslöshetsförsäkring som fungerar och en bättre balans i ansvarstagandet mellan staten och individen.

De fackförbund som tecknat inkomstförsäkringar för sina medlemmar har all anledning att vara stolta över dessa. De utgör en viktig del av tryggheten vid arbetslöshet för den enskilde. Men det behövs en bättre balans i ansvarstagandet mellan staten och facket. I takt med urholkningen av försäkringens värde övervältrar staten ett allt större risktagande på enskilda förbundsförsäkringar. Dessutom har tryggheten för den enskilde blivit beroende av att det fack man tillhör har råd att teckna en försäkring. Detta är ohållbart i längden.

Legitimiteten för välfärdsförsäkringarna är hotade om inget görs. Medelklassens vilja att finansiera den generella välfärden kommer att svikta. Det leder i sin tur till mer av privata lösningar och ytterligare ojämlikhet i vårt land. Det är få som önskar sig det.

Det är rimligt att medelklassen får större utväxling på den betalningsvillighet för gemensamma ändamål som ändå finns. Mest prioriterat är en förbättrad ersättning i arbetslöshetsförsäkringen genom ett högre takbelopp. Det skulle förbättra tilliten till välfärden och bidra till en effektivare omställningskedja på arbetsmarknaden.

Eva Nordmark, ordförande TCO “

Skatteproblem

Det har kommit upp flera förslag om ändringar av skattesystemet. De förslag som kommit är synnerligen olämpliga. okunniga och oroväckande. Det nu gällande systemet för inkomstskatter är huvudsakligen bra om man undantar jobbskatteavdragen, som i onödan gynnar dem med höga inkomster. Det finns tyvärr inte tid nu att gå mer in på detta. I slutet på politikområdet om pengar finns en särskild del om skatter från tidigare en sammanställning, den ska byggas på med kommentarer om de dåliga förslag som tillkommit sedan den skrevs.

DN 23 dec 2013 : Valet 2014.

“Skatterna som kan ändras efter valet – Anders Borg (M)”

“Skatterna blir en stridsfråga inför riksdagsvalet. Regeringen varnar för skattehöjningar om S kommer till makten. Men nu börjar även Anders Borg (M) tala om högre skatter för att klara nya reformer. DN möter huvudkandidaterna till finansministerposten. Finansminister Anders Borg säger nej till höjningar av inkomstskatten. Men han vänder sig inte emot andra typer av skattehöjningar. “

“Anders Borg har nu varit finansminister i drygt sju år och han påpekar ofta att han vill fortsätta i samma roll många år till. Men i höst kan det vara slut på de förhoppningarna. För även om han själv inkasserar höga betyg i förtroendemätningarna så har alliansregeringen som helhet svårt att lyfta i opinionen.

– Det är jobbigt att ha regeringsmakt under en period när tillväxten är svag och där det varit en lång period av internationell oro. Men jag tror mycket på den inriktning vi erbjuder och att vi har goda förutsättningar att vinna valet, säger Anders Borg.

Under den borgerliga regerings-tiden har skattefrågan ofta fått dominera den politiska debatten och regeringen varnar gärna för vad som kan hända om S får möjlighet att driva igenom skattehöjningar.

Men på sistone har det hörts andra tongångar från moderata företrädare. Något ytterligare jobbskatteavdrag lär det inte bli under nästa mandatperiod och väljarnas intresse för skattesänkningar verkar ha svalnat.

Den senaste veckan har Anders Borg till och med börjat prata om att det kan krävas skattehöjningar för att klara av att genomföra nya reformer.

– Vi tror inte på en bred höjning av skatterna. Men det är klart att vi har ett begränsat reformutrymme och om vi vill genomföra förbättringar och reformer så bör de till huvuddelen vara finansierade av antingen omprioriteringar på utgiftssidan eller skattehöjningar.

Han vill inte gå in på vilka skatter som kan bli aktuella men nämner alkohol- och tobaksskatten eller reseavdragen som möjliga att kika på. Höjningar av inkomstskatten avvisar han helt och hållet.

– Sverige är ett högskattesamhälle och det betyder att kostnaden för att lägga till ytterligare skatter är hög. Ur vårt perspektiv måste det handla om mindre justeringar, och långsiktigt tror vi alltjämt att Sverige är ett land som behöver få ner skattetrycket.

Att Anders Borg ändå tar ord som skattehöjningar i sin mun kan bero på flera saker. Dels kan det vara ett sätt att försöka ändra bilden av Moderaterna som ett skattesänkarparti, dels kommer det att behövas pengar för att göra en trovärdig satsning på skolan. Statens utgifter har också ökat i en högre takt än vad finansdepartementet har räknat med. Framför allt är det kostnaderna för migration och ökade sjukskrivningar som ställer till det för kalkylmakarna.

– Vi är ännu inte riktigt säkra på vad de ökade sjukskrivningarna beror på. Försäkringskassans bedömning är att detta kan vara en engångseffekt och då behöver man inte vara alarmistisk. Men om utvecklingen skulle fortsätta så måste vi se över vad som kan göras, till exempel i form av riktlinjer och krav på sjukintyg. Men jag ser det inte som aktuellt i dag att införa ytter-ligare en karensdag.

Sedan Pisarapporten släpptes för några veckor sedan har skolpolitiken blivit en allt mer besvärande fråga för regeringen. Trots sju år vid

makten fortsätter de svenska elevernas resultat att försämras. Som allianssamarbetet är uppbyggt så är det Folkpartiet och utbildningsminister Jan Björklund som har ansvaret för skolpolitiken, men Anders Borg vill inte lägga skulden på honom.

– Vi har ett kollektivt ansvar och jag vill nog ge rätt starkt stöd till det sätt som Jan Björklund har drivit arbetet. Han har försökt tillföra resurser på nyckelområden och jag tycker att vi i grund och botten har gått i rätt riktning.

Han konstaterar samtidigt att det krävs mer och pekar bland annat ut ökad undervisningstid och läxhjälp som möjliga områden. Dessutom vill han göra om rättningen av de nationella proven så att det sker centralt och bygga ut systemet med karriärlärarlöner, det vill säga högre löner för dem som visar på bra resultat.

– Vi kan säkert också behöva se över om vi behöver lägga större resurser på skolan tidigt. Det kan både handla om att försöka få ner klasstorleken och öka stödåtgärder för elever som har svårigheter.

Svaga skolresultat ligger också bakom att många ungdomar kommer ut på arbetsmarknaden utan ett gymnasiebetyg.

Anders Borg tycker att det viktigaste nu är att se till att eleverna klarar sig genom skolan och att det blir lättare att ta sig in på arbetsmarknaden genom till exempel subventionerad yrkesintroduktion. Några stora förändringar av arbetsrätten är han däremot inte beredd att driva.

– Vi har en del stelheter på arbetsmarknaden, som omfattande kollektivavtal, lagar, höga ersättningar och fortfarande höga skatter. Det är klart att det hämmar arbetsmarknadens funktionssätt. Jag tror att man har anledning att fundera på vad parterna kan göra för att förbättra flexibiliteten och omställningen på arbetsmarknaden.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“ **Fakta. Anders Borg**
Född: 1968.

Bor: Katrineholm.

Familj: Gift, tre barn.

Utbildning: Studier i statskunskap, ekonomisk historia och nationalekonomi i Uppsala och Stockholm.

Karriär

2006–: Finansminister.

2002–2006: Chefsekonom och kanslichef för Moderaterna.

2001–2002: Rådgivare i penningpolitiska frågor till direktionen vid Sveriges riksbank.

1999–2001: Chef för avdelningen för ekonomisk analys vid Skandinaviska enskilda banken.

1998–1999: Chefsekonom vid ABN Amro Bank i Stockholm. Ansvarig för analys av finans- och penningpolitik i Sverige.

1995–1998: Ansvarig för ekonomisk-politisk analys vid Transferator Alfred Berg.

1993–1994: Politiskt sakkunnig för Carl Bildt vid statsrådsberedningen.

1991–1993: Politiskt sakkunnig i statsrådsberedningen med samordningsansvar för social-, civil-, kultur- och utbildningsdepartementet i samordningskansliet. “

DN 23 dec 2013 : Valet 2014.

“Skatterna som kan ändras efter valet – Magdalena Andersson (S)”

“Skatterna blir en stridsfråga inför riksdagsvalet. Regeringen varnar för skattehöjningar om S kommer till makten. Men nu börjar även Anders Borg (M) tala om högre skatter för att klara nya reformer. DN möter huvudkandidaterna till finansministerposten. Skattehöjningar och besparingar inom statsförvaltningen ska ge Socialdemokraterna pengar till att genomföra sin politik. “

“Med mindre än ett år kvar till valet börjar det bli allvar för Socialdemokraternas ekonomisk-politiska talesperson Magdalena Andersson.

Om opinionsmätningarna stämmer blir hon i höst sannolikt finansminister i en S-ledd regering.

– Jag tar inte ut något före val-dagen men det är klart att vi är förberedda på att ta över om det blir så, säger Magdalena Andersson.

Fram till dess kommer hon att få tampas med sina borgerliga meningsmotståndare om inriktningen på den ekonomiska politiken.

Hon får räkna med att de tar varje tillfälle i akt att vifta med Socialdemokraternas föreslagna skattehöjningar som ett rött skynke.

Själv kommer hon envist att upprepa att S inte tänker höja skatten för vanliga människor.

– Vi har inga planer på att ta bort jobbskatteavdraget, säger hon.

Men det är ändå skattehöjningar som i första hand ska betala Socialdemokraternas framtidssatsningar. S vill bland annat höja en rad miljö-skatter, restaurangmomsen och arbetsgivaravgiften för unga under 26 år.

Det ska i sin tur ge pengar till arbetsmarknadspolitiska satsningar, höjt barnbidrag och mindre klasser i grundskolan. Och hon är inte rädd för att skattehöjningarna ska skrämma bort väljare.

– Regeringen har sänkt skatten med 140 miljarder och vi har inte hamnat i Nirvana för det. Min bild är att det finns en mättnad på skattesänkningar hos svenska folket.

Hon medger samtidigt att jobbskatteavdraget gjort att många människor nu har en högre ekonomisk standard i och med att de fått mer pengar att röra sig med.

– Vi Socialdemokrater har alltid strävat efter att människor ska få ett bättre liv och det är positivt att det blir mer kvar i plånboken. Det har vi inget emot. Men sedan finns det en kostnad för att vi har fått mer pengar. Vi har inte kunnat lägga resurserna på skolan, inte på äldreomsorgen och inte på att bygga den infrastruktur som behövts.

De flesta bedömare är eniga om att hushållens allt starkare köpkraft har hjälpt svensk ekonomi att hålla farten uppe sedan finanskrisen 2008. Magdalena Andersson motsätter sig inte den beskrivningen men tycker att det hade funnits andra vägar att gå för att få samma effekt.

– Vill man upprätthålla konsumtionen så är det bra att de hushåll som har hög konsumtionsbenägenhet får extra resurser. Då hade kanske en barnbidragshöjning varit ett mer effektivt sätt än att lägga pengarna på medelålders höginkomsttagare utan hemmavarande barn som kanske satsar pengarna på en Thailandsresa i stället för att gå till Ica eller McDonalds.

Utöver skattehöjningarna vill Magdalena Andersson även göra effektiviseringar i statsapparaten för att frigöra mer pengar till reformer. Som

före detta överdirektör på Skatteverket har hon med egna ögon sett att det finns möjligheter till besparingar och S vill, som hon säger, ”få ut mer pang för pengarna”.

En av de stora utmaningarna de närmaste åren blir att få bukt med arbetslösheten. En allt större andel av dem som är inskrivna på Arbetsförmedlingen tillhör så kallat utsatta grupper, det vill säga har särskilt svårt att få in en fot på arbetsmarknaden. Särskilt som kravet på utbildning blir allt starkare för att få ett jobb.

– Här har regeringen en helt obegriplig politik. Många av dem som befinner sig i Fas 3 har inte gymnasieutbildning. Låt människor få det i stället för att låta dem sitta och måla om stolar som redan är om-målade.

– Likadant är det med ungdomar. Vi har lagt förslag om att unga, arbetslösa som saknar gymnasie-utbildning ska tillbaka till skolbänken så att de är redo att ta ett jobb när jobben kommer. Det ska vara ett krav för att man ska få någon ersättning av samhället. Det här är inte rocket science, det är ju bara att prioritera det i stället för att sänka skatten.

En annan av de stora frågorna under valåret lär bli vad som ska göras för att förbättra skolan. Pisa-undersökningen som kom härom veckan visade på allt svagare resultat för de svenska eleverna.

– Det var en avgörande stund i svensk politik och något av en chock för både politiker och föräldrar.

S har föreslagit mindre klasser på lågstadiet, minskad administration för lärarna och en lärarmiljard för att höja lönerna men utgår från att det behöver göras mer för att vända utvecklingen. Och då behövs mer pengar.

– Om kommunerna ska kunna betala bra löner måste de ha bra ekonomi. Då handlar det från statligt håll om i vilken utsträckning man prioriterar att sänka skatten eller om man prioriterar att öka statsbidragen till kommunerna.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se “

“**Fakta. Magdalena Andersson**
Född: 1967.

Bor: Nacka.

Familj: Gift, två barn.

Utbildning: Civilekonom från Handelshögskolan i Stockholm, påbörjad forskarutbildning.

Karriär:

Februari 2012–:

Ekonomisk-politisk talesperson, Socialdemokraterna.

November 2009–februari 2012: Överdirektör, Skatteverket.

2007–2009: Inrikespolitisk råd-givare till partiordföranden, socialdemokratiska riksdagsgruppen.

2004–2006: Statssekreterare, finansdepartementet.

1998–2004: Planeringschef, statsrådsberedningen.

1996–1998: Politisk sakkunnig, statsrådsberedningen. “

DN 29 dec 2013: Vägen till valet. I dag Stefan Löfven (S)

”Sänkta skatter leder ingenvart”

“S-ledaren Stefan Löfven varnar för att statsfinanserna kan urholkas snabbt om inget görs åt budgetunderskottet. – Det kan gå väldigt fort från en situation när vi har starka statsfinanser till att vi har dåliga statsfinanser. Det kan gå hur fort som helst, säger Stefan Löfven. “

“Min känsla är att det blev mer konfrontation mellan dig och Fredrik Reinfeldt under året. Håller du med?

– Konfliktnivån har höjts. Det är bra att skillnaderna i politiken blir tydlig och det kommer vi att tydliggöra ännu mer. Det är ju det som folk går och röstar om, vad som är skillnaderna i politiken.

Samtidigt menar många att skillnaderna mellan er och Moderaterna är för små?

– Vi har en väldigt tydlig konflikt. Vi har en politisk inriktning som vill lösa allt med sänkta skatter. Moderaterna har precis kommit ut från sin stämma där de ska fortsätta sänka skatter, med uppemot 30–35 miljarder kronor. Det är deras huvudrecept.

– Vi säger att det leder ingenvart, nu har vi provat det och det har visat sig att vi har högre arbetslöshet, högre långtidsarbetslöshet och sämre resultat i skolan. Verkligheten talar för sig själv.

I ett budgetperspektiv handlar höjningen av brytpunkten om relativt lite pengar. Varför valde ni att ta den striden?

– Jag förstår inte det där resonemanget, jag begriper det inte. Tre miljarder kronor, vad gör du för tre miljarder spänn? För oss kostar det tre miljarder att sänka klasstor-leken med upp till fem barn per klass plus den lärarsatsning med specialpedagoger vi vill göra. Det är jättemycket pengar.

Hur ser du på risken att alliansen svarar med samma mynt om du blir statsminister?

– Det är deras val. Vi gör det här för att vi får både stärkta statsfinanser och får möjlighet att investera i stället. Vi ska också komma ihåg att vi nu har det största budget-underskottet som vi haft sedan de här reglerna infördes.

– Nu får vi se upp här. Det kan gå väldigt fort från en situation när vi har starka statsfinanser till att vi har dåliga statsfinanser. Det kan gå hur fort som helst. Regeringen måste synas mer för den ekonomiska politiken.

Så du menar att ert agerande inte försvagar budgetreglerna?

– Nej, det finns ingen praxis på det sättet. Vi har aldrig sett en minoritetsregering lägga fram en budget där de från början vet att de inte har majoritet i den där delen. Det har aldrig hänt förut. Då måste vi kunna säga att en skattesänkning som kostar tre miljarder kronor och riktas till dem som tjänar relativt bra i samhället, att vi tycker det är fel politik.

– För oss är det här ingen teknikalitet. Det är politiken det är fel på, det har vi rätt att vara emot.

Givet det ekonomiska läget, finns det några pengar kvar att bedriva politik för om ni vinner valet?

– Med en viss tillväxt och den skattekvot vi har, då kommer det att finnas ett reformutrymme. Därför blir det så tydligt i valrörelsen, vad kommer framtida reform-utrymmen att användas till. Ska vi fortsätta att sänka skatter eller ska vi satsa på jobb, skola och välfärd.

Redan nästa år tappar ni tolv miljarder, då ni låter jobbskatte-avdraget ligga kvar.

– Det stämmer, men regeringen har gjort av med hela sitt utrymme. Vi har kvar vår uppfattning om -ungdomsarbetsgivaravgiften och restaurangmomsen. Det innebär att även om vi inte skulle ha någon tillväxt alls, inget reformutrymme, då börjar vi med ungefär 20 miljarder kronor. Regeringen har noll.

Just nu når ni inte upp till 35 procent i opinionsmätningarna, som är ert mål i nästa års val. Varför har ni inte lyft i opinionen med tanke på de problem som regeringen haft?

– Vi är en bra bit över valet 2010. Vi är ungefär där vi var 2006, lite under är vi. Jag hade gärna velat vara högre. För det första är 35 ingen gräns för vad vi tycker är bra. 35 är vad vi behöver ha för att kunna bilda regering, där måste vi nog vara.

– När vi ligger där, och det även med fyra borgerliga i riksdagen som det var i SCB:s senaste mätning, får vi tillräckligt många mandat för att Sverigedemokraterna inte ska få vara dem som avgör i svensk politik. Och det är bra. Det innebär inte att 35 procent ”is enough”. Jag ser gärna högre siffror, naturligtvis.

Hur förbereder du dig för att bli statsminister?

– Det viktigaste är att ha en politisk plattform som man känner sig trygg med. Sen måste vi vara för-beredda så att vi är gående från dag ett. Det går fort, du har kort tid på dig när valet är gjort.

Och på det personliga planet?

– Man förbereder sig genom att diskutera mycket politik, prata med människor, läsa, vila ibland, träna, fundera, ta promenader och umgås med familjen. Ibland är det bra att göra något helt annat. Att sitta med ett barnbarn i famnen och läsa en saga är väldigt bra avkoppling. Då glömmer man skattegränserna ganska fort.

Jens Kärrman jens.karrman@dn.se “

“Stefan Löfven. Ålder: 56 år. Familj: Hustrun Ulla, två bonusbarn och barnbarn. Bor: Lägenhet i Stockholm, stuga vid Höga kusten.

Tre snabba.

1 Hur många partier sitter i riks-dagen efter nästa val?

– Det får svenska folket avgöra. Det vet inte jag.

2 Ska Stockholm söka vinter-OS?

– Om man kan komma upp med en bra kalkyl ekonomiskt, en stabil kalkyl, tycker jag att man ska fortsätta att studera det.

3 Kan Modo hota Skellefteå om SM-guldet i ishockey?

– Just nu ser det väldigt tungt ut.”

DN 13 jan 2014: Vänsterpartiets kongress:

“Sjöstedt: Reinfeldt bidrar till SD-stödet”

“ Jonas Sjöstedt avslutade helgens V-kongress med att gå till frontalattack mot Sverigedemokraterna. – Den tid då vi kunde avstå från att ta debatten med dem är över, sade Sjöstedt och pekade ut otrygga jobb och svaga skyddsnät som främlingsfientlighetens grogrund. “

“Jonas Sjöstedt varnade för att SD kan göra stora inbrytningar bland traditionella vänsterväljare.

– Det är ingen slump att det är inom branscher som bygg och transport som stödet är stort för SD. Det handlar om otrygghet, det handlar om villkoren på jobbet, det handlar om risken att bli arbetslös, sade Vänsterpartiets ledare i sitt avslutningstal.

Statsminister Reinfeldt har markerat hårt mot Sverigedemokraterna men Sjöstedt anser ändå att denne har bidragit till deras framgång. Otryggheten beror enligt Sjöstedt på att löntagare har gynnats med skattesänkningar medan villkoren för sjuka och arbetslösa försämrats.

– När det tankesättet sprider sig i hela samhället ställs människor mot varandra, sade Sjöstedt.

Enligt V-ledaren är det SD som med sitt stöd till den borgerliga regeringen har gjort stora skattesänkningar möjliga.

– När pengarna sedan inte räcker till välfärden skyller de på invandrare och asylsökande. Sverigedemokraterna underblåser aktivt rasismen i Sverige, sade Sjöstedt.

På traditionellt vänstervis ser Sjöstedt vägen bort från otrygghet och främlingsfientlighet i en mer progressiv fördelningspolitik snarare än i tillväxt. Det handlar om högre ersättningar i socialförsäkringarna men också starkare anställningsskydd.

V-kongressens sista dag bjöd också på en överraskning. Toppnamn på EU-listan blir Malin Björk, tidigare feministisk lobbyist i Bryssel. Mikael Gustafsson, partiets ende EU-parlamentariker i dag, petades ner.

– Jag vill driva de feministiska frågorna men också jobba med ekonomisk politik, antirasism och hbt-frågor. Vi ska försvara den gemensamma välfärden och säga nej till privatiseringar, på EU-nivå precis som här hemma, säger Malin Björk.

Hans Rosén hans.rosen@dn.se “

“Fakta.
Viktigaste besluten på kongressen
Stopp för bolagsvinster i välfärden blir valets huvudfråga.
Kooperativ och stiftelser ska fortfarande få driva skolor, vård och omsorg.
Sex timmars arbetsdag ska få högre prioritet.
1 procent av statsbudgeten ska gå till kulturen. “

DN 14 jan 2014 : Förslag i ny utredning.

“Sänkt rot och rut ska finansiera hyresskatt”

“Den kommunala avgiften för hyresfastigheter bör avskaffas och det hela bör finansieras med en sänkning av rot- och rut-avdraget. Det föreslår en kommitté som fått regeringens uppdrag att se över beskatt-ningen av hyresrätter. “

“Dagens Nyheter kunde redan i november avslöja att fastighetsskatten för hyresfastigheter är på väg att avskaffas. I går presenterades förslaget formellt av Bostadsbeskattningskommittén, som utsetts av regeringen. För att finansiera ett borttagande av fastighetsavgiften så föreslår kommittén att taket för rot- och rutavdrag ska sänkas från 50 000 kronor till 34 000 kronor per år. Ett förslag som inte faller i god jord hos företrädare för bygg- och hemservicebranschen.

Björn Wellhagen, är näringspolitisk chef på branschorganisationen Sveriges Byggindustrier. Han tycker visserligen att det är bra att ta bort fastighetsavgiften men han är kritisk till finansieringsformen.

– Det är en vällovlig åtgärd men jag förstår inte varför man ställer två goda saker mot varandra. Rotavdraget har fått bort mycket av svartarbetet i hushållssektorn. Det är många som inte längre kan tänka sig att vare sig köpa eller sälja svarta tjänster. Att sänka taket för rotavdrag tror jag är fel väg att gå.

Från städ- och servicebranschen är man också skeptiska till finansieringsförslaget.

– Det finns en enorm potential i hemservicebranschen och omsättningen ökar för varje år. Om taket för rutavdragen sänks så finns det en stor risk för att branschen inte fortsätter att växa, säger Ari Kouvonen, näringspolitisk expert på branschorganisationen Almega serviceentreprenörerna.

Han menar att kommittén gör helt felaktiga prioriteringar genom att föreslå att förslaget ska finansieras på det här sättet.

– Den här branschen skapar mer sysselsättning så det borde vara en viktigare fråga just nu, säger Ari Kouvonen.

Bakgrunden till utredningen är att regeringen vill få fart på byggandet av hyresrätter. Omvandlingen till bostadsrätter i Stockholm i kombination med att det har varit mer lönsamt för fastighetsbolagen att bygga bostadsrätter har gjort att utbudet av hyresrätter har minskat. Men frågan är om kommitténs förslag kan råda bot på det. Branschorganisationerna på hyresmarknaden är skeptiska till om ett avskaffande av fastighetsavgiften kommer leda till särskilt många nya hyresrätter.

Fastighetsägarna menar visserligen att det är bra att skatten avskaffas men man tror inte att det skulle ge särskilt stor effekt.

– Vi är positiva till att man föreslår att skatten ska avskaffas. Det är ett sätt att komma åt bristen på neutralitet som råder mellan olika upplåtelseformer. Men vill man att det ska byggas mer hyresrätter är det här alldeles för lite. Det har en väldigt liten påverkan på byggkostnaden, säger Ulla Werkell, skatteexpert på Fastighetsägarna.

Och Hyresgästföreningens förbundsordförande Barbro Engman är ännu mer kritisk till förslaget.

– Det är ett slag i luften. Om syftet är att få igång nyproduktion så betyder det ingenting.

På finansdepartementet vill man avvakta med att kommentera utredningen.

– Vi ska nu analysera den och ber att få återkomma, säger Evin Khaffaf, pressekreterare till finansminister Anders Borg.

Jon Andersson jon.andersson@dn.se “

DN 22 jan 2014:

“Borg öppnar för skattehöjningar”

“Det kan bli skattehöjningar under nästa mandatperiod, även med en borgerlig regering. Det sade finansminister Anders Borg (M) vid en pressträff i går.

Han upprepar att han nu kan tänka sig skattehöjningar på punktskatter som alkohol och tobak, men också höja skatten på kommersiella fastigheter och minska ränteavdrag för företag. Inkomstskattehöjningar säger han – som i en DN-intervju i julas – bestämt nej till.

Han avvisar krav från andra regeringspartier på ytterligare skattesänkningar.

DN “

DN 22 jan 2014 :

“S: ”Ingen skatteutjämning”

“Skatteskillnaden mellan löntagare och pensionärer kan inte jämnas ut under de kommande fyra åren. Det anser Socialdemokraternas ekonomiskpolitiska talesperson Magdalena Andersson.

Hon är på grund av den senaste prognosen från Ekonomistyrningsverket mer pessimistisk än i höstas om utrymmet i statsfinanserna för en pensionärsskattesänkning.

– Det är ingenting jag på något sätt skulle lova under nästa mandatperiod, utan det kommer att ta tid. Ju sämre läget är i statsfinanserna, desto längre tid kommer en sådan reform att ta, säger hon.

Sedan det borgerliga maktövertagandet 2006 har inkomstskatten sänkts mer för löntagare än pensionärer. Det femte jobbskatteavdraget som infördes vid årsskiftet innebär att en pensionär med en pension på 25 000 kronor i år ska betala mellan 750 och 2 000 kronor mer i skatt varje månad jämfört med en löntagare med samma inkomst. Skillnaden beror på födelseår och kommunalskattenivå.

Mats J Larsson matsj.larsson@dn.se “

DN 22 jan 2014:

”Skattesystemet ett lappverk – en ny stor reform

“Ny bok. 23 år efter ”århundradets skattereform” har över 500 ändringar gjorts i skattesystemet, som blivit ihåligt som en schweizerost. Höga marginalskatter är tillbaka, liksom osunda skatteskillnader mellan arbete och kapital. Därför behövs en rejäl skattereform, skriver elva experter, varav två tidigare finansministrar. “

“Skatter är ett politiskt instrument som används för politiska syften. Det är naturligt att politikens vardag så småningom leder till att det som en gång varit en väl avvägd och genomtänkt helhet med åren förvandlas till ett lapptäcke av tillägg och justeringar. På 1970-talet kunde totalskatten i exceptionella situationer uppgå till över 100 procent av inkomsten, och begreppet ”Pomperipossaeffekten” myntades efter Astrid Lindgrens inhopp i debatten. Samtidigt hade vi orimligt generösa avdragsregler som straffade de skuldlösa och gav oss ett skattefrälse av nolltaxerare bland de ”skuldtyngda”.

Det var uppenbart att vi behövde en genomgripande reform för att skapa ett samhällsekonomiskt mer effektivt skattesystem med lägre skattekilar samt en mer likformig och rättvis beskattning. Ur den insikten kom ”Den underbara natten” 1981 och så småningom ”Århundradets skattereform” 1990–91.

Efter dessa reformer kom inkomst av tjänst att beskattas med 31 procent (den genomsnittliga kommunalskatten) upp till en brytpunkt där de som tjänade mest också fick betala en statlig skatt. Ingen skulle betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt. Alla kapitalinkomster – räntor, utdelningar och kapitalvinster – beskattades med 30 procent. Skattebasen för momsen breddades med en enhetlig momsskattesats på 25 procent.

De vägledande principerna bakom århundradets skattereform var enkelhet och likformighet. Nu, 23 år senare, har mer än 500 förändringar gjorts i skattesystemet. Avstegen från en likformig beskattning har lett till alltför många kryphål; 1970-talets lapptäcke har blivit 2010-talets ihåliga schweizerost.

De höga marginalskatterna på arbetsinkomster har återuppstått. På inkomster av tjänst över lite mer än 50.000 kronor per månad är marginalskatten i dag cirka 57 procent (hela 67 procent inklusive sociala avgifter). Betydligt fler än de som vid tidpunkten för reformen förutsades få betala statlig inkomstskatt omfattas nu av den. Den olikformiga kapitalbeskattningen har också återuppstått. Vi har nu flera olika nivåer för den statliga kapitalinkomstbeskattningen, 20, 22, 25 eller 30 procent (plus ytterligare mycket låga nivåer för investeringssparkonto, kapitalförsäkringar och pensionssparande). Gapet mellan den högsta marginalskatten på arbetsinkomst och skatten på kapitalinkomst har ökat markant.

Vi ser alla, trots delvis olika utgångspunkter, att det behövs en ny skattereform. Skattesystemet kan reformeras utan att de politiska fördelningsambitionerna äventyras. Också den nya globala ekonomin motiverar en skatteöversyn i syfte att stärka Sveriges attraktions- och utvecklingskraft i världen.

Vi medverkar därför i en antologi kring detta ämne som publiceras i dag, onsdag: ”En skattereform för 2000-talet – elva röster om hur Sverige får ett bättre skattesystem”. Vi för olika resonemang och har delvis olika lösningar. Men liksom vid tidigare skattereformer finns enskilda delar som behöver diskuteras.....”

Från artikeln har här tagits bort avsnitt om förslag till förändringar. Förslagen är synnerligen kontroversiella och bör inte vidarebefordras.

“Rune Andersson, företagsledare, ordförande Mellby Gård,
Hans Bergström, docent i statsvetenskap, fd chefredaktör DN,
Lars Calmfors, professor vid Institutet för internationell ekonomi, Stockholms universitet,
Kjell-Olof Feldt, finansminister (S) 1983–1990,
Åsa Hansson, docent i nationalekonomi, Lunds universitet,
Magnus Henrekson, professor och vd vid IFN, Lars Jonung, professor i nationalekonomi, Lunds universitet,
Sven-Olof Lodin, professor i finansrätt,
Peter Melz, professor i finansrätt, Stockholms universitet,
Erik Åsbrink, finansminister (S) 1996–1999,
Ann Öberg, chefekonom Svenskt näringsliv. “

Boken: **EN SKATTEREFORM FÖR 2000-TALET.** ELVA RÖSTER OM HUR SVERIGE FÅR ETT BÄTTRE SKATTESYSTEM.
Mats Bergstrand red. 204 sidor. 2014. SEK 250. **Juridisk reportagebyrå.** eddy.se ab Box1310 62124 Visby order@bokorder.se tel 0498-253900.

Kommentarer:

De flesta av författarna är nationalekonomer, och sådana har vanligen litet intresse för fördelningspolitik som omfattar alla inkomstkategorier, de är mest inställda på företagarnas och företagandets problem, och det genomsyrar deras förslag. Alla är välbetalda och hör till kategorier med inkomster långt över genomsnittet där det inte är något problem med att hålla en mycket hög levnadsstandard, och där man ofta finner föga intresse för hur de med låga inkomster klarar sig.

Skattesystemet bör i första han ses som ett fördelningssystem som sörjer för en önskad fördelning av medborgarnas levnadsvillkor. Ett av de första problemen för medborgarna är att man ska ha pengar till levnadskostnaderna för en mista rimliga levnadsstandard. Nationalekonomer och personer med höga inkomster visar sällan upp något om det.

Hushållsbudgeten 2013 för förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn: bostadshyra 5100 kr per månad = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år. Tillsammans med övriga hushållskostnader blir det 145 000 kr för året för ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. Detta är enligt SCBs statistik för genomsnittliga hyror och enligt konsumentverkets beräkningar för övriga kostnader.

I hushållen uppstår vid låga inkomster underskott sedan skatt och hushållskostnader betalats, och vid högre inkomster överskott. Gränsen mellan underskott och överskott låg 2013 för ensam vid cirka 15 000 kr inkomst per månad och för makar/sambor med lika inkomst vid cirka 11 000 kr per månad.

Underskott och överskott vid olika inkomster framgår av särskild tabell. Mellan 2006 och 2013 har underskotten ökat för inkomster under cirka 20 000 kr per månad 2013 och överskotten ökat för inkomster över cirka 20 000 kr per månad 2013.

För de 10 procent av inkomsttagarna som har de lägsta inkomsterna har underskottet ökat med cirka 16 000 kr för året och för de 10 procent av inkomsttagarna som har de högsta inkomsterna har överskotten ökat med cirka 52 000 kr för året.

Överskott för ensam 2013:

Inkomst 10 000 kr per månad:	- 41 080 kr (dvs underskott)
15	2 816
20	46 292
25	90 404
30	133 184
35	175 784
40	207 164
50	268 364
60	323 684

Hur förbättra välfärdsfördelningen?

Ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn.
Inkomstfördelning 2013 och försämring/förbättring 2006-2013:

Månadslön ca kr	Decilgrupp 1-10 20-64 år Med och utan barn.Ensam och i par.	Överskott ensam 2013 minus 2006
1000	1 = medelvärde i lägsta tiondelen	säg -16000
4000	P10 = övergränsen för lägsta tiondelen	säg -15000
8000	2 = medelvärde i grupp 2	ca -14000
13000	3	ca - 8000
18000	4	ca - 2000
22000	5	ca 2000
24000	P50 = mittvärdet = median	ca 5000
25000	Medelvärde	ca 6000
25000	6	ca 6000
28000	7	ca 12000
32000	8	ca 23000
37000	9 = medelvärde i grupp 9	ca 33000
42000	P90 = undergränsen för högsta tiondelen	ca 37000
61000	10 = medelvärdet i högsta tiondelen	ca 52000

Hur klarar sig de med underskott?

Överskottsbeloppen/underskottsbeloppen avser ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. Decilgrupperna avser både sådana med och sådana utan barn och avser också både ensamma och sådana som lever i par. Den offentliga statistiken är upplagd så att man inte kan dela upp på lämpligt sätt.

Några ensamma ungdomar kan få ungdomsbostadsbidrag.

Några med barn kan få bostadsbidrag och bidrag för barnen.

Pensionärer är inte med i undersökningen nu. Statistik över pensioner har Försäkringskassan med möda levererat, men statistiken är sådan att man inte kan skilja mellan ensamma och par och inte får veta något om eventuella bostadsbidrag. Se tabell på sidan 89 i http://wimnell.com/omr36-39z.pdf

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika inkomst Överskott /år		Decilgrupp M+K ca
6001	575	6900	5426	65112	-79888	- 89776	cacaP10	
7001	779	9348	6222	74664	-70336	- 70672		
8001	982	11784	7019	84228	-60772	- 51544		2
9001	1185	14220	7816	93792	-51208	- 32416		
10001	1388	16656	8613	103356	-41080	- 13288	kris-	
11001	1651	19812	9350	112200	-32800	4400	gräns	
12001	1916	22992	10085	121020	-23980	22040		
13001	2180	26160	10821	129852	-15148	39704		
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	57344	kris-	3
15001	2683	32196	12318	147816	2816	75632	gräns	
16001	2948	35376	13053	156636	11636	93272		
17001	3240	38880	13761	165132	20132	110264		
18001	3504	42048	14497	173964	28964	127928		4
19001	3769	45228	15232	182784	37784	145568		
20001	4060	48720	15941	191292	46292	162584		
21001	4325	51900	16676	200112	55112	180224		
22001	4590	55080	17411	208932	63932	197864		5
23001	4855	58260	18146	217752	72752	215504	P50	
24001	5120	61440	18881	226572	81572	233144		
25001	5384	64608	19617	235404	90404	250808		6
26001	5655	67860	20346	244152	99152	268304		
27001	5946	71352	21055	252660	107660	285320		
29001	6529	78348	22472	269664	124664	319328		7
30001	6819	81828	23182	278184	133184	336368		
35001	8269	99228	26732	320784	175784	421568		8
40001	10654	127848	29347	352164	207164	484328	P90	9
45001	13104	157248	31897	382764	237764	545528		
50001	15554	186648	34447	413364	268364	606728		
55001	18244	218928	36754	441084	296084	662168		
60001	20944	251328	39057	468684	323684	717368		10

Skatter, avdrag och bidrag.

Skattesystemet ska ta in pengar till de utgifter staten och kommunerna har, men ska också göra det efter "bärkraft", ett slagord som länge använts på tal om skatter.

Skattefördelningen har två dimensioner:
* Vertikal fördelning som gäller fördelning efter inkomsternas storlek, varvid man menar att de med högre inkomst har högre bärkraft och ska betala högre skatt - med hjälp av progressiva skalor som ger högre marginaleffekter när inkomsterna är högre.
* Horisontell fördelning som gäller fördelningen av skatt på personer som har lika höga inkomster, men som har olika stora rimliga utgifter för levnadsstandarden. Det gäller t ex barnfamiljer som har högre rimliga utgifter än personer utan barn.

Man har inte lyckats ordna skattesystemet så att man enkelt kan fördela skatterna för alla fall när det gäller horisontell fördelning. Man har därför kompletterat skattesystemet med bidragssystem för vissa slags utgifter, bl a barnkostnader och bostadskostnader mm, det finns barnbidrag och bostadsbidrag o d.

När man diskuterar skattesystemets utformning måste man därför på samma gång ta med problem kring avdrags- och bidragssystemen. Det gör de 11 författarna i artikeln inte.

Försäkringskassan, pensionsmyndigheten och skatteverket har på sina hemsidor på Internet uppgifter om skatter, avdrag och bidrag, som visar att fördelningsproblemen är mycket komplicerade och svåröverskådliga, och att de inte alltid beskriver så att det är lätt att förstå. Försäkringskassan beskriver inte sina regler och system utan har bara dolda formler med vilka de räknar ut bidrag i enskilda fall.

Det är svårt att avgöra om deras belopp och procent ger en bra fördelning.

Från försäkringskassan 24 jan 2014: Privatperson
Aktuella belopp 2014 (pdf 54 kB, öppnar nytt fönster)

Aktuella belopp 2014. Gäller från och med 2014-01-01.

Basbelopp

Prisbasbeloppet (PBB)	44 400 kr

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)	År	Dag
SGI högst vid 80%och75%	333 000	
SGI lägst vid 80%och75%	10 600	
Kalenderdagsberäknad sjukpenning, högst vid 80 %		708
Kalenderdagsberäknad sjukpenning, högst vid 75 %		664
Kalenderdagsberäknad sjukpenning, lägst vid 80 %		23
Kalenderdagsberäknad sjukpenning, lägst vid 75 %		21
Kalenderdagsberäknad sjukpenning vid hel arbetslöshet, högst		486

Sjukförsäkring	År	Månad
Hel sjukersättning i form av garantiersättning	106 506	8 880
Hel aktivitetsersättning i form av garantiersättning		
Innan 21 år	93 240	7 770
Mellan 21 och 23 år	95 460	8 955
Mellan 23 och 25 år	97 680	8 140
Mellan 25 och 27 år	99 900	8 325
Mellan 27 och 29 år	102 120	8 510
Mellan 29 och 30 år	104 340	8 695
Max hel inkomstrelaterad Sjuk- eller Aktivitetsersättning	213 120	17 760

Beräkna din årsinkomst så här:

- Om du har månadslön multiplicerar du den med 12.
- Om du har timlön och arbetar heltid multiplicerar du din timlön med 2 080.

Alla förmåner. (Försäkringskassan)

Förälder
Adoptionsbidrag
Barnbidrag och flerbarnstillägg
Bostadsbidrag till barnfamiljer
Föräldrapenning
Föräldrapenning vid adoption
Graviditetspenning
Jämställdhetsbonus
10-dagar (i samband med barns födelse)
10-dagar (i samband med barns adoption)
VAB
VAB (när barnet är över 12 år, allvarligt sjukt eller omfattas av LSS)
Underhållsstöd
Underhållsbidrag

Sjuk
- Information för dig som är anställd
- Information för dig som är arbetssökande
- Information för dig med aktiebolag
- Information för dig med enskild firma
- Information för dig som är föräldraledig
- Information för dig som är studerande

Bostad
- Bostadsbidrag till barnfamiljer
- Bostadsbidrag till unga utan barn
- Bostadstillägg till dig som har aktivitetsersättning eller sjukersättning

Funktionsnedsättning
- Arbetshjälpmedel
- Assistansersättning
- Bilstöd
- Handikappersättning
- Kontaktdagar för vissa funktionshindrade barn
- Vårdbidrag

Utomlands
- Europeiska sjukförsäkringskortet - EU-kortet
- Sjuk vid bosättning utomlands
- Sjuk vid tillfällig vistelse utomlands
- Söka sjukvård i EU/EES och i Schweiz
- Söka tandvård i EU/EES och i Schweiz
- Utsändning till annat EU/EES-land eller till Schweiz för dig som är arbetsgivare eller arbetstagare
- Egen företagare som tillfälligt arbetar i annat EU/EES-land eller i Schweiz

Tandvård
- Abonnemangstandvård
- Allmänt tandvårdsbidrag
- Högkostnadsskydd för tandvård
- Söka tandvård i EU/EES och i Schweiz

Arbetssökande
- Aktivitetsstöd
- Utvecklingsersättning
- Aktivitetsstöd, stöd till start av näringsverksamhet

Militär utbildning
- Statligt personskadeskydd

Ny i Sverige
- Etableringsersättning

Barnbidraget är 1 050 kronor per barn i månaden. Har du två eller fler barn så får du automatiskt också flerbarnstillägg. Bidraget är skattefritt.

Se hur mycket barnbidrag och flerbarnstillägg du får

Totalt antal barn

	Barnbidrag	Flerbarnstillägg	Sammanlagt
1	1 050 kronor	-	1050 kronor
2	2 100 kronor	150 kronor	2 250 kronor
3	3 150 kronor	604 kronor	3 754 kronor
4	4 200 kronor	1 614 kronor	5 814 kronor
5	5 250 kronor	2 864 kronor	8 114 kronor
6	6 300 kronor	4 114 kronor	10 414 kronor

Du kan enkelt och snabbt ta reda på om du kan få bostadsbidrag genom att använda Kassakollen. Du kan få bostadsbidrag oavsett om du äger eller hyr din bostad.

Du kan få bostadsbidrag för barnfamilj om

- du har barn som bor hos dig
- du betalar mer än 1 400 kronor i månaden för din bostad
- ditt hushåll har som mest 423 000 kronor i sammanlagd årsinkomst
- du bor och är folkbokförd på den adress som du söker bidrag för. Om det finns särskilda skäl kan man göra undantag från folkbokföringskravet.

I Kassakollen kan du snabbt och enkelt se hur mycket pengar du kan få i bostadsbidrag. Hur mycket du kan få beror på

- dina inkomster
- hur många barn som bor hemma
- vad ditt boende kostar
- hur stor din bostad är.

Kassan visar inte reglerna.

Från pensionsmyndigheten.se 24 jan 2014: Startsida.html

Så fungerar pensionen
Den allmänna pensionen
Bostadstillägg till pensionärer

ANSÖKAN OM BOSTADSTILLÄGG OCH ÄLDREFÖRSÖRJNINGSSTÖD

Här ansöker du om bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. När du ansöker om bostadstillägg ansöker du automatiskt om äldreförsörjningsstöd.

Ansökan om bostadstillägg är till för dig som:

- Inte har eller har haft bostadstilllägg/äldreförsörjningsstöd sedan tidigare
- Har bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd men beslutstiden håller på att gå ut eller har gått ut

Anmälan om ändrade uppgifter är till för dig som:

- har bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd men vill anmäla en ändring i din ekonomi, bostads- och familjeförhållande som kan påverka ditt bostadstillägg

Om ansökan

- Bostadstillägg beviljas vanligtvis tillsvidare utan tidsbegränsning.
- Du kan ansöka om bostadstillägg för tre månader tillbaka i tiden.
- Om du är gift, sambo eller registrerad partner gör ni en gemensam ansökan om bostadstillägg.
- När du ansöker om bostadstillägg prövar vi även om du har rätt till äldreförsörjningsstöd. Du kan få äldreförsörjningsstöd om inte dina andra pensionsförmåner räcker till.
- Du ansöker antingen via vår webbplats genom att välja om du vill göra en ansökan eller en anmälan om ändrade uppgifter. Vill du hellre fylla i en blankett, väljer du den som passar i listan till höger. Du kan också beställa blanketten från oss.....

Sidan uppdaterades 2013-03-13

Från skatteverket.se 24 jan 2014: 2014

Belopp och procent - inkomstår 2014

Innehållsförteckning

- Innehållsförteckning
- Allmän pensionsavgift
- Arbetsgivaravgift
- Begravningsavgift
- Beskattningsbar inkomst
- Bilersättning (milersättning)
- Bilförmånsberäkning
- Bolagsskatt
- Bostadsförmån
- Bostadsförmån för den anställde
- Brytpunkt för löntagare
- Brytpunkt för dig som fyllt 65 år vid inkomstårets ingång
- Dubbel bosättning
- Egenavgift
- Egenavgift - schablonavdrag
- Expansionsfond
- Fastighetsavgift och fastighetsskatt
- 1. Kommunal fastighetsskatt inkomstår 2014
- 2. Statlig fastighetsskatt inkomstår 2014
- Förseningsavgifter
- Försäljning privatbostad
- Försäljning näringsfastighet
- Förvaltningsutgift
- Grundavdrag
- Grundavdrag för ideella föreningar
- Gränsbelopp
- Gåvor till anställda, skattefria
- Inkomstbasbelopp
- Intäktsränta på skattekontot
- Kostförmån
- Kostnadsavdrag
- Kostnadsränta på skattekontot
- Kyrkoavgift
- Moms - skattesatser
- Normalbelopp för utrikes tjänsteresa
- Pensionsgrundande inkomst
- Periodiseringsfond
- Prisbasbelopp
- Representation
- Reseavdrag
- Räntefördelning
- Räntefördmån
- Skattereduktion Kapital
- Skattetillägg
- Skiktgräns
- Statlig inkomstskatt, fysiska personer
- Statlig inkomstskatt, juridiska personer
- Statlig inkomstskatt, kapitalinkomster
- Statslåneränta
- Särskild löneskatt på passiv näringsverksamhet
- Särskild löneskatt på pensionskostnader
- Särskild löneskatt på vinstandel
- Tillfälligt arbete
- Traktamente inom landet
- Traktamente utom landet
- Reduceringsbelopp utrikes tjänsteresa
- Tävlingsvinster
- Uppskov med beskattning vid bostadsbyte
- Värdeminskningsavdrag för byggnader
- Byggnadstyp och procentsats

Få en snabb överblick över vilka belopp och procentsatser som gäller i vår korta version. Belopp och procent 2014 - kort version

Allmän pensionsavgift
7 procent av förvärvsinkomsten men högst 32 100 kronor.

Alla skattskyldiga som betalar allmän pensionsavgift får en skattereduktion med 100 procent av avgiften. Den allmänna pensionsavgiften framgår av slutskattebeskedet.

Obs! Du kan inte få högre skattereduktion än summan av din kommunala inkomstskatt, statliga inkomstskatt, fastighetsskatt och fastighetsavgift. Skattereduktionen får alltså inte räknas av mot till exempel den allmänna pensionsavgiften.

Arbetsgivaravgift

Avgift	Procent
Ålderspensionsavgift	10,21 %
Efterlevandepension	1,17 %
Sjukförsäkringsavgift	4,35 %
Arbetsskadeavgift	0,30 %
Föräldraförsäkring	2,60 %
Arbetsmarknadsavgift	2,91 %
Allmän löneavgift	9,88 %
Summa	**31,42 %**

För anställda som är födda 1937 och tidigare betalar man ingen arbetsgivaravgift och inte heller särskild löneskatt.

För anställda som är födda 1938-1948 ska endast ålderspensionsavgift betalas med 10,21 %.

För personer som vid årets ingång inte fyllt 26 år är arbetsgivaravgifterna 15,49 % och består av ålderspensionsavgift och en fjärdedel av övriga avgifter.

Begravningsavgift
Begravningsavgift betalar alla till den församling inom Svenska kyrkan där du bodde den 1 november året innan inkomståret. Även den som inte är medlem i Svenska kyrkan betalar begravningsavgift. Hur stor avgiften blir bestämmer varje enskild församling eller kommun som har ansvar för begravningsverksamheten.

Avgiften varierar alltså beroende på var du bor, precis som kommunalskatten, och beräknas på den kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomsten. Begravningsavgiftens storlek

Beskattningsbar inkomst
Fastställd förvärvsinkomst minus grundavdrag och, i förekommande fall, med sjöinkomstavdrag

Bilersättning (milersättning)
Skattefri bilersättning
Egen bil: 18,50 kr/mil
Förmånsbil: dieselolja 6,50 kr/mil, övrigt drivmedel 9,50 kr/mil.

Bilförmånsberäkning
14 074 kr (0,317 x prisbasbeloppet 44 400 kr)
+
nybilspriset x 75% av statslåneräntan (2,09 %)
+
9% av nybilspriset upp t.o.m 7,5 prisbasbelopp
+
20% av den del av nybilspriset som överstiger 7,5 prisbasbelopp

= Bilförmån att deklarera

Lägsta nybilspris för sexårsbilar är 177 600 kr för inkomstår 2014.

Bolagsskatt
Se statlig inkomstskatt för juridiska personer.

Bostadsförmån
Bostadsförmån värderas till hyrespriset på orten. Förmån av fritt

garage ingår inte i begreppet bostadsförmån. Sådan förmån värderas särskilt till marknadsvärdet.

Vid värderingen av bostadsförmån tar man hänsyn till bostadens storlek och standard, hur den används, under vilka omständigheter bostadsförmånen åtnjuts - om det t.ex. är en tjänstebostad - samt hyresnivån på orten eller i kringliggande orter. Skatteverket lämnar varje år rekommendationer för hur man beräknar förmånsvärdet.

Vid beräkning av preliminär skatt och arbetsgivaravgiftberäknas förmånsvärdet enligt ett schablonvärde per kvadratmeter bostadsyta.

Bostadsförmånsvärde beräknat med ledning av tabellen nedan avser bostad i omöblerat skick inklusive värme men exklusive hushållsel.

Region	**Per år**	**Per månad**
Stor-Stockholm *	1138	95
Stor-Göteborg **	1059	88
Kommuner i övrigt med mer än 75 000 invånare	1004	84
Övriga kommuner	912	76
Bostad belägen utanför tätort med närmaste omgivning	820	68

* Till Stor-Stockholm räknas Botkyrka, Danderyd, Ekerö, Haninge, Huddinge, Järfälla, Lidingö, Nacka, Norrtälje, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Södertälje, Tyresö, Täby, Upplands-Bro, Upplands Väsby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker. Stor-Stockholm sammanfaller därmed med Stockholms län.

**Till Stor-Göteborg räknas Ale, Alingsås, Göteborg, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Mölndal, Partille, Stenungsund, Tjörn och Öckerö.

Bostadsförmån för den anställde
Vid beskattningen för den anställde ska värdet för bostadsförmån i stället alltid beräknas efter marknadsvärdet på orten (inte schablonvärdet).

Brytpunkt för löntagare
Brytpunkten är gränsen för uttag av statlig inkomstskatt, före grundavdrag.
Nedre brytpunkt: 433 900 kr (20 %) (36 158 k/månad)
Övre brytpunkt: 615 700 kr (25 %) (51 308 kr/månad)

Brytpunkt för dig som fyllt 65 år vid inkomstårets ingång
Nedre brytpunkt: 460 800 kr (20 %) (38 400 kr/månad)
Övre brytpunkt: 634 400 kr (25 %) (52 867 kr/månad)

Dubbel bosättning
- Avdrag för måltider den första månaden, 66 kr per dag.
- Utgifter för logi, faktisk kostnad.

Egenavgift

Avgift	**Procent**
Ålderspensionsavgift	10,21 %
Efterlevandepension	1,17 %
Sjukförsäkringsavgift	4,44 %
Arbetsskadeavgift	0,30 %
Föräldraförsäkring	2,60 %
Arbetsmarknadsavgift	0,37 %
Allmän löneavgift	9,88 %
Summa	**28,97 %**

Personer som är födda 1938 - 1948 betalar ålderspensionsavgift 10,21 %.
Personer som är födda 1937 och tidigare betalar inte särskild löneskatt för aktivt bedriven näringsverksamhet.

Personer som inte har fyllt 26 år vid årets ingång betalar egenavgifter med 14,89 % (vid 7 dagars karenstid)

Den som bedriver passiv näringsverksamhet betalar särskild löneskatt med 24,26 % i stället för egenavgifter.
Om egenavgifter och karensdagar

Egenavgift - schablonavdrag
Du får göra ett schablonavdrag för beräknade egenavgifter med maximalt 25 % på överskottet av näringsverksamheten.

Är du född 1988 eller senare får du göra ett schablonavdrag med 14 % på överskottet, eftersom du då betalar lägre avgifter.

Betalar du endast ålderspensionsavgift, född 1938-1948, är schablonavdraget 10 %.

Driver du passiv näringsverksamhet får du göra ett schablonavdrag med högst 20 %.

Expansionsfond Takbelopp = tillgångar - skulder, vid beskattningsårets utgång.
Högsta möjliga avsättning = takbeloppet dividerat med 0,78, alternativt takbeloppet multiplicerat med 128,21
Expansionsfondsskatten = 22 %

Fastighetsavgift och fastighetsskatt

och därefter följande: klicka på 2014

Levnadskostnader för gemensamma nyttigheter

I det föregående har behandlats individuella kostnader. Utöver det finns kostnader för gemensamma nyttigheter, som betalas av staten och kommunerna. Levnadsstandarden beror av dessa nyttigheter som man betalar via skatten och socialförsäkringarna.

I den offentliga skattedebatten nu talas om ett val mellan sänkning av inkomstskatten och höjning av statliga bidrag till skolor för barn. Om man väljer alternativet med sänkning av inkomstskatterna blir det relativt sämre för barnfamiljer än i alternativet med höjning av bidrag till skolor då barnfamiljer får det bättre.

Jobbskatteavdragen har den effekten att de gjort det omöjligt att förbättra de gemensamma nyttigheterna så som man kunnat i ett fall utan jobbskatteavdrag.

Jobbskatteavdragen har också haft effekten att de med högre inkomster har kunnat öka sin levnadsstandard mer än de med lägre inkomster.

Gemensamma nyttigheter kan sammanfattas i nyttigheter i de 22 politikområdena:

Ett fungerande politiskt system, System för världplanering och Europaplanering. Rättsväsende. Försvar. Ett fungerande klimat. Transportsystem. Planering av fysiska miljöer. System för biologisk produktion. System för bistånd. Hälso- och sjukård, räddningstjänst. Livsmedels- och bostadsförsörjning. System för energi, vatten, avlopp, avfall, personlig hygien, hemmens skötsel mm. System för vård och omsorg i hemmet o d. System för utbildning och forskning. System för information och andra kulturella verksamheter. Fungerande arbetsmarknad. System för tillverkning och tjänster. System för han-del. System för hantering av sociala relationer. System för hantering av brottsliga verksamheter o d. System för hantering av pengar.

Alla dessa gemensamma system kostar offentliga pengar att sköta. Erfarenheterna säger att det på det hela taget behövs mer gemensamma pengar till att förbättra de gemensamma nyttighterna, förbättringar som kan öka levnadsdstandarden för alla.

De 11 artikelförfattarna ger förslag under 5 punter:

1 Minska skillnaderna i skatt mellan inkomst av tjänst och inkomst av kapital.
2 Gör momsen enhetlig.
3 Inför en effektiv fastighetsbeskattning.
4 Sänk skatterna för investeringar i nystartade företag.
5 Informera tydligare om skatterna. Medborgarna bör också ges tydligare upplysning om vad de faktiskt betalar i skatt. Det politiska systemet har en tendens att dölja hur höga skatterna egentligen är. Likaså är informationen om vad skatterna används till bristfällig. En ökad insikt hos medborgarna om dessa frågor skulle förmodligen bidra till ett ökat politiskt intresse för ett bra skattesystem.
De nämner inget om förslagens konsekvenser för fördelningen av levnadsstandarden. Under punkt 5 menar de att informationen om vad skatterna används till är bristfällig och att det politiska systemet döljer hur höga skatterna är, men ägnar föga i artikeln år det.

Det är naturligtvis viktigt att man talar om att de med de lägsta inkomsterna på grund av skatterna lever med oacceptabla underskott i hushållsbudgetarna medan de med höga inkomster har hundratusentals kronor i överskott. De nämner inget om att eleverna i skolorna inte får tillräcklig utbildning, och inte att cancersjuka får vänta på operation medan tumörerna växer med rasande fart. De nämner inget om bostadsbristen som gör det nära omöjligt för ungdomar att få en egen bostad.

De lägger ner möda på att kräva att den s k värnskatten bör avskaffas och ge ännu större överskott vid de allra högsta inkomsterna, vilket är besynnerligt då folkpartiledaren Jan Björklund som många år varit blan dem som mest ihärdigt krävt att den ska avskaffas nu upptäckt att skolorna behöver pengar och han därför slutar med kravet. De 11 författarna menar att ungdomar som går ut gymnsiet avstår från att fortsätta utbilda sig på högskolor därför att värnskatten på 5% finns vid inkomster över 51 308 kr/månad, något som de flesta högskoleutbildade aldrig kommer upp till. De tycks också mena att de som har de höga inkomsterna slutar att arbeta om jobbskatteavdraget tas bort.

De 11 vill införa en enhetlig momssats, vilket är lovvärt, men har inget om hur det ska gå till. Sänkningen av matmomsen var inte bra då det gav större skattelättnader för höga inkomster än för låga inkomster.

De 11 författarna vill återinföra en fastighetsskatt. Den gamla skatten som plågat folk är lyckligtvis avkaffad. Kravet om att återinföra en fastighetsskatt visar att de 11 inte hängt med. Villaägarna har redan kommit med protester i en replik som bifogas.

De nämner att de med höga inkomster kan ha marginalskatter på 57%, vilket de tycker är för mycket, men nämner inget om att förvärvsarbetande med låga inkomster och bostadsbidrag också kan få 57 % marginaleffekt, de måste också betala en förmögenhetsskatt som ingår i reglerna för bostadsbidragen, medan alla andra inte har skatt på förmögenheter.

De 11 författarnas bok kostar 250 kr, vanligt folk har inte råd att lägga pengar på den, den är mest för höginkomsttagare som vill ha lägre skatter. Författarna borde ha sett till att boken kommit in på Internet för gratis nerladdning, men med hänsyn till innehållet är det kanske bäst att boken glöms bort.

Magnus Henreksons kapitel i boken, "Ett skatteparadis för de redan rika " är intressant, finns gratis på Internet, utdrag bifogas här. Men först skatteförslag och artikel från villaägarna.

Förslag till riksdagsbeslut.

TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under 150 000 kr per år = 12 500 kr per månad.

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas

Mycket angeläget, helst redan i budgeten för 2013, men annars 2014. Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352.

Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
Bostadsbidrag för ensam:
Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 5100 kr per månad. Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 165 600. Slutavtrappat vid inkomst 58500+165 600= 224 100 per år= 18 675 kr per månad.
Makar: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 6100 kr per månad. Max bidrag 4 200 kr per mån= 50 400 kr per år.= per make 25 200 Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 100 800. Vid lika inkomst slutavtrappat vid inkomst 58500+100 800= 159 300 per år= 13 275 kr per månad.
De med studiemedel och 18-28 år: (anpassat till befintligt system): 75% av bostadskostnad mellan 1800 och 3600 kr per månad. Avtrappning 33% från inkomst 41000 för ensam och 58000 för makar som i befintligt system, eller 25% från inkomster avpassade efter det.

Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginaleffekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

DN.se 23 jan 2014:

”Stora reformer medför stora risker”

“REPLIK. **Sverige behöver en skattereform, men det finns goda skäl att vara försiktig. En återställning av fastighetsskatten och minskade ränteavdrag skulle tvinga en stor grupp hushåll att kraftigt minska sin konsumtion, vilket skulle ge lägre tillväxt och högre arbetslöshet, skriver två chefer på Villaägarnas riksförbund.”**

“På onsdagens DN Debatt konstaterar en rad ekonomer att det gjorts över 500 förändringar av skattesystemet sedan skattereformen 1991 och att det därför behövs en ny reform.

En av de 500 reformerna som skribenterna indirekt kritiserar är avskaffandet av fastighetsskatten, som före 2007 var 1 procent av taxeringsvärdet. Reformen betalades delvis av hushållen själva genom höjd flyttskatt och en retroaktiv räntebeläggning av uppskjutna kapitalvinstskatter. Skribenterna vill även reformera ränteavdragen. Kort sagt vill man att högre beskattning ska göra det dyrare att äga sin bostad.

Vi delar åsikten att skattesystemet ska främja jobb och tillväxt. Men vilka konsekvenser skulle en ”stor reform” – som gör både bostadslånen dyrare och den löpande beskattningen högre – få för hushåll som de senaste sju åtta åren köpt en bostad under rådande premisser och rådande priser?

Åtgärderna skulle slå mot hushållens löpande ekonomi och mot värdet på tillgångarna, vilket summerar till en ekonomisk chock för en stor grupp hushåll. De skulle tvingas att kraftigt reducera sin konsumtion, vilket i sin tur skulle resultera i lägre tillväxt och ökad arbetslöshet.

Det är en vanlig missuppfattning att ränteavdragen varit pådrivande för *prisutvecklingen* av bostäder i Sverige. Det är inte korrekt. Det är det låga bostadsbyggandet och den efterföljande bostadsbristen som ligger till grund för den häftiga prisutvecklingen för bostäder. Däremot finns det en koppling mellan den nuvarande *prisnivån* och ränteavdragen.

Så länge det kommunala planmonopolet finns kvar och stryper utbudet av byggbar mark och Sverige behåller OECD:s hårdaste prisreglering för hyresrätter kommer prisutvecklingen för bostäder att vara fortsatt stigande – med eller utan ränteavdrag. På kort sikt skulle dock avskaffade ränteavdrag skapa en chockartad priskorrigering, vars konsekvenser är svåra att överblicka.

Slutligen måste även experter ta hänsyn till folkviljan. Det kan för en nationalekonom förefalla rimligt att hushåll ska betala en procent av taxeringsvärdet i fastighetsskatt varje år. För ett vanligt villahushåll i ett storstadslän skulle det handla om en skatt på 25.000–30.000 kronor.

Men antag att hälften av villahushållen inte delar den uppfattningen. Det skulle innebära att över två miljoner svenskar uppfattar delar av skattesystemet som orättvist och därmed illegitimt. Det skulle innebära att en stor del av befolkningen i ett land med ett av världens högsta skattetryck känner minskad skattebetalningsvilja. Även om vi har tvångsåtgärder för att betala skatt är betaljningsvilja något som påverkar skatteintäkterna på sådant sätt att även experter måste förhålla sig till det.

Sverige behöver fler skattereformer för jobb, tillväxt och för att människor ska kunna njuta av frukterna av sitt arbete. Men stora reformer innebär också stora risker. Med tanke på både Sveriges och världens ekonomiska verklighet finns det goda skäl att vara försiktig, annars kanske vi möter den ekonomiska krisen på vägen vi tog för att undvika den.

Daniel Liljeberg, chefekonom Villaägarnas riksförbund

Jakob Eliasson, samhällspolitisk chef Villaägarnas riksförbund “

Från IFN, Institutet för näringslivsforskning 22 jan 2014: Hem

"Ett skatteparadis för de redan rika "

Särtryck nr 2014:1. Författare: Magnus Henrekson. År: 2014. Publikation: En skattereform för 2000-talet – elva röster om hur Sverige får ett bättre skattesystem. Kapitel: 8. Redaktör: Mats Bergstrand. Förlag: Juridisk Reportagebyrå. Förlagsort: Visby. Sidor: 129–151.
Utdrag:

"**Ett skatteparadis för de redan rika**
Magnus Henrekson

Under 60- och 70-talen kastade en strid ström av svenska entreprenörer och familjeföretagare in handduken och gav upp sitt företagande. Den allt högre skattebelastningen gjorde det till slut ogörligt eller poänglöst att driva företagen vidare. Ägarna till större företag kunde ofta få så bra betalt att de kunde lämna landet med köpeskillingen – kapitalvinstskatten vid försäljning var noll eller mycket låg – och bosätta sig i Schweiz eller något annat land med låga skatter för förmögna immigranter. Andra gav inte upp drömmen om att fortsätta bygga upp sina företag. Personer som Ingvar Kamprad, Erling och Stefan Persson, Hans Rausing och Fredrik Lundberg lämnade dock Sverige för att kunna göra detta med full kraft, utan att hindras av de höga svenska skatterna.

I dag är läget ett helt annat. Stefan Persson och Fredrik Lundberg är sedan länge återflyttade. En medlem av familjen Rausing bor sedan ett antal år i Sverige och den 26 juni 2013 fanns det knappast något svenskt nyhetsmedium som inte förmedlade nyheten att "Ingvar Kamprad flyttar hem till Sverige igen". Dessa framgångsrika och förmögna entreprenörers återflytt till Sverige kan inte bara förklaras av hemlängtan. Den har också en rationell grund. I en intervju i Dagens Industri den 1 mars 2010 konstaterar Göran Grosskopf att "Sverige är ett skatteparadis". Göran Grosskopf är inte vem som helst, utan den juridikprofessor som lotsade både Ikea och Tetra Pak ut ur landet för att slippa skatter.

Är det verkligen sant att Sverige är ett skatteparadis i dag? Och var det verkligen så illa att skatterna gjorde det näst intill omöjligt att vara en framgångsrik företagare i Sverige under några decennier från en bit in på 60-talet och framåt? Och om nu Sverige idag är ett skatteparadis, gäller det alla? Eller är det bara för några få utvalda? Syftet med denna essä är att försöka besvara dessa frågor. Även om stilen är essäistisk bygger analysen på egen och andras forskning, vilken redovisas i noter och referenser.

Läget på 1970-talet

När jag växte upp under 70-talet ansågs rentiärer, eller "kupongklippare" som de föraktfullt kallades, som något synnerligen suspekt. Om man var kupongklippare levde man nämligen på avkastningen på pengar. Nästan lika föraktligt var att vara företagare eller arbetsgivare. Då ansågs man leva på andras arbete och kallades följaktligen "arbetsköpare".

Dessa värderingar avspeglade sig också i skattelagstiftningen på ett, som de flesta idag nog uppfattar det, övertydligt sätt. Redan i slutet av 60- talet var den högsta marginalskatten 73 procent, vilken togs ut redan vid ganska måttliga inkomster. Några år sedan nådde den 80 procent och förblev i stort sett vid den nivån fram till slutet av 80-talet. Löpande kapitalinkomster i form av aktieutdelningar och räntor lades ovanpå andra inkomster och belades således med hög marginalskatt. Ingen hänsyn togs till inflationen, vilket innebar att en bankränta på fem procent kunde bli en procent efter skatt, och om inflationen var sex procent så blev det minus fem procent efter skatt.

Företagare beskattades precis lika hårt. Egna löneuttag från företaget belades med allt högre marginalskatt. Inklusive arbetsgivaravgifter på den egna lönen närmade sig den marginella beskattningen 90 procent. Eventuella utdelningar från det egna företaget lades även i detta fall ovanpå lönen och drabbades därmed av en hög marginalskatt på 70 till 85 procent beroende på inkomst. Innan utdelningarna kunde göras hade de dessutom belagts med bolagsskatt på 50 procent eller mer.

Ovanpå detta kom förmögenhetsskatten. För lite större förmögenheter låg förmögenhetsskatten på cirka två procent av förmögenheten från slutet av 40-talet och framåt. Förmögenhetsskatt på nettotillgångarna i företag belades också med förmögenhetsskatt enligt samma skala. Det var inte förrän en bit in på 70-talet som vissa lättnadsregler för arbetande kapital i företag infördes. En förmögenhetsskatt på två procent kanske inte förefaller så hög vid första anblick, men om man inte skulle låna till den så krävdes att man använde redan hårt beskattad löpande avkastning till detta. Ett annat alternativ var att gradvis sälja av tillgångar för att betala skatten, men i den mån detta också utlöste kapitalvinstskatt blev det mycket kostsamt (förutom att man gradvis förlorade sitt företag).

Till på köpet gjorde arvs- och gåvobeskattningen generationsskiften näst intill omöjliga. Om en ägare till ett större företag gick bort och det ärvdes i lika delar av två barn uppgick arvsskatten från slutet av 40-talet och fram till mitten av 70-talet till 50 procent eller mer av företagets nettotillgångar. Situationen var densamma för förmögenheter i annan förmögenhetsskattepliktig form. Efter 1990/91 års skattereform och fram till avskaffandet var arvsskatten drygt 20 procent på större förmögenheter och knappt 10 procent om förmögenheten var i form av aktieägande i onoterade företag. Arvsskatten fick stor betydelse för större svenska företagsägare. Exempelvis beskriver Kjell-Olof Feldt i sin biografi över bergsingenjören Axel Ax:son Johnson hur den kraftiga höjningen av arvsskatten från 1948 blev starkt styrande för dennes agerande. Familjen Johnson, liksom tidigare familjer som Wallenberg och Söderberg, tvingades lägga sitt företagsägande i skattebefriade stiftelser för att undgå att förmögenheten gradvis skulle försvinna i skatt.....

Den dåvarande ledaren för Sveriges Kommunistiska Parti (nuvarande Vänsterpartiet), C-H. Hermansson, hade redan 1962 myntat uttrycket ”de 15 familjerna” i sin bok Monopol och storfinans. Enligt honom var det dessa 15 familjer som i praktiken kontrollerade det svenska näringslivet. Gradvis försvann dessa familjer en efter en från parnassen och ägandet i näringslivet blev allt mer koncentrerat.

Från 60-talet och fram till början av 80-talet var fastighetsspekulation i princip det enda sättet att bygga nya förmögenheter i Sverige. Bostadsbyggande var prioriterat och subventionerat och skickliga aktörer kunde via hög belåning bygga förmögenheter. Adam Backström, Jan Pehrson och Sten Mörtstedt må idag vara bortglömda, men på 70-talet blev de snabbt rika och berömda ”fastighetsklippare”.....

Den som däremot bodde i hyresrätt, inte jagade avdrag och hade höga skattepliktiga inkomster kunde få en total skatt på över hundra procent. Det mest kända exemplet är antagligen Astrid Lindgren, som efter att hon upptäckt att hon betalade 102 procent i skatt, skrev allegorin ”Pomperipossa i Monismanien”. Sagan blev viktig i valrörelsen 1976 och banade väg för en öppnare diskussion om abnormiteter i skattesystemet.....

Ett nytt skattesystem

Världen över med början i USA och Storbritannien genomfördes genomgripande skattereformer under första halvan av 80-talet. Ett genomgående drag var att de formella skattesatserna sänktes och skattebaserna breddades. I USA blev den högsta marginalskatten 28 procent, att jämföras med 91 procent i början av 60-talet.

Sverige förblev inte opåverkat av denna våg. De allt mer uppenbara avarterna i det svenska skattesystemet i kombination med internationella förebilder bereder vägen för ”Århundradets skattereform”. Reformen föregrips av ett gediget utredningsarbete och en av de opinionsbildande höjdpunkterna är den famösa presskonferensen den 23 november 1988 under ledning av den socialdemokratiske statsministern Ingvar Carlsson. Där hävdar LO-ordföranden Stig Malm och finansminister Kjell-Olof Feldt med en röst inför en häpen publik att skattesystemet är ”ruttet och perverst”.

Den högsta marginalskatten på arbetsinkomst blir nu 50 procent, efter att bara ett par år tidigare varit över 80 procent, och kapitalinkomstskatten sänks till 30 procent. Löpande kapitalinkomster lades tidigare på toppen av övriga inkomster och beskattades regelmässigt med 70 till 85 procent. Bolagsskatten sänktes till 30 procent (var 52 procent 1989). Detta var en enorm förändring jämfört med det tidigare skattesystemet, men beskattningen var fortfarande hög i ett antal dimensioner:

• Redan vid förhållandevis måttliga årsinkomster steg marginalskatten till 50 procent, men i själva verket var den högre. Dels utgick arbetsgivaravgifter på 33 procent utan att dessa var förmånsgrundande vid den inkomstnivån och den genomsnittliga kommunalskatten började krypa upp mot 32 procent. Till detta kom den så kallade värnskatten som infördes 1995 och höjde statsskatten till 25 procent över en viss inkomstnivå. Detta gjorde att den faktiska marginalskatten på arbetsinkomster blev 68 procent, långt från det ”hälften kvar” som sades var målet för den stora skattereformen.
• På grund av risken för att företagare skulle omvandla arbetsinkomst till lägre beskattad kapitalinkomst infördes särskilda fåmansbolagsregler. Dessa innebar stora begränsningar för fåmansägda bolag att betala utdelningar till ägarna som beskattades med 30 procent. Likaså var kapitalvinstskatten normalt 43 istället för 30 procent (halva kapitalvinsten beskattades som inkomst av tjänst).
• Redan vid måttliga förmögenheter (800 000 kronor per hushåll) utgick förmögenhetsskatt på 1,5 procent. Även det taxerade värdet på ägda bostäder ingick i den skattepliktiga förmögenheten.
• Fastighetsskatten var 1,5 procent av taxeringsvärdet, knappt 1,2 procent av marknadsvärdet. För ett hushåll som hade nettobesparingar på 800 000 och ett småhus taxerat till en miljon utgick således fastighets- och förmögenhetsskatt på 30 000 per år på huset. För en person med 51 procents marginalskatt krävde detta en intjäning på drygt 60 000 kronor (80 000 inklusive sociala avgifter) för att betala denna skatt. Detta kan jämföras med en genomsnittlig årsinkomst för industriarbetare på 190 000 kronor år 1995.
• Gränsen för arvs- och gåvoskatt var så låg som 300 000 kronor och skatten var 30 procent på arv över 600 000 kronor.

Efterföljande reformer

Påståendet att ordet lagom är ett unikt svenskt ord har ofta tagits till intäkt för att ordet fångar en central aspekt av Sverige och svenskarna. Jag har aldrig riktigt trott på att så skulle vara fallet. Istället talar mycket för motsatsen. När en omsvängning kommer blir den ofta genomgripande. Det gäller också skatteområdet och synen på beskattningen av förmögna.

En rad förändringar i skattesystemet har genomförts sedan den stora skattereformen. Mest känt bland allmänheten är antagligen att marginalskatten på låga arbetsinkomster sänkts rejält genom fem så kallade jobbskatteavdrag sedan regeringsskiftet 2006. Men minst lika viktiga är de många sänkningarna av skatten på sparande och förmögenhet:

• Förmögenhetsskatten på tillgångar i form av onoterade aktier (läs: familjeföretag) avskaffades beskattningssåret 1991.
• 1997 (taxeringsåret 1998) avskaffades förmögenhetsskatten för huvuddelägare av börsnoterade bolag.
• Vid inträdet i EG lade den dåvarande socialdemokratiska regeringen fram en proposition att de näringar som tjänade mest på EG-inträdet skulle få betala för det med en fastighetsskatt. Vid riksdagsförhandlingarna lyckades dock Centerpartiet driva igenom att jordbruksfastigheter slapp denna skatt.
• Arvs- och gåvoskatten avskaffades 2004 och förmögenhetsskatten 2007. Ett sätt att lindra effekterna av dessa skatter var att bygga företag, det vill säga att spara i onoterade aktier. När dessa skatter togs bort försvann den push-effekten.
• 2012 infördes investeringssparkontot (ISK), vilket ger en mycket förmånlig beskattning på sparande. Redan 2004 tilläts så kallade kapitalpensionskonton med liknande fördelar. Beskattningen är oberoende av avkastningen och uppgår till 30 procent av statslåneräntan (en skattesats på 0,5 procent 2013).

• Fastighetsskatten för privatbostäder ersattes 2008 av en kommunal fastighetsavgift, vilken för närvarande maximalt kan uppgå till 7 074 kronor.
• Bolagsskatten har sänkts ytterligare tre gånger och ligger från och med 2013 på 22 procent.
• Betydande lättnader har införts i flera steg i fåmansföretagsreglerna som till och med lett till att ägare till stora onoterade bolag har en bättre skattesits än stora aktieägare i börsnoterade företag. Mer om detta nedan.

Avskaffandet av fastighets- och förmögenhetsskatten kom att kapitaliseras i fastighetspriser och innebar en stor förmögenhetsöverföring till dem som ägde fastigheter när förändringen genomfördes. Vid en oväntad förmögenhetsökning var det tidigare rationellt att överväga att investera i onoterade aktier som inte var förmögenhetsbeskattade och lättare kunde ärvas. Idag är det rationellt att lägga dem i ett ISK och köpa noterade värdepapper.....

Ett skattesystem för den redan rike, den passive och den försiktige

När jag var barn hade jag en lekkamrat som på många sätt var mer avancerad än jag. Han slogs mer, svor mer och visste mycket mer om vad vuxna gjorde. Han brukade reta mig med att jag inte hade sett den grymma västernfilmen ”Den gode, den onde, den fule”. Vi var bara åtta år när filmen gick på bio, så det var antagligen klokt av mina föräldrar att inte låta mig se den. En parafras på filmtiteln i fråga kan användas för att karaktärsera dagens svenska skattesystem, ett system för ”den rike, den passive och den försiktige”. Låt mig förklara varför.

I motsats till tidigare är det idag förmånligt att spara i Sverige. Med det skattesystem vi hade runt 1980 innebar en ränteplacering som gav 5 procent realt före skatt en avkastning på ungefär minus (!) 8 procent realt efter skatt för den som betalade förmögenhetsskatt och minus 6,5 procent för den som inte behövde göra det. Även den som lånade hade en kraftigt negativ realränta efter avdrag och föga förvånande var hushållsparandet negativt. Om samma placering idag görs inom ramen för ett investeringssparkonto eller en kapitalpension försvinner inte mer än en tiondel av den reala avkastningen i skatt; 5 procent realt före skatt blir 4,5 procent realt efter skatt.

Skattesystemet har således gjort det synnerligen förmånligt att spara jämfört med tidigare och i linje med detta är hushållssparandet numera högt. Men den förmånliga skatten gäller endast för placeringar i bankernas fondprodukter och i noterade värdepapper. Så länge man sparar i dessa former är all förväntad avkastning utöver den riskfria räntan i dag skattefri. Om man däremot lånar ut till ett onoterat bolag, det vill säga tar en betydligt större risk, är skatten 30 procent.

Successivt reformerade 3:12-regler, särskilda skattelättnader för kontrollägare och goda möjligheter till ägande via skatteparadis (nu ifrågasatt av Skatteverket) ledde till nya förutsättningar för den som hade god tillgång till riskkapital via egen förmögenhet (ofta ärvd eller uppbyggd under den tidigare börsboomen eller skapad genom kapitalisering av sänkta skatter på fastigheter och andra fasta tillgångar) eller från externa investerare.

Däremot har det förblivit svårt för privatpersoner utan egen förmögenhet att bygga ett nytt företag. Marginalskatten på arbete har förblivit hög (50 till 68 procent av arbetsersättningen inklusive sociala avgifter), vilket gjort det svårt att spara ihop till ett riskkapital. I motsats till detta är reglerna generösa för att bygga upp ett pensionskapital via den egna arbetsgivaren, vilket man i sin tur till och med kan förvalta själv så länge man köper noterade värdepapper eller fondprodukter.

3:12-reglerna för mindre företag som inte är rena levebrödsföretag och den höga beskattningen av personaloptioner har därtill varit effektiva hinder som avskräckt potentiella entreprenörer.

I ett samhälle måste det finnas tillräckligt många som är villiga att organisera sig själv och andra. Det är också viktigt att få ett positivt

urval av entreprenörer. Här är det heller inte fråga om något marginellt beslut utan om valet att bli företagare eller löntagare alternativt att övergå från att vara löntagare till att bli företagare. I de teorier som ligger till grund för den svenska företagsbeskattningen finns inte detta problem, eftersom företagens existens är exogent given. Vidare gäller att, givet att någon blir företagare/entreprenör, så är det viktigt att skattesystemet är sådant att denne har incitament att bete sig på ett samhällsekonomiskt rationellt sätt.

Den högre beskattningen av individuellt ägande gör det inte bara lönsamt att välja att (för)bli löntagare utan det gynnar enkelbeskattade ägare såsom stiftelser, investmentbolag, pensionsfonder och private equity-bolag. Eftersom entreprenörskap, utövande av ägarkontroll och långsiktigt ansvarstagande är viktiga produktionsfaktorer behöver skattesystemet helt enkelt utvärderas utifrån om det kan förväntas bli ett tillräckligt stort utbud av dessa. Dessa aspekter förekommer inte i de ekonomiska modeller som utgör den teoretiska underbyggnaden för dagens svenska skattesystem.

Att få ett nystartat innovationsföretag att växa är en komplex uppgift. Det kräver att flera slags aktörer med olika intressen samarbetar i en svårnavigerad ekonomisk terräng. Lösningar för att hantera dessa transaktionskostnader har utvecklats spontant i framför allt Silicon Valley och optioner till entreprenörer och andra nyckelmedarbetare har blivit en central komponent i detta. Optioner möjliggör lägre lönekostnad för att långsiktigt knyta upp duktiga grundare och nyckelpersonal. Det ger investerare möjlighet att gradvis ta ifrån grundaren kontrollen om företaget underpresterar. Detta samtidigt som entreprenören belönas med finansiell avkastning och kontroll (vilket för många är viktigare) över sitt företag då satsningen blir framgångsrik. Aktieoptioner kan därför erbjuda en effektiv lösning på reella transaktionsproblem i företags tidiga utvecklingsskeden.

I Sverige har användningen av optionsinstrumentet för detta syfte förhindrats av skattelagstiftningen, vilket ger en hög – i praktiken prohibitiv – beskattning av avkastningen på sådana optioner. Det är troligt att detta har hämmat entreprenörskap i Sverige, och bidragit till att driva över riskkapital till uppköp av mogna företag i stället för till experiment med nya företag. En reformering av skattebehandlingen av personaloptioner vore ett både billigt och effektivt sätt att förbättra klimatet för nya, snabbväxande företag.

Betydande talang och finansiella resurser har de senaste decennierna däremot slussats till utköpsbolagssektorn (något felaktigt benämnt private equity, då detta begrepp även inkluderar investeringar i tidiga faser, så kallat venture capital). Detta har starkt bidragit till moderniseringen och omstruktureringen av svensk ekonomi. Skatteverket slår under 2013 till på bred front mot de möjligheter som sedan decennier tillbaka betraktats som etablerade för att belöna entreprenörsinsatser och företagsbyggande inom ramen för private equity. Om Skatteverket vinner de pågående processerna kommer förmögenheter som byggts upp på detta sätt inte att kunna användas för kontrollägande i framväxande företag på samma sätt som de som byggts via börsen (Carl Bennet, Melker Schörling, Fredrik Lundberg, Gustaf Douglas med flera).

Kapitalismen – särskilt fondkapitalismen – förutsätter entreprenörer

Dagens fondkapitalism – där i princip allt finansiellt nettosparande i ekonomin är pensionssparande slussat till fonder – kan inte fungera väl utan ett förmånligt entreprenörsklimat, annars finns inte mycket nytt att investera i. Den förutsätter också att entreprenören vill släppa taget när tiden är mogen, få sina pengar och i regel starta nya företag eller som affärsängel vara med och få fram nya entreprenörer. I denna process tillvaratas entreprenörstalang och förmedlas också den ”tysta” kunskap som man inte kan läsa sig till.

Individuellt entreprenörskap måste således bejakas i både spelregler och attityder. Det krävs ett helt paket av ändamålsenliga institutioner för att bygga upp kedjan av aktörer som kan ta företaget från noll till

betydande storlek: uppfinnare, innovatörer, entreprenörer, företagsänglar, motiverade medarbetare, kompetenta riskkapitalister, industrialister och krävande kunder.

Detta förutsätter för det första att det blir attraktivt för entreprenören att släppa kontrollen om detta är bäst för företagets vidareutveckling. Det är först då som alla övriga aktörer kommer att finnas; de som behövs för att omvandla en briljant idé till ett framgångsrikt storföretag. Kontrollkulturen måste bli ekonomiskt irrationell. Det kraftfullaste instrumentet för att åstadkomma detta är att avskaffa kapitalvinstskatten på företag man själv byggt upp; med ett förmånligt företagsklimat blir också utsikterna goda för att starta nya företag när ägaren fått ut sina pengar.

En andra förutsättning är att optionsbeskattningen är sådan att investerarna kan belöna dem som skapar värdena. Utan sådana möjligheter krävs att de som har entreprenörstalang också kommer från en rik familj. Att ställa ut en option innebär att en kapitalist eller kapitalförvaltare gör en rättmätig uppgörelse med dem som skall göra jobbet: ”om ni lyckas skapa stora värden av detta, kommer ni också att äga er beskärda del, trots att ni inte hade några egna pengar utan bara ert eget engagemang och er egen talang att satsa”.

Detta betyder inte att människor bara drivs av beräkningar om vad som lönar sig efter skatt. Pengar är däremot en förutsättning för att kunna utveckla en idé. Höga skatter på sparande, arbete, företagsvinster och kapitalvinster gör att de resurser som står till förfogande för att bygga upp ett framgångsrikt företag blir mindre. Egna besparingar ökar också dramatiskt människors möjligheter och vilja att starta företag.

Jobbet – forskningen, innovationerna, det organisatoriska vardagsslitet – måste utföras av dem som jobbar i företaget. För en vanlig löntagare är det ett stort risktagande med den egna privatekonomin att frivilligt ge upp en trygg anställning.

De kapitalstarka fonder som kan säkerställa att de nya företagen ges tillräckliga finansiella muskler har idag inte tillgång till det instrument som är allra viktigast, nämligen att kunna skriva skatteeffektiva avtal med dem som gör jobbet så att de får sin rättmätiga del i uppbyggda kapitalvärden.

Utan ett djupgående omtänkande, där samhället bejakar att de som skapar värdena på plats också får del av dem på ett rimligt sätt, går det knappast att få den utväxling ledande politiker säger sig vilja ha. Man kan fråga sig vilket rättvisebegrepp som ligger bakom dagens regler, där uppsidan i form av kapitaltillväxt självklart skall tillfalla den som råkade ha pengar från början, trots att detta bara är en av de nödvändiga ingredienserna för att bygga ett innovativt och framgångsrikt företag.

Följande tre förändringar bedömer jag som särskilt viktiga för att dagens fondkapitalism ska kunna bidra till dynamik och en god framtida välståndsutveckling:

1. Premiera entreprenörer och nyckelpersoner som är villiga att långsiktigt ta personliga risker genom investeringar av egen tid utan direkt ersättning i form av lön. Sådant personligt engagemang är lika viktigt som riskvilligt kapital. Optioner möjliggör att knyta till sig nyckelpersoner på ett effektivt sätt utan att entreprenören (företagsgrundaren) berövas möjligheten till finansiell avkastning och kontroll över sitt företag. Optioner kan därmed vara en effektiv lösning på transaktionsproblem för företag i tidiga utvecklingsskeden.

2. Premiera aktiva investeringar framför passiva. Genom tillkomsten av lågt beskattade ISK/kapitalpensionskonton beskattas passiva investeringar lägre än aktiva. Detta försvagar incitamenten till aktivt ägande. Resurser uppmuntras att stanna kvar i mogna börsnoterade företag eller fonder istället för att slussas till nya och växande företag.

3. Sluta missgynna finansiering med eget kapital. Idag är eget kapital dubbelbeskattat, medan lånat är enkelbeskattat, på grund av att räntor men inte utdelningar är avdragsgilla. Detta sänker företagens soliditet och gör ekonomin mer sårbar. Innovationsföretag är särskilt missgynnade av dagens regler då de ofta är helt hänvisade till finansiering med eget kapital.

Avslutande diskussion: skattesystem för ett mer entreprenöriellt Sverige

Misstänksamheten mot rikedom skapad genom företagsbyggande är djupt rotad i Sverige. En grundbult i den socialdemokratiska politiken från början av 1930-talet och framåt var att sträva efter en jämn inkomst- och förmögenhetsfördelning. Målet var en ”kapitalism utan kapitalister”. En mängd åtgärder vidtogs för att motverka en privat/individuell förmögenhetsuppbyggnad. Sparandet kom i allt väsentligt att slussas till fonder via stora nationella system. Skattesubventioner/skatteavdrag gav institutionella ägare en överlägsen skattesits. I hägnet av regelsystemet växte det fram en kärna av mycket stora företag. En mindre grupp ägare utskristalliserades med en dominerande kontroll över sina företag. Kontrollen blev dock över tiden baserad på en allt tunnare kapitalbas. Detta kunde åstadkommas via A- och B-aktier med olika röststyrka, men också med hjälp av ask-i-ask-ägande och korsägande.

Ingen kan dock starta och utveckla en verksamhet till sin fulla potential utan tillgång till riskvilligt kapital. I Sverige har detta kapital slussats till fonder som i sin tur är helt beroende av individer med idéer och vilja att starta företag som är konstruerade för att växa. Detta ses av många som svensk ekonomis akilleshäl.

Jag har i denna essä konstaterat att beskattningen av kapital och ägande är utomordentligt förmånligt idag för vissa former av ägande och kapital, särskilt jämfört med 70-talets realt konfiskatoriska beskattning. Avregleringar och borttagande av förmögenhets- och fastighetsskatter har lett till att stora förmögenheter skapats via kapitalisering. Nya sparformer har möjliggjort en mycket låg beskattning av finansiella tillgångar. I dag är i princip all förväntad avkastning över den riskfria räntan helt skattefri, förutsatt att tillgångarna är noterade eller utgörs av bankernas fondprodukter.

Arvs- och gåvoskatten är avskaffad, vilket gör att stora förmögenheter nu ograverat går vidare till nästa generation, att jämföras med en arvsskatt på minst 50 procent för större förmögenheter under 50- och 60-talen.

Skatten är däremot betydligt högre för den som lånar ut till ett onoterat bolag mot revers eller köper in sig i ett onoterat bolag, särskilt om detta paras med aktivt engagemang i bolaget. Varför ska en kapitalvinst på en rysk oljeaktie vara skattefri, medan kapitalvinsten för den som gör en uppfinning och säljer denna vidare via sitt bolag för fem miljoner beskattas med 57 procent. Varför ska räntan på en marknadsnoterad företagsobligation bara beskattas som om räntan var lika med statens låneränta, medan räntan på annan utlåning beskattas med 30 procent? Rimligen borde alla former av skuldebrev och aktier få placeras i ett ISK.

Det förefaller som värderingarna i Sverige, åtminstone så som de avspeglar sig i politiska beslut förskjutits en hel del sedan det radikala 70- talet. Det finns en helt annan acceptans för dem som redan är mycket rika och därför ge dem förmånlig beskattning. Ett talande exempel är när Vänsterpartiets ledare Lars Ohly i en förhandling med den socialdemokratiske statsministern Göran Person fick välja om han ville avskaffa arvs- eller förmögenhetsskatten. Han valde arvsskatten! Det kan tyckas häpnadsväckande att en ledande vänsterpolitiker väljer att ta bort den skatt som, rätt utformad, kan minska det sociala och ekonomiska arvets betydelse och öka den sociala rörligheten. Istället väljer han att ha kvar den skatt som fick kapital att lämna landet och gjorde många samhällsekonomiskt skadliga beslut privatekonomiskt rationella.

Likaså verkar det mindre politiskt känsligt om förmögenheterna inte syns i några register och därför inte kan diskuteras. I slutet av 90-talet och början av 00-talet var det många som var bekymrade över att svenskar olagligen flyttade sitt sparande till länder som Luxemburg och Schweiz. Den dåvarande näringsministern Leif Pagrotsky (socialdemokratisk näringsminister 2002–2004) menade i en intervju i Veckans Affärer att detta dock inte var så allvarligt som man skulle kunna tro, eftersom pengarna antagligen återinvesterades i svenska aktier via utländska depåer i Luxemburg eller på Cayman Island.

Den borgerliga regeringens avskaffande av förmögenhetsskatten 2007 medförde att det inte längre finns några register över svenskarnas förmögenheter. Detta har sannolikt bidragit till att frågan nästan försvunnit från den politiska dagordningen. Istället ligger allt mer fokus på det som kan mätas och jämföras – årliga inkomster, hur dessa förändras och fördelas. Här kan en viktig förklaring ligga till att det uppfattas som politiskt omöjligt att sänka världens högsta marginalskatt på arbete med några procentenheter samtidigt som man kunnat sänka skatten på vissa former av sparande till en av de lägsta i västvärlden.

Sverige har nu med andra ord ett regelverk där beskattningen är mycket förmånlig för den som har en förmögenhet, men där det samtidigt på grund av den höga skatten på arbete, personaloptioner och den svaga börsutvecklingen, är svårt att bygga upp en förmögenhet. De skatteförändringar som genomförts på senare år har också systematiskt minskat beskattningen på innehav av noterade värdepapper och fondprodukter i jämförelse med aktivt ägande av och utlåning till entreprenöriella bolag med hög risk. Likaså är skatten ofta högre för den som utöver att investera egna medel också engagerar sig i verksamheten som huvudägare, affärsängel eller mindre delägare.

Professorn och den mångårige folkpartiledare Bertil Ohlin lär ha sagt att ”socialdemokraterna är miljonärens värste fiende, men mångmiljonärensbäste vän”. Det är dock tveksamt om det stämde efter de kraftiga höjningarna av förmögenhets-, arvs- och marginalskatter från slutet av 40- talet. Uttalandet präglas hur som helst av en betydande pregnans och skulle med viss tillspetsning kunna omformuleras på följande sätt för att karaktärisera dagens situation: ”det svenska skattesystemet är den redan förmögnes bäste vän, men den medellöse innovatören och entreprenörens värste fiende.”

Frågan är om Sverige någonsin i modern tid haft ett skattesystem som är så förmånligt för den som har turen att födas i en rik familj. Den hårda beskattningen av löneinkomster, och svårigheten att få förmånlig beskattning vid risktagande om man själv inte har de finansiella resurserna, gör också att de redan rika och deras arvingar utmanas mindre underifrån. Då blir det mindre av den ”kreativa förstörelse” som är så avgörande förtillväxt och förnyelse.

Är detta läge stabilt? Troligen inte;alltför stora och växande förmögenhetsskillnader leder till politiska krav på förändring. Men uppnås ökad likvärdighet genom att beskattningen blir mer förmånlig för dem som gör viktiga entreprenörsinsatser, besitter nyckelkompetenser och skaffar sig särskilt värdefulla utbildningar? Eller sker det främst genom att skatten höjs på avkastningen av redan existerande förmögenheter?

För den som värnar om Sveriges framtida välståndsutveckling är det förra att föredra. Om de kommande decennierna ska bli lika lyckosamma för Sverige som utvecklingen varit efter 90-talskrisen måste skattesystemet underlätta att dagens etablissemang utmanas underifrån: genuint risktagande och personligt engagemang bör inte straffbeskattas relativt passiva investeringar.

I den mån dagens skattesystem avspeglar de genomsnittliga värderingarna i valmanskåren skulle det i så fall visa att vi svenskar idag tycker det är acceptabelt att det finns människor som är mycket rika, men att det är politikens uppgift att försvåra inflödet av nya medlemmar till den gruppen. Är detta månne den uppdaterade versionen av Jantelagen? “

DN 27 jan 214 :

“Skatterna som experterna glömde”

“Elva kända ”experter” argumenterar på DN debatt för en ny stor skattereform som ska återställa ett likformigt och rättvist skattesystem. Mot den bakgrunden blir man förvånad att experterna inte ens nämner de två mest ifrågasatta skatteförändringar som har genomförts under senare år. Den ena är jobbskatteavdraget som i skattehänseende diskriminerar pensionärerna. Sverige är också det enda land som beskattar pension högre än lön. Det andra är rut- och rotavdrag som medför att skattebelastningen för olika verksamheter blir olikformig. Verksamheter som inte definieras som rut- eller rottjänster diskrimineras. Experterna blundar för det många uppfattar vara de stora orättvisorna i dag. Man tar sig för pannan.

Börje Andersson, Söderfors “

DN 14 feb 2014: Skatterna och välfärden.

”Ta bort skatteavdragen och återinför arvsskatten”

“En skattereform behövs. Trots växande klyftor har beslut fattats som försämrat skattesystemets omfördelande kraft. Vi menar att skatter åter kan behöva höjas, att arvsskatten bör återinföras, avdrag skrotas och jobbskatteavdraget bytas mot ett grundavdrag, skriver LO-ekonomerna Ola Pettersson och Torbjörn Hållö. “

“I dag, fredag, presenterar LO-ekonomerna rapporten ”Tid för en bred skatteöversyn. Sverige behöver en skattereform”. Vi vill att den regering som tillträder efter valet i höst, oavsett färg, genomför en bred skatteöversyn med målet att en ny skattereform ska komma på plats senast år 2018.

Sverige står inför stora utmaningar. Arbetslösheten är åtta procent. Inkomstklyftorna växer. Hotet mot klimat och miljö är omfattande. Välfärdens framtida finansiering behöver säkras. Här måste politiken ge svar.

En central del av den ekonomiska politiken är skatternas utformning. Detta gäller än mer i ett högskattesamhälle som Sverige. Omkring 45 procent av det som produceras i vårt land tas ut i offentliga skatter. För att lösa flera av de utmaningar vi står inför behöver skattesystemet förändras.

Under många år har politiken inte förmått att utveckla skattesystemet. Tvärtom. Ett stort antal beslut har fattats som försämrat dess funktionssätt. Möjligheterna att möta de stora utmaningar vårt land står inför har försvårats.

Låt oss ge två exempel:

Klyftorna har vuxit sedan 1980-talet. Trots denna utveckling har politiken fattat många beslut som försämrat skattesystemets omfördelande

kraft. Ett märkligt beslut var att avskaffa arvsskatten, viket gör att Sverige nu tillhör en minoritet av EU-länder där ärvda förmögenheter är skattebefriade.

Hushållens skulder är rekordstora. Men fakta är att de ökade skulderna i hög utsträckning är resultatet av dåliga politiska beslut, inte minst på skatteområdet. Flera förändringar har genomförts som gjort det mer gynnsamt att äga och därmed belåna dyra bostäder, vilket förvärrat skuldsättningsproblematiken.

Sverige är i stort behov av en skattereform. I dag är skatterna ett partipolitiskt infekterat område. Men det är vår förhoppning att det politiska klimatet efter valet blir mer konstruktivt. Den regering som tillträder i höst bör tillsätta en eller flera utredningar som får i uppdrag att brett se över skattesystemet med målet att en ny reform ska komma på plats senaste inför valet 2018.

LO-ekonomerna belyser i vår nya skatterapport sju centrala områden som en ny skattereform behöver svara emot.

1 Skatterna kan behöva höjas för att rädda välfärden. Finansieringen av den framtida välfärden bör i första hand ske genom en effektivare sysselsättningspolitik. Men skatter kan behöva höjas. Det är då viktigt att använda skattebaserna rationellt.

2 Ta bort avdragen. Vi menar att den stora mängd av nedsättningar och avdrag som subventionerar viss konsumtion bör avskaffas. Det skulle inom ramen för en intäktsneutral skattereform ge ett utrymme för en bred generell skattesänkning som kom hela näringslivet till del.

3 Se över kapitalbeskattningen och återinför arvsskatten. Man bör se över och avskaffa olika typer av avdrag som sänker den genomsnittliga skattenivån för höginkomsttagare. Särskilt undantagen i kapitalbeskattningen bör ses över. En arvsskatt är eftersträvansvärd.

4 Ersätt jobbskatteavdraget med ett grundavdrag. Jobbskatteavdraget har inte någon större effekt för de som redan är i arbete. Enligt ekonomisk teori så är jobbskatteavdraget effektivast för de grupper som gör ett aktivt val mellan att arbeta och inte arbeta, exempelvis hemmavarande make/maka. Ett grundavdrag skulle ha samma effekt som ett jobbskatteavdrag för denna grupp, är rättvisare och har fördelen att det är enkelt att förstå för samtliga löntagare.

5 Gör en försiktig översyn av fastighetsskatten. Den samlade beskattningen av bostäder behöver ses över tillsammans med en översyn av bostadspolitiken. Förändringar av beskattning av bostäder måste ske med stor varsamhet. Allt för snabba förändringar, höjningar såväl som sänkningar kan utlösa kraftiga förändringar av bostadspriserna.

6 Använd skatterna för att förbättra miljön. LO-ekonomerna anser att principen om att den som orsakar miljökostnader ska betala för skadorna bör vara vägledande. Under de senaste åren har det funnits en ovilja att använda denna form av skatter. Tvärtom har exempelvis skatten på handelsgödsel avskaffats, vilket minskat kostnaderna att använda kväve och kadmium i jordbruk.

7 Harmonisera bolagsskatten med EU. Finanssektorn måste möta internationella skatter. Bolagsskatten är en skatt där det sker en kontinuerlig internationell press nedåt och där vi ser ett behov av en ökad harmonisering inom EU.

Vi står inför stora utmaningar. Ett centralt reformområde för framtiden är en bred skattereform. Det är vår förhoppning att den regering som tillträder efter valet i höst, oavsett politisk färg, väljer att tillsätta en bred översyn av hela skattesystemet.

Ola Pettersson, chefsekonom LO,

Torbjörn Hållö, LO-ekonom “

Förslaget är mycket dåligt, okunnigt gjort, och hör bäst hemma i papperskorgen.

DN 18 feb 2014. Bostäder.

“SSU vill trappa ned ränteavdrag”

“Socialdemokratiska ungdomsförbundet vill trappa ned ränteavdraget på bostäder, återinföra fastighetsskatten och slopa rotavdraget. Det skriver ungdomsförbundet i en ny rapport. Men förslagen får kalla handen av S-ledningen. “

“Socialdemokraternas ungdomsförbund har sedan i höstas arbetat med att ta fram en bostadsutredning tillsammans med en expertgrupp för att hitta en lösning på landets ansträngda bostadssituation.

I den del av rapporten som behandlar skattefrågan slår ungdomsförbundet bland annat fast att ränteavdraget på bostäder bör trappas ned, att fastighetsskatten bör återinföras och rotavdraget slopas.

– Vi har sett hur politiken har gått i motsatt riktning: man har sänkt skatten och vi har i praktiken ingen fastighetsskatt. Att återinföra den skulle vara det mest radikala man kan göra samtidigt som det är något som många ekonomer förordar, säger SSU--ordföranden Gabriel Wikström.

När det gäller avdragsrätten vill ungdomsförbundet inte se ett direkt slopande utan ett avtrappande i stil med det som sker i Danmark, enligt Wikström.

– Där har man en avtrappning på en procentenhet per år och det är en modell man skulle prova i Sverige också.

Traditionellt sett är avdragsrätten kopplad till beskattning av kapital. Innebär ert förslag att den också bör sänkas?

– Jag tycker inte att det är givet att de bör följas åt. Det är i högsta grad en teoretisk konstruktion. Men när man ser att avdragsrätten har gett så stora konsekvenser på låntagande i Sverige tror jag att det är en princip man får se över, säger Gabriel Wikström.

Men S-ledningen har inga förslag på vare sig att slopa rotavdraget eller trappa ned ränteavdraget. Inte heller ett återinförande av fastighetsskatten är aktuellt, enligt Veronica Palm, ordförande i riksdagens civilutskott.

– Fastighetsskatten hade ingen -legitimitet när den avskaffades och vi lägger inga förslag på att åter-införa den. När det gäller ränteavdraget så räknar de punktbelånade hushållen med det som en del i kalkylen när man köper och betalar sina lån, då behöver man ha trygghet i att ekonomin ligger fast, säger hon.

Kristoffer Törnmalm kristoffer.tornmalm@dn.se “

Förslaget är mycket dåligt, okunnigt gjort, och hör bäst hemma i papperskorgen.

Skatt och skatt efter bärkraft

Från
Sven Wimnell 22 november 2013: Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen? Hösten 2013 inför valet
2014. Del 4 http://wimnell.com/omr36-39zzc.pdf

Något om skatte- och bidragshistoria.

Sid 27-29 i 36-39zz.pdf
8 april 2004. Från http://wimnell.com/omr36-39k.pdf :

"Jag har noga följt riksdagens fördelningspolitik sedan 1964 och nästan varje år lämnat kommentarer och förslag. De nuvarande statsråden var 1964 i genomsnitt 13 år gamla.

Fram till den 20 april 1989 skrev jag 4920 sidor om skatte-och bidragssystem o d. Den 20 april 1989, som var SAPs hundraårsdag, började jag en ny serie som då började med sidan 1. Mina utredningar har vanligen gått till statsråd, i första hand statsministrar, finans- och skatte-, social-, och bostadsministrar, till ledarna för alla eller de största partierna inom eller utom regeringen, samt ibland till riksdagsutskott. Sedan jag börjat lägga in skatteutredningarna på min hemsida, http://wimnell.com , har den gamla sidnumreringen upphört. Sista sidnumret var 3557 den 8 april 2004.

Under mellankrigstiden och tiden närmast efter andra världskriget var en väsentlig del i hushållsstrukturen att av makar var den ene, vanligen mannen, förvärvsarbetande med inkomster till hushållet, och den andre, vanligen frun - hemmafrun, var hemma och skötte hemmet. Skattesystemet byggde på det och innehöll sambeskattning av makarna. Kvinnorna skulle bli gifta och försörjda. Ogifta kvinnor fick försörja sig själva. Sedan började fruarna ta arbete och systemet med sambeskattning började te sig alltför ålderdomligt.

Bl a med uppgiften att avskaffa sambeskattningen arbetade Allmänna Skatteberedningen i början av 60-talet. Utredningens förslag var dåliga, det enda som kom ut av utredningen var momsen. Finansminister Gunnar Sträng (s) tillsatte Familjeskatteberedningen, som lämnade förslag som kan betecknas som svagsinta.

Gunnar Sträng utfomade på egen hand, med sina närmaste medhjälpare, 1970 års skattereform. I reformen avskaffades, huvudsakligen, sambeskattningen, men Sträng lyckades inte göra en reform som tillgodosåg kravet på skatt efter förmåga vilket hade varit möjligt. Ett led i reformen var en hemmamakeskattereduktion, som till en del fyllde några krav om skatt efter förmåga. Denna skattereduktion smälte sedan bort med inflationen och togs såsmåningom bort helt. När den togs bort hade hushållsstrukturen förändrats så att det inte fanns många hemmafruar kvar.

Det har hela efterkrigstiden funnits sådana som klagat över höga marginalskatter. I skattepropositionen 1970 tog Sträng bort allt om marginalskatter, han menade, att det viktiga var skatterna och inte marginalskatterna. Efter reformen var visserligen skatteskalan vid höga inkomster böjd uppåt, men det fanns en komponent som gjorde, att kurvan blev nästan rak. De gamla marginalskattekverulanterna fortsatte dock att tala om att marginalskatterna ökade med stigande inkomst, trots att så inte var fallet.

Under 50-och 60-talen var bostadsbristen ett stort politiskt kapitel. Det s k miljonprogrammet under 60-talet och början av 70-talet gav en miljon nya bostäder, en fantastisk satsning. Efteråt har många klankat på bostäderna från programmet, men lägenheterna håller god standard. Brådskan att bygga bort bostadsbristen gjorde att det blev många stora flerbostadshus, som sedan ogillades av somliga. De som fick bostäder fick ändå någonstans att bo, vilket är en fördel. På senare tid har kommit propåer om att stadslandskapen är för litet stadslika och att det behövs mer tät bebyggelse. När miljonprogrammet var utfört gick musten ur och det har sedan knappast funnits någon bostadspolitik med prisvärt engagemang. Efter miljonprogrammet följde småhusbyggande. Ingvar Carlsson var den förste bostadsministern (som

inrättades på 70-talet, nu finns ingen bostadsminister) och avskaffade paritetslånen som betalades av de boende och ersatte dem med räntebidrag som betalades av staten. Senare har gjorts försök att förbättra bostadsfinansieringssystemet.

I 1970 års skatterform fanns kvar den kapitalinkomstbeskattning som gjorde att det gick att tjäna stora pengar på ränteavdrag, eftersom skattelättnad av ränteavdrag följde förvärvsinkomstens marginalskatt. I 1982 års skatterform ändrades dessa avdragseffekter något. I 1990 års skattereform skildes kapitalinkomstskatten från skatt på andra inkomster, varigenom effekterna av ränteavdragen fick en bättre form.

Det har hänt mycket i skattesystemet sedan 1970. En tid minskades inkomstskatterna och i stället ökades arbetsgivaravgifterna. Senare har det gått i andra riktningen: arbetsgivaravgifter har minskats och istället har införts egenavgifter på inkomstsidan, och nu håller man på och reducerar egenavgifterna genom avdragsrätter.

Bostadsbidragen har ändrats många gånger sedan 1970 och sällan med goda resultat. Många av dem som i regeringarna sysslat med bostadsbidrag har blivit landshövdingar. Långa tider levde riksdagsmännen i tron att barnen i Sverige bara bestod av tvillingar, man buntade ihop barnen två och två och gav bostadsbidrag per par. För avtrappning av bostadsbidrag fanns länge två procensatser, den högsta 23 %, nu är det en på 20%. I mitten på 70-talet förlorade socialdemokraterna regeringsmakten till de borgerliga, som införde flerbarnstillägg. 1982 återtog socialdemokraterna makten.

I skattesystemet fanns mellan 1970 och 1990 mycket höga marginalskatter vid höga inkomster. Bostadsbidrag kunde utgå vid mycket höga inkomster i fall med många barn, och vid höga inkomster kunde summan av avtrappning och marginalskatt ligga nära 100 %. Hans Gustafsson var den bäste bostadsministern och på mitt förslag överförde han en del av bostadsbidragen till ej avtrappade flerbarnstillägg, vilket i några fall minskade de annars otrevliga höga summamarginaleffekterna.

Hans Gustafsson införde också, efter påpekanden från mig, bostadsbidrag för barnlösa med låga inkomster, dels ett s k ungdomsbostadsbidrag, dels ett bidrag för äldre icke-pensionärer med låga inkomster. Det senare bidraget har i ovist nit tagits bort i samband med nedragningarna under 90-talet, men bör återinföras enligt mina förslag.

I 1990 års skattereform sänktes marginalskatten mycket avsevärt för de högsta inkomsterna, reformatorerna räknade med “dynamiska effekter” som skulle göra så att staten ändå skulle få in tillräckligt med pengar för den förlust staten gjorde med de sänkta marginalskatterna. De dynamiska effekterna som verkligen uppstod skulle redovisas när de hade uppstått. Redovisningar har förekommit, men har smygits undan, det har nog inte uppstått så mycket dynamiska effekter man hoppats på, men det är inte heller lätt att räkna ut. Nu är det glömt att marginalskatterna sänktes rejält för höga inkomster och höginkomsttagare fortsätter med att kräva sänkta marginalskatter.

I samband med 1990 års skattereform ändrades bostadsbidragen för barnfamiljerna. Ändringarna av skatterna medförde behov av ändrade bobidrag, och barnfamiljerna kompenserades i bostadsbidragen, noga räknat kompenserades två gånger, men det var det nog inte många som förstod. En förändring var att tidigare fem kategorier barnantal minskades till tre: ett, två och tre+. Det finns numera inte många familjer med fyra eller fler barn.

En epokgörande och storartad förändring har inträtt med det nya systemet med maxtaxa på dagis. Det minskar marginaleffekten för berörda med ca 5%enheter. Märkligt är, att partier som vanligen brukar kräva sänkta marginalskatter, ogillat maxtaxan.

I 1970 års skattereform var skatteskalan inte indexreglerad och folkpartiledaren Bertil Ohlin, som vid den tiden var oppositionsledare, krävde många år enträget en indexreglering. Utan indexreglering och med inflation och högre löner fick staten in mer och mer i skatter, vilket Gunnar Sträng gillade. I ett TV-program kommenterade Ohlin detta och sa, att om han varit finansminister skulle han nog också gillat en skatteskala utan indexreglering. Nu är skalan indexreglerad genom koppling till basbelopp.

I de sista skälvande minuterna innan 1990 års skattereformproposition lades fast krävde LO och fick en förändring av grundavdraget på så sätt, att grundavdraget vid en viss låg inkomst ökades på med 25% (2004 20%) av ökande inkomst och sedan vid en viss inkomst litet över 100 000 sedan minskas med 10% av ökande inkomst. Detta gör, att en skatt längst ned på 32% minskades till 24% (2004 25,6%) i ett intervall och därefter ökas till 35,2% för att vid vissa höga inkomster gå ned till 32%, och över den s k brytpunkten öka till 52% och längst upp till 57%. Detta lär vara föga känt av den stora allmänheten. I de hjälpredor de skattskyldiga får från myndigheterna inför deklarationen finns inte detta nämnt, däremot finns tabeller med grundavdrag för olika inkomster, men det lär inte vara många som med ledning av tabellerna räknar ut vilka marginalskatterna är i olika inkomstlägen.

Jag har aldrig vågat föreslå politikerna att studera systemet med höjningar och sänkningar av grundavdraget, därför att jag fruktar att om de okunniga politikerna ger sig på det, och börjar ändra, blir det bara sämre.

Skatteskalan före 1970 och i 1970 års skattereform bestod av många skikt med allt högre skattesatser. Det stora antalet skattesatser gjorde skattesystemet onödigt otrevligt och komplicerat. Många år föreslog jag förenklingar av skalan till tre skikt. Mina förslag har burit frukt. I 1990 års skattereform var det i princip två skikt (bortsett från det buckliga grundavdraget), som åstadkoms av den procentuella kommunalskatten och av den kommunala plus den statliga procentuella skatten över den s k brytpunkten, ett begrepp jag införde för länge sedan. I slutet på 90-talet har det blivit ett skikt till allra överst där den statliga skatten ökar till 25%. Den gamla skalan med många skikt är nu bortglömd.

Ett stort fel med det nuvarande skattesystemet är att det inte fördelar efter bärkraft. Enligt min mening har man ingen kraft att betala skatt förrän man har inkomster över det som behövs för att leva med en rimlig lägsta levnadsstandard. År 2004 var de lägsta rimliga levnadskostnaderna för vuxna icke-pensionärer avrundat 108 000 kr per år för ensam och 162 000 kr per år för två makar/sambor. (2006 120 000 respektive 180 000) Makar/ sambor 150% av ensam. (2009 130/195) (2010 134/201) (2011 134/201 (2012 142/216) (2013 145/220)

Levnadsstandard beror av många förhållanden, men en viktig komponent är tillgången till pengar för det nödvändigaste. Det är dessa pengar som är av intresse när man ska konstruera ett skattesystem som fördelar efter bärkraft. Det ska redan nu sägas, att det idag, på grund av politiskt motstånd, torde vara nästan omöjligt att konstruera ett system som fördelar efter bärkraft, men man kan göra förbättringar i den riktningen.

Jag har mycket ägnat mig åt dem med låga inkomster eftersom politikerna intresserar sig så litet för dem. När det gäller icke-pensionärerna är barnlösa med låga inkomster missgynnade, för dem bör införas bostadsbidrag enligt mina förslag, som jag lämnat under många år.

Bostadsbidragen för barnfamiljerna har jag lämnat förslag om. TV-licensen är en dryg post för dem med låga inkomster, den är orättvis och missgynnar ensamstående. Licensen (avgiften) bör för hushållen ersättas med en kollektivlicens betald av staten. Jag har lämnat förslag om finansiering. “

Årskostnader år 2013, förvärvs-arbetande icke-pensionärer:

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
Summa per månad 2013 enligt månadsedovisningen.	**5930**	**5580**	**9850**
Genomsnitt för ensam man + kv/mån	**5760**		
2013 per år:	**69120**		**118200**
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 5100	61200		
Makar 3rok, 12x 6100			73200
Summa per år 2012, bostad + övrigt	130320		191400
Förvärvsarbetande:arbets-resor+ fackavgifter säg	14280		28560
Summa per år 2013 : bostad + övrigt	**144600**		**219960**
Här är inget räknat för höga semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat	**145000**		**220000**

Makar 152 % av ensam.

Ensam man	146640	
Ensam kvinna	142440	skillnad 4200 kr

Pensionärer 2012.

I förhållande till förvärvsarbetande ickepensionärer:
Livsmedel: man 1800 kr per mån = 340 kr lägre per månad, kvinna 1530=160 kr lägre, genomsnitt m+kv 250 kr lägre per mån=3000kr/ år.
Busskort: 300 kr lägre per mån = 3600 kr per år.
Fackavgift: 450 kr lägre per månad =5400 kr per år.
Läkare och läkemedel : 900+1800 = 2700 kr högre per år.
Summa: Ensam 9300 kr lägre. Makar 18600 lägre .
Hemtjänst: (lågt räknat) ensam 1200 kr per år, makar 1800 per år.
Summa cirka ensam 8100 kr, makar tillsammans cirka 16800 kr lägre än förvärvsarbetande icke-pensionär.
Säg totalsumma:
Ensam : 142000-8100 = 133900 , säg 134 000
Makar tillsammans: 216000-16800 = 199200 säg 199 000
Makar 149 % av ensam

22 april 2012 Sven Wimnell

Kostnader för barn har behandlats i
Sven Wimnell 10 maj 2011: Barnfattigdom och annan fattigdom.
http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Pensionärer 2013.

Kostnadsökningen för livsmedel är något lägre än för förvärvsarbetande, men kostnaderna för läkare och läkemedel är något högre. Man kan räkna med samma totala kostnadsökning 2013 för pensionärer som för förvärvsarbetande icke-penionärer, dvs 3000 kr för ensam och 4000 kr för makar/sambor:
2013:
Ensam 137 000 kr
Makar/sambor 203 000 kr.
Makar 148% av ensam.

Sidorna 32- 41 i 36-39zz.pdf

Mer om skatter och bidrag.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning.

Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Den vanligaste komplikationen i den horisontella fördelningen är förekomsten av barn. Oberoende av inkomstens storlek medför barn kostnader som det finns skäl att ta hänsyn till vid fördelningen av skatter och bidrag.

Eftersom vi har ett progressivt skattesystem som innebär att man procentuellt tar ut mer skatt vid högre inkomster än vid låga är det olämpligt att utforma hänsynen till barnkostnader som ett avdrag på inkomsten, det innebär att skattelättnad för barn blir större vid höga inkomster än vid låga. Därför sker hänsynen till barn genom barnbidrag som är lika stora oberoende av inkomstens storlek. Barnbidragen kan ses som en negativ skatt.

Före skattereformen 1970 sambeskattades makar. Det ville man komma ifrån och i reformen infördes särbeskattning, dvs makara beskattades var för sig efter sina inkomster. På den tiden var det vanligt att makar fördelade sina insatser så att mannen hade heltidsarbete med penninginkomster medan frun var hemma med barnen och stod vid spisen och tvättbaljan, utan penninginkomster, var hemmafru.

Vid övergång till särbeskattning uppstod problem för hemmafruarna. Mannen behövde kompensation för att han försörjde en hemmafru. Hemmafrun kunde inte spara in på hushållsutgifterna till de kostnader hon förorsakade mannen. Man införde då ett hemmamakeavdrag som var en horisontell fördelningsfaktor och lika stor vid alla inkomster. Hade man utformat det som ett avdrag på skatten skulle män med höga inkomster och större marginalskatter få större skattelättnader än de med låga inkomster.

När åren gick blev det färre hemmafruar och hemmamakeavdraget smälte i någon takt med det bort med inflationen. Till slut togs hemmamakeavdraget bort när hemmamakarna (hemmafruarna) var nära utrotade.

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra.

I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Bostadsbidragen hör till de horisontella fördelningshänsynen, men är också dimensionerade efter inkomstens storlek. För barnfamiljerna trappas de av med 20% av ökande inkomst.

Det borgerliga blocket vann valet 2006 med löften om skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare och åtgärder som skulle ge jobb åt arbetslösa och minska "utanförskapet". Det blev stora skattesänkningar för dem med höga inkomster och nedskärningar som mest drabbar dem med låga inkomster. Arbetslösheten är stor. De borgerliga har ställt i utsikt att de ska forsätta på samma sätt.

En central fråga, som alltid, är skatterna. Vem ska betala dem och vad ska de användas till. De som ska betala är individer, hushåll och företag och skatterna ska gå till saker som är till nytta för de kategorierna.

Skatterna tas ut på skattebaser: skatter på arbetsinkomster, inkomster av företag, vinster och kapital, skatt på varor mm.

En högerfilosofi är att de som har höga arbetsinkomster inte arbetar om de inte får lägre skatter och högre bidrag och att de med låga inkomster inte arbetar om de får lägre skatter och högre bidrag.

Den borgerliga alliansen hatar bidrag och har satt ett annat namn på jobbskatteavdragen, nämligen avdrag, som är detsamma som bidrag. Jobbskatteavdragsbidragen är vid höga inkomster mycket stora.

Folkpartiet framför krav om att den s k värnskatten ska tas bort, annars vill ingen utbilda sig, och utbildat folk är nödvändigt i den globala konkurrensen. Kravet är nonsens. De som inte vill utbilda sig på grund av värnskatten har fel inställning till utbildning och om de avstår utbildning är det bara bra. Samhället bör undvika att släppa fram giriga personer till välbetalda platser där de bara tänker på att skaffa sig själva förmåner.

De som nu ihärdigt propagerar för lägre skatter för höginkomster borde istället intressera sig för dem med låga och de lägsta inkomsterna och kräva förbättringar för dem. Skattesänkningarna bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Levnadskostnaderna för en ensam förvärvsarbetande icke-pensionär är 2013 145 000 kr per år. Den som tjänar 15 000 kr per månad har efter skatt så att det går ungefär jämnt upp, d vs inget överskott i budgeten. Ensam som tjänar 60 000 kr per månad har sedan dessa levnadskost-

nader betalats ett överskott i hushållsudgeten på 324 000 kr, som kan användas till bilar, resor, dyrare bostad, lyxartiklar mm.

Motsvarande kostnader för makar/sambor är 2013 220 000 kr Om makarna har lika stora inkomster behöver de bara tjäna cirka 11 000 kr var per månad för att få ihop till kostnaderna. Tjänar de 60 000 kr var per månad har de 717 000 kr överskott sedan hushållskostnaderna betalats.

Ensam som tjänar 12 000 kr per månad skulle kunna betala levnadskostnaderna, men måste betala skatt så att det blir ett underskott i hushållsbudgeten på cirka 24 000 kr, och borde begära socialbidrag till skatten, vilket naturligtvis inte går för sig. Han eller hon tjänar alltså till sin försörjning men måste sänka sin levnadsstandard cirka 17 % på grund av skatten.

Krav om att avskaffa värnskatten visar på synnerligen olämplig oförmåga. Ingen i riksdagen har de senaste 40 åren visat intresse för att på lämpligt sätt avväga skatterna efter levnadskostnaderna.

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar. I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördeningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentverkets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.

Enligt detta blir de lägsta rimliga levnadskostnaderna 2013 för förvärvsarbetande icke-pensionärer: ensam 145 000 kr och för makar/sambor 220 000. Makarnas belopp blir nära precis 150% av beloppet för ensam, och så har det varit sedan 1970. För pensionärer blir det något annorlunda.

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i
Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

I detta sammanhang är det lämpligt påpeka TV-avgiftens inverkan. Den är orättvis och missgynnar ensamma. Den bör avskaffas för hushållen och ersättas med en kollektivavgift för hushållen som betalas av riksdagen och som kan bindas till folkmängdens utveckling om riksdagen inte förmår fortsätta att avgöra hur mycket som ska läggas på TV. Avgiften är nu drygt 2000 kr per år och är en stor belastning vid låga inkomster. TV har haft en löjlig patrull som åkt omkring och sjungit för sådana som betalar avgiften samtidigt som man påstår att SVT är fri television. Avskaffa snarast TV-avgiften som är att se som en skatt. De pengar som behövs för det kan tas från Jobbskatteavdragen enligt förslag.

Pensionärer med låga inkomster: Det nya systemt med garantipensioner ger det omöjligt att kontrollera om pensionerna som utbetalas är riktiga. Reglerna för bostadstilläggen är orimliga och bör ändras på flera punkter. Det gäller bland annat reglerna för hur kapitalförekomst ska påverka.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheterna, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Genom jobbskatteavdragen har skattefördelningen ytterligare försämrats.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Erik Åsbrink föreslår " kraftigt höja grundavdrag så att även låginkomsttagarna skulle få en skattesänkning." Det är ett okunnigt förslag. Höjer man grundavdragen sänker man visserligen skatten för låginkomster, men också för dem med höga inkomster, och då försämrar man skattefördelningen. Om man sänker grundavdragen för att låginkomster ska få lägre skatt måste man höja marginalskatten för låginkomster så att de högre inkomsterna inte får sänkt skatt.

Problemet med låginkomsterna löses bäst med bostadsbidrag.

Erik Åsbrink skriver också: " Enligt en samstämmig uppfattning bland ekonomer är fastighetsskatten en av de bästa (eller minst skadliga) skatterna. " Ja, enligt ekonomerna kanske, men ekonomena har vanligen dåliga uppfattningar, eller inga alls, om fördelningsproblem.

Hela världens finanssystem är förstörda av ekonomerna.

Jobbskatteavdraget är ett problem.

Regeringen vill gärna fortsätta och göra större jobbskatteavdrag enligt en nuvarande modellen, dvs försämra skattefördelningen ännu mera, men är osäker om det går att fortsätta i höst. Socialdemokraternas partiledare har sagt att socialdemokraterna accepterar det, man kan anta för att inte stöta bort väljare. Socialdemokraterna vill dock minska jobbskatteavdragen för inkomster över 60 000 kr per månad.

I den nyss nämnda utredningen om barnfattigdomen har diskuterats förändringar av jobbskatteavdragen, men något förslag har inte lämnats. Att förvärvsarbetande har extrakostnader kan man gå med på,men inte så stora som motiverar nuvarande jobbskatteavdrag och framför allt inte avdrag som stiger med inkomsten.

Det lär knappast finnas någon som direkt kan förstå jobbskatteavdragens konsekvenser vid läsandet av den skatteverkets beskrivning av dem som citerats här i det föregående.

Konsekvenserna kan man enklast få uppfattningar om genom att se på skatteverkets tabeller för preliminärskatter, där skatteverket säkert räknat rätt. De tabellerna har använts för att beräkna hushållens över- och underskott i hushållsbudgetarna.

Över-och underskott finns redovisade för 2006 och för flera av de senaste åren. Jämför man år 2006 och 2013 finner man att låginkomster fått mycket betydande försämringar och höginkomster mycket betydande förbättringar, något som borde få socialdemokraterna upprörda.

Förbättringar för låginkomster har föreslagits genom införande av bostadsbidrag för barnlösa i förvärvsarbetande åldrar och genom att slopa den nuvarande TV-avgiften och istället minska jobbskatteavdragen med 100 kr per månad utom för låga inkomster och pensionärer.

Se mer om detta på sidorna 312-367 i
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Sven Wimnell 1 mars 2013: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen? Med ett klassifikationssystem för verksamheter som förändrar världen.
http://wimnell.com/omr36-39zs.pdf

Hushållens inkomster och utgifter. Välfärdsfördelning.
312 Sammanräknad förvärvsinkomst i decilgrupper.
314 Välfärdsfördelningen.
319 Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2012 mm.
322 Månadskostnader år 2012, förvärvsarbetande icke-pensionärer:
322 Årskostnader år 2012, förvärvsarbetande icke-pensionärer:
323 Pensionärer 2012 och 2013. Hushållsbudgetar.
323 Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2013 mm.
324 Beräkningar för år 2013.
326 Månadskostnader år 2013, förvärvsarbetande icke-pensionärer.
326 Årskostnader år 2013, förvärvsarbetande icke-pensionärer.

327 **Hur förbättra välfärdsfördelningen?**
329 **Bostadsbidrag bör införas för barnlösa icke-pensionärer .**
332 **TV-avgiften bör avskaffas för privathushåll.**

336 **Barnfattigdomen.**
341 **Aktuella belopp 2011 och 2013. Föräkringskassan**.
342 **Jobbskatteavdragen bör reformeras**.
345 **Bussresa till en tid då samhället var svartvitt**.

346 **Pensionstagare med ålderspension.**
348 Pensionärer med låga pensioner m m.
350 Förbättringar för pensionärer med låga inkomster införs.
351 Slopa kapitalreglerna i pensionärernas bostadstillägg.
354 Summa marginaleffekt för pensionärer.
355 Så beräknar vi inkomster, bostadskostnad, bostadstillägg.
361 Avtrappningsregler.

366 **Förslag till riksdagsbeslut**. 367 Bostadsbidrag barnfam. 2013.

Hur förbättra välfärdsfördelningen? Sida 326

Ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. 36-39zs.pdf
Inkomstfördelning 2013 och försämring/förbättring 2006-2013:

Månadslön ca kr	Decilgrupp 1-10 20-64 år Med och utan barn.Ensam och i par.		Överskott ensam 2013 minus 2006
1000	1 = medelvärde i lägsta tiondelen	säg	**-16000**
4000	P10 = övergränsen för lägsta tiondelen	säg	**-15000**
8000	2 = medelvärde i grupp 2	ca	**-14000**
13000	3	ca	**- 8000**
18000	4	ca	**- 2000**
22000	5	ca	**2000**
24000	P50 = mittvärdet = median	ca	**5000**
25000	Medelvärde	ca	**6000**
25000	6	ca	**6000**
28000	7	ca	**12000**
32000	8	ca	**23000**
37000	9 = medelvärde i grupp 9	ca	**33000**
42000	P10 = undergränsen för högsta tiondelen	ca	**37000**
61000	10 = medelvärdet i högsta tiondelen	ca	**52000**

Hur klarar sig de med underskott?

Överskottsbeloppen/underskottsbeloppen avser ensam förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn. Decilgrupperna avser både sådana med och sådana utan barn och avser också både ensamma och sådana som lever i par. Den offentliga statistiken är upplagd så att man inte kan dela upp på lämpligt sätt.

Några ensamma ungdomar kan få ungdomsbostadsbidrag.

Några med barn kan få bostadsbidrag och bidrag för barnen.

Pensionärer är inte med i undersökningen nu. Statistik över pensioner har Försäkringskassan med möda levererat, men statistiken är sådan att man inte kan skilja mellan ensamma och par och inte får veta något om eventuella bostadsbidrag. Se tabell på sidan 89 i http://wimnell.com/omr36-39z.pdf

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam Mån. lön	Prelskatt /mån	Prelskatt /år	Efter skatt /mån	Efter skatt /år	Över-skott/år	Makar lika inkomst Överskott /år		Decilgrupp M+K ca
6001	575	6900	5426	65112	-79888	- 89776	cacaP10	
7001	779	9348	6222	74664	-70336	- 70672		
8001	982	11784	7019	84228	-60772	- 51544		2
9001	1185	14220	7816	93792	-51208	- 32416		
10001	1388	16656	8613	103356	-41080	- 13288	kris-	
11001	1651	19812	9350	112200	-32800	4400	gräns	
12001	1916	22992	10085	121020	-23980	22040		
13001	2180	26160	10821	129852	-15148	39704		
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	57344	kris-	3
15001	2683	32196	12318	147816	2816	75632	gräns	
16001	2948	35376	13053	156636	11636	93272		
17001	3240	38880	13761	165132	20132	110264		
18001	3504	42048	14497	173964	28964	127928		4
19001	3769	45228	15232	182784	37784	145568		
20001	4060	48720	15941	191292	46292	162584		
21001	4325	51900	16676	200112	55112	180224		
22001	4590	55080	17411	208932	63932	197864		5
23001	4855	58260	18146	217752	72752	215504	P50	
24001	5120	61440	18881	226572	81572	233144		
25001	5384	64608	19617	235404	90404	250808		6
26001	5655	67860	20346	244152	99152	268304		
27001	5946	71352	21055	252660	107660	285320		
29001	6529	78348	22472	269664	124664	319328		7
30001	6819	81828	23182	278184	133184	336368		
35001	8269	99228	26732	320784	175784	421568		8
40001	10654	127848	29347	352164	207164	484328	P90	9
45001	13104	157248	31897	382764	237764	545528		
50001	15554	186648	34447	413364	268364	606728		
55001	18244	218928	36754	441084	296084	662168		
60001	20944	251328	39057	468684	323684	717368		10

Förslag till riksdagsbeslut.

36-39zs.pdf Sida 366

TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under 150 000 kr per år = 12 500 kr per månad.

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas

Mycket angeläget, helst redan i budgeten för 2013, men annars 2014. Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352.

Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
Bostadsbidrag för ensam:
Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 5100 kr per månad. Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 165 600. Slutavtrappat vid inkomst 58500+165 600= 224 100 per år= 18 675 kr per månad.
Makar: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 6100 kr per månad. Max bidrag 4 200 kr per mån= 50 400 kr per år.= per make 25 200 Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 100 800. Vid lika inkomst slutavtrappat vid inkomst 58500+100 800= 159 300 per år= 13 275 kr per månad.
De med studiemedel och 18-28 år: (anpassat till befintligt system): 75% av bostadskostnad mellan 1800 och 3600 kr per månad. Avtrappning 33% från inkomst 41000 för ensam och 58000 för makar som i befintligt system, eller 25% från inkomster avpassade efter det.

Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginaleffekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Socialdemokraterna bör räkna igenom och redovisa hur pengarna räcker för barnfamiljerna.

Ekonomiskt stöd till barnfamiljer behandlas i riksdagen av socialförsäkringsutskottet. Socialdemokraternas främsta man i Socialförsäkringsutskottet (SfU) **är Tomas Eneroth** Presskontakt. Han torde vara lämplig att göra denna genomräkning.

Genomräkningen bör gälla ensamma och makar/sambor med 1, 2, 3, 4, 5 och 6 barn i olika åldrar med konsumentverkets kostnadsbelopp för olika slags utgifter och med inkomster i flera olika storlekar.

Aktuella belopp 2013:

Antal barn	**Barnbidrag kr**	**Flerbarnstillägg kr**	**Summa kr**	**/år ca kr**
1	1.050	-	1.050	12 000
2	2.100	150	2.250	27 000
3	3.150	604	3.754	45 000
4	4.200	1.614	5.814	70 000
5	5.250	2.864	8.114	97 000
6	6.300	4.114	10.414	125 000

Barnkostnaderna rör sig kring 40 000 kr per barn, och efter barnbidrag och flerbarnstillägg cirka 20 000 - 30 000 kr per barn: totalkostnad cirka

1 barn cirka	28 000 kr
2	53 000
3	75 000
4	90 000
5	103 000
6	115 000

Ensamstående utan barn har överskott i hushållsbudgeten:

28 000 till ett barn vid inkomst cirka	18 000 kr per månad
53 000 till två barn	21 000
75 000 till tre barn	23 000
90 000 till fyra barn	25 000
103 000 till fem barn	27 000
115 000 till sex barn	28 000

Makar/sambor utan barn, med lika inkomst, har överskott i hushållsbudgeten:

28 000 till ett barn vid inkomst cirka	13 000 kr per månad
53 000 till två barn	14 000
75 000 till tre barn	15 000
90 000 till fyra barn	16 000
103 000 till fem barn	17 000
115 000 till sex barn	18 000

Hur man räknar: Beräkningar av barnkostnader har gjorts i Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och 20 00 kr annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Om det blir minus i barnfamiljernas hushållsbudgetar bör socialdemokraterna föreslå förbättringar.

Bostadsbidrag för barnlösa, kostnader:

Kostnaderna för detta kan beräknas med hjälp av det bidrag som fanns tidigare för denna kategori, men som avskaffades. Några vidlyftiga kostnadsberäkningar behövs inte, det är nödvändigt att införa detta bidrag vad det än kostar.

Från socialdemokraternas vårmotion 2013:

Regeringens politik har ökat inkomstklyftorna

I början av 80-talet var den svenska inkomstspridningen som lägst. Sedan 1980-talet har många industrialiserade länder sett en utveckling av ökande inkomstskillnader. Globalisering av produktionen, teknisk utveckling, försvagade fackliga organisationer eller högre grad av individualiserad lönebildning är exempel på faktorer som lyfts fram för att förklara dessa trender.

Givet att strukturella faktorer i ekonomin tenderar att driva det svenska samhället mot en allt vidare inkomstfördelning, kan politiken antingen kompensera för dessa faktorer eller späda på utvecklingen. Här har den sittande regeringen valt det senare.

Regeringens politik har varit präglad av nedrustning av de generella välfärdssystemen och stora skattesänkningar som get mest till höginkomsttagare. Om man studerar reformerna som genomförts under perioden 2006 till 2010 ser man tydligt att nästan 5 % av reformerna har gått till att förstärka den rikaste hundradelens inkomster medan medianhushållet tagit del av ca 0,8 % av reformerna. Det betyder att den rikaste hundradelen av hushållen fick ca 6 gånger mer av regeringens reformer än hushållet som befinner sig i mitten av inkomsttrappan. De möjligheter regeringen har haft att verka dämpande på de generella inkomstskillnaderna har inte tagits.

Ett mer jämställt Sverige

Mäns inkomster är i genomsnitt drygt 30 % högre än kvinnors. Över ett 40-årigt arbetsliv tjänar kvinnor drygt 3 miljoner kronor mindre än män. Mellan 2010 och 2011 ökade inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män och med nuvarande politik ser ett samhälle med utjämnade inkomstskillnader mellan könen just nu ut att ligga mycket långt borta.

Den största orsaken till inkomstklyftorna mellan könen är att kvinnorna i lägre utsträckning deltar i arbetskraften. I februari 2013 var 54 % av kvinnorna i åldern 15-74 år i arbete medan 62 % av männen i samma åldersgrupp arbetade.

Dessa skillnader måste bekämpas systematiskt. Att så många kvinnor utestängs, eller väljer att stå utanför arbetsmarknaden är ett stort slöseri med kompetens. Socialdemokraterna har tidigare presenterat ett antal förslag för att snabbare minska inkomstskillnaderna och höja arbetsmarknadsdeltagandet bland kvinnor.

Ett jämnare uttag av föräldraförsäkringen är ett viktigt delmål för att uppnå mer jämställda relationer mellan könen på arbetsmarknaden. Flera studier visar att god tillgång till barnomsorg ökar sannolikheten för kvinnor att hitta ett jobb. I vårt budgetförslag för 2013 avsätts resurser för att bygga ut barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Det stärker kvinnors möjligheter att jobba samtidigt som barnen får trygghet och kontinuitet.

Figur 18: Fördelning av reformerna 2006-2010 per inkomstpercentil

Procent

Källa: Riksdagens utredningstjänst 2010:1805

Sidorna 327-334 i 36-39zs.pdf

Att i skattesystemet fördela över pengar till ensamma med låga inkomster är inte enkelt.

Om man höjer grundavdraget betyder det att alla får sänkt skatt. Vill man förbättra bara för låga inkomster måste man då någonstans vid högre inkomst minska grundavdraget igen.

Dessutom är det så att maka/sambor får för låg skatt om man inrättar grundavdraget efter ensammas levnadskostnader eftersom makars levnadskostnader per person är lägre än för ensamma.

I det gällande inkomtskattesystemet trappas grundavdraget upp på ett ställe vid låga inkomster och trappas sedan ner igen, men det är inte så konstruerat att man kan skilja mellan ensamma och makar/sambor.

Ett bra sätt att förbättra för låginkomster så att man kan ta hänsyn till skillnader mellan ensamma och makar är att införa bostadstillägg som anpassas efter inkomster och skillnader i levnadskostnader.

För pensionärer gäller att grundpensionerna motsvarande de gamla folkpensionerna i princip är anpassade till skillnaderna i levnadskostnader för ensamma och makar. Bostadstillägg för pensionärer är också anpassade. Ensamma är något missgynnade i förhållande till makar.

För barnfamiljer finns vid låga inkomster bostadsbidrag m m som anpassas efter levnadskostader hos olika familjetyper. Politikerna bör vartefter justera beloppen efter hushållskostnadernas ökning.

För barnlösa icke-pensionärer finns bostadsbidrag i lägre åldrar, ungdomsbostadsbidrag.

En tid i slutet på 1900-talet fanns också bostadsbidrag för äldre barnlösa icke-pensionärer, som gjorde nytta, men togs i ovist nit bort efter några år.

Bostadsbidrag bör införas för barnlösa icke-pensionärer och utformas med detaljregler så att det blir effektivt och rättvist, man kan göra om ungdomsbostadsbidragen på det sättet så att de gäller för alla barnlösa icke-pensionärer.

En stor del av totala hushållsbudgetarna utgörs av bostadshyror.

2013:

Förvärvsarbetande icke-pensionär utan barn.
Ensam hyra **5100** kr per månad = 61200 kr per år = 42,2 procent av totala hushållsbudgeten 145000 kr per år
Makar/sambor **6100** kr per månad = 73200 kr per år = 33,3 procent av totala hushållsbudgeten 220000.

Pensionärer utan barn
Ensam hyra 5100 kr per månad = 61200 kr per år = 44,7 procent av totala hushållsbudgeten 137000 kr per år
Makar/sambor 6100 kr per månad = 73200 kr per år = 36,1 procent av totala hushållsbudgeten 203000.

Hyrorna varierar:
Från SCB tabell 5 i BO 39 SM 1201 Månadshyror.

Värdeår	**2 rum och kök**			**3 rum och kök**		
	Riket	**Stor-Stockholm**	**Små kommuner**	**Riket**	**Stor-Stockholm**	**Små kommuner**
-1940	4962	5897	3892	6310	7320	4856
1941-1950	4586	**5140**	3944	5669	**6224**	4927
1951-1960	4611	**5098**	4205	5625	**6072**	5006
1961-1970	4697	5485	4284	5694	6345	5289
1971-1980	4775	5335	4481	5733	6263	5363
1981-1085	**5020**	5351	4611	**6246**	6919	5496
1986-1990	**5150**	5996	4736	6325	7211	5874
1991-1995	5484	6372	**5087**	6636	8096	**6231**
1991-	5893	6748	5281	7164	8779	6458
Totalt	4907	5548	4488	5960	6565	5499

Bostadsbidrag bör införas för barnlösa icke-pensionärer som inte kan få ungdomsbostad-sbidragen.

(Häften av LO-kvinnorna har deltid och låglön därefter)

Förslag för 2006: Se tabeller på sid 82-83 i 36-39z.pdf.
För hushåll utan studiemedel: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan **400 och 4200 kr per månad**. Max bidrag 2 850 kr per mån= 34 200 kr per år. Avtrappning **20%** av inkomst över 58 500.
Avtrappningssträcka 171 000. Slutavtrappat vid inkomst 58500+ 171 000= 229 500 kr = 19125 kr per mån. Reglerna följer mönstret för bostadsbidrag till barnfamiljer.

Kommentar : Förslaget avser år 2006 då KPI var 284,22 (1980= 100). KPI 2011:311,43 och 2012 december 314,61= 1,11x284,22. Levnadskostnaderna för ensam var 2006 120 000 kr per år och är 2013 145 000 kr = 1,21x 120 000.

Beloppen i förslaget för 2006 kan behöva räknas upp med hänsyn till inkomst- och hyresutvecklingen.

Kanske såhär:Alternativ 1
För hushåll utan studiemedel: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan **500 och 5100 kr per månad**. Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning **20%** av inkomst över 58 500.
Avtrappningssträcka 207 000. Slutavtrappat vid inkomst 58500+ 207 000= 265 500 kr = 22125 kr per mån.

Eller såhär: Alternativ 2
För hushåll utan studiemedel: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan **500 och 5100 kr per månad.** Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning **30%** av inkomst över 58 500.
Avtrappningssträcka 138 000. Slutavtrappat vid inkomst 58 500+ 138 000= 194 500 kr = 16208 kr per mån.

Höjer man avtrappningsfaktorn till 30% ökar bidraget snabbare med lägre inkomst. Marginalskatten i avtrappningsskiktet är 20,3-26,3%

2013 Förvärvsarbetande icke-pensionärer utan barn.

Bostadshyran antages vara 5100 kr per mån = 61 200 kr per år för ensam och 6100 kr per mån för makar/sambor= 73 200 kr/år.

Överskott avser överskott i hushållsbudgeten sedan 145 000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll och 220 000 för makar/sambor. I de angivna lägsta kostnaderna ingår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. (Skattetabell 33, kolumn1.)

Ensam						Maximalt bostadsbidrag		
						Alt 1	Alt 3	Alt 2
Mån. lön	Prelskatt /mån	/år	Efter skatt /mån	/år	Över-skott/år			
6001	575	6900	5426	65112	-79888	38400	39000	36000
7001	779	9348	6222	74664	-70336	36000	36000	32400
8001	982	11784	7019	84228	-60772	33600	33000	28800
9001	1185	14220	7816	93792	-51208	31200	30000	25200
10001	1388	16656	8613	103356	-41080	28800	27000	21600
11001	1651	19812	9350	112200	-32800	26400	24000	18000
12001	1916	22992	10085	121020	-23980	24000	21000	14400
13001	2180	26160	10821	129852	-15148	21600	18000	10800
14001	2445	29340	11556	138672	-6328	19200	15000	7200
15001	2683	32196	12318	147816	2816	16800	12000	3600
16001	2948	35376	13053	156636	11636	14400	9000	0
17001	3240	38880	13761	165132	20132	12000	6000	
18001	3504	42048	14497	173964	28964	9600	3000	
19001	3769	45228	15232	182784	37784	7200	0	
20001	4060	48720	15941	191292	46292	4800		
21001	4325	51900	16676	200112	55112	2400		
22001	4590	55080	17411	208932	63932	0		
23001	4855	58260	18146	217752	72752			

I alternativ 1 med avtrappningsfaktor 20% är bostadsbidraget mindre än skatten vid inkomster över 12000 kr per månad.

I alternativ 2 med avtrappningsfaktor 30% är bostadsbidraget mindre än skatten vid inkomster över 10000 kr per månad.

Man bör observera att överskott per år gäller om man inte räknar med några semesterkostnader.
I ett alternativ 3 med avtrappningsfaktor 25% hamnar mellan alternativ 1 och alternativ 2.

Skatt på pengar och taxeringsvärden

Tidigare togs skatt på förmögenheter och taxeringsvärden: förmögenhetsskatt och fastighetsskatt. Dessa skatter togs bort för några år sedan och bör ej återinföras. Fastighetsskatten har ersatts med en betydligt lägre fastighetsavgift.

I alla system för bostadsbidrag har funnits och finns fortfarande det som motsvarar en skatt: regler om bidragsminskningar som står i proportion till pengatillgodohavanden och taxeringsvärden. Dessa regler bör tas bort. Avkastningar i reda pengar på penningkapital och fastigheter bör tas upp som inkomst och påverka bostadsbidragen så som inkomster av arbete och pensioner påverkar bidragen. Det räcker med att de reda avkastningarna påverkar, när nu icke-bidragstagare inte råkar ut för någon förmögenhetsskatt och fastighetsskatt.

Den gamla fastighetsskatten var ett elände eftersom taxeringsvärdena i sig inte gav pengar att betala fastighetsskatten med, något som drabbade småfolket på ett olyckligt sätt.

I bostadsbidragssystemen finns vanligen regler om att en viss procent av penningkapital och taxeringsvärden ska tas upp som inkomst som utsätts för avtrappningsegler så att bostadsbidragen minskar. Dessa regler bör tas bort. Reglerna komplicerar beräkningarna av bidragen på tidsödande och betungande sätt för de myndigheter som svarar för bidragen, det kan vara komplicerat att utreda hur stora kapitalen är. Reglerna är också orättvisa eftersom taxeringsvärden på ett ologiskt sätt ibland ska tas med och ibland inte. Problem med mydigheternas hantering har diskuterats tidigare under årens lopp.

Detta gäller bostadsbidrag för både barnfamiljer, ungdomar och pensionärer.

Se avsnittet om avtrappningsregler i det följande.

Hur klarar sig förvärvsarbetande 20-64 år med lägsta inkomsterna?

Makar som båda har inkomster klarar sig vanligen utan underskott i hushållsbudgeten. Ensamma kan få stora underskott.

2013 Ensam :

Livsmedel. Alla mål äts hemma eller matlåda			
Hygien (personlig)			
Kläder och skor			
Lek och fritid			
Mobiltelefon			
Förbrukningsvaror			
Hemutrustning (inklusive dator)			
Media (Fast telefon, Internet mm)			
Hemförsäkring			
Hushålls-el			
Förvärvsarbetande:arbetsresor+ fackavgifter			
Dessa poster	83 800	57,8%	
Bostadshyra per år	61 200 kr	42.2%	Per månad 5100 kr
Summa	145 000	100 %	

Bostad med hyra under 61 200 kr per år finns i alla regioner: Riket värdeår 1990 och lägre, Stor-Stockholm värdeår 1941-1960, Små kommuner värdeår 1995 och lägre. Men det kan vara svårt att få tag i sådana lägenheter och bli tvungen ta en lägenhet med högre hyra. I små kommuner klarar man sig vanligen inom 61 200 kr per år. Har man små inkomster har man kanske redan valt ett billigare alternativ, något äldre eller något mindre bostad.

I övriga poster kan man välja att knapra in på en post mot att öka en annan post. Det första att spara in på kan vara Livsmedel, Kläder och skor, Lek och fritid och Mobiltelefon. Var och en får välja.

Barnbidrag o d erhålls till 16-årsåldern. Går barnet i högre ålder i skolan kan man få förlängning av bidrag till barn. Efter gymnasiet, normalt i 19-årsåldern, ska barnet kunna klara sig själv. De som studerar vidare på högskolor od kan få studiebidrag och studielån så att de klarar sig, men man lär få acceptera något billigare bostad.

Konsumentverket ger exempel på bostadshyra för en 20-åring i Karlstad, hyra ca 4560 kr per månad utan el, dvs ca 500 kr lägre per månad än 5100 kr. Bor han hos föräldrarna räknar verket med att han ska betala 1800 kr per månad hemma för bostad och el.

De som inte studerar ska normalt ha ett förvärvsarbete från 19-årsåldern. Men arbetslösheten är stor för ungdomar, som nödgas profitera på föräldrar eller far-och morföräldrar.

Totalkostnaden för 20-åring i Karlstad som bor själv anger Konsumentverket: 150 000 för man och 147 000 för kvinna (skillnad 3000 kr) , dvs högre än 145 000 som angetts här för 2013.

Om 20-åringen bor hemma anger verket totalkostnad: man 101 000 kr och kvinna 98 000 kr (skillnad 3000 kr), dvs ca 45 000 kr lägre än 145 000 kr.

Ungdomsbostadsbidragen kan erhållas bara om inkomsten är lägre än 7 228 kr per månad för ensam. Bidrag kan inte fås för hyresdel över 3 600 kr per månad. Högsta bidrag 1 300 kr per mån= 15 600 kr per år.

Ungdomsbostadsbidragen löser bara en liten del av problemen med underskotten vid låga inkomster, bl a inte problemen vid inkomster 7 000-15 000 kr per månad.

Vid inkomst 6 000 kr är underskottet för ensam ca 80 000 när man räknar med totalkostnad i hushållet 145 000 kr. Om ungdomar kan få bidrag med 15 000 kr räknar man alltså med att de ska kunna leva med underskott 65 000 kr räknat från 145 000 kr per år, dvs på 80 000 kr per år. De har då räknat med hyra 3600 kr per månad och sparat in 1500 kr per månad (18 000 kr per år) på en behövlig hyra 5100 kr. Om man avstår från denna besparing på hyran blir levnadskostnaden 98 000 kr per år**. Med levnadskostnad 98 000 kr per år måste man spara in hälften på andra kostnader än hyran, det blir för dåligt levnadsätt för äldre ensamma, över 24-28 år.**

<u>Från forsäkringskassan. se 3 februari 2013:</u>

“Bostadsbidrag för dig mellan 18-28

Är du är mellan 18-28 och bor ensam kan du få bidrag om din inkomst är mindre än 86 730 kr/år (7 227,5 kr/mån). Om du är gift eller sambo och ni båda är mellan 18-28 kan ni få bidrag om ni tillsammans har en inkomst som är mindre än 103 720 kr/år (8 643,3 kr/mån).

Läs mer, beräkna och ansök om bostadsbidrag för dig mellan 18-28

- Du kan som mest få 1 300 kronor per månad i bostadsbidrag.
- Du kan få bidrag till de bostadskostnader som överstiger 1800/mån
- Du kan inte få bidrag för bostadskostnader över 3 600 kr per mån.
- Du får inte bidrag för mer än 60 kvadratmeter (ca 2rok).

Du får bidrag för 90 % av bostadskostnader mellan 1 800 och 2 600 kr
Du får bidrag för 65 % av bostadskostnader mellan 2 600 och 3 600 kr

Har du höga inkomster minskas bostadsbidraget

Den inkomst Försäkringskassan använder för att räkna ut vad du får i bostadsbidrag kallas bidragsgrundande inkomst. Du som får studiemedel ska ange hela studiebidraget som bidragsgrundande inkomst. (Vid beräkning av bostadsbidrag räknar Försäkringskassan 80% av den summa du har skrivit). Andra bidragsgrundande inkomster är till exempel lön, skattepliktiga förmåner, arbetslöshetsersättning och kapitalinkomster. Du kan läsa mer om hur olika typer av inkomster räknas i faktabladet *Information om bostadskostnad och inkomst*.

Om du bor ensam minskas bidraget med en tredjedel av den del av din bidragsgrundande inkomst som överstiger 41 000 kronor. För makar eller sambor minskas bidraget med en tredjedel av den del av hushållets sammanlagda bidragsgrundande inkomst som överstiger 58 000 kronor. Det beräknade bidraget per månad avrundas till närmast lägre hundratal kronor. “

TV-avgiften bör avskaffas för privathushåll och ersätts med en kollektivavgift betald av riksdagen.

Ger 2012 skattelättnad 2076 kr per hushåll. Finansieras med sänkta jobbskatteavdrag.

Förslaget har behandlats i följande sammanställning som finns på Internet:
Sven Wimnell 29 oktober 2012.
Förslag: TV-avgiften avskaffas för privathushåll och ersätts med en kollektivavgift betald av riksdagen.
http://wimnell.com/omr36-39zr.pdf

Se förslaget.

Förslaget tillfredsställer både dem som vill ha kvar ett avgiftssystem och dem som vill avskaffa avgiftsfinansieringen och vill att public service-verksamheten ska finansieras gemensamt av skattemedel på samma sätt som annan verksamhet, som är omistlig för allmänheten.

Andra än privatbostadshushåll bör betala avgift enligt gällande regler. Förslaget är ett avgiftssytem, men krånglet för alla privathushåll försvinner och byråkratikostnaderna på uppemot en miljard kr per år för hantering av avgifterna för privatpersoner försvinner. Finansieringen behandlas i det följande.

De individuella TV-avgifterna tar för mycket energi från hushållen och myndigheterna. Det finns mycket annat som behöver uppmärksamhet.

I betänkandet om TV-avgifterna står i kapitel 6 på sidan206:

"I tabell 6.2 presenterar vi två beräkningsalternativ utifrån 2010 års inkomstförhållanden och utifrån de inkomster som nuvarande radio och tv-avgift inbringade samma år, cirka 7 172 580 000 kronor. Alternativ A har inte någon nedre inkomstgräns för när man ska omfattas av avgiftsskyldigheten. Alternativ B har, liksom den modell som kommer att införas i Finland 2013, en nedre inkomstgräns.

I alternativ A betalar alla personer över 18 år 1 procent av sin beskattningsbara förvärvsinkomst upp till maximalt 1 174 kronor per år. I detta alternativ betalar 68 procent av alla personer över 18 år full avgift och står för 84 procent av intäkterna. 9 procent betalar ingen avgift. Ett hushåll med två vuxna betalar som mest 2 348 kronor per år.

I alternativ B betalar alla personer över 18 år som har en lägsta beskattningsbar förvärvsinkomst på 50 032 kronor om året 1 pro-cent av sin beskattningsbara förvärvsinkomst upp till maximalt 1 420 kronor per år. I detta alternativ betalar 50 procent av alla per-soner över 18 år full avgift och står för 75 procent av intäkterna. 16 procent betalar ingen avgift. Ett hushåll med två vuxna betalar som mest 2 840 kronor per år.

I förslaget här är det inga individuella skatter som ersätter TV-avgifterna utan en kollektivavgift för hushållen samt för företagare od avgifter som tidigare.

Kollektivavgiften är på cirka 7 miljarder kr och föreslås bli betald genom minskning av jobbskatteavdragen. Det innebär att pensionärer inte är med och betalar kollektivavgiften, något som är lämpligt med hänsyn till önskemålen att få mer likartad beskattning för förvärvsarbetande och pensionärer.

<u>Av det skälet föreslås också att indexuppräkningen av jobbskatte-avdragen med hänsyn till infationen avskaffas.</u> Det är ett sätt att gradvis närma de förvärvsarbetandes skatter till pensionärernas. Det ger cirka 2 miljarder kr till statskassan eftersom jobbskatte-avdragen 2013 enligt regeringens budgetproposition för 2013 upp-går till cirka 86 miljarder kr, enligt budgetens tabell 7.6 på sidan 350.

Återstår att finansiera cirka 5 miljarder kr. Här föreslås att jobbskatteavdragen minskas med 100 kr per månad, dvs 1200 kr per år. Det motsvarar betänkandets alternativ A på 1174 kr per år. Emellertid bör de med de lägsta inkomterna undantas. Ensamma med inkomster under cirka 14 000 kr per månad har efter skatt underskott i sina hushållsbudgetar. Jobbbskatteavdragen bör ej minskas för inkomster under cirka 150 000 kr per år.

Cirka 3,5 miljoner personer med jobbskatteavdrag har inkomster över 150 000 kr per år och får avdragen minskde med cirka 4,2 miljarder kr. Återstår att finasiera cirka 0,8 miljarder kr.

<u>Offentliga sektorn spar när TV-licensen tas bort.</u>
SCB.: KPI-handboken. Från Internet oktober 2012: TV-licensen tar 5,5 promille av KPI. (Januari 2000). Om TVlicensen tas bort minskar KPI med 0,55%. Man torde kunna räkna med att det påverkar pensioner.

Utgifter för det sociala skyddet i Sverige och Europa samt utgifternas finansiering 2010 finns på en PDF: Hela publikationen (993 kb) (2012-05-11). Pressmeddelande:2012-05-11 Pressmeddelande: Utgifter för det sociala skyddet i Sverige och Europa samt utgifternas finansiering

För ålderdom anges för år 2010: 402 854 miljoner kr. och anges: "Utgifter för de sociala förmånerna inom ålderdom utgör något mer än 40 procent av de totala förmånerna för år 2010 och är den största funktionen inom det sociala skyddet. Utgifterna ökade med 2,9 procent mellan åren 2009 och 2010. Dessa består till största delen av kontant-förmåner, där pensionerna ökade med 12,4 Mdkr (3,9 procent). Naturaförmånerna minskade med 1,2 Mdkr (1,5 procent). Dessa består främst av vård och hjälp i ordinärt och särskilt boende." Om pensio-nerna är hela beloppet 400 miljarder kr och KPI och pensioner minskar med 0,55% minskar kanske pensionerna med 2,2 miljarder kr.

Under Inkomster och skatter kan man på SCBS hemsida finna statistik över pensioner.
Personer 65 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension 2010:
Kvinnor och män:
Med ålderspension. 1 703 308 st. medelvärde 131,0 tusen kr.
Därav med garantipension 695 391 st, medelvärde 23,9 tusen kr.
Avtalspension 1 465 828 st, medelvärde 44,6 tusen kr.
Frivillig pension 428 963 st, medelvärde 37,0 tusen kr

Medelvärde för summorna av de olika pensionerna blir cirka 131 000-175 000 kr. Om pensionerna minskas med 0,55% betyder det cirka 720-960 kr lägre pension. Säg att medelvärdet ligger på cirka 800 kr. Med 1,7 miljoner personer och 800 kr per styck blir det 1,36 miljarder kr.

För finansieringen återstod nyss 0,8 miljarder, med minskningen av KPI tillkommer enligt beräkningarna här 1,36 miljarder. Omläggningen enligt förslaget tycks vara tillräckligt finansierad.

En ensam pensionär kan få 800 kr lägre pension men slipper betala TV-avgiften på drygt 2000 kr och tjänar cirka 1200 kr. Pensionärsmakar som var för sig nu betalar bara en halv TV-avgift tjänar tillsammans cirka 400 kr.

För förvärvsarbetande makar blir det praktiskt taget samma avgift som tidigare, medan ensam förvärvsarbetande gör en vinst på cirka 900 kr. De med inkomster under cirka 150 000 kr tjänar hela den nuvarande TV-avgiften, 2076 kr

Oppositionspartiernas förslag till ändringar av jobbskatteavdragen berörs inte av förslaget här om minskning av jobbskatteavdragen som betalning till en kollektivavgift. Deras minskningar gäller som i deras budgetförslag.

Statsbudgeten för 2012, Finansplanen, sid 51:

"Jobbskatteavdraget

Jobbskatteavdraget infördes den 1 januari 2007 och har därefter förstärkts vid tre tillfällen – senast den 1 januari 2010.Sammanlagt uppgår jobbskatteavdraget, beräknat vid vardera stegs ikraftträdande, ca 71 miljarder kronor. Jobbskatteavdragets omfattning gör det till en av de största skatteförändringarna sedan 1990/91 års skattereform. Jobbskatteavdraget innebär att varje löntagare och företagare får behålla en väsentligt större del av sin inkomst från arbete och företagande. Detta medför att det lönar sig mer att träda in på arbetsmarknaden för dem som inte arbetar, men också att det genom sänkt mar-ginalskatt lönar sig mer att arbeta fler timmar för dem som redan arbetar.----------

Tabell 1.10 Jobbskatteavdraget vid olika månadslöner 2012
Kronor per månad

Lön	Skatt före skattereduktion	Jobbskatteavdrag	Ökning av nettoinkomst till följd av jobbskatteavdraget (%)
10 000	2 264	800	10,3
15 000	3 954	1 063	7,1
20 000	5 690	1 370	6,9
25 000	7 425	1 678	6,7
30 000	9 126	1 822	6,1
40 000	13 381	1 822	4,6

Anm.: Beräkningarna utgår från att övriga inkomster är 0 kronor, en kommunalskattesats på 31,55 procent (vägt genomsnitt 2011), en nedre skiktgräns på 401 100 kronor samt ett prisbasbelopp på 44 000 kronor. Källa: Egna beräkningar. "

I finansplanen för 2013 finns inte motsvarande om jobbskatteavdragen och det har inte gått att hitta på annat ställe i budgeten.

Jobbskatteavdragen lär vara några procent högre 2013 än 2012. Det finns inga goda skäl varför jobbskatteavdragen ska öka med inkomsten och det finns då möjlighet att sänka avdragen vid höga inkomster. Hur sänkningen bör göras blir en avvägningsfråga som beror på aktuell statistik om inkomster och antal, och beror på om och hur man ska utnyttja något av reformutrymmet på 23 miljarder. Det får socialdemokraterna bedöma i förhållande till andra reformbehov.

Ett förslag till skattesystem från Katalys.

Förslaget presenteras i en debattartikel i Dagens Nyheter den 10 november 2013.

De skriver i början:

“Det moderna svenska samhället är i mångt och mycket en framgångshistoria om viktiga gemensamma åtaganden som finansierats över skattsedeln. Perioden 1930–1990 steg skatteuttaget som andel av BNP från 10 procent till över 50 procent i slutet av 1980-talet. År 2000 när Göran Persson var statsminister låg det på 51,5 procent. Sedan dess har skatterna sänkts, och i dag är skattekvoten strax över 44 procent av BNP. Bara för i år finns det därmed 250 miljarder mindre till det gemensamma. Därtill har skattesystemet förvandlats till ett lapptäcke av undantag och avdrag. Vi är långt från principerna i 1990 års skattereform.

Moderaterna har en uttalad vision om att den svenska skattekvoten ska ner till EU:s genomsnitt under 40 procent. Blir det verklighet kommer vi inte bara att misslyckas med framtidsutmaningarna – vi kommer att behöva säga farväl till välfärden som vi känner den.

Vi menar att ett samhälles huvuduppgift är att lösa gemensamma utmaningar. Genom skattesänkningarna har den privata konsumtionen ökat medan offentliga investeringar fått stå tillbaka. Det är trevligt att få mer pengar i plånboken men resultatet har blivit att vi inte kan finansiera de stora framtidsutmaningarna. Samhället faller isär. Vi står inför ett avgörande vägval.

Därför presenterar i dag Katalys rapporten ”Hälften kvar och hela framtiden” med ett sammanhållet förslag för att hantera de stora framtidsutmaningarna som handlar om att:

1 Häva utanförskapet, öka jämlikheten och förbättra välfärden i en tid när allt färre ska försörja allt fler.

2 Hejda klimatförändringarna och säkra livsbetingelserna på jorden för kommande generationer.

Vi finansierar dessa nödvändiga satsningar med ett nytt skattesystem”

Det de skriver i början om att det behövs mer gemensamma åtgärder är gott och väl, men förlaget är olämpligt och bör ej genomföras. De skriver att förslaget fördelar skatt efter bärkraft, men det är inte sant.

“Vår modell minskar marginaleffekter och skattekilar och innehåller ett minimum av avdrag och undantag. Det är viktigt, för annars missgynnas produktivt beteende och risken för skatteflykt och -fusk ökar. Skattekvoten höjs avsevärt men det sker genom i huvudsak proportionerliga, enhetliga skatter. Men en hög skattekvot är en nyckel och ger också en gynnsam fördelningsprofil. Det ska löna sig att arbeta utan att straffa sig att vara sjuk eller arbetslös. Jobb, utbildning, jämlikhet och grön omställning ska främjas. “

Huvuddragen innehåller:
En höjning av skattekvoten till 51 procent,
En proportionerlig platt skatt,
En medborgaravgift,
Socialavgifter,
Punktskatter på miljö och klimat,
Moms,
Nya fastighetsskatter.

“Detta finansierar ett reformprogram om totalt 266 miljarder kronor per år. Priset är högre skatter, men för det får vi en framtid vi kan se fram emot med tillförsikt. Det finns inget som talar för att ett högt skatteuttag skadar ekonomin, så länge pengarna tas ut på ett bra sätt och går till produktiva nyttigheter. Vårt program innehåller kraftfulla

satsningar på välfärd, jobb och klimatomställning som svar på framtidsutmaningarna.

Vi ger utrymme att nyanställa 110 000 inom välfärden för att förbättra kvalitet och arbetsmiljö. 40 miljarder kronor per år avsätts till högre löner inom välfärden, speciellt riktat till dem med långa utbildningar men låga löner. Det främjar rekrytering och specialisering, vilket är kvalitetshöjande. New public management avskaffas och i stället satsas två miljarder på utvecklingsarbete centrerat till välfärdens professioner."

Underhållsbidraget för ensamstående föräldrar byggs ut.
Kulturbudgeten förstärks.
Vi skapar ett nytt pensionssystem.
Trygghetssystemen vid sjukdom och föräldraskap återupprättas.
Försäkringen vid arbetslöshet görs om.

"Arbetsmarknadspolitiken förstärks med 28 miljarder kronor per år för individanpassade åtgärder. En ny myndighet inrättas med ansvar för att stödja alla som står utanför arbetsmarknaden. Ingen ska längre behöva hamna mellan stolarna.

De kvalificerade yrkesutbildningarna byggs ut med 50 000 platser, ett treterminsysstem med mer lärarledd undervisning införs och studiemedlen höjs. Totalt 27 miljarder till högre utbildning ger ökad kvalitet, genomströmning och chans att studera på heltid utan extraarbete.

35 miljarder per år investeras i klimatomställning med forskning och investeringar i infrastruktur som snabbtåg och nya energisystem. 10 miljarder avsätts per år för att sänka taxan i kollektivtrafiken och 7 miljarder för bostadsbyggande.

Att inte satsa resurser på klimatomställning eller på att minska utanförskapet vältrar över enorma kostnader och problem på framtida generationer. Vi kan och bör redan nu börja sätta människor i arbete, finansiera framtidens välfärd och göra allt som står i vår makt för att lösa klimatkrisen. Vi visar i vår rapport att vi har råd. Om vi vill."

Presentationen är underskriven av
Daniel Suhonen, chef på Katalys
Dany Kessel, ekonom på Katalys
Daniel Johansson, utredare på Katalys "

"I korthet. Tankesmedjan Katalys
Katalys, ett institut för facklig idéutveckling, startades vid årsskiftet av fem LO-förbund (Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko). Det är partipolitiskt oberoende men står värderingsmässigt "på LO-medlemmarnas sida". Rapporten "Hälften kvar och hela framtiden" presenteras den 12 november. Den finns att läsa på katalys.org."

Med det underlag som finns i tidningsartikeln kan man konstatera, att förslagen till stor del gäller saker som inte har direkt med skattesystemet att göra:
nyanställningar, högre löner inom välfärden, underhållsbidrag, kulturbudget, pensionssystem, socialförsäkringar, arbetsmarknadspolitik, yrkesutbildningar, forskningspolitik, transportpolitik o d.

Det är saker som kan reformeras oberoende av skattesystemet och som LO med sin kompetens kan ge förslag om.

När det gäller förslagen om själva skattesystemet, enligt de angivna huvuddragen, tyder de på en okunnighet om skattesystemproblemen som gör att förslagen ter sig så olämpliga att de inte bör genomföras. Grundproblemen med skatt efter bärkraft beaktas inte och förslag om nya fastighetsskatter är olämpliga steg bakåt.

Skatt efter bärkraft.

På 1800-talet var kvinnorna klart underordnade männen. På 1920-talet infördes rösträtt för kvinnor. Flickor fick tidigare inte gå i läroverk, på 20-talet fick de rätt att gå där. På 1020-talet rådde hemmafrusystemet med full kraft, kvinnor skulle bli gifta, försörjas av en man "och stå vi spisen och föda barn". Ogifta kvinnor med barn var skamligt och skulle inte förekomma.

Den svenska arbetarrörelsen har hyllat principen att alla ska försörja sig själva. I värsta fall kunde man komma på fattigshus eller få bidrag från kommunen till enkla levnadskostnader. Gamla över pensionsåldern fick små folkpensioner som var olika stora för ensamma och makar efter vad man ansåg de kanske skulle kunna leva på.

I början på 1960-talet hade de gifta kvinnorna börjat skaffa sig arbetsinkomster. Inkomstskattesystemet var krångligt och byggde på sambeskattning för makar där viss hänsyn tagits till de olika stora levnadskostnadern för ensamma och makar. Sambeskattning var otidsenlig. De flesta var överens om att man borde gå ifrån det och införa särbeskattning där makar skattade var för sig. Problemet var hur ett särbeskattningssystem skulle se ut som beaktade de olika levnadskostnaderna för ensamma och makar.

Det gjordes offentliga utredningar som var svagsinta.och inte löste problemen. Finansminister Gunnar Sträng tog saken i egna händer och drev igenom 1070 års skattereform med särbeskattning. I den fanns ett hemmamakeavdrag för hemmafruar som inte hade egna inkomster, som för tiden ganska väl bättrade på särbeskattningens brister att inte fördela skatt efter bärkraft.

Det fanns grundavdrag som var lika stora vare sig man var gift eller ogift, trots att gifta och ogifta hade olika stora levnadskostnader. Man vågade inte införa grundavdrag som på något sätt stod i proportion till de olika levnadskostnaderna. För pensionärer fanns särskilda grundavdrag efter deras levnadskostnader. I 1970 års reform föreklades bl a de gamla krångliga skatteskalorna.

Politikerna har under årens lopp då och då talat om att skatt ska utgå efter bärkraft och skattekraft och bidrag ska utgå efter behov. Men varken regeringen, riksdagen eller partierna har någonsin under de senaste femtio åren visat upp hushållsbudgetar som visar behov eller visat hur bärkraft hänger ihop med hushållsbudgetar.

Jag har nästan varje år under denna tid redovisat hushållsbudgetar och påpekat att inkomsterna vid låga inkomster inte räcker till hushållsbudgetarna och att skatter och bidrag bör bestämmas med hänsyn till det. Tyvärr har politikerna inte rätttat sig efter det, och fortfarande måste många med låga inkomster betala skatter trots att inkomsterna inte räcker till rimliga levnadskostnader.

Skattefördelningen bör ske efter bärkraft. Den bör ske med hänsyn till inkomst och med hänsyn till hushållsutgifter för rimliga behov.

Skattefördelningen har två dimensioner: Vertikal och horisontell fördelning. Den vertikla fördelningen gäller fördelningen på personer med samma rimliga utgifter men med olika höga inkomster. Den horisontella fördelningen gäller fördelning på personer med olika rimliga utgifter men samma inkomster.

I den allmänna skattedebatten talas nästan bara om den vertikala fördelningen av skatterna - med hänsyn till inkomstens storlek.

Skattereformen 1970 föregicks av många skatteutredningar.
I en utredning stod att det inte gick att hitta ett belopp för levnadskostnader som kunde ligga till grund för skattefördelningar. Det var mycket dumt skrivet. Redan då fanns socialbidragsbelopp att utgå från. Nu är dessa belopp tydligare och grundar sig på bantade belopp i konsumentver-kets budgetar.

Bostadskostnader är inte med i de beloppen utan bedöms från fall till fall. Emellertid finns statistik om svenska folkets bostadsstandard och statistik om bostadskostnader. En lägsta rimlig levnadskostnad kan beräknas från konsumentverkets budgetar och från statistik om hyror i hyreslägenheter i riket eftersom sådana lägenheter är de enda som är aktuella vid de lägsta inkomsterna. Det är tillräckligt många hyresboende för att det ska duga som grund. Statistiken för andra boendeformer ger skäl för att det är lämpligt. När det gäller bostadsstandard ger statistik och utrymmesnormer från Boverket skäl räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar/sambor.

Enligt detta blir de lägsta rimliga levnadskostnaderna 2013 för förvärvsarbetande icke-pensionärer: ensam 145 000 kr och för makar/sambor 220 000. Makarnas belopp blir nära precis 150% av beloppet för ensam, och så har det varit sedan 1970. För pensionärer blir det något annorlunda.

Ett problem när man ska avväga inkomstskatterna vid de lägsta inkomsterna är att det per person är dyrare levnadskostnader för en ensam än för makar/sambor. Sambeskattningen togs bort i skattereformen 1970 och man kan inte få en lämplig skattefördelning genom att höja grundavdraget, eftersom det bör vara lika per person. Om man sätter grundavdraget så att ensamma får lämplig skatt får makar för låg skatt och sätter man grundavdraget så att makar får lämplig skatt får ensamma för hög skatt. Det är därför lämpligt att lösa det problemet med bostadsbidrag som kan formas så att man får en bättre fördelning vid låga inkomster. Det är här fråga om horisontell fördelning där rimliga hushållskostnader är olika för ensamma och makar.

Som komplement till inkomstskattesystemet finns nu barnbidrag, flerbarnstillägg och bostadsbidrag för barnfamiljer som avses korrigera skattesystemets skevheter. För barnlösa ungdomar finns också bostadsbidrag och för barnlösa äldre låginkomster har funnits bostadbidrag, som dock tagits bort. **Det är skäl att återinföra bostadsbidrag för barnlösa äldre icke-pensionärer.**

Det är möjligt beräkna levnadskostnader för barnfamiljer, men det är mer komplicerat än för kategorierna vuxna ensamma och vuxna makar och man måste då också ta med barntillsynskostnader. Det är regeringens och riksdagens uppgift att följa barnkostnaderna och vartefter justera belopp för barnbidrag o d.

Tillsynskostnaderna är relativt stora för småbarn, men kostnaderna för mat och kläder mm är då relativt låga. För mellanbarn är tillsynskostnaderna lägre och för de största barnen inga alls, men ju äldre barnen blir desto högre blir kostnadena för mat och kläder etc.

Beräkningar av barnkostnader har gjorts i
Sven Wimnell 10+12 maj 2011+ 7 feb 2013: Barnfattigdom och annan fattigdom. http://wimnell.com/omr36-39zm.pdf

Det är tidsödande att göra sådana beräkningar, de måste göras för olika barnatal, olika åldrar på barnen, olika inkomstnivåer och för ensamma och makar. Genomsnittskostnaden var 2011 inklusive bostadskostnader omkring 38 000 kr per barn och år, Partierna borde redovisa sådant men tycks sakna både förmåga och intresse för det.

I detta sammanhang är det lämpligt påpeka TV-avgiftens inverkan. Den är orättvis och missgynnar ensamma. Den bör avskaffas för hushållen och ersättas med en kollektivavgift för hushållen som betalas av riksdagen och som kan bindas till folkmängdens utveckling om riksdagen inte förmår fortsätta att avgöra hur mycket som ska läggas på TV. Avgiften är nu drygt 2000 kr per år och är en stor belastning vid låga inkomster.

Kollektivavgiften är på cirka 7 miljarder kr och föreslås bli betald genom minskning av jobbskatteavdragen. Det innebär att pensionärer inte är med och betalar kollektivavgiften, något som är lämpligt med hänsyn till önskemålen att få mer likartad beskattning för förvärvsarbetande och pensionärer. Av det skälet föreslås också att indexuppräkningen av jobbskatteavdragen med hänsyn till infationen avskaffas.

Kapitalinkomster

I början efter skattereformen 1970 hade man kvar bl a sättet att dra av för räntekostnader, avdrag gjordes med samma maginaleffekt som för inkomsten, dvs ju högre inkomst man hade och ju högre marginalskatt man hade desto mer tjänade man på ränteavdragen,

Direktören med hög lön och hög maginalskatt kunde få större skattelättnader av skuldränteavdragen än den lägst betalda i firman om man hade samma sorts hus att bo i och samma skuldräntor. Det var inte bra.

I skatterformen 1982 rättades detta till något, men i reformen 1990 blev det klart att ränteavdragen blev samma vid olika inkomster. Man stannade då för 30% skatt på ränteinkomster och 30% skatteavdrag för skuldräntor. Hänsynen till räntorna hör till den horisontella fördelningen, räntorna har inget med inkomsterna att göra. Nu får direkören och springpojken vid inkomstbeskattningen samma hänsyn.

Fastighetsskatter och förmögenhetsskatter.

Kd-ledaren Göran Hägglund gjorde en stor insats för att förbättra fastighetsbeskattningen. En stor del av befolkningen äger småhus och för dem har fastighetsskatten många år varit en pina. Skatten har byggt på fastighetstaxeringarna, som bygger på uppmätta marknadspriser för fastigheter i omvärlden. Skatterna har byggt på fiktiva inkomster på husen, inkomster som i verkligheten inte funnits. Husägarna har inte haft inkomster av husen som kunnat användas till fastighetsskatten.

Det gamla systemet har fått en bättre efterföljare. För reavinstskatten finns förmånliga regler om uppskov som kostar mycket pengar för staten, regler som kanske är alltför förmånliga.

Fastighetsskatten, förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatterna bör ej återinföras. Statliga inkomstskatten bör ej tas bort.

Fastighetsskatterna och förmögenhetsskatterna är ett elände därför att fastigheter och förmögenheter för många inte alltid inbringar pengar som räcker till skatterna. Arvs- och gåvoskatter ger upphov till onödigt manipulerande.

Den mest rättvisa skatten är skatten på förvärvsinkomster som handlar om pengar man disponerar och är mer kontrollerbara än de andra skatterna.

Om förmögenheter: det finns olika slags förmögenheter, man kan ha ett hus eller pengar på banken, men en viktig typ av förmögenhet är den förmåga man har genom kunskaper och erfarenheter. Denna förmögenhet beskattas inte, man beskattar avkastningen av kunnandet, dvs inkomster man har av kunnandet, avkastningen av kunnandet. Samma bör gälla för de materiella förmögenheter-na, man beskattar avkastningen.

De svenska politiska partierna har aldrig förstått sig på problemen med fördelningen av inkomstskatterna, isynnerhet för de lägsta inkomsterna där de olika hushållkostnaderna, mest på grund av bostadskostnaderna, för ensamma och makar/sambor spelar stor roll.

För pensionärerer och barnfamiljer görs en sorts anpassning genom bostadstillägg vid låga inkomster. Samma sorts anpassning borde ske för icke-pensionärer utan barn, för dem borde införas lämpliga bostadstillägg. Sådana tillägg har funnits en tid men tagits bort.

Man bör observera, att makar/sambor (utan barn) vanligen klarar sig bra om båda har inkomster. Ensamstående är missgynnade i skattesystemet eftersom de ensamma ska betala hela levnadsstandarden. Om man sänker skatterna så att ensamma klarar sig vid låga inkomster kommer makar/sambor att bli överkompenserade. Man kan klara detta problem bara med hjälp av lämpligt utformade bostadsbidrag.

Under de senaste 40 åren har man i riksdagen inte kunnat få syn på någon vettig sammanhängande framställning om skatte- och bidragsfördelningsproblem. Varken de rödgröna eller de borgerliga partierna har gjort någon redovisning om levnadskostnaderna och satt skatter och bidrag i relation till det. Skattelättnaderna: bör bedömas med hänsyn till levnadskostnaderna.

Matmomsen sänktes någon gång i det förgångna, vilket var ett misstag. Det gjordes för att det skulle vara till fördel för dem med låga inkomster, men effekten blev att skattelättnaderna blev större för dem med högre inkomster eftersom de köper dyrare mat. Samma är i princip förhållandet med sänkningen av restaurangmomsen,

Det nuvarande skattesystemet är bra, men bör vartefter justeras.

Jobbskatteavdraget är ett problem.

Regeringen vill gärna fortsätta och göra större jobbskatteavdrag enligt en nuvarande modellen, dvs försämra skattefördelningen ännu mera. Socialdemokraternas partiledare har sagt att socialdemokraterna accepterar det, man kan anta för att inte stöta bort väljare. Socialdemokraterna vill dock minska jobbskatteavdragen för inkomster över 60 000 kr per månad.

Jobbskatteavdragen bör minskas med 100 kr per månad utom för inkomster under 150 000 kr per år och indexuppräkningen bör tas bort som ersättning för borttagen TV-avgift. De bör justeras ned, kanske göras lika för alla inkomster, och såsmåningom tas bort.

Statsbudgeten för 2012:

“Tabell 1.10 Jobbskatteavdraget vid olika månadslöner 2012

Kronor per månad

Lön	Skatt före skattereduktion	Jobbskatteavdrag	Ökning av nettoinkomst till följd av jobbskatteavdraget (%)
10 000	2 264	800	10,3
15 000	3 954	1 063	7,1
20 000	5 690	1 370	6,9
25 000	7 425	1 678	6,7
30 000	9 126	1 822	6,1
40 000	13 381	1 822	4,6

Anm.: Beräkningarna utgår från att övriga inkomster är 0 kronor, en kommunalskattesats på 31,55 procent (vägt genomsnitt 2011), en nedre skiktgräns på 401 100 kronor samt ett prisbasbelopp på 44 000 kronor. Källa: Egna beräkningar. “

Förslag till riksdagsbeslut.

36-39zs.pdf Sida 366

TV-avgiften avskaffas för privathushåll.
Motsvarande belopp betalas som en kollektivavgift av riksdagen till public-serviceföretagen. För riksdagens finansieringen avskaffas inflationsindexregleringen av jobbskatteavdragen och minskas jobbskatteavdragen för alla med 1200 kr per år = 100 kr per månad utom för inkomster under 150 000 kr per år = 12 500 kr per månad.

Systemet för pensionärernas bostadstillägg.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadstilläggen avskaffas

Mycket angeläget, helst redan i budgeten för 2013, men annars 2014. Regeln 15% innebär en förmögenhetsskatt som tillsammans med vanlig skatt på räntan år 2013 är över 500% av bankavkastningar. För fastigheter innebär regeln en extra förmögenhetsskatt på 7,75% av taxeringsvärdet utöver den avgift för fastigheter som betalas på skattsedeln Se sidan 352.

Bostadsbidrag införs för barnlösa icke-pensionärer
Bostadsbidrag för ensam:
Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 5100 kr per månad. Max bidrag 3 450 kr per mån= 41 400 kr per år. Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 165 600. Slutavtrappat vid inkomst 58500+165 600= 224 100 per år= 18 675 kr per månad.
Makar: Bidrag 75% av bostadskostnad mellan 500 och 6100 kr per månad. Max bidrag 4 200 kr per mån= 50 400 kr per år.= per make 25 200 Avtrappning 25% av inkomst över 58 500. Avtrappningssträcka 100 800. Vid lika inkomst slutavtrappat vid inkomst 58500+100 800= 159 300 per år= 13 275 kr per månad.
De med studiemedel och 18-28 år: (anpassat till befintligt system): 75% av bostadskostnad mellan 1800 och 3600 kr per månad. Avtrappning 33% från inkomst 41000 för ensam och 58000 för makar som i befintligt system, eller 25% från inkomster avpassade efter det.

Bostadsbidrag för barnfamiljer.
Regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Det är dock inte lika angeläget som för pensionärerna. Marginaleffekterna av regeln är för barnfamiljerna bara en tredjedel av pensionärernas högsta marginaleffekt av samma regel.

Men när förmögenhetsskatt nu tagits bort så att ickepensionärerna inte betalar förmögenhetsskatt kan det verka ologiskt att för de barnfamiljer som är beroende av bidrag ha kvar den förmöghetsskatt som 15%-regeln innebär: på marginalen 20% av 15%= 3% där pensionären har 9, 3% (62% av 15%=9,3%) och icke-pensionärerna 0%.

Hur noga var man med att beräkna statens kostnader när förmögenhetsskatten togs bort? När det gjordes borde man på samma gång ha tagit bort regeln 15% i bostadsbidragssystemen.

Enligt DN 3 feb 2013 var sparräntorna då cirka 1% (se sida 352):
Om banfamiljen har 200 000 på banken är räntan säg 1% = 2000 kr.
Skatten på räntan är 30%= 600 kr.
Bostadsbidraget minskar med 20% av räntan 2000 kr= 400 kr
Förmögenhetstillägget är 15 % av 100 000= 15000 och det minskar bostadsbidraget med med 20% av det= 3000 kr.
Skatt och bidragsminskning blir : 600+400+3000= 4000 kr.
Den verkliga inkomsten av 200 000 kr på banken är räntan 2000 kr och det ger en förlust på 4000-2000=2000 kr=100% av räntan 2000 kr
En förståndig barnfamilj bör ta ut pengarna från banken och lägga dem i madrassen och tjäna 2000 kr per år, på 10 år 20 000 kr.

Om riksdagen anser att de nuvarande regeln om 15% är lämplig och förenlig med de jämlikhetsideal man förespråkar, kan regeln behållas, men om så inte är fallet bör regeln om att 15 % av förmögenheter ska tas upp som inkomst vid beräkning av bostadsbidragen avskaffas.

Avslutningsvis finns anledning att påminna om sidorna 7-9:

Sven Wimnell: klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

Systemet har följande avdelningar på högsta nivån:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.
Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.
Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:
* De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
* De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.
Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna.

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.
Kollektiva viljor. (Politik).
Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).
Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).
Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller i livet:
A.Huvudroll: allmän levnadsroll lekmannaroll-fritidsroll.
A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.
A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.
B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.
B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.
B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få uträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.
Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.
Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande örhållanden.
Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?
Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter. Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av

psykiska och
kroppsliga förhållanden och av deras
fysiska och
sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden-verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 7 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den s k representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

DN, oberoende liberal, 16 mars 2014. Liberalism.

“Fräls oss från politisk religion”

“Det är en formidabel uppgörelse med många av antiliberalismens skepnader. Per Svenssons bok ”Därför hatar alla liberaler. Och därför har alla fel.” har kommenterats tidigare på dessa sidor men det finns anledning att återkomma.

I inledningskapitlet sätts litteratur-vetaren och kulturskribenten Nina Björks liberalismkritik under lupp. Hon tycker sig ha sett att liberalismen inte kretsar kring människans behov och beroende av andra och dömer därför ut den som ett projekt för konsumism och ”skitdrömmar” När hon står med sitt nyfödda barn i famnen skådar hon ljuset och inser att ”vår kultur” förnekar den mänskliga kroppen och biologin.

Man undrar hur den kultur och den ideologi ser ut som är centrerad kring den mänskliga biologin. En politik som dikterar hur jag ska leva mitt liv utifrån en närmast romantisk känsla inför hur människors, inte minst kvinnors, kroppar och psyken fungerar – vilken mardröm!

Björk är också ett exempel på en generell tendens, viljan att göra det viktigaste i livet till politik. Jag håller med om att mänskliga relationer hör till det som ger livet mening medan köpet av en större lägenhet inte nödvändigtvis gör det. Likväl tycker jag att det är utmärkt att politiken handlar om hur människor ska kunna bo på ett för dem ändamålsenligt sätt, snarare än om hur mycket de bör umgås med sina nära och kära.

Det tycker inte Nina Björk, som för ett par år sedan ville att småbarnsföräldrar skulle förbjudas att arbeta heltid. Det finns ju inget viktigare i livet än att ta hand om sina barn. Så – om kristna börjar förespråka att alla medborgare ska åläggas att be och gå i kyrkan kan i alla fall inte Björk protestera mot själva utgångspunkten: att en troende vill tvinga alla andra att göra sådant hon själv finner meningsfullt.

Liberalismen som politisk ideologi är inte svaret på de stora frågorna. Tack och lov. Visst finns det liberala tänkare som ägnat mycken tankemöda åt att formulera vackra idéer om hur människan bör vara för att anses god eller i alla fall självständig och autentisk. Och nog finns det liberala dygder att ha som ledstjärna, man skulle kunna nämna ödmjukhet, självrannsakan och lyhördhet. Öppenhet och tolerans gentemot andra människors tankar, trosuppfattningar och livsval är idealet.

Men med några undantag är de liberala idéerna om hur samhället bör organiseras mer inriktade på hur människor ska ges möjlighet att forma och uppnå vad de själva anser är viktigt – utan att krossa andras drömmar på vägen dit. Något samhälleligt eller individuellt slutmål existerar inte.

Men, säger liberalismens antagonister, västvärlden är full av orättvisor, av korrupta makthavare, av skrupelfria kapitalister, av miljöförstöring. Hur kan ni fortsätta att försvara liberalismen, den har ju inte skapat något lyckorike?

Det är inte svårt alls. I vilken annan tid, i vilken annan del av världen har det funnits grundlagsskyddade rättigheter att tänka, säga och trycka det man vill?

Det är sant att politiker i liberalt influerade demokratier kan drivas av en lång rad andra motiv än idealism och altruism. Men visa mig det politiska system som inte rymmer cyniska och makthungriga politiker. Visa mig den konstitution som utgör ett bättre skydd mot maktgalningar och förtryck av minoriteter än just liberala grundlagar.

Liberalismen bedöms utifrån den ofullkomliga verkligheten där individers, företags och nationers intressen ständigt bryts mot varandra. Kommunister, socialister, nationalister, nostalgiker och ekologister vägrar stå till svars för något annat än sina utopier, som per definition är perfekta och där intressekonflikterna redan har desarmerats.

Susanna Birgersson susanna.birgersson@dn.se “

DN, oberoende liberal, 16 mars 2014.Utanförskapet.

“Sökes: en ny arbetsmarknad”

“Siffrorna från regeringens kamp mot utanförskapet är imponerande. Däremot saknas en politik för dem som fortfarande inte kommit in. “

“Det är en trött och idéfattig rege-ring som går till val i september. Och det är en regering som snudd på skamlöst stjäl oppositionens förslag och därmed maler ned såväl motstånd som konfliktyta inom svensk politik.

Samtidigt som det är viktigt att notera den andefattighet som genomsyrar alliansen, är det också viktigt att också beakta vad regeringen faktiskt åstadkommit. Det är svårt att inte bli imponerad över siffrorna i summeringen av utanförskapet som gjordes i fredagens DN. Med finanskrisen inräknad blir resultatet, sett till numerären, rent bländande.

Antalet långtidsarbetslösa har förvisso ökat. Och den har ökat nästan lika mycket som antalet långtidssjukskrivna minskat. Men samtidigt har antalet förtidspensionärer minskat med nästan 200 000 personer. Varningsrop om att regeringens skärpta krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande bara skulle leda till att fler blir socialbidragsberoende tycks ha kommit på skam. De som är hänvisade till försörjningsstöd, som det egentligen heter, är ungefär lika många nu som 2006 även om tiden som dessa personer uppbär stöd har ökat något.

När man lägger ihop alla dessa plus och minus så blir ändå slutresultatet, trots finanskrisen, ungefär 200 000 färre personer i utanförskap. Det är en imponerande siffra.

Men om man tittar närmare på vilka personer som blivit kvar i utanförskapet, och hur prognosen ser ut för deras del, blir bilden mörkare. För medan fler kommer in, hamnar de som blir kvar allt längre bort från arbetsmarknaden. Och det är trots allt mycket värre att aldrig ha ett arbete att gå till än att någon gång i livet vara arbetslös, sjukskriven eller beroende av försörjningsstöd.

Arbetsförmedlingens prognos för 2013–2015 indikerar en kraftigt minskad arbetslöshet för personer med stark ställning på arbetsmarknaden. I motsatt riktning går utvecklingen för den grupp som i statistiken kallas ”utsatta”. De tvingas konkurrera om ett begränsat och därtill fallande antal lediga jobb med lägre utbildningskrav. Prognosmakarna skriver: ”Det är en i det närmaste omöjlig utmaning för Arbetsförmedlingen att lyckas i sin medverkan till att alla arbetslösa med bristande utbildning och kompetens når en varaktig stabil förankring i arbetslivet.”

Ökningen hittills har, enligt Arbetsförmedlingen, till två tredjedelar fallit på utomeuropeiskt födda och resterande tredjedel på personer med funktionshinder. Till bilden hör att Arbetsförmedlingen fått ett utökat ansvar för nyanlända och personer som tidigare satt fast i sjukförsäkringen. Det har förstås inte gjort uppgiften lättare.

Närmare hälften av den kvarts miljon inskrivna som har svag ställning på arbetsmarknaden har högst grundskola. Och av dem är det mer än 40 procent som har mindre än de obligatoriska nio skolåren i bagaget. Arbetsförmedlingen kan knappast kompensera- för den typen av grundläggande utbildningsluckor.

Alla vill, kan eller mäktar heller inte med att som vuxna läsa in en hel grund- och gymnasieutbildning. Om alla ska med måste vi bli bättre på att hitta alternativa arbetsmarknader med mer av subventionerade anställningar. Den regering som hävdar att det är viktigt för människor att ha ett arbete, måste inse att det också gäller dem som har svårast att få ett.

DN 16/3 2014 “

DN, oberoende liberal, 16 mars 2014**:** Skolan.

“Oredan ökar i klassrummen trots tuffare tag”

“I över 15 år har Jan Björklund krävt ordning och reda i den svenska skolan. Men under hans tid som utbildningsminister har stöket i stället blivit värre. Nu sågas regeringens skolpolitik av flera svenska skolforskare. “

“Disciplin och studiero i klassrummen kommer att bli valrörelsens nästa stora skolfråga. Det säger utbildningsminister Jan Björklund (FP) till DN.

Anledningen är enligt Björklund att regeringen och Socialdemokraterna ligger så nära varandra i de ekonomiska skolsatsningarna att det inte är någon mening att bråka om pengarna (se nästa uppslag).

En annan anledning är resultaten i Pisaundersökningen. De svenska eleverna kunde inte bara mindre än elever i andra länder, utan visade sig även vara sämst av alla på att komma i tid till skolan.

– Ordningsproblem är ett av den svenska skolans största problem. Det är en av orsakerna till att resultaten sjunker, sa Jan Björklund när han i februari presenterade en ny utredning om ordning och reda.

Men Pisa är inte den enda mätningen av ordning i skolan. DN har sammanställt flera olika myndighetsuppgifter som alla rör skolans studiemiljö.

Resultatet visar att utvecklingen som bäst har stått still under Jan Björklunds tid som skol- och utbildningsminister, och i flera fall har förvärrats ytterligare.

2006, året som Björklund tillträdde, fick svenska elever svara på Skolverkets frågor om sina attityder till skolan. Då sa 16 procent att de stördes av sina klasskamrater på nästan alla eller de flesta lektionerna.

I den senaste undersökningen från 2013 hade den siffran nästan fördubblats.

Och bara hälften av eleverna tyckte att deras lärare var bra på att skapa arbetsro.

Martin Karlberg, forskare i pedagogik vid Uppsala universitet, tycker att det är allvarligt att problemen med ordning i skolan fortsätter trots alla politiska utspel.

– Det är mycket bekymmersamt när så många elever upplever att de blir störda i klassrummet. Forskningen visar att lärarens förmåga att skapa lugn och ro är långt viktigare för resultaten än exempelvis klasstorleken, säger han.

Det finns fler uppgifter som stärker bilden av den dåliga arbetsmiljön i skolan. Sedan 2011 har Skolinspektionen kritiserat 1 074 grund- och gymnasieskolor för brister inom trygghet och studiero. Det är drygt 68 procent av alla inspekterade skolor.

Samtidigt visar nya siffror från Arbetsmiljöverket att antalet anmälda arbetssjukdomar bland lärare ökat kraftigt.

Vanligaste orsakerna: Inomhusmiljön, ljudnivån och problem i kontakten med eleverna.

Ordning i klassrummet är Jan Björklunds hjärtefråga. Redan 1997 skrev han och hans dåvarande partiledare Lars Leijonborg en debattartikel i DN om skolans misslyckande och ”elever som systematiskt stör, bråkar och hindrar kamraterna från att ta del av undervisningen.”

Lösningen var hårdare krav och tydliga signaler från samhället.

När Jan Björklund blev utbildningsminister 2007 började han mycket riktigt att signalera. I den nya skollagen som klubbades igenom 2010 ägnas ett helt kapitel till ”Trygghet och studiero”.

Lagen ger lärare och rektorer större befogenheter och flera nya konkreta åtgärder att ta till. Lärare får omhänderta mobiltelefoner och flytta stökiga elever till andra klasser.

I värsta fall kan de stängas av från undervisning eller tvingas byta skola.

Men de hårdare åtgärderna verkar inte ha inneburit lugnare klassrum. Det förvånar inte Marcus Samuelsson, tidigare lärare och nu forskare i pedagogik vid Linköpings universitet.

– Sätter man hårt mot hårt med våldsamma mobbare så får man visserligen mycket uppmärksamhet och framstår som handlingskraftig. Men en sådan upprustning riskerar att framstå som provocerande för eleverna. Man kommer inte heller åt de ordningsproblem som faktiskt är vanligast i klassrummet.

I en ny studie som publiceras i nättidskriften Venue visar Marcus Samuelsson att det som lärare tycker är mest besvärande är elevers otillåtna prat.

Mer akuta störningsmoment som fysisk aggression upplevs som ett mycket mindre problem.

Därför tycker han att det är viktigare att utveckla sätt att utnyttja elevernas delaktighet i stället för att stifta hårdare lagar mot enstaka bråkstakar.

– Lagstiftningen är en motreaktion mot den så kallade ”flumskolan”. Tiden att prata med eleverna är över, nu ska lärare ta ledning och visa med hela handen och så vidare. Det är en enkel retorisk poäng att göra. Men företrädare för den linjen har aldrig visat hur det ska motivera eleverna att utvecklas kunskapsmässigt och socialt, säger Marcus Samuelsson.

Mikael Delin mikael.delin@dn.se “

“**DN frågar tre forskare i pedagogik:**
1. Vad är skolans problem?

2. Vad är lösningen?

Joakim Larsson, Karlstads universitet
1 Man har återuppväckt gamla disciplinideal från en tid då auktoriteten byggde på kroppslig bestraffning. Eftersom lärarna inte har samma maktmedel i dag måste synen på ordning förändras.
2 Dagens elever vill vara med och forma ordningsreglerna. De försök som gjorts i Sverige har gett goda resultat för ordningen, men man skulle behöva utforska det ännu mer.

Martin Karlberg, Uppsala universitet
1 Eleverna uppmuntras till att vara delaktiga men många lärare är inte tillräckligt bra ledare för att kunna hantera det. Diskussionen om ordning och reda i skola har bara varit politisk retorik som inte hjälpt någon.
2 Ledarskap och praktik måste få ett ännu större utrymme på lararutbildningarna. Dessutom behöver lärarlönen höjas för att locka fler kompetenta ledare.

Marcus Samuelsson, Linköpings universitet.
1 Lärarna tycks sakna verktyg att hantera elever som tränats att vara delaktiga och kritiska. Regeringens fokus på disciplinära åtgärder berör bara en liten del elever.
2 Lärarna behöver bli bättre på att förklara vilka regler som gäller. De måste också beskriva sina förväntningar på eleverna och bli bättre på att ta till vara elevernas önskan om delaktighet och inflytande.

Fakta. Skol- undersökningar
Källa: Pisa

Fler störs i klassrummen

På frågan ”Känner du dig störd i ditt arbete av andra elever?” svarade följande antal elever ”på nästan alla eller de flesta lektioner”.

2006: 16%, 2009: 24%, 2012: 29%

Källa: Skolverket

61% av skolorna som granskades förra året hade brister inom trygghet och studiero. Källa: Skolinspektionen

30% har antalet anmälda arbetssjukdomar bland lärare ökat med sedan 2008. Källa: Arbetsmiljöverket

38% av eleverna tycker att de bara har studiero på hälften eller färre av sina lektioner. Källa: Skolverket

56% av eleverna kom för sent till en lektion någon gång under två veckor. “